

PLANUL PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ AL REGIUNII VEST

2021
2027

ADRVEST

CUPRINS:

ANALIZA SOCIO-ECONOMICĂ A REGIUNII VEST

1. LOCALIZARE GEOGRAFICĂ ȘI CADRU NATURAL.....	3
1.1. LOCALIZARE ȘI DIVIZIUNI ADMINISTRATIVE	3
1.2. RELIEFUL	5
1.3. CLIMA	10
1.4. HIDROGRAFIA ȘI RESURSELE DE APĂ	12
1.5. SOLUL ȘI RESURSELE SALE	16
1.6. RESURSELE SUBSOLULUI	19
2. EVOLUȚIA POPULAȚIEI ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC.....	22
2.1. EVOLUȚIA POPULAȚIEI ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC	22
2.2. SĂNĂTATEA	35
2.3. EDUCAȚIA	47
2.4. GRADUL DE SĂRĂCIE ȘI ASISTENȚA SOCIALĂ	67
3. INFRASTRUCTURA	72
3.1. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT	72
3.2. INFRASTRUCTURA DE UTILITĂȚI.....	94
3.3. FONDUL DE LOCUINȚE ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ	106
4. MEDIU	117
4.1. CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU	117
4.2. BIODIVERSITATEA ȘI PROTECȚIA NATURII	122
4.3. GESTIONAREA DEȘEURILOR.....	126
4.4. RISCURI TEHNOLOGICE ȘI SURSE MAJORE DE POLUARE	130
5. ECONOMIA	131
5.1. PRODUSUL INTERN BRUT.....	134
5.2. PRODUCTIVITATEA MUNCII	136
5.3. ÎNȚREPRINDERILE.....	137
5.4. EXPORTURI ȘI IMPORTURI.....	148
5.5. SALARIAȚII ȘI SALARIUL MEDIU	151
5.6. VENITURI MEDII LUNARE PE O GOSPODĂRIE	153
5.7. INVESTIȚIILE STRĂINE DIRECTE	155
5.8. STRUCTURI SUPORT PENTRU AFACERI.....	158
6. CERCETARE, DEZVOLTARE ȘI INOVARE.....	161
6.1. PERFORMANȚA INOVĂRII ÎN ROMÂNIA ȘI REGIUNEA VEST	161
6.2. INDICATORI PRIVIND CDI	166
6.3. INFRASTRUCTURA DE SUPORT PENTRU ACTIVITATEA DE CDI	184

7. TURISM.....	189
7.1. TENDINȚE ÎN DEZVOLTAREA TURISMULUI	189
7.2. PATRIMONIUL NATURAL PROTEJAT	190
7.3. PATRIMONIUL CULTURAL MATERIAL ȘI IMATERIAL	193
7.4. TIPURILE DE TURISM.....	203
7.5. INFRASTRUCTURA TURISTICĂ.....	210
7.6. CIRCULAȚIA TURISTICĂ.....	221
7.7. MICROANALIZĂ A STAȚIUNILOR ȘI AREALELOR TURISTICE DIN REGIUNEA VEST	225
8. DEZVOLTARE URBANĂ.....	242
8.1. TENDINȚE ÎN DEZVOLTAREA URBANĂ	242
8.2. POLITICA DE DEZVOLTARE URBANĂ ÎN ROMÂNIA	244
8.3. STRUCTURA SISTEMULUI URBAN	246
8.4. DENSITATEA POPULAȚIEI URBALE	249
8.5. SUPRAFAȚA INTRAVILANĂ A ORAȘELOR	250
8.6. ZONE FUNCȚIONALE URBALE	251
8.7. SPAȚIILE VERZI DIN MEDIUL URBAN	254
9. DEZVOLTARE RURALĂ.....	258
10.1. SPAȚIUL RURAL DIN REGIUNEA VEST	258
10.2. AGRICULTURA DIN REGIUNEA VEST.....	261
10.3. STRUCTURA TERENURILOR AGRICOLE	264
10.4. CULTIVAREA PLANTELOR	266
10.5. CREȘTEREA ANIMALELOR (ZOOTEHNIA)	273
10.6. ÎMBUNĂȚĂȚIRI FUNCiare	275
10.7. INFRASTRUCTURA AGRICOLĂ.....	275
10.8. SILVICULTURA	277
10. ZONE MINIERE ȘI ORAȘE INDUSTRIALE PROPUSE PENTRU FONDUL DE TRANZIȚIE JUSTĂ (FTJ).....	279
10.1. JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN – POTENȚIALE ZONE BENEFICIARE DE FINANȚARE PRIN FTJ.....	279
10.2. JUDEȚUL HUNEDOARA – POTENȚIALE ZONE BENEFICIARE DE FINANȚARE PRIN FTJ	297
ANALIZA SWOT	317

1. LOCALIZARE GEOGRAFICĂ ȘI CADRU NATURAL

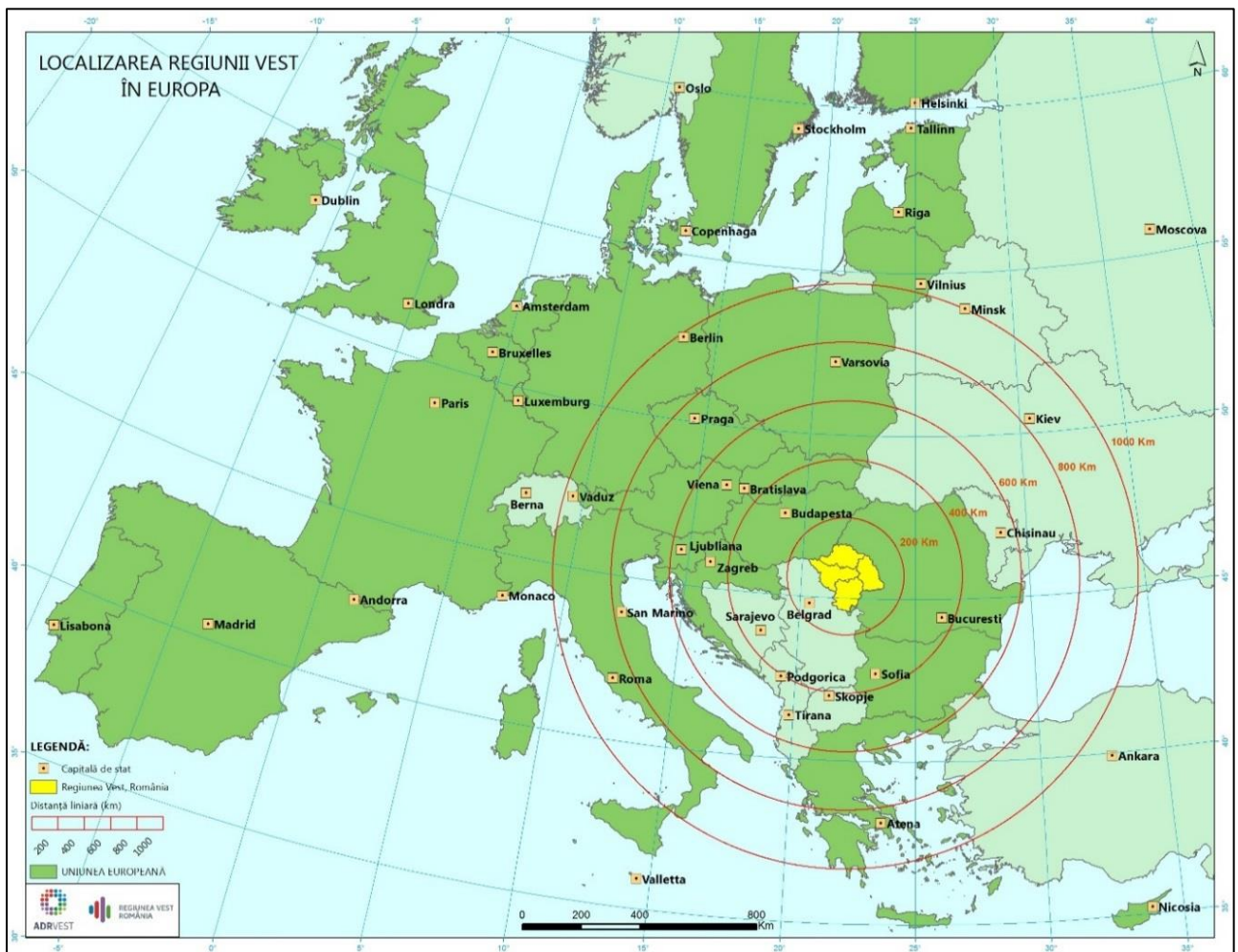
1.1. Localizare și diviziuni administrative

Localizare

Regiunea de dezvoltare Vest este una dintre cele 8 regiuni administrative ale României (NUTS II). Localizată în **partea de vest** a țării, este traversată de paralelele de 45° și 46° latitudine nordică și de meridianele de 21° și 23° longitudine estică.

Regiunea Vest este situată **la granița** cu **Ungaria și Republica Serbia**, și se învecinează în România cu Regiunile de dezvoltare Centru, Nord Vest și Sud Vest. Regăsim în regiune și **punctul extrem vestic** al României - Comuna Beba Veche, județul Timiș.

Harta 1 – Localizarea Regiunii Vest în Europa

Suprafață

Regiunea Vest are o **suprafață** de **32.034 km²**, ocupând **13,4%** din România. Ca și mărime se poate compara cu țări ca Republica Moldova sau Belgia.

În ceea ce privește diferențele în termeni de suprafață față de celelalte regiunii din România, se poate observa că cu excepția Regiunii București-Ilfov, toate regiunile sunt în jurul valorii de 30.000 km², cu punctele extreme Regiunea Nord-Est (36.853 km²), respectiv Regiunea Sud-Vest (29.206 km²).

Diviziuni administrativ – teritoriale

Regiunea Vest are **4 județe** componente: **Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș.**

Județul Arad este delimitat la sud de Timiș, la nord de județele Bihor și Alba, iar la est de județul Hunedoara. În partea de vest se învecinează cu Ungaria. Puncte de trecere a frontierei sunt la Nădlac și Turnu. **Orașul Arad** este municipiul reședință de județ.

Județul Caraș-Severin se învecinează la nord-vest cu județul Timiș, la nord-est cu județul Hunedoara, la est cu județul Gorj, la sud-est cu județul Mehedinți, iar în partea de sud-vest cu Serbia. Granița de stat are o lungime totală de 134 km, din care 64 km graniță fluvială reprezentată de fluviul Dunărea. Puncte de trecere a frontierei sunt la Moldova Nouă (cu bacul) și la Naidăș. Capitala județului este municipiul reședință de județ **Reșița**.

Dintre județele regiunii, cea mai întinsă suprafață este a județului Timiș, care ocupă **locul întâi pe țară ca întindere**.

Tabelul 1. Suprafață județe Regiunea Vest

	Suprafață (km ²)	Procent
ROMÂNIA	238.397	100%
Regiunea VEST	32.034	13,4%
Arad	7.754	3,25%
Caraș-Severin	8.532	3,58%
Hunedoara	7.072	2,97%
Timiș	8.692	3,65%

Județul Hunedoara se învecinează la nord-vest și vest cu județul Arad, la vest cu județul Timiș și județul Caraș-Severin, la sud cu județul Gorj, la sud-est cu județul Vâlcea, iar la nord și nord- cu județul Alba. Capitala județului este municipiul reședință de județ **Deva**.

Județul Timiș este cel mai vestic județ al României. Se învecinează la vest cu Ungaria și la sud-vest cu Serbia, legătura fiind asigurată de punctele de trecere a frontierei de la Cenad, respectiv cele de la Stămora Moravița și Jimbolia. La nord, județul Timiș se învecinează cu județul Arad și la sud-est cu Caraș – Severin. **Orașul Timișoara** este municipiul reședință de județ.

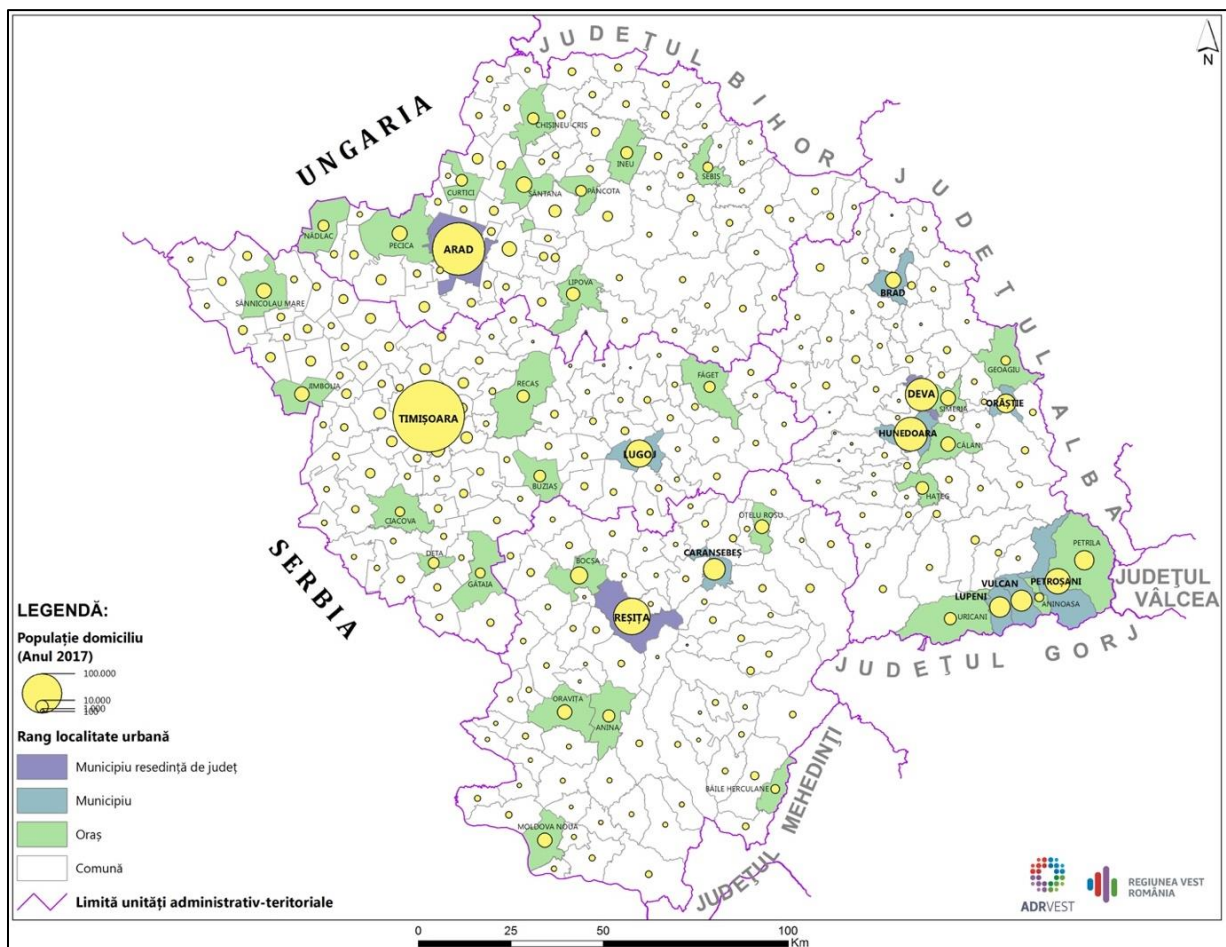
Conform organizării administrative a teritoriului României (Legea 2/1998 privind organizarea administrativ teritorială a

României), în Regiunea Vest sunt **42 de orașe**, din care **12 municipii, 281 comune și 1327 sate**.

Cel mai mare și mai important oraș al Regiunii este **Municipiul Timișoara**, care este și cel de-al treilea oraș al României după numărul de locuitori.

Regiunea Vest este traversată de 2 coridoare prioritare europene de transport: Orient-Est Mediterana și Rin-Dunăre. De asemenea, orașul Moldova Nouă este singurul port la Dunăre din Regiunea Vest.

Harta 2 – Orașe, municipii, comune Regiunea Vest

1.2. Relieful

Regiunea Vest are un **cadru natural variat**, distribuit armonios în zone de câmpie, deal și munte, care urcă în trepte de la vest la est.

Altitudinea maximă este înregistrată în **Vf. Parângu Mare (2519 m)**, iar altitudinea minimă în zona **Moldova Nouă (62 m)**.

Munții

Relieful muntos al regiunii face parte din lanțul **Carpaților Meridionali** și al **Carpaților Occidentali**.

Carpații Meridionali sunt compuși din unitățile montane **Parâng** (Munții Parâng, Munții Șureanu, Munții Orăștiei) și **Retezat-Godeanu** (Munții Retezat, Munții Godeanu, Munții Țarcu, Munții Vâlcan, Munții Cernei, Munții Mehedinți).

Cel mai înalt vârf montan este **Vf. Parângu Mare – 2.519 m** (Munții Parâng), care este și cel de-al patrulea vârf din punct de vedere al înălțimii din România. Următoarele 2 vârfuri ca înălțime sunt: **Vf. Peleaga - 2.509 m**, **Vf. Retezat – 2.482 m** (Munții Retezat).

Cei mai înalți munți Regiunea Vest: Vârful Parângul Mare (imaginea 1 - stânga); Vârful Peleaga (imaginea 2 - dreapta)

Sursa: Wikipedia

Reprezentativi pentru regiune sunt **Munții Retezat**, care sunt considerați "bijuteria arcului carpatic"¹ fiind considerat cel mai complex și grandios masiv din Carpați. Originalitatea sa constă în existența a peste 20 de vârfuri mai înalte de 2000 m (**regiunea muntoasă cea mai înaltă din țară**) precum și a 80 de lacuri și tăuri, printre care și **cel mai mare lac glaciatic din țară - lacul Bucura și cel mai adânc lac glaciatic - lacul Zănoaga**. Biodiversitatea sa foarte bogată a contribuit la declararea unei bune

a părți a teritoriului său **Parc Natural (primul parc natural din România)**.

Carpații Occidentali sunt reprezentați de **Munții Banatului** (Munții Semenic, Munții Aninei, Munții Locvei, Munții Dognecei, Munții Almăjului), **Munții Poiana Ruscă** și **Munții Apuseni** (Munții Zărandului, Munții Codru Moma, Munții Metaliferi, Munții Bihorului). Comparativ cu înălțimile înregistrate în Carpații Meridionali, în Carpații Occidentali altitudinile scad drastic cu aproximativ 1000 m.

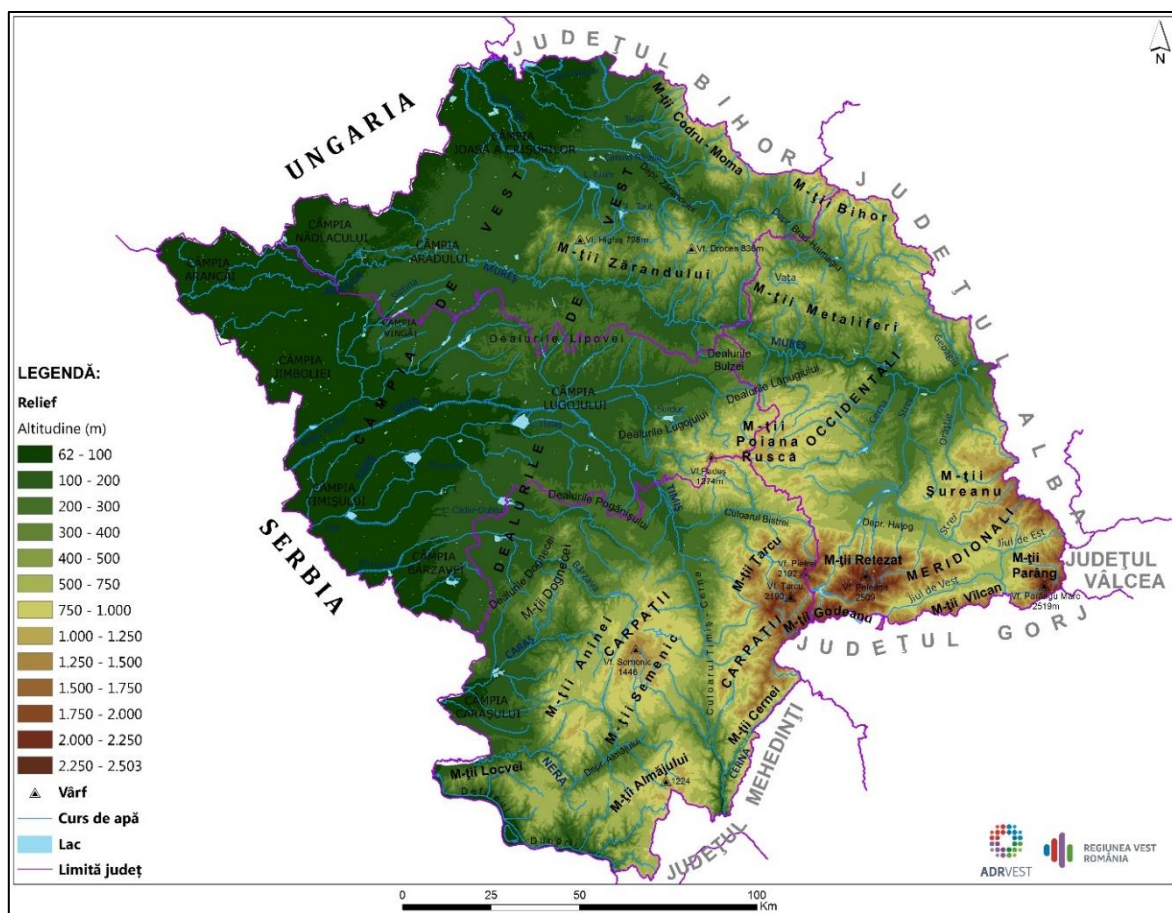
¹ www.welcometoromania.ro

Cele mai însemnate vârfuri sunt: **Vf. Găina** – **1.486 m** (Munții Apuseni), **Vf. Piatra Goznei** - **1447 m** (Munții Semenic) și **Vf. Padeșu** - **1.374 m** (Munții Poiana Ruscă).

În Munții Banatului se află **cel mai întins masiv carstic din România**, masa de calcar dezvoltându-se de-a lungul unei fâșii de la Reșița până la Dunăre.

Între culmile muntoase se profilează **depresiuni montane și culoare de văi despărțitoare** precum: Depr. Brad-Hălmagiu, Depr. Gurahonț, Depr. Zărândului, Depr. Almăjului (Bozovici), Depr. Caraș-Ezeriș, Depr. Liubcova, Depr. Domașnea-Mehadia, Culoarul Mureșului, Culoarul Bistrei, Culoarul Timiș-Cerna și Defileul Dunării.

Harta 3 – Harta fizio-geografică a Regiunii Vest

Dealurile Regiunii Vest

Dealurile din Regiunea Vest fac parte din **Dealurile Banatului** și **Crișanei**, subunități ale **Dealurilor de Vest**. Acestea formează o linie continuă la extremitatea nord-vestică a

Munților Codru-Moma și pe versantul nordic al Munților Zărândului.

Dealurile Banatului au ca și trăsătură distinctă caracterul discontinuu. Ele se constituie ca o treaptă de tranziție între zona montană reprezentată de Munții Banatului și Munții Poiana Ruscă și sectoarele mai joase, de câmpie, dinspre vest. Dintre cele mai importante unități deluroase sunt: Dealurile Surducului și Dealurile Lăpugiuului la vest și nord-vest de Munții Poiana Ruscă, Dealurile Pogănișului (Sacoșului sau Buziașului), Dealurile

Tirolului (Doclinului) și Dealurile Oraviței la nord și nord-vest de Munții Banatului.

Dintre unitățile deluroase incluse **Dealurilor Crișanei** de pe teritoriul Regiunii Vest se pot aminti: Dealurile sau Piemontul Codrului, la contactul cu Munții Codru-Moma, o fâșie îngustă de dealuri înalte de 200-300 m; Dealurile Cuedului și Cigherului, o treaptă deluroasă de 200-300 m și Dealurile Lipovei (sectorul cel mai extins din Dealurile de Vest).

Zonele de câmpie

Zonele de câmpie din Regiunea Vest predomină în județele Timiș și Arad și aparțin **Câmpiei de Vest**, care face parte din Marea Câmpie a Tisei.

Câmpia de Vest are aspectul unei fâșii înguste de 15-75 km și se prezintă, de la nord la sud, ca o succesiune de zone joase și zone înalte cu intrânduri în zona colinară de la est, sau prezentând contact direct cu munții, (contactul dintre Munții Zărandului și Câmpia Aradului). Sectoarele joase (Câmpia Joasă a Timișului, Câmpia Crișului Alb, Câmpia Jimboliei, Câmpia Arancăi,

Câmpia Bârzavei) au caracter de subsidență și o remarcabilă netezime, fiind inundabile în trecut, azi având o amplă rețea de diguri și canale de drenaj. Sectoarele mai înalte (Câmpia Aradului, Câmpia Gătaiei, Câmpia Cermeiului, Câmpia Vingăi) au de regulă tot caracter de subsidență și apar chiar la contactul cu dealurile, respectiv munții.

Câmpia de Vest este a doua mare regiune agricolă a țării și posedă numeroase resurse naturale (petrol, gaze naturale, roci de construcție, izvoare termale și minerale.

Influența reliefului asupra dezvoltării Regiunii Vest

Disponerea reliefului în trepte, cu altitudini care scad dinspre est spre vest, creează la nivelul regiunii **două areale distincte**, în interiorul cărora activitățile socio-economice sunt influențate puternic. Parametrii morfometrici care caracterizează condițiile locale de relief sunt altitudinea, panta și gradul de fragmentare, aceștia

indicând dimensiunea intervențiilor și potențiale direcții de dezvoltare ale regiunii în ceea ce privește rețeaua de așezări și spectrul economic.

Relieful montan este prezent cu precădere în județele Hunedoara și Caraș-Severin și doar parțial în estul județelor Arad și Timiș.

Altitudinea de peste 1.800 m creează un relief masiv, cu un grad de fragmentare relativ redus, traversat numai de-a lungul unor văi sau culoare depresionare. Pantele mari, de peste 5 grade ridică probleme în construirea clădirilor și a căilor de acces. Altitudinea are un rol esențial în dinamica spațială a localităților, impunând contraste puternice între localitățile situate în zone montane și cele din spații depresionare sau de câmpie. În arealul montan al regiunii, se remarcă concentrări umane, cu dimensiuni variabile mai ales în depresiuni (Petroșani, Hațeg) sau de-a lungul unor văi sau culoare depresionare (Bârzava, culoarul Timiș-Cerna). Tot de-a lungul văilor sau culoarelor depresionare, regiunea este străpunsă de principalele căi de comunicații.

Relieful montan, prin caracterul restrictiv îngreunează dezvoltarea localităților, acestea neavând un spațiu substanțial în care să își extindă limitele și micșorează deopotrivă zonele de influență ale orașelor. Accesul rutier și feroviar se realizează cu dificultate în areale montane. Gradul de penetrare al zonei montane este relativ scăzut, concentrând-se de-a lungul unor cursuri mari de apă (Mureș, Jiu, Timiș, Bârzava) și limitează mișcarea în teritoriu a populației. Apar astfel **areale izolate**, greu accesibile, **cu impact negativ asupra mediului economic (Depresiunea Petroșani, Anina)**. Județele Hunedoara și Caraș-Severin sunt traversate de căi de comunicații majore pe direcțiile Nord-Sud și Est-Vest din cauza dispunerii reliefului, în timp ce județele Arad și Timiș sunt traversate de rute importante sub formă radiară, care converg spre cei doi poli.

În partea centrală a regiunii, se desfășoară de la Nord spre Sud o **zonă deluroasă**, de interferență între munte și câmpie, cu un caracter discontinuu. Dealurile, prin caracteristicile proprii, altitudini mai scăzute și pante mai reduse, nu au un impact puternic asupra dezvoltării spațiale a localităților, dar permit celor rurale o creștere a dimensiunii și o diversificare a activităților economice. Axele rutiere și feroviare traversează dealurile de-a lungul văilor râurilor, mai ales de la Est spre Vest.

Partea de Vest a regiunii, reprezentată de **Câmpia de Vest**, cu un relief relativ neted, cu pante reduse și altitudini joase reprezintă un spațiu propice dezvoltării unor activități socio-economice complexe. În acest areal, barierele naturale sunt mult reduse, astfel că localitățile și căile de comunicații cresc în dimensiuni.

Caracterul favorabil al reliefului de câmpie se poate observa atât la nivelul așezărilor urbane cât al celor rurale. Localitățile nu mai sunt constrânse de limitările spațiale fizice și ajung la cele mai mari dimensiuni ale regiunii (Timișoara și Arad), iar localitățile rurale depășesc frecvent 3.000-5.000 de locuitori, având o vatră puternic conturată. Axele de comunicații în zona de câmpie au o extensiune mult mai mare față de zona montană. Așezările din județele Arad și Timiș sunt conectate prin drumuri și căi ferate care au densități mai ridicate, permițând o mobilitate ridicată a populației în teritoriu și o dinamică sporită a mediului economic.

1.3. Clima

Cea mai mare parte a Regiunii Vest cade sub incidența **climatului temperat continental de tranziție**, cu influențe oceanice și submediteraneene.

Influențele submediteraneene sunt caracterizate prin **ierni blânde și regim pluviometric mai bogat** (mai ales toamna).

Temperaturi medii anuale

Temperatura medie multianuală oscilează între **10-12 °C**, cu valori mai ridicate în Câmpia de Vest și de-a lungul Dunării. Odată cu altitudinea, valorile scad progresiv, atingând 3,7°C la stația Semenici (1.400m) și -0,5°C la stația Țarcu (2.180m), sau pot atinge valori de aproximativ -2°C în Munții Parâng și Retezat.

Temperatura medie anuală de vară (iulie) are valori diferențiate: în unitățile Câmpiei de Vest, izoterma de vară are valori medii de **21°- 23°C**, în zona Dealurilor de Vest și a munților mai scunzi din Munții Banatului, valori medii de 18° – 21°C, în vreme ce zona montană înaltă se caracterizează prin valori termice de vară de sub 18° C.

Precipitații

Cantitatea medie multianuală a precipitațiilor depășește 600 mm în partea sudică și estică (Timișoara: 631 mm, Lipova: 623 mm) și chiar 700 mm la contactul cu unitatea deluroasă (Făget: 737 mm). Optimul pluviometric se situează la

Influențele continentale determină temperaturi mai moderate și precipitații mai bogate. Treptele de altitudine au o mare influență asupra nuanțării climatice, în zona înaltă determinând un climat montan mai răcoros, cu umezeală mare în tot timpul anului.

Temperatura medie anuală de iarnă (ianuarie) se diferențiază tot în funcție de relief. Iernile cele mai blânde (**-1°- +1°C**), se înregistrează în sudul și centrul Câmpiei Timișului, de-a lungul văii Timișului și parțial a Begăi.

Iernile călduțe (-1° - -3°C) sunt specifice celorlalte unități de câmpie, a zonelor de deal și de munți joși, iar iernile relativ reci (-3° - -5°C) caracterizează zonele montane mijlocii (sub 1.500 m). Valoarea cea mai scăzută (sub -5°C) este caracteristică creștelor muntoase înalte din Carpații Meridionali (M-ții Retezat, M-ții Godeanu, M-ții Parâng, M-ții Țarcu).

altitudinilor medii (1.200-1.600 m), mai ales dacă versanții au expoziție vestică. Astfel se explică valorile mari ale precipitațiilor de la stația Semenici – 1.259 mm (1.400 m), respectiv Vf. Țarcu – 1.151 mm (2.190 m). Precipitațiile scad la înălțimi mai mari.

Schimbări climatice

În ultimii 20 de ani, **schimbările climatice** sunt evidente și reprezintă o realitate, efectele lor negative fiind resimțite atât în plan economic, cât și social. Pornind de obiectivele UE de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru anul 2020, la nivel național a fost adoptată *Strategia Națională privind Schimbările Climatice 2013-2020*, în care sunt menționate două componente cheie ale efortului climatic: cel de prevenire și combatere a efectelor schimbărilor climatice (prin acțiuni destinate reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră – emisii GES) și cel de adaptare adecvată și cu daune minime în contextul creat de schimbările climatice deja în curs.²

La nivel local, schimbările climatice „vor influența ecosistemele, așezările omenești și infrastructura” datorită modificărilor de temperatură și precipitații care vor conduce la „evenimente meteorologice extreme cum ar fi valurile de căldură, secetă, viituri și altele asemenea vor fi mai frecvente, cu o intensitate crescută și, în consecință, cu riscuri mai mari pentru pagube semnificative asociate.”³

În România, se observă o creștere a numărului **fenomenelor meteorologice extreme**, prin creșterea numărului avertizărilor emise de către Agenția Națională de Meteorologie cu privire la

aparitia unor fenomene meteorologice extreme.⁴ În perioada 2015-2017, numărul de avertizări crescând de la 2.261 (anul 2015), la 3.693 avertizări (anul 2016), și la 4.211 avertizări (anul 2017). Din avertizările emise în anul 2017, 86,7% au fost de cod galben, 13,2% de cod portocaliu și 0,1% de cod roșu.

Conform Serviciului Regional de Prognoză a Vremii Timișoara, în anul 2017 au fost emise 701 avertizări (16,6% din total România), 87,6% fiind de cod galben (peste media România) și 12,4% fiind de cod portocaliu. În intervalul 2016-2017⁵, rata de creștere a avertizărilor, la nivel regional, a fost de 17%, peste media de la nivel național (12%).

Pentru perioada 2021-2027 eforturile la nivel european de combatere a schimbărilor climatice se vor intensifica. În decembrie 2019, liderii UE au aprobat obiectivul **realizării unei UE neutre din punct de vedere climatic până în 2050**. În acest context, o pondere importantă din fondurile Politicii de Coeziune vor fi alocate Obiectivului de Politică 2: O Europă mai verde, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea

schimbărilor climatice.

² <http://mmediu.ro/categorie/strategia-nationala-privind-schimbarile-climatice-rezumat/171>

³ Strategia națională a României privind schimbările climatice 2013 – 2020, p.34

<http://mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/Strategia-Nationala-pe-Schimbari-Climatice-2013-2020.pdf>

⁴ Rapoartele anuale ale ANM,

<http://www.meteoromania.ro/despre-noi/raport-anual/>

⁵ Cele mai actuale date de la nivel regional

1.4. Hidrografia și resursele de apă

Ape curgătoare

Principalele **cursuri de apă** curgătoare ce traversează Regiunea Vest sunt: Dunărea, Mureșul, Crișul Alb, Crișul Negru, Bega, Timiș, Caraș, Nera, Cerna și Jiul.⁶ Toate cursurile de apă ale regiunii sunt afluențe fluviului Dunărea. Râurile Crișul Alb, Crișul Negru, Mureș, Bega, Timiș, Bârzava, Caraș și Nera au și **caracter transfrontalier**, trecând în Ungaria și/sau Serbia.

Cel mai important și mai mare curs permanent de apă care drenează teritoriul Regiunii Vest este **fluviul Dunărea**, care intră în țară la Baziaș și parcurge pe

teritoriul României o distanță de 1.075 km, din care **60 km parcurși pe teritoriul Regiunii Vest⁷, în județul Caraș-Severin**. Defileul Dunării are o importanță ridicată pentru regiune, atât din punct de vedere al transportului (fiind el însuși un coridor TEN-T), dar și industrial și turistic. Cu toate acestea, lipsa conectivității adecvate a infrastructurii la portul Moldova Nouă de pe Dunăre din Regiunea Vest se translatează într-un nivel scăzut de dezvoltare socio-economică a zonei adiacente Dunării.

Lacuri

Lacurile din Regiunea Vest sunt reprezentate de **lacuri naturale** și **lacuri de acumulare**.

Lacurile naturale sunt situate în special în zonele montane ale regiunii și ele pot fi de tip **carstic** precum: Lacul Dracului (în Cheile Nerei) și Ochiul Beiului (Beușnița), Lacul Coronini.

În Regiunea Vest sunt și **lacuri glaciare**: cum ar fi: Iezerul Țarcu, Pietrele Albe (Munții Țarcu), Tăul Mare, Tăul Mic, Tăul Negru, Tăul Porții, **Bucura (cel mai mare lac glaciari din țară)**, **Zănoaga Mare (cel mai adânc lac din țară)**, Judele, Slăveiu,

Stănișoara, Țapului, Galeșul (Munții Retezat), Gâlcescu, Roșiile, Zăvoaiele, Mândra, Deneș (Munții Parâng), Iezerul Mare și Iezerul Mic (Munții Șureanu).

Lacurile naturale din Regiunea Vest nu sunt valorificate din punct de vedere turistic, nefiind amenajate. Majoritatea dintre ele fac parte din trasee turistice montane și au un potențial mare de atragere turiști.

Cele mai cunoscute din regiune sunt Ochiul Beiului și Lacul Bucura.

În urma unor lucrări hidrotehnice de anvergură a apărut un număr însemnat de

⁶ Administrativ rețeaua hidrografică este administrată de Administrația Bazinală, Regiunii Vest suprapunându-i-se patru administrații: Crișuri, Mureș, Banat și Jiu

⁷ Județele Patriei – Județul Caraș-Severin, 1981

lacuri de acumulare, pe aproape toate râurile importante ale regiunii. Astfel, se pot aminti: Porțile de Fier (Dunăre), Gozna, Văliug, Secu, Bârzava (Bârzava), Trei Ape, Hitiaș (Timiș), Poiana Mărului (Bistra Mărului), Surduc (Gladna), Herculane și Valea lui Iovan (Cerna), Taria (Taria), Teliuc sau Cinciș (Cerna hunedoreană), Valea de Pești (Jiu), Gura Apelor, Hațeg (Râul Mare), Pogăniș (Pogăniș), Tauț (în bazinul Cigherului), Pădureni.

Lacurile naturale și de acumulare au un potențial turistic important, în prezent fiind valorificate lacuri precum Surduc, Văliug, Secu, Tauț, etc.

Riscul de producere a inundațiilor

România este una din țările europene cu cel mai mare **risc de producere a inundațiilor**, anual prejudiciile fiind de aproximativ 140 milioane EUR pentru economia națională.⁸ Îndeosebi, în Regiunea Vest, județele Arad și Timiș sunt predispuse la apariția inundațiilor, iar în lipsa unor lucrări de infrastructură, anual au loc pierderi economice importante.

Harta de mai jos reprezintă sectoarele de apă cu risc potențial semnificativ la inundații, observându-se **un risc pe aproape toate râurile majore din regiune**: Crișul Alb, Mureș, Bega, Timiș,

Imaginea 3 – Lacul Ochiul Beilului

Sursa: Wikipedia

Imaginea 4 – Lacul Bucura (Munții Retezat)

Sursa: Travel.ro

Nera, etc. Informațiile sunt extrase din Planurile de Management al Riscului la Inundații – PMRI. În timp ce este dificil de estimat numărul localităților și al populației potențial afectată la inundații, s-a observat că, prin crearea unui buffer de 1 km de la râurile cu risc de inundații (zona potențial inundabilă), numărul localităților posibil a fi afectate este de ordinul zecilor.

Aproape toate **marile orașe din regiune au un risc de inundații**, printre acestea fiind Timișoara, Arad, Reșița, Lugoj, Caransebeș, Hunedoara, Brad, Petroșani și

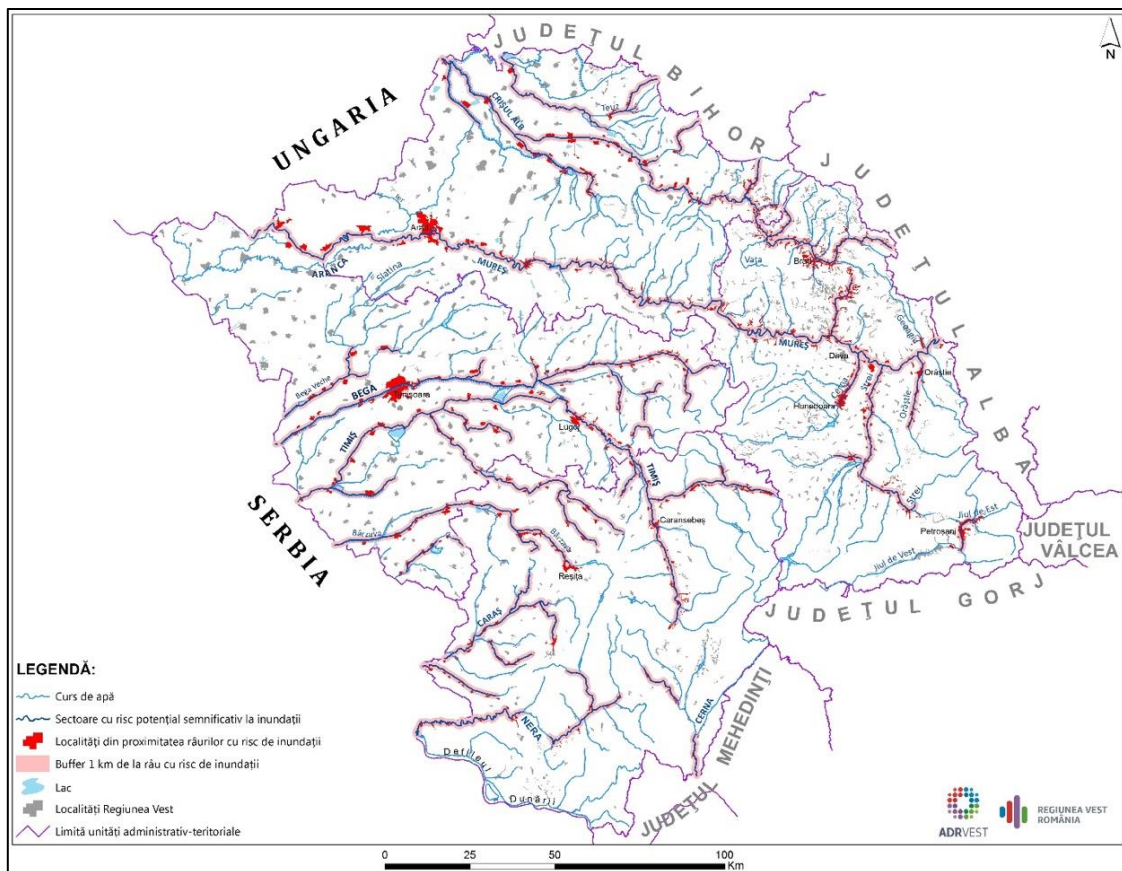
⁸

<http://documents.worldbank.org/curated/en/61843155>

[6178394272/pdf/Raport-Diagnostic-Privind-Apele-din-Rom%C3%A2nia-Rezumate-Executiv.pdf](https://www.rezumat.ro/6178394272/pdf/Raport-Diagnostic-Privind-Apele-din-Rom%C3%A2nia-Rezumate-Executiv.pdf)

Orăștie, care au cumulat o populație de 824.594 locuitori.

Harta 4 – Harta sectoarelor cu risc potențial la inundații din Regiunea Vest

Potențialul apelor termale și minerale

Izvoarele termale, minerale și de apă plată constituie importante bogății naturale ale regiunii, cunoscute și captate din cele mai vechi timpuri. Potențialul balnear al apelor termale este valorificat în următoarele stațiuni de interes național și regional: **Băile Herculane** în județul Caraș-Severin, **Geoagiu-Băi** în județul Hunedoara și **Moneasa** în județul Arad. Alături de acestea, s-au dezvoltat și stațiuni mai mici, de interes local, cum ar fi: Vața de Jos și Călan-Băi în județul Hunedoara, Băile

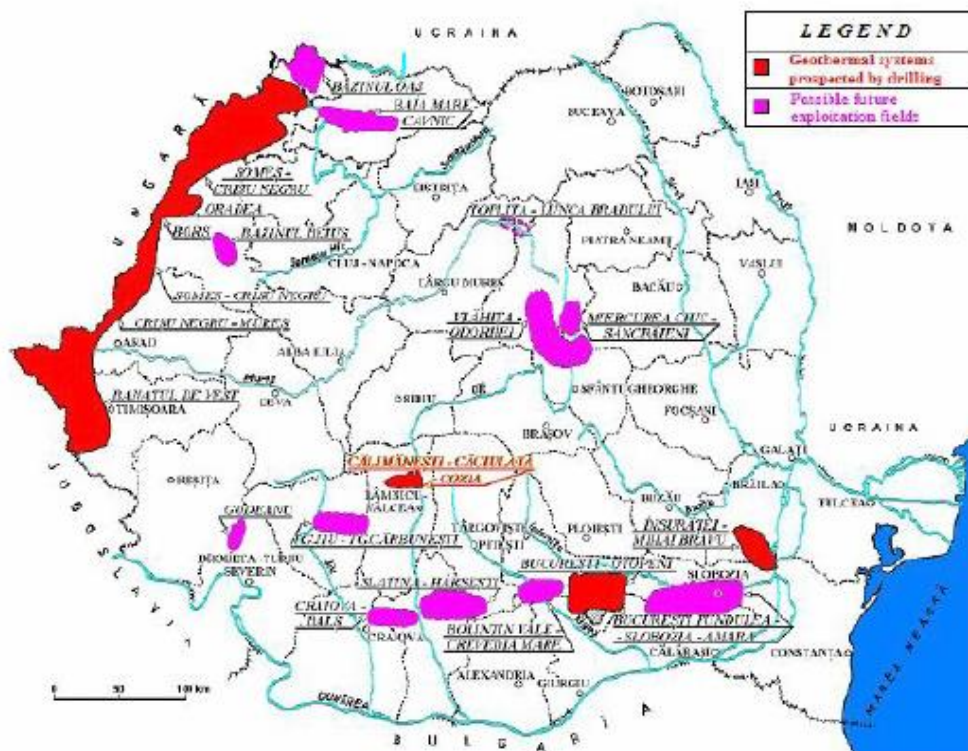
Călacea și Bogda în județul Timiș, Băile Lipova în județul Arad. Mai multe detalii despre dezvoltarea stațiunilor turistice din Reg. Vest se găsesc la capitolul de turism.

Sunt valorificate **apele minerale** de la Lipova (Arad), Buziaș (Timiș), precum și apa plată de la Băile Herculane (Caraș-Severin). Din Regiunea Vest, județele Timiș și Arad au un **potențial geotermal important**, harta de mai jos reprezentând cu culoarea roșie zone cu temperaturi de peste 120°C, înregistrate la o adâncime de 3 km. Acest

potențial poate fi utilizat în special pentru aplicații termice, cum ar fi încălzirea spațiilor și producția apei calde (Studiu - Sprijin în dezvoltarea unui concept durabil pentru energiile regenerabile în județul Timiș, Institutul Fraunhofer). Deși nu se

exploatează pe scară largă în procesul de obținere a energiei electrice, punctual în localitățile Nădlac sau Sânnicolau Mare, energia geotermală este utilizată ca agent termic, pentru încălzirea unor clădiri.

Harta 5 – Sistemele geotermale din România (prospectate prin forare – roșu și posibil exploatabile - mov)

Sursa: Studiu - Sprijin în dezvoltarea unui concept durabil pentru energiile regenerabile în județul Timiș, Institutul Fraunhofer

Tabelul 2. Efectele benefice sănătății ale unor elemente sau compuși chimici din apă și necesarul zilnic al organismului

Element / compus	Efecte benefice sănătății	Necesar zilnic (mg)
Calciu (Ca)	fortifică oasele și dinții; reglează funcționarea sistemului muscular, nervos și imunitar.	1000 - 1500
Magneziu (Mg)	efect antistres; favorizează procesele metabolice; reglează funcționarea mușchilor și a sistemului nervos; reglează nivelul zahărului în sânge; previne hipertensiunea și bolile cardiovasculare; combate pietrele la rinichi și diabetul.	300
Potasiu (K)	menține echilibrul apei în țesuturi; regularizează bătăile inimii (pulsul); previne infarctul; favorizează eliminarea toxinelor.	3000
Sodiu (Na)	regularizează tensiunea arterială și balanța de apă în organism; favorizează funcționarea sistemului nervos și muscular.	1500
Siliciu (SiO₂)	favorizează absorbția calciului; previne bolile cardiovasculare; protejează pielea, unghiile, părul și ochii; asigură flexibilitatea arterelor.	20 -50
Flour (F)	favorizează depunerea calciului în oase și dinți; menține elasticitatea țesuturilor.	1 -2

Sursa: Adrian Feru, Ghidul Apelor minerale naturale, București 2012

1.5. Solul și resursele sale

Din punct de vedere pedogeografic, Regiunea Vest poate fi inclusă în regiunea carpatică și în regiunea banato-crișană.

Toate **clasele de soluri** sunt bine reprezentate în regiune, prezentând o etajare altitudinală. Astfel, Câmpiei Banato-Crișene îi sunt specifice molisolurile și pe arii mai restrânse vertisolurile. În Dealurile Banatului și Crișanei s-au dezvoltat solurile din clasa argiluvilosuri și cambisoluri. În Munții Carpați se întâlnesc spodosoluri la altitudini de peste 1500 – 1600 m și umbrisoluri la altitudini mijlocii (1000 -1400

m) și mari (peste 1800 m). În depresiunile intra și submontane sunt caracteristice argiluvisolurile, cambisolurile și solurile hidromorfe. În sectoarele joase, slab drenate ale Câmpiei Banato-Crișene și în luncile și terasele unor râuri se întâlnesc soluri hidromorfe, halomorfe, soluri organice și soluri neevoluate.

Molisolurile, datorită conținutului ridicat de humus, sunt cele mai fertile soluri pentru cultura plantelor. Răspândirea mare a acestui tip de soluri în Regiunea Vest a transformat **Câmpia Banato-Crișană** în

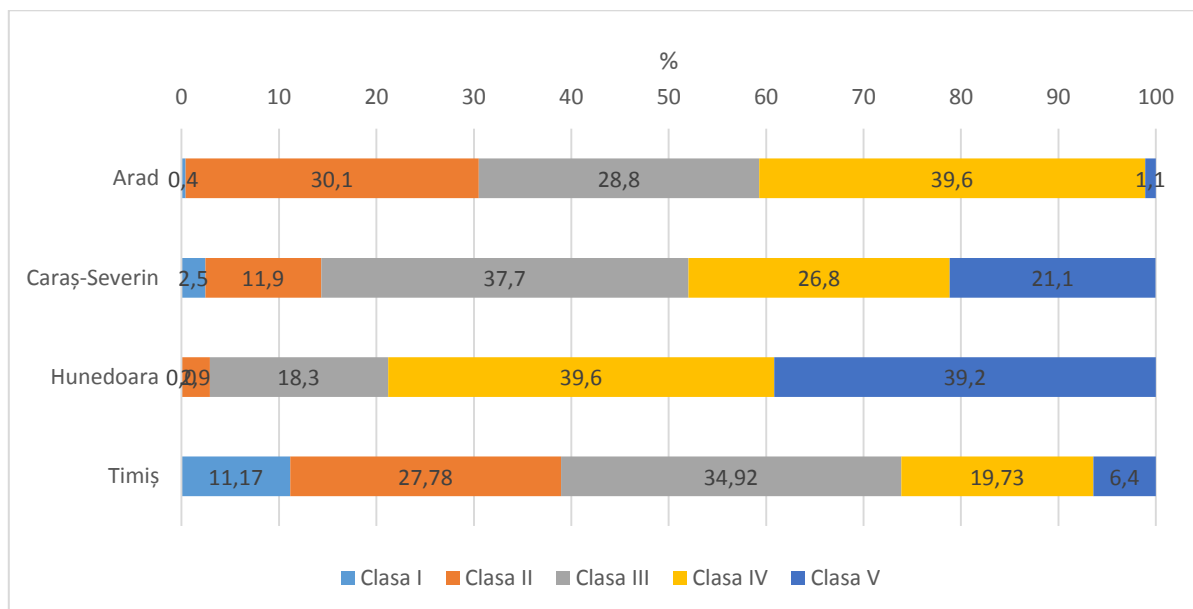
cea de-a doua mare zonă agricolă a țării, după Câmpia Bărăganului.

Calitatea solurilor reprezintă un indicator relevant pentru a evalua potențialul natural al terenurilor agricole în vederea folosirii lor raționale. După criteriul productivității terenurilor agricole, solurile se grupează în 5 clase de calitate, diferențiate după nota medie de bonitare (clasa I 81-100 puncte, clasa a II-a 61-80 puncte, clasa a III-a 41-60 puncte, clasa a IV-a 21-40 puncte și clasa a V-a 1-20 puncte).

În Regiunea Vest se poate observa că județele Timiș și Arad – județe cu însemnate zone de câmpie au, în general, o calitate mai bună a solurilor comparativ cu județele Caraș-Severin și Hunedoara – județe predominant montane.

Calitatea solului este influențată puternic de factorii antropici, îndeosebi de modul în care se practică agricultura și sunt exploatate pădurile. Starea sau calitatea solului este strâns legată de modul de folosință a terenului.

Fig. 1 – Repartiția terenurilor agricole pe clase de calitate în Regiunea Vest, în anul 2017

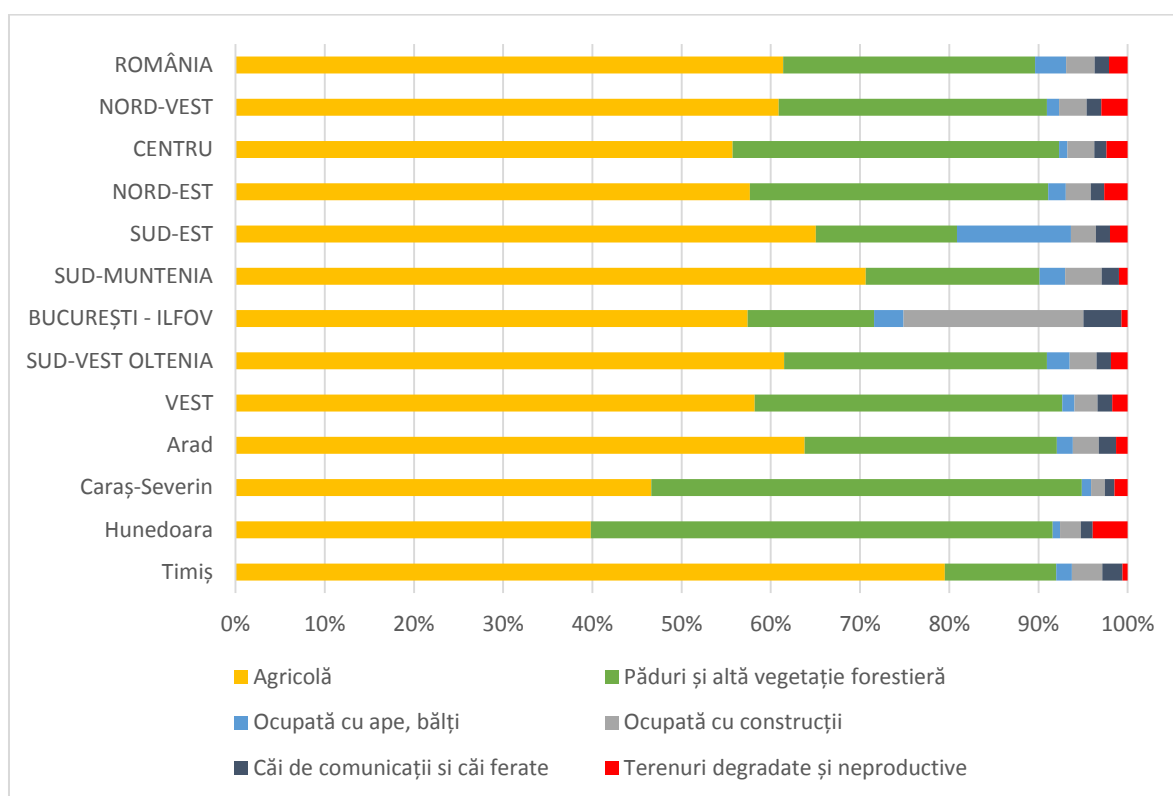

Sursa: Agențiile Județene pentru Protecția Mediului din Regiunea Vest

Conform **structurii fondului funciar**, în Regiunea Vest, suprafața agricolă ocupă 58,2% din totalul teritoriului, ocupând locul IV după regiunile Sud-Muntenia (79,5%), Sud-Est (70,6%) și Sud-Vest Oltenia (61,5%). În județele Timiș și Arad, suprafețele

agricole au ponderi superioare nivelului regional și național (61,4%), pe când județele Caraș-Severin și Hunedoara se individualizează ca județe cu ponderi superioare ale suprafețelor împădurite.

Fig. 2 – Structura fondului funciar (2014)

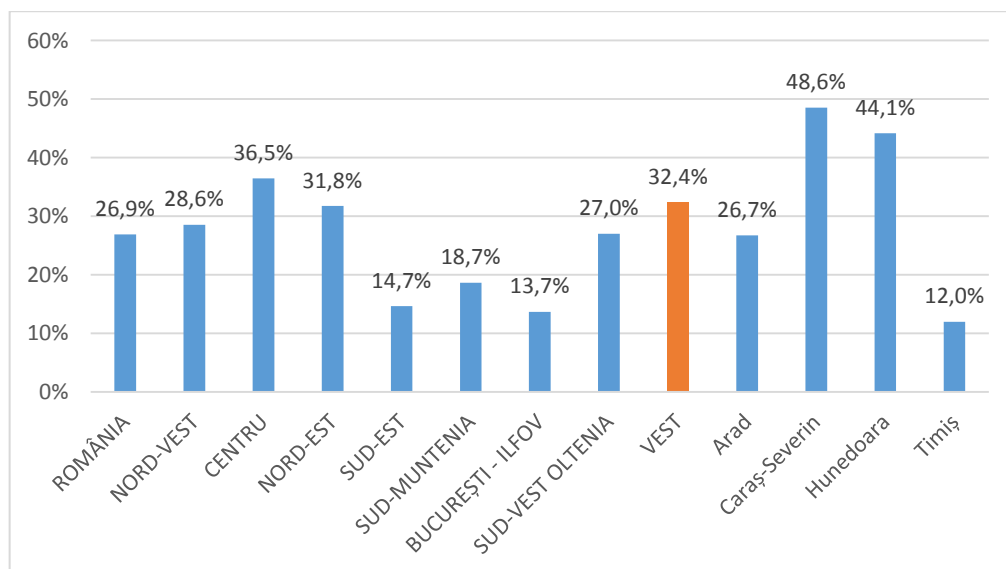

Sursa: Tempo Online, AGR101A, ultimele date statistice

În Regiunea Vest, pădurile și alte vegetații forestiere aveau o pondere de 32,4% din totalul suprafeței regiunii și sunt localizate

în principal, în județele Caraș-Severin (48,6%) și Hunedoara (44,1%).

Fig. 3 – Ponderea pădurilor din suprafața totală (2017)

Sursa: Tempo Online, AGR 301A

În munții din **grupa Retezat-Godeanu**, gradul de împădurire este ridicat (aproximativ **70%** din suprafața de aproape 4000 km²), ceea ce a favorizat dezvoltarea unui sector intens de exploatare, cu unități de prelucrare la baza muntelui (zona Caransebeș). În **Munții Poiana Ruscă**, pădurea deține în jur de **75%** din suprafața masivului, cu frecvență mai ridicată în vest (până spre 90%) și mai coborâtă spre est (sub 60%). În **Munții Banatului**, fondul forestier este de asemenea ridicat (în Munții Semenic gradul de împădurire atinge **65%**), aici predominând pădurile de fag. Vegetația forestieră este relativ bine reprezentată și în **Munții Apuseni**, unde în jur de **55%** din spațiul montan este ocupat de pădure, fapt ce a stat la baza dezvoltării economiei din zonă. În sud-vestul Munților Apuseni (care aparțin Regiunii Vest), domină pădurile de foioase (fag, stejar, gorun, cer, etc).

1.6. Resursele subsolului

Relieful variat al Regiunii Vest a favorizat exploatarea diverselor resurse naturale:

Hidrocarburi lichide și gazoase (petrol și gaze naturale) se găsesc în special în zona de câmpie, la Pecica, Turnu (județul Arad), Biled, Călăcea, Dudeștii Vechi, Satchinez, Șandra, Variaș (jud. Timiș), etc. **Minereurile de metale feroase și neferoase** predomină în zonele de deal și de munte:

- **aur și argint** la Chișindia, Cladova, Dud (jud. Arad) și la Brad (jud. Hunedoara),
- **cupru** la Bradșoru de Jos, Dognecea, Moldova Nouă, Oravița, Sasca Montană

La nivelul național, pădurile ocupă 26,9% din teritoriu. În comparație cu alte regiuni, **Regiunea Vest ocupă locul II**, după regiunea Centru (36,5%) și se află la mică distanță de regiunea Nord-Est (31,8%).

Chiar dacă statistic, suprafața totală a pădurilor a crescut în perioada 2011-2017, atât la nivel național, cât și la nivel regional, este important a se întreprinde eforturi suplimentare de protejare a pădurilor de tăierile ilegale, în contextul a numeroase cazuri de tăieri ilegale.

Fondul forestier are o importanță deosebită pentru dezvoltarea durabilă a teritoriului, deoarece defrișările și exploatarea abuzivă pot avea efecte negative directe asupra omului: alunecări de teren, inundații, avalanșe.

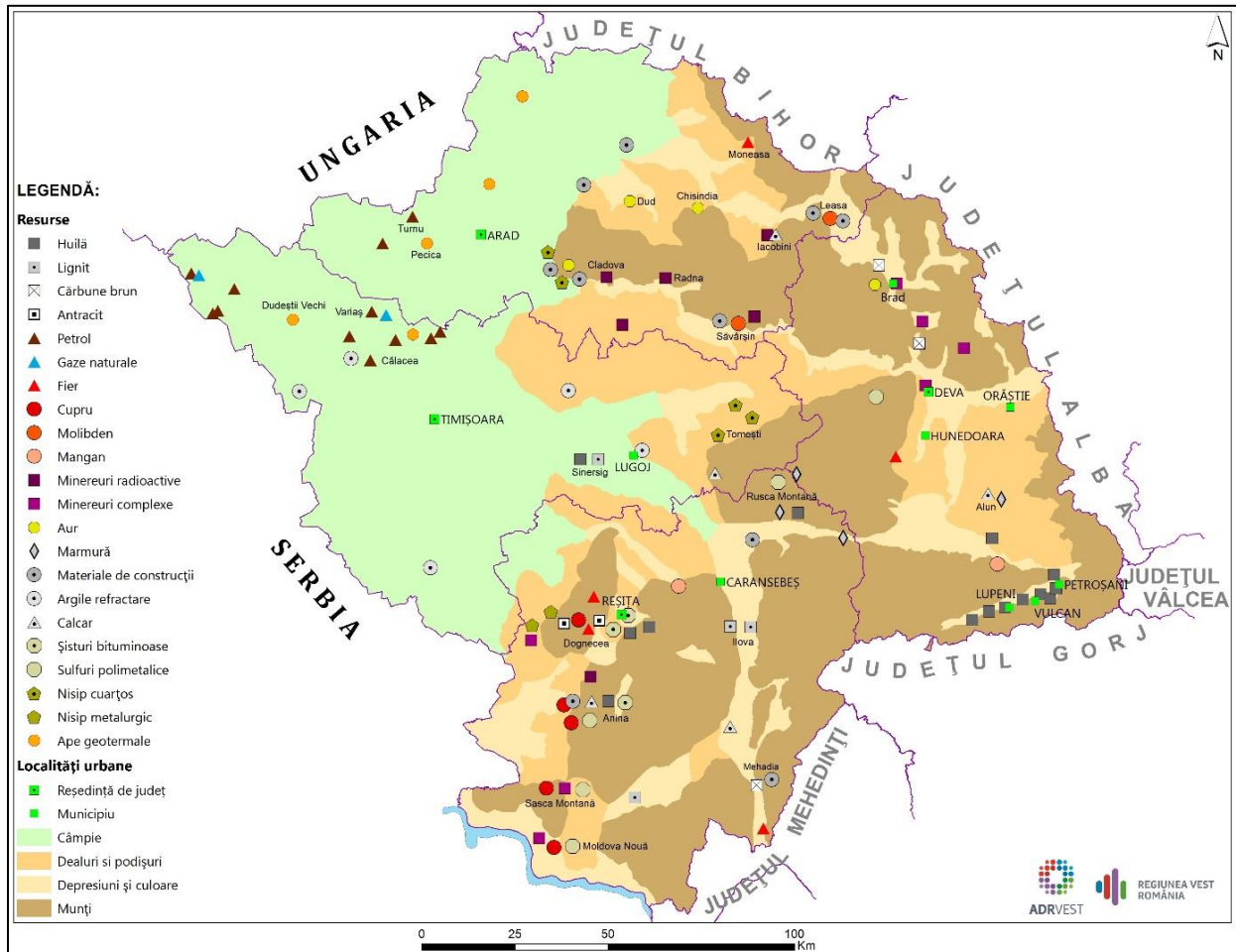
(județul Caraș-Severin), *fier* la Moneasa (jud. Arad), Dognecea, Ocna de Fier, Toplet

- (jud. Caraș-Severin), Ghelari (jud. Hunedora),
- **mangan** la Delinești, Pârnești (jud. Caraș-Severin) și Baru Mare (jud. Hunedora);
- **molibden** la Leasa, Săvârșin (jud. Arad);
- **minereuri complexe** la Băița, Forotic, Moldova Nouă, Sasca Montană (jud. Caraș-Severin) Brad, Deva, Săcărâmb (jud. Hunedora);

- **minereuri radioactive** la Bârzava, Iacobini, Milova, Pătârș, Săvârșin (jud. Arad), Ciudanovița (jud. Caraș-Severin);

- **sulfuri polimetalice** la Oravița, Moldova Nouă, Rușchița, Sasca Montană (jud. Caraș-Severin) și Muncelu Mic (jud. Hunedora).

Harta 6 – Resursele naturale din Regiunea Vest

Regiunea Vest este deosebit de bogată în **zăcăminte de cărbuni** care sunt concentrate în special în **județele Hunedoara și Caraș-Severin:**

- **antracit** la Dognecea și Lupac (jud. Caraș-Severin),

- **cărbune brun** la Mehadia (jud. Caraș-Severin), Lunca și Țebea (jud. Hunedora),
- **huilă** la Anina, Doman, Rusca Montană, Secu (jud. Caraș-Severin), Depresiunea Petroșani, Ponor (jud. Hunedora), Sinersig (jud. Timiș),
- **lignit** la Dalboșeț, Goleț, Ilova (jud. Caraș-Severin), Sinersig, (jud. Timiș) și

șisturi bituminoase la Anina, Doman, Reșița (jud. Caraș-Severin).

Materiale de construcții:

- **andezit, asbest:** la Dieci, Ineu, Hălmagiu, Leasa, și Pâncota (jud. Arad)
- **argile refractare:** la Biled, Cărpiniș, Deta, Jimbolia, Lucareț, Lugoj (jud. Timiș),
- **calcar** la Iacobini (județul Arad) Anina, Mehadica (jud. Caraș-Severin), Lunca (jud. Hunedoara) și Nădrag (jud. Timiș),
- **marmură** la Bucova, Rusca Montană, Rușchița (jud. Caraș-Severin) și Alun (jud. Hunedoara)
- **nisip, granit, granodiorit și diorit** la Păuliș, Radna, Săvârșin (jud. Arad) dar și la Brădișoru de Jos, Glimboca, Mehadia (jud. Caraș-Severin),
- **nisip cuarțos** la Ghioroc, Păuliș (jud. Arad), Brănești, Gladna Montană, Tomești (jud. Timiș),
- **nisip metalurgic** la Doclin, Surducu Mare (jud. Caraș - Severin)

2. EVOLUȚIA POPULAȚIEI ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC

2.1. Evoluția populației și potențialul demografic

Populația

Regiunea Vest are **populația cea mai scăzută din regiunile din România**, având în anul 2018 un număr de 2.007.273 locuitori (9,04% din populația României, 3,81% din populația UE).

Tabelul 3. Populația Regiunii Vest la 1 ianuarie 2018

Anul 2018	
ROMÂNIA	22.213.553
Regiunea VEST	2.007.273
Arad	472.282
Caraș-Severin	322.243
Hunedoara	462.236
Timiș	750.512

Sursa: Tempo Online, POP107A

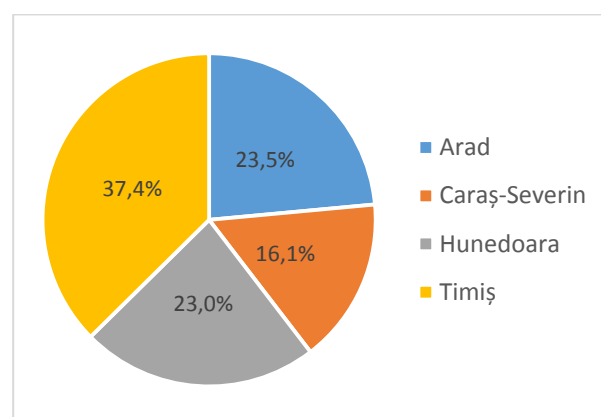
În **județul Timiș** se concentrează **37,4%** din populația totală a Regiunii Vest, în timp ce

Evoluția populației

Există diferențe mari în **evoluția populației** în perioada 2011-2018 între județele regiunii. Timiș este singurul județ care înregistrează un trend pozitiv, toate celelalte județe din regiune înregistrând o scădere a numărului populației. Județul Hunedoara are cea mai mare scădere, în

în **județul Caraș-Severin** locuiesc doar **16,1%** din locuitorii regiunii. În **județele Arad și Hunedoara** numărul de locuitori este aproximativ egal. Modul de distribuție a populației pe județe este în legătură directă cu nivelul de dezvoltare economică a acestora.

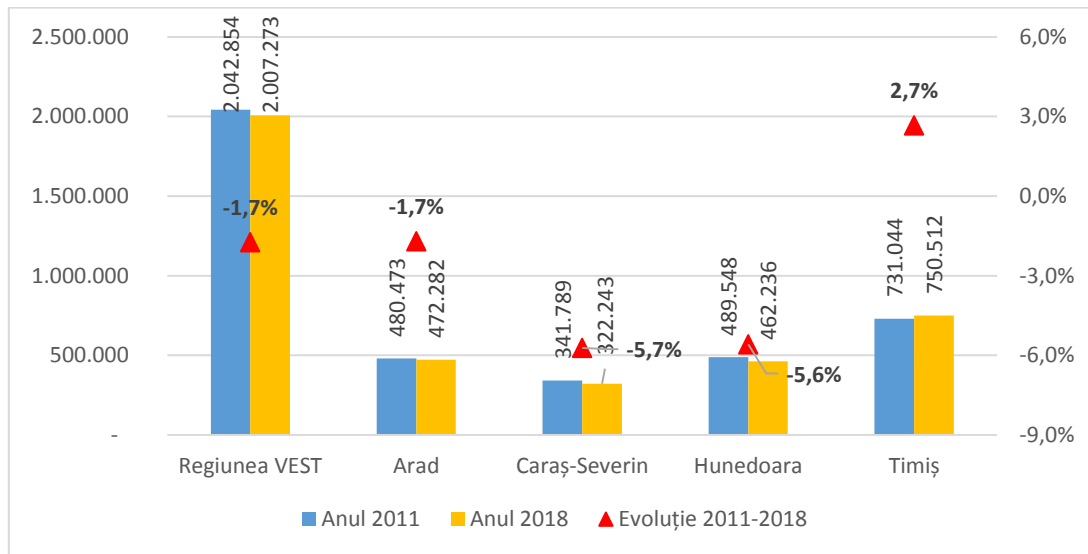
Fig. 4 – Distribuția populației la nivelul județelor din Regiunea Vest

Sursa: Tempo Online, POP107A , calculele autorilor

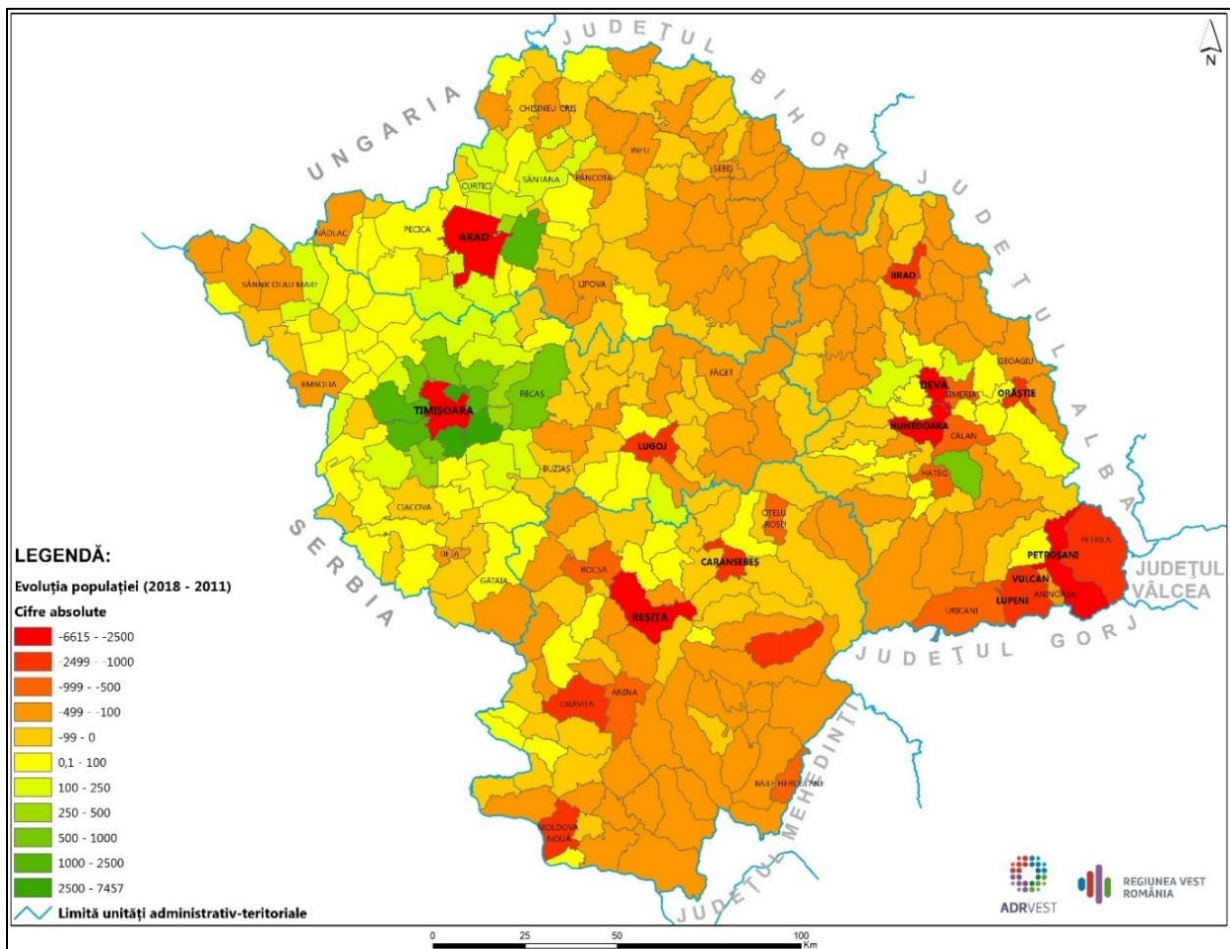
valori absolute populația scăzând în acest județ în perioada 2011-2018 cu 27.312 persoane (5,6%). Procentual, cea mai mare scădere în intervalul de timp analizat s-a înregistrat în județul Caraș-Severin, scăderea fiind de 5,7%. În județul Arad populația a scăzut cu 1,8%.

Fig. 5 – Evoluția numărului populației în perioada 2011-2018

Sursa: Tempo Online, POP107A, calculele autorilor

Harta 7 – Evoluția numărului populației între anii 2011-2018, pe unități administrativ teritoriale

Câmpia de Vest constituie principala zonă unde s-au înregistrat creșteri de populație. Acest aspect este tratat mai pe larg în

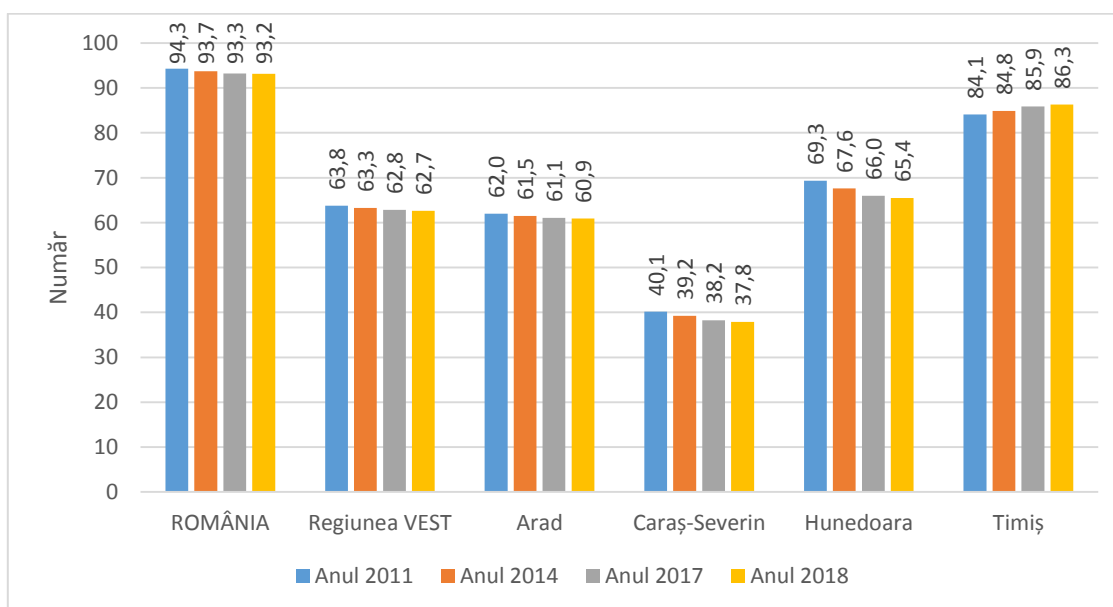
capitolele dezvoltare urbană respectiv dezvoltare rurală.

Densitatea populației

Densitatea populației în Regiunea Vest în anul 2018 era de **62,7 locuitori/km²**, cu 30,5 locuitori/km² mai mică decât densitatea medie de la nivel național. După cum se observă și din graficul de mai jos,

densitatea populației la nivelul regiunii Vest este inferioară densității populației la nivel național, pe toată perioada de analiză (2011–2018).

Fig. 6 – Evoluția comparativă a densității populației 2011- 2018 (locuitori/km²)

Sursa: Tempo Online, POP107A

Tendința de scădere a densității populației este antrenată de procesul de descreștere demografică. În acest interval de analiză **cea mai mare scădere a densității populației a fost înregistrată în județul Hunedoara**, unde diferența dintre densitatea înregistrată în anul 2011 și cea din anul 2018 a fost de 3,8 locuitori/km², pe fondul declinului economiei locale care a afectat populația din județ. Comparativ cu media regională însă, densitatea populației

în județul Hunedoara este superioară densității populației la nivel regional.

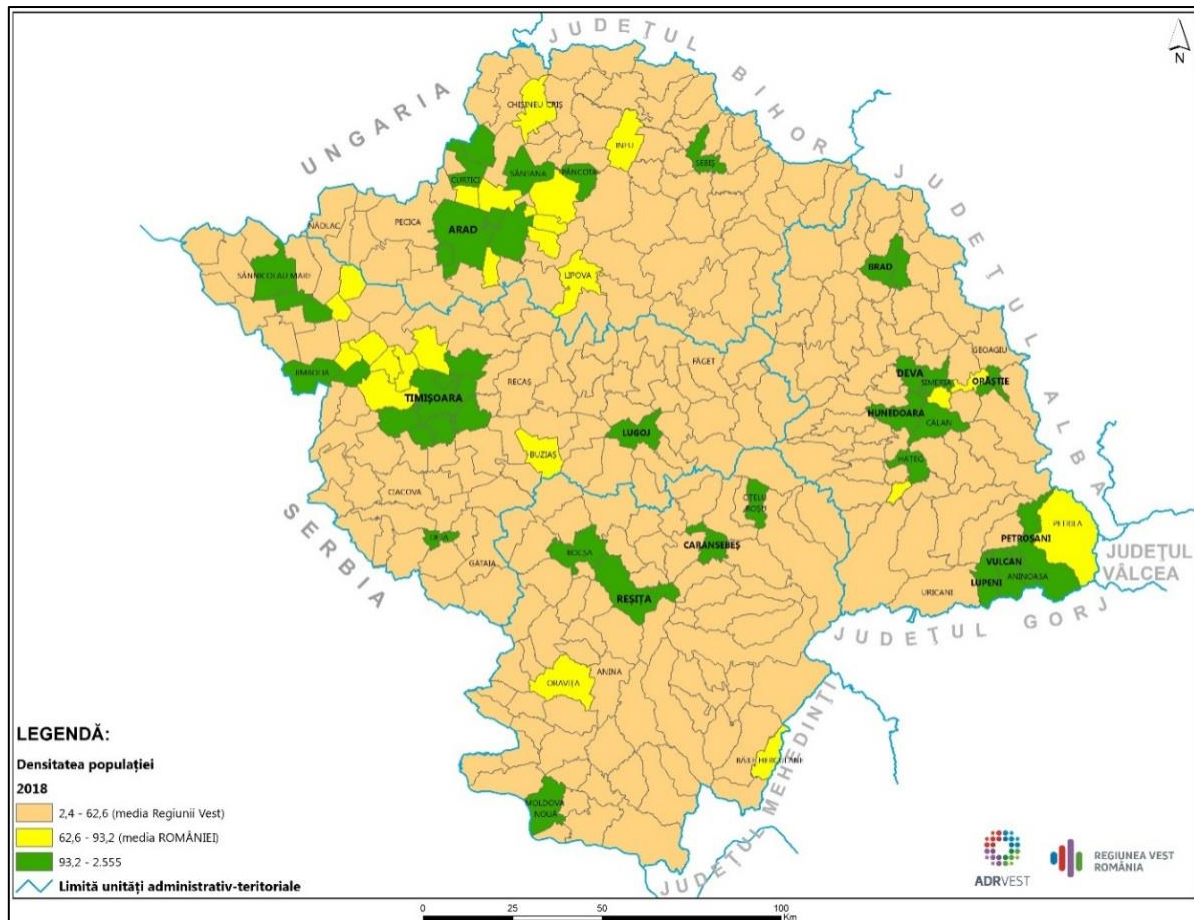
Cea mai scăzută densitate din regiune se înregistrează în **județul Caraș-Severin**, cu o valoare de doar 37,8 locuitori/km² în anul 2018, mult sub media regională și cea națională.

În județul Arad, deși numărul total al populației este aproximativ egal cu cel din județul Hunedoara, valorile densității

populației sunt inferioare celei din Hunedoara, fiind aproximativ egale cu media regională, pe toată perioada analizată. **Cea mai ridicată densitate din**

regiune se înregistrează în județul Timiș, de 86,3 locuitori/km², valoare superioară mediei regionale, dar sub media națională.

Harta 8 – Densitatea populației din Regiunea Vest, anul 2018

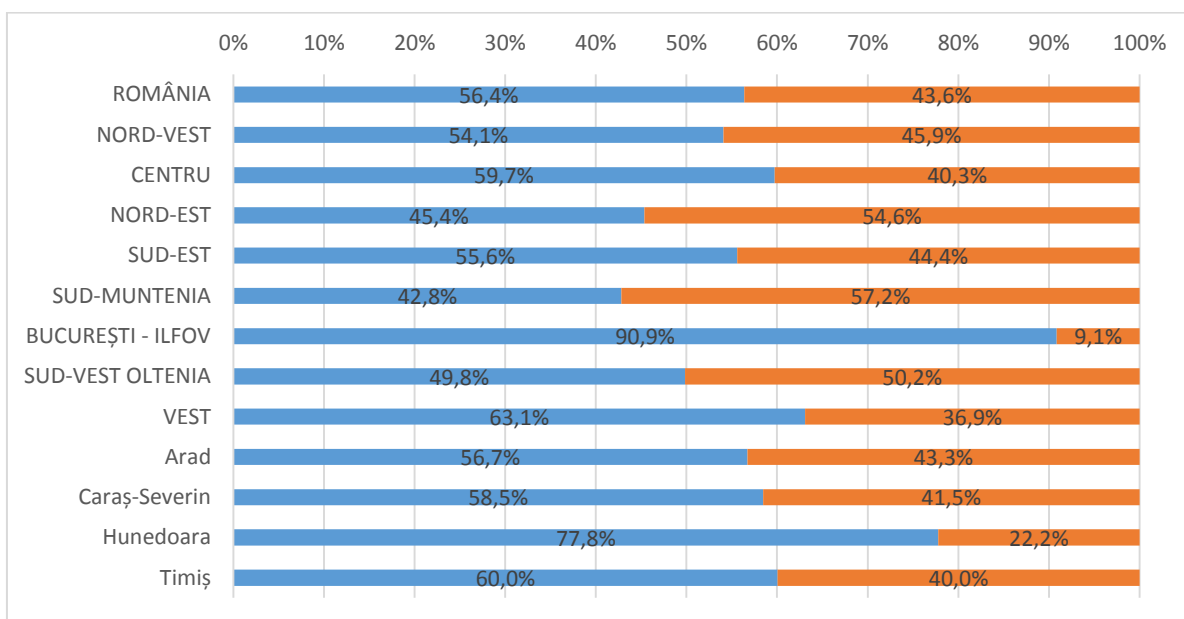

Distribuția populației pe medii de rezidență

În Regiunea Vest **63,1%** din populație are domiciliul în **mediul urban** și **36,9%** în **mediul rural**. Cu o pondere a populației

urbane mult peste media națională, Regiunea Vest este **cea mai urbanizată regiune** din România, după București-Ilfov.

Fig. 7 – Distribuția populației, pe medii de rezidență, în anul 2018

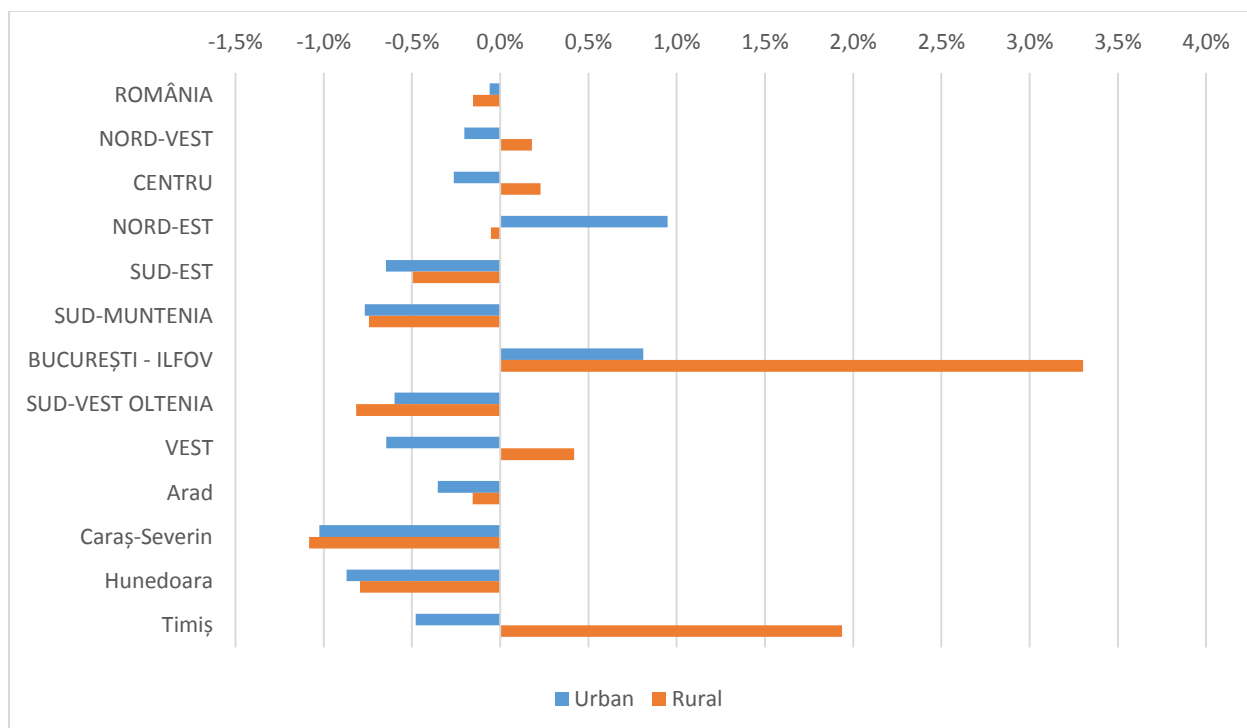

Sursa: Tempo Online, POP107A

Evoluția populației urbane în intervalul 2011-2018 a relevat o **tendință de reducere a populației din mediul urban,**

în contrast cu trendul creșterii numărului populației din mediul rural.

Fig. 8 – Evoluția populației, pe medii de rezidență în perioada 2011-2018

Sursa: Tempo Online, POP107A

Din graficul de mai sus, se poate observa la nivelul Regiunii Vest o tendință de creștere a populației din mediul rural, mai accentuată ca și în celelalte regiuni de dezvoltare (cu excepția Regiunii București-Ilfov). Această creștere a populației din mediul rural a Regiunii Vest se datorează

exclusiv județului Timiș, unde populația comunelor din polul de creștere a municipiului Timișoara a crescut exponențial în perioada analizată ca urmare a fenomenului de suburbanizare, de altfel caracteristic global, cu toate problemele de conectivitate pe care le aduce.

Structura populației pe sexe

La 1 ianuarie 2018 populația Regiunii Vest era alcătuită din **1.032.240 femei** (51,4%) și **975.033 bărbați** (48,6%). La nivelul țării ponderea populației feminine este puțin mai scăzută, fiind de 51,2% din totalul populației, în timp ce populația masculină reprezintă 48,8% din populația țării.

Structura populației pe sexe este similară la nivelul tuturor județelor, cu populația de sex feminin majoritară (valori între 51,0 – 51,7%). Cea mai mare pondere a populației feminine este în județul Timiș, de 52%, iar cea mai mică în județul Caraș-Severin, 51,0%.

Tabelul 4. Populația pe județe în funcție de sex, în Regiunea Vest, la 1 ianuarie 2018

	Populația la 1 ianuarie 2018	Masculin		Feminin	
		Număr	%	Număr	%
România	22.213.553	10.845.419	48,8	11.368.134	51,2
Regiunea VEST	2.007.273	975.033	48,6	1.032.240	51,4
Arad	472.282	229.411	48,6	242.871	51,4
Caraș-Severin	322.243	157.768	49,0	164.475	51,0
Hunedoara	462.236	225.552	48,8	236.684	51,2
Timiș	750.512	362.302	48,3	388.210	51,7

Sursa: Tempo Online, POP107A

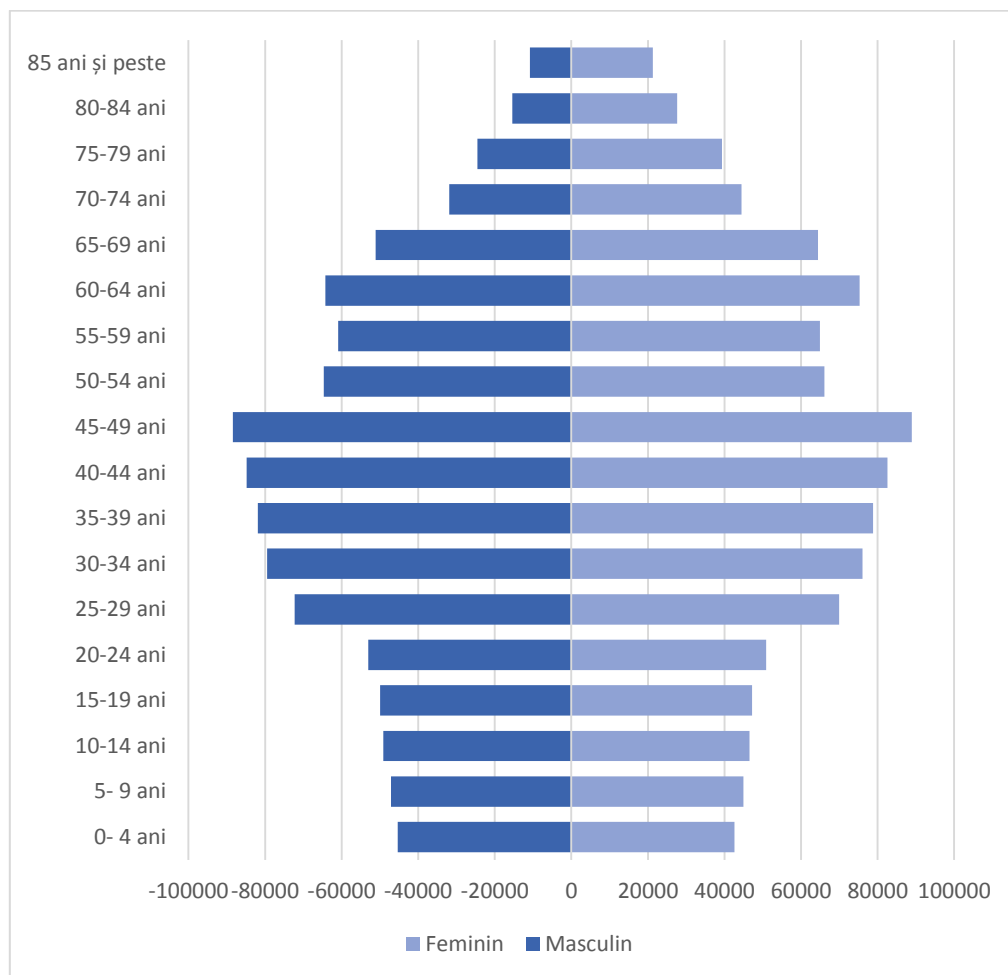
Structura populației pe grupe de vârstă

În UE, îmbătrânirea demografică va avea o importanță majoră în următoarele decenii. Valorile constant scăzute ale natalității și o speranță de viață mai mare, va conduce la modificarea piramidei demografice a UE, probabil cea mai importantă schimbare va fi tranziția spre o structură de populație mult mai îmbătrânită. Regiunea Vest nu face excepție de la această tendință.

Piramida demografică a Regiunii Vest relevă o **bază tot mai puțin numeroasă a populației tinere**, ceea ce este consecința a unui spor natural negativ. Ponderea persoanelor în vârstă va crește semnificativ în deceniile următoare, pe măsură ce un procent tot mai mare din generația născută în perioada exploziei demografice postbelice va atinge vârsta de pensionare.

Baza slabă a piramidei (copii și tineri) nu va putea susține categoria tot mai numeroasă a populației în vârstă.

Fig. 9 – Piramida demografică a Regiunii Vest

Sursa: Tempo Online, POP107A

Indicatorul raportului de **dependență demografică**⁹ exprimă nivelul de asistență oferit persoanelor mai tinere și/sau mai în vârstă de către populația în vârstă de muncă.

Distribuția raportului de dependență demografică pe perioada 2011 - 2018

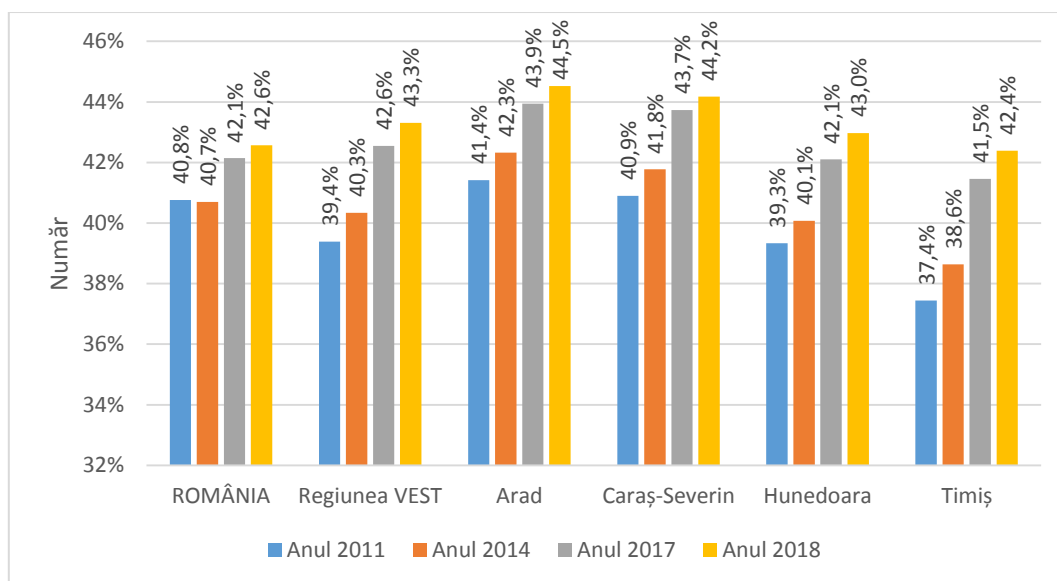
indică o creștere evidentă la toate nivelurile analizate - național, regional și județean. În intervalul 2011-2018, raportul de dependență la nivel regional a fost sub media națională, cu excepția anului 2018, când a fost depășită media națională. În

⁹ raportul dintre numărul persoanelor de vârstă „dependentă” (persoane de sub 15 ani și de peste 64 ani)

și populația în vârstă de muncă (15-64 ani) exprimat la 100 de persoane

anul 2018, doar județul Timiș avea o valoare mai mică decât nivelul național.

Fig. 10 – Raportul de dependență demografică în anul 2018

Sursa: Tempo Online, POP107A

Structura etnică a populației

Regiunea Vest este caracterizată prin **diversitate etnică**, datorată cursului istoric care a imprimat un profil multicultural și multilingvistic. Evenimentele istorice precum al doilea război mondial, instaurarea comunismului și revoluția din decembrie 1989 au determinat scăderea numărului diverselor etnii prin emigrația în valuri (în special germanii și maghiarii). După anul 1989, au apărut în România grupuri etnice noi (italieni, chinezi, etc).

Potrivit rezultatelor Recensământului din anul 2012, populația Regiunii Vest este în proporție de **82,2% de etnie română** (aproape de media națională de 83,4%). Populația care s-a declarat de **etnie maghiară** reprezintă **4,9%** din totalul populației stabile, iar cea de **etnie romă 2,5%**. Celelalte minorități etnice au cote nesemnificative (sub 1%) iar populația de alte etnii decât cele specificate reprezintă 2,1%.

Structura confesională a populației

Religia este cea mai înaltă expresie a vieții spirituale a omului. Ea este un indicator semnificativ al vieții culturale și morale a acestuia. Multiconfesionalitatea este o

trăsătură caracteristică, determinată de evoluția istorică a regiunii, astfel, la nivelul Regiunii Vest religia majoritară este cea **ortodoxă** – aproximativ **74,9%** din totalul

populației regiunii. Celelalte confesiuni, în număr de 18, sunt caracteristice pentru 25,1% din populație. **Cei mai numeroși sunt romano-catolicii, urmați de**

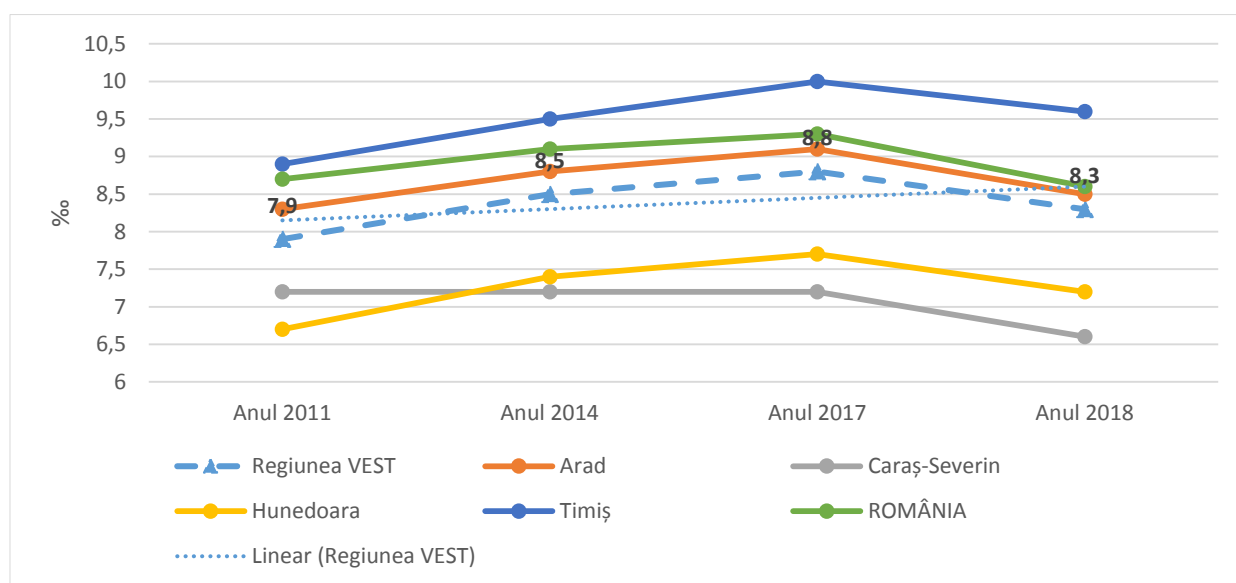
pentecostali, baptiști, reformați și greco-catolici.

Evoluția ratei de natalitate și mortalitate, sporul natural

Rata de natalitate la nivelul regiunii Vest a înregistrat o tendință de creștere de la 7,9‰ la 8,8‰ în perioada 2011-2017, după care a marcat o scădere abruptă în anul 2018, acest lucru fiind valabil pentru toate

județele din regiune. Județele Caraș-Severin și Hunedoara au cele mai mici rate de natalitate, acest lucru fiind puternic corelat cu nivelul de dezvoltarea economică.

Fig. 11 – Evoluția ratei natalității în perioada 2011-2018

Sursa: Tempo Online, POP202A

Comparativ cu România, **rata de mortalitate** în Regiunea Vest este superioară în perioada 2011-2017 și inferioară în anul 2018. Vârful ratei de mortalitate a fost atins în anul 2017 (12,1‰). Județele cu cea mai ridicată rată de mortalitate sunt Caraș-Severin, Hunedoara și Arad, cu valori ale ratei peste media regională. În județul Timiș rata de mortalitate este inferioară mediei regionale.

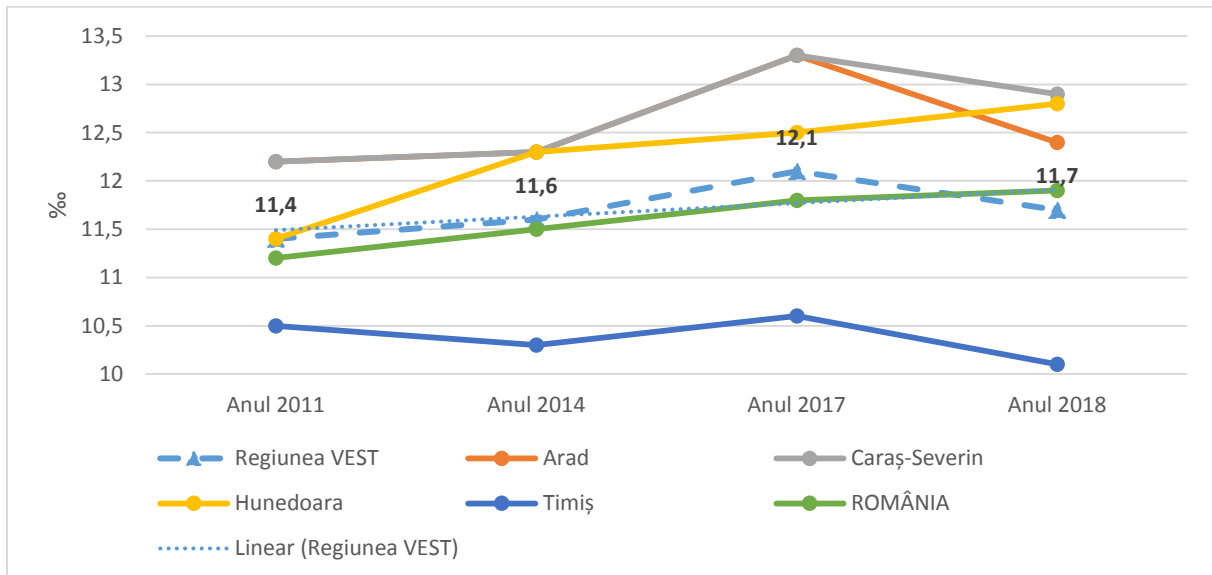
Rata de mortalitate infantilă reprezintă numărul deceselor copiilor sub 1 an, care revin la 1.000 de născuți-vii în anul de referință. Rata de mortalitate infantilă este un indicator al stării de sănătate a unei populații.

Din totalul deceselor înregistrate în anul 2018 în Regiunea Vest, sub 1% au fost decese la o vârstă sub un an.

Comparativ cu anul 2011, se observă o îmbunătățire semnificativă a situației regiunii în ceea ce privește numărul deceselor la o vârstă sub un an. Numărul de decese de copii sub un an la 1.000 născuți-

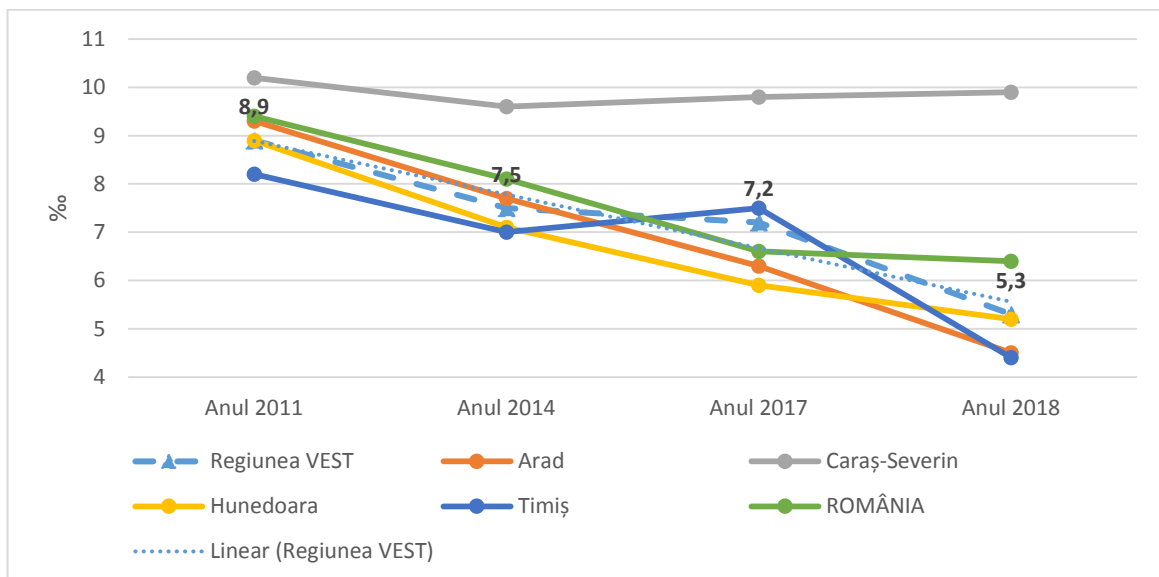
vii a scăzut cu 59,5% în intervalul 2011-2018. Rata de mortalitate infantilă a scăzut în Regiunea Vest în acest interval de timp de la 8,9‰ la 5,3.

Fig. 12 – Evoluția ratei mortalității în perioada 2011-2018

Sursa: Tempo Online, POP207A

Fig. 13 – Evoluția ratei mortalității infantile în perioada 2011-2018

Sursa: Tempo Online, POP209A

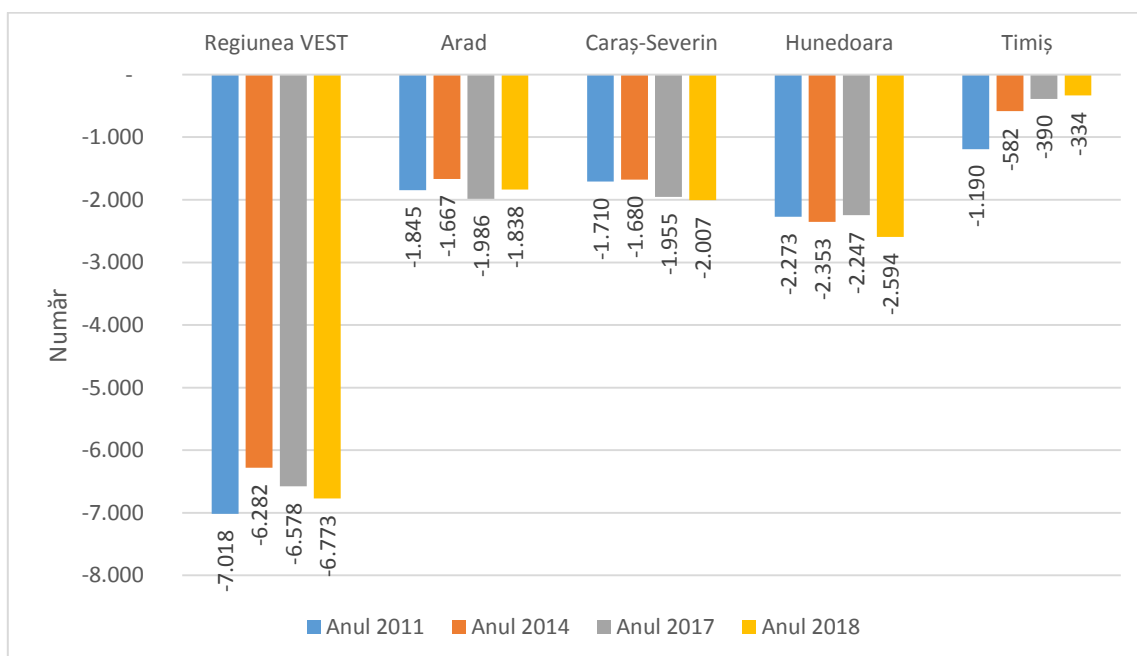
Sporul natural al populației în perioada 2011-2018 este negativ, pe fiecare an, atât la nivel de regiune, cât și la nivelul fiecărui județ. Pentru această perioadă, totalul pierderilor înregistrate la nivel de regiune este de 45.304 de persoane (164.976 persoane decedate și 119.673 născuți vii).

Regiunea Vest a înregistrat în anul 2018 un spor natural negativ de 6.773. Față de anul 2011, se înregistrează o creștere cu 0,17% a deceselor, în timp ce numărul născuților vii a crescut cu 2,9%, fapt ce determină scăderea sporului natural negativ cu 3,4% în 2018 comparativ cu 2011. În anul 2017 se observă o ameliorare a sporului natural după care își reia trendul de descreștere.

La nivelul Regiunii se înregistrează discrepanțe semnificative în ceea ce privește

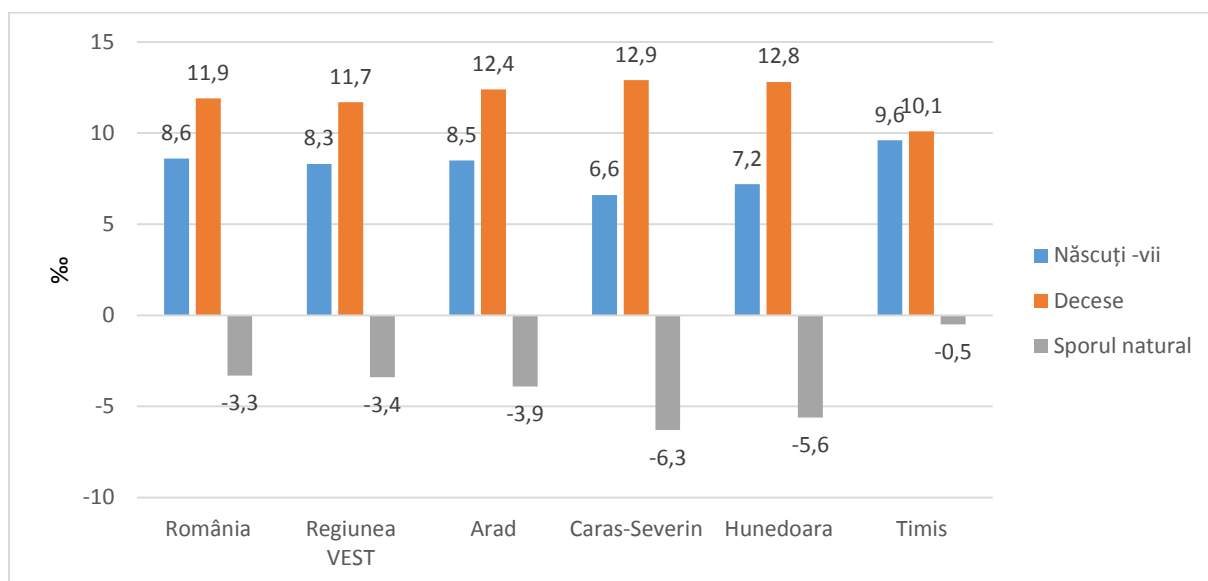
sporul natural. În anul 2011, pe primul loc se află județul Hunedoara, cu un spor natural negativ de 2.273 persoane (32,4% din totalul regional), urmat de Arad, cu un spor natural negativ de 1.845 persoane (26,3% din totalul regional) și Caraș-Severin cu o pierdere de 1.710 persoane (24,4% din totalul regional). Cea mai bună situație se înregistrează în Timiș, care are cel mai mic spor natural negativ, de 1.190 persoane (17% din totalul regional). Acesta se datorează în principal numărului mai mare de născuți vii comparativ cu celelalte județe (43,4% din totalul pentru Regiunea Vest). În 2018, comparativ cu 2011, se înregistrează ameliorarea sporului natural negativ în Timiș (cu 71,9%) și Arad (cu 0,4%), în timp ce în celelalte două județe acesta înregistrează creșteri: 17,36% în Caraș Severin și în Hunedoara, cu 14,1%.

Fig. 14 – Evoluția sporului natural în perioada 2011-2018

Sursa: Tempo Online, POP214A

Fig. 15 – Analiza ratei sporului natural al populației în Regiunea Vest și România în anul 2018

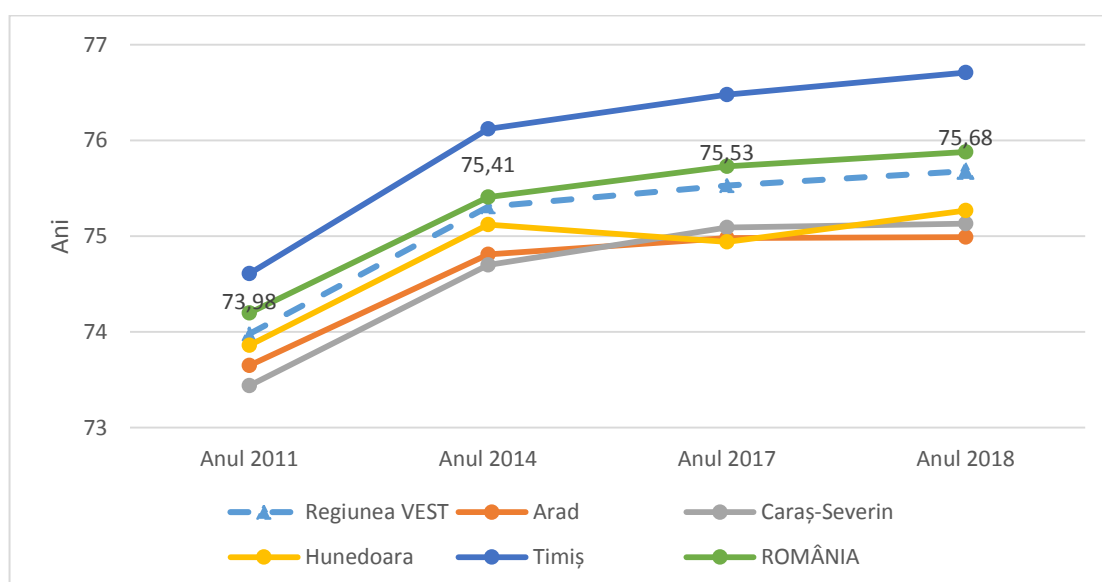
Sursa: Tempo Online, POP202A, 207A, 215A

Durata medie a vieții

În perioada 2011-2018, se observă că durata medie de viață (numărul mediu de ani pe care îi are de trăit un nou-născut, dacă ar trăi tot restul vieții în condițiile

mortalității pe vârste din perioada de referință) are o creștere evidentă, peste nivelul național.

Fig. 16 – Durata medie de viață în perioada 2011 - 2018

Sursa: Tempo Online, POP217A

Prognoza populației

În anul 2018¹⁰ Eurostat a realizat proiecții demografice¹¹ la nivelul țărilor membre. În stabilirea ipotezelor din proiecții, Eurostat a luat în calcul diferențele socio-demografice dintre statele membre și a stabilit perioada de timp când nivelul fertilității și nivelul speranței de viață din fiecare stat vor converge, iar diferențele privind fenomenele demografice dintre state se vor estompa.¹²

Modificările structurale ale populației survenite în ultimii ani se înscriu în tendința, de lungă durată, de accentuare a gradului de îmbătrânire demografică a populației, proces tipic populațiilor europene. Efectele procesului de îmbătrânire demografică asupra desfășurării vieții economice și sociale, cât și asupra evoluțiilor demografice viitoare, vor fi din ce în ce mai puternic resimțite în următorii ani.¹³

Populația prognozată a României va fi, în anul 2100, de 13,3 milioane persoane, în scădere cu 6,2 milioane persoane față de anul 2018 (19,5 mii locuitori).

În România, în perioada 2007-2018, populația rezidentă totală a scăzut an de an, într-un ritm anual de 0,6%. Valorile negative ale sporului natural, conjugate cu cele ale soldului migrației externe au făcut ca populația rezidentă să se diminueze în perioada 2007-2018 cu 1410,9 mii persoane. Evoluția descendentă nu este surprinzătoare, toate informațiile asupra mișcării naturale și migrației din ultimii 12 ani arătând un declin bine instalat.¹⁴

Conform INS, varianta medie reprezintă cel mai plauzibil scenariu asupra evoluției populației iar varianta constantă reprezintă o „variantă reper”, cu rol de a compara rezultatele obținute prin menținerea constantă până în anul 2030 a valorilor fertilității, speranței de viață și migrației nete la nivelul fiecărui județ. În cadrul acestui scenariu, populația Regiunii Vest ar scădea cu 7,3%, ajungând până la 1.659.187 persoane.

Tabelul 5. Prognoza demografică a Regiunii Vest la orizontul anului 2030

	Anul 2017	Anul 2020	Anul 2030	Evoluția 2017-2030 (număr)	Evoluția 2017-2030 (număr)
Varianta medie	1.788.904	1.767.444	1.659.187	-129.717	-7,3%
Varianta intermediară	1.788.904	1.770.551	1.680.889	-108.015	-6,0%
Varianta optimist	1.788.904	1.772.638	1.687.136	-101.768	-5,7%

¹⁰ INS – Proiectarea populației României, pe medii de rezidență la orizontul anului 2060

¹¹ Proiectarea demografică își propune, ca, pe baza analizei fertilității, mortalității și migrației internaționale să se anticipeze evoluția probabilă a populației țărilor membre până la orizontul anului 2100

¹² Ibidem, p.10

¹³ Ibidem, p.15

¹⁴INS – Proiectarea populației României, pe medii de rezidență la orizontul anului 2060, p.11

Varianta pesimistă	1.788.904	1.766.271	1.650.981	-137.923	-7,7%
Varianta constantă	1.788.904	1.765.168	1.641.461	-147.443	-8,2%

Sursa: INS – Proiectarea populației României, pe medii de rezidență la orizontul anului 2060

2.2. Sănătatea

Rețeaua de unități medicale

În Regiunea Vest, în anul 2018, funcționau **49 de spitale**, din care **37 spitale de stat** și **12 spitale private**. Cele mai multe spitale (22), se află în județul Timiș, județul cu cel mai mare număr de locuitori, iar cele mai

puține (6) se găsesc în județul Caraș-Severin, județul cu cea mai scăzută populație. Pe razele județelor Arad și Hunedoara funcționează 11, respectiv 10 spitale.

Tabelul 6. Unități medicale în Regiunea Vest în 2018

	Spitale	Ambulatorii integrate spitalelor și de specialitate	Dispensare medicale	Sanatorii TB
Regiunea VEST	49	44	27	2
Arad	11	8	5	0
Caraș-Severin	6	4	6	0
Hunedoara	10	10	11	2
Timiș	22	22	5	0

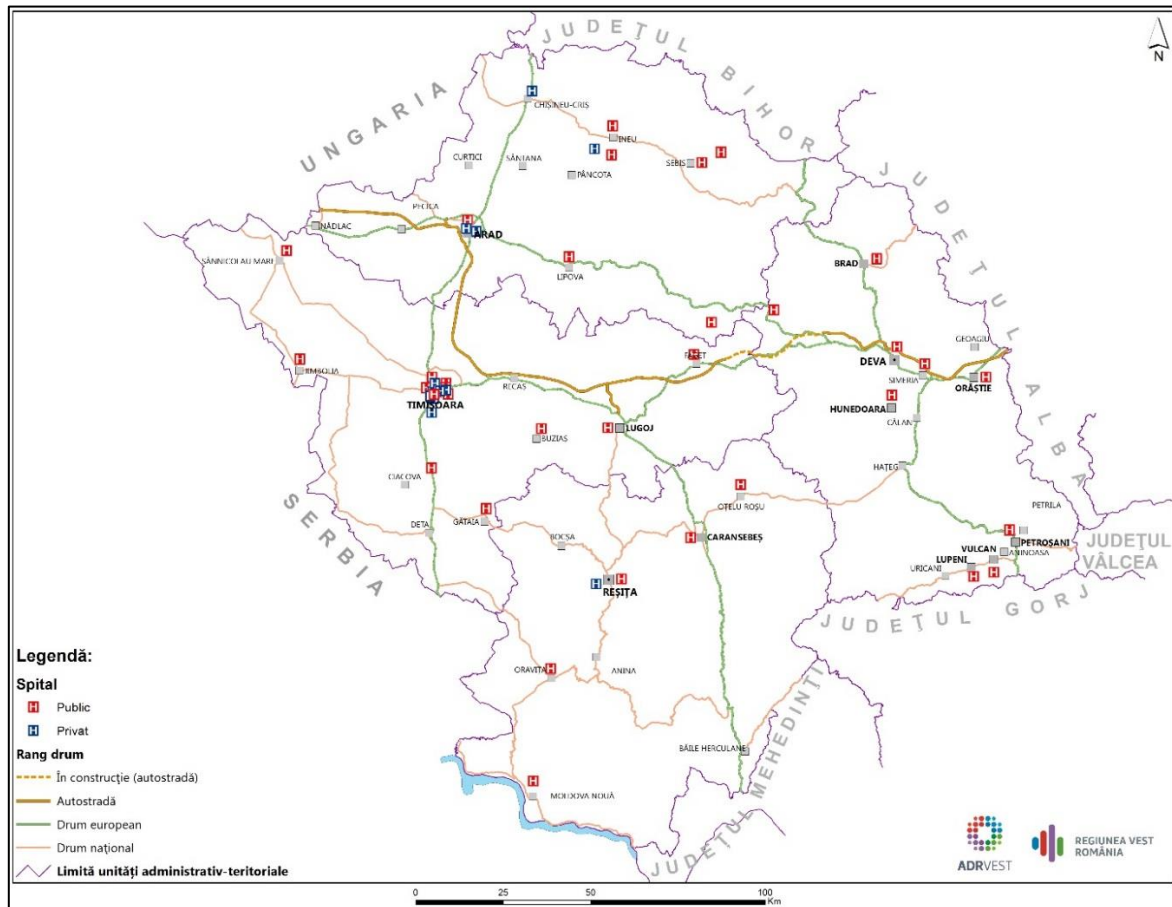
Sursa: Tempo Online, SAN101A

Din cele 49 de spitale **12** sunt **spitale private**. Județul Timiș are cel mai mare număr de unități medicale private-7, iar județul Arad are 4. În Caraș-Severin funcționează un spital privat. În județul Hunedoara nu există nicio unitate medicală privată.

Spitalele regiunii sunt concentrate cu precădere **în mediul urban**, în timp ce **în mediul rural există doar spitale de psihiatrie sau recuperare neuropsihomotorie** (6 astfel de spitale: 3 în județul Arad, 2 în județul Timiș și unul în județul Hunedoara).

Mediul urban regional beneficiază de o distribuție a spitalelor publice uniformă, dacă se exclude Timișoara. **Municipiul Timișoara** este centru medical universitar de referință la nivel național și cel mai mare oraș al regiunii și beneficiază de **cel mai mare număr de spitale: 8 spitale publice**. Reședințele de județ beneficiază de un spital clinic județean fiecare, în timp ce în orașele mici sunt spitale municipale sau orașenești. În mediul urban din județul Arad sunt 4 spitale, în județul Caraș-Severin sunt 5, în județul Hunedoara sunt 9, iar în județul Timiș există 15 spitale publice.

Harta 9 – Localizarea spitalelor din Regiunea Vest

Distribuția în profil teritorial a spitalelor din regiune în **județul Arad și Timiș** este una relativ uniformă, cu o concentrare mai mare a acestora în municipiile reședință de județ. Mediul rural este deservit de unitățile medicale răspândite în orașele mici.

În județele Caraș-Severin și Hunedoara distribuția spitalelor este neuniformă și se suprapune în general zonelor mai joase de relief, cu o densitate a populației mare, spațiile montane și mai greu accesibile neavând acoperire. Se remarcă o concentrare mare de unități spitalicești în județul Hunedoara, în Depresiunile Petroșani și Hațeg, datorită numărului

ridicat de locuitori din aceste două zone. În județul Caraș-Severin, spitale se regăsesc în cele mai mari orașe, însă areale întinse din estul sau vestul județului rămân neacoperite din acest punct de vedere.

La nivel regional, se poate identifica, la nivel teoretic, numărul de persoane care revin unui spital public. Astfel, în medie, **unui spital public din Regiunea Vest îi revin 66.909 locuitori**. Dacă calculăm la nivel județean, spitalele din județul Hunedoara le revin în medie 51.359 de locuitori, fiind și cel mai mic raport, în timp ce unui spital din județul Arad îi revine în medie cel mai mare număr de locuitori, respectiv 118.070.

Județele Timiș și Caraș-Severin înregistrează un raport al populației, de

62.524 de locuitori la un spital, respectiv de 64.448 locuitori la un spital.

Tabelul 7. Numărul de locuitor atribuit unui spital public

	Populația	Spital	Locuitori/spital
Regiunea VEST	2.007.273	30	66.909
Arad	472.282	4	118.070
Caraș-Severin	322.243	5	64.448
Hunedoara	462.236	9	51.359
Timiș	750.512	12	62.542

Sursa: Tempo Online, POP107A, SAN101A

În județul Arad, numărul de pacienți potențiali al unui spital este aproape dublu față de media regiunii. Acest aspect poate reflecta faptul că numărul existent de spitale este insuficient pentru a deservi optim locuitorii județului și că ar fi nevoie

de reorganizarea și îmbunătățirea sistemului spitalicesc. Județul Hunedoara beneficiază de cel mai bun raport între numărul de potențiali pacienți aferenți unui spital, datorat populației în scădere și numărului însemnat de spitale.

Calitatea infrastructurii medicale publice

Infrastructura medicală a spitalelor de stat este de într-un **stadiu avansat de deteriorare și degradare**, oferind un confort scăzut pacienților. Multe dintre spitalele din regiune sunt uzate fizic (funcționând în clădiri foarte vechi), fiind improprie pentru oferirea unor servicii medicale adecvate.

Rețeaua de spitale este adesea fragmentată (multe spitale sunt formate din mai multe pavilioane care uneori sunt situate la distanță unul de celălalt, ceea ce necesită transferul între secțiile aceluiași spital cu ambulanța). Spitalele își au sediul în clădiri vechi, (unele au chiar peste 300 de ani) care nu permit integrarea

optimă a circuitelor intraspitalicești și creează dificultăți în adoptarea de noi tehnologii din cauza limitărilor fizice inerente ale clădirilor.

Prin urmare, adaptarea infrastructurii existente la nevoia de servicii medicale actuală (boli netransmisibile, acumularea problemelor de sănătate, complexe de comorbiditate, existența tehnologiilor complexe etc.) este în multe cazuri imposibilă sau mult mai costisitoare decât construirea unor clădiri noi pentru a consolida activitățile în anumite spitale. De asemenea, cu precădere în spitalele vechi, cu circuite deficitare, controlul infecțiilor nosocomiale este inadecvat, ceea ce are un

efect negativ asupra siguranței pacientului și care atrage cheltuieli ce pot fi evitate. Furnizarea **echipamentului** necesar este încă departe de standardele din țările europene avansate și, deseori, distribuția teritorială și utilizarea echipamentelor medicale în unitățile de stat nu sunt cunoscute.

Accesibilitatea sistemului sanitar

Accesibilitatea sistemului sanitar al regiunii este vitală și esențială pentru starea de sănătate a populației și reprezintă un criteriu deosebit de important în analiza modului de deservire a populației cu servicii medicale.

Pentru a se observa cât mai corect arealele cu accesibilitate ridicată și arealele periferice, cu accesibilitate îngreunată către unitățile din sistemul public de sănătate, s-a realizat materialul cartografic al accesibilității, utilizând metoda izocronelor.

Accesibilitatea este puternic influențată de doi factori: de relief și de dimensiunea rețelei rutiere (lungimea și densitatea drumurilor). Cu cât o rețea de drumuri este mai bine dezvoltată și vascularizează mai puternic un teritoriu, cu atât mobilitatea populației din respectivul areal crește, ducând la timpi de deplasare mai scurți. Relieful își pune amprenta asupra rețelei de drumuri printr-o serie de caracteristici. În zonele joase de relief, drumurile au o configurație mai aproape de forma liniară, iar viteza de deplasare este mai mare și se obțin timpi de deplasare mai mici, în timp ce în zonele deluroase și montane, unde se

Cercetarea medicală de vârf în regiune este derulată în **Institutul Oncogen**, înființat din fonduri europene și inaugurat în 2015 la Timișoara, care se ocupă cu cercetarea în domeniul terapiilor genice și celulare în tratamentul cancerului. În acest moment este singurul centru de acest tip din Europa.

manifestă bariere fizice, configurația se modifică puternic, distanțele și durata de deplasare cresc.

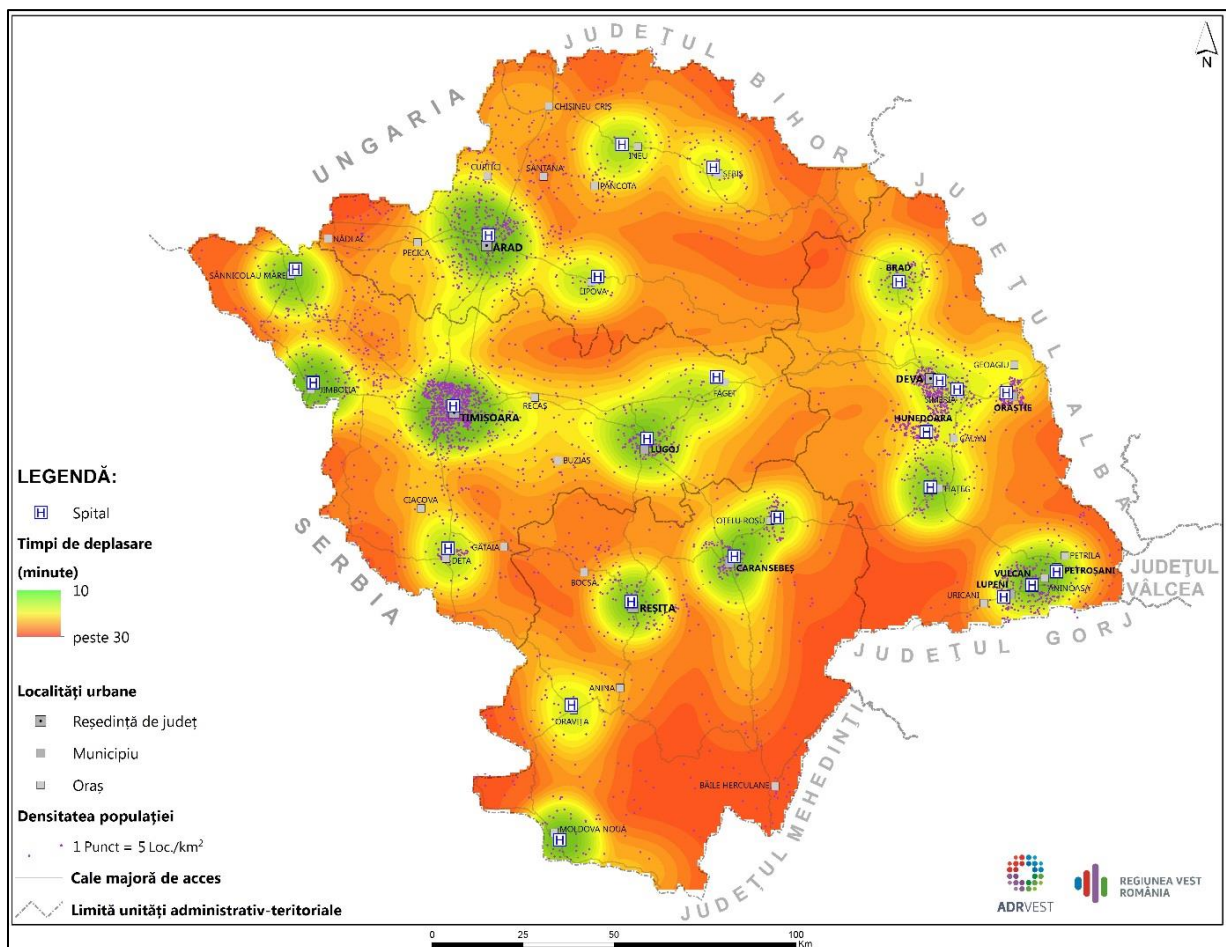
Localitățile aflate în aria de polarizare a municipiilor Arad și Timișoara și aglomerările urbane din Depresiunea Hațegului și Valea Jiului sunt cele care beneficiază de o accesibilitate crescută a populației către spitale. Timpii de deplasare sunt reduși, în medie de 10 -15 minute, echivalentul a 5-10 km ca distanțe. Peste 700.000 de locuitori beneficiază de un acces rapid la spitale, dintre care mai mult de jumătate sunt situați în perimetrul municipiului Timișoara.

De o accesibilitate ridicată și timpi de deplasare mici beneficiază și populațiile orașelor unde sunt localizate spitale. În funcție de specificul fiecărui oraș, al zonei geografice și al rețelei de drumuri, pot exista mici diferențe. Populația din arealul înconjurător al municipiului Reșița, de exemplu, va avea timpi mai mari de deplasare datorită configurației drumurilor și reliefului.

La polul opus, areale cu accesibilitate scăzută către spitale se află în zonele montane și deluroase, sau acolo unde infrastructura rutieră nu este suficient dezvoltată. Dealurile Lipovei, sud-estul Munților Banatului, Munții Zarandului, Munții Poiana Ruscă, se suprapun arealelor periferice, cu o accesibilitate redusă. Aceste

zone sunt caracterizate de o existență localităților rurale, cu o populație scăzută. Pentru aceste areale, timpii de deplasare către spitale cresc substanțial, la 30-40 minute și peste, iar dacă ținem cont de caracteristicile populației (populație îmbătrânită), timpii de deplasare pot crește și mai mult.

Harta 10 – Accesibilitatea spitalelor în Regiunea Vest

La nivel județean **cea mai redusă accesibilitate o întâlnim în Caraș-Severin**. Din cauza reliefului, a dispunerii drumurilor, dar și a unui sistem spitalicesc slab dezvoltat, aproximativ 60.000 locuitori

parcurs un timp de peste 30-40 de minute pentru a ajunge la cel mai apropiat spital.

Populația **județului Hunedoara** beneficiază de un acces rapid către spitale, fapt datorat concentrării populației în două

mari areale, unde se regăsesc și un număr însemnat de spitale. Cu toate acestea, peste 35.000 locuitori de deplasează peste 30 de minute pentru a ajunge la cel mai apropiat spital.

Județul Arad beneficiază de un acces facil către unitățile spitalicești doar pentru vestul județului, în timp ce aproximativ 40.000 de locuitori din estul montan al județului se vor deplasa peste 30 de minute pentru a ajunge la spital.

Datorită rețelei însemnate de spitale din **județul Timiș**, acesta beneficiază de o accesibilitate ridicată către spitale. Disponerea drumurilor determină areale unde gradul de accesibilitate scade, 40.000 de locuitori fiind nevoiți să se deplaseze

peste 30 de minute pentru a beneficia de serviciile medicale oferite de un spital.

Deși accesibilitatea generală a regiunii este una ridicată, s-au evidențiat areale periferice, unde populația nu beneficiază de proximitatea unui spital și este nevoită să parcurgă distanțe mari până la cea mai apropiată unitate. Analiza timpului de deplasare către spitale, poate determina reorganizarea rețelei într-o manieră în care sistemul spitalicesc regional să fie unul echilibrat din punct de vedere al răspândirii unităților în teritoriu. Intervențiile vor urmări reducerea timpului de deplasare și facilitarea accesului populației la spitale, ceea ce va determina realizarea unui sistem medical performant, coerent și puternic conectat la spațiul regional.

Număr de paturi de spital

În anul 2018, Regiunea Vest ocupa poziția VII în România în ceea ce privește **numărul de paturi de spital** la 100.000 de locuitori.

Numărul de paturi de spital din Regiunea Vest a crescut cu 170 la 100.000 locuitori în

perioada 2011-2018, cu o rată anuală de 2,6%. Deși mai rapidă, tendința este coerentă cu nivelul național, dar și cu tendința de la nivelul UE.

Tabelul 8. Numărul paturilor de spital la 100.000 locuitori

	Număr paturi	% din media regională	Evoluția 2011-2018
România	599	92,97%	4,90%
Regiunea VEST	644	100,00%	2,60%
Arad	492	76,35%	4,10%
Caraș-Severin	558	86,65%	7,70%
Hunedoara	698	108,45%	6,40%
Timiș	743	115,40%	9,70%

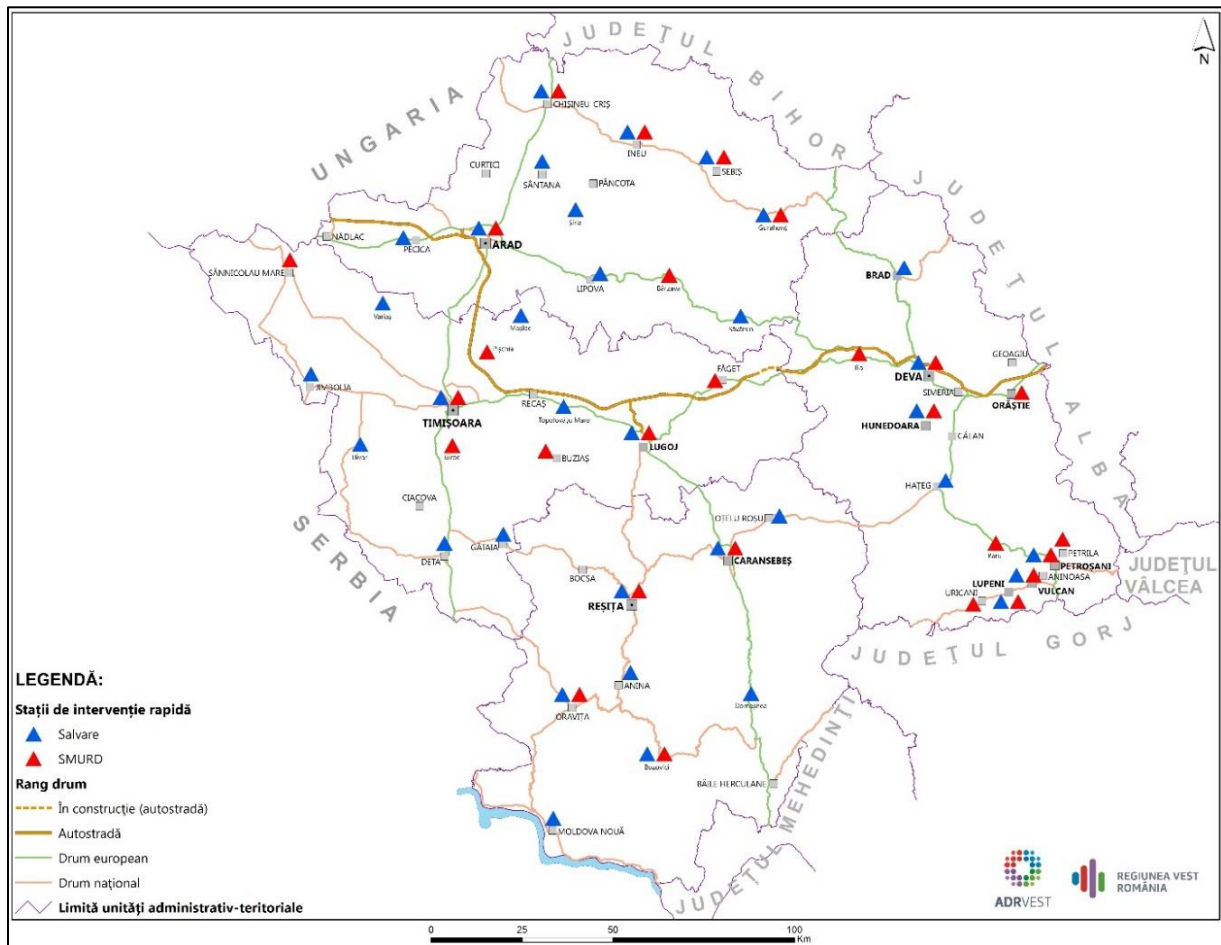
Sursa: Tempo Online, SAN102B și calcule proprii

Stații de salvare și SMURD

Pe teritoriul Regiunii de Vest se află un număr de **41 stații de salvare și substații**, repartizate relativ uniform. Cel mai mare număr de stații se găsește în județul Timiș , 13 stații, iar cel mai mic număr este în

județul Hunedoara, 8 stații. Locuitorii județelor Arad și Caraș-Severin beneficiază de un număr de 10 stații de ambulanță fiecare.

Harta 11 – Distribuția spațială a stațiilor de intervenție rapidă din Regiunea Vest

Pentru o acoperire mai bună a teritoriului și intervenții mai rapide, stații de ambulanță au fost înființate și în mediul rural. Cu toate acestea, cele mai multe stații de ambulanță se regăsesc în mediul urban, aproape fiecare oraș beneficiind de acest serviciu. La stațiile și substațiile de ambulanță, se adaugă un număr însemnat de **stații**

SMURD, specializate pe intervenții rapide în caz de accidente, care întregesc sistemul medical de urgență. Acestea se găsesc pe întreg teritoriul regiunii, dar repartiția lor a fost influențată de caracteristicile reliefului și de distribuția populației în teritoriu. Acestea sunt răspândite deopotrivă în mediul urban și cel rural. Stațiile SMURD au

fost înființate cu precădere în orașele mici și în unele sate pentru a oferi o mai bună acoperire a teritoriului și pentru intervenții

rapide. Stațiile SMURD sunt în număr de 4 în județul Caraș-Severin, 6 în județul Arad, 7 în județul Timiș și 10 în județul Hunedoara.

Personalul medical

Datele regionale privind **personalul medical** creează o imagine amplă a resurselor umane disponibile să ofere asistență medicală pentru populație.¹⁵ Numărul de medici poate fi reprezentativ pentru accesul la sistemul de sănătate. Regiunea Vest are 359 medici la 100.000 locuitori.

Regiunea Vest este coerentă atât cu dinamica României cât și cu cea a UE în ceea ce privește numărul de doctori la 100.000 locuitori. Acesta a crescut cu 8,9% în perioada 2011-2018.

În Regiunea Vest există **1.576 medici, stomatologi, farmaciști și asistente medicale la 100.000 de locuitori**. Peste 22% din personalul de asistență medicală din Regiunea Vest îl reprezintă medicii. Există unele disparități intra-regionale în

ceea ce privește numărul de medici, stomatologi, farmaciști, asistente medicale în Regiunea Vest: Timiș are cel mai mare număr, 2.134, urmat de Hunedoara, 1.396, Arad, 1.196 și Caraș-Severin, 1.092.

Tabelul 9. Numărul medicilor la 100.000 locuitori

	Număr medici	% din media regională	Evoluția 2011-2018
România	273	75,89%	10,80%
Regiunea VEST	359	100,00%	8,90%
Arad	240	66,81%	2,60%
Caraș-Severin	172	47,92%	-0,07%
Hunedoara	249	69,17%	4,40%
Timiș	583	162,24%	11,40%

Sursa: Tempo Online, SAN104A și calcule proprii

Tabelul 10. Personalul medico-sanitar în Regiunea Vest (la 100 000 locuitori) în anul 2018

	Medici	Stomatologi	Farmaciști	Asistenți medicali cu studii superioare	Alt personal sanitar cu studii superioare	Personal sanitar mediu	Personal sanitar auxiliar
România							

¹⁵ Sarcinile lor includ: conducerea de investigații medicale și diagnosticare; prescrierea de medicamente și tratament pentru bolile, afecțiunile sau rănilor diagnosticate; oferirea de tratament medical sau chirurgical specializat pentru tipuri particulare de boli,

afecțiuni sau răni; oferirea de sfaturi și aplicarea metodelor și tratamentelor de medicină preventivă. (Europa în cifre — Anuarul statistic Eurostat 2010, p.219)

Regiunea VEST	359,4	94,3	65,5	68,5	24,4	683,7	280,1
Arad	240,1	84,5	48,3	80,0	15,2	550,5	176,0
Caraș-Severin	172,2	51,8	46,2	10,9	21,7	562,6	225,9
Hunedoara	248,6	56,9	49,1	59,9	21,9	646,9	312,8
Timiș	583,1	141,8	94,7	91,3	32,8	842,1	348,8

Sursa: Tempo Online, SAN104A

Starea de sănătate a populației

În anul 2018 s-au înregistrat 245.724 cazuri de **boli hipertensive** (acestea au avut cea mai mare incidență, atât la nivel regional, cât și național). De asemenea, în Regiunea Vest în anul 2018 s-a înregistrat un număr semnificativ de boli cerebrovasculare (44.883 cazuri, 12,3% din numărul bolnavilor la nivel național), acestea fiind **pe locul 1** ca incidență.

Raportat la populația Regiunii Vest, bolnavii de boli hipertensive reprezintă 12,2% din populația regiunii, bolnavii de boli pulmonare cronice reprezintă 0,22%, bolnavii de boli cerebrovasculare au o pondere de 2,23%, bolnavii de cancer reprezintă 0,3%, iar bolnavii de TBC 0,05%. Incidențele TBC, cancer și boli cerebrovasculare sunt inferioare ponderii acestora la nivel național, în timp ce în cazul celorlalte boli se remarcă o incidență superioară celei naționale.

La nivel NUTS III, se observă existența disparităților inter-regionale în funcție de categoria de boli. În ceea ce privește bolile hipertensive, cele mai multe cazuri s-au înregistrat în județul Arad (67.744, 27,56%) și în județul Hunedoara (63.158,

25,7% din totalul cazurilor din regiune). În județul Caraș Severin se remarcă o incidență a acestor boli semnificativ mai mică, fiind înregistrate cele mai puține cazuri (52.044, 21,17% din totalul regional). Bolile cerebrovasculare sunt mai numeroase în Timiș (38,1% din totalul regional), în timp ce în Caraș-Severin numărul lor este cel mai redus dintre județele regiunii (18,8% din totalul regional). Cele mai multe cazuri de boli pulmonare cronice sunt în Arad (43,2% din totalul pe regiune). În ceea ce privește cancerul, cele mai multe cazuri sunt în județul Hunedoara (37,1%), urmat de Timiș și Arad (cu 35,1% respectiv 20,3%).

Dacă ne raportăm însă la numărul de total de locuitori ai județelor, se constată faptul că în județul Hunedoara este cea mai mare incidență a cancerului (0,5 din totalul populației județului), în județul Arad este cea mai mare incidență a TBC și boli pulmonare cronice (0,06% și 0,42% din totalul populației), iar în județul Caraș Severin este cea mai mare incidență a TBC, Boli cerebrovasculare și boli hipertensive (0,06%, 2,7% și 16,1%).

Tabelul 11. Incidența principalelor categorii de boli, (număr bolnavi) în anul 2018

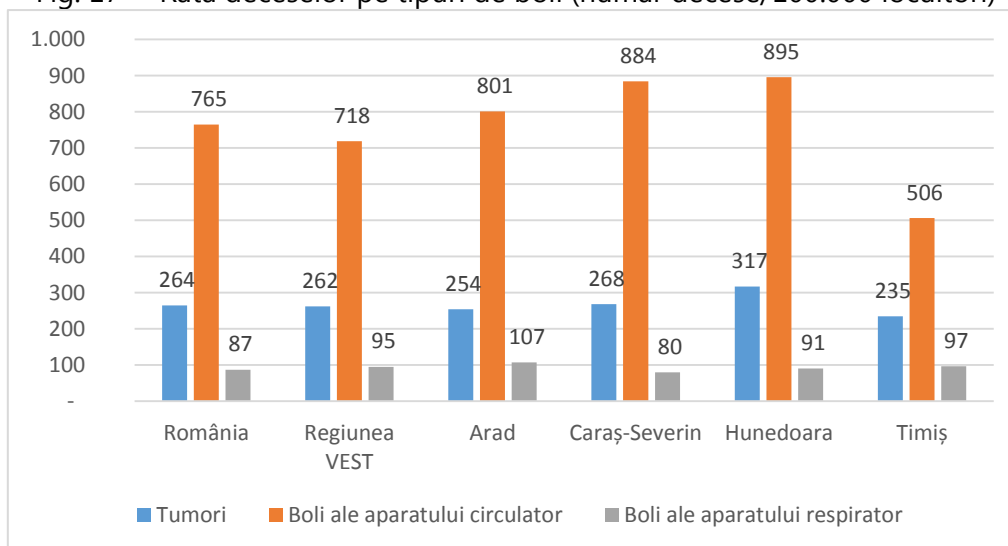
	TBC	Cancer	Boli cerebrovasculare	Boli hipertensive	Boli pulmonare cronice
România	11.630	61.780	364.844	2.589.098	39.111
Regiunea VEST	1.037	6.886	44.883	245.724	4.538
% regiunea VEST în România	8,92	11,15	12,30	9,49	11,60
Arad	277	1.399	10.612	67.744	1.964
Caraș-Severin	192	511	8.715	52.044	995
Hunedoara	192	2.557	8.442	63.158	969
Timiș	376	2.419	17.114	62.778	610

Sursa: Ministerul Sănătății, *Principali indicatori ai cunoașterii stării de sănătate pe anul 2018 comparativ cu anul 2017*

Structura cauzelor de deces în regiunea Vest în anul 2018 este similară structurii românești:

- Boli ale sistemului circulator – 54,6%, dintre care boli cardiace ischemice și boli cerebro-vasculare;
- Neoplasm (tumori) – 19,9%;
- Boli ale sistemului respirator – 7,2%;
- Boli ale sistemului digestiv – 4,6%;
- Boli ale sistemului nervos, ale ochiului și urechii – 3,2%
- Alte cauze – 10,5%.

Fig. 17 – Rata deceselor pe tipuri de boli (număr decese/100.000 locuitori)

Sursa: Tempo Online, POP206C

Investiții în sistemul de sănătate prin Programul Operațional Regional

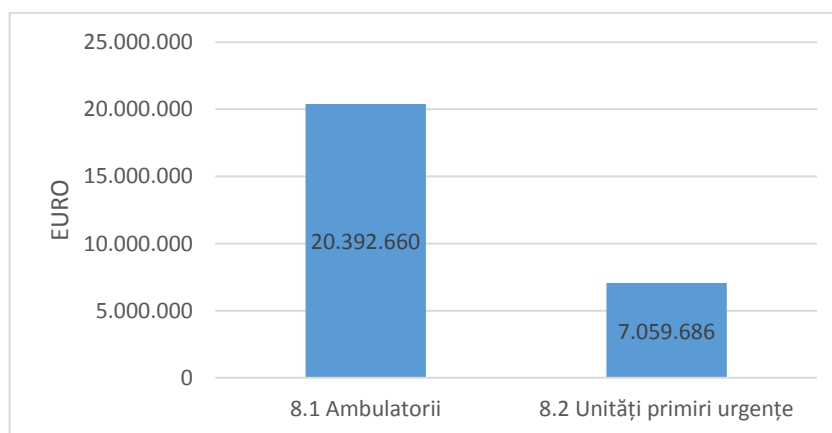
Referitor la investițiile în sistemul de sănătate, la nivel european, România se situează printre ultimele locuri la capitolul cheltuieli cu sănătatea per capita, alocând 814 euro/an, în timp ce media europeană este de 2.500 euro. România se află pe penultimul loc în Europa și în ceea ce privește procentul din PIB alocat sănătății, 5%, care este de două ori mai mic decât media europeană și de două ori mai mic decât în Franța, care se află în fruntea clasamentului alocând peste 11,5% din PIB.

Fondurile structurale ale Uniunii Europene au reprezentat în perioada 2014-2020 o oportunitate importantă pentru finanțarea infrastructurii de sănătate. Investițiile care

vizează infrastructura de sănătate s-au putut finanța prin **Programul Operațional Regional 2014-2020** (POR 2014-2020), Axa prioritară 8 "Dezvoltarea infrastructurii sanitare și sociale", care s-au adresat reabilitării, modernizării și echipării ambulatoriilor și unităților de primire urgențe.

În Regiunea Vest sunt contractate 15 proiecte cu o valoare nerambursabilă de 27,45 milioane Euro. Din această sumă, 74% a fost investită pe prioritatea 8.1 ambulatorii (20,40 mil. EUR), 26% fiind alocați pentru unități primiri urgențe (7,05 mil. EUR).

Fig. 18 – Proiecte de infrastructură de sănătate depuse în cadrul POR 2014-2020, în Regiunea Vest

Sursa: ADR Vest

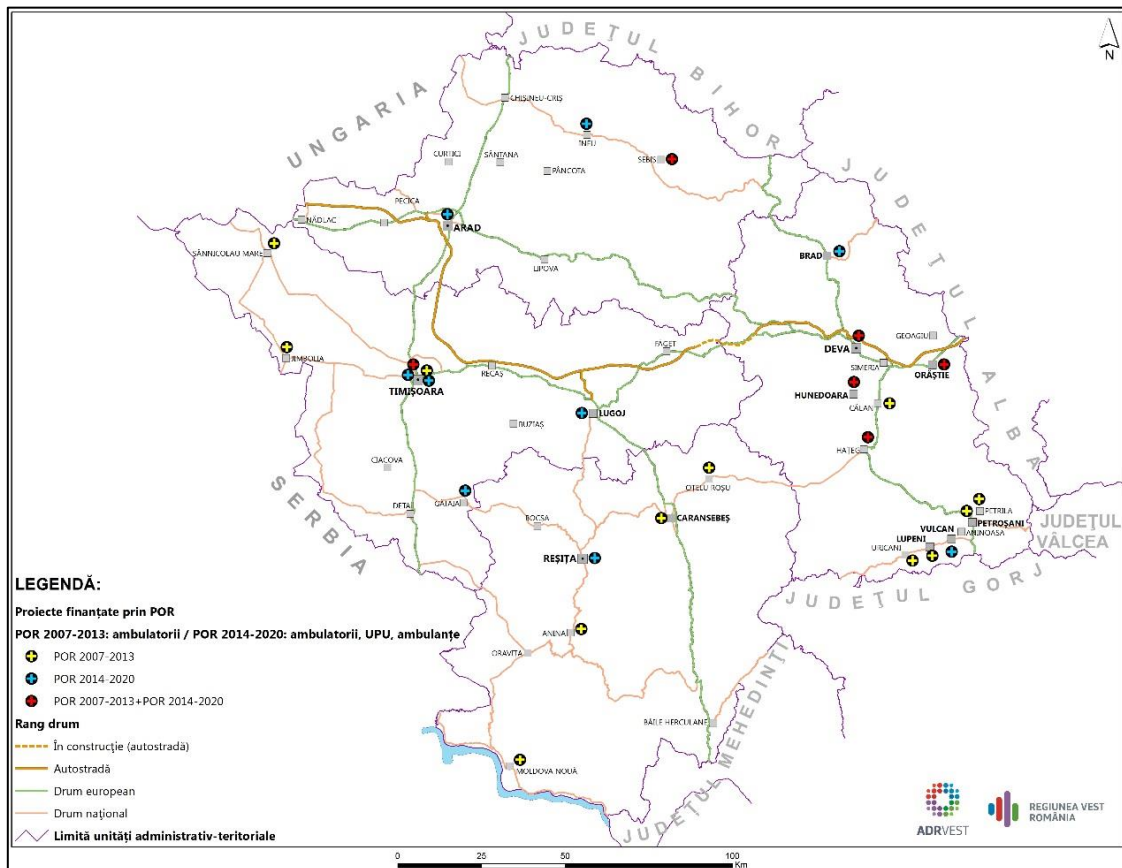
În exercițiul financiar 2007-2013, prin Programul Operațional Regional, au fost realizate 23 de proiecte la nivel regional. Dintre acestea, 20 au avut în vedere ambulatoriile (reabilitarea, modernizarea, dotarea cu echipamente performante) din

cele patru județe, iar 3 proiecte regionale au fost depuse pentru achiziționarea echipamentelor specifice, îmbunătățirea capacității și calității sistemului de intervenție în situații de urgență și pentru acordarea asistenței medicale de urgență și a primului ajutor calificat.

Harta de mai jos reprezintă toate proiectele din domeniul sănătății finanțate prin POR 2007-2013 și 2014-2020. Punctele galbene reprezintă proiecte finanțate prin POR 2007-2013, punctele albastre reprezintă proiectele finanțate prin POR 2014-2020, iar

punctele roșii reprezintă unități care au avut proiecte în ambele programe operaționale.

Harta 12 – Investiții în domeniul sănătății din cadrul POR 2007-2013/2014-2020

Serviciile medicale din Regiunea Vest se confruntă cu mai multe provocări majore:

- Accesul insuficient la serviciile de îngrijiri primare dat fiind deficitul de medici de familie, în special în județul Hunedoara, unde 20% din comunele din mediul rural nu aveau medic de familie;
- Unitățile de îngrijire primară nu își îndeplinesc în mod adecvat funcția de triere a pacienților, ceea ce conduce la supraaglomerarea sistemului spitalicesc;
- Serviciile de îngrijire la nivelul comunității sunt insuficiente raportate la necesități, în special în județul Arad;

- Infrastructura de îngrijiri spitalicești și în regim ambulatoriu se concentrează în județele Timiș și Arad, ceea ce conduce la un grad mai redus de accesibilitate și utilizare a serviciilor specializate în Caraș-Severin și Hunedoara.

Din cauza problemelor sistematice mai sus menționate, cererea și oferta în sistemul de sănătate sunt dezechilibrate semnificativ. Astfel, lipsa de asistență medicală în Regiunea Vest, mai ales pentru gestionarea bolilor cronice, necesită în mod imperios intervenție.

2.3. Educația

Populația școlară

În anul 2017, populația școlară a Regiunii Vest era de **313.854 persoane**, reprezentând **8,8%** din totalul **populației școlare** de la nivel național. Prin corelare cu populația totală, Regiunea Vest deține cea mai mică populație școlară din toate regiunile României, aceasta fiind influențată de sporul natural negativ și natalitatea scăzută.

În perioada 2011-2017, populația școlară a scăzut constant, identificându-se în general o scădere mai accelerată în perioada 2014-2017. În Regiunea Vest, scăderea populației școlare a fost mai mare decât cea înregistrată la nivel național.

Tabelul 12. Evoluția populației școlare în perioada 2011-2017

	Anul 2011	Anul 2014	Anul 2017	Evoluție 2011-2014	Evoluție 2014-2017
ROMÂNIA	3.823.515	3.735.552	3.578.561	-2,3%	-4,2%
NORD-VEST	516.575	514.067	498.257	-0,5%	-3,1%
CENTRU	455.781	443.338	429.541	-2,7%	-3,1%
NORD-EST	686.369	664.538	622.986	-3,2%	-6,3%
SUD-EST	466.122	447.976	423.192	-3,9%	-5,5%
SUD-MUNTENIA	505.704	487.097	454.205	-3,7%	-6,8%
BUCUREȘTI-ILFOV	463.699	486.264	506.791	4,9%	4,2%
SUD-VEST OLTENIA	381.465	358.756	329.735	-6,0%	-8,1%
VEST	347.800	333.516	313.854	-4,1%	-5,9%
Arad	86.435	77.880	71.808	-9,9%	-7,8%
Caraș-Severin	50.062	46.127	40.868	-7,9%	-11,4%
Hunedoara	73.898	69.078	62.070	-6,5%	-10,1%
Timiș	137.405	140.431	139.108	2,2%	-0,9%

Sursa: Tempo Online, SCL103E

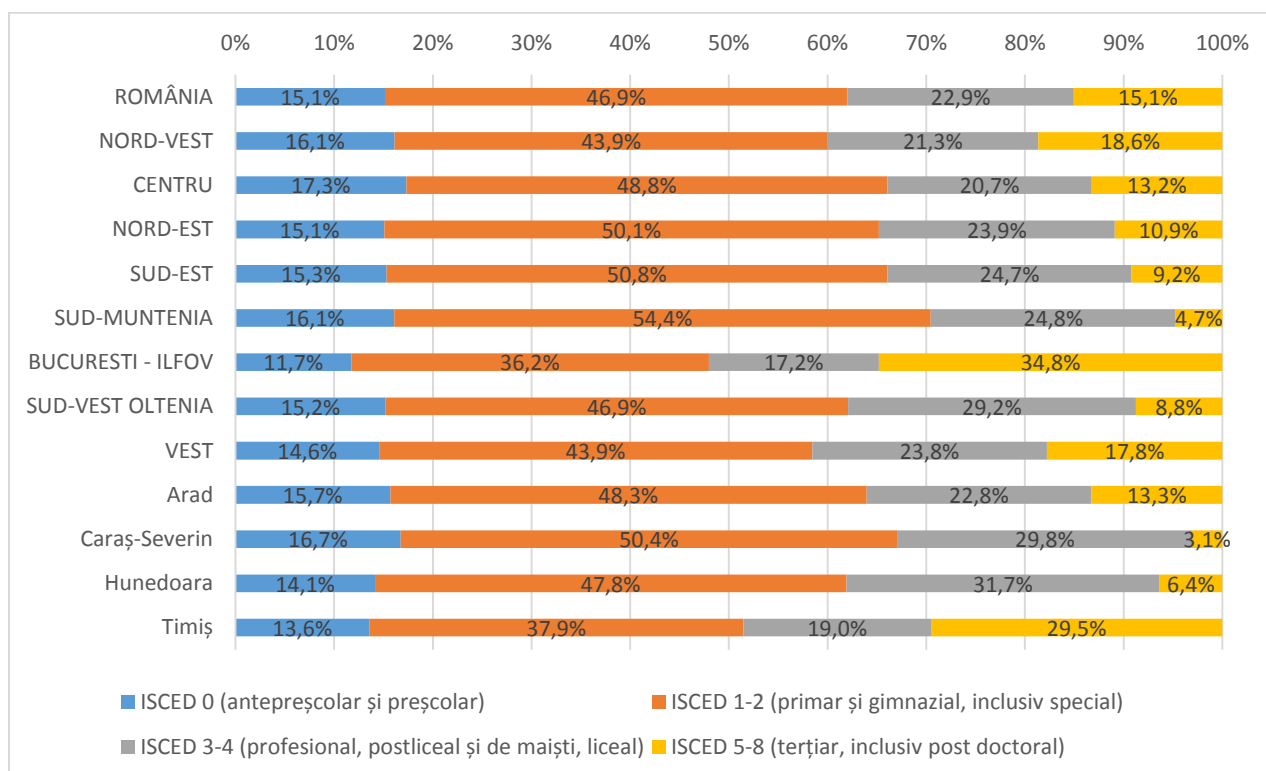

Populația școlară pe niveluri de educație

În anul 2017, din totalul populației școlare, în învățământul terțiar erau cuprinși 17,78% în învățământul secundar superior 23,8%, în învățământul primar și gimnazial 43,9 %, iar în cel preșcolar 14,6%. Această structură

este similară în majoritatea regiunilor din România (cu excepția București-Ilfov unde învățământul terțiar deține aproape 50%).

Fig. 19 – Populația școlară, după nivelul de instruire, în anul 2017

Sursa: Tempo Online, SCL103E

De remarcat este că Regiunea Vest ocupă **locul III la ponderea populației din învățământul terțiar între regiunile României**, datorită prezenței unui centru universitar reprezentativ – Timișoara și dar și a centrului universitar Arad. De asemenea, populația școlară de nivel liceal, respectiv profesional, postliceal și de maiștri este bine reprezentată, ocupând mijlocul clasamentului între regiuni, ceea ce arată prezența în regiune a unei populații bine pregătite. Remarcăm și un procent mai mic

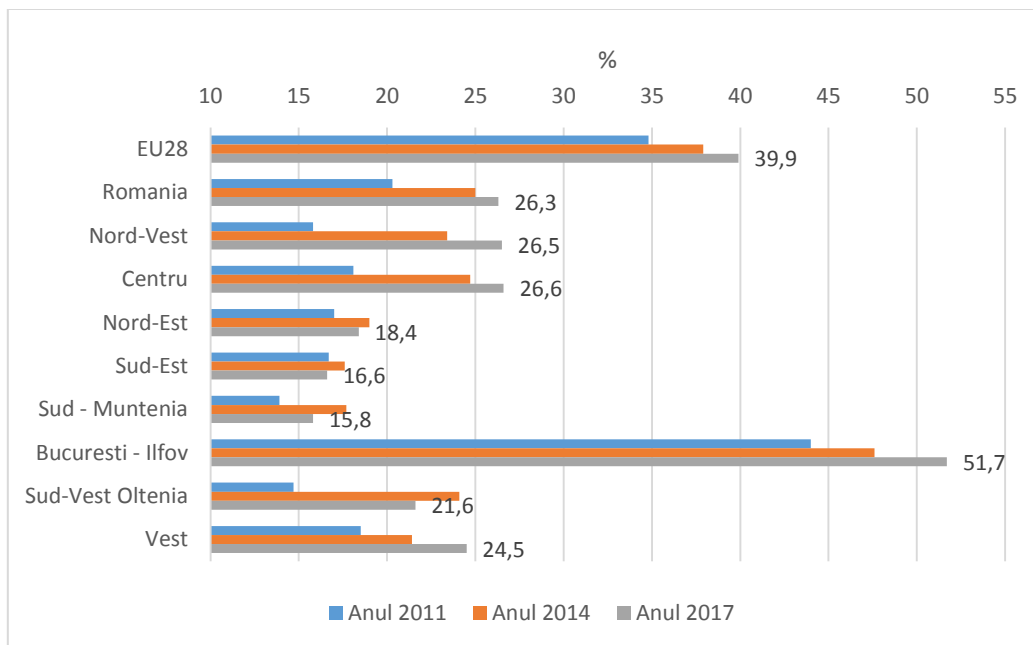
față de alte regiuni a populației de vârstă antepreșcolară, datorat natalității scăzute.

Obiectivul Europa 2020 pentru educație superioară prevede că 40% din populația UE cu vârstă între 30-34 de ani trebuie să fie absolventă de educație terțiară, în timp ce pentru România ținta pentru acest indicator este de 26,7%. În Regiunea Vest, în anul 2017 doar **24,5% din persoanele cu vârstă de 30 – 34 ani erau absolvenți de studii superioare**, această valoare fiind departe

de obiectivul fixat la nivel de UE, dar aproape de ținta aferentă României. Procentul situează regiunea sub media

București Ilfov de 51,7%, dar peste media din alte patru regiuni.

Fig. 20 – Populația în grupa de vârstă 30-34 de ani absolventă de învățământ terțiar

Sursa: EUROSTAT, edat_lfse_12

Învățământul profesional și tehnic

Învățământul profesional și tehnic are o importanță deosebită la nivel european, fiind practic nivelul de instruire care asigură piața forței de muncă cu personal calificat imediat după finalizarea liceului. În România, în ultimii ani, învățământul profesional și tehnic a reintrat în atenția autorităților, după ce în anul 2009 s-au desființat școlile de arte și meserii. Acest lucru este observat și în datele statistice de la INS, unde se relevă o scădere abruptă în anul 2009. După anul 2014, învățământul profesional și tehnic a avut o creștere bună, în anul 2017, fiind înrolați la nivel național 182.094 elevi. În Regiunea Vest, numărul acestora a fost de **16.430 elevi** (9,02% din total).

În ultimii ani, învățământul profesional s-a organizat și sub forma unor școli duale, acestea fiind inițiate de operatorii economici interesați, în calitate de potențiali angajatori și parteneri de practică. În cadrul acestor școli, agentul economic finanțează și asigură pregătirea elevilor. Exemple de bune practici din Regiunea Vest sunt: Școala Duală Banat (Timișoara), Școala Profesională Duală – Continental (Timișoara), Colegiul Tehnic (Reșița), Colegiul Tehnic „Aurel Vlaicu” (Arad), Colegiul Tehnic Transilvania (Deva).

Pentru perioada post 2021, trebuie continuate investițiile în acest tip de învățământ.

Din discuțiile la workshop-urile cu principalii actori din Regiunea Vest, aceștia au subliniat următoarele probleme din învățământul profesional și tehnic:

- Infrastructură deficitară (lipsa aparatelor / echipamentelor / laboratoarelor școlare);
- Nevoia de cursuri de specializare atât pentru cadrele didactice (traineri), tutore, cât și pentru elevi/studenti;
- Slaba corelare între programa școlilor tehnice și profesionale și cerințele

actuale de pe piața muncii – companiile au cerere mare de calificări însă școlile nu au capacitatea de a răspunde la solicitările acestora (calificări centrate pe „tradiția” școlii).

O soluție propusă de actorii regionali pentru problema de mai sus ar fi maparea competențelor și crearea unei baze de date regionale în timp real (prognoze, competențe, domenii prioritare), inclusiv intermediere dintre cerere (mediul privat) și ofertă (sistemul educațional).

Rata de părăsire timpurie a școlii

Părăsirea timpurie a școlii¹⁶ este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă învățământul din România. Dintre cauzele cel mai des întâlnite care determină elevii să părăsească sistemul de educație amintim: situația economică precară, mediul familial dezorganizat și munca părinților în străinătate. Un fenomen la fel de grav este neșcolarizarea.

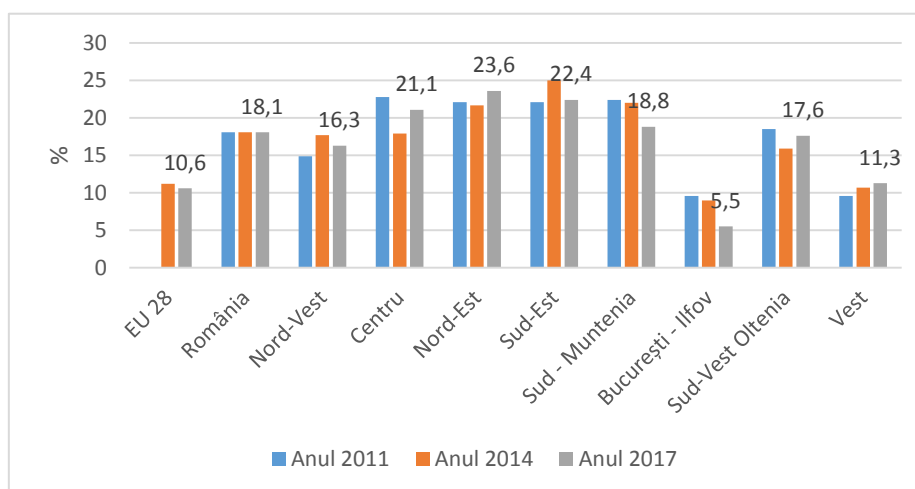
Obiectivul Europa 2020 este de a reduce părăsirea timpurie a școlii la **10% la nivel de UE**. Obiectivul fixat pentru România este de **11,3%**. Regiunea Vest a atins obiectivul pentru România și este pe locul 2 între regiuni după București-Ilfov (5,5%). Această valoare situează regiunea puțin peste media UE 28, de 10,6%.

---

¹⁶ procentul populației cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care a urmat cel mai mult în învățământul secundar

inferior și nu a fost implicat în educație sau formare ulterioară.

Fig. 21 – Rata părăsirii timpurii a școlii

Sursa: EUROSTAT, edat_lfse_16

Abandonul școlar

Abandonul școlar este puternic diferențiat pe medii. În mediul rural, abandonul este mult mai pronunțat în comparație cu mediul urban. În România, în 2017, rata abandonului școlar în mediul rural a fost de 27,1%, pe când cea din orașele cu peste 50.000 de locuitori a fost de 4,5%¹⁷.

Abandonul școlar din mediul preuniversitar este prezent în toate cele patru județe ale Regiunii de Vest și se manifestă cu intensități diferite în fiecare județ.

Rata de abandon școlar pentru învățământul primar la nivel regional este de 1,9% și este cea mai scăzută rată de abandon școlar pe niveluri de instruire. Județul Caraș-Severin înregistrează cea mai mare rată de 2,8%, fiind urmat de județul Arad cu o valoare de 2,4%. Județele Hunedoara și Timiș înregistrează valori

similare ale abandonului în învățământul primar, de 1,3% respectiv 1,5%.

La nivelul învățământului gimnazial în anul 2017, Regiunea de Vest a înregistrat o rată medie de abandon de 2,3%, având o dinamică similară cu rata de abandon din ciclul primar. Județul Arad a înregistrat cea mai ridicată rată de abandon de 3,5%, în timp ce județul Hunedoara înregistrează cea mai mică rată, de doar 1,1%. Județele Caraș-Severin și Timiș au valori ale abandonului ciclului gimnazial apropiate, de 2,2% respectiv 2,3%.

Pentru învățământul secundar ciclul 2 (liceal și profesional), 2017 a fost anul cu una dintre cele mai reduse rate ale abandonului din ultimii ani. Regiunea de Vest a avut o valoare a abandonului de 3,2%, cu valori mai mari ale abandonului în județele Hunedoara, cu 4,1% (cea mai mare rată a

¹⁷ adev.ro/pkrksx

abandonului din regiune) și județul Caraș-Severin cu o rată a abandonului de 3,5%. Cea mai redusă rată a abandonului s-a înregistrat în județul Arad de 2,6%, în timp ce județul Timiș a avut o rată a abandonului de 2,9%.

Învățământul postliceal și de maiștri a înregistrat cele mai însemnate valori ale abandonului dintre toate nivelurile de instruire la nivel regional. Pentru anul 2017, rata de abandon a fost de 11,7%, de aproximativ 4 ori mai mare față de anul 2010 când rata de abandon era de doar 3,6%. În județul Timiș rata de abandon a fost de 15,9%, cea mai mare din regiune, iar județul Hunedoara a înregistrat cea mai mică rată de abandon de 9,2%. Județele Arad și Caraș-Severin au avut rate ale abandonului similare, de 10,3%, respectiv 10,2%.

Indicatorul **persoane care abandonează timpuriu școala** (populația cu vârsta între

NEETs

Confruntată cu un val ridicat al șomerilor în rândul tinerilor, Uniunea Europeană și-a concentrat o parte din resurse pentru a reduce pe de-o parte șomajul tinerilor, iar pe de altă parte, riscurile la care sunt expuse persoanele tinere, care sunt susceptibile abandonului școlar sau absenteismului de pe piața muncii.

Apărut în anii 1990, **termenul NEET** a făcut referire la tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani care au abandonat sistemul de învățământ dar nu au intrat pe piața muncii. Din anul 2010 în contextul inițiativei Europa

18-24 ani cu cel mult un nivel de educație secundară inferioară) are în vedere obiectivul Europa 2020 de a reduce părăsirea timpurie a școlii la 10% la nivel de UE și la 11,3% în România. Cu o valoare de **11,3%** Regiunea Vest a atins obiectivul pentru România și este pe locul 2 în România (în ordine inversă) după București-Ilfov (5,5%). Această valoare situează regiunea puțin peste media UE28 de 10,6%.

În anul 2017, un procent de 17,4% din tinerii din Regiunea Vest cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare profesională, riscând să fie excluși definitiv de pe piața forței de muncă și să devină dependenți de prestații sociale. Acest procent este alarmant pentru o regiune care dorește să își accelereze dezvoltarea economică și coeziunea socială. Regiunea Vest se clasează pe locul 2 în țară (în ordine inversă), după regiunea Nord-Est.

2020 "Tineretul în mișcare", înțelesul termenului a fost extins de mai multe ori pentru a cuprinde persoanele cu vârsta între **15 și 34 de ani**.

Concret, **termenul NEET definește tinerii care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare**. Mai mult, în NEET sunt incluse și persoanele inapte să lucreze din cauza unui handicap sau a unei boli.

Studiile efectuate au identificat **șapte subgrupe sociale** care prezintă factorii de

risc foarte ridicat ca un tânăr să devină NEET. **Educația este un factor cheie al reușitei**, astfel că un tânăr care abandonează școala de la o vârstă fragedă are de 3 ori mai multe riscuri de a deveni NEET. Persoanele imigrante, care întâmpină bariere lingvistice sau de adaptare la cerințele comunității au cu 70% șanse mai mari să devină NEET față de alții. Persoanele cu dizabilități sau bolnave au risc cu până la 40% mai ridicat să devină NEET în comparație cu persoanele fără probleme. Tinerii care provin din familii monoparentale, cu părinți divorțați au o susceptibilitate cu 30% mai mare de a deveni NEET. În cazul familiilor cu părinți șomeri, tinerilor din acestea le crește riscul de a deveni NEET cu 17%. În strânsă legătură cu șomajul, venitul redus pe gospodărie poate determina tinerii să devină în multe cazuri NEET. De asemenea, locul în care locuiesc influențează puternic probabilitatea tinerilor de a deveni NEET, traiul în spații izolate fiind cu cel mai mare impact.

La nivelul Uniunii Europene în anul 2018, 16,5% din totalul tinerilor au fost considerați ca aparținând categoriei NEET. Procentul variază puternic de la o țară la alta, cu cele mai mici rate în Olanda și Suedia (8%) și cele mai mari în Grecia și Italia (peste 25%).

Pentru România, tinerii din categoria NEET reprezintă **20,6% din totalul tinerilor**, un procent peste media europeană, în spatele Ungariei sau Polonei care înregistrează valori apropiate de media europeană, dar înaintea Bulgariei care are o rată a NEET de 20,9%.

Statistica NEET în funcție de sex arată o **predilecție a persoanelor de sex feminin** să abandoneze școala sau să nu se angajeze, un procent aproape dublu față de persoanele de sex masculin. În Uniunea Europeană 20,9% din persoanele de sex feminin aparțin NEET, în timp ce doar 12,2% aparțin persoanelor de sex masculin.

În România, se păstrează trendul european, dar cu discrepante și mai mari. Astfel că 28,9% din persoanele de sex feminin aparțin NEET în timp ce 12,8% din persoanele de sex masculin se înscriu NEET.

Analiza persoanelor NEET după mediul de rezidență evidențiază discrepante și mai mari atât la nivel european cât și la nivel național. Cel mai mic procent al persoanelor NEET la nivel european se găsește în mediul urban, al orașelor mari, unde 15,1% din tineri se încadrează acestei categorii. Orașele mici și zonele suburbane înregistrează un procent mai mare al tinerilor NEET de 17,3%, iar mediul rural deține cea mai mare rată NEET de 18,3%.

În România diferențele în funcție de mediul de rezidență sunt și mai mari. Orașele mari au o rată a NEET sub media uniunii, de 11,1%, dar procentul crește la 24,7% când se vorbește despre NEET din orașele mici și zonele suburbane. Pentru spațiul rural tinerii care aparțin categoriei NEET reprezintă 26,6% din totalul acestora, de peste 2 ori mai mare în comparație cu urbanul mare.

În perioada 2014-2020 s-au derulat mai multe proiecte naționale și regionale în vederea integrării tinerilor din categoria NEET în câmpul muncii sau pentru a fi luați

în evidențele oficiilor pentru ocuparea forței de muncă.

În Regiunea Vest au fost derulate mai multe proiecte care vin în ajutorul tinerilor din categoria NEET. Cele mai multe dintre acestea sunt realizate prin Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

- Proiectul INTESPO - înregistrarea tinerilor în evidențele Serviciului Public de Ocupare, este gestionat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și vizează găsirea tinerilor cu vârsta între 16 - 24 ani și urmărește consilierea și identificarea calificărilor acestora, respectiv angajarea, acest fapt fiind motivat și de câteva prime financiare pentru cei care reușesc să parcurgă toți pașii proiectului.

- Proiectul ACTIMOB - activare și mobilitate tineri NEET, derulat de către ANOFM, urmărește integrarea a peste 11000 tineri NEET șomeri, cu vârsta între 16 și 24 ani în câmpul muncii, proiect derulat pe o perioadă de 60 de luni, început în luna mai 2019.
- Proiectul UNIT 2 - urmărește îmbunătățirea posibilităților de încadrare a cel puțin 900 de tineri NEET care sunt înregistrați la Serviciul Public de Ocupare,
- Proiectul UNIT 4 - dorește să îmbunătățească posibilitatea de încadrare a minimum 1.0184 de șomeri înregistrați la Serviciul Public de Ocupare prin ucenicie la locul de muncă și stagii pentru absolvenții de învățământ superior.

Învățarea pe tot parcursul vieții

Unul dintre scopurile UE în domeniul educației¹⁸ este implicarea în procesul de învățare pe tot parcursul vieții a cel puțin 15% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 25-64 ani. România, ca și o mare parte din estul și centrul Europei înregistrează valori scăzute la acest indicator. În anul 2017, doar 1,1% din totalul persoanelor din Regiunea Vest cu vârste cuprinse între 25-64 ani au participat în forme de educație sau de formare profesională. Regiunea **ocupă ultimul loc în țară la învățarea pe tot parcursul vieții**. Surprinzătoare este și

scăderea acestui indicator în regiune în anul 2017 față de anii anteriori (de la 1,7% în 2015, 1,6% în 2016 la 1,1% în 2017).

Modernizarea proceselor de producție, noile echipamente, mașini, instalații, software presupun adaptarea nivelului de cunoștințe ale forței de muncă. Participarea activă la procesul educațional al populației adulte constituie un element esențial pentru construirea unei economii sustenabile și competitive.

---

¹⁸ Cadrul strategic al Uniunii Europene pentru cooperarea în domeniul educației și formării profesionale

Calitatea actului educațional și competențele elevilor

Raportul intitulat *Monitorul Educației și Instruirii din România (2019)*¹⁹, a subliniat câteva probleme de fond ale educației din România, probleme care contribuie la determinarea gradului de calitate a actului educațional. Aceste probleme sunt prezentate mai jos.

În primul rând, în România, investițiile în educație sunt reduse (doar 2,8% din PIB) comparativ cu media europeană (4,6% din PIB), România având cea mai mică alocare din UE.

Finanțarea de bază a educației este insuficientă pentru a acoperi nevoile școlilor. Ca și rezultat, înscrierea excesivă care duce la supraaglomerare este adesea folosită ca și soluție de școlile din zonele bogate din orașe pentru a angaja profesori de top. De asemenea, școlile din orașele mici și din zonele rurale tind să aibă mai puțini elevi și clase mai mici, neputând să atragă profesori bine calificați, chiar dacă primesc o finanțare mai mare per elev. În orice caz, atractivitatea școlilor din mediul rural și zonele dezavantajate pentru profesorii bine calificați este limitată. Sistemul finanțării complementare de către autoritățile locale tinde să favorizeze școlile din orașele mai

dezvoltate, acest lucru măbind și mai mult inegalitățile din sistem.

Dobândirea competențelor de bază și a celor digitale încă este problematică în România. Testele PISA 2015 arată că aproximativ 40% din tinerii cu vârsta de 15 ani din România nu au dobândit competențe de bază la citire, matematică sau științe. De asemenea, procentul tinerilor cu vârsta între 16-19 ani cărora le-au fost evaluate aptitudinile de bază și digitale, se situau sub media UE (52% comparativ cu 83 % în anul 2017).

Schimbarea aproape continuă atât a legii educației, cât și a programei școlare nu a produs modernizarea așteptată a sistemului educațional.

Pe lângă creșterea calității, îmbunătățirea echității în educație rămâne o provocare majoră pentru România. Testele PISA au relevat faptul că decalajul în materie de performanță dintre România și țările performante din UE, se explică prin gruparea elevilor din școli cu elevii din același mediu socio-economic. Elevii săraci nu numai că sunt separați împreună, ci și frecventează școli de calitate mai slabă.

---

¹⁹https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-romania_en.pdf

Infrastructura de educație

În ceea ce privește **infrastructura de educație** din Regiunea Vest, aceasta era alcătuită din **622 unități de învățământ**, predominând unitățile de învățământ primar și gimnazial (56,9%). Numărul și ponderea unităților în învățământul post secundar și terțiar (doar licență) era sub 2%.

În perioada 2011-2017 a avut loc o reducere a numărului total de unități de învățământ cu 2,2%. O scădere semnificativă s-a înregistrat în cadrul unităților de învățământ antepreșcolar și preșcolar.

Tabelul 13. Numărul și evoluția unităților de învățământ în Regiunea Vest

	ISCED 0 (antepreșcolar și preșcolar)	ISCED 1-2 (primar și gimnazial, inclusiv special)	ISCED 3-4 (profesional, postliceal și de maiști, liceal)	ISCED 5-8 (terțiar, inclusiv post doctoral)	ISCED 0 (antepreșcolar și preșcolar)	ISCED 1-2 (primar și gimnazial, inclusiv special)	ISCED 3-4 (profesional, postliceal și de maiști, liceal)	ISCED 5-8 (terțiar, inclusiv post doctoral)
	Număr (2017)				Evoluție 2011-2017 (%)			
ROMÂNIA	1.204	4.027	1.721	95	-11,9%	0,1%	0,8%	-12,0%
NORD-VEST	190	543	286	15	-4,5%	1,1%	3,6%	-6,3%
CENTRU	169	507	223	11	-29,3%	-7,0%	-0,9%	-15,4%
NORD-EST	112	701	276	11	-28,2%	-1,3%	-0,7%	-26,7%
SUD-EST	132	507	221	7	-23,7%	-4,0%	-3,1%	0,0%
SUD-MUNTENIA	128	669	219	4	-11,7%	-2,2%	-1,8%	0,0%
BUCUREȘTI – ILFOV	311	270	149	33	39,5%	18,9%	8,0%	-5,7%
SUD-VEST OLTEANIA	74	476	178	3	-22,9%	0,0%	6,0%	-25,0%
VEST	88	354	169	11	-35,3%	12,4%	-1,2%	-21,4%
Arad	20	90	44	2	-47,4%	91,5%	2,3%	0,0%
Caraș-Severin	16	77	29	1	-20,0%	-3,8%	-3,3%	0,0%

Hunedoara	11	66	34	1	-15,4%	11,9%	-72,6%	-50,0%
Timiș	41	121	62	7	-36,9%	-6,2%	-65,7%	-22,2%

Sursa: Tempo Online, SCL101B, calculele autorilor

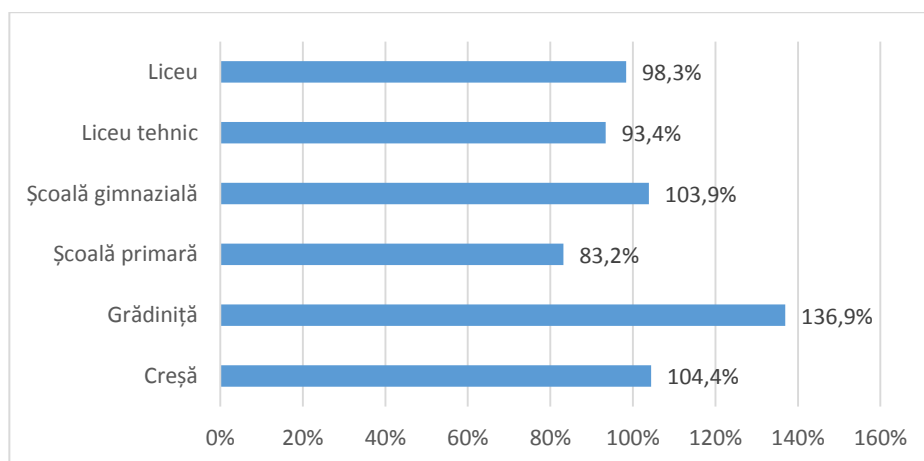
Gradul de ocupare a infrastructurii școlare reprezintă un indicator important pentru planificarea strategică a infrastructurii educaționale în vederea utilizării la parametrii optimi.

Cu toate că nu există date centralizate și accesibile pentru toate unitățile de învățământ, ADR Vest a extras o serie de date din grilele ETF ale proiectelor depuse pe POR 2014-2020. Au fost extrase date de la 150 unități de învățământ din Regiunea Vest, din mediul preuniversitar. Din aceste

date a reieșit faptul că grădinițele din Regiunea Vest au cel mai mare grad de ocupare (136,9%), urmat de creșe (104,4%) respectiv școli gimnaziale (103,9%).

Analizând gradul de ocupare a unităților de învățământ reiese faptul că sunt necesare investiții pentru construirea / modernizarea / reabilitarea altor unități de învățământ, îndeosebi creșe și grădinițe. O analiză mai aprofundată relevă faptul că acestea sunt supra aglomerate, îndeosebi în mediul urban.

Fig. 22 – Gradul de ocupare al unităților de învățământ din mediul preuniversitar – Regiunea Vest

Sursa: ADR Vest, calculele autorilor

Cu toate că grădinițele și creșele reprezintă baza primară a infrastructurii sistemului educațional, acestea au suferit scăderi ale numărului de unități în ultimii ani. Chiar dacă numărul de copii este în scădere, închiderea sau comasarea unor unități duc

în timp la scăderea gradului de participare la educație timpurie.

După numărul lor, în perioada 2011-2017 grădinițele au înregistrat o scădere însemnată, atât la nivel național (14,1%), dar mai ales la nivel regional (37,0%). La nivelul

județelor regiunii, cea mai mare scădere s-a manifestat în județul Arad (47,4%), urmat

de Timiș (38,5%), Hunedoara și Caraș-Severin (23,0% respectiv 20,0%).

Tabelul 14. Situația grădinițelor și a creșelor

	Număr grădinițe			Număr creșe	
	2011	2017	Evoluție 2011-2017	2011	2017
ROMÂNIA	1367	1175	-14,1%	:	29
Regiunea VEST	136	86	-37,0%	:	2
Arad	38	20	-47,4%		
Caraș-Severin	20	16	-20,0%		
Hunedoara	13	10	-23,0%	:	1
Timiș	65	40	-38,5%	:	1

Sursa: INSSE, SCL101A, calculele autorilor

Situația creșelor este una și mai sensibilă, deoarece datele statistice nu sunt colectate și pentru acest indicator, atât la nivelul creșelor de stat cât și la nivelul celor private.

Astfel se conturează imaginea precară a nivelului de educație antepreșcolară care are nevoie de o îmbunătățire a acestei infrastructuri.

Tabelul 15. Număr copii înscriși grădinițe și creșe

	2014 (cel mai vechi an disponibil)	2017	Evoluție 2014-2017	2011	2017	Evoluție 2011-2017
	Număr copii înscriși creșe			Număr copii înscriși grădiniță		
ROMÂNIA	18.612	20.761	11,5%	673.641	521.161	-22,6%
Regiunea VEST	1.142	1.197	+4,8%	56.016	44.527	-20,5%
Arad	182	125	-31,3%	14.076	11.136	-20,9%
Caraș-Severin	137	130	-5,1%	9.160	6.705	-26,8%
Hunedoara	182	229	+25,8%	12.215	8.539	-30,1%
Timiș	641	713	+11,2%	20.565	18.147	-11,8%

Sursa: INSSE, SCL103G, calculele autorilor

Efectivele creșelor și grădinițelor au înregistrat o dinamică diferită în perioada analizată. Dacă numărul de copii antepreșcolari crescut în perioada 2014-2017 cu 11,5% la nivel național, în timp ce

creșterea la nivel regional a fost mai redusă, de doar 4,85%. La nivel județean, cele mai însemnate creșteri ale populației antepreșcolare s-au înregistrat în județele Hunedoara și Timiș (25,8% respectiv 11,2%).

La nivelul populației copiilor din grădinițe, reducerile au fost însemnate atât la nivel național cât și regional. Scăderea la nivel național a fost de 22,6% în perioada 2011-2017 și de 20,5% la nivel regional. Județul Hunedoara a înregistrat o scădere a populației preșcolare cu 30,1% în perioada de referință, având cea mai mare scădere de la nivelul județelor regiunii. Acesta este urmat de județul Caraș-Severin, cu o **scădere** a populației preșcolare de 26,8%.

Deși se bucură de efective însemnate ale populației ante și preșcolare, județele Arad și Timiș au avut cele mai mari reduceri ale unităților de învățământ specifice acestor categorii. Reiese din acestea nevoia importantă de **investiții în infrastructura specifică educației timpurii** pentru a crește posibilitatea copiilor de vârste mici de a participa la actul educațional specific. Deși reducerea populației grădinițelor este una importantă în județele Hunedoara și Caraș-Severin, se remarcă reduceri de intensitate mai redusă ale acestor unități.

Tabelul 16. Populația școlară și efectivele înscrise în creșe și grădinițe în anul 2017

	Populația cu vârsta între 0-5 ani	Copii înscrși creșe și grădinițe	Comparație copii înscrși vs. Populația 0-5 ani
România	1.243.508	541.922	43,6%
Regiunea VEST	104.808	45.724	43,6%
Arad	25.675	11.261	43,9%
Caraș-Severin	14.979	6.835	45,6%
Hunedoara	21.319	8.768	41,1%
Timiș	42.835	18.860	44,0%

Sursa: INSSE, calculele autorilor

Nevoia de unități de educație timpurie este evidențiată prin raportarea copiilor înscrși în creșe și grădinițe la numărul total de copii cu vârste între 0 și 5 ani (inclusiv). Se remarcă faptul că la nivel național din peste 1,2 milioane copii, mai mult de jumătate (56,5%) nu participă la educația timpurie. Pentru Regiunea Vest situația în anul 2017 a fost similară cu cea națională, unde doar 43,6% din totalul preșcolarilor au fost înscrși la creșe și grădinițe.

La nivelul județelor, situația este ușor mai echilibrată, cea mai ridicată prezență a

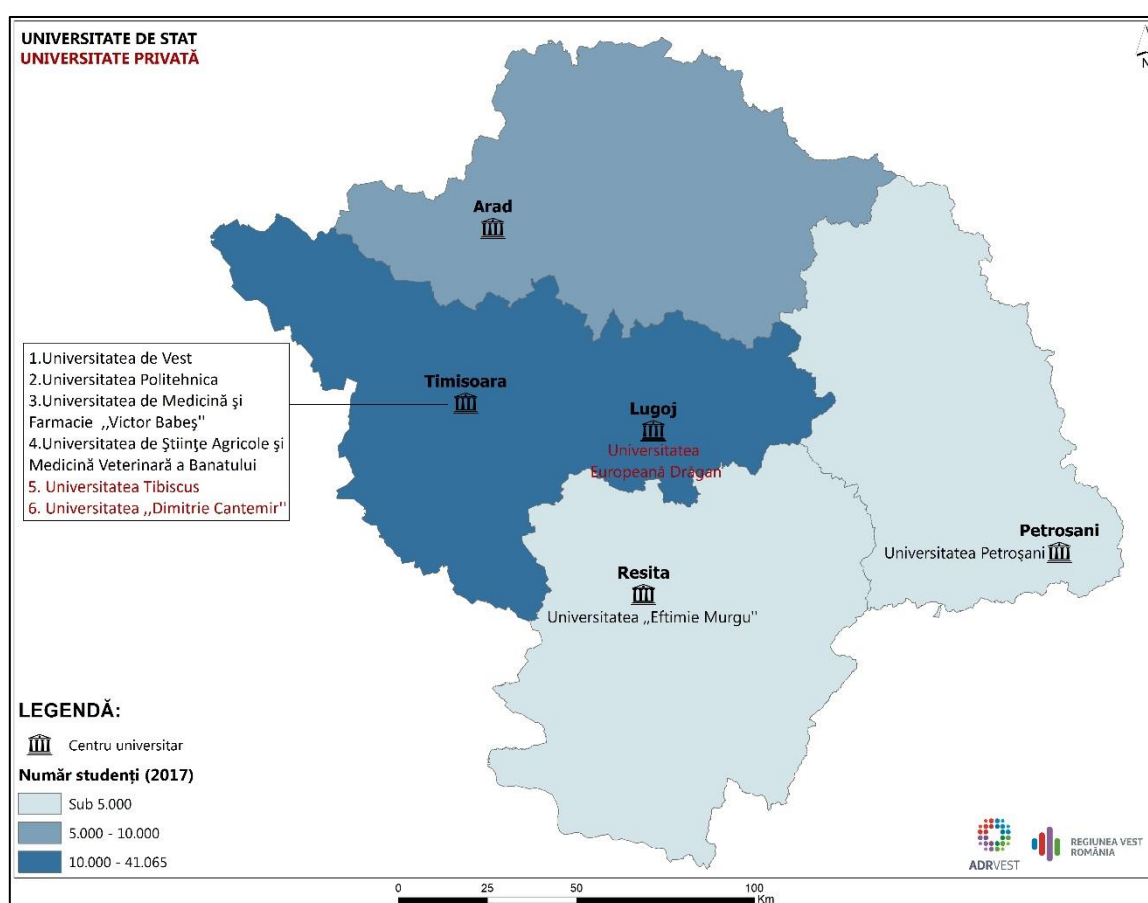
copiilor în creșe și grădinițe o întâlnim în județul Caraș-Severin, unde 45,6% din totalul populației ante și preșcolare au participat la procesul de educație timpurie. O prezență apropiată se întâlnește și în județul Timiș, unde 44% din preșcolari au fost înscrși, iar județul Arad a avut o rată de înscriere la creșe și grădinițe de 43,9% din totalul populației ante și preșcolare. Doar județul Hunedoara a înregistrat în anul 2017 o pondere mai redusă, de 41,1% de populație preșcolară înscrisă în creșe și grădinițe.

În anul 2017 în Regiunea Vest funcționau **11 universități**, din care 7 sunt de stat și 4 private. Șase dintre aceste universități (4 de stat și 2 private) sunt concentrate în municipiul Timișoara, care reprezintă unul dintre principalele centre universitare din țară. În municipiul Arad sunt două universități (una de stat și una privată), și

câte o universitate în Reșița (de stat), Petroșani (de stat) și Lugoj (privată).

În anul 2017, în cadrul unităților de învățământ superior au funcționat 554 de facultăți, din care 74% erau cuprinse în universitățile publice.

Harta 13 – Universitățile din Regiunea Vest

Infrastructura specifică educației a beneficiat de investiții importante de-a lungul ultimilor ani, dar rămâne una cu multiple necesități de renovare, modernizare și îmbunătățire. Nevoile de investiții se manifestă atât la nivelul

construcțiilor, a sălilor de clasă, a dotării laboratoarelor, a bibliotecilor, a sălilor de sport, cât și la nevoia de a se construi diverse dependințe precum grupuri sanitare.

Dotarea unităților de învățământ este diferită și pot genera decalaje suplimentare privind calitatea educației între școlile din mediul urban și cele din mediul rural. În *Strategia Privind Modernizarea Infrastructurii Educaționale 2017-2023*, se menționează că 60% dintre școlile primare sau gimnaziale din mediul rural nu sunt dotate cu biblioteci, comparativ cu 20% din urban. De asemenea, disparitățile dintre rural și urban se manifestă și la nivelul dotării unităților de învățământ cu laboratoare. 72% dintre școlile din rural și 30% din urban nu sunt dotate cu laboratoare. Proporția se păstrează și la nivelul situației sălilor de sport, unde 68% din școlile din spațiul rural și 29% din școlile din mediul urban nu dispun de acestea.

În anul 2017, Regiunea Vest a avut **546 biblioteci școlare** reprezentând 8,06% din totalul bibliotecilor școlare naționale. Numărul bibliotecilor este în general corelat cu nivelul de dezvoltare al județelor

din regiune și numărul elevilor înscriși. În perioada 2011-2017, evoluția bibliotecilor din regiune a fost mai negativă comparativ cu cea de la nivel național (scădere de 23% față de 16%), valoarea fiind în primul rând influențată de scăderea cu aproape jumătate a numărului de biblioteci din jud. Caraș-Severin.

În ceea ce privesc **bibliotecile universitare**, și acestea continuă tendința națională de diminuare. Ceea ce este important de menționat este faptul că bibliotecile universitare cât și cele școlare de la nivel regional au o scădere mai mare decât media națională, ceea ce arată o degradare mai accentuată la nivel regional a acestui tip de infrastructură educațională. În ceea ce privește numărul bibliotecilor universitare, acestea sunt corelate în general cu numărul universităților dintr-o localitate, în general, fiecare universitate având un astfel de tip de infrastructură.

Tabelul 17. Dinamica numărul de biblioteci școlare și universitare

	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017
	Biblioteci universitare			Biblioteci școlare		
România	100	97	-3%	8.028	6.769	-16%
Regiunea VEST	14	11	-21%	710	546	-23%
Arad	2	2	0%	158	140	-11%
Caraș-Severin	1	1	0%	218	125	-43%
Hunedoara	2	1	-50%	132	109	-17%
Timiș	9	7	-22%	202	172	-15%

Sursa: INSSE, ART101C, 2020, calculele autorilor

Regiunea Vest deține o pondere de 12,02% din totalul laboratoarelor școlare de la nivel național, creșterea din perioada 2011-2017

fiind superioară celei de nivel național (14% față de 2%).

La nivelul județelor, dotarea cea mai bună cu laboratoare școlare se întâlnește în județul Timiș. Județul Arad s-a evidențiat cu cea mai mare creștere a numerelor de laboratoare din regiune (31%), în timp ce

jud. Hunedoara și Caraș-Severin au înregistrat scăderi (16% respectiv 3%).

Județele care au înregistrat diminuări ale numărului de laboratoare sunt Caraș-Severin și Hunedoara.

Tabelul 18. Dinamica numărului de laboratoare școlare

	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017
România	26.106	26.526	+2%
Regiunea VEST	2.800	3.191	+14%
Arad	500	656	+31%
Caraș-Severin	357	346	-3%
Hunedoara	531	445	-16%
Timiș	1.412	1.744	+24%

Sursa: INSSE, SCL106B, 2020, calculele autorilor

Actul educațional se realizează și în atelierele școlare, atât din mediul urban cât și din cel rural. La nivel național, numărul atelierelor școlare se află într-un regres continuu și evident (13%), fapt ce reiese din perioada de timp analizată. Cu toate acestea, regiunea nu se înscrie acestei

tendințe, dimpotrivă, în intervalul 2011 – 2017 înregistrează o creștere a numărului de ateliere (18%). Cu excepția jud. Hunedoara, toate celelalte județe au înregistrat creșteri ale numărului de ateliere școlare.

Tabelul 19. Dinamica numărului de ateliere școlare

	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017
România	5.567	4.863	-13%
Regiunea VEST	518	613	+18%
Arad	105	123	+17%
Caraș-Severin	112	116	+4%
Hunedoara	127	109	-14%
Timiș	174	265	+52%

Sursa: INSSE, SCL108C, 2020, calculele autorilor

În ceea ce privește numărul de PC-uri, în perioada analizată, atât la nivel regional cât și la nivel național, s-a observat o tendință

pozitivă. În Regiunea Vest, toate județele au înregistrat creșteri la acest indicator, cea

mai mare fiind în jud. Timiș (36%) și cea mai mică în jud. Caraș-Severin (7%).

Tabelul 20. Dinamica PC-urilor din sistemul educațional

	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017
România	339.750	387.786	+14%
Regiunea VEST	29.460	36.965	+25%
Arad	6.086	7.661	+26%
Caraș-Severin	3.715	3.978	+7%
Hunedoara	5.913	6.605	+12%
Timiș	13.746	18.721	+36%

Sursa: INSSE, SCL112C, 2020

Infrastructura educațională este completată de terenurile de sport, sălile de gimnastică dar și de bazinele de înot, unde elevii și studenții își pot desfășura atât orele de educație fizică și sport cât și alte activități sportive. La nivelul țării această infrastructură s-a aflat în plin proces de dezvoltare și îmbunătățire, când s-au construit mai multe săli de sport în mediul rural dar și urban.

În perioada 2011-2017, la nivel național, toate tipurile de infrastructură școlară amintite mai sus (terenuri de sport, săli de gimnastică și bazine de înot), au avut o evoluție pozitivă. La nivel regional creșteri s-au înregistrat la toate tipurile de infrastructură, cu excepția bazinelor de înot, unde scăderea a fost datorată desființării bazinelor din jud. Arad. În regiune, doar în jud. Timiș sunt localizate școli cu bazine de înot. De altfel, bazinele de înot reprezintă infrastructura școlară cel mai puțin răspândită pe teritoriul țării, în anul 2017

existând doar 51 de bazine, cu 5 mai multe față de anul 2011.

În Regiunea de Vest, cea mai slabă performanță a avut-o jud. Caraș-Severin unde a scăzut atât numărul terenurilor de sport cât și cel al sălilor de gimnastică.

Din datele statistice referitoare la infrastructura specifică educației, se poate specifica faptul că, în regiune, au fost înregistrate creșteri în anumite domenii precum cel al laboratoarelor școlare, atelierelor școlare, terenurilor de sport, săli de gimnastică și PC-uri, însă analizând județele, performanța a fost mixtă. Cel mai mult au crescut județele cele mai dezvoltate din punct de vedere economic (Timiș și Arad), iar județele mai sărace au scăzut și mai mult, ceea ce înseamnă că s-au accentuat diferențele dintre acestea. În acest context, este important a se coordona investițiile din domeniu pentru a ajunge în zonele cu cele mai mari nevoi. Acest lucru nu este posibil fără o planificare și coordonare a tuturor actorilor relevanți.

Tabelul 21. Dinamica terenurilor de sport, sălilor de gimnastică și bazinelor de înot

	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017	2011	2014	Evoluție 2011-2017
	Terenuri de sport			Săli de gimnastică			Bazine de înot		
România	4.643	5.494	+18%	4.760	4.845	+1,8%	46	51	+11%
Regiunea VEST	394	524	+33%	466	495	+6,2%	7	6	-14%
Arad	99	155	+57%	116	140	+20,7%	2	:	-100%
Caraș-Severin	66	64	-3%	70	58	-17,1%	:	:	:
Hunedoara	113	127	+12%	110	111	+0,9%	:	:	:
Timiș	116	178	+53%	170	186	+9,4%	5	6	+20%

Sursa: INSSE, SCL110C, SCL107B, SCL111C, 2020

Dimensiunea medie a unităților de învățământ

În Regiunea Vest în perioada 2011-2017 dimensiunea medie a unităților de învățământ (săli de clasă/unitate) a rămas aceeași, o diferență majoră o reprezintă creșterea indicatorului cu 124% în rândul

unităților din învățământul post-secundar. Mărimea medie a scăzut în rândul unităților din învățământ primar și gimnazial (cu 8%), și în unitățile din învățământul secundar superior (cu 12%).

Număr de școlari per unitate școlară

În ceea ce privește **numărul de elevi sau studenți per unitate școlară** se poate observa o scădere, de la o medie de 474 elevi/unitate de învățământ în anul 2011, la 406 elevi/unitate de învățământ în 2017. Scăderea mediei din regiune este mai mare decât scăderea mediei înregistrată la nivel național (-14,35% față de -5,98%). Singura creștere înregistrată a fost în învățământul post-secundar (cu doar 6,89%).

Valoarea mediei pentru învățământul primar și gimnazial este de 389 elevi, iar pentru învățământul secundar superior este 397 elevi pe o unitate de învățământ. Cea

mai mare valoare se înregistrează în învățământul post secundar: 1.924.

Gradul de utilizare a sălilor de clasă disponibile (elevi pe sală de clasă) a scăzut în medie cu 15,90%. Scăderea este de 3,39% în învățământul primar și secundar inferior deși la nivel național a crescut cu 26%. În învățământul secundar superior gradul de utilizare a scăzut cu 36,81. Cea mai accentuată scădere a avut loc în învățământul post secundar (-52,28%), la nivel național având loc o scădere a acestui indicator cu doar 8,58%.

În condițiile scăderii populației școlare pe temen mediu, asociată cu tendința de comasare a unităților școlare în interiorul unor unități școlare de dimensiuni mari, gradul de utilizare al infrastructurii actuale va avea de suferit în anii următori.

Gradul de utilizare a infrastructurii școlare va scădea preponderent în zone rurale, dar și în unități școlare din mediul urban aferent

Numărul absolvenților

În România, în anul 2017 **numărul absolvenților** din toate nivelurile educaționale era de 501.802 elevi și studenți. În Regiunea Vest, numărul absolvenților în anul 2017 a fost de 45.231, reprezentând 9% din totalul absolvenților pe toate nivelele de educație din țară. 72,85% din numărul absolvenților au fost din învățământul preuniversitar, în timp ce 27,15% au provenit din învățământul superior.

Cadre didactice și numărul de elevi pe cadru didactic

Dimensiunea și calitatea profesională a personalului didactic influențează în mod direct rezultatele procesului educațional. În Regiunea Vest în anul 2017 au fost înregistrate **15.473 de cadre didactice** în învățământul primar, secundar inferior, secundar superior și post secundar non terțiar. 2/3 din aceste cadre didactice (64,2%) au fost în învățământul primar și secundar inferior și 1/3 (34,83%) în învățământul secundar superior. Comparativ cu anul 2011, media

unor cartiere/zone cu populație școlară cu trend descrescător. Prin urmare, vor apărea săli de clasă neutilizate din ce în ce mai numeroase, prin corelare cu aglomerări de populație școlară comasată în unități școlare. Situațiile de neutilizare/suprautilizare vor pune problema prognozei viabilității infrastructurii actuale școlare.

Din punct de vedere al modificării numărului absolvenților în anul 2016 comparativ cu anul 2011, se observă o scădere de 12% a numărului total de absolvenți. O scădere semnificativă se înregistrează la nivelul absolvenților din învățământul superior la nivel de regiune (-31%).

personalului didactic a scăzut cu 3,71%, valoare similară cu scăderea medie din România (-3,99%).

Raportul număr de elevi la un cadru didactic în anul 2017, la toate nivelurile de educație, din Regiunea Vest este de **14,4**, valoare apropiată de media obținută de România: 15,2. Dinamica este diferită pe niveluri de educație. În perioada 2011-2017 procentul a crescut în învățământul primar și secundar inferior (2,66%), dar a scăzut în

învățământul secundar superior (-17,9%) și
 în învățământul post secundar (-58,14 %).

Tabelul 22. Personalul didactic

	Elevi/studenti per profesor	
	2011	2017
ROMÂNIA	15,4	15,2
NORD-VEST	14,1	14,2
CENTRU	14,8	14,4
NORD-EST	16,1	15,4
SUD-EST	16,0	15,7
SUD-MUNTENIA	15,5	15,2
BUCUREȘTI – ILFOV	16,8	17,6
SUD-VEST OLTENIA	14,8	14,2
VEST	15,7	14,4
Arad	18,2	14,6
Caraș-Severin	13,3	12,2
Hunedoara	15,5	15,5
Timiș	15,4	14,6

Sursa: Tempo Online, SCL103E, SCL0105C, SCL104E

Finanțarea infrastructurii educaționale prin Programul Operațional Regional

În prezent, pentru finanțarea investițiilor în infrastructură, România utilizează fonduri de la bugetul de stat și de la bugetele locale, precum și fonduri europene. În mod normal, **cheltuielile pentru educație** constituie o parte semnificativă a cheltuielilor autorităților locale. În anul 2017 ponderea cheltuielilor pentru educație ca % din PIB este de 2,8% (61% din media UE), iar România se situează doar pe locul 28 din 28 de state.

Fondurile structurale ale Uniunii Europene au reprezentat în perioada 2007-2013 și 2014-2020 o oportunitate importantă pentru finanțarea educației.

Prin **Programul Operațional Regional 2007-2013** s-au finanțat prin **domeniul specific 3.4** "Îmbunătățirea infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă", **Axa prioritară 3**, un număr de **53 de unități de infrastructură școlară**, valoarea proiectelor fiind de **73,40 milioane de euro**.

Ulterior, **Programul Operațional Regional 2014-2020** (POR 2014-2020), infrastructura de educație s-a finanțat prin **axa prioritară 10**: „Îmbunătățirea infrastructurii educaționale” (Obiective specifice 10.1.a - grădinițe, 10.1.b - școli, 10.2 - licee

tehnologice și școli profesionale) și prin **axa prioritară 4** (Obiectivele specifice 4.4 - creșe și grădinițe și 4.5 - licee tehnologice și școli profesionale). Investițiile au vizat atât construcția de infrastructură nouă dar și reabilitarea și modernizarea celei existente.

Pe cele două axe de finanțare s-au depus în proiecte pentru **113 unități școlare**, cu o valoare totală de **153,12 milioane euro**. Un interes foarte mare a fost pentru creșe și grădinițe și școli gimnaziale.

Tabelul 23. Proiecte de infrastructură de educație depuse în cadrul POR 2014-2020, Axele 4 și 10

	Proiecte depuse la data de 18.02.2020 (număr)	Valoare (mil. EUR)	Valoare medie proiect	Beneficiari (număr)
Creșe și grădinițe	52	30,95	595.165	17.313
Licee tehnologice	13	32,08	2.467.314	11.729
Școli	42	68,09	1.621.100	7.604
Universități	6	22,01	3.668.075	36.646
TOTAL	113	153,12	1.355.029	73.292

Sursa: ADR Vest

2.4. Gradul de sărăcie și asistența socială

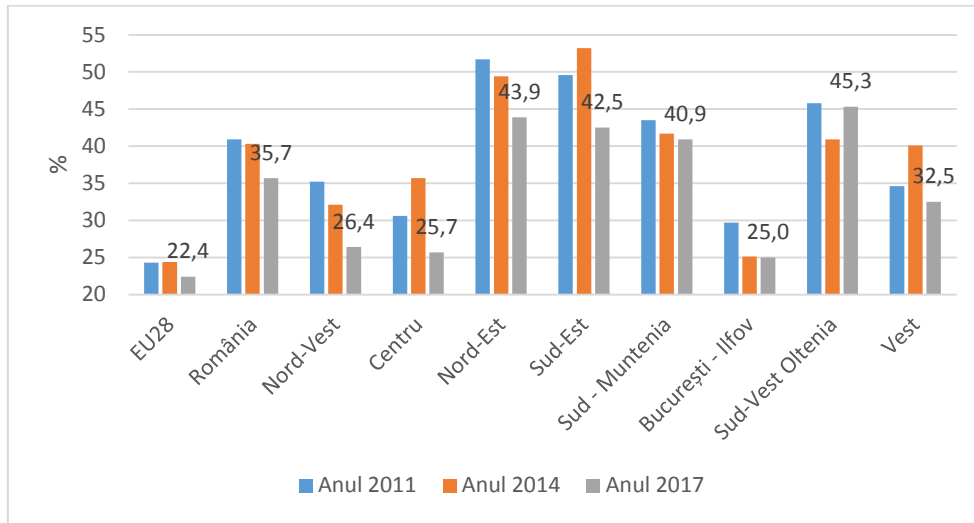
Persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială

Persoanele aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială reprezintă indicatorul de bază privind incluziunea socială, stabilit prin Strategia **Europa 2020**.

În România, în anul 2017, 35,7% din totalul populației se afla în risc de sărăcie sau excluziune socială în scădere cu 4,6% comparativ cu anul 2014

În Regiunea Vest, în anul 2017 ponderea populației în risc de sărăcie sau excluziune socială este de 32,5%, fiind astfel sub media națională de 35,7% și în scădere față de anul 2014 (7,6 puncte procentuale). Comparativ cu media UE28, ponderea populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială din Regiunea Vest este încă peste media europeană de 23,4%.

Fig. 23 – Ponderea populației aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială

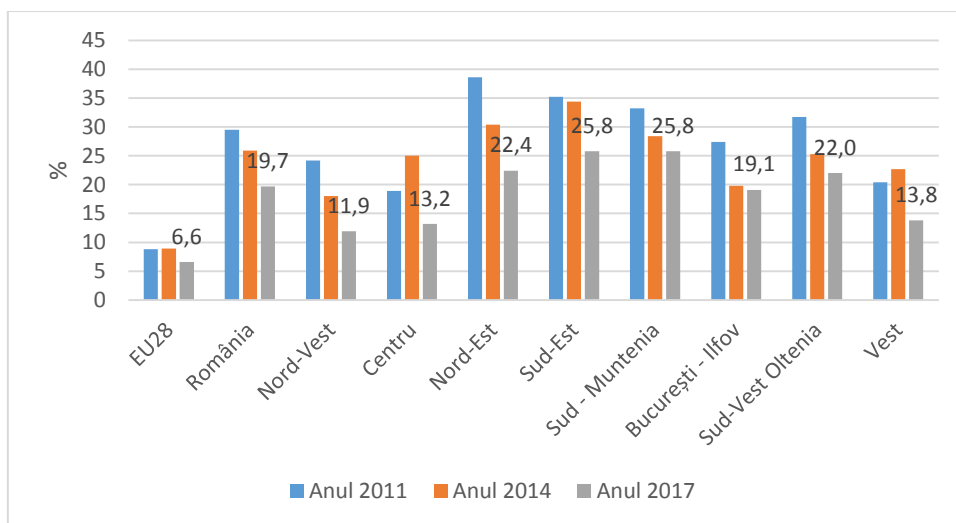
Sursa: EUROSTAT, ilc_peps11

Populația afectată de lipsuri materiale grave

În ceea ce privește **populația afectată de lipsuri materiale grave** (stare de sărăcie severă), în anul 2017 aceasta reprezenta 19,7% din totalul populației naționale. La nivelul Regiunii Vest, ponderea a fost de 13,8% din totalul populației regiunii. Regiunea Vest se situează pe locul III în România, valori mai mici înregistrându-se în

Regiunea Centru (13,2%) și Regiunea Nord-Vest (11,9%). Situația Regiunii Vest s-a îmbunătățit semnificativ comparativ cu anul 2011. Cu toate acestea, ponderea populației afectate de lipsuri materiale grave din Regiunea Vest este de două ori mai mare comparativ cu media europeană de 6,6%.

Fig. 24 – Populația afectată de lipsuri materiale grave

Sursa: EUROSTAT, ilc_mddd21

Infrastructura socială

În Regiunea Vest, în anul 2019 funcționau un număr total de **48 cămine** acreditate pentru **persoane vârstnice**. Ca și evoluție în timp, numărul acestora a crescut cu 32 față de anul 2011. Creșterea semnificativă a fost datorată înființării de noi cămine administrate de furnizori privați (de la 6 în anul 2012, la 27 în anul 2017).

În anul 2017, un număr de 1720 de copii din Regiunea Vest beneficiau de măsuri de protecție specială în **centre de tip rezidențial**. Dintre aceștia, 994 copii se află în serviciile rezidențiale din subordinea DGASPC, iar 726 sunt în centrele rezidențiale private. Numărul copiilor din centrele rezidențiale a scăzut față de anul 2012 cu 434 copii. Scăderea semnificativă a **numărului de copii aflați în servicii de tip rezidențial publice și private** este consecința politicii naționale de dezintitucionalizare a copiilor. Dezintitucionalizarea se face fie prin reintegrarea lor în familia naturală sau extinsă, fie prin prin adopție sau prin serviciul social de tip familial, fiind promovată ideea de dezvoltare a copilului în sistem familial.

Numărul **persoanelor cu dizabilități** înregistrate la sfârșitul anului 2017 în Regiunea Vest era de 74.271, ceea ce reprezintă 10% din numărul total al persoanelor cu dizabilități înregistrate la nivel național (797.104) și 3,69% din totalul populației Regiunii Vest. 98% din totalul persoanelor cu dizabilități înregistrate la nivelul regiunii sunt neinstituționalizate, trăind în familiile aparținătoare. Restul

persoanelor sunt instituționalizate în centre rezidențiale.

Din totalul persoanelor cu dizabilități înregistrate la nivel regional, cele mai multe sunt în județul Timiș (34,15%). În intervalul 2010-2017 numărul persoanelor cu dizabilități din regiune a crescut cu 9%, adică cu 6.670 persoane, trendul fiind unul crescător.

Numărul copiilor cu dizabilități din Regiunea Vest este de 5.812, reprezentând 8% din totalul persoanelor cu dizabilități din regiune, dar conform statisticilor, aceștia nu au fost instituționalizați în centre rezidențiale.

În anul 2017, în Regiunea Vest funcționau un număr de **34 de centre sociale pentru persoane cu dizabilități** în coordonarea MMJS prin Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, dintre care 31 de centre sunt de tip rezidențial și 3 centre sunt nerezidențiale (centre de zi sau care oferă servicii de îngrijire la domiciliu). Față de anul 2010, numărul centrelor pentru persoane cu dizabilități a scăzut de la 37 la 34.

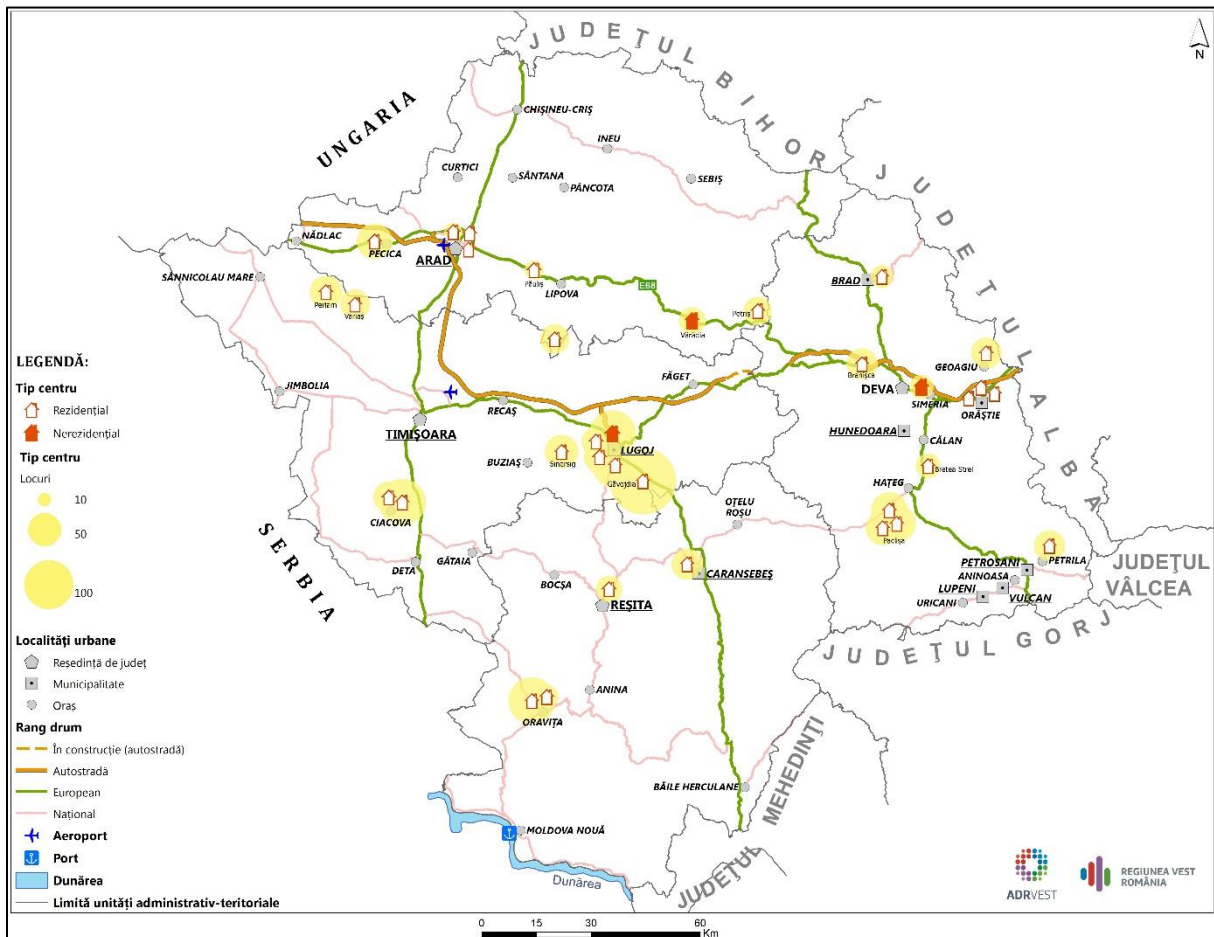
În anul 2017, în cele 34 de centre pentru persoane cu dizabilități din regiune au fost înregistrați un număr de 1.553 beneficiari, din care 1.483 sunt instituționalizate în centrele rezidențiale.

În Regiunea Vest în anul 2017 funcționau **15 cantine de ajutor social**, din care peste jumătate (8) sunt în județul Hunedoara, în județul Caraș-Severin (4) și Timiș (2), iar în

județul Arad se înregistrează doar o cantină socială. Numărul cantinelor sociale din regiune a cunoscut oscilații pe parcursul anilor.

Prin POR 2014-2020, s-au sprijinit proiecte din domeniul social, acestea fiind orientate pe trei grupe de persoane defavorizate: vârstnici, persoane cu dizabilități și copii.

Harta 14 – Instituțiile de asistență socială pentru persoanele cu dizabilități din Regiunea Vest

Conform datelor centralizate de la ADR VEST, la data de 25.02.2020 au fost depuse 15 proiecte, dintre care cele mai multe au fost pentru vârstnici, valoarea proiectelor fiind și cea mai însemnată: 31,45 mil. EUR. Numărul mare de proiecte respectiv valoarea acestora a determinat ca numărul beneficiarilor (2.277) să fie net superior tuturor celorlalte grupe de persoane

defavorizate. În toate județele regiunii s-au depus proiecte pentru persoanele vârstnice.

Pentru persoanele cu dizabilități, a fost depus un singur proiect, în jud. Timiș, în valoare de 5,83 mil. EUR.

Proiectele pentru infrastructură socială pentru copii au fost depuse doar în județele Timiș (3) și Arad (1), însumând 24,03 mil.

EUR. Valoarea medie a unui proiect a fost de 6,01 mil. EUR, iar numărul de beneficiari a fost de 350 copii.

Privind în ansamblu datele cu privire la finanțările pe grupe de persoane

defavorizate, se poate spune că, în viitor, corelat cu îmbătrânirea demografică a Regiunii Vest (vezi piramida demografică), vor crește cheltuielile cu persoanele vârstnice.

Tabelul 24. Proiecte de infrastructură socială depuse în cadrul POR 2014-2020, Axa 8

	Proiecte depuse la data de 25.02.2020 (număr)	Valoare (mil. EUR)	Valoare medie proiect (mil. EUR)	Beneficiari (număr)
Infrastructură socială - vârstnici	10	31,45	3,15	2.277
Infrastructură socială - Persoane cu dizabilități	1	5,83	5,83	70
Infrastructură socială - copii	4	24,03	6,01	350
TOTAL	15	61,32	4,09	2.697

Sursa: ADR Vest

3. INFRASTRUCTURA

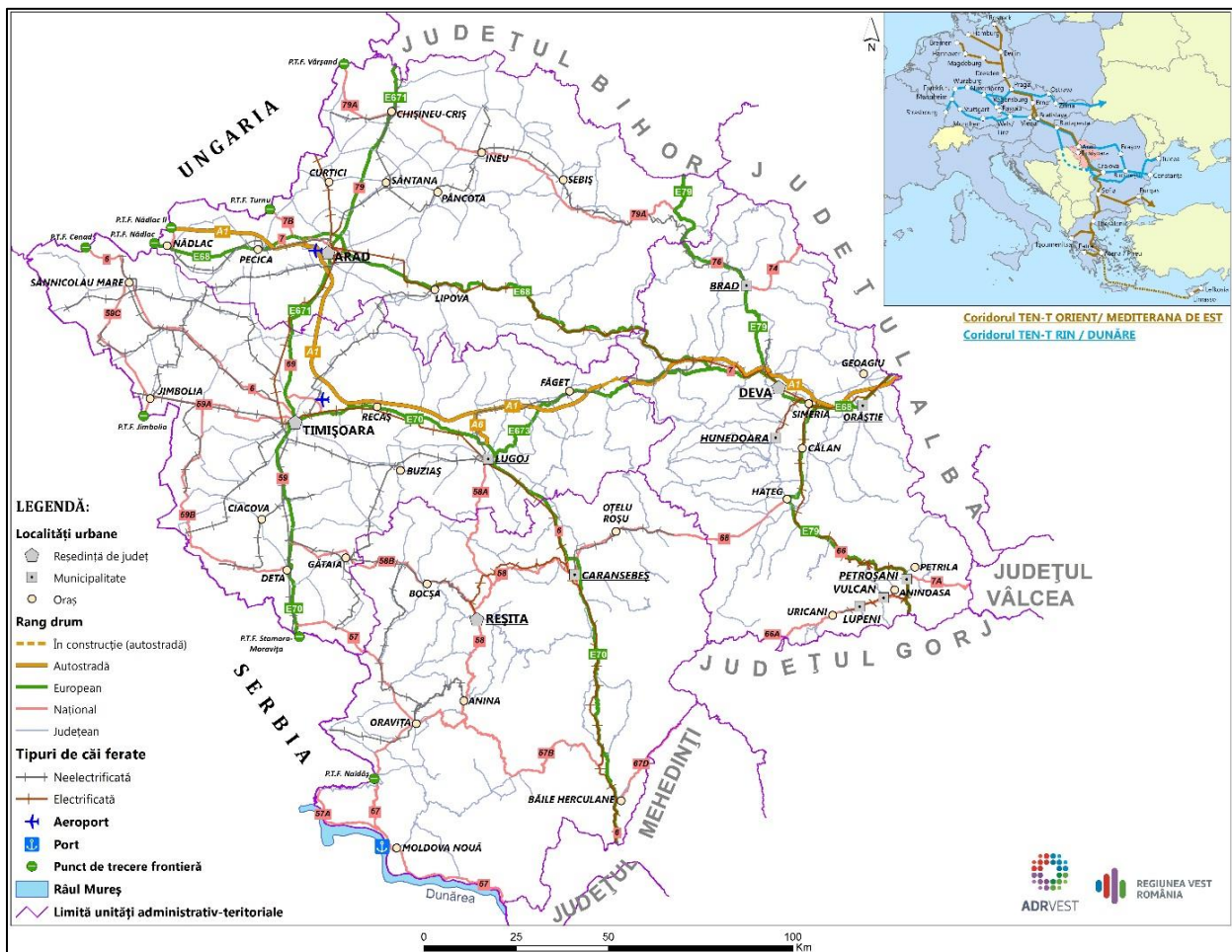
3.1. Infrastructura de transport

Culoare TEN-T

Regiunea Vest este traversată de ambele **culoare europene TEN-T** care trec prin țară: **Rin-Dunăre și Orient / Mediterana de Est**. Pentru **transportul rutier, rețeaua**

TEN-T de bază se suprapune traseului Autostrăzii A1, a DN 6 Lugoj – Băile Herculane și a DN 59 Timișoara – Moravița. **Rețeaua TEN-T rutier extinsă** se suprapune DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani.

Harta 15 – Infrastructura de transport a Regiunii Vest

Pentru **transportul feroviar, rețeaua TEN-T de bază** se suprapune traseului magistralelor principale 200 Curtici – Arad –

Simeria și 900 Timișoara – Băile Herculane, a magistralei secundare 217 Timișoara – Arad și a magistralei secundare 922

Timișoara – Moravița. **Rețeaua feroviară extinsă** cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani.

Pentru **modul de transport naval, rețeaua TEN-T de bază** se suprapune fluviului Dunărea, în regiune fiind portul secundar

Transportul rutier

Autostrăzi și Drumuri europene

Autostrada A1, cea mai importantă rută de transport rutier din România dinspre Marea Neagră spre Europa Centrală traversează regiunea. În perioada 2009 – 2018, au fost construiți **211 km de autostradă** (locul II cu privire la numărul de km de autostradă, după regiunea Sud-Muntenia).

Traseul autostrăzii A1 pe teritoriul regiunii este aproape complet construit, urmând ca în perioada următoare să fie deschiși traficului rutier și ultimii aproximativ 13 km rămași (între localitățile Margina și Holdea), din care de construit efectiv mai sunt aproximativ 9,5 km.

Autostrada A1 intră în Regiunea Vest aproape de municipiului Orăștie și iese din țară pe la Nădlac, punctul de trecere al frontierei. Autostrada A1 a devenit cel mai important traseu al României spre Europa

Caracteristici drumuri publice

Lungimea și densitatea drumurilor publice (inclusiv autostrăzi și drumuri europene) plasează Regiunea Vest printre

Moldova Nouă care face parte din **rețeaua extinsă TEN-T**.

Aeroportul Traian Vuia Timișoara face parte din **rețeaua de bază TEN-T**.

Municipiul Timișoara este centru nodal și terminal rutier-cale ferată pe rețeaua de bază.

Centrală și de Vest. În Regiune, autostrada A1 conectează importante zone de interes și centre urbane, însă cu toate acestea, conexiunile sunt deficitare în unele zone și trebuie îmbunătățite, îndeosebi în zona municipiului Timișoara.

Cinci **drumuri europene** traversează Regiunea Vest de la nord la sud și de la est la vest. Dintre acestea, trei sunt clasificate ca **drumuri europene principale: E68** - Ungaria (Nădlac) - Arad - Deva - Sibiu, Brașov - București; **E70** - Serbia (Moravița) - Timișoara - Craiova - București; **E79** - Ungaria - Oradea (Borș) - Valea Jiului (județul Hunedoara) - Sudul României, iar celelalte două sunt **drumuri europene secundare: E671** limită jud. Bihor - Arad - Timișoara, **E673** - asigură legătura prin Făget între Estul României și Banat.

cele mai puțin dezvoltate regiuni din România. În anul 2018 existau **11.060 km drumuri publice** (ultima regiune din

România, neluând în calcul Regiunea București-Ilfov, care are un statut aparte), cu o **densitate de 34,5 km/100 km²**,

apropiată celei de la nivel național (36,1 km/100 km²).

Tabelul 25. Date sintetice infrastructura de transport rutieră, Regiunea Vest, în anul 2018

	DRUMURI NAȚIONALE, JUDEȚENE, COMUNALE (KM)	DINTRE CARE MODERNIZATE (%)	RATĂ ANUALĂ DE MODERNIZARE DRUMURI (Km/an)	KM AUTOSTRĂZI	DENSITATE DRUMURI (km/100 km ² teritoriu)
ROMÂNIA	86.099	41%	1.141	763	36,1
NORD-VEST	12.713	33%	143	52	37,2
CENTRU	11.352	46%	228	93	33,3
NORD-EST	14.890	37%	168	-	40,4
SUD-EST	10.971	40%	202	74	30,7
SUD-MUNTENIA	12.931	41%	148	258	37,5
BUCUREȘTI – ILFOV	889	54%	-37	75	49,3
SUD-VEST OLTENIA	11.293	42%	39	-	38,7
VEST	11.060	47%	252	211	34,5
Arad	2.531	54%	78	64	32,7
Caraș-Severin	1.970	55%	21	-	23,1
Hunedoara	3.361	37%	61	39	47,5
Timiș	3.198	47%	92	108	36,8

Sursa: Tempo Online, TRN139A

La nivel județean, din punctul de vedere al **lungimii rețelelor de drumuri**, cel mai bine dezvoltate sunt județele Hunedoara și Timiș, cu 3.361 km, respectiv 3.198 km, urmate de județul Arad cu 2.531 km, și de Caraș-Severin pe ultimul loc, cu 1.970 km.

Dacă analizăm și din punct de vedere al **densității drumurilor**²⁰, tot județul Hunedoara este pe primul loc (47,5 km/1000 km² și 721 km/100.000 locuitori). Situația se schimbă însă pentru **județul Timiș**, unde deși densitatea drumurilor este bună (36,8 km/1000 km²), numărul mare al locuitorilor face ca presiunea pusă pe drumurile publice să fie foarte ridicată (428 km/100.000 locuitori). **Județul Caraș-**

Severin deține cea mai redusă lungime și densitate a drumurilor (23,1 km/1000 km²), însă datorită numărului redus de locuitori ponderea drumurilor raportată la 100.000 de locuitori este bună (605 km/100.000 locuitori). În **Arad**, densitatea drumurilor este relativ bună, sub media regiunii, însă.

47% din totalul drumurilor publice din Regiunea Vest sunt modernizate (locul II după București-Ilfov). Pe categorii de drumuri, cele **naționale** sunt modernizate în procent de **98,6%**, pe când cele **județene și comunale** doar în procent de **32%**, sub media națională. Județele Caraș-Severin (55%) și Arad (54%) au un grad de modernizare peste media regiunii, în timp

²⁰ km/1000 km² și km/100.000 locuitori

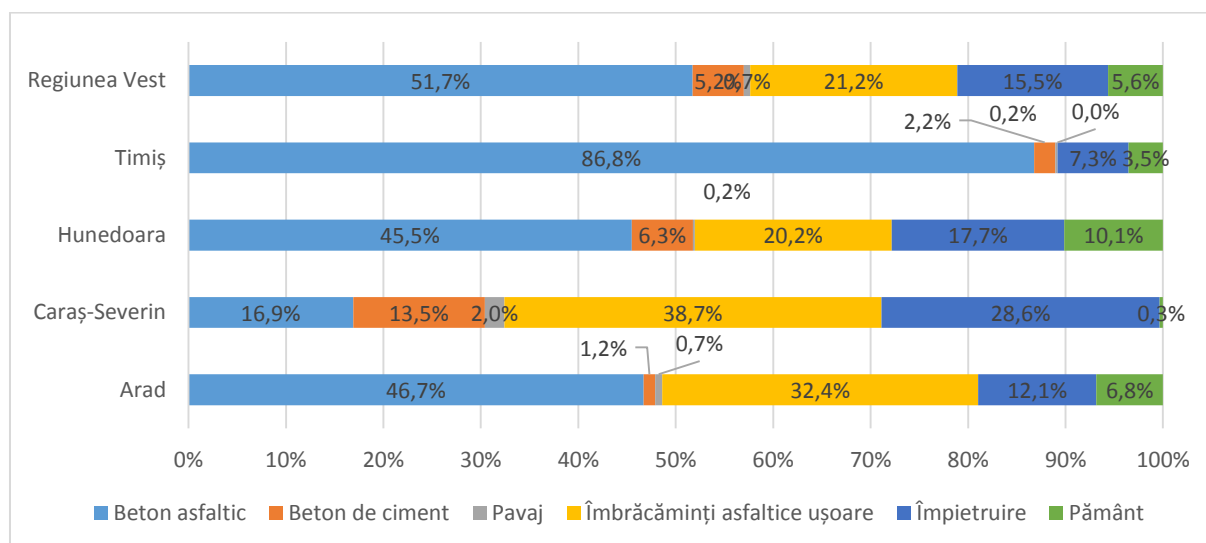
ce județul Timiș (47%) are o pondere egală cu regiunea iar ponderea județului Hunedoara (37%) este sub nivelul regiunii.²¹

Drumuri județene

Din totalul de 4.629,6 km de drumuri județene, **56,9%** prezintă **îmbrăcămiți rutiere cu durabilitate mai mare** (din beton asfaltic și beton de ciment), folosite pentru traficul greu, de mare intensitate și cu rezistență sporită împotriva factorilor climaterici. Un procent destul de mare - 21,1%, este reprezentat de **drumurile din**

pământ și pietruite (în special în județele Caraș-Severin și Hunedoara), necesitând investiții importante pentru modernizare. Nici procentul de **21,2%** reprezentat de drumurile cu **îmbrăcămiți asfaltice ușoare** nu este unul favorabil pentru calitatea și durabilitatea drumurilor județene.

Fig. 25 – Tipurile de îmbrăcămiți ale drumurilor județene din Regiunea Vest

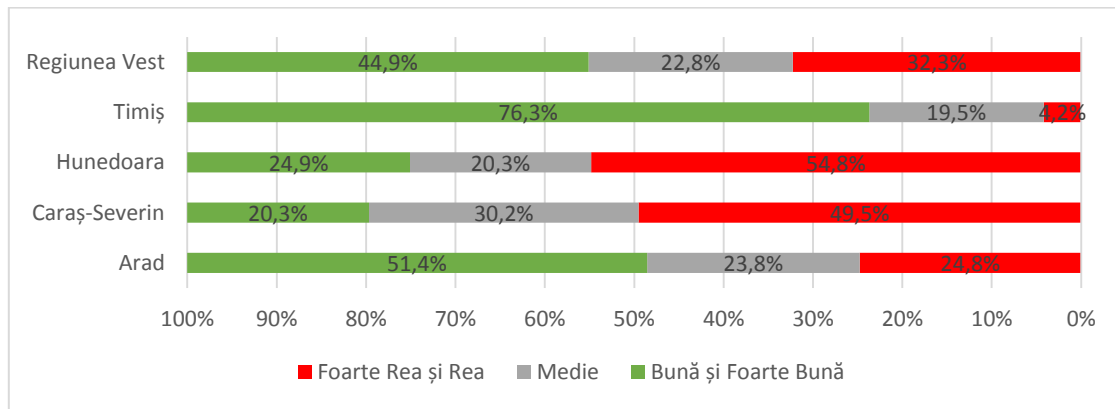
Sursa: Consiliile Județene Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș

În ceea ce privește **starea de viabilitate** a drumurilor, doar 44,9 % din drumurile din regiune au o stare bună și foarte bună și un procent foarte mare (32,3%) este reprezentat de drumurile în stare rea și

foarte rea. În județele Hunedoara și Caraș-Severin, starea drumurilor județene era foarte rea și rea pentru jumătate din drumuri. Cea mai bună stare o au drumurile județene din Timiș.

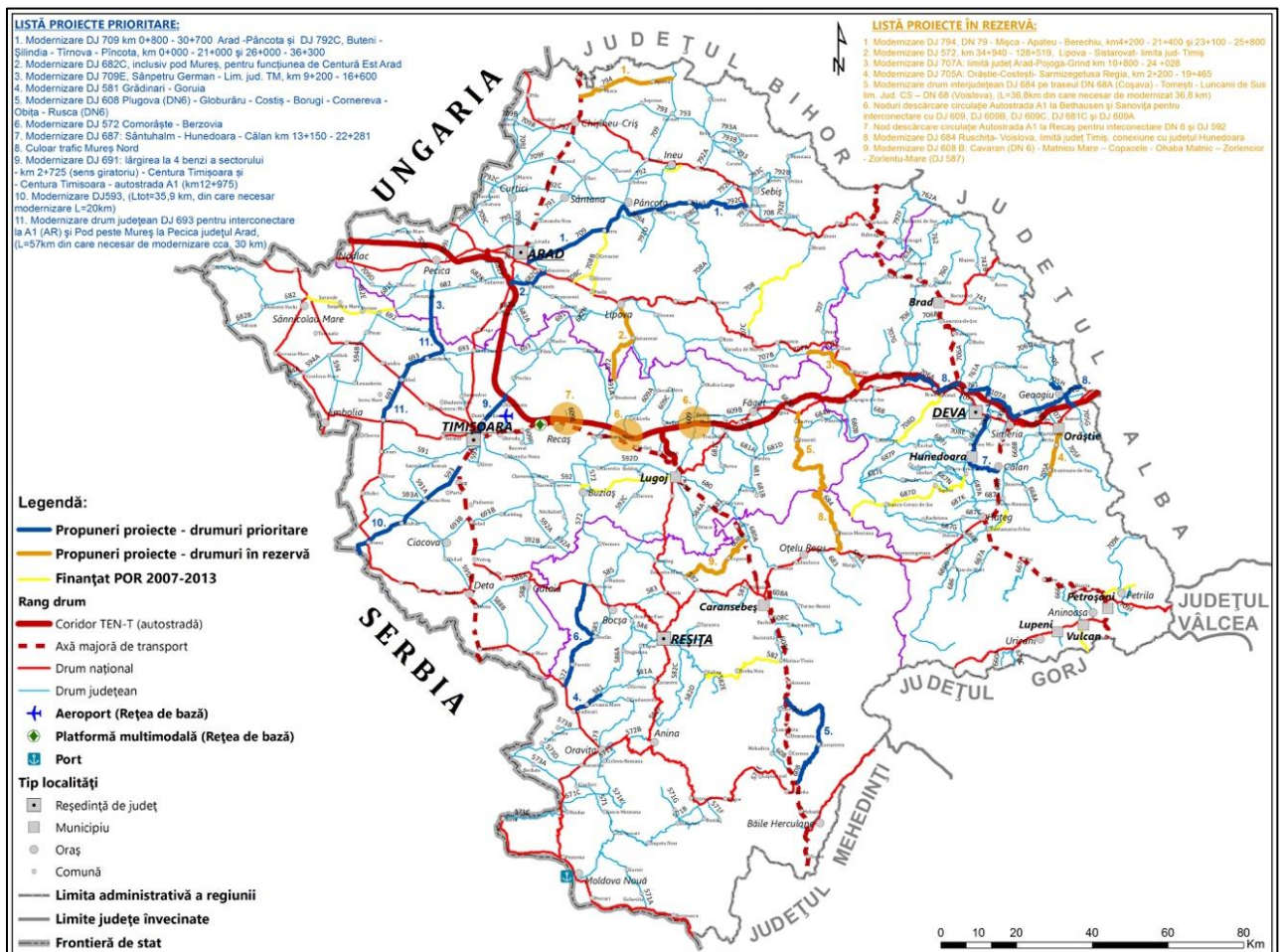
²¹ Sursa: INS Tempo Online, TRN 139A

Fig. 26 – Starea de viabilitate a drumurilor județene din Regiunea Vest

Sursa: Consiliile Județene Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș

Harta 16 – Harta drumurilor din Regiunea Vest propuse pentru finanțare în cadrul Axei Prioritare 6 a POR 2014-2020

Sursa: ADR Vest

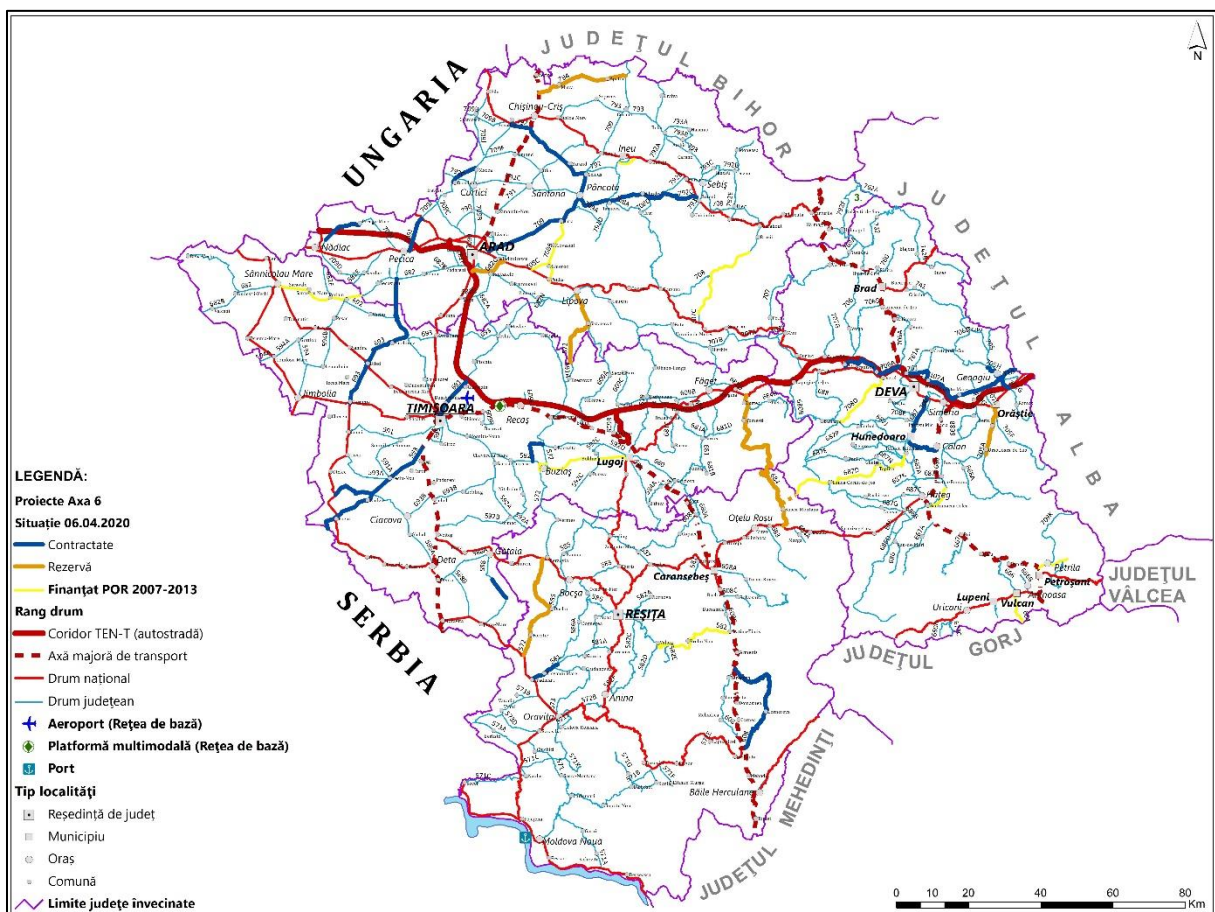
Din punct de vedere al investițiilor, prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, la nivelul Regiunii Vest a fost reabilitat

un număr de **228,80 km** de drumuri județene, prezentate cu culoarea galben în harta de mai sus.

În cadrul Programului Operațional Regional 2014 – 2020, la nivelul Regiunii Vest, este planificată reabilitarea unui număr de **485,14 km** de drumuri județene, prezentate cu albastru în harta de mai sus. Condiția necesară pentru obținerea finanțării pentru perioada 2014 – 2020 a fost asigurarea conectivității directe sau indirecte cu rețeaua europeană de căi de comunicație rutiere TEN-T.

Conform ultimei situații actualizate a ADR Vest, la data de 06.04.2020 erau în lucru (contractate) 15 proiecte cu o lungime de 322,5 km având o valoare (sumă) totală de 163 mil. EUR. Lista de rezervă a drumurilor județene cuprinde 7 proiecte cu o lungime de 162,64 km având o valoare (sumă) totală de 116 mil. EUR. Aceste proiecte sunt evidențiate în harta de mai jos.

Harta 17 – Situația proiectelor contractate și în rezervă din cadrul Axei 6 POR 2014-2020

Străzile orășenești

În anul 2017, **69,8%** din străzile orășenești din Regiunea Vest erau modernizate. La nivel național, regiunea se situează în apropierea mediei naționale (68,5%). La nivel județean, cele mai ridicate ponderi ale

străzilor orășenești modernizate sunt în județele Timiș (**86,3%**), Caraș-Severin (**74,9%**) și Hunedoara (**72,9%**). Județul Arad în schimb are o pondere mai scăzută decât nivelul național, de doar **52,4%**.

Centuri localități urbane

Municipiul Arad are o centură ocolitoare care face parte din traseul autostrăzii A1 (în partea de sud-vest, și o centură pe direcția est-nord vest care străbate un cartier rezidențial al orașului. Municipiul Timișoara are centură deocamdată doar pe direcția est-nord, iar centura de sud este încă la stadiu de proiect în vederea finanțării prin programul POIM 2014 – 2020. Municipiul Reșița nu are centură ocolitoare, iar Municipiile Deva, Orăștie și orașul Simeria, pot considera ca o centură ocolitoare în

partea nordică, Autostrada A1, care atrage majoritatea traficului de tranzit pe direcția principală a culoarului Deva – Sibiu. Alte municipii cu centuri ocolitoare sunt Caransebeș și Lugoj.

Dintre orașele mai au centuri ocolitoare cu statut de drum național sau județean: Ineu, Curtici, Pecica (în județul Arad), Moldova Nouă și Oravița (din județul Caraș-Severin) și Petroșani, Hațeg și Uricani (din județul Hunedoara), Buziaș și Deta (Timiș).

Accesul spre puncte de frontieră

În Regiunea Vest sunt **doisprezece puncte de frontieră**, cinci cu Ungaria (Nădlac I, Nădlac II, Turnu, Vărșand în județul Arad și Cenad în Timiș) și șapte cu Serbia (Jimbolia, Moravița, Foeni, Vălcani, Lunga în județul Timiș și Naidăș și Moldova Nouă – punct de trecere frontieră cu bacul în județul Caraș-Severin). Infrastructura rutieră, în raza acestor puncte internaționale de trecere, este insuficient modernizată deoarece fluxurile sporite ale schimburilor economice

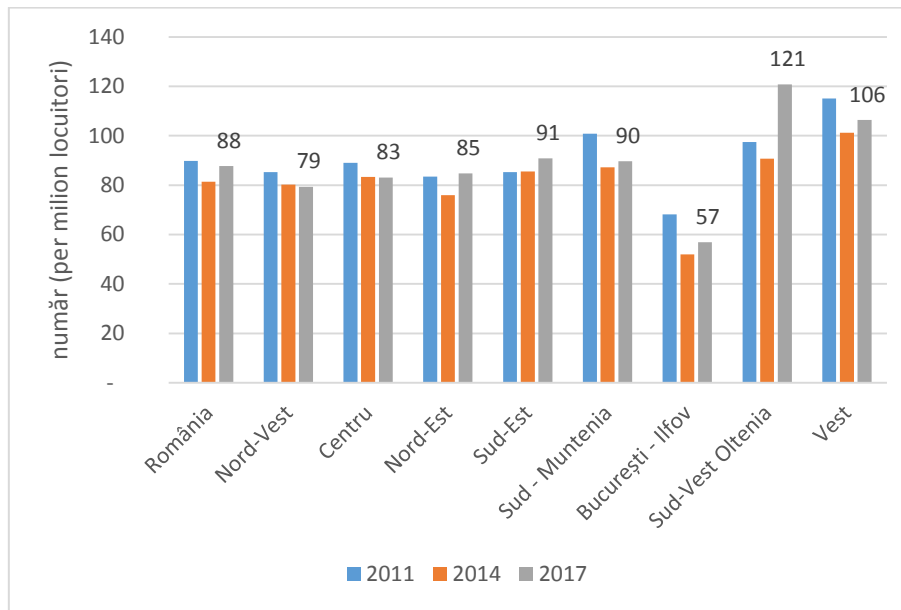
între țări, respectiv traficul de pasageri solicită drumuri mult mai rapide, sigure și cu o capacitate sporită (autostrăzi și drumuri expres). În prezent, doar Vama Nădlac II este singurul punct de trecere a frontierei din România în care conectivitatea se realizează pe autostradă. Un proiect propus de CJ Timiș a fost dublarea DN6 pe relația Timișoara – Cenad, în contextul autostrăzii A1 care face ca punctul Cenad să își piardă din importanță.

Accidente rutiere

În UE, în anul 2017, s-a înregistrat o medie de **49,7 decedați per milion locuitori** în accidente rutiere. Între statele membre ale Uniunii diferențele au fost considerabile, cu

valori sub 30 de morți per milion locuitori (Suedia) până la 90 și peste în România și Bulgaria.

Fig. 27 – Numărul de accidente rutiere în perioada 2011-2017

Sursa: EUROSTAT, tran_r_acci; Tempo Online, POP107A

În Regiunea Vest, în anul 2017, s-au înregistrat **106 decedați per milion locuitori**, această valoare fiind a doua cea mai ridicată valoare de la nivelul regiunilor, după regiunea Sud-Muntenia (121 decedați), situându-se la mare distanță de valoarea înregistrată la nivel național (88

decedați per milion locuitori). Chiar dacă s-au înregistrat anumite progrese în ceea ce privește acest indicator, în perioada 2011-2017, Regiunea Vest se evidențiază în fiecare an cu una dintre cele mai mari valori în clasamentul regiunilor.

Cota modală transport rutier

La nivel național, în anul 2017 au fost transportate pe șosele **226.320 mii tone mărfuri**, asigurând o cotă modală de **62,15%** din totalul mărfurilor transportate, în creștere față de anul 2011 când au fost transportate **183.629 mii tone mărfuri**, iar cota modală a transportului rutier de mărfuri era de doar **57,62%**.

Referitor la transportul rutier al persoanelor, se observă o ușoară creștere a cotei modale în anul 2017, **78,45%**, față de anul 2011, **77,12%** în condițiile în care în anul 2011, erau transportați **242.516 mii pasageri**, iar în anul 2017, **325.532 mii pasageri**. Menținerea se datorează scăderii cotei modale pentru traficul feroviar și al creșterii pentru traficul aerian.

Tabelul 26. Evoluția cotei de transport rutier 2011 - 2017

Activitate transport	2011	2014	2017
Mărfuri	57,62%	59,74%	62,15%
Persoane	77,12%	78,64%	78,45%

Sursa: INS – TRN 135A, TRN 137A Pasageri și mărfuri transportate pe moduri de transport

Transportul feroviar

Rețeaua feroviară

Cu o lungime a liniilor de cale ferată de **1.888 km** (anul 2017), **Regiunea Vest** este **zona cu cea mai întinsă rețea feroviară de pe teritoriul României** (aproximativ 17,5% din totalul rețelei la nivel național).

Cu toate acestea, evoluția din perioada 2011-2017 arată că rețeaua se diminuează permanent în România și în regiune, în anul 2017 fiind cu -0,3% mai redusă comparativ cu anul 2011.

Densitate căi ferate

Raportat la populație, lungimea căilor ferate din Regiunea Vest se poziționează **pe primul loc în România**, cu o valoare de 98,8 km/100.000 locuitori (196,3% din media pe țară), respectiv 58,9 km/1000 km² (130,4% din media națională).

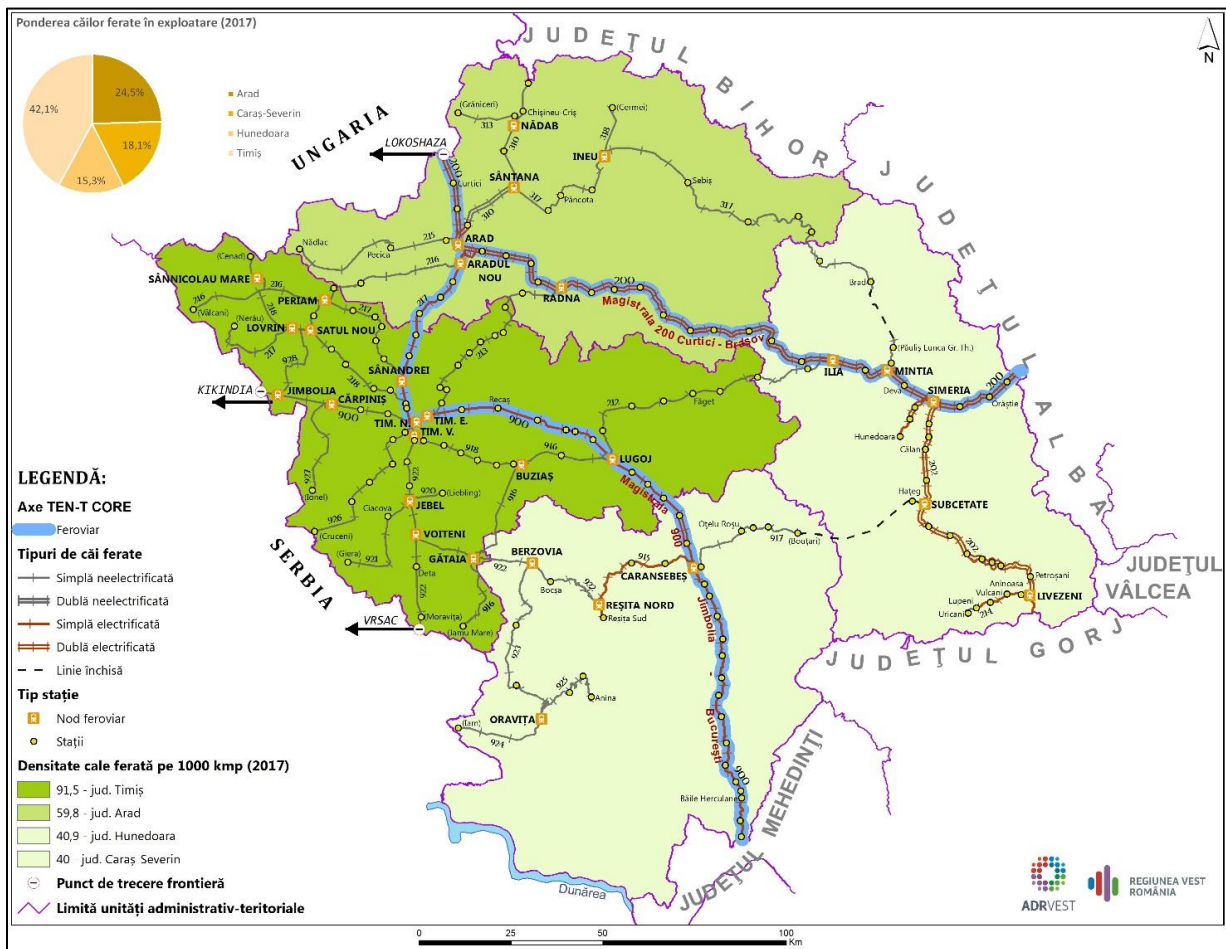
Dacă raportat la indicatorii vizând lungimea și densitatea rețelei, Regiunea Vest este bine poziționată, în ceea ce privește calitatea infrastructurii feroviare, situația este complet diferită.

Analizând doar situația liniilor electrificate, Regiunea Vest se situează pe locul 6 în

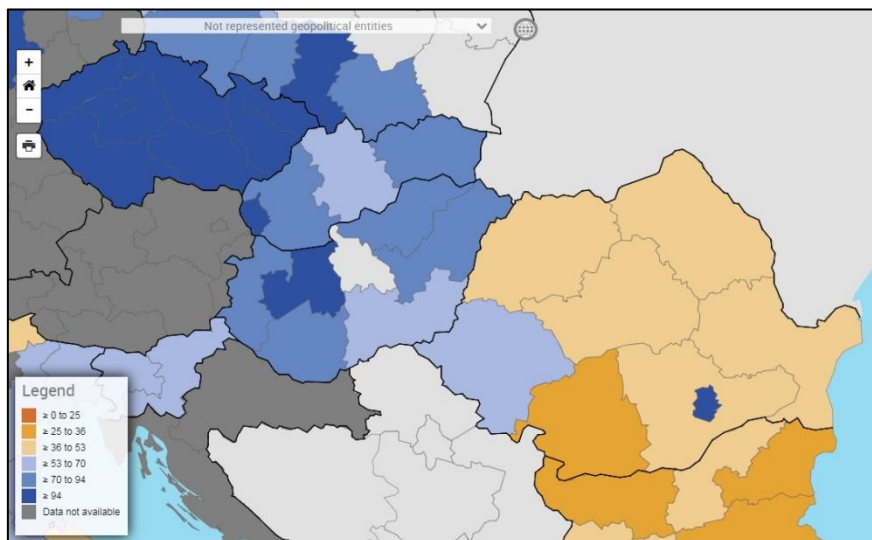
România cu 34,3%, valoare cu mult sub București-Ilfov (93 %).

Analiza din intervalul 2011-2017 prezintă o creștere a lungimii căilor ferate electrificate cât și a liniei de cale dublă, datorită finalizării proiectului Curtici – km 614. Se mai observă faptul că o dată cu mărirea numărului de km de cale electrificată și dublă, s-a diminuat numărul total de km cale simplă neelectrificată, datorită închiderii unor secții de circulație secundare pe considerente, majoritar, financiare.

Harta 18 – Infrastructura de transport feroviar a Regiunii Vest

Harta 19 – Densitatea liniilor de cale ferată raportată la alte regiuni ale Uniunii Europene – 2017

Sursa: Eurostat, TGS00113

Investiții în transport feroviar

UE acordă o importanță majoră dezvoltării modurilor de transport cu amprentă scăzută de carbon. Foaia de parcurs pentru Transport 2050, prevede că până în 2050, majoritatea transportului de călători pe distanțe medii de aproximativ 300 km și peste, ar trebui să se realizeze pe calea ferată. Datorită nivelului ridicat de electrificare, transportul feroviar e mult mai ecologic – doar 1,6 % din emisiile din sectorul transportului provin din transportul feroviar.

În acest context, tot mai multe state europene au derulat proiecte de investiții atât în ceea ce privește infrastructura feroviară (căile de rulare), cât și materialul rulant. Spre deosebire de acestea, în România, **investițiile în domeniul feroviar din ultimii ani au fost foarte scăzute**, iar în comparație cu nevoile actuale de modernizare, în lucru sunt doar tronsoanele 2 și 3 (141 km), din cadrul proiectului *Reabilitarea liniei de cale ferată Frontieră - Curtici - Simeria, parte componentă a Coridorului TEN- European, pentru circulația trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h.*

Trenuri metropolitane

Având în vedere existența liniilor de cale ferată în jurul municipiilor s-ar putea implementa un sistem de transport pe calea ferată integrat cu restul modurilor de transport pentru zonele periferice nou dezvoltate. Astfel Municipiul Arad ar putea conecta zonele noi de case din comuna Vladimirescu, respectiv cartierul Bujac, Municipiul Timișoara poate extinde calea ferată până la aeroportul Traian Vuia, iar

magistrala 900, care desparte orașul pe direcția E-V, poate reprezenta o oportunitate, luând în considerare și dezvoltarea zonei din Piața Consiliului Europei (Iulius Town). Municipiul Reșița are de asemenea o cale ferată care deservea atât stația de călători Reșița Sud, cât și linii industriale care ajung în cartierul Muncitoresc.

Puncte de trecere a frontierei pe calea ferată

Dintre punctele de trecere frontieră, doar la Curtici este asigurat accesul traficului de călători pe cale ferată.

Tabelul 27. Puncte de trecere a frontierei pe cale ferată Regiunea Vest

SECȚIA DE CIRCULAȚIE	ȚARA	LOCALITATE CORESPONDENTĂ	TRAFIC
Curtici	Ungaria	Lokoshaza	Călători și Marfă
Jimbolia	Serbia	Kikinda	Doar marfă
Stamora-Moravița	Serbia	Vrsac	Doar marfă

Cota modală transport feroviar

La nivel național, în anul 2017 au fost transportate pe căile ferate **56.083 mii tone** mărfuri, asigurând o cotă modală de doar **15,40%** din totalul mărfurilor transportate, în condițiile în care în anul 2011 au fost transportate **60.723 mii tone mărfuri**, la cota de doar **19,05%**.

Și la transportul feroviar al persoanelor se observă o scădere a cotei modale în anul 2017, **16,64%** corespunzător unui număr

de **69.057** mii pasageri, față de anul 2011, când cota modală era de **19,40%** corespunzător unui număr de doar **61.001 mii** pasageri. Chiar dacă se observă o ușoară creștere a numărului pasageri pe calea ferată, acest mod de transport rămâne mai puțin atractiv decât celelalte moduri de transport datorită stării precare a infrastructurii feroviare ce conduc la timpi lungi de călătorie.

Tabelul 28. Evoluția cotei de transport feroviar 2011 - 2017

Activitate transport	2011	2014	2017
Mărfuri	19,05%	15,88%	15,40%
Persoane	19,40%	18,06%	16,64%

Sursa: INS - Pasageri și mărfuri transportate pe moduri de transport

Transportul aeroportuar

În Regiunea Vest există un număr de **două aerogări internaționale**, la Timișoara și Arad. În trecut au mai funcționat două

aerodromuri, unul la Caransebeș (pentru traficul intern) și unul la Deva, specializat doar pe activități de aviație sportivă.

Aeroportul Internațional Traian Vuia Timișoara

Cel mai important aeroport din Regiunea Vest este Aeroportul Internațional "Traian Vuia", parte a rețelei TEN-T. Aeroportul Timișoara este unul dintre cele 4 aeroporturi din România care are o pistă cu o lungime mai mare de 3 km (2 sunt în

București – Ilfov și 1 - în Sud-Est). Destinațiile aeroportului Traian Vuia sunt prezentate în harta de mai jos.

În anul 2017, aeroportul Timișoara a ocupat locul III din România cu **1.620.763 pasageri**

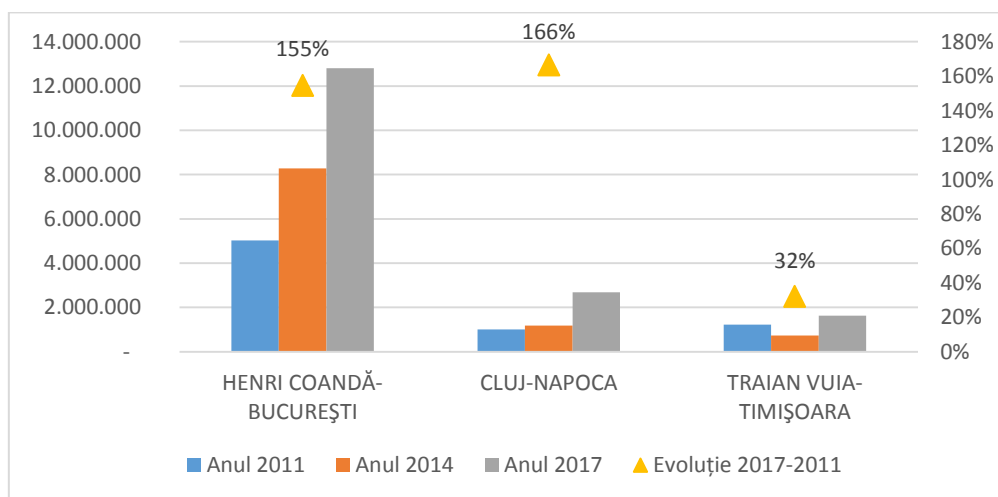
transportați, după aeroporturile Henri Coandă-București (12.802.865 pasageri) și Cluj-Napoca (2.677.686 pasageri), cu o pondere de 12,7% din totalul îmbarcărilor din România.

În perioada 2011-2017, aeroportul Timișoara a avut o creștere absolută de 32%, însă perioada 2013-2014 a fost marcat de o scădere abruptă a numărului de pasageri.

Harta 20 – Destinațiile aeroportului Timișoara

Fig. 28 – Evoluția numărului de pasageri în principalele aeroporturi ale României

Sursa: INS - Transportul aeroportuar de pasageri și mărfuri pe moduri de transport

În **activitatea de transport mărfuri**, aeroportul Timișoara a ocupat locul I în anul 2017, fiind încărcate 41,8% din totalul de mărfuri pentru transport intern.

Cu toate că aeroportul "Traian Vuia" din Timișoara prezintă avantaje evidente (poziția strategică la nivel național ce oferă posibilitatea efectuării de zboruri continentale și intercontinentale, dimensiunile aerogării - a doua din țară, aeroport de rezervă pentru București, Budapesta și Belgrad, existența a două terminale), starea pistelor de rulare și conexiunile aeroportului cu alte moduri de transport diminuează gradul de atractivitate al acestuia și cererii de transport aerian.

Pentru remedierea acestei situații, trebuie avute în vedere acțiuni care să vizeze:

- reabilitarea și modernizarea infrastructurii aeroportuare prin lucrări de întreținere/reparații ale pistelor de decolare/aterizare, căilor de rulare,

platformelor de îmbarcare/debarcare și aerogărilor;

- modernizarea și dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spațiului aerian și a sistemelor de dirijare, informare aeronautică și informare meteorologică pentru compatibilitate cu standardele Eurocontrol;
- implementarea unui sistem de licențiere și reglementare a certificării operatorilor aerieni pentru eficientizare și ecologizare;
- îmbunătățirea legăturilor intermodale, pentru o mai rapidă și eficientă legătură cu alte destinații. În mod particular, în cazul aeroportului din Timișoara trebuie realizate conexiunile rutiere cu autostrada de pe axa 7 (Nădlac - Arad - Timișoara - Lugoj-București), create și dezvoltate căi de acces feroviar și modernizarea infrastructurii de transport urban (inclusiv un tren metropolitan care să facă legătura între aeroport și rețeaua de tramvaie din municipiul Timișoara).

Aeroportul internațional Arad

Aeroportul Arad este cel de-al doilea din regiune. Acesta se află la doar patru kilometri de centrul orașului și are acces la drumul european E68 (Budapesta-Arad-Deva-București) și la axa feroviară internațională Budapesta-Curtici-Arad-București.

În anul 2016 a fost construit un nou terminal de plecări, pentru a deveni un hub important pentru partea de vest a țării. Din păcate, în prezent pe Aeroportul Arad sunt

operate doar zboruri de tip charter pentru sezonul de vară. Terminalul Cargo de pe Aeroportul Arad, componentă majoră a aeroportului, este special construit pentru transportul de mărfuri dinspre vestul Europei și Orientul Mijlociu. Amplasamentul permite accesul facil pentru transportul de marfă al agenților economici din zonele apropiate, în special din județele Arad, Bihor, Alba și Hunedoara din România,

respectiv județele Bekes și Csongrad din Ungaria.

Transportul pe ape

Transportul fluvial se desfășoară pe **Dunărea Fluvială** (Baziaș-Brăila), pe tronsonul Baziaș-Orșova, unde pot circula nave de tonaj mediu, asigurându-se un pescaj de peste 2 m. 23,3 % din porturile interioare ale României se regăsesc pe acest tronson: Baziaș, Moldova Veche, Moldova Nouă, Drencova, Tișovița.

Existența canalelor navigabile pe teritoriul Regiunii Vest este un atu în crearea și dezvoltarea unor centre logistice multimodale.

Portul **Moldova Veche** are cea mai importantă activitate economică. În perioada 2011-2017, evoluția a fost pozitivă, portul crescând de la 28.000 t (anul 2011) la 87.000 t (anul 2017). Ca pondere din volumul național de mărfuri transportate pe apă, portul Moldova Veche a avut doar 0,3%, fiind unul dintre cele mai mici din România.

Cea mai importantă perspectivă de dezvoltare o are portul **Moldova Nouă**, care face parte și din rețeaua extinsă TEN-T. Portul dispune, în prezent, de cheuri și platforme ce deservește atât traficul industrial cât și cel de pasageri din zonă. Moldova Nouă are și de cel mai modern terminal de pasageri la Dunăre. Din păcate, legăturile rutiere și pe cale ferată nu avantajează portul, fiind necesare investiții în acest sens. Actualmente, singura cale de acces la portul Moldova Nouă este cea dată de rețeaua

stradală a localității și în continuare, a legăturilor rutiere la DN57, DN58, DN59 și DJ571, care o leagă de Orșova, Timișoara, Anina, Oravița și Reșița. În cadrul apelurilor SUERD din cadrul Programului Operațional Regional 2014 – 2020, au fost depuse proiecte ce vizează modernizarea drumurilor județene 571 și 571A, care asigură conectivitatea cu DN 57. Orașul nu dispune de legatură directă pe calea ferată, cea mai apropiată gară fiind aflată la 45 km distanță - gara Oravița.

În afară de fluviul Dunărea, **râul Bega** este navigabil pe raza municipiului Timișoara. Printr-un proiect depus pe POR 2007-2013, pe un traseu de 7 km al râului Bega, a fost amenajată o rută de **transport public** cu hidobuze sau "vaporetto".

Există în implementare și un proiect care vizează *Repararea infrastructurii de navigație pe canalul Bega*, pe o lungime de 44,50 km pe teritoriul statului Român finanțat prin Programul IPA de cooperare transfrontalieră România Serbia.

Imaginea 5 –Transport public cu Vaporetto, pe râul Bega

Transportul multimodal

Infrastructura de transport multimodal cuprinde, în principal:

- căile rutiere, ferate și navigabile care sunt adecvate transportului combinat;
- terminalele sau nodurile multimodale;
- instalațiile de transbordare între modurile de transport, din terminale.

Un sistem eficient, utilizat la nivel European este transportul pe autotrenuri rutiere cu vagoane specializate pe calea ferată, tip RO-LA, nu este funcțional la nivel național datorită costurilor ridicate și a timpilor lungi de transport pe calea ferată. Statele europene însă subvenționează acest sistem concomitent cu înăsprirea condițiilor pentru transportul rutier, urmărind protejarea infrastructurii rutiere și reducerea poluării mediului înconjurător.

Conform datelor de la Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, pentru desfășurarea activității RO-LA, ar fi necesare subvenții de circa 300 euro pentru fiecare tir TIR transportat, nefiind incluse eventuale taxe pentru încărcarea – descărcarea TIR urilor pe vagoane. Lipsa infrastructurii, precum și costurile mari aduse de acest sistem comparativ cu transportul rutier pe aceeași distanță au dus la lipsa cererii și abandonarea ideii în anul 2009.

Mobilitate urbană durabilă

Transportul este considerat în UE principala sursă de poluare în orașe. Prin lansarea în 2016 a "Strategiei Europene pentru

În Regiunea Vest, există un singur terminal multimodal pentru marfă, la Glogovăț (lângă Municipiul Arad) care trebuie modernizat și adus la parametrii care să satisfacă actuala cerere de transport. Ar trebui ținut cont de faptul că acest terminal se află în vecinătatea tronsonului Curtici – km 614 din cadrul Magistralei 200, pe care modernizarea căii ferate a fost încheiată.

În județul Timiș, se are în vedere construirea unui terminal modern în apropierea localităților Recaș sau Remetea Mare.

În prezent, în zona municipiului Timișoara nu există un centru regional de transport, care să asigure servicii la standardul impus de cerințele pieții și să fie corelat cu amplasamentele de producție și desfacere, cu planurile de urbanism și tendințele de dezvoltare strategică locală, regională și transfrontalieră.

Existența unui centru intermodal regional de transport ar conduce la reducerea timpilor și a cheltuielilor de transport, cu implicații benefice asupra cheltuielilor beneficiarilor locali, și ar crește competitivitatea zonei Timișoara în raport cu regiunile Uniunii Europene.

Mobilitatea cu emisii scăzute de gaze de seră", UE își propune să reducă cu 60% emisiile rezultate din transport, până în anul

2050, față de nivelul din anul 1990 (A *European Strategy for Low-Emission Mobility, COM(2016) 501 final*).

Pentru atingerea acestei ținte, una dintre măsuri vizează dezvoltarea mobilității urbane durabile, care să facă tranziția de la modul de deplasare dependent de autoturisme, către modalități de transport alternative, mai puțin sau deloc poluante: transportul public, considerat cheia

Transportul public urban

Transportul public de pasageri în Regiunea Vest este dezvoltat în municipiile reședințe de județ și mai puțin la nivelul celorlate orașe din regiune. În total, **21 de orașe** au un sistem propriu de transport public urban de călători sau investesc în prezent pentru introducerea lui.

Un procent de **10,9%** din totalul transportului local de pasageri din țară se desfășoară în Regiunea Vest regiunea ocupând locul 5 între regiunile României. Distribuția pe județe arată că județul Timiș domină clar transportul public de pasageri - 87,4% din total pasageri transportați cu mijlocele de transport în comun din regiune, urmat la mare distanță de județul Arad cu 8,4%, iar județele Caraș-Severin și Hunedoara totalizează 3,2%, respectiv 1,0% din total regiune²².

Transport public de pasageri în majoritatea orașelor, cu excepția Arad și Timișoara, unde există transport public electric, se face cu autobuze și/sau microbuze pe combustibili

mobilității sustenabile, transportul pietonal sau cu bicicleta.

Imaginea 6 – Transport cu mașina privată în UE

tradiționali (benzină sau motorină), aflate în proprietate privată sau publică).

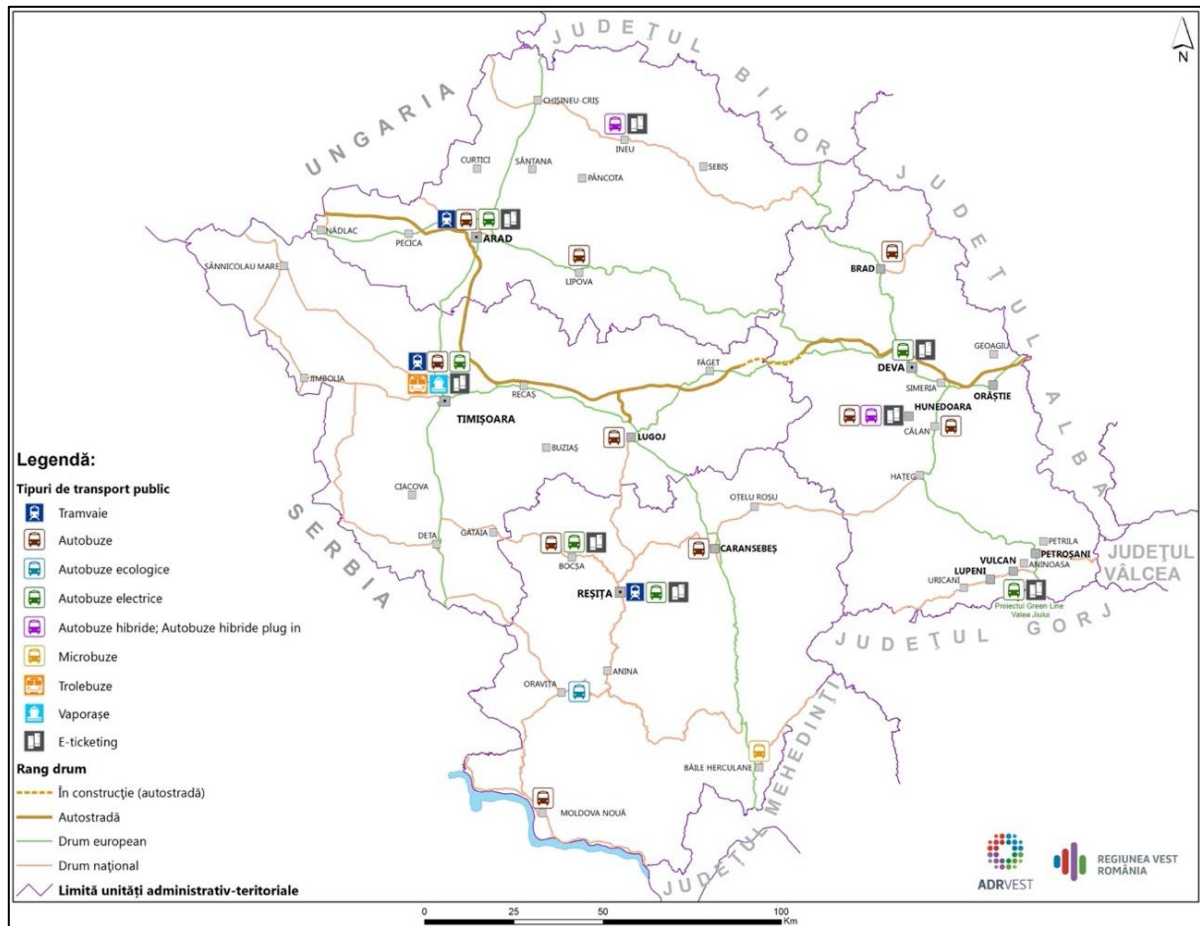
În Municipiul Timișoara funcționează singurul sistem de transport public pe apă „Vaporetto” (pe canalul Bega), implementat cu fonduri europene nerambursabile, prin Programul Operațional 2007-2013.

În perioada de programare 2014-2020, un accent deosebit a fost pus pe dezvoltarea mijloacelor de transport alternative în orașe, în special a transportului public electric: tramvaie, troleibuze sau autobuze electrice. Prin Programul Operațional Regional 2014-2020, orașele au putut accesa fonduri pentru mobilitate urbană durabilă, cu condiția întocmirii Planului pentru Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD), pe baza căruia au fost fundamentate și planificate investițiile în mobilitate. Principalul scop al acestora a fost reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră din

²² Sursa: *INS Tempo, GOS 114B, 2017*

transport și creșterea cotei modale a transportului alternativ.

Harta 21 – Transportul public în orașele Regiunii Vest

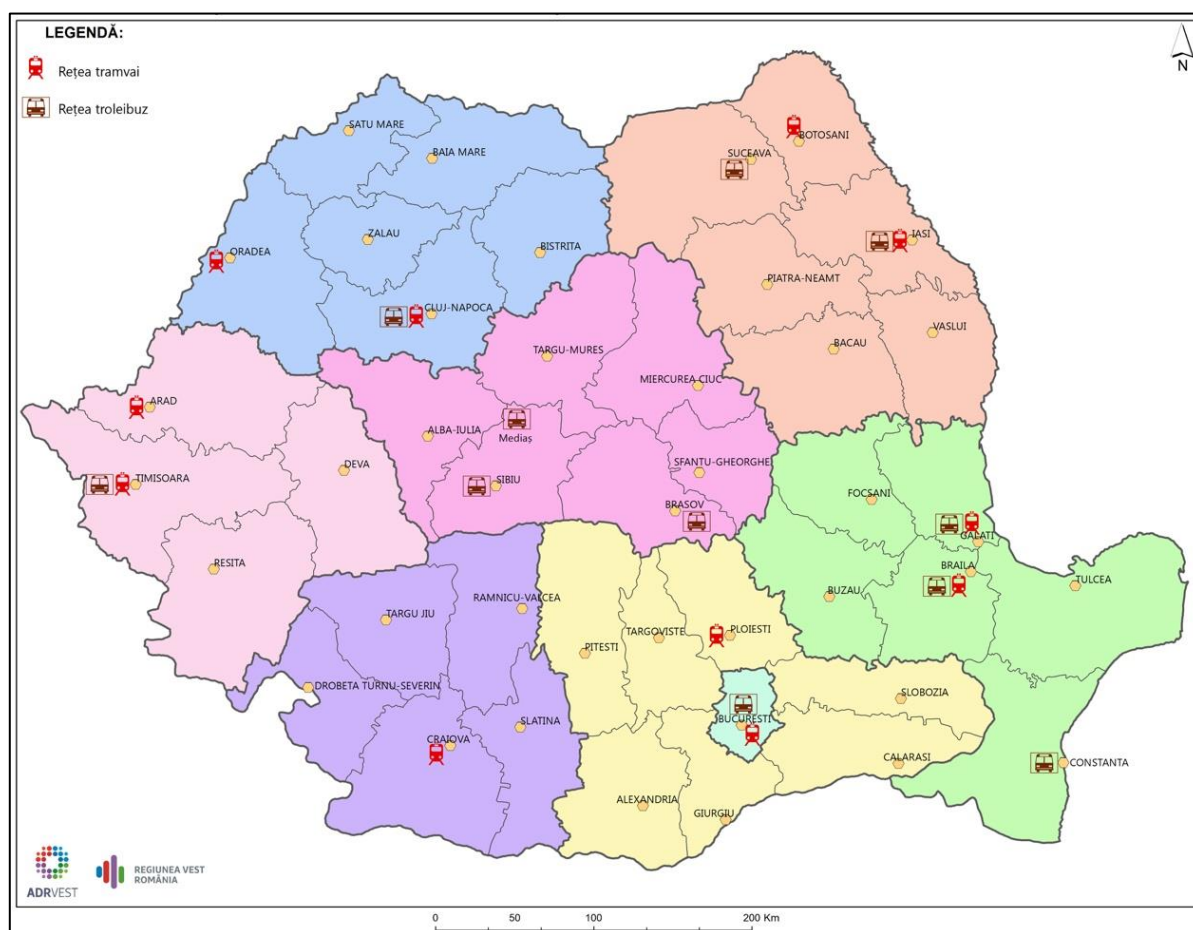

Transportul public electric (tramvai și troleibuz)

Sistemul de transport public electric (tramvai și troleibuz) este considerat cel mai nepoluant, confortabil și rapid mijloc de transport public. În municipiul Arad transportul public electric se desfășoară cu tramvaiul iar în Timișoara cu tramvaiul și troleibuzele. Lungimea rețelelor însumează

263,5 km (100,5 km în municipiul Arad, respectiv 88 km în municipiul Timișoara), ceea ce reprezintă 20,1% din totalul acestor rețele, la nivel național. Municipiul Reșița va reintroduce în perioada imediat următoare sistemul de transport public cu tramvaiul, sistat în anul 2011.

Harta 22 – Transport public electric, România

Lungimea rețelei de tramvaie și parcul de tramvaie (132 de tramvaie) plasează **Aradul pe locul al doilea la nivel național**, după București. Transportul cu tramvaiul are o tradiție îndelungată (începând cu anul 1869), iar călătoriile cu tramvaiul reprezintă 94% din totalul de călătorii cu transportul public²³. Cu toate acestea, cota modală a transportului public era de doar 18% (anul 2015), net inferioară deplasărilor cu transportului privat cu autoturisme (37%)²⁴.

Gradul mai scăzut de atractivitate a transportului public electric se datorează vechimii parcului de tramvaie (între 30-60 ani), cu consecințe negative asupra mediului și a confortului resimțit de călători. Din parcul de tramvaie, doar 6 erau modernizate la nivel de an 2015.

O altă deficiență identificată este gradul de uzură al liniei de tramvai (între 60-80%), stații nemodernizate, lipsa sistemului e-tiketing și informare călători²⁵. Ca și consecință, proiectele prioritare identificate

²³ Studiul de oportunitate privind achiziția de material rulant nou și modernizarea de material rulant existent, Municipiul Arad, 2018

²⁴ Planul de Mobilitate Urbană durabilă a Municipiul Arad 2014-2020

²⁵ Studiul de oportunitate privind achiziția de material rulant nou și modernizarea de material rulant existent, Municipiul Arad, 2018

în PMUD și depuse pentru finanțare pe POR 2014-2020, au vizat achiziționarea a 28 tramvaie noi și modernizarea a 20 de tramvaie, modernizare de linii de tramvai, introducerea de sistem de e-tiketing.

Imaginea 7 – Tramvai nou Imperio, Arad

Transportul urban electric joacă un rol important și în **Timișoara**. Din totalul de călătorii în sistemul de transport public, 19% se desfășoară cu troleibuzul și 49% cu tramvaiul (Planul de Mobilitate Urbană Durabilă Pol de creștere Timișoara 2015-

2020). Timișoara are a treia rețea de tramvai ca lungime din țară, după cele din București și Arad. Problemele identificate în PMUD Pol de Creștere Timișoara 2015-2020 au vizat parcul învechit al mijloacelor de transport, necesitatea reabilitării liniilor de transport public electric dar și extinderea rețelei de tramvai și a celei de troleibuz pentru a realiza noi legături urbane și extraurbane, cu zona funcțională a Municipiului Timișoara, pentru creșterea coeziunii Polului de creștere.

Prin POR 2014-2020, **Reșița** a propus **reintroducerea transportului public cu tramvaiul**, prin achiziționarea a 13 tramvaie și adoptarea unor soluții tehnice și peisagistice moderne pentru reabilitarea infrastructurii de tramvai, pe o lungime de aproximativ 10 km cale dublă, precum și introducerea unui sistem de e-tiketing.

Transportul public cu autobuze electrice/hibride

Transportul în UE este dependent de combustibilii tradiționali (benzină și motorină) pentru asigurarea energiei (94%) - European Strategy for Low Emission Mobility, de aceea una din direcțiile identificate de "Strategia Europeană pentru Mobilitatea cu emisii scăzute de gaze de seră" este tranziția către vehicule cu emisii zero de gaze cu efect de seră, prin promovarea transportului public cu autobuze electrice.

În ultimii ani, tot prin fonduri europene aferente POR 2014-2020, s-a dezvoltat în unele orașe ale regiunii Vest sistemul de transport public cu **autobuze electrice sau autobuze ecologice (de tip hibrid sau**

plug-in). Toate municipiile reședință de județ: Arad, Timișoara, Deva, Reșița își achiziționează prin POR 2014-2020 **autobuze electrice** și infrastructura aferentă acestora (stații de încărcare).

Dintre celelalte orașe ale regiunii care introduc sistemul de transport electric amintim: **Ineu** (județul Arad), **Bocșa, Oravița** (județul Caraș-Severin). **municipiul Hunedoara** (județul Hunedoara), **municipiul Lugoj** (în județul Timiș). **Orașele din Valea Jiului (Petroșani, Vulcan, Aninoasa, Lupeni, Petrila, Uricani)** investesc, prin fondurile alocate din POR 2014-2020, într-un sistem comun ecologic de transport electric: "Green Line

Valea Jiului”, prin care se va efectua în orașe și între orașe transportul călătorilor cu autobuze electrice. Locuitorii din Valea

Jiului vor beneficia și de sistem de e-ticketing și de un portal web de informare călători și aplicație de mobil,

Transportul cu bicicleta

În anul 2015, Comisia Europeană a adoptat Declarația “Ciclismul, un mod de transport prietenos cu mediul”, al cărui obiectiv a fost acela de a pune statutul de ciclism pe o poziție egală cu celelalte moduri de transport, în ceea ce privește politicile și investițiile. Ulterior a fost adoptată și Strategia UE pentru ciclism (2017), care abordează schimbările de comportament, infrastructura, reglementarea vehiculelor, multimodalitatea și sistemele inteligente de transport necesare pentru promovarea ciclismului.

În toate orașele europene, ciclismul este considerat un instrument principal de reducere a congestiei în trafic. Alături de mersul pe jos, ciclismul este cel mai “curat” din punct de vedere al emisiilor de gaze de seră mod de transport și prezintă avantaje pentru mediul înconjurător și sănătate.

În Regiunea Vest sunt construite în orașe **227,68 km** de piste de biciclete, dintre care 180 de km sunt în orașele mari ale Regiunii Vest: Timișoara și Arad.

În Municipiul Timișoara, rețeaua de piste de biciclete este în expansiune, în anul 2017

existând circa 60 km. De asemenea, există și un sistem de bike-sharing, care a fost integrat în sistemul de transport public din Timișoara, existând 25 de stații de transport public în care sunt disponibile 300 de biciclete. Cu toate acestea, doar 1,1 % dintre deplasările în oraș sunt efectuate cu bicicleta.

PMUD Pol de creștere Timișoara prevede să se dezvolte o rețea complexă de piste de biciclete până în anul 2030. Legătura acestora cu rețeaua europeană EuroVelo ar putea fi realizată prin conexiune cu EuroVelo 6 Atlantic- Black Sea și EuroVelo 13 Iron Curtain Trail.

Cea mai lungă pistă de biciclete amănajată din România va lega Timișoara de orașul Zrenjanin, din Serbia. Cei 37 km din România sunt realizați pe digul canalului Bega iar 43 km sunt în curs de realizare în Serbia. Această pistă va putea facilita legătura Regiunii Vest cu Serbia și cu fluviul Dunăre, fiind o nouă poartă internațională de intrare în Regiune.

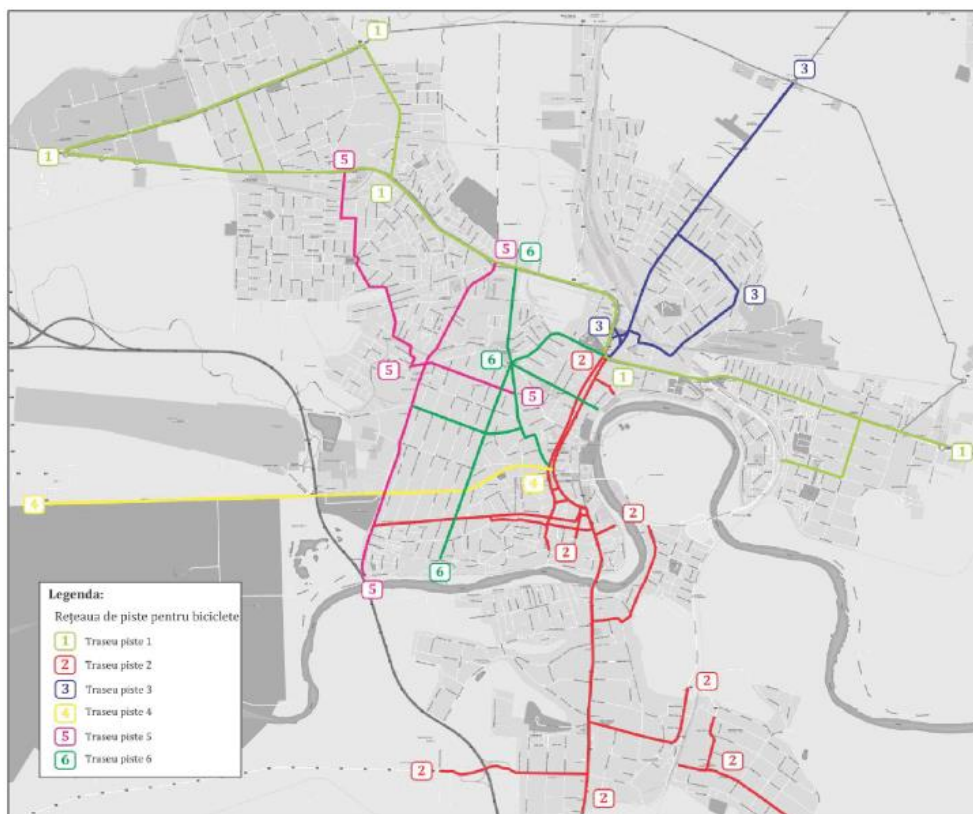
Imaginea 8 și 9 – Promovarea ciclismului în Timișoara

În municipiul Arad, a fost implementat în anul 2015, un proiect finanțat prin Programul Operațional 2007 – 2013, ce a avut ca obiect realizarea a unei rețele de

120 km de piste pentru biciclete, rezultând în total 134 km, fiind primul oraș în regiune la acest capitol.

Imaginea 10 – Rețele de piste de biciclete în municipiul Arad

Sursa: Planul de Mobilitate Urbană Durabilă pentru Municipiul Arad

Tot prin POR 2014-2020, **Sântana și Ineu** (județ Arad), **Hunedoara** (județ Hunedoara) și **Deta** (județ Timiș) au construit **34 km** de piste de biciclete și au implementat sisteme de bike-sharing.

Alături de investițiile în dezvoltarea infrastructurii de transport pentru ciclism sunt necesare măsuri de tip comportamental care să producă o schimbare de paradigmă. O inițiativă

privată notabilă în Regiunea Vest este "Verde pentru Bicyclete" din Timișoara, care încurajează adoptarea mersului pe bicicletă ca și alternativă ecologică pentru deplasarea prin oraș. Evenimentele organizate au devenit o tradiție pentru municipiu, încă din anul 2008.

Imaginea 11 – Verde pentru biciclete, Timișoara

Mersul pe jos/transportul pietonal

Unul din elementele-cheie care modelează viitorul mobilității urbane, în viziunea UE, include planificarea eficientă a spațiului urban, astfel încât să poată fi încurajate modurile de transport nemotorizate.

În majoritatea orașelor regiunii Vest traseele pietonale sunt amenajate doar de-a lungul străzilor orașenești. Problemele cu care se confruntă orașele sunt lipsa unor coridoare pietonale de calitate, pe alte aliniamente decât ale marilor artere de circulație, care să conecteze între ele zonele orașului. Este necesar un efort financiar și logistic considerabil pentru modernizarea infrastructurii pietonale, nu doar în centrul orașului, ci și în cartierele de locuințe. O altă problemă este periclitarea siguranței pietonilor de către mașinile parcate neregulamentar pe spațiul pietonal.

Un exemplu de bună practică în Regiunea Vest este **municipiul Timișoara**, care prin POR 2007-2013, și-a regenerat piețele principale din centrul istoric al orașului și o mare parte dintre străzile care le leagă între ele, 80 % din centru (aproape 70 000 mp) devenind astfel zonă pietonală.

Imaginea 12 – Zona pietonală a Municipiului Timișoara

3.2. Infrastructura de utilități

Alimentarea cu apă

În majoritatea țărilor din Uniunea Europeană nivelul de conectare al

populației la alimentarea publică cu apă este de aproape 100%, prin urmare,

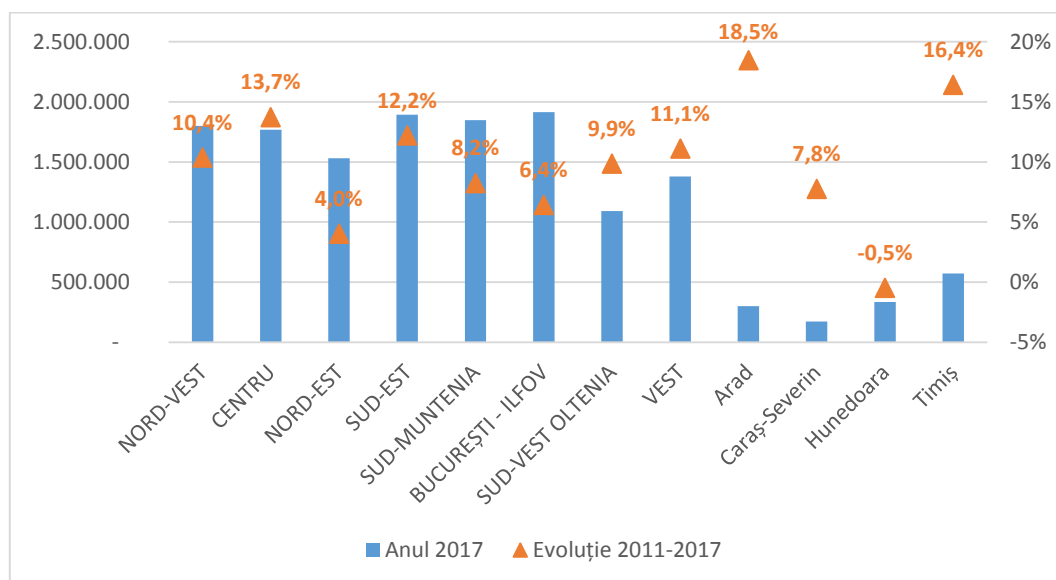
accentul este pus pe tratarea apelor reziduale. Acest fapt nu este valabil și în cazul României, care are cea mai mică pondere din UE a populației conectate la sursa de apă **(67,5%)**²⁶.

Statisticile regionale din România nu permit analiza gradului de acoperire a populației la nivel regional și local. Singurul indicator care permite evaluarea aproximativă a accesului la alimentarea cu apă a populației

este numărul localităților cu instalații de apă potabilă.

În anul 2017, **1.379.953** persoane erau deservite de sistemul public de alimentare cu apă în **Regiunea Vest (68,74% din total populație)**, regiunea depășind doar regiunea Sud-Vest Oltenia. **La nivel național, 13.229.699** persoane beneficiau de serviciul public de alimentare cu apă **(59,50% din total populație)**.

Fig. 29 – Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă

SURSA: TEMPO Online, PMI109B

În perioada 2011-2017 s-au înregistrat progrese în ceea ce privește creșterea accesului la alimentare cu apă. În Regiunea Vest, creșterea a fost de **11,1%**, fiind mai mare decât cea de la nivel național (10,4%).

La nivel regional, rata cea mai mare de creștere a accesului la alimentarea cu apă a fost în județul Arad (18,5%), urmat de Timiș (16,4%), respectiv Caraș-Severin (7,8%). În județul Hunedoara, acest indicator a avut o evoluție negativă (0,5%).

După **mediul de rezidență**, în anul 2017, **toate localitățile urbane sunt deservite de rețea cu alimentare apă** în procent de **100%**. Chiar dacă 100% din localitățile urbane din Regiunea Vest au instalații de alimentare cu apă, nu înseamnă că nu există nevoi în ceea ce privește extinderea rețelelor mai ales în zonele noi dezvoltate din orașe, unde deseori rețelele sunt subdezvoltate/sub-dimensionate.

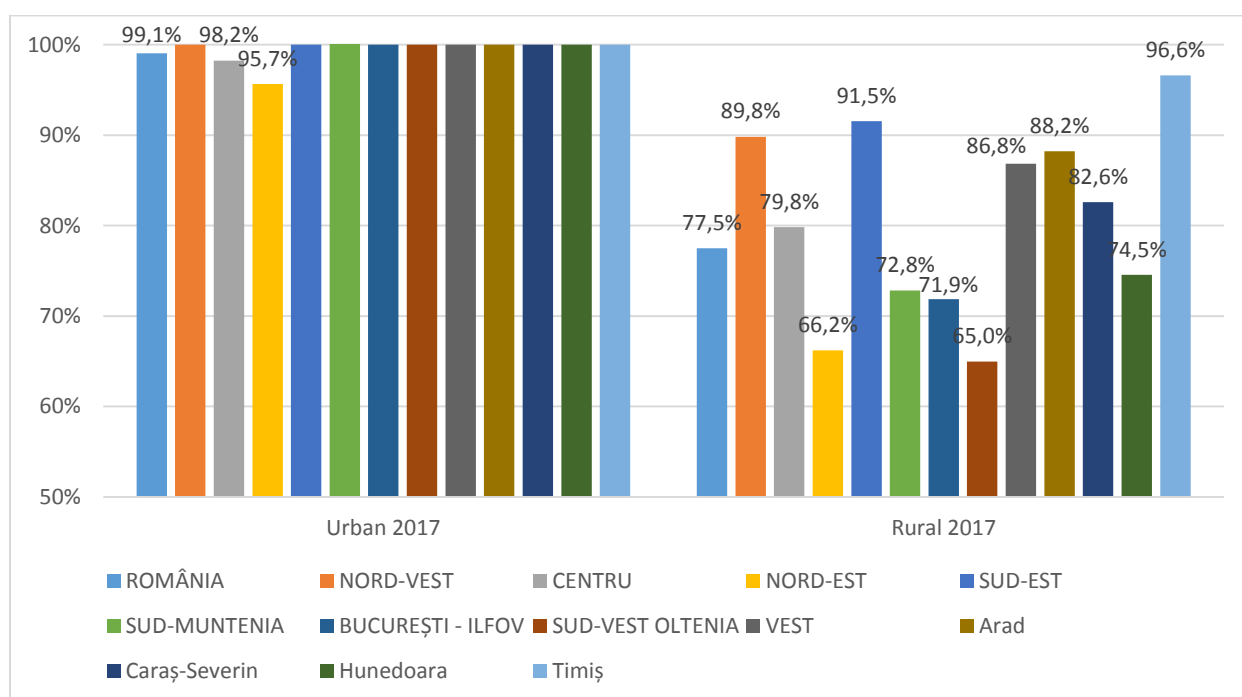
²⁶ EUROSTAT, env_wat_pop

În ceea ce privește **localitățile din mediul rural, 86,8%** sunt conectate la rețele de alimentare apă, această valoare fiind superioară mediei de la nivel național (77,5%). Județul Timiș este fruntaș în ceea

ce privește ponderea localităților rurale conectate la rețelele cu alimentare apă. Acesta este urmat de județul Arad (88,2%), Caraș-Severin (82,6%) și Hunedoara (74,5%).

Fig. 30 – Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, după mediul de rezidență

SURSA: TEMPO Online, GOS106C, Statistică teritorială

Rețeaua de distribuție a apei, la sfârșitul anului 2017 era de **9.490,8 km**, distribuită pe județe, după cum urmează:

- județul Arad – 2.930,90 km rețele, din care în mediul urban 1.376,80 km;
- județul Caraș-Severin – 1.268,00 km rețele, din care în mediul urban 462,70 km;
- județul Hunedoara – 1.937,20 km rețele, din care în mediul urban 1.069,50 km
- județul Timiș – 3.354,70 km rețea, din care în mediul urban 1.098,30 km

Volumul de apă potabilă în anul 2017, în fiecare județ, în mii metri cubi, este prezentat mai jos:

- județul Arad – 23.156 mc din care 18.027 mc pentru uz casnic. Volumul de apă care intră sub incidența sistemului de contorizare este de 15.069 mc, reprezentând 89,8%;
- județul Caraș - Severin – 9.665 mc din care 8.068 mc pentru uz casnic. Volumul de apă care intră sub

incidența sistemului de măsurare este 8.034mc, reprezentând 68,9%;

- județul Hunedoara – 15.337 mc din care 14.625 mc pentru uz casnic. Volumul de apă care intră sub incidența sistemului de contorizare este de 16.440 mc, reprezentând 84,9%;
- județul Timiș – 34.049 mc din care 24.151 mc pentru uz casnic. Volumul de apă care intră sub incidența sistemului de contorizare este de 31.636mc, reprezentând 92,4%.

Regiunea Vest a beneficiat de alocări importante pentru extinderea sistemelor de alimentare cu apă și ape uzate din fonduri

PHARE, ISPA și în prezent, Fondul de Coeziune. În zonele rurale există fonduri alocate prin FEADR.

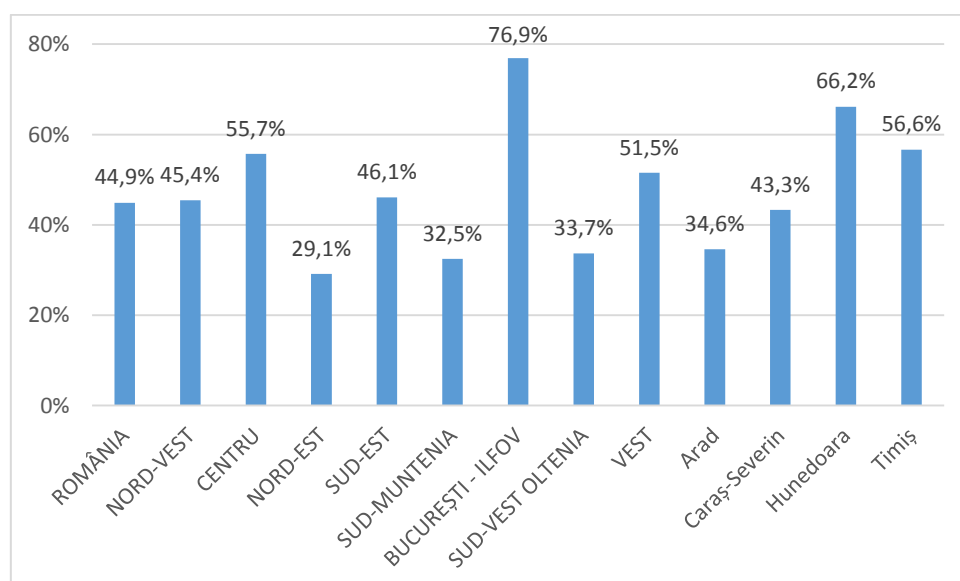
Mai există însă nevoi prioritare identificate în planurile județene existente și care se referă la extinderea rețelei actuale în vederea creșterii accesibilității (rata de conectivitate) a populației la apă potabilă din mediul rural, aplicarea unor soluții regionale pentru reducerea investițiilor și costurilor operaționale, reabilitarea sistemului existent de alimentare cu apă pentru a reduce pierderile de apă înregistrate în prezent, îmbunătățirea calității apei prin modernizarea stațiilor de tratare a apei.

Rețeaua de canalizare și apă menajeră

În Regiunea Vest, în anul 2017, **1.036.334 persoane** au fost conectate la **sistemul public de canalizare**, (**51,5%**) din totalul

populației, depășind media națională (44,9%).

Fig. 31 – Ponderea populației deservită de sistemul public de canalizare, în anul 2017

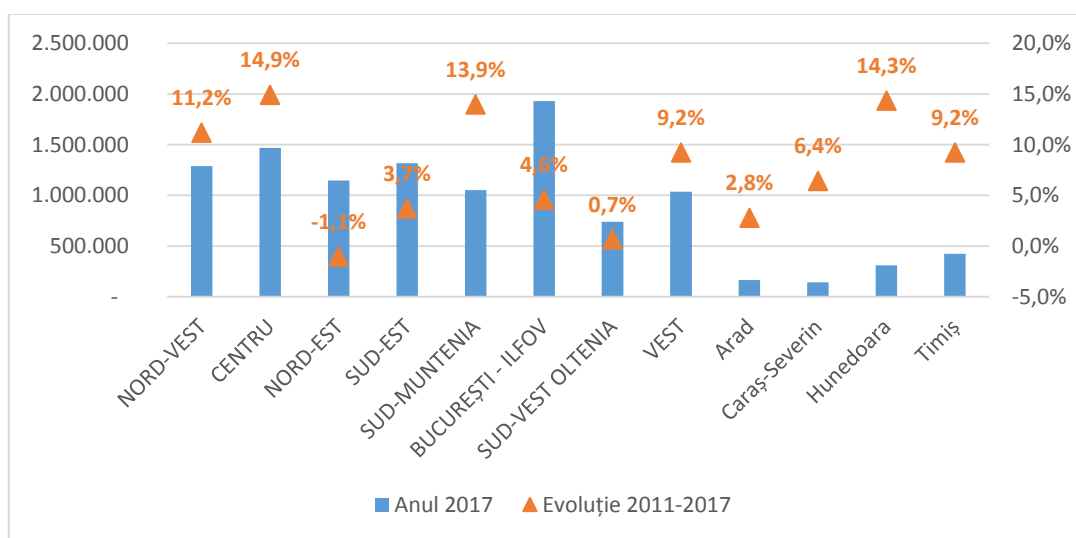
SURSA: TEMPO Online, PMI109, POP107A

La nivel regional, **judeteul Hunedoara** are cea mai mare pondere a populației deservită de sistemul public de canalizare (66,2%), fiind urmat de **Timiș** (56,6%), **Caraș-Severin** (43,3%) și **Arad** (34,6%). Ponderea mare a populației deservită de sistemul public de canalizare din județul Hunedoara se datorează gradului mare de urbanizare al județului.

În perioada 2011-2017, ponderea persoanelor conectate la canalizare a crescut cu 9,2% în regiune.

La nivelul județelor, cea mai importată creștere a avut-o județul Hunedoara care a crescut cu 14,3%, județul Timiș a crescut cu 9,2%, Caraș- Severin cu 6,4% iar județul Arad a avut cea mai mică creștere, de doar 2,8%.

Fig. 32 – Populația deservită de sistemul public de canalizare

SURSA: TEMPO Online, PMI109B

După **mediul de rezidență**, se observă diferențele majore între mediul urban și cel rural. În Regiunea Vest, **100%** din localitățile din **mediul urban** au fost conectate la sistemul public de canalizare, însă trebuie realizate investiții pentru modernizarea rețelelor existente.

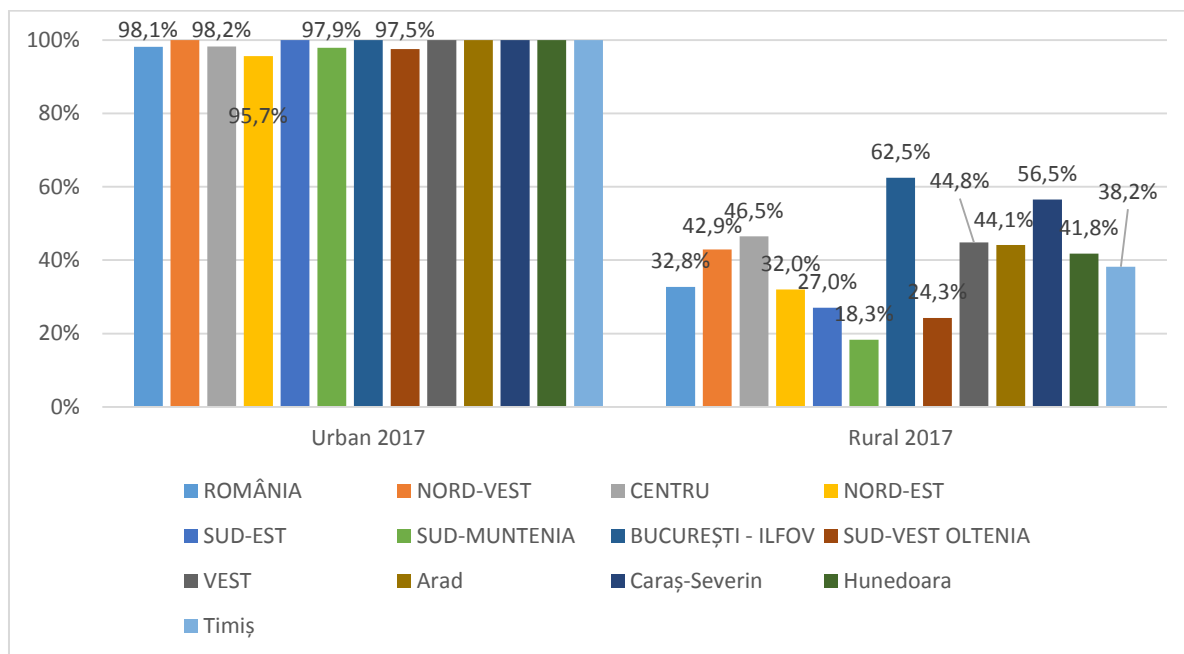
În **mediul rural**, nevoile de investiții pentru introducerea / extinderea rețelelor de canalizare sunt majore. În Regiunea Vest, **44,8%** din localitățile rurale erau conectate la rețele de canalizare, o medie mai bună ca cea de pe țară (32,8%).

La nivelul județelor din regiune, toate depășesc media națională, însă doar județul Caraș-Severin (56,5%) a depășește și media regională. Județul Arad are o pondere apropiată de media regională, în timp ce județul Timiș are cea mai mică pondere din regiune.

Epurarea apelor are un rol important atât pentru sănătatea umană cât și pentru protejarea mediului înconjurător. Datele statistice de mai jos relevă faptul că majoritatea regiunilor au sisteme de canalizare cu epurare. La nivel regional, doar **județul Caraș-Severin** are o pondere

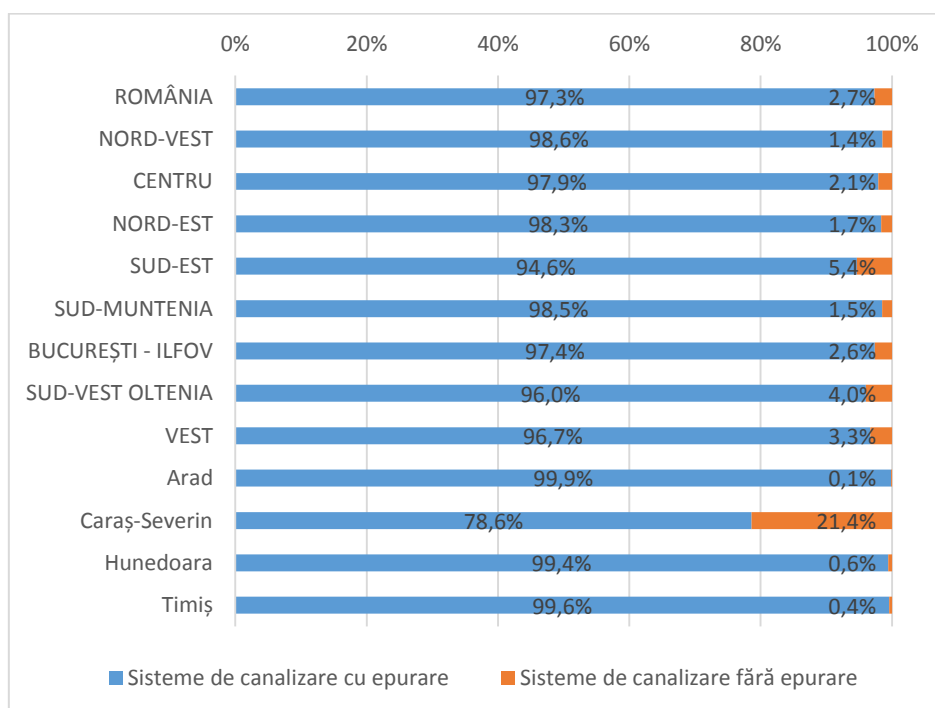
mare a sistemelor de canalizare fără epurare (21,4%).

Fig. 33 – Ponderea localităților deservite de sistemul public de canalizare, după mediul de rezidență

SURSA: TEMPO Online, GOS110C, Statistică teritorială

Fig. 34 – Ponderea populației deservite de sistemul public de canalizare, după tipul sistemului de canalizare

SURSA: TEMPO Online, PMI109A

Alimentarea cu energie electrică

În ultimii ani, s-au făcut pași importanți în restructurarea sectorului de energie din România prin implementarea procesului de liberalizare bazat pe principii de piață și libera competiție, precum și prin promovarea unui proces de privatizare susținut.

Referitor la tipul de combustibil utilizat pentru producerea energiei electrice, se observă o reducere a cotei pentru cărbune, concomitent cu o ușoară creștere pentru hidroelectric, hidrocarburi, nuclear și eolian. Viziunea Uniunii Europene este de a avea emisii de carbon zero până în anul 2050.

Tabelul 29. Evoluția cotei combustibilului utilizat la producerea energiei electrice 2015 - 2019

An	Cărbune	Hidroelectric	Hidrocarburi	Nuclear	Eolian	Fotovoltaic	Biomasa
2015	28,49%	25,79%	14,54%	17,96%	10,48%	1,91%	0,83%
2016	25,19%	28,39%	15,68%	17,86%	10,20%	1,98%	0,71%
2017	27,29%	22,81%	16,93%	18,37%	11,75%	2,18%	0,67%
2018	24,85%	27,88%	16,86%	17,87%	9,88%	2,11%	0,55%
2019	23,59%	26,31%	16,08%	19,35%	11,52%	2,42%	0,74%

Sursa: www.sistemulenergetic.ro

În Regiunea Vest, ca parte a infrastructurii naționale de transport se poate menționa ca importanță LEA 400kV Arad – spre Nădab respectiv Arad – Mintia – spre Sibiu și LEA 220kV Arad – Timișoara – Reșița cu bifurcație spre Mintia. Stații importante de

transformare se găsesc în Arad, Timișoara, Săcălaz, Mintia și Reșița. Referitor la rețeaua de distribuție a energiei electrice, nu se cunoaște cu exactitate câte locuințe nu sunt racordate la sistemul de electrificare. Cifrele sunt în jur de 100.000 de locuințe.

Alimentarea cu energie termică

Serviciul public de alimentare cu energie termică în sistem centralizat se realizează prin intermediul infrastructurii tehnico-edilitare specifice aparținând domeniului public sau privat al autorității administrației

publice locale ori asociației de dezvoltare comunitară, care formează sistemul de alimentare centralizată cu energie termică al localității sau al asociației de dezvoltare comunitară.

Numărul localităților care au beneficiat de **sisteme centralizate** de producere și distribuție a energiei termice a fost într-o continuă scădere, după cum se vede și din tabelul de mai jos. Dacă în anul 2011, energia termică se furniza în 17 localități, în anul 2017 numărul acestora a ajuns la 10 localități, fiind închise punctele din Reșița, Vulcan, Lupeni, Criscior, Făget, Sânnicolau Mare și Teremia Mare.

La nivelul Regiunii Vest, **cantitate de energie termică** furnizată în perioada 2011-2017 s-a înjumătățit aproape (a scăzut cu 46,3%), scăderea fiind mai mare decât cea de la nivel național (24,7%). Vechimea rețelelor actuale de furnizare a energiei termice care generează pierderea agentului termic cât și creșterea graduală a prețului gigacaloriei au determinat mulți proprietari de apartament să opteze pentru alte soluții individuale pentru încălzirea locuințelor.

Tabelul 30. Energia termică distribuită

JUDEȚ	LOCALITATE	CANTITATE ENERGIE FURNIZATĂ 2011 (GIGACALORII)	CANTITATE ENERGIE FURNIZATĂ 2017 (GIGACALORII)	EVOLUȚIE 2011-2017
ARAD	MUNICIPIUL ARAD	339.146	242.950	-27,3%
	CHIȘINEU-CRIȘ	1.297	3.970	-28,4%
	INEU	1.420	790	+206,1%
	NADLAC	1.994	1.600	-44,4%
	SEBIȘ	450	1.009	-19,8%
CARAȘ-SEVERIN	MUNICIPIUL REȘIȚA	34.273	:	:
HUNEDOARA	MUNICIPIUL DEVA	76.046	45.924	-39,6%
	MUNICIPIUL VULCAN	8.919	:	:
	MUNICIPIUL BRAD	9.906	11.965	+20,8%
	MUNICIPIUL LUPENI	11.568	:	:
	MUNICIPIUL PETROȘANI	31.032	17.146	-44,7%
	CRISCIOR	361	:	:
TIMIȘ	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	991.936	487.187	-50,9%
	FĂGET	515	:	:
	SÂNNICOLAU MARE	8.048	:	:
	LOVRIN	466	2.200	+372,1%
	TEREMIA MARE	2	:	:
TOTAL REGIUNEA VEST		3.034.758	1.629.482	-46,3%

TOTAL ROMÂNIA	12.341.232	9.296.902	-24,7%
----------------------	-------------------	------------------	---------------

SURSA: TEMPO Online, GOS109A

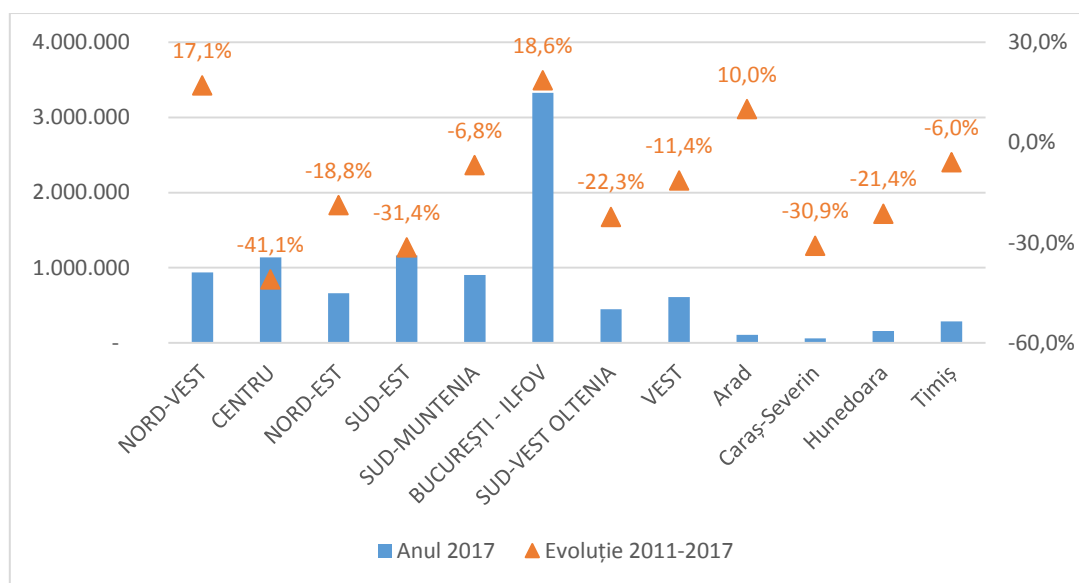
Alimentarea cu gaz

Consumul de gaze naturale la nivelul României a avut un trend de scădere în perioada 2011-2017, de la 10,3 mld. metri cubi la 9,2 mld. metri cubi. Per total, scăderea de la nivel național a fost de 10,6%. La nivel regional, în anul 2017, **cantitatea de gaze distribuită** a fost de 606,4 mil. metri cubi, regiunea ocupând locul locul VII. În perioada 2011-2017, cantitatea de gaze naturale distribuite a

avut scăderi în aproape toate regiunile, cu excepția regiunilor București-Ilfov (+18,6%) și Nord Vest (17,1%).

În Regiunea Vest, aproape jumătate din cantitatea de gaze este distribuită în județul **Timiș** (286,3 mil. metri cubi). Acesta este urmat de **Hunedoara** (156,4 mil. metri cubi), **Arad** (104,4 mil. metri cubi) și **Caraș-Severin** (59 mil. metri cubi).

Fig. 36 – Gaze naturale distribuite, în anul 2017

SURSA: TEMPO Online, GOS118B

După **mediul de rezidență**, în anul 2017, au fost conectate la rețeau de distribuție gaze naturale 76,2% din localitățile urbane și doar 18,9% din localitățile rurale.

Conectarea centrelor urbane la rețeaua de distribuție gaze naturale trebuie să constituie o prioritate, deoarece acesta stimulează atragerea de investitori.

Conform *Raportului Național ANRE 2017*, în ultimii 20 de ani s-au dezvoltat aproximativ 40,5% din rețeaua actuală de conducte și racorduri, iar în ultimii 10 ani s-au dezvoltat aprox. 31,5% din rețeaua actuală de conducte și racorduri.

La finele anului 2017, pe piața gazelor naturale din România, dețineau licență de distribuție 37 de companii. Cei 37 de

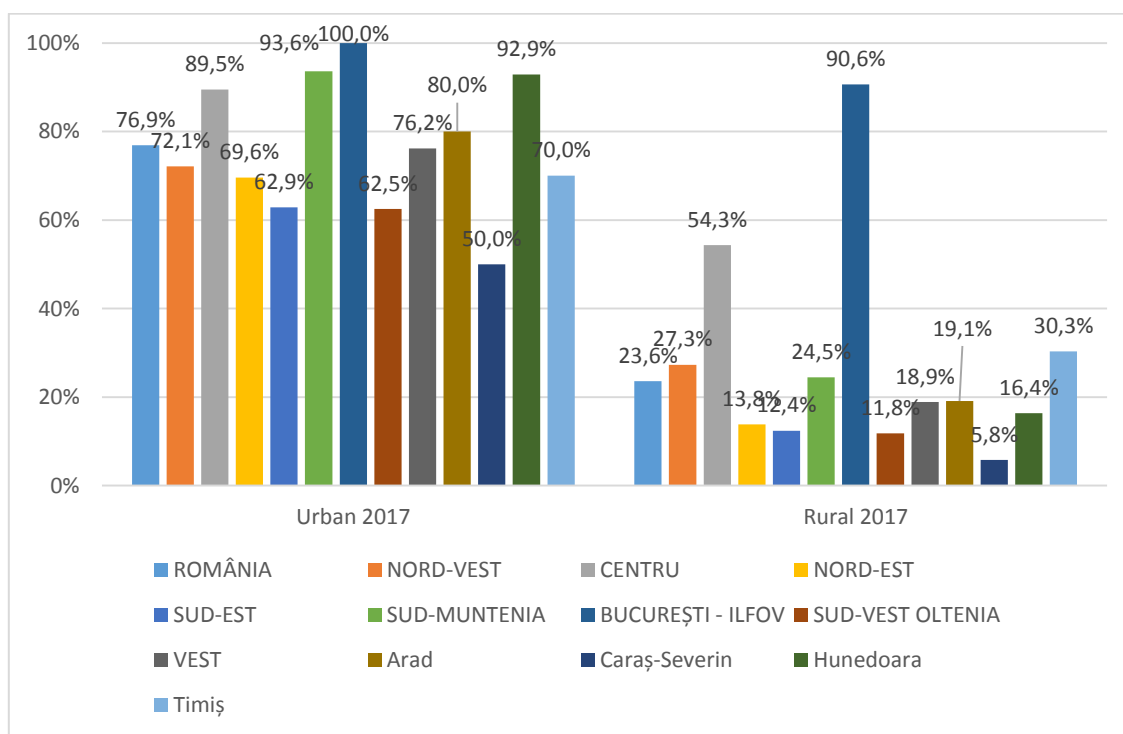
operatori de distribuție a gazelor naturale titulari ai licenței acordate de ANRE, dețin în total conducte de distribuție a gazelor naturale și racorduri aferente acestora în lungime totală de 49.444 km. Dintre acestea, o pondere de 58,1% din total sunt conducte din polietilenă, care au cunoscut o dezvoltare accentuată în ultimii 20 de ani.

Cea mai mare **rețea de conducte de distribuție a gazelor** naturale este deținută

de regiunea Centru (8.684 km; 21,6%). După lungimea conductelor, Regiunea Vest ocupă locul IV, având 4.392 km (10,9%).

Dintre județele Regiunii Vest, cele mai întinse rețele de conducte se găsesc în județele Timiș (1.778 km, 40,5%) respectiv Arad (1.279 km, 29,1%). Județul Hunedoara deține 843 km (19,2%), iar județul Caraș-Severin deține 492 km (11,2%).

Fig. 37 – Ponderea localităților în care se distribuie gaze naturale, după mediul de rezidență

SURSA: TEMPO Online, GOS117A, Statistică teritorială

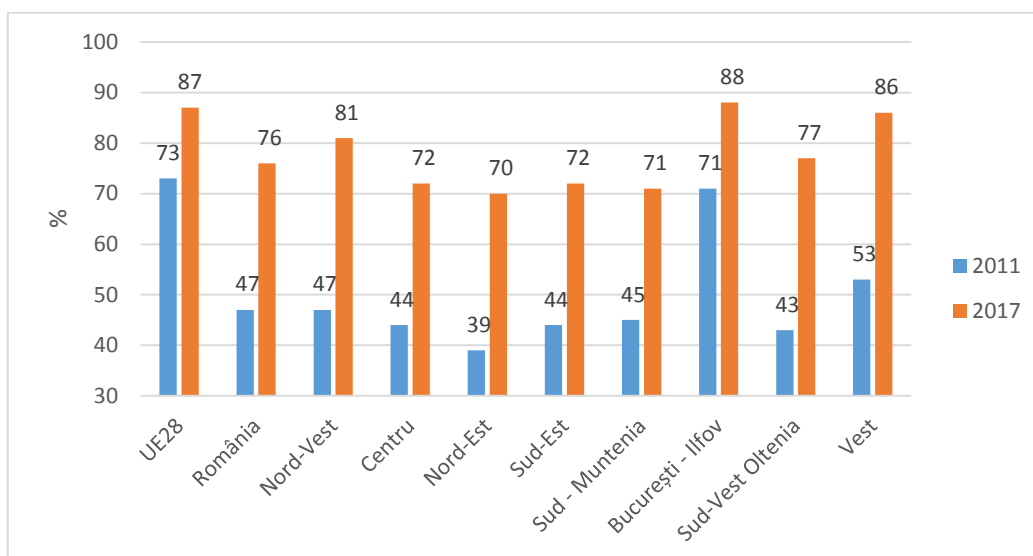
Telecomunicațiile

În 2017, 87% dintre gospodăriile în Europa, cu membrii cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 ani, au acces la internet de acasă.

În

Fig. 38 – Gospodăriile cu acces la internet

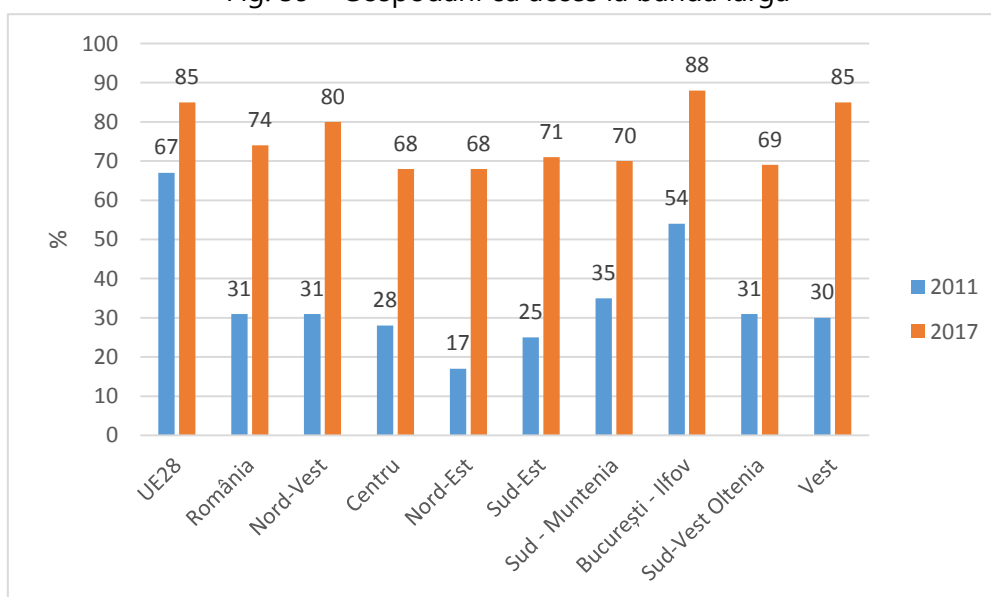

SURSA: EUROSTAT, isoc_r_iacc_h, isoc_ci_in_h

perioada 2011-2017, **Regiunea Vest** a reușit să recupereze decalajul important față de UE, referitor la accesul gospodăriilor la internet. Astfel, dacă în 2011, 57% din gospodăriile din regiune aveau acces la internet, în 2017 procentul a ajuns la **86%**. Regiunea Vest ocupă locul II, după Regiunea București-Ilfov, la ponderea gospodăriilor cu acces la internet.

Calitatea conexiunii de internet este foarte importantă, **accesul la bandă largă** (broadband) oferind viteze superioare ale transferului de date la încărcarea și descărcarea datelor. În Regiunea Vest, din procentul de 86% al gospodăriilor cu acces la internet, **85%** reprezintă gospodăriile cu acces la bandă largă.

Fig. 39 – Gospodăriile cu acces la bandă largă

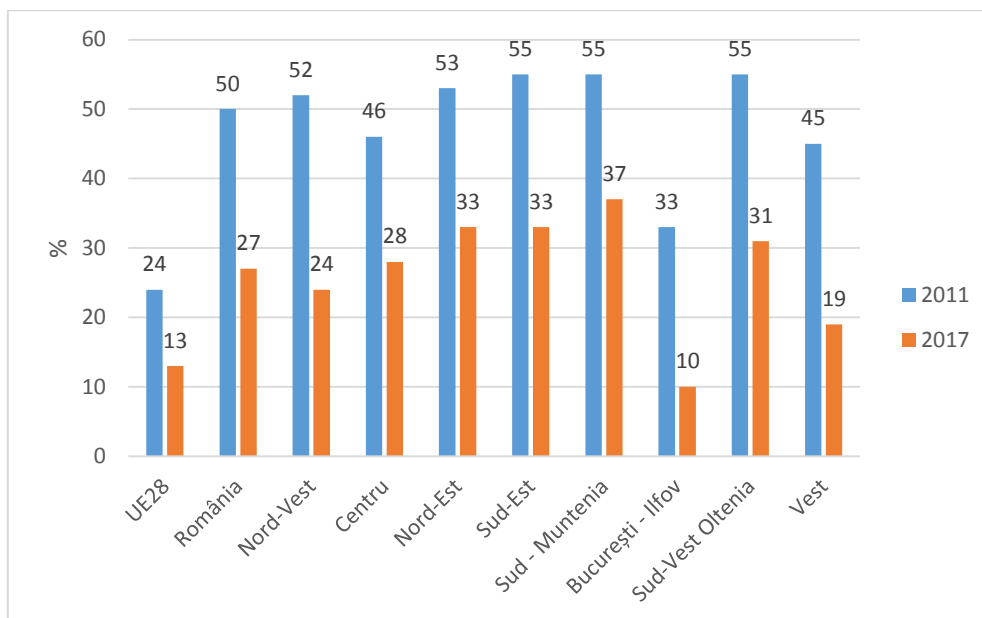

SURSA: EUROSTAT, isoc_r_broad_h, isoc_ci_it_h

Creșterea numărului de gospodării conectate la internet a avut ca efect scăderea **numărului populației care nu a folosit niciodată internetul**. În perioada

2011-2017, în Regiunea Vest, ponderea populației care nu a folosit niciodată internetul s-a înjumătățit.

Fig. 40 – Ponderea populației care nu a folosit niciodată internetul

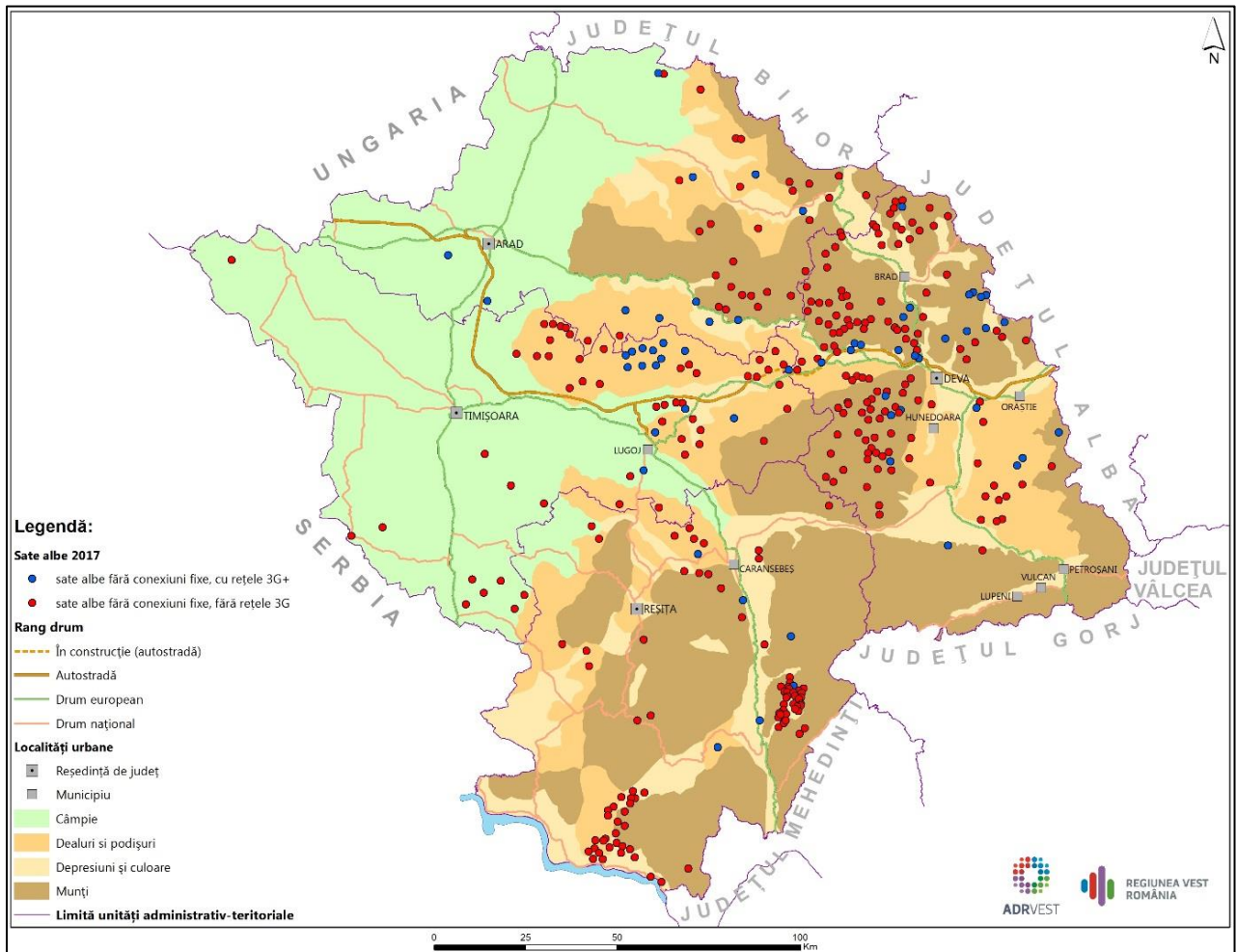
SURSA: EUROSTAT, isoc_r_cux_i, isoc_ci_ifp_iu

Politicile europene în domeniu au ca obiectiv facilitarea accesului la internet, accesul la rețea, terminale, conținut și servicii, în mod special în zone rurale și izolate. La 1 noiembrie 2017, ANCOM (Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații), împreună cu operatorii de telefonie și internet au identificat 3.251 localități rurale din România, care nu erau deservite de rețele fixe cu viteze de 30 Mbps sau mai mari și care nici nu este prevăzut să beneficieze de o asemenea facilitate în următorii 3 ani. Cele 3.251 localități din lista „zonelor albe”

conțin 350.870 gospodării și au o populație totală de 939.438 locuitori (date RPL 2011).

În Regiunea Vest, îndeosebi în zona înaltă există localități fără conexiuni fixe sau rețele 3G. Cea mai problematică zonă o constituie **județul Hunedoara** cu un **număr mare de localități fără conexiuni sau rețele de internet**. Sub aspect spațial, se localizează localități în (de la nord la sud) Munții Codru-Moma, Munții Bihor, Munții Zărandului, Munții Metaliferi și Poiana Ruscă, zona Teregova și Depresiunea Almăjului.

Harta 23 – Localitățile din lista „zonelor albe”

SURSA: Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară, Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, BANCA MONDIALĂ

3.3. Fondul de locuințe și eficiența energetică

Fondul de locuințe

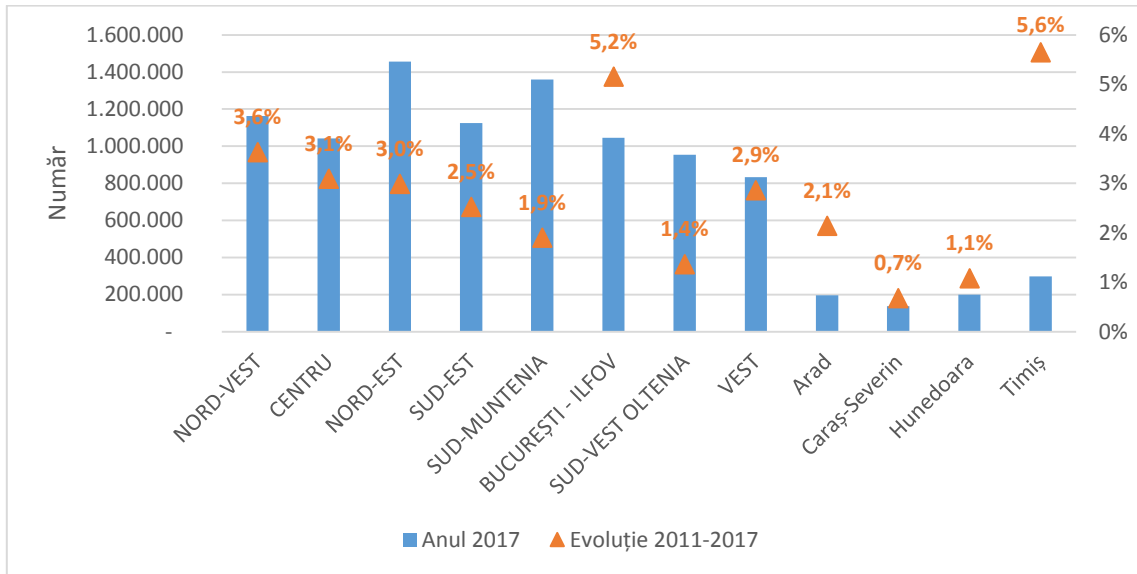
În anul 2017, în Regiunea Vest erau **833.499 locuințe**, cel mai mic număr de locuințe din cele opt regiuni de dezvoltare, în corelație numărul populației.

În perioada 2011-2017 se observă o **creștere în toate regiunile a numărului de locuințe**, mai puternică acolo unde dezvoltarea economică a fost mai susținută, ca de exemplu București-Ilfov și Nord-Vest.

În regiunea Vest județul Timiș are creșterea cea mai mare din regiune, la distanță semnificativă de celelalte județe.

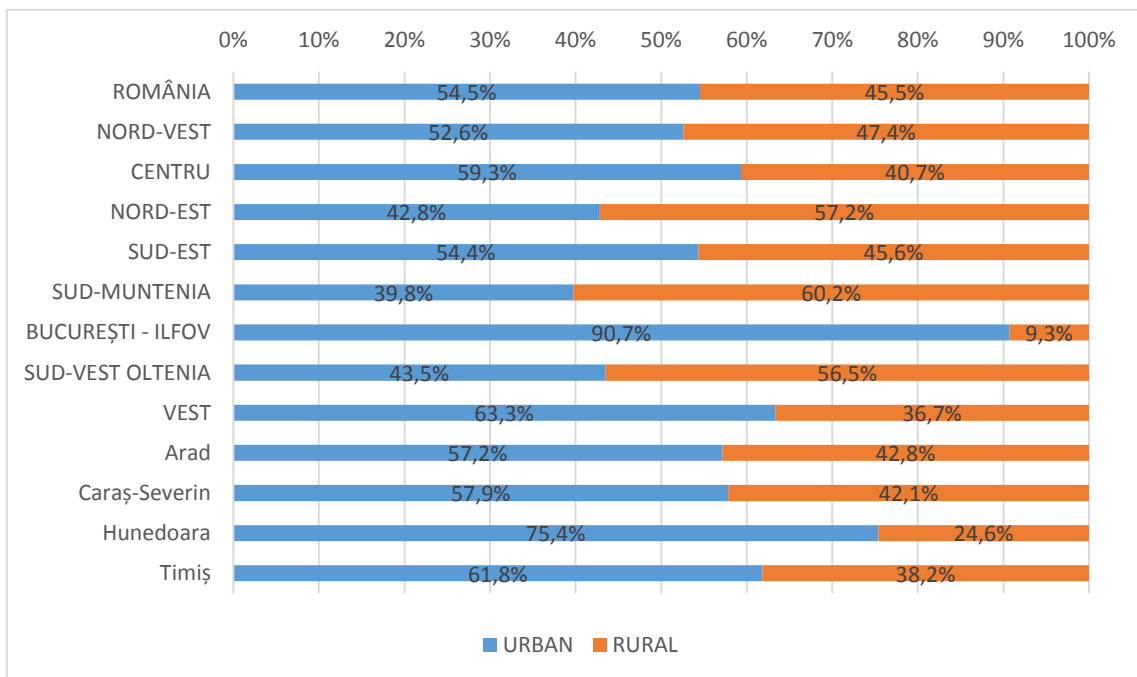
După **mediul de rezidență**, în Regiunea Vest 63,3% din locuințe sunt în mediul urban (locul II în țară), în corelație cu gradul de urbanizare al regiunii.

Fig. 41 – Numărul de locuințe, în anul 2017

Sursa: TEMPO Online, LOC101A

Fig. 42 – Locuințele, după ponderea mediului de rezidență, în anul 2017

Sursa: TEMPO Online, LOC101A

Unul dintre indicatorii importanți pentru măsurarea calității vieții este **confortul locuințelor, care poate fi apreciat prin**

numărul camerelor, suprafața locuibilă și numărul persoanelor aferent unei locuințe.

Tabelul 31. Principalii indicatori ai fondului de locuințe din anii 2011 și 2017

	CAMERE PE O LOCUINȚĂ		SUPRAFAȚĂ LOCUIBILĂ PE O CAMERĂ (MP)		SUPRAFAȚĂ LOCUIBILĂ PE O LOCUINȚĂ (MP)		PERSOANE PE O LOCUINȚĂ	
	2011	2017	2011	2017	2011	2017	2011	2017
ROMÂNIA	2,7	2,7	17,3	17,4	46,7	47,5	2,6	2,5
NORD-VEST	2,5	2,6	19,0	19,0	48,3	48,9	2,5	2,4
CENTRU	2,5	2,5	19,2	19,3	48,2	48,8	2,6	2,5
NORD-EST	2,6	2,7	16,7	16,8	44,2	45,3	2,7	2,7
SUD-EST	2,9	2,9	16,1	16,3	46,6	47,2	2,7	2,5
SUD-MUNTENIA	2,9	2,9	15,4	15,5	44,7	45,6	2,5	2,4
BUCUREȘTI - ILFOV	2,6	2,6	19,2	19,3	49,6	50,3	2,5	2,4
SUD-VEST OLTENIA	2,9	2,9	15,5	15,6	44,3	44,8	2,4	2,3
VEST	2,6	2,7	18,9	19,1	49,8	50,8	2,5	2,4
Arad	2,8	2,8	18,4	18,6	51,7	52,3	2,5	2,4
Caraș-Severin	2,7	2,7	17,8	17,8	48,0	48,3	2,5	2,4
Hunedoara	2,4	2,4	17,6	17,6	42,4	42,9	2,5	2,3
Timiș	2,7	2,7	20,6	20,8	54,6	56,3	2,6	2,5

Sursa: TEMPO Online, LOC101A, LOC102A

În perioada 2011-2017, se poate observa o îmbunătățire generală a tuturor indicatorilor care fac referire la confortul locuirii în toată țara.

În anul 2017, Regiunea Vest a înregistrat o valoare mai ridicată decât media națională la toți indicatorii care măsoară confortul locuințelor.

La nivel județean, în **județul Timiș** gradul de confort al locuințelor este cel mai ridicat, cu cele mai multe camere pe locuință (2,7)

și cu o suprafață locuibilă pe cameră (20,8 mp) și pe locuință (56,3 mp). **Județul Hunedoara** are valorile cele mai mici din regiune și decât media națională, cu 2,7 camere pe locuință și cu o suprafață locuibilă pe cameră (17,6 mp) și pe locuință (42,49 mp).

Referitor la formele de proprietate, 1,9% din totalul locuințelor din regiune aparțin proprietății majoritare de stat și 98,1% din locuințe aparțin proprietarilor privați.

Tabelul 32. Formele de proprietate ale fondului de locuințe în anul 2017

	PROPRIETATE MAJORITARĂ DE STAT	PROPRIETATE MAJORITARĂ PRIVATĂ	TOTAL LOCUINȚE	% STAT	% PRIVAT
România	109.648	8.867.146	8.976.794	1,2%	98,8%
NORD-VEST	14.237	1.148.300	1.162.537	1,2%	98,8%
CENTRU	16.993	1.024.978	1.041.971	1,6%	98,4%

NORD-EST	15.798	1.439.736	1.455.534	1,1%	98,9%
SUD-EST	16.069	1.107.936	1.124.005	1,4%	98,6%
SUD-MUNTENIA	12.085	1.347.668	1.359.753	0,9%	99,1%
BUCUREȘTI - ILFOV	8.998	1.035.845	1.044.843	0,9%	99,1%
SUD-VEST OLTENIA	9.834	944.818	954.652	1,0%	99,0%
VEST	15.634	817.865	833.499	1,9%	98,1%
Arad	1.825	194.404	196.229	0,9%	99,1%
Caraș-Severin	3.702	134.311	138.013	2,7%	97,3%
Hunedoara	6.541	193.925	200.466	3,3%	96,7%
Timiș	3.566	295.225	298.791	1,2%	98,8%

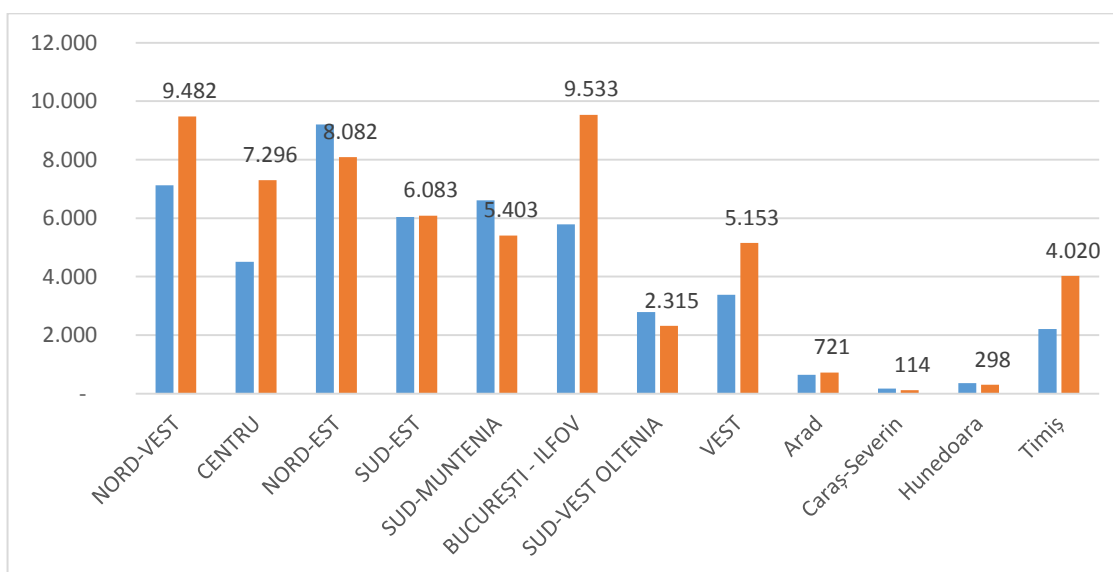
Sursa: TEMPO Online, LOC101A

Datele statistice aferente numărului de construcții terminate în perioada 2011-2017 reflectă două dinamici diferite ale regiunilor și anume: Regiunile Nord-Est, Sud-Muntenia, Sud-Vest Oltenia au înregistrat un număr mai mic de locuințe terminate în anul 2017 comparativ cu cele înregistrate în anul 2011; Regiunile Nord-Vest, Centru, Sud-Est, București-Ilfov și Vest au avut un trend crescător al numărului de locuințe terminate.

Numărul de locuințe terminate reprezintă un indicator relevant pentru starea economiei, existând o legătură pozitivă între mediul economic efervescent și numărul locuințelor terminate (finalizate).

În Regiunea Vest, în anul 2017, **98,9%** din totalul locuințelor finalizate au fost realizate din **fonduri private**. Această pondere a fost mai ridicată decât cea de la nivel național (96,7%).

Fig. 43 – Numărul construcțiilor finalizate din anii 2011 și 2017

Sursa: TEMPO Online, LOC104A

Programele finanțate de stat pentru construcția de locuințe au un rol important în special pentru grupurile defavorizate și aflate în diverse riscuri sociale (tineri, bătrâni, orfani, etc.), care nu își pot permite achiziționarea de case finanțate prin

fonduri proprii, iar statul român poate avea o importantă contribuție la dezvoltarea socială a acestor grupuri. În perioada 2011-2017 s-au finalizat aproximativ **553 apartamente prin programul ANL**, adică 8,4% din totalul național.

Tabelul 33. Localitățile care au beneficiat de programul ANL în perioada 2011-2017

LOCALITATE	NUMĂR LOCUINȚE (2017)
Ineu	64
Nădlac	16
Reșița	48
Oravița	40
Deva	104
Petrla	20
Orăștie	40
Simeria	36
Lupeni	85
Deta	64
Sănnicolau mare	30
TOTAL ORAȘE DIN REGIUNEA VEST	553
% DIN TOTAL RO	8,8%

Sursa: ANL

Eficiență energetică

Sectorul clădirilor este unul dintre cei mai importanți consumatori de energie. La nivelul unei clădiri consumul de energie termică pentru încălzire și pentru asigurarea necesarului de apă caldă menajeră reprezintă aproximativ 70% din consumul total de resurse energetice.

În Regiunea Vest, sunt **833.499 locuințe**, în anul 2017, din care **527.604,87 de locuințe** - **63,3%**²⁷ sunt în **mediul urban**.

Suprafața construită desfășurată a locuințelor în Regiunea Vest este de aproximativ **701 mii m²**, conform tabelului de mai jos.

Din punct de vedere al **perioadei de construire**, majoritatea clădirilor au fost construite în perioada **1961 – 1980**, conform normativelor specifice perioadei. Ridicarea nivelului de cerințe din punct de vedere al consumurilor energetice s-a realizat după anul 1985, când nivelul de protecție termică a crescut cu 20% față de

²⁷ Sursa: Tempo Online, LOC101A

clădirile proiectate anterior. O altă creștere a nivelului de protecție termică s-a realizat pentru construcțiile noi realizate după anul 2010, când au fost revizuite rezistențele termice minime stabilite în mod

convențional din condiții de reducere a consumurilor energetice.

Clădirile proiectate și construite până în anul 1985 oferă un nivel mai scăzut al rezistenței termice.

Tabelul 34. Suprafața construită desfășurată a locuințelor

	Suprafață construită desfășurată [mp]
România	7,326,640.00
Regiunea VEST	701,011.00
Arad	121,612.00
Caraș-Severin	21,598.00
Hunedoara	53,287.00
Timiș	504,514.00

Sursa: INS Tempo Online LOC105A, anul 2017

Blocurile de locuințe

Conform INS, în regiunea Vest, există un număr de **345.884 gospodării în locuințe colective (blocuri de apartamente),**

reprezentând astfel aproximativ **10,4% din total România.**

Tabelul 35. Număr gospodării în locuințe colective

	Număr gospodării în locuințe colective	Pondere din total
România	3,315,590	
Vest	345,884	10,4%
Arad	55,253	16.0%
Caraș-Severin	53,169	15.4%
Hunedoara	113,438	32.8%
Timiș	124,024	35.9%

Sursa: INS

Se observă faptul că ponderea mai mare de gospodării în locuințe colective se regăsește în județele **Hunedoara și Timiș** (peste 30%), în timp ce județele Arad și

Caraș – Severin au o pondere mai scăzută (15 – 16%), datorită numărului mai mic de orașe și municipii.

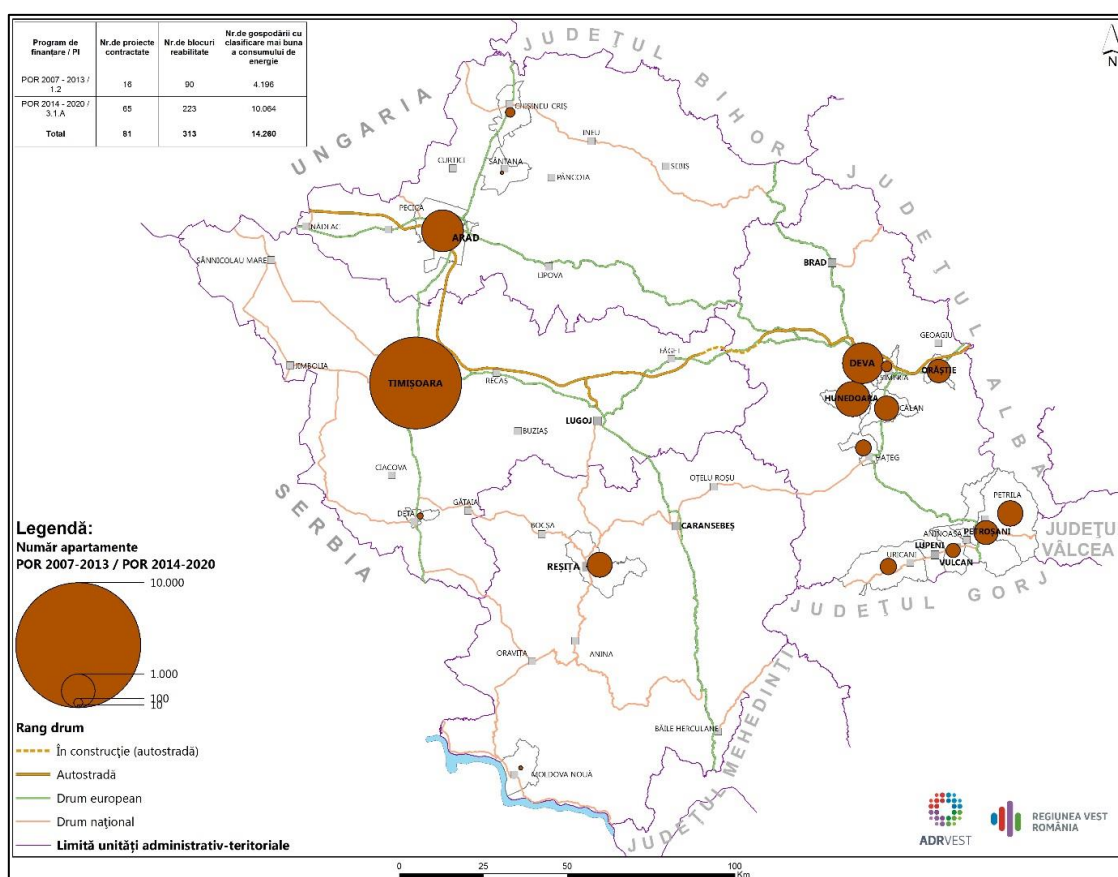

În Regiunea Vest, prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, au fost reabilitate un număr de **90 blocuri de locuințe**, însumând **4.196 apartamente**. La vremea respectivă, costul mediu de reabilitare a fost **722 mii lei pe clădire**, sau în jur de **16 mii lei pe apartament**.

Prin Programul Operațional Regional 2014 – 2020 au fost contractate până în prezent un număr de 65 proiecte care vizează reabilitarea termică a **223 blocuri de locuințe**, însumând **10.064 apartamente**.

În total, un procent de doar **4,1% din totalul gospodăriilor din locuințe colective** au fost sau urmează să fie reabilitate utilizând fonduri europene prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, respectiv 2014 – 2020. În aceste date nu au fost incluse locuințele colective reabilitate termic din bugetul local al unităților administrativ teritoriale sau pe cheltuiala proprie a locatarilor.

Harta 24 – Distribuția spațială a apartamentelor din locuințe colective (blocuri) reabilitate prin Programul Operațional Regional 2007-2013 / 2014-2020

Proiectele s-au adresat blocurilor contruite în perioada 1950-1990, cu regimul de înălțime minim al blocului de P+2E și au

vizat lucrări de izolarea termică a elementelor anvelopei: parte opacă, parte vitrată, planșeu peste peste ultimul nivel,

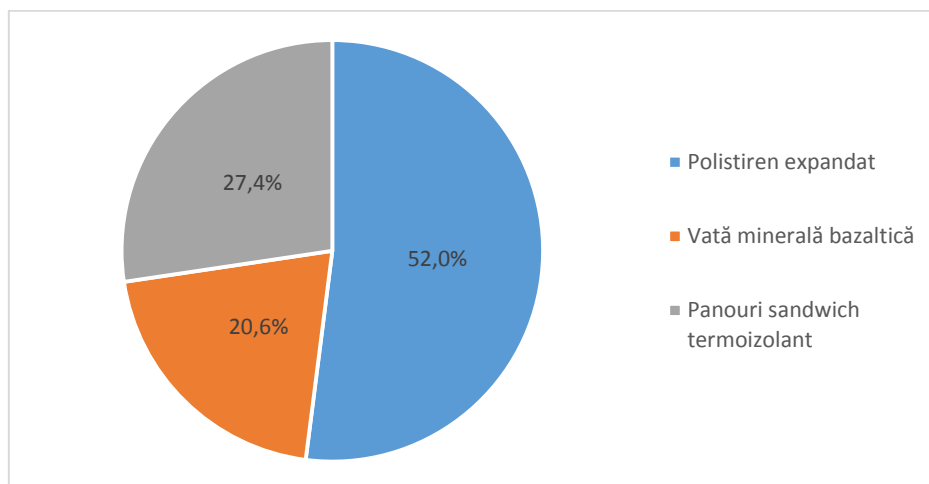
placa pe sol, înlocuirea instalațiilor de încălzire, înlocuirea instalațiilor electrice pentru spațiile comune, implementarea unor soluții pentru generare energie electrică regenerabilă pentru iluminatul spațiilor comune, înlocuire ascensoare unde a fost cazul, și alte măsuri conexe care au avut ca scop îmbunătățirea eficienței energetice și reabilitarea clădirilor. Ca și indicatori, trebuia să rezulte prin măsurile propuse, atingerea unui consum specific de energie pentru încălzire nu mai mare de 90 kWh/mp/an pentru zonele climatice I-II, respectiv 100 kWh/mp/an pentru zonele climatice III – V.

Regiunea Vest este acoperită de **primele 4 zone climatice de calcul pentru iarnă și**

anume Zona I, cu temperatura de calcul - 12°C care acoperă partea de Sud – Vest a regiunii, Zona II, cu temperatura de calcul - 15°C, specifică zonelor din Câmpia de Vest, Zona III, cu temperatura de calcul - 18°C specifică zonelor de deal și Zona IV cu temperatura de calcul - 21°C, specifică zonei Munților Banatului.

Pentru majoritatea proiectelor propuse de izolare termică a blocurilor de locuințe prin Programul Operațional Regional 2014 - 2020, s-a optat ca **soluții tehnice** pentru izolarea părților opace ale anvelopelor cu Polistiren Expandat ignifugat, (52,0%), urmând Panourile Sandwich termoizolante (27,4%), respectiv Vată minerală bazaltică (20,6%).

Fig. 44 – Soluție izolare termică pereți exteriori

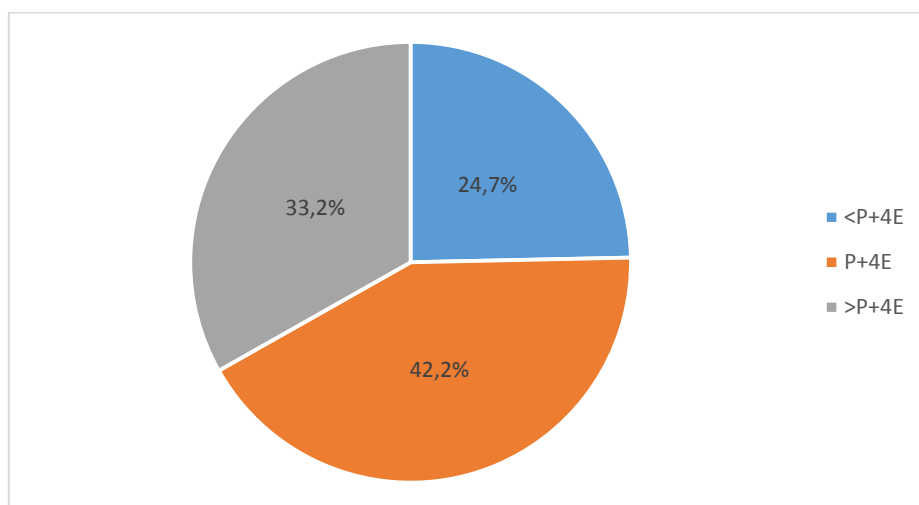

Sursa: ADR Vest, calculele autorilor

Din punct de vedere al **regimului de înălțime** al blocurilor de locuințe propuse spre reabilitare în cadrul Programului Operațional Regional 2014 – 2020, predomină blocurile de locuințe cu regimul de înălțime (S)+P+4E (42,2%). Blocurile cu

regim de înălțime mai scăzut (P+2E, P+3E) sunt specifice orașelor mai mici, iar blocurile de locuințe cu regimul de înălțime P+6E – P+10E se regăsesc predominant în municipiile reședință de județ.

Fig. 45 – Regim de înălțime al blocurilor de locuințe propuse spre reabilitare

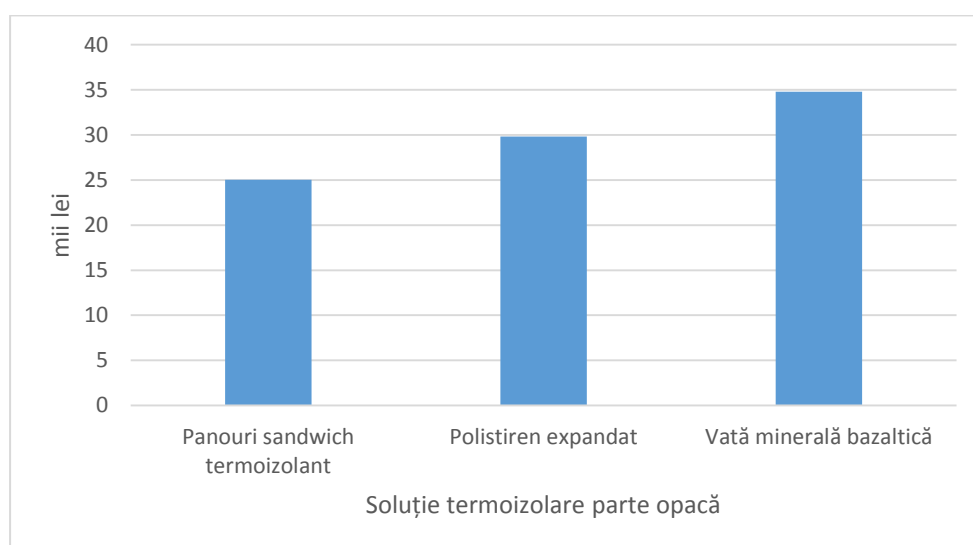
Sursa: ADR Vest

Analiza costurilor de reabilitare termică a blocurilor de locuințe s-a calculat la valoarea totală a proiectelor, fiind incluse atât cheltuielile pentru investiția de bază, cât și cheltuielile necesare privind proiectarea, consultanța și managementul de proiect.

Din punct de vedere al costului de reabilitare a blocurilor de locuințe, ca soluție folosită pentru termoizolarea părții

opace a anvelopei, cea mai avantajoasă soluție rezultă folosirea panourilor sandwich termoizolante (**25,04 mii lei/apartament** sau **5,33 mii Euro/apartament**), urmând polistirenul expandat ignifugat (**29,82 mii lei/apartament** sau **6,35 mii Euro/apartament**) și vata minerală bazaltică (**34,81 mii lei/apartament** sau **7,41 mii Euro/apartament**).

Figura 46 – Cost reabilitare pe apartament în funcție de soluție

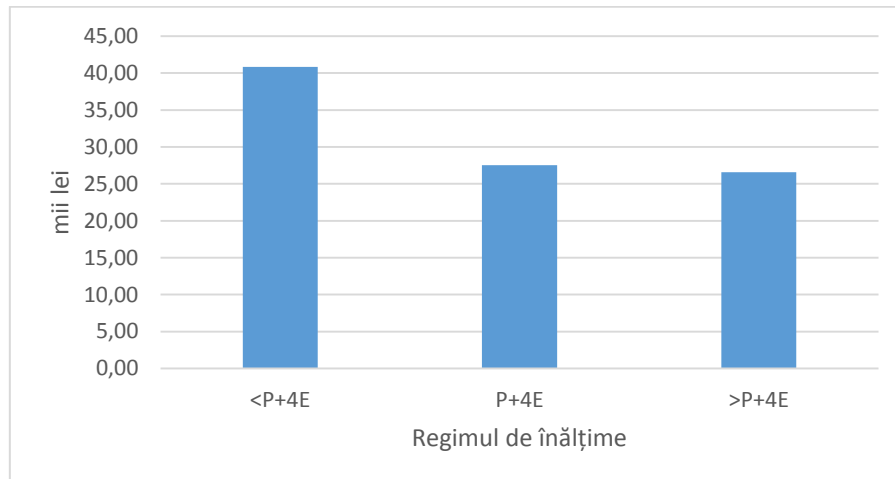

Sursa: ADR Vest, calculele autorilor

Costul redus pe un apartament al termoizolării pereților exteriori cu ajutorul panourilor sandwich termoizolante se poate explica faptul că această soluție a fost aplicată doar de către Municipiul Timișoara

(situat în zona climatică II), la proiecte ce vizează blocuri înalte (P+6E – P+10E) care adăpostesc un număr mai mare de apartamente.

Figura 47 – Cost mediu pe apartament în funcție de regimul de înălțime

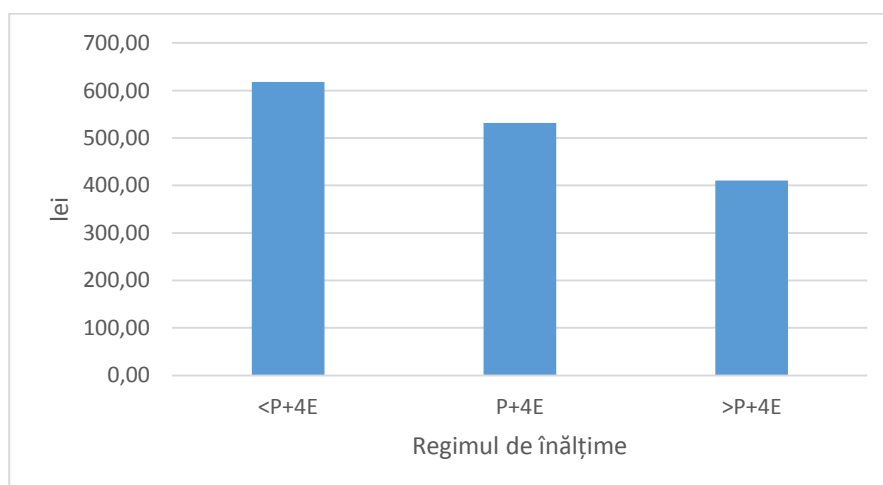

Sursa: ADR Vest, calculele autorilor

De asemenea, se observă faptul că la o clădire de locuințe cu mai multe niveluri și cu mai multe apartamente, costul de reabilitare termică pe apartament este mai scăzut indiferent de soluția adoptată, iar cea mai mare presiune financiară pe costul

reabilitării termice este pe locatarii blocurilor de locuințe cu mai puține niveluri (P+2E, P+3E), care au un număr mic de apartamente. Aceste blocuri de locuințe sunt specifice orașelor mai mici, dar se regăsesc și în mediul rural.

Figura 48 – Cost mediu pe mp suprafață utilă încălzită în funcție de regimul de înălțime

Sursa: ADR Vest, calculele autorilor

Din punct de vedere al **costului mediu de reabilitare pe metru pătrat suprafață utilă încălzită** este cu atât mai crescut cu cât clădirile au regimul de înălțime mai redus. La locuințele colective cu regim mai mic de P+4E, costul mediu este de **618,12 lei/mp**, sau **131,51 Euro/mp**, pentru regimul de înălțime P+4E costul mediu este de **531,51 lei/mp** sau **113,09 Euro/mp**, iar pentru blocurile înalte, având regimul de înălțime mai mare de P+4E, costul mediu este de **410,49 lei/mp** sau **87,34 Euro/mp**.

Din punct de vedere al **rezultatelor așteptate** în urma investițiilor în economia de energie, se prognozează o **scădere**

anuală totală de aproximativ 15,500 tone echivalent CO₂. Calculând reducerea GES raportat la fiecare proiect, reiese o medie de **1,91 tone echivalent CO₂ pe apartament**.

Consumul de energie primară la nivel de bloc de locuințe înainte de aplicarea măsurilor de reabilitare se situează în medie la 1,61 milioane kWh/an, iar în urma aplicării măsurilor de reabilitare termică, reiese o valoare de 609,37 mii kWh/an, o **reducere cu 47,5% a consumului total de energie primară**.

4. MEDIU

4.1. Calitatea factorilor de mediu

Calitatea aerului

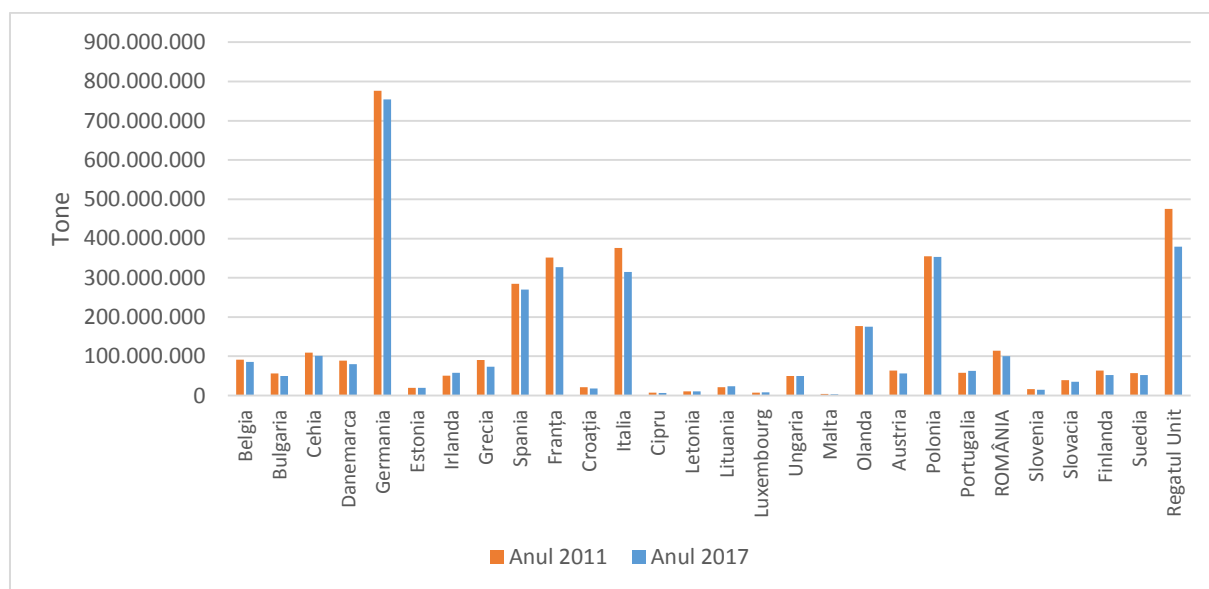
Problemele cele mai importante privind calitatea aerului sunt generate de **emisiile atmosferice**. Ele produc acidifierea atmosferei, afectează producția de ozon troposferic, măresc concentrația în atmosferă a particule în suspensie, a pulberilor cu metale grele și a gazelor cu efect de seră, epuizează stratul de ozon, produc schimbări climatice.

Emisiile de poluanți atmosferici provin din majoritatea activităților industriale și sociale,

reprezentând un risc real pentru ecosisteme și sănătatea populației. La nivel european, politicile și acțiunile au dus la o reducere semnificativă a emisiilor antropice, dar anumiți poluanți atmosferici dăunează în continuare sănătății umane.

Perioada 2011-2017 a marcat o continuare a tendinței generale de la nivel european, de scădere a **emisiilor gazelor cu efect de seră**. În această perioadă, în România, emisiile au scăzut cu 12,3%, scăderea fiind mai mare decât cea de la nivelul UE (7,9%).

Figura 49 – Gazele cu efect de seră (CO₂, N₂O în CO₂ echivalent, CH₄ în CO₂ echivalent)

Sursa: EUROSTAT, env_ac_ainah_r2

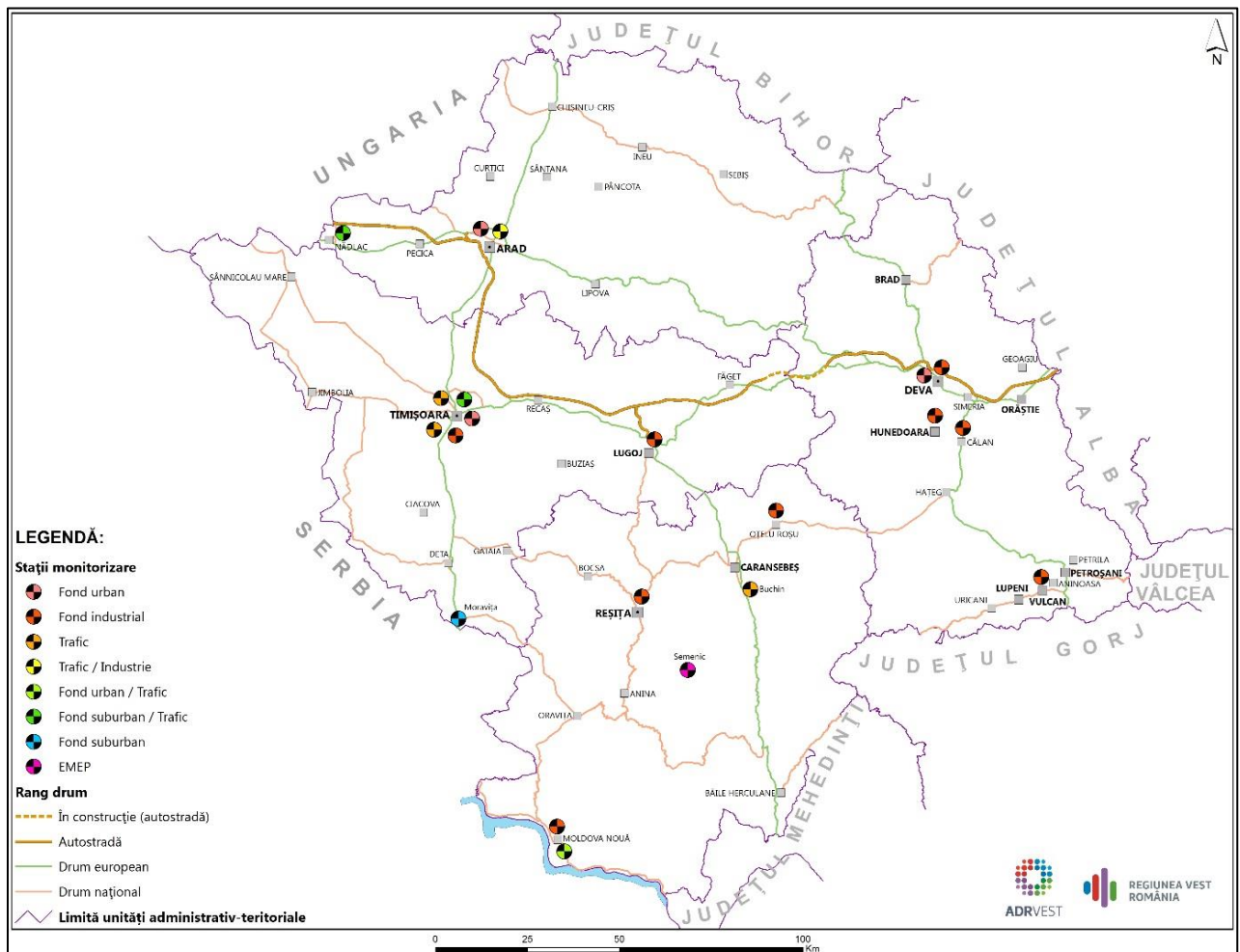
În anul 2017, în România, emisiile gazelor cu efect de seră totalizau 100.940.065,4 tone. Pentru emisiile de gaze cu efect de seră, nu există date la nivel de regiune.

Rețeaua națională de monitorizare a calității aerului, cuprinde stații pentru evaluarea influenței traficului asupra calității aerului, stații pentru evaluarea influenței

activităților industriale asupra calității aerului, pentru evaluarea influenței “așezărilor urbane” asupra calității aerului dar și stații de fond regional – stație de referință - pentru evaluarea calității aerului, departe de orice tip de sursă, naturală sau antropică, care ar putea contribui la deteriorarea calității aerului.

La nivel regional, **rețeaua de monitorizare a calității aerului** cuprinde **21 de instalații**, cele mai multe fiind în județul Timiș. După tipul instalațiilor, cele mai răspândite sunt cele de tip industrial, acestea fiind utilizate pentru evaluarea impactului poluării atmosferice din surse ale industriei grele asupra zonelor locuite.

Harta 25 – Rețeaua de monitorizare a calității aerului din Regiunea Vest

Sursa: Agențiile pentru Protecția Mediului din Regiunea Vest

Rețeaua de monitorizare este insuficientă, neacoperind uniform regiunea. De asemenea, datele din tabelul de mai jos arată faptul că există **stații nefuncționale** pe toată durata anului. Alte probleme semnalate sunt cele legate de **funcționarea parțială/întreruptă a**

stațiilor de monitorizare, de aici rezultând o colectare parțială, insuficientă pentru a valida datele. În acest context, există posibilitatea ca eventualele probleme ce țin de emisiile poluante să nu fie înregistrate.

Pulberile în suspensie (PM), dioxidul de azot (NO₂) și ozonul troposferic (O₃) afectează cel mai mult sănătatea umană. Conform datelor centralizate din *Rapoartele Anuale privind Starea Mediului* din județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș, nu există

valori NO₂ și PM₁₀ care să se situeze peste limitele anuale. Emisii mai mari de O₃ s-au înregistrat la stațiile din județul Caraș-Severin, acestea fiind de peste două ori mai mari în comparație cu alte stații din celelalte județe ale Regiunii Vest.

Tabelul 36: Măsurători concentrații medii anuale pentru NO₂, SO₂, PM₁₀ și CO, anul 2017

Instalație de monitorizare aer	NO ₂ (μg/mc)	SO ₂ (μg/mc)	PM ₁₀ (μg/mc)	O ₃ (μg/mc)	CO (mg/mc)
AR1	9,33	6,08	30,34	50,61	0,17
AR2	6,17	5,73	23,54	53,80	0,17
AR3	:	7,02	:	:	:
CS1	13,22	9,53	:	131,88	:
CS2	9,11	7,43	:	118,24	:
CS3	:	13,72	19,2	:	:
CS4	:	10,23	:	:	:
CS5	:	:	:	:	:
EM2	:	:	:	:	:
HD1	14,15	9,32	14,18	:	0,26
HD2	11,3	10,96	21,46	:	0,19
HD3	:	:	:	:	:
HD4	10,19	6,99	21,07	:	0,24
HD5	:	13,98	22,66	:	0,66
TM1	21,44	7,24	:	:	:
TM2	10,79	6,82	27,74	37,24	0,22
TM3	13,24	:	:	56,20	:
TM4	13,24	7,73	:	39,53	0,44
TM5	17,34	7,34	:	:	0,17
TM6	:	:	:	:	:
TM7	:	:	:	:	:
VALOARE LIMITĂ ANUALĂ	40,00	:	40,00	120,00	:

Sursa: Agențiile pentru Protecția Mediului, prelucrare autori

La nivelul celor 3 stații de monitorizare continuă din **județul Arad**, nu s-a înregistrat numărul maxim admis de depășiri ale valorilor limită a concentrațiilor de poluanți așa după cum se specifică în Legea 104/2011 și nici depășiri ale valorilor limită anuale. În baza informațiilor înregistrate de stațiile de monitorizare, concentrațiile medii anuale de SO₂ și NO₂

au scăzut față de anii anteriori. Pe parcursul intervalului studiat există depășiri ale valorilor limită zilnice la PM₁₀ și ale valorilor țintă la O₃, susținute și de schimbările parametrilor meteorologici și climatici. Populația județului Arad, și în special a orașelor, este expusă în permanență și tot timpul anului la toate tipurile de poluanți, chiar dacă nu sunt depășite valorile limită

sau numărul de zile stipulate în legea privind calitatea aerului înconjurător (Raport privind Starea Mediului în Județul Arad 2018).

Pentru **județul Caraș-Severin**, analiza datelor colectate nu poate determina tendința generală a concentrațiilor medii anuale (care de regulă s-au situat sub valorile limită/valorile țintă), deoarece datele intrate în analiză sunt insuficiente (Raport privind Starea Mediului în Județul Caraș-Severin 2018).

La stațiile de monitorizare din **județul Hunedoara** nu s-au înregistrat în ultimii 5 ani depășiri ale valorilor limită/țintă a

concentrațiilor de poluanți în aerul înconjurător. Prin urmare, în județul Hunedoara nu există o expunere a populației la concentrații peste valorile limită/țintă stabilite pentru protecția sănătății umane (Raport anual Privind Starea Mediului în Județul Hunedoara, Anul 2017).

Nivelurile mari de poluare a aerului au în continuare un impact negativ asupra cetățenilor din Regiunea Vest, în special a celor care trăiesc în zone urbane. Este important să se intensifice eforturile de reducere a emisiilor din sectorul de transport sau cel al încălzirii locuințelor

Calitatea apei

Regiunea Vest este străbătută de patru bazine hidrografice importante (Crișuri, Mureș-Aranca, Spațiul Hidrografic Banat și Jiu).

După **clasa de calitate a apei**, toate bazinele ce străbat într-o anumită măsură Regiunea Vest, se încadrează, în mare măsură, în clasele de stare foarte bună, bună și moderată. Dintre apele ce străbat regiunea, bazinul hidrografic al Crișurilor are cea mai mare pondere a apelor din clasa I și II (70,4%). Niciun bazin din regiune nu are segmente încadrate în clasa V – stare proastă.

Principalele probleme care afectează calitatea apelor de suprafață și subterane sunt (Raport anual privind starea factorilor de mediu în județul Timiș - 2018):

- evacuările de ape uzate neepurate sau insuficient epurate provenite de la

localitățile arondate bazinului hidrografic;

- lipsa sau insuficienta rețea de canalizare menajeră a localităților aflate în spațiul bazinului hidrografic;
- infiltrațiile din canalele de desecare, canale folosite în mod accidental sau temporar pentru descărcarea apelor uzate de la vechiile bataluri ale unităților zootehnice;
- depozitarea și împrăștierea pe terenurile agricole a îngrășămintelor chimice și a pesticidelor fără a ține cont de perioadele optime de administrare a acestora;
- impurificarea remanentă datorată fostelor evacuări de dejecții provenite de la complexele de creștere a suinelor precum și a celor de creștere a păsărilor;
- depozitarea gunoierului menajer pe suprafețe neamenajate.

Tabelul 37. Calitatea apelor de suprafață, în anul 2017

BAZINE HIDROGRAFICE	TOTAL LUNGIME PE CORP DE APĂ MONITORIZAT (KM)	CLASA I ȘI II STARE FOARTE BUNĂ ȘI BUNĂ	CLASA III STARE MODERATĂ	CLASA IV STARE SLABĂ	CLASA V STARE PROASTĂ
Crișuri	1.682	1.184	332	166	-
		70,4%	19,7%	9,9%	0%
Mureș-Aranca	4.349	2.715	1489	145	-
		62,4%	34,2%	3,3%	0%
Spațiul hidrografic Banat (Bega, Caraș, Bârzava, Timiș, Cerna Nera)	3.186	2.077	1.109	-	-
		65,2%	34,8%	0%	0%
Jiu	2.304	1.418	838	48	-
		61,5%	36,4%	2,1%	0%
ROMÂNIA	37605	19.285	16.670	1.061	589
		51,3%	44,3%	2,8%	1,6%

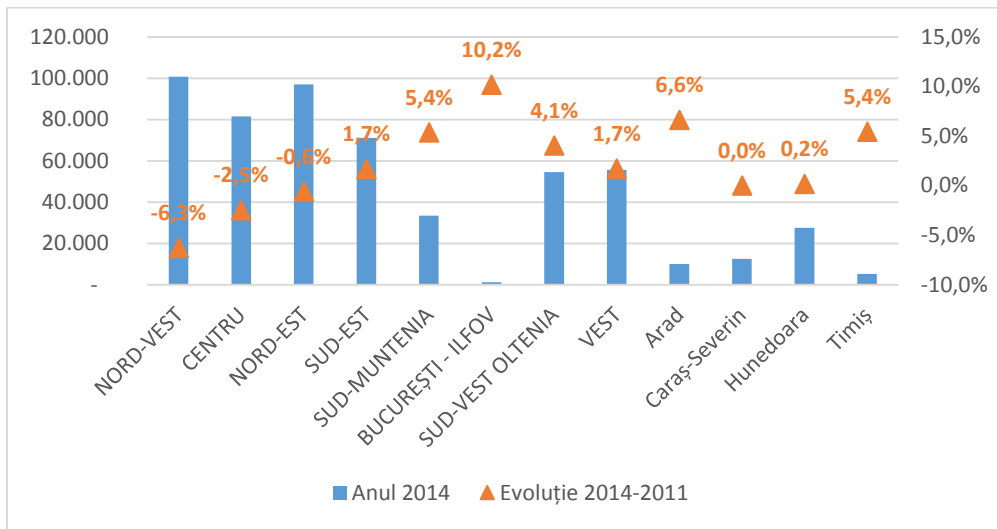
Sursa: INS

Calitatea solului

Degradarea terenurilor și a solurilor este definită ca un declin cantitativ și calitativ al acestora cauzat de utilizarea necorespunzătoare de către om. Degradarea solurilor este un proces străvechi, a apărut o dată cu apariția agriculturii, dar extinderea și impactul asupra mediului ambiant sunt în prezent mai alarmante ca niciodată.

Conform celor mai recente statistici disponibile, în anul 2014, în Regiunea Vest 55.590 ha erau clasificate ca fiind terenuri degradate și neproductive. În perioada 2011-2014, ponderea terenurilor degradate a crescut cu 1,7%, creșterea fiind contrară tendinței de la nivel național, unde indicatorul a marcat o scădere (0,7%).

Figura 50 – Terenurile degradate și neproductive

Sursa: Tempo Online, AGR101A

4.2. Biodiversitatea și protecția naturii

Arii protejate

România este una din dintre țările cu cea mai mare biodiversitate din Europa. În țara noastră se regăsesc cinci cele nouă regiuni biogeografice identificate de Uniunea Europeană (cel mai mare număr de astfel de regiuni).²⁸ În Regiunea Vest, se localizează trei din cele cinci regiuni biogeografice din România: panonic, continental și alpin. În cadrul acestor regiuni putem identifica arii protejate.

Ariile protejate din cadrul Regiunii Vest cuprind zone naturale delimitate geografic și topografic, destinate realizării unor obiective specifice privind conservarea diversității biologice, a elementelor și fenomenelor peisagistice, geologice, paleontologice, speologice sau de altă

natură prin instituirea unui regim special de ocrotire, conservare și utilizare durabilă.

Pe teritoriul Regiunii Vest există **5 Parcuri Naționale și 4 Parcuri Naturale**, declarate prin Legea nr. 5/2000 și prin H.G. 2151/2005.

Pentru a putea realiza o conservare adecvată a biodiversității, beneficiază în prezent de statut legal de protecție la nivel regional un număr de 97 de Rezervații Naturale, Științifice și Monumente ale Naturii în cadrul programului Natura 2000. Aceste aspecte sunt tratate mai pe larg la capitolul de turism - patrimoniul natural protejat.

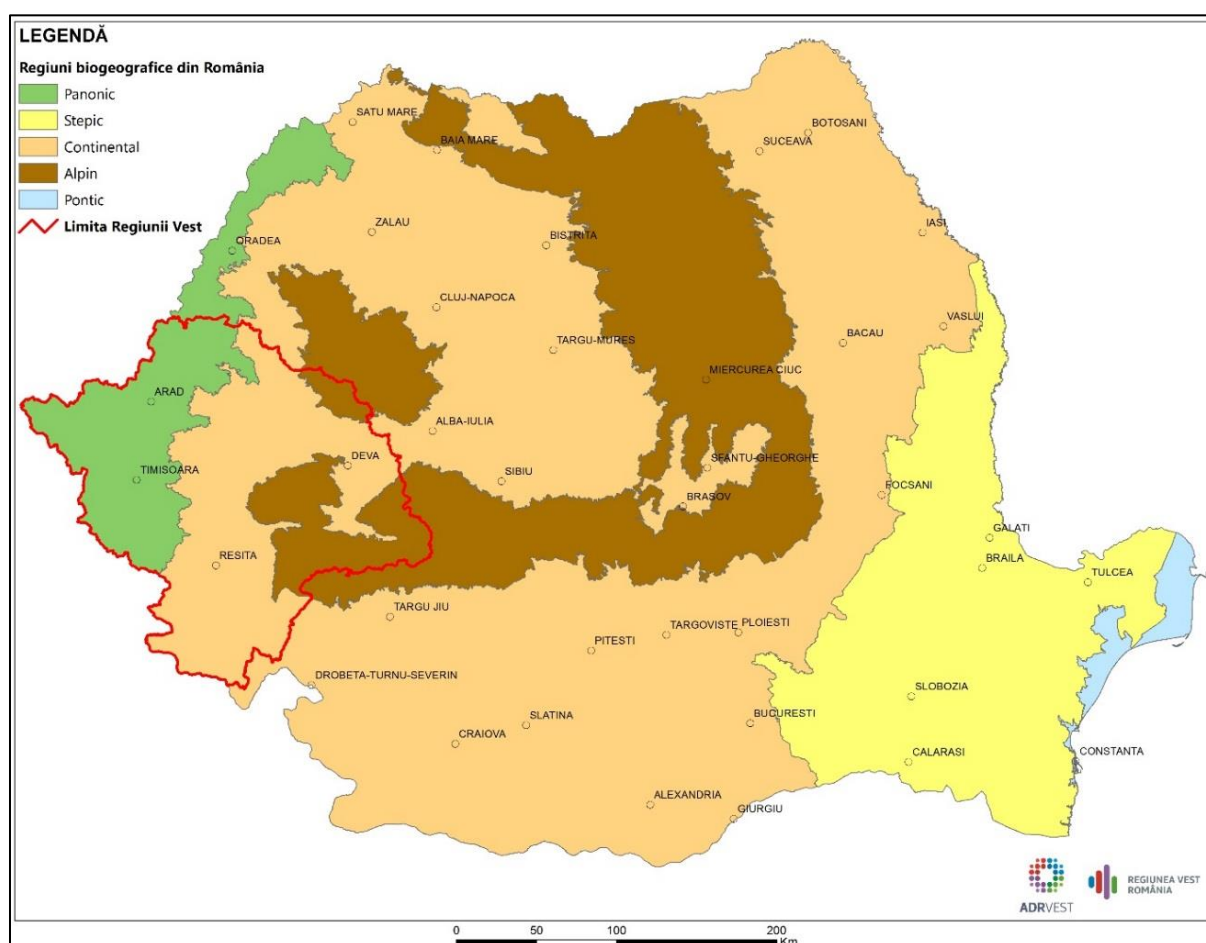
²⁸ Albumul NATURA2000

Tabelul 38. Parcurile naționale și naturale din Regiunea Vest

DENUMIRE	SUPRAFAȚĂ (ha)
Parcul Național Retezat	38.000,8
Parcul Național Domogled - Valea Cernei	24.413
Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița	36.707
Parcul Național Semenic - Cheile Carașului	36.219,4
Parcul Național Defileul Jiului	599,2
Parcul Natural Lunca Mureșului	17.285
Parcul Natural Porțile de Fier	76.520,2
Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina	38.115,7
Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului	100.427

Sursa: Ministerul Mediului, calcul suprafață ESRI ArcMAP

Harta 26 – Regiunile biogeografice ale României

Flora

Din punct de vedere a zonalității latitudinale a vegetației, cea mai mare parte a teritoriului Regiunii Vest aparține zonei **silvostepei**, cu o subzonă a pălcurilor de pădure de stejari mezofili, în principal cu stejar pedunculat (*Quercus robur*) la nord de Mureș, o subzonă a pălcurilor de pădure de stejari submezofili-termofili cu stejar pufos (*Quercus pubescens*), în zonele de câmpie joasă și o subzonă a pălcurilor de pădure de stejari submezofili-termofili cu cer (*Quercus cerris*) și gărniță (*Quercus frainetto*).

Munții Banatului, Munții Cernei și Munții Mehedinți se remarcă prin prezența florei submediteraneene cum ar fi: cărpinița (*Carpinus orientalis*), liliacul sălbatic (*Syringa vulgaris*), mojdreanul (*Fraxinus ornus*), alunul turcesc (*Corylus colurna*),

cornul (*Cornus mas*), scumpia (*Cotinus coggygia*). În sudul Munților Banatului, spre Defileul Dunării, este prezent și fagul oriental (*Fagus orientalis*), iar în pădurile de conifere din Munții Banatului a fost aclimatizat bradul duglas (*Pseudotsuga menziesii*).

În Regiunea Vest se întâlnesc **20 de specii de plante rare**, periclitare și endemice, care necesită măsuri de conservare. Dintre acestea se pot aminti câteva: pinul negru de Banat (*Pinus nigra ssp banatica*), zâmbrul, tisa (*Taxus baccata*), floarea de colț, narcisa (*Narcissus stellaris*), ghințura galbenă (*Gentiana lutea*), cornaciul (*Trapa natans*), ghiocelul (*Galanthus nivalis*), crucea voinicului (*Hepatica transsilvanica*), arnica (*Arnica montana*).

Imaginea 13 – Pinul Negru de Banat (stânga) Imaginea 14 – Floarea de Colț (dreapta)

Fauna

Prin varietatea, bogăția și originalitatea ei, fauna acestei regiuni prezintă o importanță deosebită și reprezintă totodată pentru

multe specii limita nordică a arealului de răspândire. Diversitatea mare de a faunei se datorează în primul rând varietății

biotopurilor, ceea ce a determinat existența, în regiune, a numeroase specii de câmpie joasă și chiar de stepă, de zăvoaie, precum și faună caracteristică zonelor colinare și regiunilor carstice și montane.

Această regiune este una dintre puținele din țară unde pot fi întâlnite un număr mare de specii de **păsări** care pot fi: oaspeți de iarnă sau de vară, specii de pasaj sau sedentare. Dintre speciile protejate de păsări se pot aminti: stârcul cenușiu sau bătlanul (*Ardea cinerea*), stârcul roșu (*Ardea purpurea*), stârcul de noapte (*Nycticorax nycticorax*), buhaiul de baltă (*Botaurus stellaris*), egreta mare (*Egretta alba*), egreta mică (*Egretta garzetta*), codalbul (*Haliaetus albicilla*), *Ardeola ralloides*, *Ixobrychus minutus*.

În ceea ce privește speciile de **pești**, apele din regiune conferă condiții optime dezvoltării lipanului (*Tymallus tymallus*) și mrenei (*Barbus barbus*) în sectorul montan și colinar, a crapului (*Cyprinus carpio*) și cleanului (*Leuciscus cephalus*) în sectorul de câmpie.

Fauna de **reptile** este reprezentată prin elemente termofile, multe dintre acestea fiind însă vulnerabile și rare așa cum sunt: șopârta de ziduri (*Lacerta muralis*), broasca țestoasă de apă (*Emys orbicularis*), broasca țestoasă de uscat (*Testudo hermanni*), vipera cu corn (*Vipera ammodytes ammodytes*), ultimele două fiind de origine mediteraneană și având ca areal de răspândire Munții Banatului și sud-vestul Carpaților Meridionali.

Mamiferele de interes comunitar, întâlnite la nivelul Regiunii Vest sunt: pisica sălbatică (*Felis silvestris*), râsul (*Lynx lynx*), ursul

(*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), vidra (*Lutra lutra*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), și diverse specii de lilii.

Diversitatea biologică este într-o continuă amenințare datorită intensificării activităților economice ce exercită presiuni puternice asupra mediului. Presiunile antropice se manifestă prin creșterea gradului de ocupare a terenurilor, a numărului populației, dezvoltarea agriculturii și economiei, modificarea peisajelor și a ecosistemelor, distrugerea spațiului natural, utilizarea nerațională a solului, supra-concentrarea activităților pe zone sensibile cu valoare ecologică ridicată.

Printre principalii factori antropici care au dus la diminuarea efectivelor speciilor de faună și floră sălbatică se pot enumera: **reducerea și fragmentarea habitatelor** din cauza urbanizării, dezvoltarea intensă a activităților industriale și de agrement, crearea lacurilor de acumulare, desecarea luncilor inundabile ale râurilor, creșterea poluării apelor și solului, agricultura de tip industrial și suprapășunatul, creșterea folosirii pesticidelor, vânătoarea.

În **județul Caraș-Severin** se constată tendința de extindere a intravilanului, chiar și în ariile protejate. Extinderea intravilanului - în zonele din imediata vecinătate a ariilor naturale protejate sau chiar în interiorul acestora - cu scopul de realizare ulterioară a unor zone rezidențiale sau chiar stațiuni turistice - vor genera o presiune puternică asupra ariilor naturale protejate. Astfel de cazuri sunt prezente în **Parcul Natural Porțile de Fier**.

De asemenea se intensifică și fenomenul de schimbare a categoriei de folosință a

terenurilor în vederea exploatării resurselor neregenerabile (ex. Centralele eoliene, microcentrale pe cursurile de ape etc.).

În **județul Hunedoara** s-a constatat prezența depozitelor necontrolate de deșeuri menajere în rezervațiile naturale cum ar fi Vârful Poieni, Locul fosilifer cu dinozauri de la Sânpetru, Tufurile calcaroase din Valea Bobâlna și Pădurea Bejan, în timp ce pe halda de gunoi amplasată la poalele Măgurii Uroiului deșeurile ușoare de ambalaje sunt împrăștiate cu ușurință de vânt pe o arie relativ largă în jurul depozitului.

La nivelul **județului Timiș** se înregistrează o creștere a planurilor urbanistice zonale pentru extinderea intravilanului localităților, pentru viitoare zone rezidențiale și funcțiuni complementare, amplasamente ce se găsesc în ariile naturale protejate și în vecinătatea acestora. De asemenea se constată schimbarea categoriei de folosință a terenurilor în vederea exploatării agregatelor minerale (balastiere, cariere).

Supraexploatarea resurselor naturale, prin realizarea de cariere sau pășunat excesiv ce îngreunează regenerarea naturală a vegetației arboricole, extragerea excesivă de masă lemnoasă din pădurile

private și de stat, reprezintă o permanentă amenințare la adresa biodiversității, prin cantitățile exploatare, prin modul de extragere a arborilor din parchete pe cursul pâraielor de munte etc.

În **Parcul Național Retezat** cea mai importantă presiune antropică o constituie construirea drumului DN 66A în Parcul Național Retezat, care afectează negativ zona prin fragmentarea unor habitate, dar și prin facilitarea accesului unor persoane nedorite în zona parcului: braconieri, hoți de lemne și de brazi de Crăciun, pasionați de off-road, turiști necivilizați.

Alte probleme semnalate în zonele protejate sunt:

- Lipsa managementului deșeurilor prin aruncarea de deșeuri menajere oriunde și oricum;
- Turismul necontrolat prin deteriorarea și degradarea florei sălbatice, neliniștirea speciilor de animale, degradarea solurilor în pantă prin nerespectarea traseelor marcate, precum și prin campări și focuri deschise în locuri nepermise;
- Slaba dezvoltare a infrastructurii de transport precum și a marcajelor / hărților din zonele protejate.

4.3. Gestionarea deșeurilor

În anul 2017, **cantitatea totală de deșeuri** generată în Regiunea Vest a fost de 492.861 tone, din care aproape jumătate (43%) a fost generată de județul Timiș. Indicatorul

de generare de la nivel regional, pentru anul 2017, era de 256 kg/locuitor/an. Județele Timiș și Hunedoara au valori ce depășesc media regională.

Tabelul 39. Cantitatea de deșuri generată și indicatorul de generare, în anul 2017

	ARAD	CARAȘ-SEVERIN	HUNEDOARA*	TIMIȘ	TOTAL
Populația rezidentă (număr)	422.029	279.123	398.950	698.201	1.798.303
Cantitatea de deșuri generată (tone/an)	103.316	64.792	111.049	213.704	492.861
Indicatorul de generare (kg/loc./an)	245	232	278	306	256

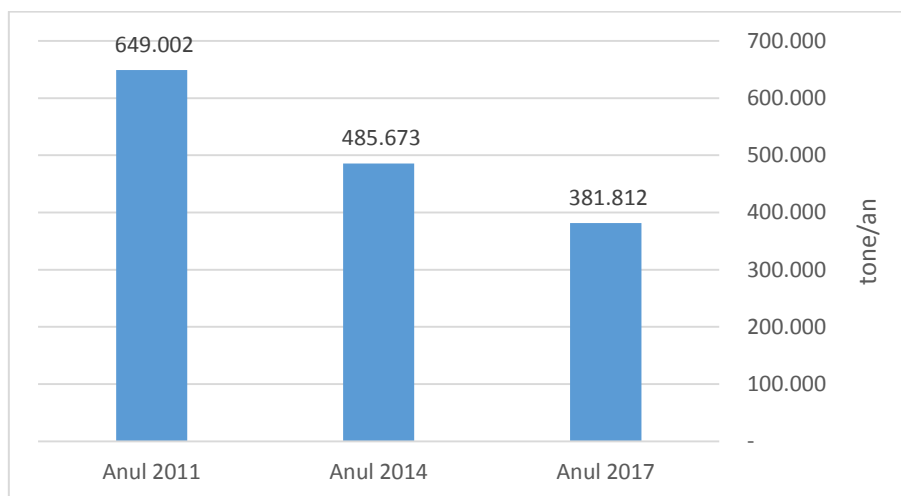
*ultimele date disponibile sunt pentru anul 2016

Sursa: Agențiile pentru Protecția Mediului, prelucrare autori

În perioada 2011-2017, în Regiunea Vest, **deșeurile generate au avut o tendință de scădere**, aceasta fiind datorată în principal scăderii numărului populației și

nu schimbării de comportament, în contextul în care, la nivel european, cantitatea de deșuri generată a scăzut în ciuda creșterii numărului populației.

Figura 51 – Cantitatea de deșuri generată, în perioada 2011-2017

Sursa: Agențiile pentru Protecția Mediului, prelucrare autori

În pofida avertismentelor anterioare ale Comisiei, România nu a reușit să ia măsuri în ceea ce privește depozitele de deșuri neconforme, în concordanță cu prevederile din normele europene relevante. Conform listei publicate de Comisia Europeană, în Regiunea Vest au fost înregistrate progrese

importante în închiderea **siturilor neconforme**, totuși în prezent mai funcționează situri urbane neconforme la Băile Herculane, Caransebeș și Reșița (jud. Caraș-Severin) și Uricani (jud. Hunedoara). De asemenea, mai există un depozit pentru

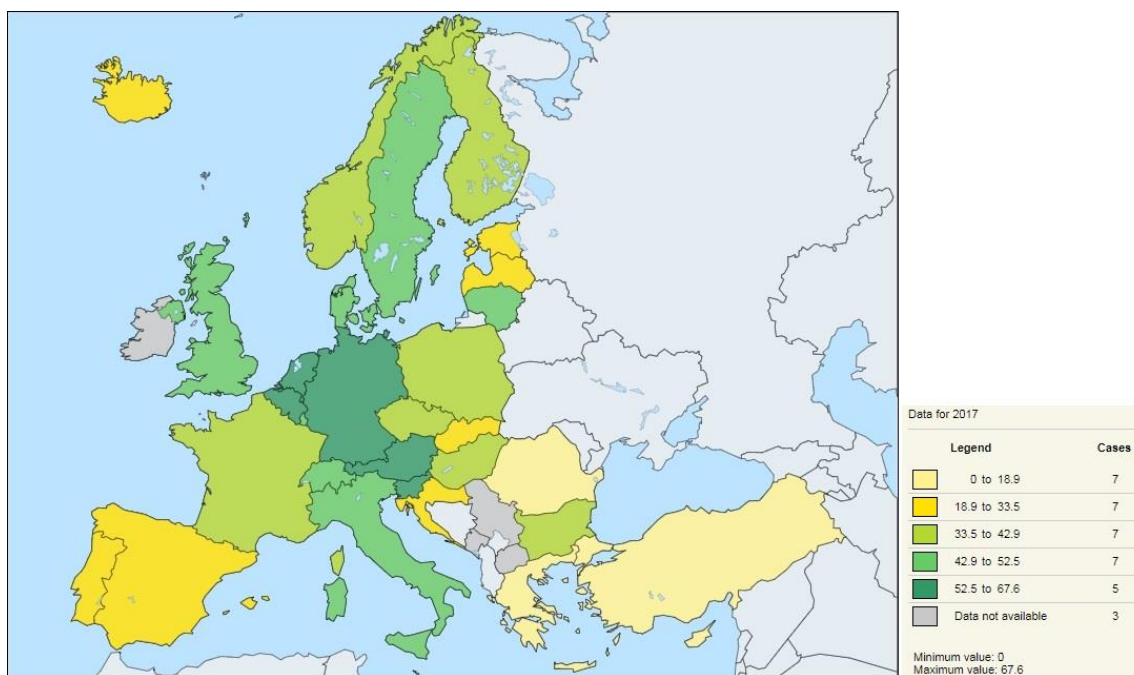

deșeuri industriale nepericuloase în județul Hunedoara.

Reciclarea deșeurilor municipale rămâne o provocare majoră pentru centrele urbane din România. Conform statisticilor de la

nivel european, România a înregistrat în anul 2017 cea mai mică rată din Uniunea Europeană a reciclării deșeurilor municipale. Cu o rată de 13,9%, România ocupă ultimul loc, fiind urmată de Cipru (16,1%) și Grecia (18,9%).²⁹

Harta 27 – Rata de reciclare a deșeurilor municipale

Sursa: EUROSTAT, t2020_rt120

Având în vedere procentul mic de reciclare a deșeurilor municipale, în perioada 2011-2017, progresele realizate au fost limitate, creșterea fiind insuficientă pentru a recupera decajele deja foarte mari între România și Uniunea Europeană, unde aproape jumătate din deșeurile municipale au fost reciclate (46,4%).

În cadrul programului POS Mediu 2007-2013 s-au realizat proiecte de management integrat al deșeurilor în fiecare dintre județele din Regiunea Vest. În cadrul

²⁹ Deșeurile municipale și asimilabile reprezintă totalitatea deșeurilor generate, în mediul urban și în mediul rural, din gospodării, instituții, unități comerciale și prestatoare de servicii (deșeuri menajere), deșeuri

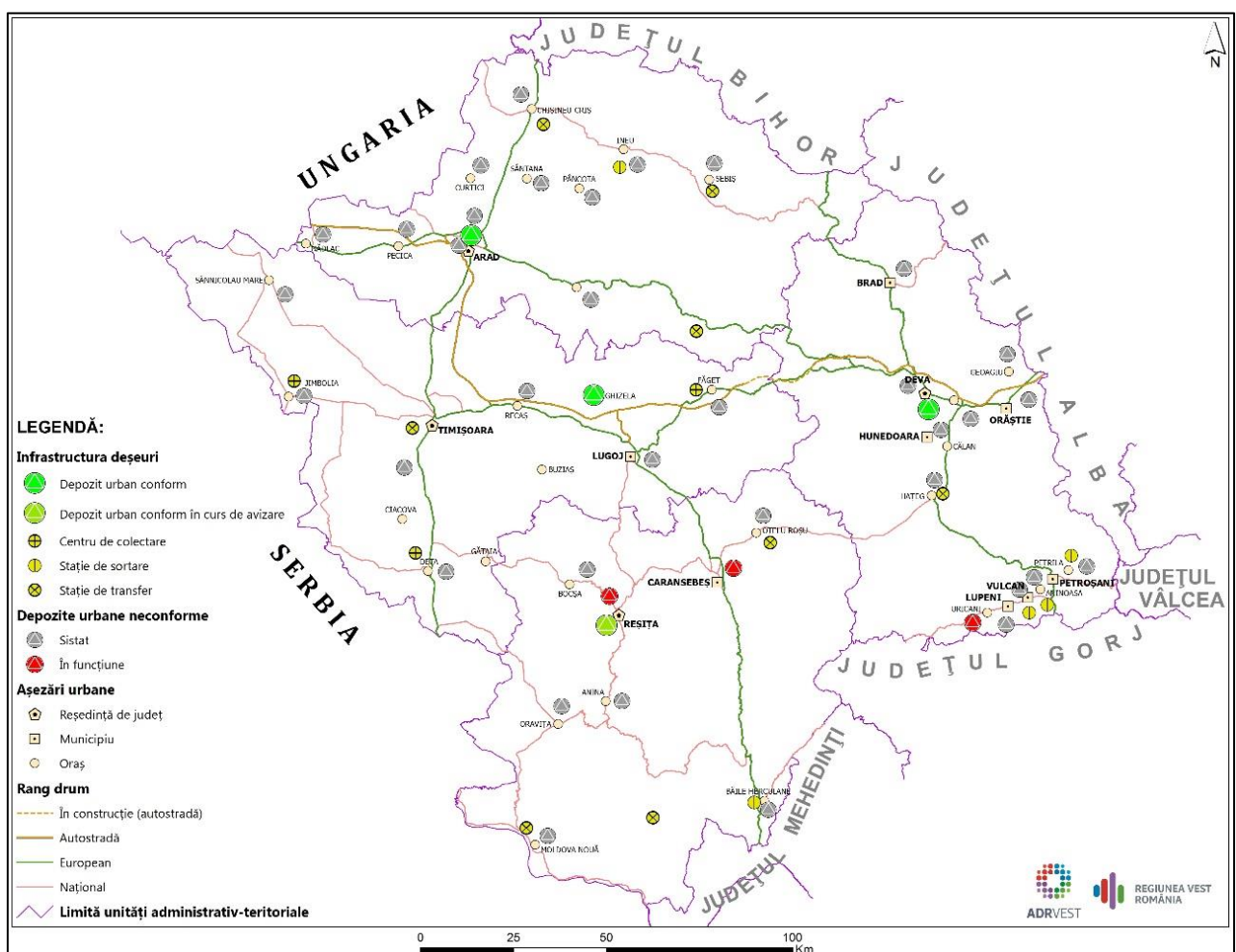
acestor proiecte, s-au închis o serie de depozite urbane neconforme și s-au realizat noi instalații de depozitare și tratare a deșeurilor precum cele de la Ghizela (TM), Bârcea Mare (HD) respectiv Lupac – în curs de punere în funcțiune (CS).

În Regiunea Vest, există numeroase difuncționalități în ceea ce privește colectarea, sortarea și tratarea deșeurilor:

stradale colectate din spații publice, străzi, parcuri, spații verzi, deșeuri din construcții și demolări, nămoluri de la epurarea apelor uzate orășenești.

- Există doar 4 centre de depozitare conforme, restul centrelor fiind neconforme;
- Cu toate că eforturile depuse pentru închiderea depozitelor urbane neconforme au fost susținute, închizându-se majoritatea acestora, încă există în funcțiune 3 depozite de acest fel;
- Managementul din domeniul deșeurilor este deficitar și greu;
- Infrastructura trebuie îmbunătățită (dezvoltată).
- Există categorii de deșeurii pentru care depozitarea este deficitară, îndeosebi deșeurile din construcții-dezvoltări imobiliare, în centrele urbane mari precum Timișoara și Arad.

Harta 28. Infrastructura de depozitare și sortare a deșeurilor, din Regiunea Vest

4.4. Riscuri tehnologice și surse majore de poluare

În anul 2018, în **judetul Arad** s-au menținut câteva acțiuni prioritare a căror efecte s-au reflectat în concentrațiile poluanților înregistrați la stațiile de monitorizare continuă din oraș și la nivelul inventarului de emisii:

- SC CET Arad SA a utilizat ca și combustibil de ardere gazul metan și în ultima perioadă a anului și-a întrerupt activitatea;
- SC CET Hidrocarburi SA nu a utilizat păcură;
- Societățile cu autorizație integrată care au fost obligate să se doteze cu echipamente de automonitorizare continuă au urmat acest demers pentru a menține sub control concentrațiile de poluanți emiși în atmosferă;
- societățile care au utilizat substanțe ce conțin VOC, s-au dotat cu filtre adecvate pentru captarea acestor compuși;
- s-a reorganizat activitatea industrială;
- s-au umectat frecvent străzile din municipiul Arad în perioada caldă a anului.

În județul Caraș-Severin, poluarea de la Moldova Nouă **a declanșat din partea Comisiei Europene procedura de infringement împotriva** României, riscând amenzi mari din partea UE dacă nu se rezolvă problema cu praf de minereu de la fostul iaz de decantare al uzinei Moldamin.

O mare problemă din **județul Hunedoara** o reprezintă fostele platforme industriale, astăzi ruine, zone contaminate, dar care sunt frecventate de tot mai mulți oameni în căutarea fierului și a altor metale care pot fi valorificate. Ruinele fostului combinat siderurgic din Hunedoara și platforma industrială a fostului combinat „Victoria” din Călan sunt unele dintre cele mai periculoase zone pentru mediul înconjurător din județ.

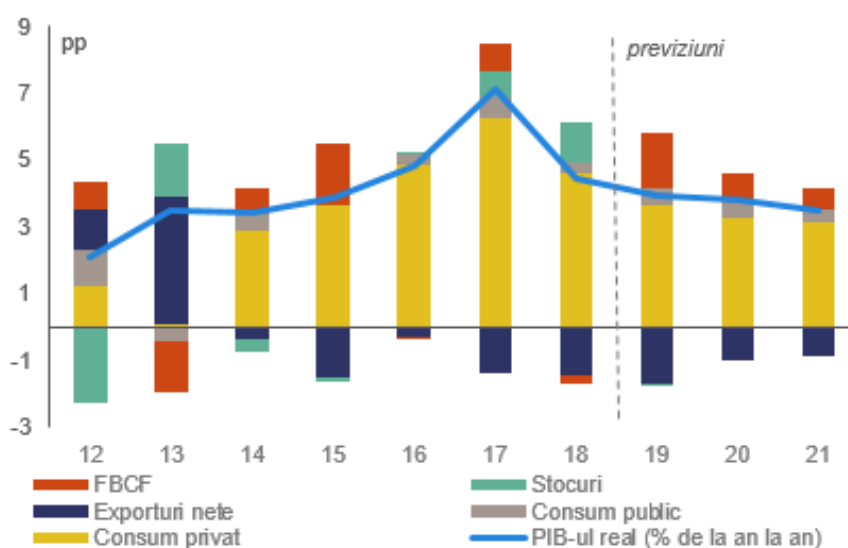
De asemenea, alături de fostele platforme siderurgice din Hunedoara și Călan, riscuri pentru starea de sănătate a comunităților le prezintă și haldele de steril, urmare a exploatărilor carbonifere din Valea Jiului, de minereuri feroase din Teliuc și Ghelari, de minereuri complexe din preajma Deveii și depozitele termocentralelor de la Mintia și Paroșeni.

5. ECONOMIA

Dezvoltarea economică a unei regiuni depinde foarte mult de mediu în care aceasta activează. Pe parcursul ultimilor ani, evoluția economică a României a fost pe un trend ascendent, creșterea economică a rămas puternică în 2019, aproape de nivelul din anul precedent. În lipsa unor date certe, estimăm că PIB-ul României a crescut cu 4%

în 2019, ca urmare a nivelului ridicat al cheltuielilor efectuate de consumatori și al revigorării investițiilor (graficul 1.1). Creșterea economică din 2019, are la bază în principal sectorul construcțiilor, aflat în plină expansiune, dar și consumul care a stimulat importurile la valori semnificative.

Figura 52– Creșterea PIB-ului și componentele cererii

Sursa: Comisia Europeană; 2019-2021: Previziunile din iarna anului 2020 privind creșterea PIB-ului real sau previziunile din toamna anului 2019

Producția industrială a intrat într-o fază de contracție în 2019. În decurs de un an, rata de creștere a producției industriale a scăzut cu aproape 10 puncte procentuale. Îngrijorător este faptul că productivitatea industriei prelucrătoare a scăzut cu 1,6% în cursul primelor trei trimestre ale anului 2019. Producția de bunuri de consum a scăzut tot mai mult în fiecare lună începând din septembrie 2018, în timp ce producția de bunuri de capital a intrat într-o fază de contracție în aprilie 2019.

În anul 2018, investițiile totale din România au reprezentat 21,0% din PIB, depășind media UE, de 20,3%, și a țărilor învecinate, de 20,9%. Totuși, investițiile private au scăzut la 18,3% din PIB, dar au rămas peste media din restul țărilor din UE și din țările cu caracteristici similare. Investițiile publice s-au redresat ușor după nivelul cel mai scăzut pe care l-au înregistrat în 2017, crescând până la 2,7% din PIB, mult sub media UE și mult sub media țărilor învecinate.

Dinamica productivității muncii diferă semnificativ de la o firmă la alta. Firmele naționale sunt, în medie, mai mici, mai puțin productive și mai puțin inovatoare decât firmele mai mari și, în principal, străine. În medie, productivitatea reală a muncii pe persoană a crescut cu 4,8 % pe an în perioada 2000-2019. Din 2012, această performanță a fost determinată în principal de creșterea productivității totale a factorilor de producție, însă atât structura forței de muncă, cât și consolidarea intensității capitalului au avut un puternic impact pozitiv asupra acestei tendințe. În pofida îmbunătățirilor, productivitatea României este în continuare una dintre cele mai scăzute din UE, iar în 2019 a reprezentat aproape 68% din productivitatea muncii nominale medii a UE. Industria autovehiculelor și sectoarele conexe, cum ar fi cauciucul și materialele plastice, dominate de firmele străine, sunt principalii factori ai acestei evoluții și au contribuit, de asemenea, la o calitate mai bună a exporturilor.

România este tot mai bine integrată în lanțurile de producție ale UE. România atrage o cotă tot mai mare de schimburi comerciale legate de lanțurile valorice din UE, în special în industria prelucrătoare și în sectorul serviciilor pentru întreprinderi. Această integrare a permis obținerea de cote de piață în cele mai mari țări occidentale (Germania, Italia, Franța) și de rezultate foarte bune la export începând din 2010.

În pofida unor nevoi importante în materie de investiții, investițiile se mențin la un nivel modest. Ancheta statistică din 2019 privind investițiile efectuată de Banca Europeană

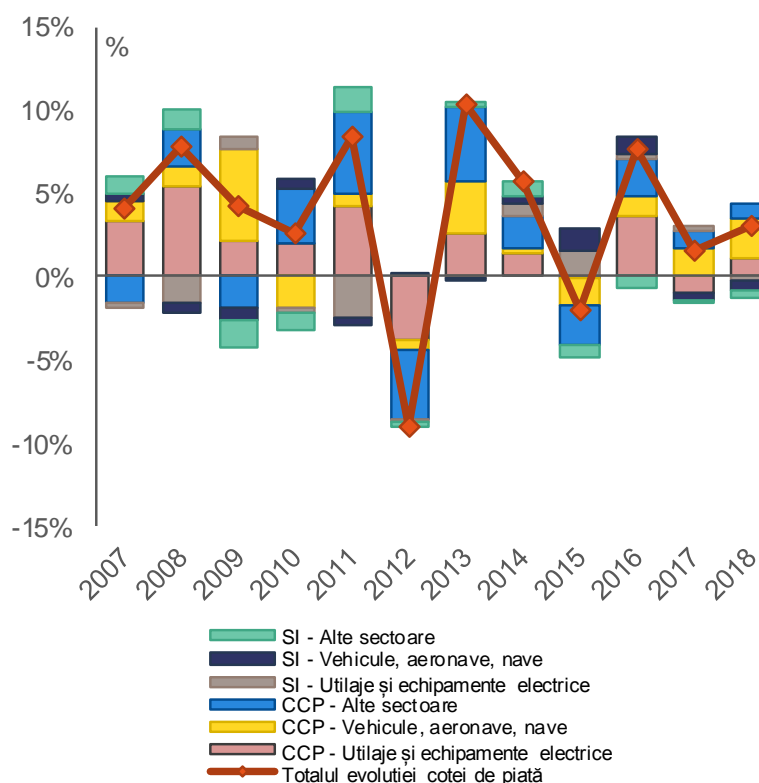
de Investiții (BEI, 2019) indică faptul că firmele românești investesc mai puțin decât media UE (71% față de 85%). Incertitudinea cu privire la viitor rămâne bariera în calea investițiilor cel mai frecvent invocată (81% față de media UE de 72%). Barierele cele mai importante care sunt invocate apoi sunt: disponibilitatea unei infrastructuri de transport adecvate, a personalului cu competențe adecvate și reglementările privind piața forței de muncă (toate împreună reprezintă aproximativ 73%).

Deficitul de cont curent s-a deteriorat și mai mult în 2019, pe fondul cererii interne puternice care susține importurile, în general de bunuri de larg consum. După o creștere puternică în 2018 la -4,4% din PIB, se estimează că deficitul de cont curent a scăzut și mai mult, ajungând la -5,1% din PIB în 2019. Deteriorarea balanței comerciale a mărfurilor a fost principalul factor responsabil de această evoluție, deficitele comerciale în materie de bunuri intermediare și de bunuri de consum fiind cei doi factori principali. Deficitele s-au datorat creșterii importurilor, mai rapidă decât creșterea exporturilor. Cotele de piață ale exporturilor României au continuat să crească în 2018, pe fondul deprecierei treptate a monedei naționale.

Rezultatele la export s-au menținut destul de solide în ultimii ani. Cota de piață a exporturilor României de bunuri și servicii a crescut cu 8,9 % în 2016, cu 3 % în 2017 și cu încă 4 % în 2018. În perioada 2013-2018, cota de piață a crescut cu 25 %, fiind a patra din UE. În 2018, România a câștigat cele mai multe cote de piață în industria autovehiculelor și a pierdut cote de piață doar în industria lemnului (graficul 1.2).

Exporturile de servicii s-au axat în principal pe transporturi și telecomunicații.

Figura 53 – Cota de piață a exporturilor, pe sectoare industriale

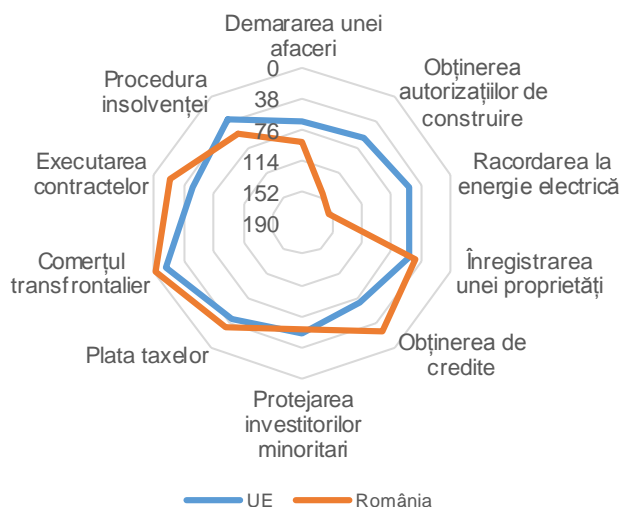

Sursa: Comisia Europeană; (1) SI reprezintă specializarea sectorială inițială a României, în timp ce CCP (creșterea cotei de piață) arată măsura în care România a reușit să câștige cote de piață, în medie, de la o categorie de produse de export la alta

Fluxurile de investiții străine directe (ISD) sunt în continuare volatile. În 2018, intrările de investiții străine directe au crescut cu aproximativ 18% față de 2017. În primele 11 luni ale anului 2019, acestea au înregistrat doar o creștere ușoară comparativ cu aceeași perioadă a anului 2018. Principalele țări de origine ale investițiilor străine directe din România sunt Țările de Jos, Germania, Austria, Italia și Cipru.

Mediul de afaceri din România ar mai putea fi îmbunătățit. Conform raportului Băncii Mondiale intitulat „Doing Business 2020”, România ocupă locul 55, existând marjă de îmbunătățire mai ales în ceea ce privește autorizațiile în sectorul energiei electrice și autorizațiile de construire, insolvența și protecția investitorilor minoritari.

Figura 54 – Facilitatea desfășurării unei afaceri (2019)

Sursa: Banca Mondială; Clasament: de la cel mai ușor (1) la cel mai greu (190)

Inflația este în scădere, dar rămâne printre cele mai ridicate din UE. După ce atins un vârf în septembrie 2018 (4,7%), indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) a început să scadă, coborând ușor sub 3,9% în 2019, dar rămânând în continuare printre cele mai ridicate din UE.

Deficitul public a crescut considerabil, ca urmare a nivelului mai ridicat al cheltuielilor curente. Se estimează că deficitul global a crescut de la 2,9% în 2018 la 3,6% din PIB în 2019, în principal din cauza cheltuielilor salariale din sectorul public. Majorările anuale efectuate de guvern ale salariului

minim prevăzut de lege, care au început în 2015, au accentuat presiunile salariale și au accentuat efectul negativ potențial asupra competitivității.

Volumul total al creditelor a continuat să crească în 2019, chiar dacă într-un ritm mai lent. Activitatea de creditare a crescut mai puternic începând cu sfârșitul anului 2017, când creșterea economică a atins un vârf în România. Din punctul de vedere al structurii creditelor, în 2019 aproximativ 75% din credite au fost acordate sectorului privat național și aproximativ 20% au fost împrumuturi acordate nerezidenților.

5.1. Produsul intern brut

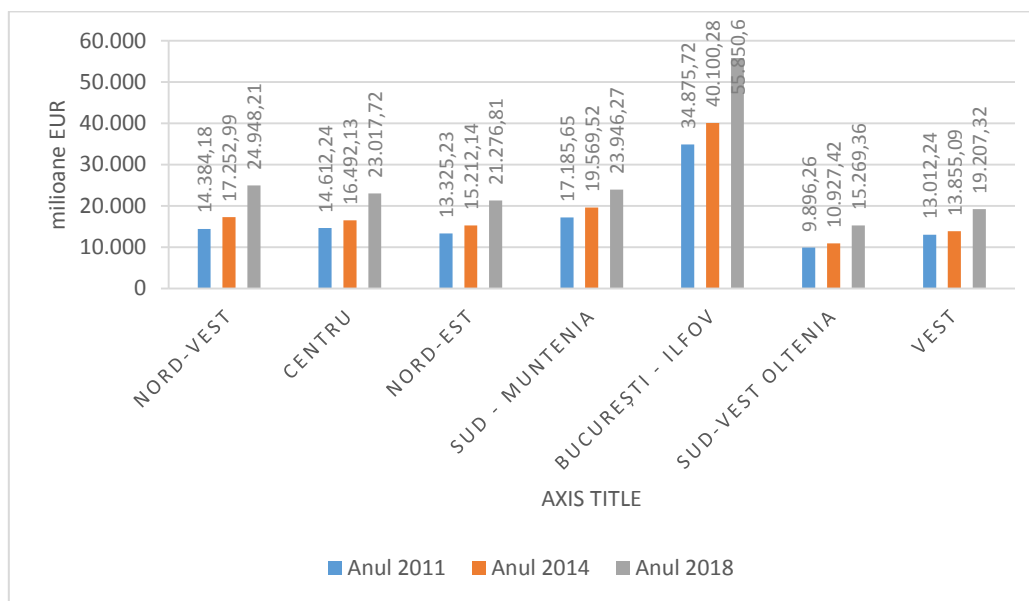
Produsul intern brut (PIB), principalul agregat macroeconomic al contabilității naționale, reprezintă rezultatul final al activității de producție a unităților producătoare rezidente.

În ceea ce privește valoarea absolută a PIB-ului, **Regiunea Vest se poziționează pe locul 7** la nivel național, cu o valoare a indicatorului în anul 2018, de **19.207 milioane EURO**, situându-se astfel pe

poziția a șaptea la nivel național, surclasând doar Regiunea Sud-Vest Oltenia. Privind în plan național, PIB-ul înregistrat în Regiunea Vest reprezintă 9,4% din valoarea PIB-ului național. În ceea ce privește creșterea

acestui indicator în valori nominale, are valoarea de 47,6%, ocupând poziția a VII-a în perioada 2011 – 2018 în ceea ce privește creșterea, clasându-se însă sub media națională de 55,1%.

Figura 55 – PIB-ul regional, în perioada 2011-2018

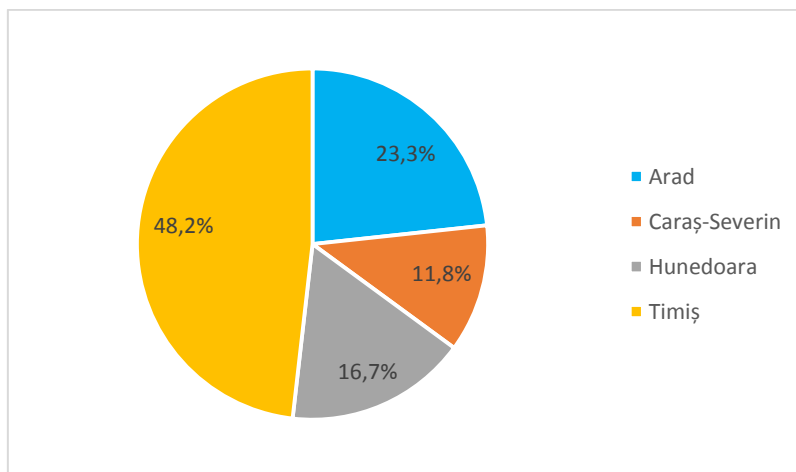

Sursa: EUROSTAT, nama_10r_2gd

Privind mai amănunțit la formarea PIB-ului în regiune pentru anul 2017, se poate observa că aproape o jumătate din PIB este formată prin contribuția județului Timiș (48,2%), urmat de Arad și Hunedoara, iar pe

ultimul loc se găsește județul Caraș-Severin cu o contribuție de doar 11,8%, însă în mod îmbucurător această proporție se află în creștere față de anii precedenți.

Figura 56 – Contribuția județelor la PIB-ul regional, în anul 2017

Sursa: INS, CON103I, ultimele date disponibile

Din perspectiva PIB-ului pe p.c. (per capita – pe cap de locuitor)³⁰ raportat de standardul puterii de cumpărare PPS 2018, **Regiunea Vest ocupă locul II în acest clasament cu o valoare de 20.900 EURO p.c. PPS** fiind întrecută doar de către regiunea București-Ilfov cu valoarea de 46.800 EURO p.c. PPS, iar pe locul III situându-se regiunea Centru cu o valoare de 19.200 EURO p.c. PPS. Însă în prezent, raportat la PIB p.c. PPS³¹ (Puterea de Cumpărare Standard), Regiunea Vest este la o valoare de 67% din media UE27, depășind media națională de 66% din media UE27.

Conform celor mai recente date statistice, la nivel de 2018, **din perspectiva PIB-ului**

5.2. Productivitatea muncii

În economie există numeroși indicatori care se folosesc pentru a măsura productivitatea muncii, aceasta putând fi măsurată ca valoarea adăugată sau produsul intern brut raportat la numărul de ore muncite.³² În cazul de față se va utiliza raportul dintre valoarea adăugată brută și numărul de persoane ocupate pentru anul 2017. Cu toate acestea în tabelul de mai jos, se vor folosi medii ale acestui indicator, deoarece valorile înregistrate depind de fiecare ramură industrială în parte și de

exprimat în prețuri de consum, Regiunea Vest cu valoarea de 10.800 EUR/locuitor, depășește media înregistrată la nivel național de 10.500 EUR/locuitor, situându-se pe locul II, după Regiunea București-Ilfov (24.200 EUR/locuitor). Aruncând o privire mai amănunțită în Regiunea Vest în anul 2017, se poate observa faptul că județele Timiș și Arad reușesc de asemenea să depășească media națională 12.200 EUR/locuitor (Timiș), respectiv 9.800 EUR/locuitor (Arad), celelalte două județe fiind foarte apropiate cu 7.500 EUR/locuitor (Caraș-Severin) și 7.600 EUR/locuitor (Hunedoara).

economia regiunii și locală. Este normal ca în orașele mari să existe o valoare mai mare datorită densității întreprinderilor și a forței de muncă.

Pentru anul 2017, productivitatea muncii în Regiunea Vest este în valoare de **16.805 euro/ persoană ocupată** și se situează pe locul secund la nivel național, după Regiunea București-Ilfov (35.799 euro/ persoană ocupată). Desigur diferențele dintre regiunile țării în termeni de productivitate este destul de mică, excepție

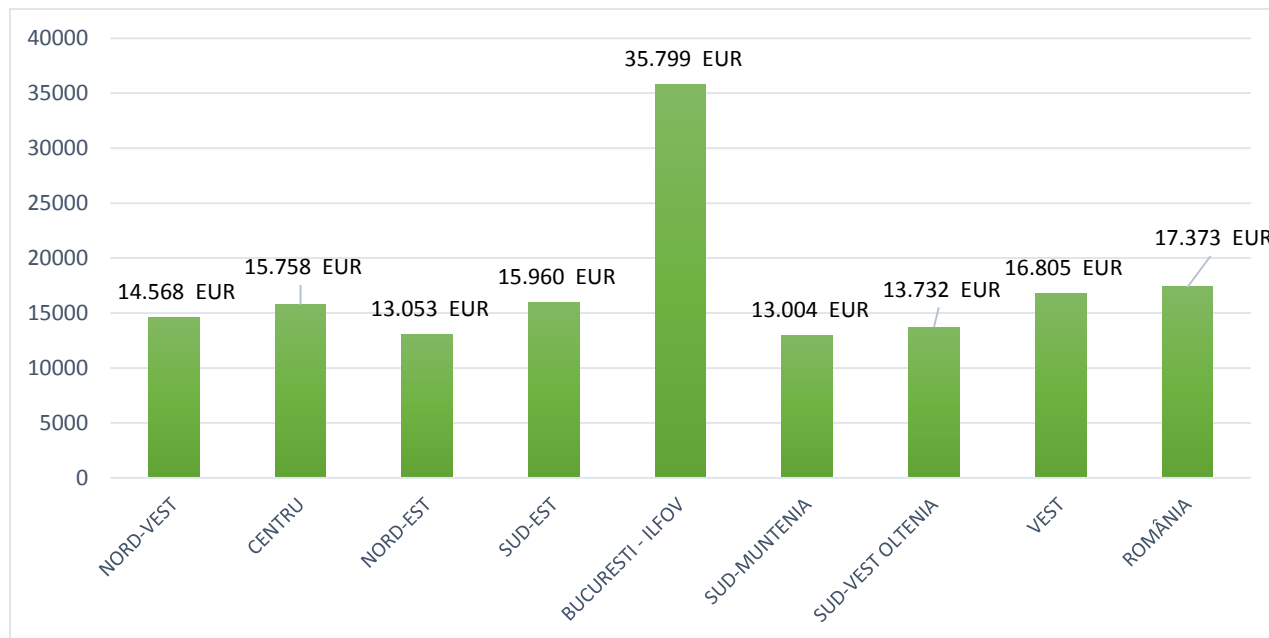
³⁰ PIB-ul p.c. este un indicator cheie pentru măsurarea dezvoltării economice și de performanță a unei țări sau regiuni, dar și pentru a compara diferite țări sau regiuni. Măsoară rezultatele economice realizate în interiorul granițelor naționale sau regionale, indiferent dacă acestea au fost atribuite persoanelor angajate rezidente sau nerezidente.

³¹ PIB-ul PPS este exprimat în relație cu Uniunea Europeană (UE28) care este setat ca medie la 100%. Dacă indexul țării/regiunii este mai mare de 100, înseamnă că nivelul PIB-ului per capita în această țară este mai mare decât media UE și vice-versa. Practic acest indicator elimină diferența dintre prețuri între statele membre.

³² Productivitatea a fost calculată în lei apoi a fost transformată în euro la cursul de 4,75 lei/euro

făcând Regiunea Nord-Est și Regiunea Sud-Vest Oltenia. Regiunea Vest se află cu puțin sub media națională (97% din media RO)

Figura 40 – Productivitatea muncii în anul 2017 (euro/persoană ocupată)

Sursa: INS – Conturi naționale

5.3. Întreprinderile

La nivel european și nu numai, întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt considerate ca reprezentând un factor cheie pentru creștere economică, inovare, ocupare a forței de muncă și integrare socială. În țara noastră, există un dezechilibru accentuat în ceea ce privește repartizarea întreprinderilor la nivel local, anumite zone polarizând un număr relativ mare de IMM-uri, în timp ce în multe altele funcționează puține întreprinderi, îndeosebi din categoria microîntreprinderilor.

În contextul globalizării tot mai accentuate, nicio economie națională nu poate funcționa în mod autarhic, ci numai

interconectată cu alte economii la nivel regional sau mondial. Cu toate acestea, în prezent, foarte puține IMM-uri autohtone fac afaceri dincolo de hotarele românești.

Majoritatea întreprinderilor din România au pornit ca afaceri de familie, bazându-se pe un minimum de cunoștințe ale persoanelor implicate în conducerea afacerii. Multe dintre aceste persoane nu au un bagaj suficient de cunoștințe în materie de management sau marketing, iar întreprinderea nu dispune de resurse financiare suficiente pentru a dezvolta afacerea, prin derularea unor campanii de marketing ori de promovare a produselor. Nivelul educațional și tehnic al majorității

IMM-urilor permite supraviețuirea economică a acestora, dar șansele de atragere, angajare și menținere în activitate a competențelor, îndeosebi manageriale, tehnice și de piață, sunt în continuare destul de limitate. Multe întreprinderi nu și-au stabilit ținte de penetrare a pieței sau de creștere a cotei de piață, neconsiderând necesară atragerea și angajarea unor specialiști, de exemplu, în calitatea produsului sau în promovarea acestuia pe piață, accentul fiind pus de obicei pe realizarea producției și pe abilitatea patronului de a gestiona/de a menține afacerea pe "linia de plutire". Date statistice relevante arată că circa 57% dintre microîntreprinderile actuale sunt întreprinderi de subzistență, care permit asigurarea unui oarecare nivel de trai numai proprietarului afacerii și familiei acestuia.

În anul 2018 erau înregistrate în Regiunea Vest un număr de 52.216 de întreprinderi. Majoritatea acestor întreprinderi reprezentau microîntreprinderi, între 0-9 angajați (89,8%), un procent foarte apropiat cu media întâlnită la nivel național de 89,7% și cu cea întâlnită în restul regiunilor de dezvoltare (88,6% - 90,5%). În ceea ce privește restul categoriilor de mărime, în Regiunea Vest există un număr de 4.365 de întreprinderi de dimensiuni mici (10 – 49 salariați) care reprezintă 8,4% din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest, întreprinderile de dimensiuni mijlocie (50 – 249 salariați) însumează 1,5% (794 firme) din Regiunea Vest, iar cele cu

dimensiuni mari, cu peste 250 de angajați reprezintă doar 0,3% (157 firme) din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest.

Regiunea Vest se află pe locul VII referitor la numărul de întreprinderi raportat la numărul total național, cu un procent de doar 9% din totalul de 576.545 de societăți comerciale existente în România. Pe primul loc se situează Regiunea București-Ilfov cu 24,6% sau 142.118 din totalul întreprinderilor, iar pe locul 2 fiind Regiunea Nord-Vest cu 14,9% sau 85.847 din totalul întreprinderilor.

Evoluția numărului întreprinderilor în Regiunea Vest în perioada 2011 – 2018 a fost una pozitivă, în timp ce în perioada anterioară trendul evoluției numărului întreprinderilor era unul negativ, datorită efectelor crizei economice și nu numai, în perioada analizată, economia a început să își revină și să înflorească prezentând o creștere constantă a numărului întreprinderilor la nivel de regiuni de dezvoltare și de județe, numărul crescând de la 41.904 în 2011 la 52.216 în 2018, reprezentând o **creștere de 24,6%** situată sub media națională de 27,5%, iar în clasamentul regiunilor în funcție de creșterea înregistrată ocupând locul 5, unde Regiunea Nord-Vest se remarcă printr-o creștere impresionantă de 37,6%. În Regiunea Vest, cea mai mare creștere a numărului de întreprinderi o înregistrează județul Timiș cu 30,8% depășind media națională.

Tabelul 41. Evoluția întreprinderilor 2011 – 2018

	2011	2014	2018	Evoluție 2011-2018
ROMÂNIA	452.010	507.440	576.545	27,5%
NORD-VEST	62.381	72.444	85.847	37,6%
CENTRU	54.304	59.124	67.087	23,5%
NORD-EST	48.591	53.290	62.160	27,9%
SUD-EST	53.221	57.888	63.232	18,8%
SUD-MUNTENIA	49.587	54.764	63.262	27,6%
BUCUREȘTI - ILFOV	108.764	126.554	142.118	30,7%
SUD-VEST OLTENIA	33.258	36.516	40.623	22,1%
VEST	41.904	46.860	52.216	24,6%
Arad	9.931	10.972	12.548	26,4%
Caraș-Severin	4.422	4.749	4.877	10,3%
Hunedoara	7.990	8.755	9.196	15,1%
Timiș	19.561	22.384	25.595	30,8%

Sursa: Tempo Online (INT1010)

Privind mai în detaliu evoluția numărului întreprinderilor în perioada 2011 – 2018 pe clase de mărime, se observă, după cum era anticipat că **cea mai mare evoluție au o microîntreprinderile, cu o creștere de 28,7%**, apoi urmând ca întreprinderile de dimensiune mică și mijlocie să înregistreze o evoluție negativă de -2,4% (-106) pentru cele mici, respectiv -6.1% (-52) pentru cele mijlocii, însă un aspect un aspect mai puțin favorabil se datorează numărului întreprinderilor mari care a crescut în perioada analizată cu doar 1,9%. Mai precis din anul 2011 până în 2018 doar 3 companii noi de mari dimensiuni au apărut în Regiunea Vest, ținând cont de faptul că economia națională și internațională se afla pe un trend ascendent în această perioadă ceea ce denotă faptul că, Regiunea Vest prin climatul economic și oportunitățile oferite, nu reușește să stârnească suficient interesul și încrederea investitorilor, de a se extinde și de a-și investi resursele în Regiunea Vest.

Aruncând o privire mai amănunțită în Regiunea Vest se poate observa că modificările întâlnite la nivel național, nu se respectă în toate clasele de mărime, astfel că în categoria microîntreprinderilor evoluția este asemănătoare cu cea la nivel național, înregistrând valoarea de 31,2%, însă în următoarele două categorii de dimensiuni mici și mijlocii se vede o creștere a numărului întreprinderilor cu 2,8% pentru categoria mică și o scădere de doar 0,3% pentru categoria mijlocie, iar o creștere în numărul întreprinderilor mari cu 9,3%.

Privind în județele care alcătuiesc Regiunea Vest, situația nu este deloc diferită față de alți indicatori întâlniți. Pentru anul 2018, cel mai mare număr de întreprinderi se găsește în județul Timiș cu o proporție de 49% adică 25.595, urmând apoi pe loc secund cu aproape jumătate din numărul firmelor din Timiș, județul Arad cu 12.548 de companii sau 24%, iar județul Hunedoara cu 9.196 de companii (17,6%) și Caraș Severin cu 4.877

de companii (9,3%) ocupând locurile trei și respectiv patru.

Referitor la clasele de mărime ale întreprinderilor, iese în evidență că în județele Hunedoara și Caraș-Severin există un trend descendent accentuat pentru companiile de dimensiuni mici, medii și mari, singurele care sunt pe un trend crescător sunt microîntreprinderile. În județul Arad apare o tendință descrescătoare în ceea ce privește evoluția companiilor de dimensiuni mică și medie, dar cu diferență minoră de câteva procente, în schimb excelează în evoluția microîntreprinderilor și a companiilor mari, depășind județul Timiș în ceea ce privește evoluția companiilor mari cu 32,5% față de Timiș care a stagnat comparativ cu anul de bază 2011, însă cu o scădere de 15% față de anul 2014. Față de toate celelalte, județul Timiș este singurul care nu înregistrează o evoluție negativă la toate clasele de mărime, cu excelență în segmentul microîntreprinderilor 34,8%, iar în celelalte clase, cu o îmbunătățire minoră de câteva procente.

Situația întreprinderilor nou create la un an după înființare este alarmantă pentru Regiunea Vest. **Din toate întreprinderile înființate în urmă cu un an, doar 58,1% dintre acestea mai sunt active**, restul fiind inactive sau chiar desființate, procent care este inferior ratei naționale de 60,8%. Regiunea Vest se situează pe pen-ultimul loc în acest clasament, depășind doar Regiunea București-Ilfov care are o rată de doar 42,3%. În acest clasament cel mai bine se situează Regiunea Nord-Est în care peste 73% din întreprinderi rămân active și în cel de al doilea an de la înființare, iar pe

următorul loc se află Regiunea Sud-Est cu 69,4%. **Întreprinderile noi întâmpină dificultăți în principal din cauza "lipsei fondurilor", factor important atât în desfășurarea activității cât și în supraviețuirea unei întreprinderi.**

Întreprinderile nou create sunt înființate de manageri care au un nivel de instruire preponderent 'liceal și universitar' (58,2%), iar vârsta acestora se regăsește majoritar în grupa 30-39 de ani (34,6%).

În ceea ce privește rata în care companiile după un an de la înființare se declară inactive, aceasta este în valoare de 27,9% în Regiunea Vest, depășind rata întâlnită la nivel național de 17,5%. Această rată este una dintre cele mai mari din țară și este alarmant deoarece aproape **1 din 3 companii înființate se declară inactive după doar un an de activitate**. Dintre cei trei indicatori (rata de activitate, desființare și inactivitate) cel mai agravant este cel al ratei desființării întreprinderilor înființate în urmă cu un an. În ceea ce privește Regiunea Vest acest indicator are valoarea de 14% și se situează în topul pozitiv al clasamentului, în care cu cât valoarea tinde spre zero cu atât este mai bine. Este important de menționat că în ceea ce privește rata de desființare Regiunea București-Ilfov ocupă primul loc cu o valoarea halucinantă de 45,4%, însemnând că aproape jumătate din companii se desființează după primul an de activitate. Această rată relativ mică față de restul regiunilor de dezvoltare, înseamnă că antreprenorii au capacitatea de a realiza o planificare realistă și o prognoză financiară și nu numai a ceea ce înseamnă activitatea unei companii ci și previzionarea și pregătirea riscurilor.

Privind din punct de vedere al evoluției acestor indicatori, aceștia au valori foarte apropiate cu valori întâlnite în anul 2011, dar dacă privim evoluția mai recentă, în perioada 2014 – 2017, putem observa o

evoluție negativă a acestor indicatori, astfel că la nivel de 2014 în România situația întreprinderilor nou înființate la un an după înființare era în felul următor:

Tabelul 42. Demografia întreprinderilor în perioada 2014 – 2017³³

		Anul 2014	Anul 2017
România	Active	81,1%	60,8%
	Inactive	13,0%	17,5%
	Desființate	5,9%	21,7%
Regiunea Vest	Active	72,1%	58,1%
	Inactive	17,4%	27,9%
	Desființate	10,5%	14,0%
Regiunea București-Ilfov	Active	87,2%	42,3%
	Inactive	9,0%	12,3%
	Desființate	3,8%	45,4%

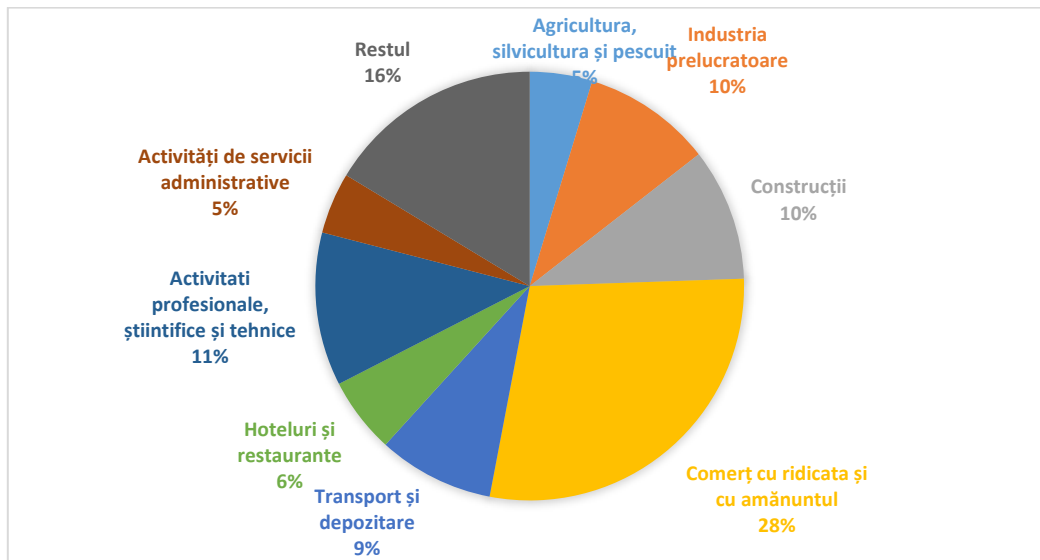
Sursa: Tempo Online (INT111Y)

Din punct de vedere al domeniilor de activitate, în Regiunea Vest cele mai multe întreprinderi își desfășoară activitatea în **Comerț 29%** (31,1% național), urmând pe loc secund **“Activități profesionale, științifice și tehnice” 11,2%** (11,4%), pe locul trei aflându-se domeniul de **Construcții 9,6%** (9,5% național), iar la foarte mică distanță **Industria Prelucrătoare 9,5%** (9% național), urmând

apoi domeniul de “Transport și depozitare” 8,3% (8,7% național). Restul domeniilor rămase având fiecare proporții relative mici. După cum se poate observa proporționalitatea domeniilor este asemănătoare cu cea națională, cu diferențe de sub 1%, singura excepție fiind făcută de domeniul comerțului care este mai slab dezvoltat în Regiunea Vest față de media națională.

³³ Nu există date pentru anul 2011

Figura 58 – Domenii de activitate întreprinderi Regiunea Vest, în anul 2018

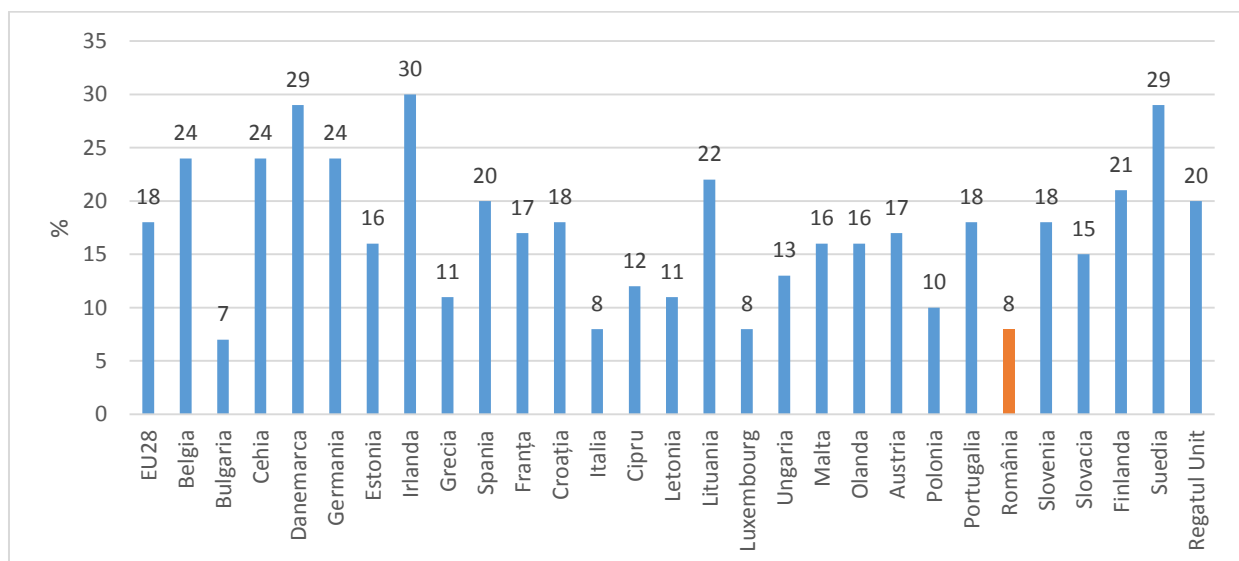

Sursa: Tempo Online - INT1010

Comerțul electronic

În ceea ce privește **comerțul electronic la nivel de firme**, conform datelor disponibile pe Eurostat, în anul 2017, 18% din totalul întreprinderilor din UE28 făceau vânzări online. România este mult sub această medie, și ocupă penultima poziție, cu doar **8% din totalul întreprinderilor făcând vânzări online**.

Figura 59 – Întreprinderi care vând online, în anul 2017

SURSA: EUROSTAT, isoc_ec_eseln2

În perioada 2011-2017, în România, **procentajul utilizatorilor de internet care fac cumpărături online** a crescut mai bine de 2,5 ori, iar **la nivel regional** acesta a **crescut de aproape 5 ori**. După cum se vede în tabelul de mai jos, comerțul online din România are un potențial bun de creștere, în anul 2017, acesta situându-se doar la 30% din media UE28.

În perioada 2011-2017, Regiunea Vest a avut cea mai consistentă creștere dintre toate regiunile de dezvoltare, pornind de pe ultimul loc în anul 2011 și ajungând pe locul II, după regiunea București-Ilfov la indicatorul ponderea populației care a comandat bunuri sau servicii prin internet.

Tabelul 43. Ponderea populației care a comandat bunuri sau servicii pe internet pentru uz personal (%)

	Anul 2011	Anul 2017	Evoluție 2011-2017
UE28	37	53	+42,3%
România	6	16	+167%
Nord-Vest	4	16	+300%
Centru	8	17	+113%
Nord-Est	5	16	+220%
Sud-Est	3	11	+267%
Sud - Muntenia	4	15	+275%
București - Ilfov	14	22	+57%
Sud-Vest Oltenia	6	15	+150%
Vest	3	17	+467%

SURSA: EUROSTAT, isoc_r_blt12_i

Cifra de afaceri aferentă Regiunii Vest pentru anul 2018 a fost de 128.556 milioane euro și reprezintă 9,5% din totalul înregistrat pe țară (1.352.340 milioane euro România). Valoarea înregistrată de Regiunea Vest este una modestă comparativ cu celelalte regiunii de dezvoltare și se află pe locul 5 din cele 8 regiuni, unde peste o treime din cifra de afaceri este realizată de Regiunea București-Ilfov cu 33,6% (454.734 milioane euro).

Un semnal pozitiv vine însă atunci când privim din perspectiva evoluției cifrei de

afaceri în perioada 2014 – 2017 unde **Regiunea Vest înregistrează cea mai mare creștere dintre toate regiunile cu o valoare de 31,4%**, semnificativ mai mare față de cea înregistrată la nivel național de 22,3%.

Atunci când privim din punct de vedere al claselor de mărime se poate observa că cea mai mare proporție din cifra de afaceri este realizată de întreprinderile mari (250 de persoane sau peste) cu 39,5%, ceea ce este și de așteptat având în vedere numărului personalului, urmând apoi întreprinderile mari cu 22%, de altfel în ceea ce privește

participarea la proporția din cifra de afaceri în Regiunea Vest, microîntreprinderile înregistrează cea mai mică participație, iar aceasta crește pe măsură ce crește numărul personalului. Privind mai amănunțit în Regiunea Vest se pot observa unele diferențe majore în ceea ce privește județele componente. Astfel județul Timiș are un procent mare din cifra de afaceri înregistrată în regiunea, de 54% din totalul regiunii, mai bine de jumătate din cifra de afaceri (69.348 milioane euro) este realizată de către companiile care își desfășoară activitatea în Timiș, apoi pe locul secund este județul Arad cu 27% adică jumătate din cifra de afaceri înregistrată în județul Timiș, ceea ce este un lucru firesc dacă se ține cont de faptul că numărul firmele din Arad este

la jumătate față de cel din Timiș. Pe locul 3 este județul Hunedoara cu 12,5% participare în cifra de afaceri și Caraș-Severin cu 6,4%, ceea ce la fel sunt valori așteptate având în vedere ponderea numărului de companii în Regiunea Vest în care Hunedoara are o pondere de 17%, iar Caraș-Severin de 9%.

Privind evoluția județelor din regiune, Timiș și Caraș-Severin sunt pe loc fruntaș cu o creștere a cifrei de afaceri de 40% pentru Timiș, respectiv 25% pentru Caraș-Severin, urmând mai apoi Arad cu 23% și Hunedoara cu 19%, ceea ce fac din Regiunea Vest să fie pe primul loc referitor la evoluția cifrei de afaceri în perioada 2014 – 2018.

Cifra de afaceri medie pe clase de mărime a întreprinderilor

Se poate afirma că există o corelație directă între cifra de afaceri medie înregistrată și dimensiunea companiei, astfel cu cât crește numărul de angajați cu atât crește și cifra de afaceri, sunt extrem de rare cazurile în care o companie să înregistreze o cifră de afaceri mare, asemănătoare cu cele întâlnite în clase superioare de mărime,

dar cu angajați puțini. Cifra de afaceri medie pentru Regiunea Vest în anul 2018 este de 540.111 euro, însă această valoare este influențată în mare parte de cifra de afaceri înregistrată de microîntreprinderi și de întreprinderile mici. Cifra de afaceri medie aferentă fiecărei clase de mărime se poate vedea în tabelul următor:

Tabelul 44. Cifra de afaceri raportată la numărul de firme pe clase de mărime în anul 2018

Cifra de afaceri / număr firme 2018	
Medie Regiunea Vest	540.111 EUR
Microîntreprinderi (0-9)	101.577 EUR
Întreprinderi mici (10-49)	1.336.600 EUR
Întreprinderi medii (50-249)	7.520.202 EUR
Întreprinderi mari (peste 250)	67.733.511 EUR

Sursa: Tempo Online (INT104D)

Densitatea IMM-urilor

Pentru anul 2018, densitatea IMM-urilor în economia afacerilor per 1.000 locuitori era de 26 în Regiunea Vest, identică ca valoarea înregistrată la nivel național, ocupând locul al treilea, după Regiunea București-Ilfov cu o valoarea peste dublu, de 55,6 și Regiunea Nord-Vest cu 30,3. Ca și evoluție a acestui indicator, Regiunea Vest se află la jumătatea clasamentului, cu o evoluție sub media națională de 28,9%, obținând valoarea de 26,7%.

Județele Timiș și Arad reușesc să depășească nivelul indicatorului la nivel național cu valori de 34 pentru Timiș și 26,6 pentru Arad, unde este important de menționat faptul că, județul Timiș este singurul județ din Regiune care în perioada 2011 – 2018 a înregistrat o evoluție pozitivă referitor la numărul populației de 2,8%,

restul județelor fiind pe o pantă descendentă a numărului populației: Arad (-1,7%). Caraș-Severin (-6,2%), Hunedoara (-6%). Factorul de creștere a populației combinat cu faptul că în Timiș creșterea numărului întreprinderilor este de 30%, precum și faptul că aproape jumătate din întreprinderi își desfășoară activitatea în Timiș, contribuie la obținerea unui astfel de rezultat pentru acest județ.

De asemenea este important de menționat pentru restul județelor care înregistrează o valoare mai mică faptul că populația se află în scădere, cea mai mare fiind o rată negativă de aproape 6% în județul Caraș-Severin, precum și o rată de creștere timidă a numărului întreprinderilor, care este aproape de trei ori mai mică decât rata națională, explică rezultatul mai mic obținut de aceste județe.

Număr mediu de salariați pe clase de mărime

Întreprinderile mici și mijlocii din Regiunea Vest reprezintă coloana vertebrală a economiei regionale, la fel e și la nivel național, european și la nivel global – 99,7% din totalul întreprinderilor sunt reprezentate de întreprinderi mici și mijlocii.

Conform calculelor statistice numărul mediu de angajați în Regiunea Vest este de 8,17, cu siguranță această medie este influențată datorită numărului mare de

întreprinderi de mici dimensiuni sau de microîntreprinderi care au o pondere ridicată în totalul întreprinderilor de pe piață. Astfel numărul mediu de angajați este direct proporțional cu dimensiunea întreprinderii, nu există niciun fel de excepții de la regulă, important este de menționat că media numărului de angajați se apropie spre limita inferioară, după cum se poate observa în tabelul următor:

Tabelul 45. Numărul de angajați raport la totalul firmele pe clase de mărime în anul 2018

Număr angajați / număr firme 2018 (angajați)	
Medie Regiunea Vest	8,17
Microîntreprinderi (0-9)	2,10
Întreprinderi mici (10-49)	20,72
Întreprinderi medii (50-249)	116,08
Întreprinderi mari (peste 250)	929,07

Sursa: INSSE - INT1010, INT102D

Analiza sectoarelor de afaceri

Sectoarele de afaceri din Regiunea Vest au cunoscut o modificare de-a lungul timpului, o modificare firească, întâlnită în economiile care sunt într-o permanentă dezvoltare. Astfel o dată cu trecerea timpului unele sectoare au devenit mai profitabile ca altele, influențate de asemenea de diferiți factori naționali și internaționali printre care se numără (aderarea României la UE, criza financiară, creșterea economică globală). Toți acești factori au un impact mai mare sau mai mic asupra sectoarelor de afaceri din Regiunea Vest, iar pe parcursul timpului "economia regională" a suferit unele modificări.

Datorită poziției geografice, situată în marginea de Sud Est a Europei, Regiunea Vest are un trecut caracterizat de o lungă perioadă sub influență sovietică, graniță cu fosta Iugoslavie, ce a determinat costuri politice și economice considerabile în anii 1990, transformarea de la o economie agricolă la una industrială planificată central sub comunism ce a condus la o moștenire de industrii ineficiente și mari

consumatoare de energie în regiune, precum și la probleme structurale predominante și reforme economice lente în special în anii 1990. Startul anilor 2000 marchează o perioadă de creștere importantă pentru Regiunea Vest, regiunea având creșterea cea mai rapidă din țară în perioada 2000-2007, împreună cu Regiunea București-Ilfov.³⁴

O dată cu trecerea timpului, economia regiunii a devenit mai complexă, înglobând sectoare noi de afaceri și dezvoltându-se în moduri în care în urmă cu câțiva zeci de ani nu se considera posibile. Din punct de vedere economic se remarcă câteva disparități între județele regiunii. Astfel județele Hunedoara și Caraș-Severin se remarcă în trecut ca județe mono-industriale, preponderent minerit (Valea Jiului) și siderurgie (Reșița) sau industria extractivă, apoi județele Arad și Timiș care au cunoscut o dezvoltare mai puternică prin investiții cu capital străin și nu numai, în

³⁴ Banca Mondială: Evaluare Teritorială: Profil, Performanță și Vectori de Creștere în Regiunea de Vest

industria prelucrătoare, agricultură sau informații și comunicații.

Astfel sectoarele de afaceri au fost grupate folosind aceeași metodologie utilizată

pentru realizarea "Valorii adăugate brute", luând în considerare doar firmele active din Regiunea Vest, care au realizat o cifră de afaceri de minim 1 euro și care au minim 1 salariat în anul 2018.

Tabelul 46. Date sintetice ale sectoarelor economice din Regiunea Vest

COD CAEN	Denumire sector de afaceri	Număr firme	Număr angajați	Cifra de afaceri	Profit net	Pierdere netă	Marja profitului net	Productivitate personal EUR
A	Agricultură, silvicultură și pescuit	1.486	11.015	1.032.075.110 EUR	118.555.342 EUR	18.135.461 EUR	11%	93.697 EUR
B+C+D+E	Industria prelucrătoare, extractivă, energie electrică și distribuția apei	3.830	168.176	11.097.033.228 EUR	608.156.292 EUR	223.015.463 EUR	5%	62.731 EUR
F	Construcții	3.464	24.707	1.104.633.455 EUR	161.867.856 EUR	28.814.065 EUR	14%	44.709 EUR
G+H+I	Comerț, Horeca, Transport	15.371	110.418	9.129.218.810 EUR	406.722.440 EUR	98.228.852 EUR	8%	63.622 EUR
J	Informații și comunicații	1.019	12.082	500.175.486 EUR	56.890.535 EUR	2.440.853 EUR	11%	41.398 EUR
K	Intermedieri financiare	377	1.441	40.361.561 EUR	12.824.244 EUR	265.457 EUR	28%	28.009 EUR
L	Tranzacții imobiliare	1.044	2.939	202.274.436 EUR	107.319.879 EUR	11.247.914 EUR	43%	68.824 EUR
M+N	Activități profesionale și servicii administrative	5.035	29.658	750.948.964 EUR	130.465.908 EUR	15.652.467 EUR	17%	26.401 EUR
O+P+Q	Administrație publică, învățământ, sănătate	1.431	7.323	206.218.402 EUR	38.688.372 EUR	2.408.340 EUR	22%	20.828 EUR
R+S	Activități de spectacole și alte servicii	1.292	5.514	129.583.858 EUR	19.077.610 EUR	5.531.631 EUR	14%	25.821 EUR

Sursa: Listafirme.ro

Valoarea adăugată brută (VAB) reprezintă un indicator important deoarece oferă date cu privire la valoarea nou creată în procesul de producție. În anul 2016, valoarea adăugată brută a Regiunii Vest era de 66,62 mld. RON, reprezentând 9,7% din totalul de la nivel național.

După valoarea adăugată brută regional, cele mai importante sectoare economice au fost industria prelucrătoare și tranzacțiile imobiliare, cu 12,2% respectiv 11,8% din totalul valorii de la nivel național. Agricultură, silvicultură și pescuitul se află pe locul III la nivel regional, după ponderea VABR raportat la România.

Tabelul 47. Valoarea adăugată brută regională, în anul 2016 (ultimele date disponibile)

	România	Regiunea Vest	Pondere RO
	Mld. RON		
Agricultură, silvicultură și pescuit	31.08	3.34	10.8%
Industria extractivă; industria prelucrătoare; condiționat; distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor	183.78	22.46	12.2%
Construcții	46.25	3.10	6.7%
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	135.98	13.16	9.7%
Informații și comunicații	38.99	3.09	7.9%
Intermedieri financiare și asigurări	26.06	1.57	6.0%
Tranzacții imobiliare	62.83	7.40	11.8%
Activități profesionale, științifice și tehnice	52.70	2.95	5.6%
Administrație publică și apărare, asigurări sociale	86.26	7.62	8.8%
Activități culturale și spectacole, reparații de produse	22.45	1.93	8.6%
TOTAL	686.37	66.62	9.7%

5.4. Exporturi și importuri

Exporturile din Regiunea Vest reprezintă 17,2% din valoarea totală a exporturilor țării, prin acest procent plasându-se pe locul 2, după Regiunea București-Ilfov care se află pe primul loc cu o valoare de 20,4%, iar pe locul 3 se află Regiunea Centru la distanță mică față de Regiunea Vest, cu o valoare de 15,9%. În total aceste trei regiuni însumează peste jumătate din valoarea totală a exportului din România.

În ceea ce privește evoluția de-a lungul anilor, Regiunea Vest a înregistrat o creștere de 75%, fiind devansată de Regiunea Sud-Vest Oltenia care și-a dublat

valoarea bunurilor exportate în perioada analizată cu o valoare de 113% și de Regiunea Centru care a avut o creștere de 86%. În acest context Regiunea Vest a reușit să depășească procentul de creștere înregistrat la nivelul întregii țări de 49,5% sau cel de Regiunea București-Ilfov de 54,7%.

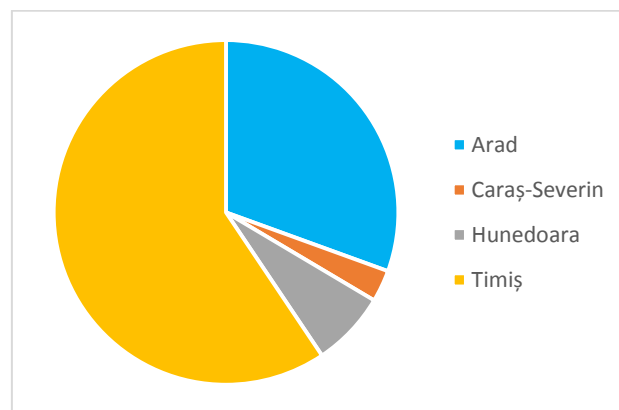
Când vine vorba de export, probabil că unul dintre factorii care joacă un rol important în obținerea acestor valori este amplasarea geografică a Regiunii Vest, situată la graniță cu un stat membru al Uniunii Europene, Ungaria, și Serbia cu care are relații

economice de lungă durată, precum și conectivitatea județelor Arad și Timiș la rețeaua TEN-T prin Autostrada A1 și prezența unei cale ferate de mare viteză în județul Arad.

Privind mai amănunțit pe plan regional se poate observa un decalaj între grupurile de județe Timiș și Arad și între Caraș-Severin și Hunedoara. Astfel, în 2018, aproape 90% din exporturile realizate în Regiunea Vest se

datorează celor două județe, **Timiș (59,4%)** și **Arad (30,5%)**, iar locul 3 este ocupat de județul **Hunedoara (7,1%)**, iar pe ultimul loc județul **Caraș Severin (3%)**. Ca evoluție a ponderii exporturilor în Regiunea Vest, pentru perioada 2011-2018, județele Timiș și Caraș-Severin sunt singurele cu o pondere crescătoare, restul județelor având o pondere descrescătoare în perioada analizată.

Figura 60 – Ponderea exporturilor în Regiunea Vest 2018 (milioane EUR, respectiv pondere din total regiune)

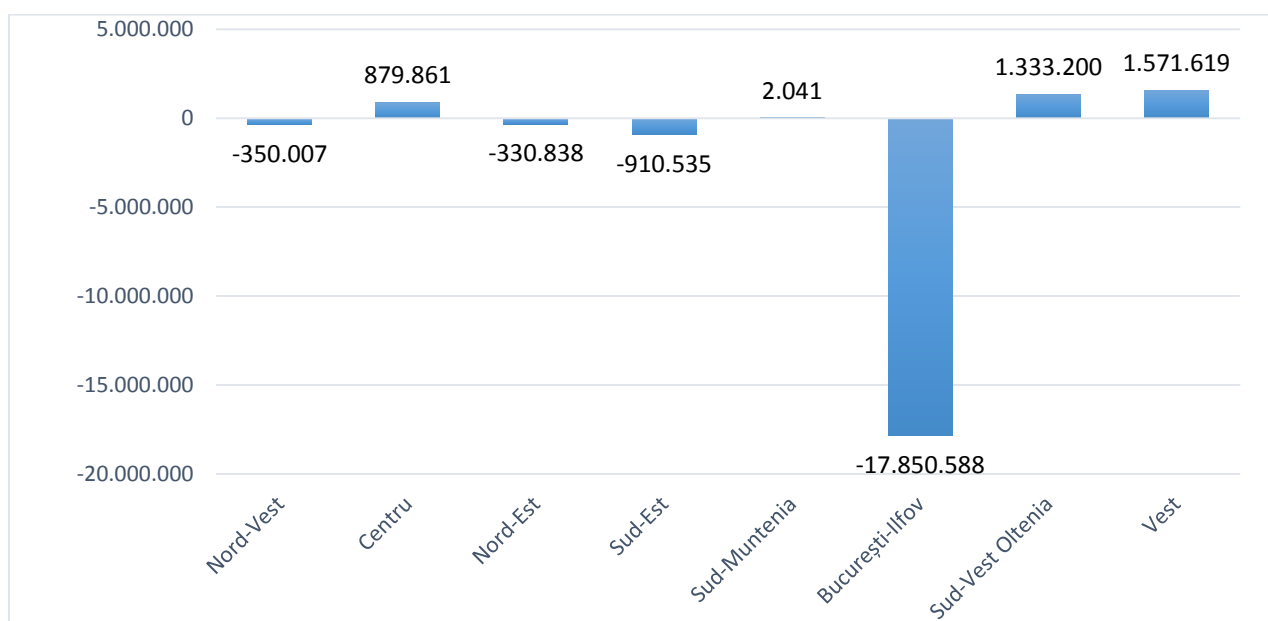

Sursa: Tempo Online – EXP101J

În Regiunea Vest, pentru anul 2018, **balanța comercială este pozitivă** per ansamblu, ceea ce înseamnă că importurile sunt mai mici decât exporturile sau că veniturile se păstrează mai mari decât cheltuielile. De altfel Regiunea Vest se numără printre singurele 3 regiuni din țară care reușesc să aibă o balanță comercială pozitivă, situându-se pe primul loc în ceea ce privește balanța comercială pozitivă cu o

valoarea de 1.571.619 lei în anul 2018, pe locul secund se află Regiunea Sud-Vest Oltenia cu o valoare de 1.333.200 lei, dar însă cu un volum de importuri și exporturi la o treime față de volumul anual al Regiunii Vest, iar pe locul 3 se regăsește Regiunea Centru cu o balanță pozitivă de 879.861 lei și cu un volum de importuri și exporturi asemănător cu cel al Regiunii Vest.

Figura 61 – Balanța comercială, în anul 2018

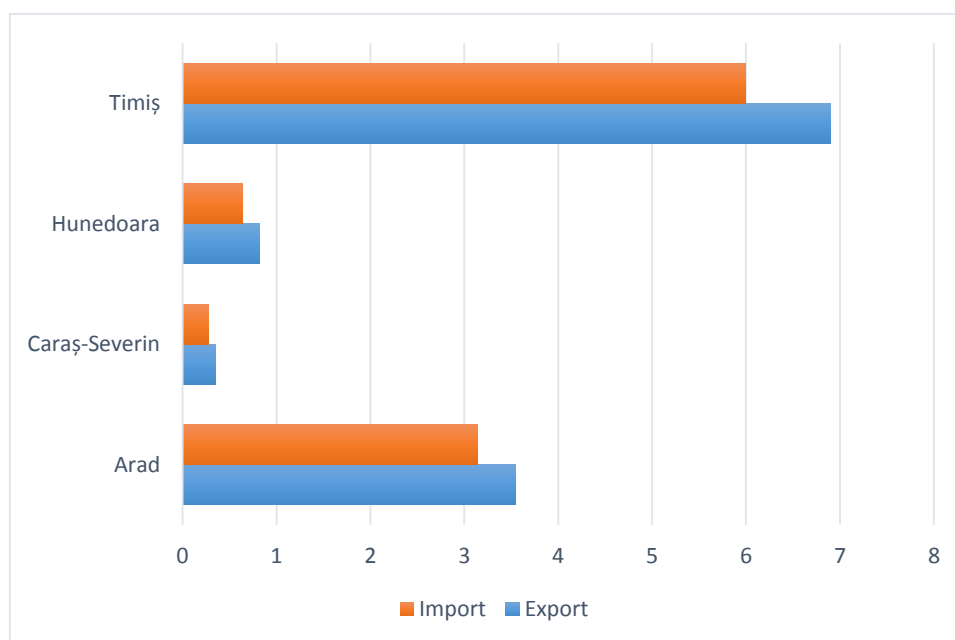

Sursa: Tempo Online – EXP101J, EXP102J

În Regiunea Vest, în anul 2018, în ceea ce privește balanța comercială pozitivă, pe locul 1 se află județul Caraș-Severin cu 28,5% mai multe exporturi decât importuri, iar pe locul 2 județul Hunedoara cu 28%, privind în termeni nominali acestea sunt

diferențe favorabile pentru cele două județe, însă trebuie menționat faptul că volumul celor două este mult mai mic decât celelalte două județe unde volumul este considerabil mai mare.

Fig. 62 – Balanța comercială în Regiunea Vest 2018 (miliarde euro)

Sursa: Tempo Online (EXP102J) și (EXP101J)

5.5. Salariații și salariul mediu

Referitor la numărul de salariați în întreprinderile din Regiunea Vest, în anul 2018 erau **426.844 persoane** care munceau în toate clasele de mărime ale companiilor din regiune, reprezentând 10% din totalul național de salariați din România.

În ceea ce privește distribuția salariaților pe clasele de mărime ale întreprinderilor, între primele trei categorii (microîntreprinderi, mici și medii), proporțiile sunt relativ echilibrate între 21-22% din totalul regiunii pentru fiecare, însă în cea de a patra categorie, întreprinderi mari (peste 250 de persoane), Regiunea Vest are o proporție de 36,1% din totalul regiunii, cea mai mare în categoria de întreprinderi mari.

Evoluția numărului salariaților în perioada 2014 – 2018, în Regiunea Vest este mai mică

față de valoarea la nivel de țară de 6,7% comparativ cu 1,8% în Regiunea Vest. De asemenea privind mai îndeaproape în regiune, singurele județe care au semnalat o creștere a numărului de salariați sunt județele Timiș cu o creștere de 7,9%, iar Arad cu o creștere de 3,6%, aproape de două ori mai mică decât cea națională, apoi se află județul Hunedoara care are o scădere de 9,4% echivalentul a 7.395 de salariați, iar la urmă se află județul Caraș-Severin cu o scădere de 13,3% a numărului de angajați, echivalentul a 4.773 de angajați, însă în același timp numărul de șomeri se află în scădere, ceea ce înseamnă că una dintre cauzele care au condus la această scădere a numărului salariaților ar putea fi migrația populației.

Tabelul 48. Numărul salariaților din întreprinderi în anul 2018

NUMĂR SALARIAȚI	TOTAL	MICROÎNTEPRINDERI (0 - 9 PERS)	ÎNTEPRINDERI MICI (10 - 49 PERS)	ÎNTEPRINDERI MEDII (50 - 249 PERS)	ÎNTEPRINDERI MARI (250 SAU PESTE)
România	4.249.779	1.065.055	1.009.086	963.628	1.212.010
Regiunea București-Ilfov	1.095.853	249.986	230.404	243.926	371.537
Regiunea VEST	426.844	98.377	90.436	92.167	145.864

Sursa: Tempo Online - INT102D

Cifrele din tabelul de mai sus, reflectă numărul angajaților care muncesc în întreprinderi, însă atunci când se ia în considerare numărul total al salariaților,

trebuie menționați și salariați care lucrează în slujba statului (angajații publici) în diferite domenii: sănătate, învățământ, administrație publică etc. astfel numărul

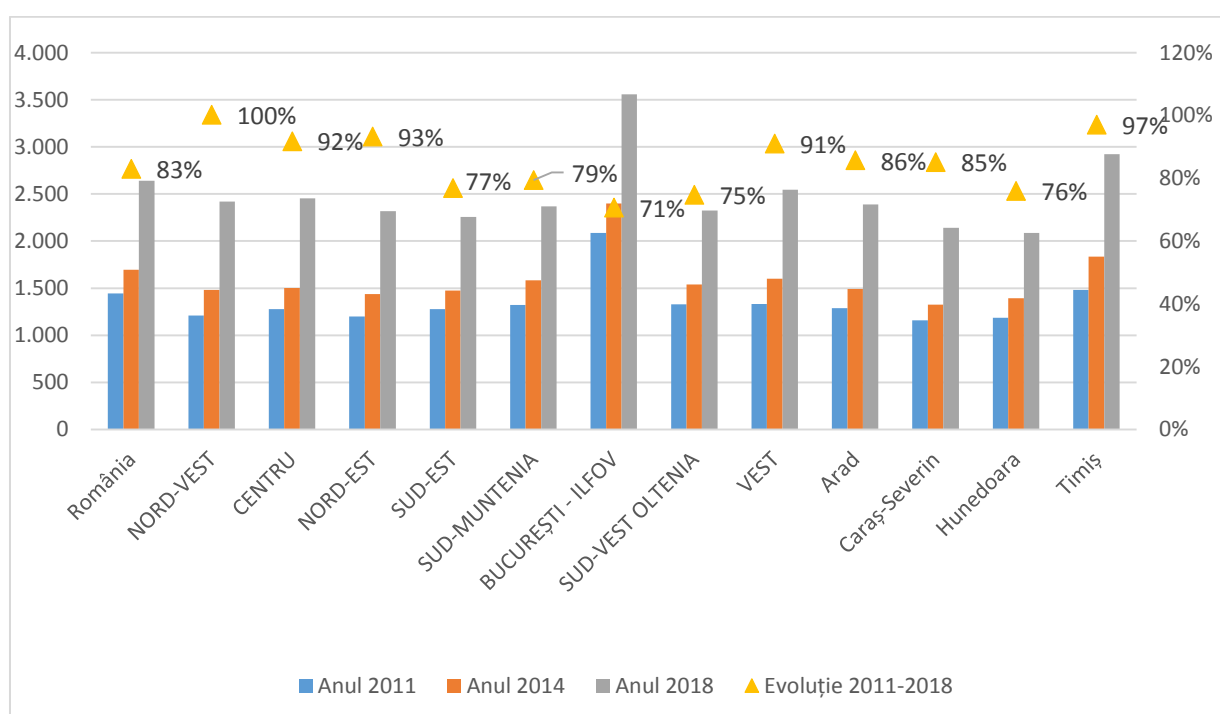

total al salariaților din Regiunea Vest, în anul 2018 este de **564.894** angajați reprezentând 10,4% din totalul salariaților din România. Ceea ce înseamnă că din totalul angajaților, **138.050** lucrează în instituțiile publice, iar în valori absolute fiind un procent de 24,4%.

În anul 2018, **salariul mediu net în Regiunea Vest, a fost de 2.545 lei** cu 97

lei (3,7%) mai puțin decât salariul mediu net înregistrat la nivel național în valoare de 2.642 lei. În clasamentul salariului mediu net, Regiunea Vest ocupă poziția a doua după Regiunea București-Ilfov, în care se câștigă cel mai bine, 3.559 lei fiind salariul mediu net lunar, cu 40% mai mare decât în partea de Vest.

Fig. 63 – Salariul mediu lunar net în perioada 2011 – 2018

Sursa: Tempo Online (FOM106E)

Aruncând o privire mai amănunțită, în Regiunea Vest, cele mai mari salarii medii lunare se află în județul Timiș, cu cifre ce întrec media la nivelul regiunii și pe cea națională cu o valoare de 2.922 lei, pe locul secund fiind județul Arad cu 2.388 lei cu 18% mai puțin față de Timiș, iar județele Caraș-Severin și Hunedoara sunt foarte apropiate cu 2.142 lei Caraș-Severin, respectiv 2.088 lei Hunedoara. O diferență de 27% pentru Caraș-Severin și una de 28%

pentru Hunedoara, față de județul Timiș. Această statistică, arată diferențele destul de semnificative dintr-un județ "magnet" Timiș, care atrage forța de muncă din orașele învecinate, datorită existenței unei rate mari de întreprinderi, aproximativ 50% din Regiunea Vest, pe lângă aceasta se adaugă prezența a 7 Universități publice și private în Timiș, care oferă personal calificat cu studii superioare, ceea ce conduce la o medie a salariului net atât de crescută.

În ceea ce privește evoluția salariului mediu net, la nivel național este o medie de 83% pentru perioada 2011 – 2018. Regiunea Vest are o medie de 91%, mai mare față de cea la nivel național, situându-se astfel pe poziția a treia, pe primul loc fiind Regiunea Nord-Vest cu 100,3% creștere.

Dintre județele din regiune, cea mai mare creștere este în județul Timiș de 97%, depășind creșterea medie înregistrată în Regiunea Vest de 91%, urmând județul Arad cu 85,7%, iar îndeaproape fiind județele Caraș-Severin (85,1%) și Hunedoara (76%).

Regiunea Vest este una dintre cele mai bine clasate regiuni de dezvoltare când vine vorba de rata șomajului pentru anul 2018, aceasta este în valoare de **1,8%**, aproape de două ori mai mică decât cea la nivel

național de 3,33% și clasându-se pe locul II după Regiunea București-Ilfov cu o rată de 1,2%.

Este o performanță mare pentru Regiunea Vest care reușește aproape în toate județele să aibă o rată a șomajului mai mică decât cea națională. Astfel pe primul loc se află județul Timiș cu o rată a șomajului de 0,8%, echivalentul a 2.724 de persoane. Un fapt important de menționat pentru Regiunea Vest este că județul Timiș se află pe locul 2 în topul județelor în ceea ce privește rata șomajului fiind depășit doar de județul Ilfov care se află pe primul loc cu o rată de 0,6%. Privind mai departe în regiune, județul Arad are o rată de 1,4%, fiind urmat de județul Hunedoara cu 3,4%, ambele fiind sub nivelul național al ratei, iar județul Caraș-Severin depășind puțin pragul național, înregistrând valoarea de 3,4%.

5.6. Venituri medii lunare pe o gospodărie

În ceea ce privește veniturile medii lunare pe gospodărie, Regiunea Vest se clasează la jumătatea clasamentului regiunilor cu o valoare de 4.172 lei/lună/gospodărie, la valori apropiate cu restul regiunilor de dezvoltare aflate în partea superioară a clasamentului, excepție făcând regiunea București-Ilfov cu o valoare de 6.358/lună/gospodărie. Dacă între anii 2011-2015, veniturile au avut o creștere modestă, în perioada 2015-2018, într-un interval scurt de timp au avut o creștere mare. În Regiunea Vest în perioada 2015-2018 venitul mediu per gospodărie a crescut cu aproape 50%, iar pentru întreaga perioadă

analizată, 2011-2018, creșterea a fost de 64%. Aceste diferențe între perioadele analizate și aceste majorări, pot fi atribuite în prima parte datorită perioadei de tranziție post-criză economică globală din anii 2008-2009, iar efectele acestei crize puteau fi resimțite chiar și la câțiva ani după criză. Astfel în a cea de a doua jumătate a perioadei analizate se observă o creștere mare a acestui indicator, în mare parte datorită creșterii economice înregistrate în România, care a avut una dintre cele mai mari creșteri economice din Europa. De asemenea în această perioadă a avut loc majorări salariale succesive, atât în mediul

public, cât și în cel privat, care au venit împreună cu alte facilități oferite unor categorii de salariați, cum ar fi: scutirea de

impozit (IT) sau limitarea contribuțiilor sociale și impunerea unui salar minim (construcții).

Tabelul 49. Venituri medii lunare pe gospodărie

	Anul 2011	Anul 2015	Anul 2018
ROMÂNIA			
Regiunea NORD-EST	2.175 RON	2.177 RON	3.414 RON
Regiunea SUD-MUNTENIA	2.338 RON	2.466 RON	4.021 RON
Regiunea S-V OLTENIA	2.160 RON	2.448 RON	3.638 RON
Regiunea NORD-VEST	2.512 RON	2.896 RON	4.516 RON
Regiunea VEST	2.542 RON	2.795 RON	4.172 RON
Regiunea SUD-EST	2.179 RON	2.373 RON	3.706 RON
Regiunea CENTRU	2.478 RON	2.912 RON	4.426 RON
Regiunea BUCUREȘTI - ILFOV	3.122 RON	3.672 RON	6.358 RON

Sursa: Tempo Online (BUF104J)

Sursele de venit pot să difere de la gospodărie la gospodărie, astfel se remarcă câteva categorii de venituri principale care au ponderea cea mai mare într-o gospodărie: venituri bănești; salarii brute și

alte drepturi salariale; venituri din prestații sociale; pensii, pentru vechime în muncă și limita de vârstă (inclusiv pensia anticipată și anticipată parțial).

Tabelul 50. Cheltuielile medii lunare într-o gospodărie

	Anul 2011	Anul 2015	Anul 2018
ROMÂNIA			
Regiunea NORD-EST	2.057	1.994	3.090
Regiunea SUD-MUNTENIA	2.091	2.180	3.370
Regiunea S-V OLTENIA	1.920	2.079	3.173
Regiunea NORD-VEST	2.293	2.627	4.048
Regiunea VEST	2.374	2.440	3.643
Regiunea SUD-EST	1.978	2.068	3.248
Regiunea CENTRU	2.223	2.566	3.758
Regiunea BUCUREȘTI - ILFOV	2.658	3.020	5.188

Sursa: Tempo Online (BUF106J)

Cheltuielile lunare medii într-o gospodărie, se majorează, după cum este firesc, o dată cu majorarea veniturilor gospodăriei, astfel cheltuielile medii urmează un trend foarte asemănător cu cel al majorării veniturilor, însă menținând o diferență, în medie, de 10% față de majorarea veniturilor. Astfel

cheltuielile medii lunare pentru o gospodărie din Regiunea Vest, în anul 2018 sunt în valoare de 3.643 lei cu o creștere de 53,4% față de anul 2011, în timp ce veniturile au crescut cu o valoare de 64%. Astfel, în anul 2018, o gospodărie reușește să economisească lunar în medie 529 lei în

valori absolute, în medie aproximativ 13% din venitul unei gospodării este economisit lunar. În anul 2018 dintre regiunile de dezvoltare din punct de vedere al economisirii lunare se remarcă Regiunea Sud-Muntenia, care deși are un venit mediu lunar pe gospodărie mai mic decât Regiunea Vest (4.021 lei), reușește să economisească în medie 651 lei/lunar (16,2% din valoarea veniturilor medii lunare) și desigur Regiunea București-Ilfov a căror gospodării economiesc în medie lunar 1.171 lei/lunar (18,4% din valoarea

veniturilor medii lunare), însă înregistrează și cel mai mare venit mediu pe gospodărie (6.358 lei/lună).

Atunci când vine vorba de a clasifica categoriile de cheltuieli, se constată faptul că acestea sunt multe și diferite și diferă de la gospodărie la gospodărie, în funcție de nevoile individuale și familiale, însă sunt câteva categorii care ies în evidență și se pot atribui spre majoritatea gospodăriilor din Regiunea Vest în anul 2018.

Tabelul 51. Principalele categorii de cheltuieli

Denumire cheltuieli	Valoare
Cheltuieli bănești	3.449 RON
Cheltuieli de consum	2.272 RON
Cheltuieli pentru alimente și băuturi consumate	664 RON
Cumpărarea produselor alimentare	623 RON
Cheltuieli pentru cumpărarea mărfurilor nealimentare	830 RON
Cheltuieli pentru plata serviciilor	595 RON
Impozite, contribuții, cotizatii, taxe	1.185 RON
Impozite pe salarii	181 RON
Contributii de asigurari sociale	708 RON
Contributii pentru asigurari de sanatate	285 RON
Produse alimentare	168 RON

Sursa: Tempo Online (BUF106J)

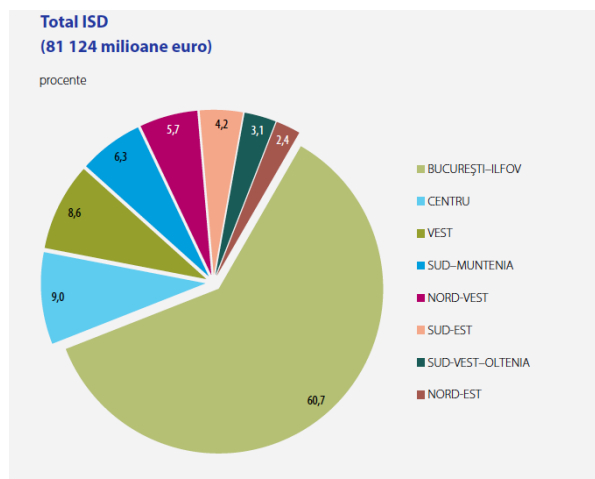
5.7. Investițiile străine directe

Pentru Regiunea Vest în anul 2018, acestea erau în valoare de 6,94 miliarde euro și reprezintă o pondere de 8,6% din valoare înregistrată la nivel național de 81,12 miliarde euro. Regiunea Vest se află pe locul 3 în topul investițiilor străine direct după Regiunea București-Ilfov care însumează 49,25 miliarde euro cu o

proporție uriașă de 60,7% din totalul investițiilor, iar pe locul 2 se situează Regiunea Centru cu o valoare apropiată de Regiunea Vest de 7.33 miliarde euro sau 9% din totalul național. Numărul angajaților din întreprinderile nou create cu capital străin a scăzut, din cauza menținerii unui nivel

limitat al investițiilor străine din ultima perioadă.

Fig. 64 – Repartizarea pe regiuni de dezvoltare a soldului ISD la 31 decembrie 2018

Sursa: BNR, Investiții străine directe în România în anul 2018

În ceea ce privește județele care compun Regiunea Vest cu privire la investițiile străine directe, situația este disproporționată, astfel pe primul loc se găsește județul Timiș cu 4,35 miliarde euro investiții străine directe care depășește pondere înregistrată de Regiunea București-Ilfov în totalul național, ponderea județului Timiș în Regiunea Vest fiind de 62,7%, pe loc secund se situează la mare depărtare județul Arad cu 1,01 miliarde euro sau 14,5% din totalul Regiunii Vest. În finalul clasamentului se află pe locul 3, județul Hunedoara cu 393 milioane euro sau 5,7% din ponderea totală, iar pe locul 4, Caraș-Severin cu 162 milioane euro sau 2,3% din totalul regiunii.

Companiile cu capital exclusiv străin sau cu capital mixt român-străin nu sunt o noutate în Regiunea Vest, ele și-au făcut apariția la începutul anilor 90", datorită poziționării geografice avantajoase a Regiunii Vest, accesul facil la piața de muncă și condiții favorizante astfel încât aceste companii să prospere. Acest lucru este confirmat de numărul mare de companii cu participație străină din vestul țării și care continuă să fie în creștere. În 2018 sunt active **6.705 companii cu participație străină la capital** în Regiunea Vest, reprezentând o creștere de 60% față de anul 2011 (4.202 companii).

Tabelul 52. Companii cu participație străină în Regiunea Vest 2018

	Companii cu participație străină	Pondere din totalul firmelor
TIMIȘ	3.978	14,27%
ARAD	1.791	13,25%

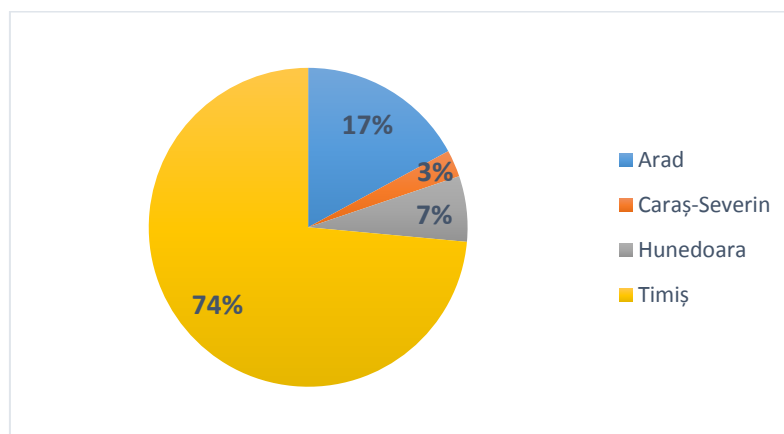
HUNEDOARA	560	5,91%
CARAȘ-SEVERIN	376	7,59%
TOTAL	6.705	12,01%

Sursa: <https://www.listafirme.ro/>

Proporțiile în ceea ce privește dinamica așezării geografice în județele regiunii, păstrează un șablon asemănător ca numărul întreprinderilor. Astfel în județul Timiș se află majoritatea companiilor cu capital străin cu o proporție de 59,3%, pe loc secund fiind județul Arad cu 26,7%, urmate fiind de Hunedoara 8,3% și Caraș-Severin 5,6% este important de menționat că aceste județe pot prezenta un avantaj față de județele Hunedoara și Caraș-Severin, datorită infrastructurii de transport rutier în regim de autostrada prin traversarea celor 2 județele de către Autostrada A1, care scurtează timpul de

deplasare și sporește siguranța rutieră, precum și prezența unei linii de tren de înaltă viteză în județul Arad. De asemenea o dată cu finalizarea construcțiilor și darea în folosință a tronsonului Lugoj-Deva există premise de creștere a participăției companiilor cu capital străin în județul Hunedoara, datorită conectării cu restul rețelei de transport în regim de autostradă și existența unei mari piețe de forță de muncă, care trece printr-o tranziție industrială, datorită diminuării producției industriale care a dus la disponibilizarea angajaților și creșterea șomajului în zonele afectate.

Fig. 65 – Investițiile străine directe în Regiunea Vest 2018³⁵

Sursa: BNR-Anuar 2018

³⁵ Pentru calcul acestor valori, metodologia BNR a constatat în cercetarea întreprinderilor exhaustiv care v dețin o pondere de 93,1 la sută din totalul ISD. Întreprinderile cercetate exhaustiv sunt întreprinderile ISD având cel puțin 20 de salariați, precum și întreprinderile considerate atipice, respectiv cele având sub 20 de salariați, dar cu cifra de afaceri sau capitalul social de peste 30 de milioane lei sau care au atras credite pe termen lung de la investitorii străini direcți sau de la companii nerezidente din grupul acestora în valoare de peste 15 milioane lei

Un fapt important de menționat este acela că Regiunea Vest se află pe locul 3 în topul regiunilor cu investiții directe de tipul întreprinderilor greenfield. Aceste tipuri de întreprinderi sunt companii înființate de către sau împreună cu investitori străini, investiții care au pornit de la 0. Pe primul loc este Regiunea București-Ilfov cu 61,2%, locul 2 Regiunea Centru 11,3%, iar Regiunea Vest cu 10,1%, locul 4 fiind ocupat de Nord-Vest cu 6,3%. Fluxul de investiții de tip greenfield reprezintă aproximativ 63% din totalul investițiilor străine directe realizate în România.

Din punct de vedere al evoluției acestui indicator în perioada 2011 – 2018, a avut o creștere medie de 47%, însă există regiuni

frunțase care au înregistrat o creștere peste medie și cele care au excelat mai puțin. Printre regiunile care au înregistrat o creștere substanțială se află și Regiunea Vest care a crescut cu 74,3% în perioada 2011 – 2018, ocupând astfel locul 2, la scurtă distanță față de ocupanta primei poziții Regiunea Nord-Vest cu o creștere de 87,9%. Din aceste rezultate se poate spune că, Regiunea Vest a prezentat un mare interes pentru investitorii străini, iar că aceștia continuă să creadă în potențialul de dezvoltare al regiunii.

Activitatea întreprinderilor investiție străină directă, în ansamblul ei, are un impact pozitiv asupra comerțului exterior al Regiunii Vest.

5.8. Structuri suport pentru afaceri

Banii alocați din mediul privat și mediul public investiți până în momentul de față au ca rol principal crearea unui context favorabil pentru a atrage investitori locali sau externi care să ajute la dezvoltarea economiei în regiune și dezvoltarea durabilă a sectorului prin crearea de forță de muncă, creșterea contribuțiilor la bugetul local, creșterea bunăstării sociale și comercializarea de noi produse și/sau servicii atractive pentru clienți.

În Regiunea Vest se numără o serie de factori care vin în sprijinul dezvoltării economiei printre acestea se regăsesc:

- Parcuri: industriale, științifice, tehnologice și logistice
- Incubatoare, Acceleratoare, Centre de afaceri
- Spații de Coworking, Clădiri de birouri publice sau/și privat
- Programe de antreprenariat și mentorat prin parteneriate ale universităților cu ONG-uri

Spațiile de coworking sau clădirile de birouri în parteneriat public-privat sunt un concept relativ nou în Regiunea Vest, acestea și-au făcut apariția în urmă cu câțiva ani ani (2012-2013) și au început să ia amploare în rândul celor care caută o soluție simplă și necostisitoare și care își

doresc să aibă un punct de lucru de unde să își poată manageria afacerea. Pe scurt conceptul de coworking, înseamnă un spațiu de birouri care este împărțit cu alte persoane, pe baza unui abonament lunar, persoanele dispun de toate facilitățile: sala de ședințe, sală de mese, spațiu de relaxare etc. Spațiile de coworking pot lua forme diferite, de tip open space sau încăperi separate de diferite dimensiuni, care pot găzdui echipe de diferite mărimi. O altă caracteristică a acestor spații de coworking este faptul că în jurul lor se creează o anumită comunitate, de oameni care împărtășesc țeluri și obiective asemănătoare. În general aceste spații de coworking se adresează în principal celor care își desfășoară activitatea în domeniul IT sau domenii care nu necesită neapărat un punct fix de lucru: dezvoltare software, design, marketing sau contabilitate și cabinete de avocatură, dar nu se limitează doar la aceste lucruri, de obicei spațiile de coworking sunt nișate pe anumite categorii. În funcție de destinația spațiilor, acestea pot găzdui coworkeri din diferite domenii, unele pot fi ateliere de creație, în care le sunt puse la dispoziție echipamente și unelte, exemplu fiind industriile creative.

Parcurile industriale sau zonele industriale sunt locuri amenajate special de către persoane juridice sau autorități publice, care ulterior sunt puse la dispoziția companiilor interesate. De obicei acestea vin împreună cu câteva facilități pentru a le crește interesul companiilor și pentru a le ușura munca, astfel parcurile industriale beneficiază de: drumuri de incintă proiectate să suporte traficul greu, rețea subterană de apă potabilă proprie, rețea de canalizare proprie, rețea de energie

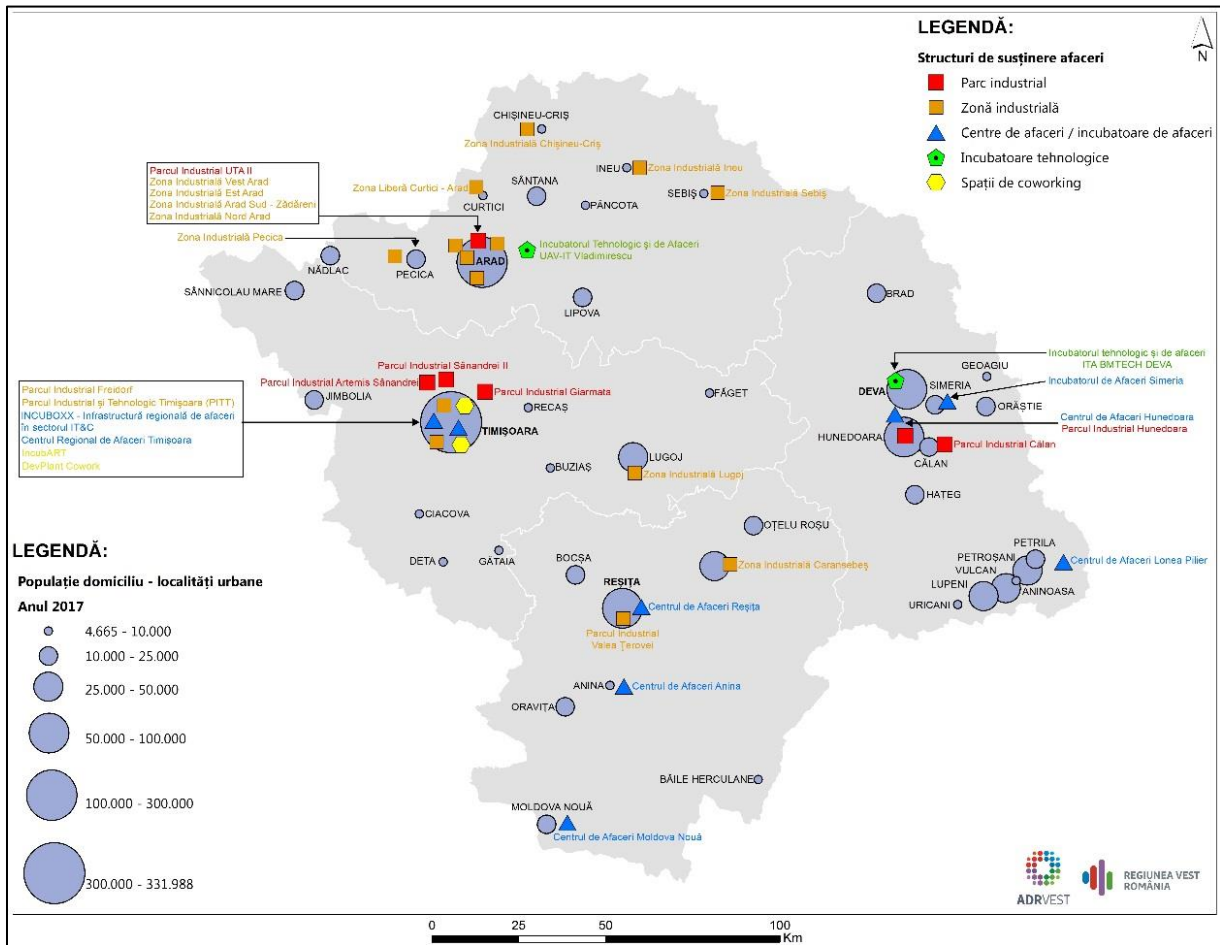
electrică proprie, rețea de distribuție a gazului metan, telefonie și internet. Pe scurt beneficiarilor li se satisfac toate nevoile necesare pentru a-și desfășura munca în condiții optime.

Din punct de vedere al serviciilor oferite de aceste parcuri/zone industriale, ele se mențin la un nivel de bază, servicii administrative și de mentenanță. Din păcate parcurile industriale se limitează la oferirea infrastructurii necesare și nu inițiază servicii viitoare. Datorită lipsei acestor servicii, elementul de inovare și dezvoltare al acestor locații industriale are un spectru limitat de acțiune ceea ce îngreunează dezvoltarea durabilă și transformarea acestora în clustere industriale care să integreze procese întregi de dezvoltare-fabricare-distribuție de produse.

De obicei companiile care își desfășoară activitatea în parcurile/zone industriale, sunt companii care activează în sectorul de tehnologie medie, companii care nu sunt lideri inovatori în sectorul lor de afaceri, ci inovatori modești. Aceste întreprinderi activează în sectoare precum: minerit, procesarea metalelor, construcții, fabricarea componentelor electrice, prelucrarea textilelor, fabricarea componentelor automotiv. Companiile cu capital străin prezente în parcurile industriale din Regiunea Vest au tendința de a-și importa tehnologia din propria țară, în loc să dezvolte tehnologia în regiune. Acest fapt limitează inovarea companiilor și valoarea adăugată creată în întreprinderile din regiune este mică, regiune care pentru aceste companii rămâne atractivă pentru forța de muncă, care vin cu un preț redus și pentru buna conectivitate cu Vestul Europei

Harta 29 – Locații structuri de afaceri Regiunea Vest 2019

6. CERCETARE, DEZVOLTARE ȘI INOVARE

În perioada 2014-2020, activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare a stat la baza strategiei UE de a deveni cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere până în 2020.

Pentru perioada de finanțare 2021-2027, activitatea de cercetare, dezvoltare și inovare se va finanța în principal prin **Obiectivul de Politică 1**: „O Europă mai Inteligentă, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii”, iar alocarea va avea procentaj de 35% din Politica de Coeziune. Suma destinată României, în cadrul acestui obiectiv va fi de aproximativ **6 miliarde de euro**. În cadrul Obiectivului de Politică 1, Comisia Europeană a formulat

o serie de propuneri orientative de investiții pentru România precum:³⁶

- Integrarea organizațiilor CDI românești în programe de colaborare transfrontaliere și internaționale (Sinergii Horizon Europe, Piața Unică, Interreg etc.);
- Dezvoltare și utilizare infrastructuri CDI;
- Consolidarea capacității CDI a întreprinderilor și promovarea colaborării între organizațiile CDI și mediul de afaceri;
- Susținerea proceselor de transfer tehnologic pentru creșterea gradului de inovare a întreprinderilor.

6.1. Performanța inovării în România și Regiunea Vest

Tabloul de bord european anual privind inovarea (EIS) prezintă o evaluare comparativă a performanțelor în materie de cercetare și inovare ale statelor membre UE și ale unor țări terțe selectate, precum și relativele puncte tari și puncte slabe ale sistemelor lor de cercetare și inovare. Acesta ajută țările să evalueze domeniile în care trebuie să își concentreze eforturile pentru a obține performanțe sporite în materie de inovare.

În anul 2018, EIS arată că performanțele UE în materie de inovare continuă să crească

într-un ritm constant. În viitorul apropiat se așteaptă să aibă loc noi îmbunătățiri, însă progresele rămân în continuare inegale pe teritoriul UE.

La nivel european se înregistrează disparități importante între țările membre, astfel există patru categorii de inovatori în care fiecare țară membră face parte dintr-o anumită categorie în funcție de scorul înregistrat. Mai jos se vor prezenta categoriile în funcție de locul pe care îl ocupă fiecare țară:

³⁶ Raportul de țară România, anul 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_ro.pdf

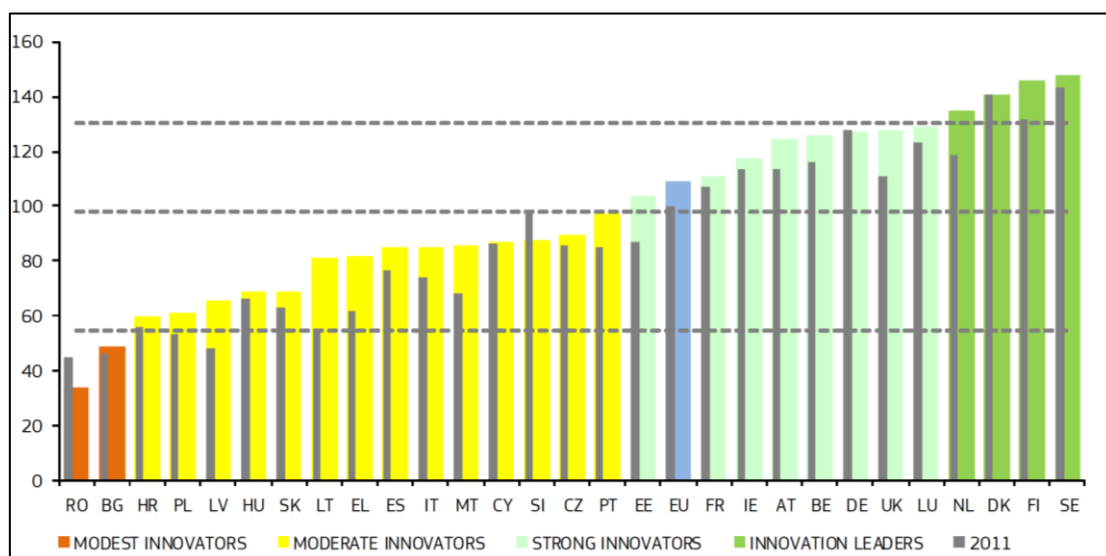
- Categoria 1 inovatori lideri: Suedia, Danemarca, Finlanda, Germania, Olanda
- Categoria 2 inovatori puternici: Irlanda, Belgia, Marea Britanie, Luxemburg, Austria, Franța, Uniunea Europeană (Media UE27), Slovenia
- Categoria 3 inovatori moderați: Cipru, Estonia, Malta, Cehia, Italia, Portugalia, Grecia, Spania, Ungaria, Slovacia, Polonia, Lituania, Letonia, Croația
- Categoria 4 inovatori modești: Bulgaria și România

În urma acestor date statistice se poate afirma că Uniunea Europeană recuperează din decalajul pe care îl are în prezent față de Statele Unite ale Americii. În comparație cu Japonia și Coreea de Sud, UE a rămas în urmă, iar decalajul de performanță se

preconizează că va crește și mai mult în următorii ani. UE și-a îmbunătățit poziția în raport cu Australia, Canada și Statele Unite. China vine din urmă cu o rată de creștere a performanțelor în materie de inovare de două ori mai mare decât cea a UE. Superioritatea performanțelor UE față de Brazilia, India, Rusia și Africa de Sud rămâne considerabilă.

La nivelul UE, Suedia este lider în ceea ce privește domeniul de inovare, iar dintre statele membre, Letonia a avut cea mai mare creștere în sectorul de inovare. Este important de menținut relația de cauzalitate directă dintre investițiile în cercetare, dezvoltare și inovare și creșterea economică din Uniunea Europeană, investițiile în aceste domenii sunt foarte importante de menținut.

Fig. 66 – Scorul de CDI a fiecărui stat membru al UE 2018

Sursa: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_2991

În medie, performanțele UE în materie de inovare au crescut cu 8,8 puncte procentuale din 2011, în special datorită creșterilor puternice ale performanțelor legate de următorii indicatori: noi

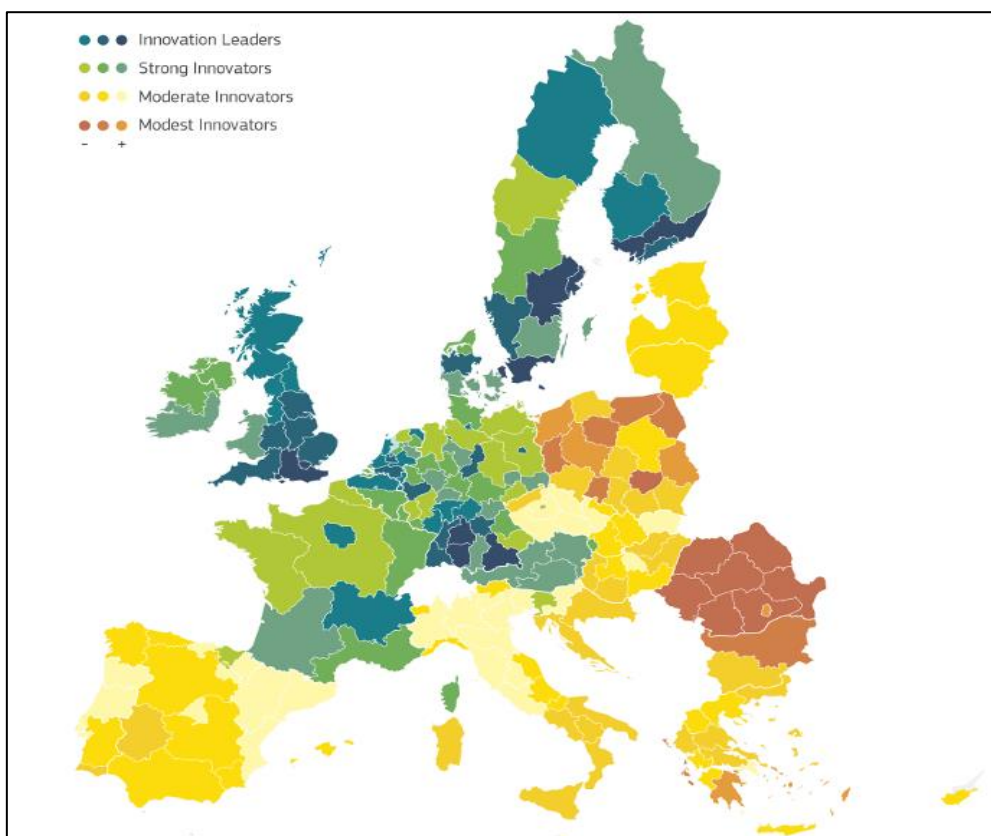
absolvenți de studii de doctorat, copublicații științifice internaționale și penetrarea conexiunilor în bandă largă. Începând din 2011, performanțele în materie de inovare au crescut în 25 de state

membre ale UE și au scăzut în trei dintre acestea. Performanțele au crescut cel mai mult în Lituania, Grecia, Letonia, Malta, Regatul Unit, Estonia și Țările de Jos și au scăzut cel mai mult în România și Slovenia. Procesul de convergență, în cadrul căruia țările cu performanțe mai scăzute cresc mai rapid decât țările cu performanțe mai ridicate, s-a accelerat în UE în 2018.

Regiunea Vest conform Tabloului de Bord privind inovarea regională, **Regiunea Vest este încadrată ca și inovator modest.** Toate regiunile din România cu excepția regiunii București-Ilfov sunt încadrate în categoria inovatorilor modești.

Regiunea Vest este un inovator modest ceea ce o include într-o grupă cu alte 28 de regiuni din Uniunea Europeană care înregistrează cele mai scăzute scoruri în ceea ce privește inovarea. În Regiunea Vest, scăderea de-a lungul timpului a fost de 5,7%. Conform ultimului raport al Comisiei Europene, realizat în anul 2019, Regiunea Vest a înregistrat o valoare de 34,3% față de media UE27, situându-se pe locul II după Regiunea București-Ilfov, care are o valoare de 54,1%. Important de menținut este faptul că scăderea înregistrată de Regiunea Vest este cea mai mică din restul regiunilor.

Harta 30 – Categoriile de inovatori

Sursa: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ce38bc9d-5562-11e7-a5ca-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>

Tabelul de mai jos arată posibile diferențe structurale între media înregistrată în UE, România și Regiunea Vest.

Tabelul 53. Comparație Regiunea Vest – România - UE27

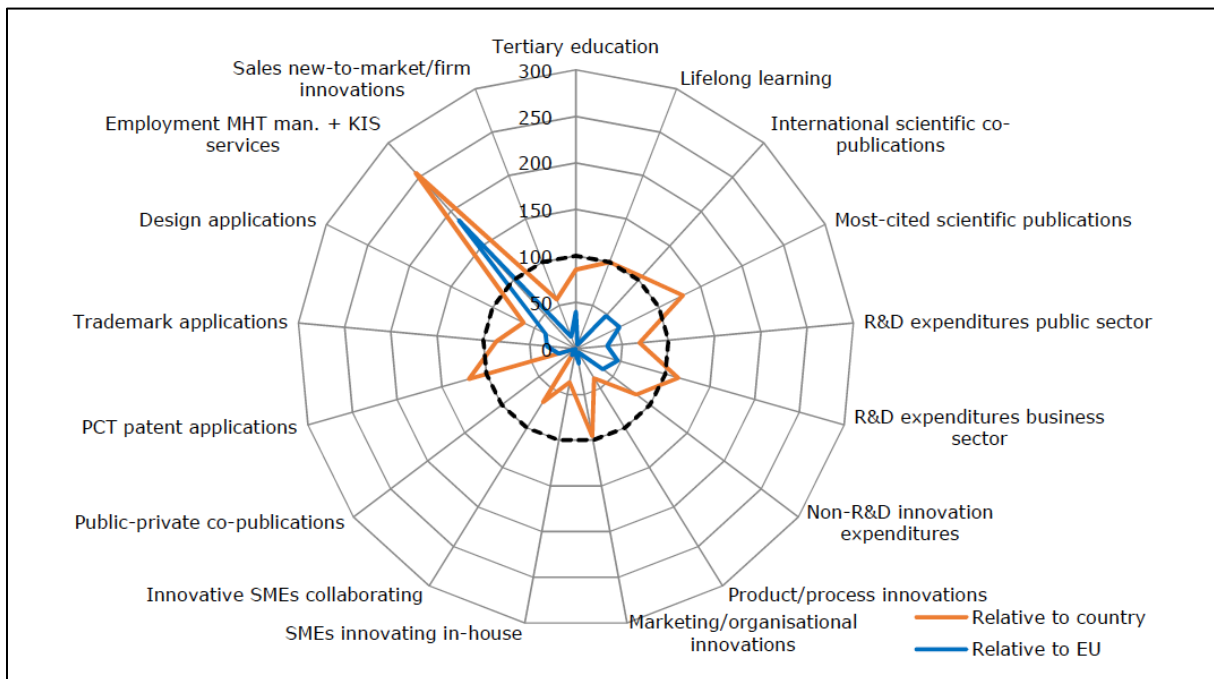
	Regiunea Vest	România	UE27
Ponderea de angajați în:			
Agricultură și Minerit (A-B)	12,9	25,2	4,6
Industrie (C)	37,1	18,8	15,4
Construcții și Utilități (D-F)	7,1	9,8	8,2
Servicii (G-N)	39,0	41,2	64,1
Administrația publică (O-U)	3,9	4,9	7,0
Numărul mediu de angajați/companie	6,1	5,7	5,5
PIB pe locuitor (PPS) în 2017 (euro)	20.000	18.800	30.000
Evoluția PIB-ului (PPS) în perioada 2013-2017	7,28	6,71	2,86
Densitatea populației în 2017	56	84	118
Urbanizarea în 2018	64,4	61,9	76,0
Dimensiunea populației în 2018 (milioane)	1.780	19.530	512.380

Sursa: Tabelul de bord privind Inovarea Regională, <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>

Din tabelul prezentat se poate observa diferențele dintre Regiunea Vest și mediile înregistrate în România și UE27, astfel Regiunea Vest are o medie mai mare de angajați în sectorul de industrie, în rest proporțiile fiind aproximativ egale, de asemenea se observă o densitate scăzută a populației, la jumătate chiar față de cea din UE27.

Graficul radar de mai jos prezintă asemănări între Uniunea Europeană (linia albastră) și România (linia portocalie), se pot observa că punctele forte și slăbiciunile sunt relativ asemănătoare atât pentru UE, cât și pentru România în ceea ce privește sectoarele și domeniile inovării.

Fig. 67 – Asemănări UE și România

Sursa: Tabelul de bord privind Inovarea Regională, <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>

În ceea ce privește cooperarea internațională, Regiunea Vest deține multe exemple de bune practici, dintre acestea menționând pe scurt câteva exemple.

Regiunea Vest este membră a Platformei Europene de Specializare Inteligentă³⁷, fiind prima regiune din România care a beneficiat de o evaluare a strategiei de specializare inteligente (Sevilla, 2012). De atunci, a rămas un membru activ al acestei platforme.

Există o bogată implicare a Regiunii Vest în proiecte internaționale de colaborare, îndeosebi în cadrul Programului INTERREG.³⁸ Pentru a exemplifica, vom prezenta succint cele mai recente proiecte ale ADR Vest.

Dintre proiectele de colaborare se pot enumera Monitoris3 – proiect de schimb de

experiențe în îmbunătățirea mecanismelor de monitorizare a indicatorilor și a metodologiilor pentru îmbunătățirea politicilor și instrumentelor în cadrul RIS3 din regiunile UE iEER – sprijinirea antreprenoriatului în rândul tinerilor prin politici la nivel regional, respectiv DEVISE – proiect în care ADR VEST și partenerii proiectului își propun să ofere un răspuns la provocările actuale cu care se confruntă 10 regiuni europene pentru deblocarea și exploatarea potențialului pe care IMM-urile tehnologice digitale îl pot asigura pentru competitivitatea altor IMM-uri aparținând sectoarelor incluse în strategiile lor regionale de specializare inteligentă (RIS3); DIGITAL REGIONS – inițiativă prin care regiunile partenere își vor adapta politicile de inovare pentru a sprijini specializarea inteligentă în industriile de prelucrare, ca rezultat al trendului global Industria 4.0 și

³⁷ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

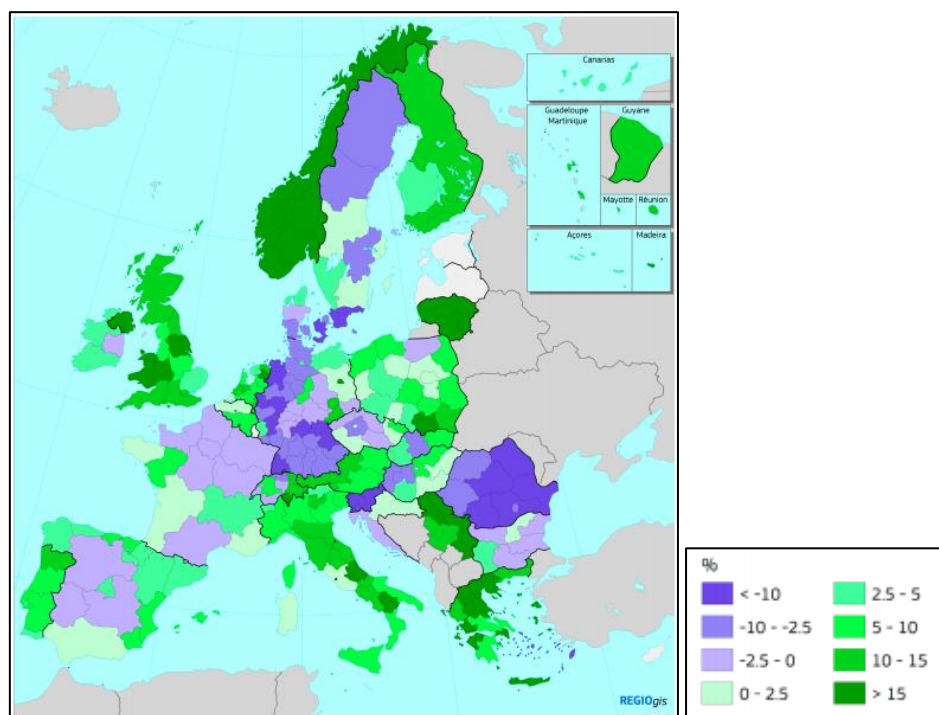
³⁸ <https://adrvest.ro/Internationalizare/Proiecte/>

soluțiile sale care se află la intersecția dintre transformarea digitală și capacitățile industriale avansate; NICHE – inițiativă coordonată de ADR Vest care a vizat îmbunătățirea politicilor existente și creșterea adoptării soluțiilor CDI de către firmele din sectorul agro-alimentar, facilitarea de noi oportunități de afaceri în sector, bazate pe inovare, pe expertiza existentă la nivelul regiunilor partenere și

pe resursele de specializarea inteligentă ale acestora.

Perspectivile de dezvoltare ale inovării din Regiunea Vest nu sunt optimiste, în contextul în care performanța inovării din perioada 2011-2019 a fost negativă conform Tabloului de Bord privind inovarea regională.

Harta 31 – Performanța inovării în perioada 2011-2019

Sursa: <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>

6.2. Indicatori privind CDI

Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare pe cap de locuitor (CIBCD)

Valoarea CIBCD în Regiunea Vest este de 38,9 EURO/locuitor în anul 2017, relativ apropiată fiind de media națională de 48,1 EURO/locuitor, ocupând poziția a doua în

topul regiunilor, după Regiunea București-Ilfov care are o valoare la jumătate față de media Uniunii Europene (629,2 EURO/locuitor).

Tabelul 54. Cheltuieli pentru cercetare și dezvoltare euro/locuitor

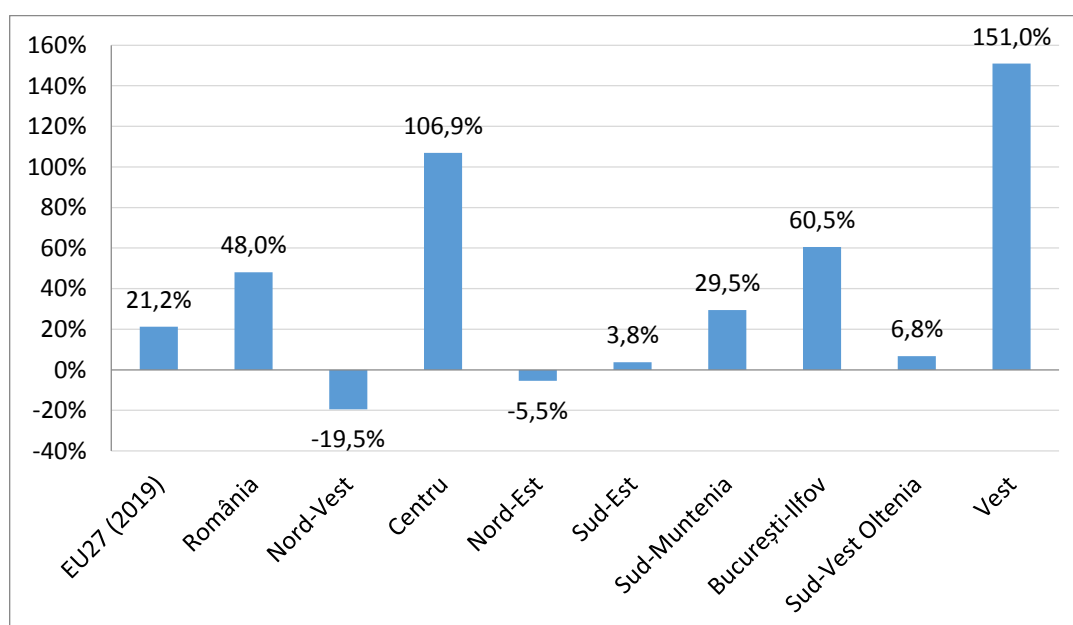
	Anul 2011	Anul 2014	Anul 2017	Evoluție 2011-2017
EU27	519	558,1	629,2	21,2%
România	32,5	28,8	48,1	48,0%
Nord-Vest	26,2	17,7	21,1	-19,5%
Centru	11,6	22,4	24	106,9%
Nord-Est	11	13,2	10,4	-5,5%
Sud-Est	5,3	4,4	5,5	3,8%
Sud - Muntenia	19,3	21,6	25	29,5%
București - Ilfov	167,3	137,5	268,6	60,5%
Sud-Vest Oltenia	13,3	8,1	14,2	6,8%
Vest	15,5	13,9	38,9	151,0%

Sursa: Eurostat, rd_e_gerdreg

Privind din perspectiva evoluției acestui indicator, se poate observa că Regiunea Vest a avut cea mai puternică evoluție în perioada 2011-2017, crescând cu 151%, ocupând primul loc în categoria regiunilor de dezvoltare, în schimb ce Regiunea București-Ilfov a înregistrat o creștere de doar 60,5%, iar în România a fost de doar 48% și cea la nivel european de 21,2%.

Următoarea regiune din punct de vedere al evoluției este Regiunea Centru, care are o creștere de 106,9%, situându-se la două treimi față de cea înregistrată de Regiunea Vest, însă sunt și regiuni care au o evoluție negativă cum ar fi regiunile Nord-Est și Nord-Vest cu o scădere de aproximativ - 5,5%.

Fig. 68 – Evoluția CIBCD în perioada 2011 – 2017

Sursa: Eurostat, rd_e_gerdreg

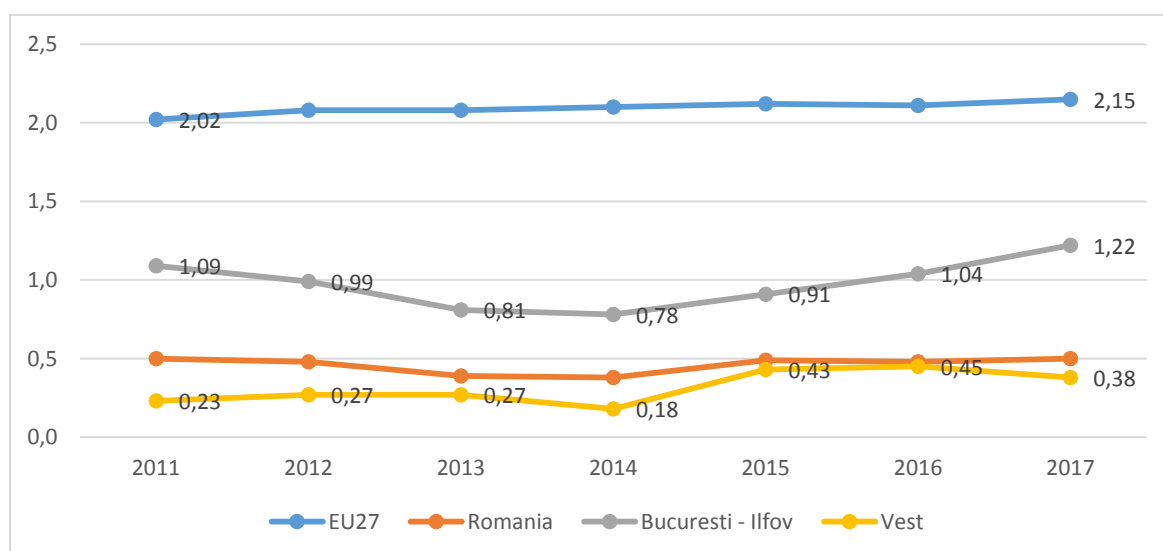

Cheltuieli interne brute pentru cercetare-dezvoltare (CIBCD) – procent din PIB

În anul 2017, în ceea ce privește cheltuielile interne brute pentru cercetare-dezvoltare ca procent din PIB, **valoarea obținută de Regiunea Vest este cea de-a doua la nivel de țară** (0,38% din PIB), după Regiunea București-Ilfov (1,22% din PIB). Valoarea pe care o are Regiunea Vest este apropiată de media pe țară de 0,50% din PIB, însă este departe față de media realizată de către UE27 (2,15% din PIB), fiind practic imposibil să se atingă obiectivul de 3% din PIB până în anul 2020. După o creștere impresionantă în perioada 2011-2016 în care procentul din PIB alocat cercetării și dezvoltării aproape că s-a dublat de la 0,23% în 2011 la 0,45% în 2016, se constată că, în anul 2017, în Regiunea Vest, acest procent înregistrează o scădere de 15,5%, acest trend fiind identificat în aproape toate regiunile de dezvoltare ale țării, în timp ce media Regiunii București-Ilfov, a României (datorată creșterii din regiunea BI) și cea din UE27 au înregistrat o creștere.

Când privim cheltuielile interne brute pentru CD ca procent din PIB, Regiunea Vest ocupă primul loc în ceea ce privește dinamica în perioada 2011-2017, cu o creștere de 65% în perioada analizată, în timp ce media națională a rămas neschimbată față de 2011 (e notabil de menționat perioada de scădere din 2011 până în 2014 respectiv redresarea ulterioară). Dinamica celor 27 de state membre ale Uniunii Europene se prezintă cu o creștere de doar 6% în perioada analizată, în timp ce Regiunea București-Ilfov are o creștere de 12%. Astfel, Regiunea Vest are cea mai puternică creștere între anii 2011-2017, însă există și situații mai puțin optimiste cu regiuni care în această perioadă au înregistrat scăderi masive ale procentului din PIB alocat cercetării și dezvoltării, printre acestea fiind Regiunea Nord-Vest și Nord-Est cu scăderi de 49%, respectiv 42%.

Fig. 69 – Evoluție CIBCD procent din PIB perioada 2011 – 2017

Sursa: Eurostat, rd_e_gerdreg

Privind în ansamblul Regiunii Vest se pot observa unele disparități importante între județele componente, în ceea ce privește procentul din PIB alocat cercetării și dezvoltării. Astfel județul Arad a alocat în anul 2017 pentru cercetare și dezvoltare 0,31% procente din PIB, peste jumătate din media națională, înregistrând cea mai bună evoluție din regiune în perioada 2011-2017, dublându-și alocarea pentru activități de

CD (197%). Județul Caraș-Severin a alocat doar 0,002% din PIB, iar comparativ cu anul 2011, când aloca 0,15% din PIB, scăderea este 85%. Județul Hunedoara a înregistrat o creștere modestă, de doar 1%. Timișul este singurul județ din regiune care a depășit media națională având valoarea de 0,61%, înregistrând o creștere de 73% în perioada analizată.

Tabel 55. Evoluția alocărilor procentului din PIB pentru cercetare și dezvoltare

	Anul 2011	Anul 2014	Anul 2017	Evoluție 2017-2011
Arad	0,10%	0,15%	0,31%	+197%
Caraș-Severin	0,015%	0,005%	0,002%	-85%
Hunedoara	0,15%	0,13%	0,16%	+1
Timiș	0,36%	0,26%	0,61%	+73%

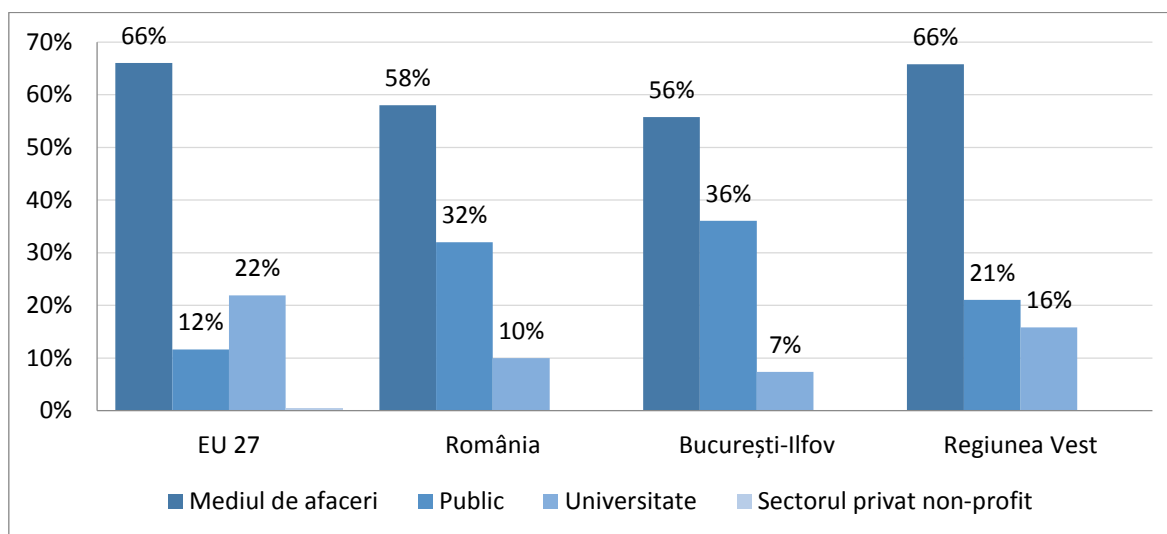
Sursa: Tempo Online, CDP104B și CON103I

Structura cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare

Cheltuielile desemnate pentru cercetare și dezvoltare realizate de către sectorul privat din Regiunea Vest, în anul 2017 erau în valoare de 25,1 EURO/loc. și valorează 66% din totalul cheltuielilor în cercetare și dezvoltare din Regiunea Vest, în timp ce în Regiunea București-Ilfov ponderea cheltuielilor sectorului privat în cercetare și dezvoltare este de doar 56%, iar cel la nivel național este de 58%. Regiunea Vest se află la egalitate cu media celor 27 de state membre în ceea ce privește acest indicator.

Dacă procentul de cheltuieli pentru cercetare și dezvoltare a celor 27 de state membre UE a rămas relativ constant în perioada 2011-2017 (63–66%), cel al Regiunii Vest a suferit modificări masive, astfel că pentru anul 2011, cea mai mare parte a cheltuielilor pentru C&D veneau din partea mediului academic și doar 17% venea din partea sectorului întreprinderilor, însă pe măsura înaintării în timp, ponderea ocupată de sectorul privat devine tot mai mare, o schimbare majoră se întâmplă din anul 2014 în 2015 unde de la 22% alocare în 2014, a ajuns la 63% în 2015.

Fig. 70 – Pondere sectoare de performanță în total cheltuieli cercetare și dezvoltare, în anul 2017

Sursa: Eurostat, rd_e_gerdreg, calculele autorilor

Din figura alăturată se pot trage unele concluzii, în primul rând se observă că mediul de afaceri are cea mai mare pondere în ceea ce privește cheltuielile în cercetare și dezvoltare, ceea ce înseamnă că mai ales în Regiunea Vest unde este cea mai mare pondere, întreprinderile se concentrează să dezvolte produse și/sau servicii calitative ca mai târziu să fie distribuite pe piață. Un lucru mai puțin pozitiv este faptul că universitățile au cel mai mic procent, în

Regiunea Vest dintre toate cele analizate, astfel se constată faptul că universitățile participă moderat în procesul de cercetare și dezvoltare, cu toate că există centre, laboratoare și departamente în cadrul universităților care au ca scop cercetarea și dezvoltarea susținute de echipamentele necesare pentru a realiza acest proces.

Capitalul uman din CDI

O modalitate de a atinge obiectivul de a deveni "cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoștere din lume" este prin intermediul investițiilor în capitalul uman. Dezvoltarea științifică și tehnologică a fost plasată o dată cu Strategia de la Lisabona în centrul obiectivelor UE, cu un

interes sporit asupra rolului și cuantificării abilităților în cadrul forței de muncă. Doi indicatori principali au fost utilizați pentru a analiza capitalul uman pentru inovare – personalul din cercetare-dezvoltare ca procent din totalul ocupării forței de muncă și resursele umane din știință și tehnologie.

Personalul din cercetare-dezvoltare

Dincolo de aspectele care țin strict de infrastructură, un aspect important este legat de factorul uman. Pentru entitățile CDI este foarte greu să atragă și/sau să păstreze tinerii cu o bună pregătire, din cauza salariilor necompetitive și a lipsei finanțării. Cei mai buni studenți din clasele de absolvenți ai universităților preferă să lucreze pentru companiile multinaționale din regiune, să emigreze pentru a-și continua studiile în străinătate sau să lucreze în sectorul privat în alte țări. Deficitul de cercetători buni pune presiune pe calitatea cercetării.

Deficitul de cercetători buni din CDI face ca respectiva calitate a cercetării să rămână extrem de scăzută în aceste institute și doar acele CDI care au o strânsă colaborare cu sectorul privat continuă să efectueze activități de cercetare ce se pot compara cu standardele internaționale. Pentru a angaja cercetători buni, CDI performante din regiune se bazează pe fonduri generate prin activități de consultanță, formare, testare și certificare, iar aceste servicii furnizate nu includ întotdeauna și componenta de cercetare.

Firmele au de obicei dificultăți în găsirea de absolvenți care să îndeplinească nevoile lor, fiind vorba de cele mai multe ori doar de cunoștințe teoretice. Lipsa de cunoștințe aplicate și de abilități tehnice reprezintă o constrângere severă. În scopul de a dezvolta seturi de competențe adecvate pentru tinerii absolvenți, trebuie să fie

îmbunătățite legăturile dintre industrie și universități.³⁹ Acest lucru poate avea loc prin intermediul parteneriatelor public-private în vederea dezvoltării de colaborări și proiecte comune de cercetare sau prin ajustarea programei școlare pentru a răspunde nevoilor industriei.

Pentru a obține o creștere a productivității în urma formării locale a competențelor, va fi important ca sectorul privat să fie stimulat să ia în considerare investiții pe termen lung în sistemul universitar regional, promovând includerea abordărilor multidisciplinare, cursuri practice și stagii, atât în programele de învățământ ale programelor tehnice, cât și cursuri de certificare separate.

Regiunea Vest nu înregistrează deficiențe doar în menținerea tinerilor cercetători, ci și în asigurarea unei forțe de muncă calificată și mediu calificată, astfel că și școlile de formare profesională necesită îmbunătățiri pentru a furniza atât tehnicieni calificați (forță de muncă specializată) cât și tehnicieni mediu calificați pentru sectoarele de specializare inteligentă. Lipsa muncitorilor calificați care să poată folosi utilaje de medie și înaltă tehnologie aduce cheltuieli suplimentare întreprinderilor și mărește costul de producție. Accesul la o rezervă mai mare de forță de muncă specializată completat cu tineri absolvenți universitari mai bine instruiți ar consolida avantajele comparative ale regiunii în acest sector.

---

³⁹ Sectorul privat trebuie stimulat să ia în considerare investiții pe termen lung în sistemul universitar regional, promovând includerea abordărilor multidisciplinare,

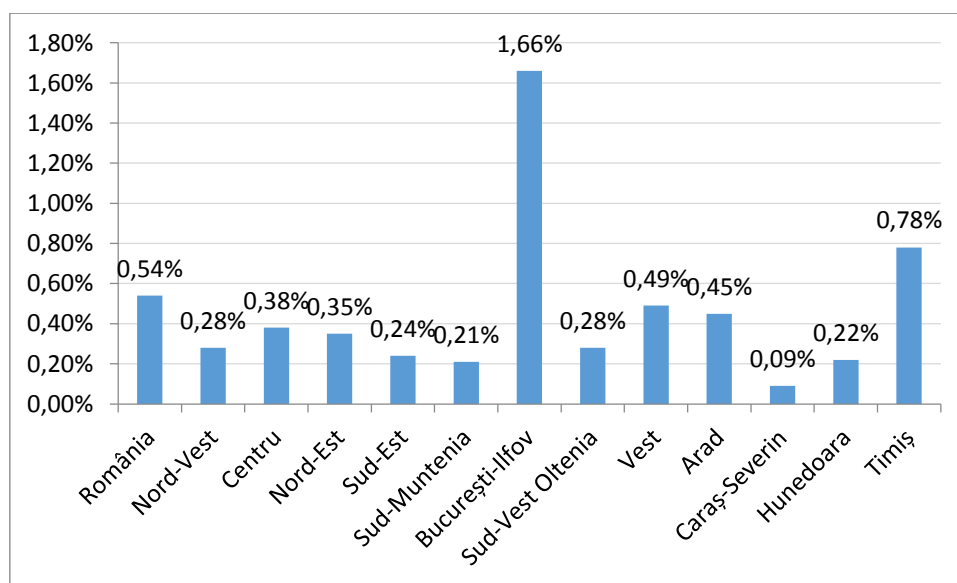
cursuri practice și stagii, atât în programele de învățământ ale programelor tehnice, cât și cursuri de certificare separate.

De asemenea, pentru dezvoltarea resursei umane care să sprijinească sistemul CDI și sectoarele de specializare inteligentă pot fi necesare investiții strategice pentru promovarea disciplinelor și a calificărilor care ar putea fi elementele de bază ale economiei viitoare a regiunii.

În anul 2017, în Regiunea Vest, avea **4.099 salariați în activitatea de cercetare și dezvoltare**, iar mai mult de jumătate dintre aceștia (2.697 de persoane) se află în județul Timiș. Procentul populației ocupate cu forța de muncă care activau în sectorul de cercetare și dezvoltare era în valoare de

0,49% în creștere cu 26% față de anul 2011. Ponderea națională a salariaților din cercetare și dezvoltare în totalul personalului ocupat cu forța de muncă este de 0,54%. Regiunea Vest se situează pe poziția a doua după Regiunea București-Ilfov care are 1,66% din totalul personalului pentru cercetare și dezvoltare, dar care însă este în scădere de 9% față de anul 2011. Din totalul personalului implicat în activitatea de cercetare și dezvoltare în Regiunea Vest, cei mai mulți sunt cercetători: 61% din total (2.493 salariați), tehnicieni și asimilați: 5% (222 salariați), și alte categorii de salariați în pondere de 34% (1.384 pers.).

Fig. 71 – Ponderea personalul din cercetare și dezvoltare din totalul ocupării forței de muncă în anul 2017

Sursa: Tempo Online, FOM103D, CDP102E, calculele autorilor

Privind mai amănunțit în regiune se pot observa anumite disparități între județele componente, astfel că județul Arad se apropie de media regiunii și are o valoare de 0,45% din totalul persoanelor ocupate și înregistrează o creștere de 25% similară cu creșterea regiunii. În timp ce județele Hunedoara și Caraș-Severin înregistrează o

scădere în perioada 2011-2017, de 32% respectiv 20% astfel că personalul din cercetare și dezvoltare în Caraș-Severin reprezintă 0,09% din total, iar în Hunedoara de 0,22% din totalul persoanelor ocupate. Singurul județ care depășește media regiunii și cea națională este județul Timiș

cu o valoare de 0,78% și cu o creștere de 43% în perioada analizată.

Investițiile în personalul implicat în cercetare și dezvoltare

Investițiile realizate în personalul care își desfășoară activitate în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării poartă denumirea de cheltuieli de capital și pot include: echipamente, utilaje, terenuri, brevete, licențe, alte cheltuieli pentru dezvoltare proprietate intelectuală etc, care sunt

necesare pentru o desfășurare eficientă și eficace a activității de cercetare și dezvoltare. Astfel următorul tabel a fost realizat ca raport dintre numărul de salariați din activitatea de cercetare, dezvoltare și inovare și cheltuielile de capital realizate.

Tabelul 56. Raportul dintre cheltuielile de capital și numărul de salariați (investiții/salariați)

	Anul 2011	Anul 2014	Anul 2017	Evoluție 2017-2011
România	2.689 EUR	1.621 EUR	1.864 EUR	-31%
Regiunea VEST	1.972 EUR	1.441 EUR	1.616 EUR	-18%
Arad	792 EUR	907 EUR	315 EUR	-60%
Caraș-Severin	102 EUR	-	-	-100%
Hunedoara	723 EUR	684 EUR	2.704 EUR	+274%
Timiș	2.983 EUR	1.804 EUR	1.976 EUR	-34%

Sursa: Tempo Online, CDP104B, calculele autorilor

Din tabelul de mai sus se poate observa faptul că, în Regiunea Vest, în anul 2017, investițiile alocate în personalul din cercetare și inovare sunt mai mici comparative cu anul 2011, urmărindu-se

tendința națională. La nivel regional, în anul 2017, jud. Hunedoara a avut cea mai mare alocare de fonduri pentru personalul din CD, iar împreună cu jud. Timiș, depășesc suma alocată de la nivel național.

Resursele umane din știință și tehnologie

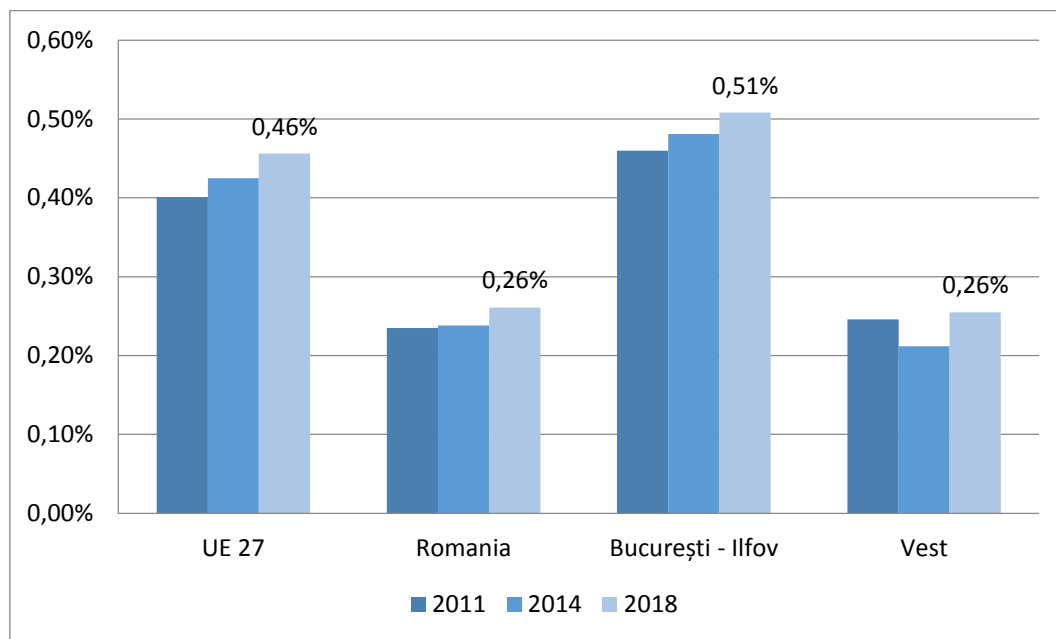
Procentul de persoane care își desfășoară activitatea în știință și tehnologie se află în creștere atât în Regiunea Vest, cât și în România, raportat la totalul populației active. Cu o pondere de 25,5%, Regiunea Vest se situează sub media pe țară de 26,1% sau precum și de media înregistrată UE:

45,6%. Singura regiune din România care a reușit să depășească media europeană, este Regiunea București-Ilfov, cu o pondere de 50,8%. Această pondere mare, dublă față de media națională și cea a Regiunii Vest și care depășește chiar și media UE 27 se datorează faptului că sediile centrale ale

companiilor și a instituțiilor guvernamentale se află în marea majoritate în regiunile urbane, în special în apropierea

capitalelor unde există în multe cazuri o concentrare mai mare a personalului înalt calificat și a oportunităților de muncă.

Fig. 72 – Resursele umane din știință și tehnologie pondere din populația activă, în perioada 2011-2018

Sursa: EUROSTAT, htec_emp_reg2

Ocuparea forței de muncă în domeniul tehnologiilor înalte

Referitor la ocuparea forței de muncă în domeniul tehnologiilor înalte, Regiunea de Vest înregistrează un procentaj bun, ceea ce duce la concluzia faptului că există personal înalt calificat, cu studii superioare care muncește în domeniul științei și a tehnologiilor înalte. Procentajul deținut de regiune în 2018, ocupă locul al doilea național, cu valoarea de 6,5% din totalul forței de muncă, pe primul loc fiind Regiunea București-Ilfov cu 9,6%. Ponderea obținută de Regiunea Vest este dublă față de media națională a acestui indicator (3%), și superioară mediei celor 27 de state membre UE (4,1%).

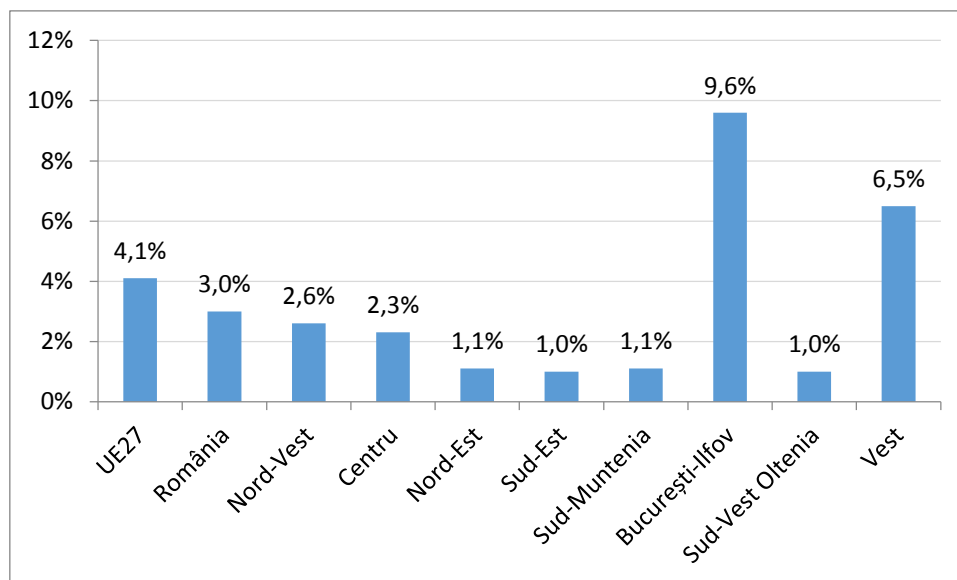
Valoarea înregistrată de Regiunea Vest (6,5%) depășește valoarea acestui indicator înregistrată în țări care se află pe poziții fruntașe în ceea ce privește inovarea fiind considerați ca lideri inovatori și care alocă un procent mare din PIB, peste media UE, pentru cercetare și dezvoltare. Astfel indicatorul din Regiunea Vest este peste media înregistrată în țări precum Finlanda (5,8%), Suedia (5,3%), Danemarca (5,2%) sau Belgia (4,9%) care este un inovator puternic.

Privind aspectul dinamic al acestui indicator se observă o creștere cu 51,2% în perioada

2011-2018, aceasta fiind superioară celei de la nivelul UE27: 7,9%. Însă important de menționat este faptul că această creștere nu este la fel de puternică ca al altor regiuni

cum ar fi București-Ilfov: 65,5% sau Centru: 64,3%. Cu toate acestea, regiunea reușește să o depășească cea a României: 50%.

Fig. 73 – Ponderea forței de muncă în domeniul tehnologiilor înalte 2018

Sursa: EUROSTAT, htec_emp_reg2

Proprietatea intelectuală

Cererile de brevetare sunt o măsură a rezultatului activității de cercetare-dezvoltare- inovare. Scopul unui brevet este de a proteja rezultatul activității de cercetare-dezvoltare, dar sunt la fel de semnificative ca și sursă a informației tehnologice, care poate ajuta la evitarea unei reinvestiri și reinventării de idei care nu sunt necesare. O idee brevetată nu este însă în mod necesar o idee comercializată, deci indicatorul poate fi văzut ca un indice al nivelului de CDI, nu ca un scor al introducerii pe piață al produselor CDI.

După numărul de brevete depuse în profil teritorial, Regiunea Vest ocupă un modest loc cinci, depășind doar regiunile Centru, Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia. În anul 2018, numărul brevetelor din Regiunea Vest a fost mai scăzut comparativ cu anul 2011,

per ansamblu, în toată această perioadă performanța fiind una destul de scăzută. Cu 60 de cereri de brevete, dintre care 50% în județul Timiș, Regiunea Vest este depășită la acest indicator chiar și de 4 județe individuale, precum și de municipiul București.

În ceea ce privește județele componente ale regiunii, județul Timiș are o proporție de 50% (număr: 30) din totalul cererilor de brevete, urmând apoi județele Hunedoara (număr: 16), Arad (număr: 11) și județul Caraș-Severin (număr: 3).

În ciuda performanței aparent mai bune în comparație cu media din România, Regiunea Vest este cu mult în urma regiunilor cu care se compară din UE, în ceea ce privește protecția proprietății

intelectuale pentru invenții. În ceea ce privește sprijinirea cercetătorilor pentru protecția proprietății intelectuale pentru invenții, măsurile de co-finanțare a cererilor de brevete pot fi utilizate în sectoarele cheie, în care actorii CDI relevanți au raportat că au făcut unele încercări de protecție a proprietății intelectuale generate în interior, însă nu au putut să

acopere costurile totale ale cererii de brevetare.

În majoritatea cazurilor, costurile globale de brevetare se consideră a depăși beneficiile, iar acest fapt se datorează în mare parte lipsei de claritate a regulilor ce guvernează dreptul de proprietate intelectuală.

Tabelul 57. Brevete de invenție acordate Universităților în anul 2018

DENUMIRE UNIVERSITATE	ORAȘ	COD JUDEȚ	Anul 2018
<u>UNIVERSITATEA POLITEHNICA DIN TIMIȘOARA</u>	TIMIȘOARA	TM	4
<u>UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚE AGRONOMICE ȘI MEDICINĂ VETERINARĂ DIN TIMIȘOARA</u>	TIMIȘOARA	TM	1

Sursa: OSIM

În cadrul brevetelor de invenție acordate universităților, Regiunea Vest, este reprezentată de 2 universități din Timișoara, Universitatea Politehnică și Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, care împreună totalizează 5 brevete de invenție în anul 2018 care reprezintă 8% din totalul brevetelor de invenție acordate universităților.

În majoritatea cazurilor, costurile globale de brevetare se consideră a depăși beneficiile, iar acest fapt se datorează în mare parte lipsei de claritate a regulilor ce guvernează dreptul de proprietate intelectuală.

Cererile de brevete, după caz, sunt în mod predominant pentru brevete naționale. Brevetele românești sunt percepute în principal ca un instrument pentru progresul în cariera academică, în timp ce crearea valorii comerciale reale prin proprietatea intelectuală este aproape inexistentă. Mai mult de atât, nu există o practică frecventă care să efectueze evaluări formale ale potențialului de comercializare al brevetelor existente. Centrele de cercetare și bugetele de proiect alocă o sumă mică din finanțarea anuală, dacă aceasta există, pentru obținerea de brevete locale în România.

Potențialul pentru inovare

România este un inovator modest în ceea ce privește inovația. În anul 2011 performanța țării în ceea ce privește acest sector a scăzut, începând cu anul 2011 până

în anul 2015, însă după o scădere puternică, începând cu anul 2016 performanța a început să crească.

Mediul favorabil inovării și impactul vânzărilor sunt printre cele mai puternice dimensiuni inovatoare. Pătrunderea în bandă largă are un scor mare peste media UE, în timp ce singurul indicator care este peste media UE sunt exporturile de produse high-tech, iar persoanele inovative și investițiile în companii inovative, sunt cele mai slabe dimensiuni ale inovării.

Cele mai mici scoruri ale indicatorilor din România sunt în ceea ce privește învățarea pe tot parcursul vieții, IMM-urile cu inovații de produs sau proces, IMM-uri cu inovații de marketing sau organizaționale și IMM-uri inovatoare din interior spre exterior. Pentru toți cei patru indicatori, performanța este cea mai scăzută în 2018 în toate țările, ceea ce duce la un scor relativ la 0.

Potențialul de inovare în Regiunea Vest este mare, pe baza interesului arătat până acum de către entitățile din domeniu, și anume universități, institute de cercetare, administrație publică, entități private. În plus, prezența mult mai extinsă decât în alte regiuni a întreprinderilor mari este un factor care stă la baza potențialului de inovare.

Regiunea Vest trebuie să își consolideze sistemul CDI.⁴⁰ Fondurile publice disponibile atât pentru universități, cât și pentru institutele CDI au fost orientate în principal către cercetarea de bază, fără a se ține seama de importanța fazei de validare a conceptului, de dezvoltare tehnologică în fază incipientă, de dezvoltare a produsului și de comercializare din procesul de invenție, cu alte cuvinte de aspectul de

„inovare”. Crearea de valoare reală, creșterea productivității în economie și cererile de activități de cercetare și dezvoltare apar doar în aceste etape ulterioare.

Pentru perioada de programare viitoare, am încercat o ordonare a activităților care pot fi finanțate pentru a obține rezultate concrete pe termen scurt și mediu.

Pentru perioada de programare viitoare, am încercat o ordonare a activităților care pot fi finanțate pentru a obține rezultate concrete pe termen scurt și mediu:

- ⇒ Finanțarea dezvoltării de produse, servicii sau tehnologii inovatoare de către întreprinderi
- ⇒ Finanțarea cheltuielilor necesare pentru protejarea proprietății intelectuale la nivel european și internațional – brevete, mărci, design industrial, patente etc.)
- ⇒ Finanțarea de servicii de marketing și branding
- ⇒ Finanțarea transformării digitale în companii
- ⇒ Adopția și dezvoltarea de instrumente digitale
- ⇒ Digitalizarea proceselor
- ⇒ Training pentru abilitați și competențe digitale
- ⇒ Finanțarea obținerii conformității (compliance) cu reglementările europene și standardele internaționale specifice pe industrii, în cadrul lanțurilor de valoare la nivel global

---

⁴⁰ În anul 2011, Comisia Europeană (CE) a lansat inițiativa emblematică "O Uniune a inovării" ca parte a Strategiei Europa 2020, care introduce conceptul de "strategie de

specializare inteligentă", care are ca scop creșterea impactului politicilor de cercetare și inovare ale statelor membre cu impact asupra creșterii economice

- ⇒ Finanțarea - în procent de 50%-75% a angajării de personal de cercetare dezvoltare în contextul dezvoltării de produse, servicii și tehnologii inovatoare de către întreprinderi
- ⇒ Finanțarea adopției de tehnologii și procese sustenabile / „verzi”
- ⇒ Finanțarea de pachete de coaching pentru management și abilități de

- afaceri, destinate managementul de top și intermediar al întreprinderilor
- ⇒ Finanțarea activităților pentru realizarea inovării “soft”
- ⇒ Finanțarea transferului tehnologic de tip „inbound”
- ⇒ Finanțarea proiectelor colaborative între firme, în vederea „co-dezvoltării” de produse, servicii și tehnologii inovatoare

Clustere

În Regiunea Vest există mai multe clustere⁴¹ concentrate pe sectoarele dominante, formate pentru a facilita interacțiunea și cooperarea dintre actorii care își desfășoară activitatea în aceste sectoare.

Clusterul Automotivest a fost înființat în anul 2007 ca organism neguvernamental, nonprofit, apolitic, cu personalitate juridică. Obiectivul principal al Asociației este crearea unui mediu economic care să sprijine inițiativa de "cluster" din domeniul industriei auto prin dezvoltarea unei platforme centrale de servicii pentru firmele (furnizori/cumpărători) din Regiunea Vest active în acest domeniu²².

Clusterul TIC a fost creat în anul 2011, fiind rezultatul unui demers de lungă durată. Viziunea Clusterului Regional TIC²³ este promovarea și susținerea întreprinderilor regionale TIC drept actori pe piața globală, generatori de produse proprii, sub un brand

regional puternic. Clusterul are ca obiective următoarele aspecte:

- Sprijinirea evoluției modelului de business în sectorul TIC regional dinspre comerț și servicii către consultanță și produse proprii;
- Consolidarea sectorului TIC regional prin crearea unor centre de cercetare-dezvoltare și creșterea ponderii produselor cu valoare adăugată mare;
- Integrarea ofertei de educație cu nevoile mediului de afaceri în sectorul TIC regional;
- Menținerea resursei umane TIC în Regiunea Vest;
- Crearea unui context regional favorabil afacerilor TIC și prioritizarea investițiilor publice în sector, precum și atragerea de noi resurse și investiții.

Creat în 2011, **clusterul ROSENC** este o asociație cu personalitate juridică română, de drept privat fără scop patrimonial, neguvernamentală, non-profit, apolitică și

dinamică pe termen lung în lumea afacerilor și prin generarea de noi locuri de muncă și asigurarea sustenabilității creșterii și dezvoltării economice.

---

⁴¹ Clusterelor sunt percepute ca instrumente aflate la îndemâna factorului public pentru stimularea inovării și creșterii de productivitate, prin întărirea și susținerea

independentă, având drept scop promovarea României și a Regiunii Vest, pe termen lung, ca lider în sectoarele energiilor regenerabile, eficienței energetice și noilor energii sustenabile.

De dată mai recentă este Asociația Cluster pentru Turism Banat (CLUSTRBANAT), care urmărește dezvoltarea competitivă a domeniului turismului prin promovarea destinațiilor turistice locale, județene și regionale.

Fiecare din sectoarele amintite vor fi analizate mai pe larg, atât din punct de vedere a performanței cât și din punctul de vedere al potențialului pentru specializare inteligentă.

Un actor regional important în sectorul cercetării-dezvoltării-inovării, Asociația Tehimpuls, acționează ca o interfață pentru actorii regionali din sistemul de inovare. Practic, Asociația Tehimpuls are ca principale activități promovarea inovării și facilitarea interacțiunii dintre unitățile C&D și actorii din sectorul privat din industriile conexe. De asemenea, această asociație a publicat o bază de date de oferte și cereri de cercetare care oferă informații cu privire la activitatea de cercetare din cadrul universităților și ICD pentru cunoașterea și utilizarea de către sectorul privat. În plus, acest organism are un rol semnificativ în încurajarea comunicării dintre părți prin intermediul târgurilor și al altor reuniuni.

În contextul preocupărilor companiilor/universităților/institutelor CDI de a aduce pe piață produse/tehnologii/servicii noi, mai competitive, respectiv de a-și găsi parteneri de afaceri din străinătate,

Tehimpuls a venit în sprijinul acestora prin următoarele activități derulate:

- Vouchere de inovare. Tehimpuls a acordat vouchere de inovare în firme. Scopul acordării voucherelor de inovare este de a intermedia și impulsiona legătura dintre cererea și oferta de cercetare, dezvoltare și inovare, respectiv dintre IMM-uri și institutele de cercetare, dezvoltare și inovare, și de a stimula inovarea în cadrul firmelor, prin intermediul dezvoltării de produse și procese inovatoare. Sprijinul concret constă în expertiză din partea institutelor și experților de cercetare, dezvoltare și inovare, care este pusă la dispoziția firmelor pe baza unor cereri specifice de inovare.
- Servicii oferite în mod gratuit prin aderarea la rețeaua Enterprise Europe Network (începând cu anul 2015 Tehimpuls face parte din Consorțiul Ro-Boost SMEs): activități de întocmire de profile de parteneriat și redactare de expresii de interes, servicii de instruire, servicii de consiliere (acordare de suport de specialitate, informări cu privire la legislație UE etc.), servicii de consultanță, acces la finanțare, business intelligence, facilitarea accesului la piețe internaționale, parteneriate pentru proiecte internaționale de cercetare și dezvoltare, facilitarea de inovare și transfer tehnologic transnațional, transmitere de newsletters, organizarea de evenimente, workshop-uri, training-uri.
- Acces la instrumentul **IMP3rove**. Tehimpuls deține franciza de utilizare a

Instrumentului **IMP3rove** pentru Evaluarea Managementului Inovării în Firme în relația cu firmele din regiune. Această metodă de evaluare și îmbunătățire a managementului inovării este cea mai complexă metodă existentă la nivel european, fiind recunoscută de Comisia Europeană.

- Organizarea de evenimente:
  - Eveniment tradițional "Mic dejun cu inovatorii"
  - Târgul Regional de Inovare Innomatch – eveniment anual de inovare al Regiunii Vest
  - Competiția regională de inovare
  - Competiția Regională Scale-UP (dedicată IMM-urilor din regiune cu potențial de scalare)
  - Evenimente de brokeraj cu caracter internațional: Demo Plast Vest (dedicat industriei de prelucrare a materialelor plastice, cauciuc și compozite), Agromalim (dedicat industriei agro-alimentare)
  - Misiuni de companii (Incoming și Outgoing) - în domeniul alimentar, agricol și biotehnologie cu Serbia în cadrul Târgului internațional AGROMALIM (Incoming, Timișoara), în cadrul Târgului Internațional al Tehnicii și Realizărilor Tehnice (Outgoing, Belgrad).

Un alt actor regional important este **consorțiul RO-BOOST SMEs**. Prin pachete de servicii dedicate antreprenoriatului și inovării, acest consorțiu oferă consultanță cu privire la politici, reglementări legale și programe de finanțare europeană, acces la finanțare (venture capital, vouchere, equity funds etc.), internaționalizare (informații despre piețe din Europa și țări terțe – business intelligence), parteneriate pentru proiecte internaționale de cercetare și dezvoltare, facilitarea inovării și a transferului tehnologic transnațional, dezvoltarea de parteneriate de afaceri transnaționale, dezvoltarea capacității de management al inovării. De asemenea, acest consorțiu promovează servicii cu valoare adăugată prin intermediul organizării de evenimente, grupuri de mentoring, training-uri, întâlniri, activități de brokeraj, misiuni de companii (misiuni economice), prin intermediul unei platforme europene dedicate întreprinderilor mici și mijlocii, în cadrul birourilor de informare ale partenerilor consorțiului și prin intermediul paginii web.

Creștere economică pe baza clusterelor regionale are la bază capacitatea acestora de a genera presiune, de a beneficia de stimulente și de a folosi capacitățile de inovare oferite de mediul local. Toate acestea permit anumitor clusterelor regionale să concureze cu succes împotriva unor concurenți dispersați. Performanțele inovatoare depind de investițiile în inovare, de oportunitățile tehnologice și de eficiența cu care acestea sunt folosite. Investițiile în activitatea de inovare, la rândul lor, depind de stimulente pentru a inova și de capacitatea de a transforma aceste costuri în câștiguri de inovare. Acestea sunt

influențate de natura rivalității și structura pieței găsite în industrie

Strategia de specializare inteligentă

Regiunea Vest are o vastă experiență în elaborarea unui astfel de document strategic, în prezent fiind la cea de-a patra iterație a documentului după Strategiile Regionale elaborate pentru perioada 2004-2008, 2009-2013, 2014-2020. Toate documentele realizate, inclusiv strategia pentru perioada 2021-2027 aflată în lucru, au fost elaborate având în vedere modificările survenite în domeniul CDI la nivel european, național și regional cât și proiectele deja implementate în acest sector la nivel regional.

Metodologia strategiilor de specializare inteligentă presupune alegerea și dezvoltarea unor sectoare economice reprezentative de la nivel regional și construirea pe avantajele acestora.

În Regiunea Vest, identificarea domeniilor de specializare inteligentă a fost realizată în primul rând pe baza analizei indicatorilor socio-economici (cifra de afaceri, numărul salariaților, profitul net înregistrat, numărul societăților comerciale din sectorul de afaceri) care clasează aceste sectoare printre cele mai prospere. În al doilea rând a fost urmărită cererea resursei umane calificate și nu numai, care este în creștere în fiecare an spre aceste sectoare de afaceri. Companiile care activează în aceste sectoare, anual își sporesc numărul angajaților și sunt în căutare permanentă de personal înalt calificat. O altă caracteristică specifică acestor sectoare de afaceri este

capacitate acestora de dezvoltare, inovare și de adaptare asupra noilor tendințe și cerințe din partea pieței. Aceste sectoare de afaceri beneficiază de mari oportunități în ceea ce privește cercetare, dezvoltarea și inovarea sau crearea de noi produse revoluționare sau utilizarea celor mai recente tehnologii.

O componentă importantă atașată Sectorului de Specializare inteligentă este lanțul valoric strategic (strategic value chain). Aceste sectoare de afaceri contribuie la dezvoltarea industrială a Europei și oferă o creștere a avantajelor competitive europene la nivel mondial. Întreprinderile care își desfășoară activitatea în aceste sectoare de afaceri sunt afaceri orientate către viitor care contribuie la dezvoltarea sectoarelor industriale și totodată îmbunătățind poziția Europei pe scena mondială. Sectoarele care fac parte din această strategie sunt considerate cheie pentru o dezvoltare orientată către un viitor mai bun care să respecte politicile UE stabilite pe termen lung.

Domeniile de specializare inteligentă identificate la nivelul Regiunii Vest pentru perioada 2021-2027 sunt:

- Agricultură și industrie alimentară;
- Digitalizare, industrializare, inclusiv Industry 4.0;
- Eficiență energetică și construcții (clădiri) sustenabile;
- Industria prelucrătoare;

- Industriile culturale și creative;
- Sănătate și calitatea vieții.

Privind mai amănunțit, din punct de vedere al statisticii, în sectoarele de specializare inteligentă, privind dintr-un spectru larg, se poate observa faptul că indicatorii acestor sectoare se regăsesc la jumătate față de momentul în care privim asupra tuturor domeniilor de afaceri din regiune.

Astfel numărul de firme din sectoarele de specializare inteligentă, în anul 2018, sunt în proporție de **14.432 firme**, însumând 43% din totalul companiilor din Regiunea Vest. Numărul de angajați angrenați în cadrul companiilor aferente specializării inteligente este de **204.483 salariați**, fiind în proporție de 55% din total personalului din întreprinderile din Regiunea Vest. **Cifra de afaceri** are valoare de **11,2 mld. EUR** reprezentând 47% din totalul cifrei de

Întreprinderi inovative

Întreprinderile inovative sunt o componentă importantă în ceea ce privește dezvoltarea societății și a economiei, aceștia sunt pionierii zilelor noastre care își alocă resurse: financiar, timp, personal asupra dezvoltării de produse și/sau servicii, noi procese de distribuție, de ambalare etc. din care vor putea beneficia în viitor, în mai mare sau mai mică măsură, consumatorii. Astfel de întreprinderi trebuie încurajate și sprijinite de către mediul public și privat care prin parteneriate pot sprijini aceste întreprinderi și pot contribui în cadrul procesului de inovare. Ținând cont de faptul că, în Regiunea Vest, cea mai mare parte din procesul de inovare este susținut de mediul privat (66%), se poate considera alarmant

afaceri înregistrate la nivel regional. Profitul net este de **897 mil. EUR** reprezentând 56% din profitul total de la nivel regional.

Desigur privind mai atent la sectoarele de specializare inteligentă există sectoare mai profitabile, cu venituri mai mari și care angrenează o mai mare forță de muncă și altele cu un volum mai redus. Sectorul care cuprinde cea mai mare forță de muncă și în care se regăsesc cele mai multe firme este cel de **eficiență energetică și construcții sustenabile** cu **4.858 companii** în care lucrează **59.372 angajați** generând o cifră de afaceri anuală de **2.7 mld. EUR**. Un alt sector care angrenează o proporție mare de personal este sectorul de **agricultură și industrie alimentară** în care își desfășoară activitatea, nu mai puțin de **3.245 companii** în care activează **26.439 angajați**, generând o cifră anuală de **1,6 mld. EUR**.

faptul că în Regiunea Vest își desfășoară activitatea **63 firme inovative** conform Institutului Național de Statistică, aceste valoare clasând Regiunea Vest spre coada clasamentului devansând doar Regiunea Sud-Vest Oltenia (49 firme inovative). Această valoare a numărului întreprinderilor inovative este îngrijorătoare deoarece cea mai mare parte a inovării din Regiunea Vest se bazează pe câteva zeci de firme care în totalul întreprinderilor din Regiunea Vest au un procent de 0,12%.

Inovarea de produs reprezintă oferirea către piață a unui bun sau serviciu care a suferit îmbunătățiri considerabile în ceea ce privește atribuțiile sau caracteristicile acestuia. Aceste îmbunătățiri pot fi de ordin

tehnic, funcțional, software, noi materiale folosite etc.

Inovarea de proces reprezintă îmbunătățirea considerabilă a procesului de producție a bunului sau a serviciului prin utilizarea de noi tehnici, metode, echipamente sau software care oferă un avantaj competitiv și o dezvoltare durabilă.

Astfel în Regiunea Vest majoritatea întreprinderilor inovative se concentrează asupra inovării de proces (44 de firme), un proces mai puțin complex care nu solicită la fel de multe resurse ca și inovarea de produs unde este necesară o planificare amănunțită și o strategie bine conturată.

În ceea ce privește inovarea de produs în Regiunea Vest sunt doar 7 companii care realizează acest tip de inovare, iar companiile care realizează ambele concomitent inovare și de proces și de produs sunt în număr de 12 companii (19% din totalul companiilor inovative)

Activitatea de cercetare-dezvoltare în sectoarele dominate de companiile

multinaționale tinde să fie efectuată în afara regiunii, de multe ori în sediul central al companiilor cu capital străin (OEM și furnizori de prim-nivel), sau în colaborare cu universități de top din întreaga lume. În acest sens, cercetarea este desfășurată de companiile mari în cadrul companiei, fără prea multe interacțiuni cu universitățile / institutele de cercetare din regiune. Acești jucători mari, cred că universitățile ar putea, în principiu, să asigure un sprijin în activitatea de cercetare, dar nu au resurse, cum ar fi laboratoare de înaltă clasă și echipamente avansate.

Lipsa / învechirea / fragmentarea infrastructurii de cercetare și a laboratoarelor de testare reprezintă o altă problemă identificată la nivelul Regiunii Vest. Prin investiții în infrastructurile proprii de CDI ale organizațiilor de CDI / întreprinderilor se poate mări accesul tuturor actorilor interesați de la nivel regional la echipamente și servicii în scopuri inovative, iar acest lucru poate genera un impact real pe piața economică.

Sprrijinul oferit companiilor inovative și creșterea ratei de supraviețuire a acestora

Participarea Regiunii Vest alături de alte 8 regiuni europene în cadrul consorțiului internațional iEER a inclus o analiză a ecosistemului de sprijin pentru antreprenariat și inovare regională printr-un exercițiu de tip "peer review" al organizațiilor partenere din regiuni lider în inovare și antreprenariat. Plecând de la această analiză, a fost generat un plan de acțiune împreună cu actori locali care cuprinde acțiuni concrete care să conducă

la creșterea ecosistemului antreprenorial regional.

În urma unei analize a ecosistemului regional de sprijin pentru start-up-uri, atât Raportul de Peer Review cât și analiza SWOT realizată de grupul local ajung la concluzii similare: i) există un ecosistem de sprijin pentru start-up-uri în fază incipientă, componentele sunt prezente și active; ii) există inițiative publice și private și semne promițătoare de cooperare; iii) ecosistemul

de sprijin pentru antreprenoriat va deveni mai eficient atunci când actorii principali își coordonează eforturile la scară regională.

Concluziile analizei ecosistemului regional de sprijin pentru start-up-uri sunt următoarele:

- Guvernanța ecosistemului este centralizată: politicilor naționale care se implementează prin fonduri structurale nu răspund nevoilor startup-urilor. Prin urmare, finanțarea și politicile publice rămân fragmentate.
- Finanțarea se face în principal prin subvenții. Finanțarea privată este mai puțin vizibilă, dar este în creștere: companiile sunt interesate de spin-off-uri creative și se dezvoltă o comunitate mică de business angels în Timișoara.
- Cultura antreprenorială este în creștere în special în rândul tinerilor.
- Serviciile existente de sprijin pentru antreprenori nu sunt conectate, iar majoritatea se concentrează pe etapa „pre-seed”/ „seed”. Sprijinul pentru

accelerare și scale-up se realizează doar prin programul pilot de scalare EEN finanțat prin COSME.

- Capitalul uman (absolvenți și profesioniști bine pregătiți) este disponibil în regiune, dar majoritatea alege varianta unui loc de muncă în companiile mari din regiune.

Pe scurt, dinamica există și probabil poate fi stimulată dacă actorii implicați cooperează și dezvoltă, având o viziune comună, servicii complementare de sprijin:

- Principalele oportunități de dezvoltare pentru start-up-uri.
- Consolidarea guvernantei pentru promovarea Regiunii Vest ca și Hub pentru antreprenoriat.
- Diversificarea tipurilor de finanțare pentru startup-uri.
- Sprijinirea inițiativelor existente și conectarea acestora.

6.3. Infrastructura de suport pentru activitatea de CDI

Învățământul universitar are o puternică istorie și tradiție în Regiunea Vest, de aproximativ 100 de ani de când a fost înființată “Universitatea Politehnică din Timișoara”, cea mai veche din Regiunea Vest, zeci de generații de studenți au trecut pe porțile universităților din Regiunea Vest. Astfel în Regiunea Vest își desfășoară activitatea **11 universități publice și private**, ocupând locul III la nivel național în ceea ce privește numărul unităților de

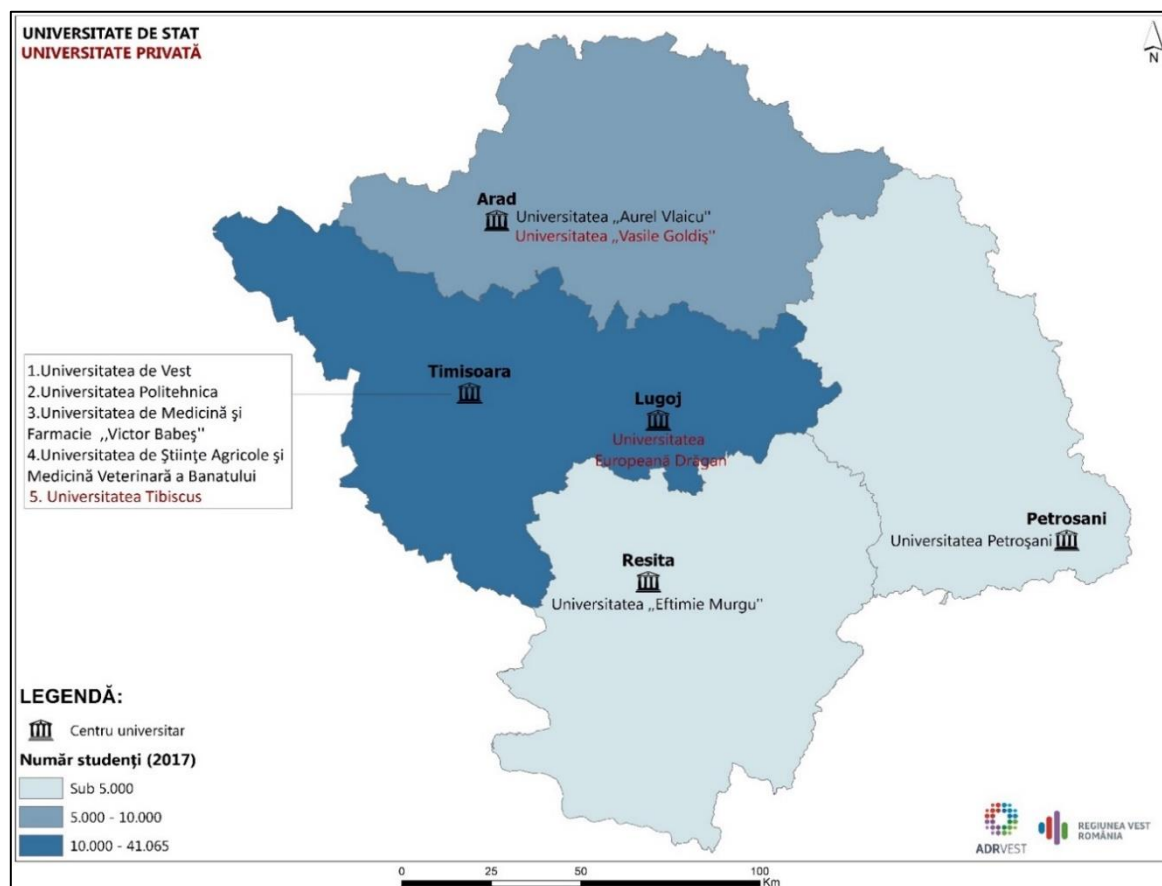
învățământ superior, fiind depășită de Regiunea București-Ilfov cu 33 de unități și Regiunea Nord-Vest cu 15 unități.

În regiune, cel mai mare număr de universități se găsește în Timiș cu 7 universități, mai puțin cu 2 față de anul 2011, dintre acestea 4 sunt publice și 3 private. În Arad există 2 universități dintre care una publică și una privată. În județul Hunedoara există o singură universitate

publică care și-a început activitatea în anul 1948, iar în județul Caraș-Severin cu o

universitate publică care primește studenți pe porțiile sale, de mai bine de 50 de ani.

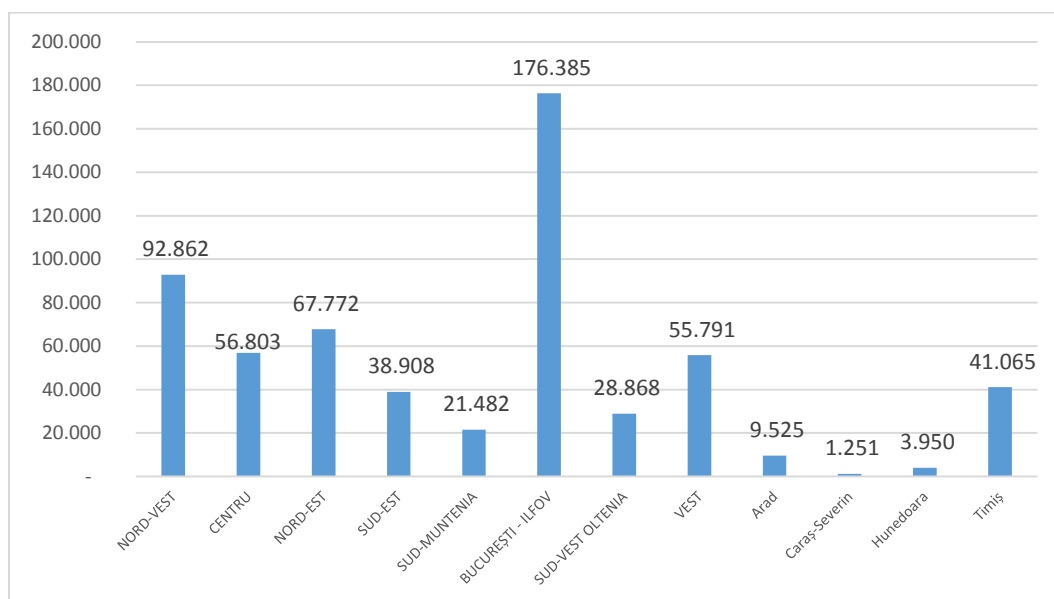
Harta 32 – Universitățile din Regiunea Vest

În ceea ce privește populația de studenți din centrele universitare, în Regiunea Vest se observă o scădere a numărului total de studenți în toate tipurile de învățământ superior. Astfel în anul 2017 erau **55.791 studenți** cu 5% mai puțini față de anul 2014 (58.189 studenți). Privind în Regiunea Vest, singurul județ în care numărul de studenți este în creștere de la an la an, este Timiș, cu o creștere de 3% în ultimii 3 ani analizați (2014: 39.970 respectiv 2017: 41.065). Restul județelor se află pe o pantă

descendentă în privința numărului de studenți înregistrați. Cea mai mare scădere este în județul Caraș-Severin de 35%, în anul 2014 numărul fiind de 1.920 studenți, iar în 2017 de 1.251 studenți. Următoarea scădere majoră o are județul Arad unde din 2014 de la 12.052 studenți a scăzut cu 21% numărul acestora ajungând la 9.525 studenți, iar la final fiind județul Hunedoara cu o scădere ponderată de 7% din 4.247 studenți în 2014 la 3.950 în 2017.

Fig. 74 – Numărul de studenți în Regiunea Vest

Sursa: TEMPO ONLINE, SCL103E

Cercetarea este dezvoltată în cadrul universităților în centre de cercetare-acreditate de Consiliul Național pentru Cercetare Științifică în Educația Superioară, departamentele sau laboratoarele facultăților.

Conform Legii naționale a Educației din România, universitățile au fost clasificate în 3 mari categorii și anume:

- Universități de cercetare avansată și educație
- Universități de educație și cercetare științifică
- Universități centrate pe educație și creație artistică

Cea mai mare distincție pentru universități este să se afle în prima categorie (Universități de cercetare avansată și educație), iar în Regiunea Vest, Universitatea Politehnică din Timișoara face parte din cercul universităților care se află în această categorie. În cea de a doua categorie (universități de educație și

cercetare științifică) se află nu mai puțin de trei universități din Regiunea Vest, acestea sunt: Universitatea de Vest Timișoara, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara și Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” din Timișoara.

Cercetarea și inovarea la nivelul unui produs sau al unui proces nou sau îmbunătățit sunt costisitoare, iar universitățile/ICD nu pot comunica întreprinderilor amploarea costurilor de la început, fapt ce sugerează că regiunea poate beneficia de organisme intermediare care ar putea facilita o comunicare mai bună. Este cazul entităților de inovare și transfer tehnologic în diferitele lor forme: centre de transfer tehnologic, incubatoare tehnologice și de afaceri, centre de informare tehnologică, oficii de legătură cu industria.

În Regiunea Vest, **entitățile de inovare și transfer tehnologic** (EITT) sunt în număr

destul de redus, existând două centre acreditate și două centre autorizate

provizoriu.⁴² Toate cele 4 EITT din Regiunea Vest sunt în municipiul Timișoara.

Harta 33 – Institute, centre de cercetare și unități de transfer tehnologic din Regiunea Vest

O mare importanță în ceea ce privește cercetarea, dezvoltarea și inovarea, o au instituțiile de cercetare și dezvoltare prin Institutele de Cercetare și Dezvoltare Naționale care acoperă un spectru larg de domenii de cercetare. Capacitatea și dimensiunea acestor institute variază considerabil, de la mai puțin de 10 până la peste 100 cercetători. În același mod, numărul de publicații în jurnalele ISI și brevetele deținute de ICS din Regiunea Vest variază de la valori ne semnificative până la niveluri competitive cu restul țării.

Profilul sectorial al unităților de cercetare în Regiunea Vest este diferit de la un județ la altul:

□ În județul Arad unitățile de cercetare sunt predominante în: construcții și material rulant, sectorul vinului și creșterea bovinelor;

□ În județul Hunedoara în siderurgie și metalurgie, silvicultură. Minerit și securitatea mineritului sunt principalele sectoare cu unități de cercetare;

42

<http://www.research.gov.ro/ro/categorie/1065/sistemul>

[-de-cercetare-infrastructura-inovare-si-transfer-tehnologic](#)

□ În județul Caraș-Severin găsim unități de cercetare în inginerie mecanică, cultivarea fructelor și creșterea ovinelor;

□ În județul Timiș sunt concentrate majoritatea unităților de cercetare ale regiunii, așadar domeniile sunt mai diverse: sudură și testarea materialelor, chimie și electro- chimie, fizică, silvicultură, construcții, sănătate publică, mașini hidraulice, agricultură, medicină, științe sociale etc.

Un pas important pentru a crește investițiile în activitatea de cercetare și dezvoltare în

regiune este crearea de infrastructurii bine echipate și de laboratoare independente. Aceste facilități ar permite în regiune activități de micro-producție și/sau testare prototipuri, activități esențiale pentru furnizorii locali pentru a deveni parte a lanțurilor de furnizori. Mai mult, laboratoarele ar contribui la atingerea standardelor de calitate cerute. Aceste infrastructuri ar ajuta la acumularea de know-how în regiune și, eventual, ar crea efecte de spillover către producătorii locali. Aceste infrastructuri pot fi dezvoltate de structuri publice sau private, acționând individual sau în asociere.

7. TURISM

7.1. Tendințe în dezvoltarea turismului

Turismul reprezintă o activitate economică importantă în Uniunea Europeană, având un impact major asupra creșterii economice, ocupării forței de muncă și dezvoltării sociale. Acest sector economic poate fi un instrument puternic în combaterea declinului economic și a șomajului.

În momentul de față, Regiunea Vest nu reprezintă una dintre regiunile românești cele mai vizitate de turiști. Cu un număr de aproape **1 milion turiști** sosiți (anul 2017), regiunea ocupă locul VII, depășind doar regiunea Sud-Vest Oltenia. Cea mai vizitată regiune din România este Regiunea Centru (3 milioane vizitatori), fiind urmată de București-Ilfov (aeroportul cu cele mai multe legături aeriene din țară), respectiv Sud-Est (regiune care cuprinde litoralul Mării Negre).

Valorile turistice ale Regiunii Vest sunt date de un **cadru natural deosebit de bogat și variat**, cu o multitudine de tipuri de relief, de o rețea hidrografică reprezentativă și de un bogat și variat fond forestier și cinegetic, toate acestea se pot constitui în destinații turistice cu un mare grad de atractivitate. De asemenea, în regiune sunt localizate un **număr mare de monumente arheologice de importanță națională și internațională**, un exemplu fiind **cetățile dacice** din județul Hunedoara care fac parte din **patrimoniul UNESCO**.

În Regiunea Vest, există o multitudine de tipuri de activități turistice cu **potențial de dezvoltare**, printre cele mai importante fiind *ecoturismul și turismul activ* (parcuri naționale, situri Natura 2000, monumente istorice), *turismul balnear și de wellness* (Băile Herculane, Geoagiu, Lipova), și *turismul urban și de afaceri* (Timișoara, Arad). Cu certitudine, turismul de weekend, poate valorifica atracțiile regionale, prin dezvoltarea consumului intern, regional, al pieței turistice, pe de o parte, pe de altă parte, printr-o mai bună conectare internațională ar duce la dezvoltarea unei piețe internaționale, așa cum rezultă și din Strategia sectorială de dezvoltare turistică a județului Timiș 2018-2028.

De asemenea, câștigarea de către municipiul Timișoara a titlului de **Capitală Culturală Europeană 2021** reprezintă o oportunitate majoră nu doar pentru Timișoara, ci și pentru întreaga Regiune Vest, pentru a investi în domeniul cultural și implicit în turism. În dosarul de candidatură la titlul Capitală Europeană a Culturii 2021 (pag. 71), Timișoara își propune să atragă turiști prin evenimentele culturale reprezentate, să dezvolte noi forme de turism în regiune precum turismul tematic urban și rural. Această oportunitate majoră trebuie să fie valorificată de întreaga Regiune Vest.

7.2. Patrimoniul natural protejat

În Regiunea Vest regăsim o varietate de arii naturale protejate, care, integrate în circuite turistice, pot deveni puncte de atracție turistică.

În vederea conservării și protejării patrimoniului național conform **OUG nr. 57/2007** cu modificări și completări prin Legea 49/2011 se instituie un regim diferențiat de protecție, conservare și utilizare, potrivit următoarelor categorii de arii naturale protejate:

- de interes național: rezervații științifice, parcuri naționale, monumente ale naturii, rezervații naturale, parcuri naturale;
- de interes internațional: situri naturale ale patrimoniului natural universal, geoparcuri, zone umede de importanță internațională, rezervații ale biosferei;
- de interes comunitar sau situri "Natura 2000": situri de importanță comunitară, arii speciale de conservare, arii de protecție specială avifaunistică;
- de interes județean sau local: stabilite numai pe domeniul public/privat al unităților administrative teritoriale, după caz.

Parcul Național Retezat a fost primul parc național din țară, creat încă din anul 1932, având o suprafață de aproximativ 40.000 ha, dintre acestea 2.000 de ha fiind rezervate pentru cercetare științifică.⁴³ Mare importanță în perimetrul masivului Retezat o are ocrotirea circurilor, văilor glaciare, a lacurilor glaciare, a grohotișurilor, a

masivelor forestiere, a pajiștii alpine și a numeroase specii de plante și animale⁴⁴.

Munții Retezat, cu valori peisagistice originale, care suscită practicarea intensă a turismului, au cea mai ridicată altitudine medie din întreg lanțul Carpaților românești, având **peste 60 de piscuri de peste 2.200 m altitudine**, culminând cu **vârful Peleaga** (2.509 m). Dar nu numai înălțimile impresionează în munții Retezat, aici găsindu-se **peste 80 de lacuri glaciare**, la care se adaugă flora și fauna bogată și variată.

Acest parc reprezintă cea mai mare rezervație științifică complexă din România, inclusă de UNESCO printre rezervațiile naturale ale Biosferei. Acesta cuprinde relief glaciare (numeroase circuri, văi și lacuri glaciare), rarități vegetale (orhideea de munte, floarea de colț, nucul sălbatic), precum și exemplare valoroase ale faunei.

Parcul Național Domogled – Valea Cernei este al doilea ca mărime din țară și unicul care înglobează un întreg bazin hidrografic și mai multe masive muntoase. Rezervația naturală Domogled a fost „printre primele rezervații naturale din România cu acest statut”, la vremea respectivă cuprinzând o suprafață de circa 1.194 ha. Fiind situat în apropierea Băilor Herculane, Domogledul este considerat una dintre cele mai bogate rezervații în materie de specii de plante din Europa, cifra plantelor superioare depășind 1000.

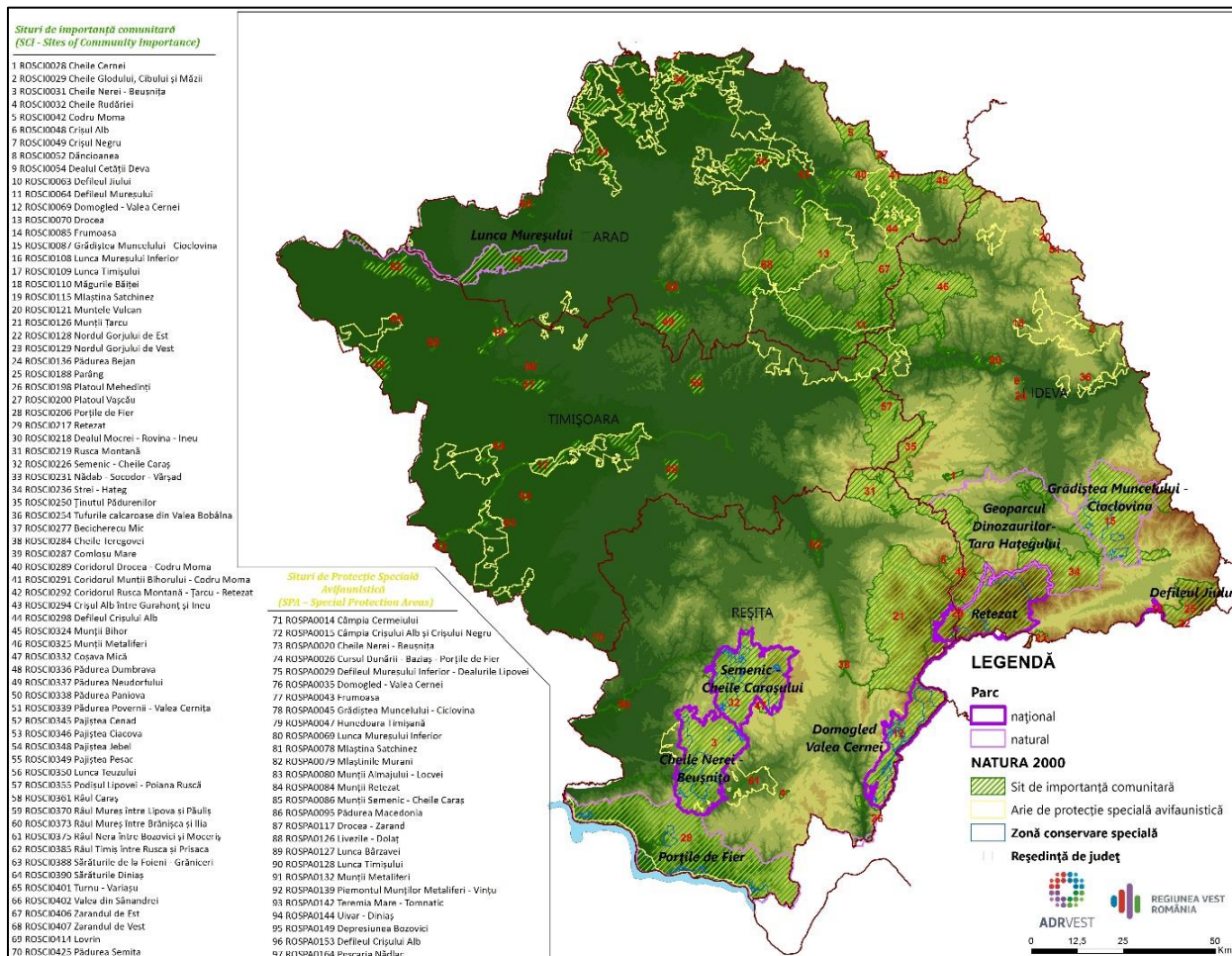
⁴³ Județele Patriei – Județul Hunedoara, 1980

⁴⁴ Ibidem

Zona este impresionantă prin relieful tipic de carst și prin aspectul particular al vegetației: arborii contorsionați ce cresc din pereții de stâncă și asociațiile vegetale inedite. Ca element distinctiv al zonei se

observă prezența Pinului Negru de Banat, specie care este recunoscută pentru rezistența și adaptarea la condiții deosebite. Aici se mai întâlnesc peșteri termale unice în România.

Harta 34 – Zone protejate din Regiunea Vest

Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița este situat la limita sud-vestică a țării, în sudul Munților Aninei, fiind axat pe cursul mijlociu al râului Nera. Motivul constituirii acestui parc a fost extraordinara bogăție floristică a zonei, completată de diversitatea și unicitatea peisajului, precum și de starea de sălbăticie păstrată datorită accesului dificil în această zonă. Bogăția floristică a zonei este impresionantă, aici întâlnindu-se

numeroase specii balcanice, mediteraneene și submediteraneene.

Cheile Nerei, cu o lungime de 18 km sunt cele mai lungi și sălbatice chei din țară.

Râul are un traseu foarte sinuos, cu nenumărate cotituri bruște. Valea Beușnitei se caracterizează printr-un șir de mici cascade așezate în trepte, a căror apă curge pe un pat de tuf calcaros de la confluență și până la obârșie. Pe lângă flora și fauna

caracteristice aici sunt ocrotite și fenomenele carstice: peșteri, ponoare, izbucuri, cascade, cele mai spectaculoase fiind cele trei cascade din zona de tuf calcaros ale Beușniței și lacurile Ochiul Beiului și Dracului.

Parcul Național Semenic-Cheile Carașului, este situat în partea centrală a județului Caraș-Severin, ocupând o suprafață de 36.100 ha ce include 10 rezervații declarate și 8 rezervații propuse. Frumusețea Cheilor Carașului este dată de sculptarea „aproape în întregime” a formațiunilor calcaroase. De asemenea, predomină fenomenele carstice, pe lângă peșteri și avene se întâlnesc doline și lapiezuri, „constituind unul dintre marile platouri carstice din Banat.”

Parcul Național Defileul Jiului a fost constituit în anul 2005. Parcul adăpostește numeroase specii de animale, fiind menționat sub numele de "drumul centro-europeano-bulgar", reprezentând unul dintre principalele culoare de migrare a păsărilor. Sub aspectul florei, teritoriul parcului este împădurit într-o proporție de 85%, o parte din frumusețea acestuia fiind dată de versanții abrupti și împăduriți.

De asemenea, la nivelul Regiunii Vest au fost identificate o serie de parcuri naturale și anume:

- **Parcul Natural Lunca Mureșului;**
- **Parcul Natural Porțile de Fier** (bilateral cu Serbia, pe ambele maluri ale Defileului Dunării)

- **Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina** în Munții Orăștiei (Cetățile Dacice)
- **Geoparcul Dinosaurilor din Țara Hațegului**⁴⁵

La nivel european, **NATURA 2000** reprezintă o rețea ecologică europeană de arii naturale protejate din cadrul Statelor Membre ale Uniunii Europene. Scopul constituirii rețelei NATURA 2000 a fost acela de a asigura conservarea habitatelor naturale și supraviețuirea speciilor amenințate cu dispariția și a celor rare de pe teritoriul Uniunii. Este important de menționat că ariile naturale din cadrul NATURA 2000 nu sunt arii naturale strict protejate, ci modele de dezvoltare durabilă.

Spre deosebire de ariile naturale strict protejate, într-un sit NATURA 2000 activitățile socio-economice sunt permise cu condiția să nu pericliteze speciile și habitatele care au stat la baza declarării celui sit drept arie protejată. Altfel spus, NATURA 2000 dorește armonizarea activităților antropice cu menținerea biodiversității prin intermediul dezvoltării durabile.

În Regiunea Vest, Rețeaua NATURA 2000 este alcătuită din:

- 70 situri de importanță comunitară (SCI), însumând 6.546,3 km², adică 20,4% din suprafața totală a Regiunii,
- 27 situri de protecție specială avifaunistică (SPA): 5.241,9 km², adică 16,4% din suprafața totală a Regiunii.

---

⁴⁵ Datorită unicității sale, Geoparcul face parte din 2015 din Rețeaua Globală a Geoparcurilor, parte din programul UNESCO pentru Geoștiințe și Geoparcuri

<http://www.hateggeoparc.ro/despre-geoparc/>

Potențialele beneficii socio-economice atrase de către implementarea NATURA 2000 se pot rezuma la:

- Posibilitatea atragerii de investiții noi și fonduri europene;
- Producerea și promovarea de branduri locale;
- Dezvoltarea turismului, ecoturismului și agroturismului, cicloturismului din perimetrul sitului NATURA 2000;
- Generarea de noi locuri de muncă;
- Relaxarea și petrecerea timpului liber a activităților de recreere familială în weekend;

- Promovarea tezaurului natural și cultural, păstrarea și transmiterea ocupațiilor tradiționale;
- Oportunități pentru educație, infrastructură, sănătate, etc.

Alte zone protejate le reprezintă rezervațiile mixte:

- Rezervația mixtă Dealul Mocrea – Ineu
- Rezervația naturală mixtă Moneasa
- Parcul Dendrologic Simeria
- Parcul Dendrologic Bazoș

7.3. Patrimoniul cultural material și imaterial

Suprapunerea Regiunii Vest pe teritoriul a trei vechi regiuni istorice (provincia Banatului, Crișanei și Transilvaniei) indică faptul că s-au format anumite obiceiuri, tradiții, credințe, moduri de viață diferite și diverse între locuitorii regiunii astfel încât Regiunea Vest reunește o diversitate de moșteniri culturale adunate în secole de existență a poporului român.

În istoria Regiunii Vest au fost de asemenea numeroase grupuri etnice care și-au pus

amprenta asupra modului de viață, a culturii, arhitecturii, activităților economice, organizării spațiului, toate acestea fiind vizibile astăzi. Cu precădere, Regiunea Vest a fost un spațiu de confluență, influențat de de grupurile etnice care s-au stabilit aici, precum: maghiarii, germanii, austriecii, și într-o mai mica măsură de cei din grupul slav sudic precum sârbii și bulgarii, bizantin-grecesc și turco-otoman.

Patrimoniul cultural material

Patrimoniul material este constituit din monumente arheologice, ansambluri, situri arheologice, colecții, arhive, muzee, case memoriale iar patrimoniul imaterial este

obiceiuri, tradiții și credințe, meșteșuguri și gastronomie.⁴⁶

Conform anexei *Strategiei pentru cultură și patrimoniu național 2016-2020*, corelat cu

---

⁴⁶ www.intercultural.ro

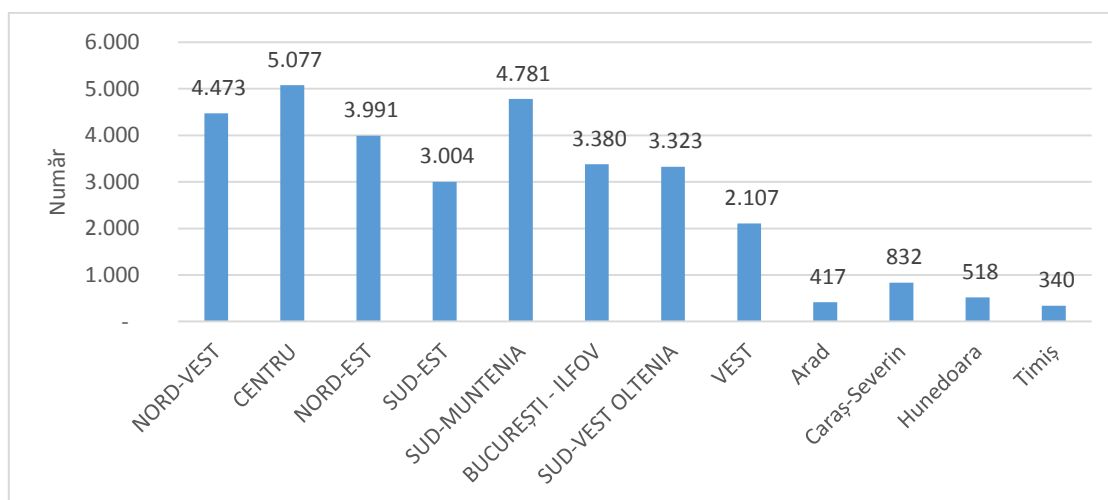
ultima variantă publicată a *Listei Monumentelor Istorice din România*, în anul 2015, în Regiunea Vest au fost înregistrate **2.107 monumente istorice**, reprezentând 7% din totalul de la nivel național. Regiunea Vest concentrează cel mai mic număr de monumente dintre regiunile de dezvoltare din România.

La nivelul județean, cea mai mare concentrare a monumentelor istorice se găsește în județul Caraș-Severin cu 832 monumente (39,5%). Acesta este urmat de județul Hunedoara - 518 monumente (24,6%), județul Arad - 417 monumente (19,8%) și Timiș - 340 monumente (16,1%).

Cu toate acestea, Timișoara deține cel mai mare ansamblu arhitectonic de clădiri istorice din România (cca. 14.500 imobile).⁴⁷

Caracteristic regiunii este și patrimoniul industrial (linii ferate industriale, căi ferate, furnale, mine, puțuri, galerii romane, etc), acumulat mai ales în timpul dezvoltării economice timpurii din sec. al XIX-lea, de care dispun cu preponderență județele Caraș Severin (Reșița, Anina, Oravița etc) și Hunedoara (Hunedoara, Govăjdia, Brad, Patrila, etc). Reconversia și valorificarea acestui patrimoniu poate reprezenta o resursă importantă pentru dezvoltarea turismului de nișă.

Fig. 75 – Numărul monumentelor istorice, în anul 2015

Sursa: Ministerul Culturii și Identității Naționale, www.cultura.ro

După clasa valorică (A – monumente de valoare națională sau universală respectiv B - monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local), Regiunea Vest cuprinde 572 monumente grupa A și 1.535 monumente grupa B). **Ponderea monumentelor din grupa A reprezintă**

una dintre cele mai mari din România, fiind pe locul III, după regiunile Centru (38,3%) și Sud-Muntenia (27,2%).

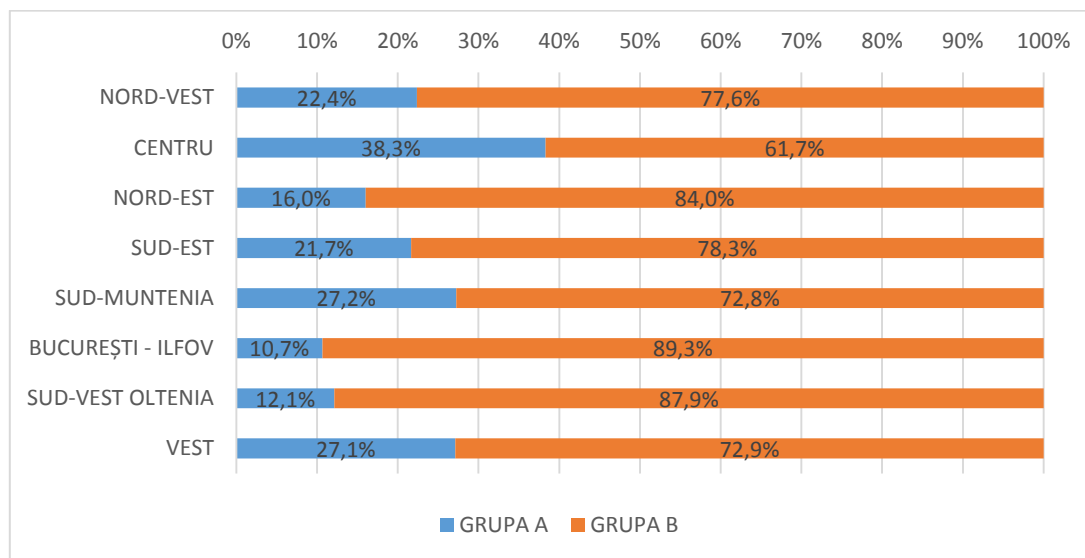
De o importanță deosebită sunt monumentele incluse în *Lista Patrimoniului Mondial UNESCO*, din Regiunea Vest fiind

⁴⁷ SIDU Timișoara 2015 – Primăria Timișoara

incluse **Cetățile Dacice din Munții Orăștiei**: Sarmisegetuza, Costești-Cetățuie, Costești-Blidariu, Lunca – Piatra-Roșie și Banița. După tipul monumentelor, (clasele I-

IV), se observă că predomină cele de tipul II - monumentele de arhitectură și I - monumentele arheologice.

Fig. 76 – Ponderea monumentelor istorice, după grupa valorică, în anul 2015

Sursa: Ministerul Culturii și Identității Naționale, www.cultura.ro

Tabelul 58. Numărul monumentelor istorice, după tipul acestora, în anul 2015

	I - MONUMENTE DE ARHEOLOGIE	II - MONUMENTE DE ARHITECTURĂ	III - MONUMENTE DE FOR PUBLIC	IV - MONUMENTE MEMORIALE ȘI FUNERARE	TOTAL
ROMÂNIA	9.687	17.882	688	1.879	30.136
VEST	640	1.329	73	65	2.107
Arad	143	234	22	18	417
Caraș-Severin	305	501	15	11	832
Hunedoara	135	357	9	17	518
Timiș	57	237	27	19	340

Sursa: Ministerul Culturii și Identității Naționale, www.cultura.ro

În Regiunea Vest, 44,7% (număr: 942) dintre monumente sunt localizate în mediul urban, iar 55,3% (număr: 1.165), sunt localizate în mediul rural. Cu excepția județului Timiș, unde municipiul Timișoara

concentrează 35% din totalul monumentelor, toate județele regiunii au o pondere mai mare a monumentelor localizate în mediul rural.

Tabelul 59. Ponderea monumentelor istorice, după localizarea acestora, în anul 2015

	Număr monumente urban	Număr monumente rural	% monumente urban	% monumente rural	TOTAL
ROMÂNIA	:	:	:	:	30.136
VEST	942	1.165	44,7%	55,3%	2.107
Arad	204	213	48,9%	51,1%	417
Caraș-Severin	387	445	46,5%	53,5%	832
Hunedoara	177	341	34,2%	65,8%	518
Timiș	174	166	51,2%	48,8%	340

Sursa: Ministerul Culturii și Identității Naționale, www.cultura.ro

Lipsa datelor regionale / județene cu privire la indicatori precum starea de conservare face și mai dificilă inventarierea stării monumentelor (foarte bună, bună, mediocră, precolaps, colaps, dispărută sau necunoscută), în contextul în care în România, în anul 2015, conform ultimei situații de la nivel național⁴⁸, doar 16% din monumente aveau o stare medie, bună și foarte bună, 38% aveau o stare proastă, iar 3% erau în stare de precolaps și colaps.

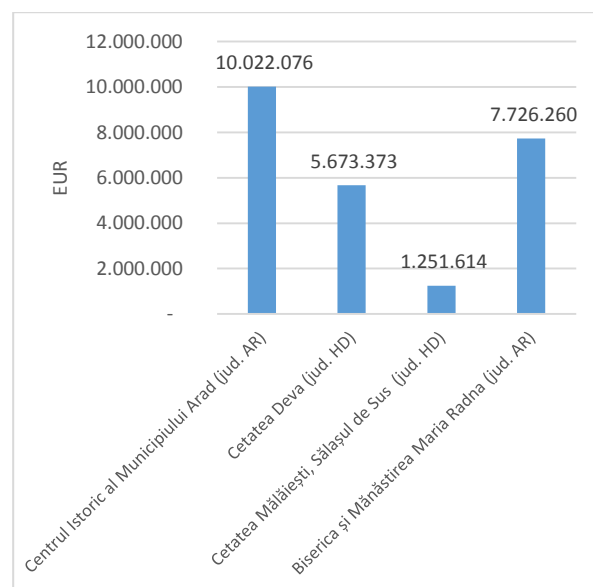
Prin Programele Operaționale Regionale (POR) 2007-2013 și 2014-2020, s-au investit fonduri în conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural.

În cadrul POR 2007-2013 - DMI 5.1, s-au finanțat patru proiecte de patrimoniu cultural: câte două proiecte în județele Arad și Hunedoara. Valoarea medie a proiectelor a fost de 6,2 milioane euro, această valoare fiind rezultatul a faptul că trei din cele patru proiecte au fost proiecte complexe, reabilitându-se mai multe monumente istorice în cadrul unui proiect (de ex. Centrul istoric al municipiului Arad) sau mai multe

părți componente ale unui ansamblu monument istoric (de ex. Cetatea Devei și Biserica și Mănăstirea Maria Radna).

În perioada 2007-2013, proiectele de patrimoniu cultural finanțate în cadrul POR au avut o valoare totală de aproximativ **24.673.322 EUR**.

Fig. 77 – Proiectele de patrimoniu cultural finanțate în cadrul POR 2007-2013

Sursa: Proiecte depuse ADR VEST, calcule proprii

⁴⁸ http://www.cultura.ro/sites/default/files/inline-files/_SCPN%202016-2022anexainavizare_0.pdf

Pentru perioada 2014-2020, fondurile alocate pentru acest domeniu, prin POR, s-au mărit considerabil, proiectele depuse având o valoare totală de aproximativ **72.158.327 EUR**. Valoarea medie a unui proiect a fost de 2,8 milioane euro.

După specificul proiectelor au fost finanțate:

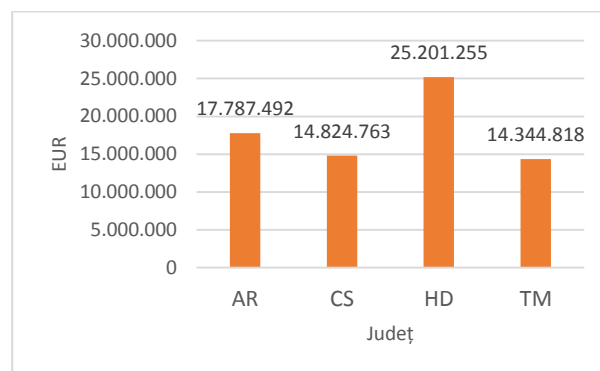
- În cadrul **priorității 5.1**, s-au finanțat măsuri de restaurare, consolidare, protecție și conservare a monumentelor istorice cuprinse în *Lista Monumentelor Istorice* cât și în *Lista patrimoniului mondial UNESCO din România*;
- În cadrul acestei priorități s-au depus **23 proiecte** cu o valoare de **63.777.793 milioane euro**;
- În cadrul **priorității 7.1**, s-au finanțat activități care au fost localizate în stațiuni turistice conform prevederilor HG 852/2008, prin acțiuni de dezvoltare a infrastructurii pentru turismul balnear;
- În cadrul acestei priorități s-au depus **3 proiecte** cu o valoare de **8.380.534 milioane euro**.

După județul de implementare a proiectelor, din cele 26 de proiecte depuse, **cele mai multe proveneau din jud. Hunedoara** (8), respectiv Timiș (7), Caraș-Severin 6) și Arad (5). După valoarea cumulată a proiectelor, cea mai mare a fost în județul Hunedoara (25.201.255 mil. EUR), acesta fiind urmat de Arad (17.787.492 EUR), Caraș-Severin (14.824.763 mil. EUR) și Timiș (14.344.818 mil. EUR).

Cele mai mari proiecte din punctul de vedere al valorii totale, sunt proiecte de reabilitare a unor cetăți și castele respectiv situri arheologice (Cetatea Ineului – 4,90

mil. EUR, Dealul Cetății Deva – 4,87 mil. EUR, Cetatea Orăștiei – 4,73 mil. EUR, Amfiteatru sit arheologic Ulpia Traiana Sarmisegetuza – 7,65 mil. EUR), iar cele mai mici sunt în general biserici (lăcașe de cult).

Fig. 78 – Proiectele de patrimoniu cultural finanțate în cadrul POR 2014-2020, după județe

Sursa: Proiecte depuse ADR VEST, calcule proprii

Sursele de finanțare naționale pentru reabilitarea patrimoniului cultural pot constitui o alternativă însă, fondurile disponibile sunt mult mai scăzute comparativ cu cele puse la dispoziție prin intermediul POR. La nivel național, prin *Programul Național de Restaurare*, s-au investit în România, în perioada 2011-2015, aproximativ 42,7 mil. euro, dintre care, în Regiunea Vest s-au investit doar 3,4 mil. euro (8,0% din total sumei de la nivel național).

Nevoile în acest domeniu sunt în continuare mari, îndeosebi în acele imobile – monumente protejate, care sunt locuite de persoane fizice, deseori fără posibilități financiare de reabilitare a acestora. La nivel local, pot fi gândite anumite scheme de finanțare pentru reabilitarea acestor monumente, astfel încât să se îmbunătățească starea monumentelor.

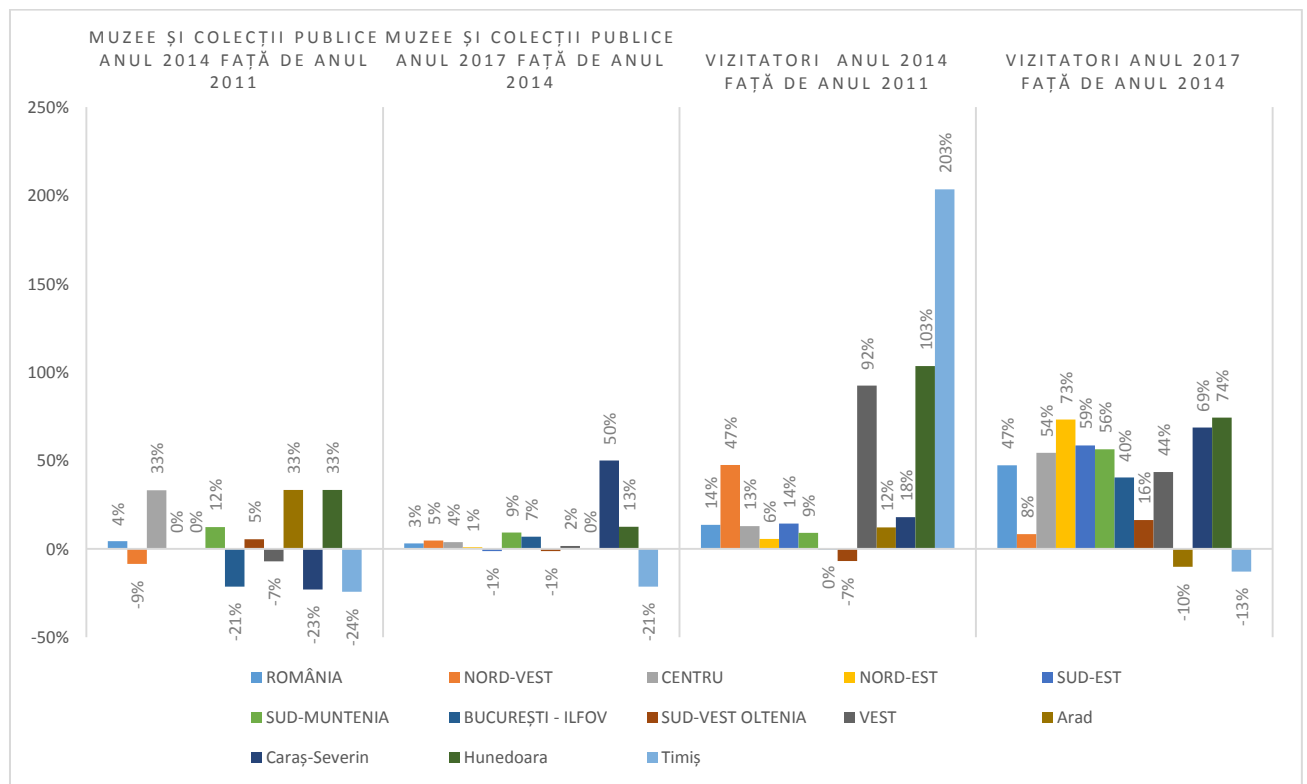
Aceste scheme de finanțare sunt utile în contextul în care monumentele/ zonele/ centrele istorice pot crește atractivitatea unei locații și implicit contribuie la atragerea de turiști. Din nefericire, la nivelul Regiunii Vest exemplele de succes cu scheme de finanțare de la nivel local sunt extrem de limitate. Un astfel de exemplu este Primăria Municipiului Timișoara care a lansat în anul 2016 *Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din Municipiul Timișoara*.

Muzeele, colecțiile private, dar și casele memoriale reprezintă modalități prin care anumite bunuri culturale mobile pot fi valorificate în scop turistic.

Conform INS, în anul 2017, Regiunea Vest a înregistrat un număr de **67 muzee și colecții publice**, această valoare fiind mai scăzută decât cea înregistrată în 2011, când se înregistrau 71 de unități. Comparând situația de la nivel regional, cu excepția regiunii București-Ilfov, Regiunea Vest are cel mai mic număr de muzee și colecții publice. În ciuda numărului mic de astfel de unități, Regiunea a reușit să își mărească numărul de vizitatori de la 405.204 (anul 2011) la 779.531 (anul 2014, **92%**), respectiv 1.118.633 vizitatori (anul 2017, **44%**).

La acestea se adaugă colecțiile etnografice private care au luat amploare în ultimii 8 ani, precum cele de la Gârâna, Dalboșeț - jud. Caraș-Severin, Lugoș, Covăsânți - jud. Timiș, Peșteana - jud Hunedoara etc.

Fig. 79 – Evoluția numărului de muzee și al vizitatorilor în perioada 2011-2017

Sursa: Tempo Online, ART104B, ART113B

Analizând trendul pozitiv al indicatorului numărul de vizitatori, acesta poate fi corelat cu creșterea generală economică de la nivel național, cu alte cuvinte, oamenii au avut mai mulți bani pentru a-i cheltui în domeniul cultural. De asemenea, renovarea unor muzee și deschiderea acestora spre vizitatori poate fi o posibilă cauză a creșterii numărului acestora.

Tabelul de mai jos relevă faptul că în anul 2017, comparativ cu anul 2014, județele

Casele memoriale

Casele memoriale aparțin categoriei monumentelor culturale cu funcție turistică și reprezintă instituții muzeistice de mică amploare în care se regăsesc elemente de referință ce aparțin vieții, operei și personalității unor personaje, care s-au născut, locuit sau au creat în aceste edificii. În unele cazuri construcția în sine are și o valoare arhitecturală deosebită, recunoscută.

În interiorul caselor memoriale de cele mai multe ori, se păstrează elementele autentice în care și-au desfășurat activitățile personalitățile vremii, precum cărți, fotografii personale, documente, corespondență sau alte obiecte. Frecvent, casele memoriale înființate au aparținut unor personalități din domenii precum literatura, arta, știința, politică și altele.

La nivel național, casele memoriale care prezintă o valoare arhitecturală deosebită,

Arad și Timiș au înregistrat scăderi ale vizitatorilor de 10% respectiv 13%.

Datorită numărului relativ scăzut al muzeelor și colecțiilor publice, se poate spune că Regiunea Vest nu deține un avantaj comparativ față de alte regiuni, iar pentru a fi competitivă regiunea trebuie să investează fonduri nu doar în reabilitarea infrastructurii clădirilor, ci și în îmbunătățirea serviciilor.

aparținând unui anumit curent sau a cărei valoare istorică este reprezentativă la nivel național, au fost înscrise în listele monumentelor istorice. Edificiile înscrise în Listele Monumentelor Istorice aparțin grupei IV reprezentând Monumente memoriale și funerare. La nivelul României, există 288 de clădiri incluse în categoria caselor memoriale⁴⁹.

În fapt, numărul caselor memoriale este mult mai mare deoarece nu toate clădirile ce au aparținut unor personalități marcante din fiecare localitate sau județ au fost înscrise în patrimoniul monumentelor istorice. În absența unei centralizări detaliate la nivel de UAT sau județ, inventarierea informațiilor privind numărul caselor memoriale, starea imobilelor și clasificarea acestora după importanță este dificil de realizat.

---

⁴⁹ Master Planul pentru turism național al României 2007-2026

În Regiunea Vest au fost identificate **31 de edificii** aparținând grupei caselor memoriale dintre care 14 sunt considerate

imobile de patrimoniu – monumente istorice, iar 17 imobile sunt nelistate (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 60. Casele memoriale din Regiunea VEST

Nr. crt.	Nume	Localitate	UAT	Județ	Cod monument istoric	Datare	Muzeu Expoziție
1	Casa memorială Eugen Popa și Eugenia Hagiu	Săvârșin	Săvârșin	Arad			Da
2	Casa Ștefan Cicio-Pop	Arad	Arad	Arad	AR-IV-m-B-00687	sec. XX	
3	Casa memorială folclorist Ioan T. Florea	Covăsânț	Covăsânț	Arad			Da
4	Casa memorială Dirijor Iosif Conta	Monoroștia	Bârzava	Arad			
5	Casa memoriala dramaturg Csiky Gergely	Pâncota	Pâncota	Arad			
6	Casa memorială Ioan Burza	Pâncota	Pâncota	Arad			Da
7	Casa memoriala Adam Müller-Guttenbrunn	Zăbrani	Zăbrani	Arad			
8	Casa memoriala Vasile Goldiș	Arad	Arad	Arad	AR-IV-m-B-00688	1910	Da
9	Casa Generalului Ion Dragalina	Caransebeș	Caransebeș	Caraș-Severin	CS-IV-m-B-11246	sec. XIX	
10	Casa memorială Tata Oancea	Bocșa	Bocșa	Caraș-Severin			
11	Casa memoriala istoric Ioan Sârbu	Eftimie Murgu	Eftimie Murgu	Caraș-Severin	CS-IV-m-B-11252	sec. XIX	
12	Casa natală Gabriel Bethlen (Bastionul Roșu)	Ilia	Ilia	Hunedoara	HD-II-m-A-03353	sec XVII	Da
13	Casa natală Aurel Vlaicu	Aurel Vlaicu	Geoagiu	Hunedoara	HD-IV-m-B-03488	1880	
14	Casa natală Crișan	Crișan	Ribița	Hunedoara	HD-IV-m-B-03491	sec. XVIII, reconstruită 1978	
15	Casa natală I. D. Sârbu	Petrila	Petrila	Hunedoara	HD-IV-m-B-03498	1870	
16	Casa memoriala Dr. Petru Groza	Deva	Deva	Hunedoara		sec. XX	
17	Casa memoriala poet Vlaicu Bârna	Crisan	Ribița	Hunedoara			
18	Casa memorială Drăgan Muntean	Poienița Voinii	Bunila	Hunedoara			
19	Casa-muzeu Avram Iancu	Baia de Criș	Baia de Criș	Hunedoara		reconstrucție 2003	Da
20	Casa scriitorului Dositei Obradovici	Ciacova	Ciacova	Timis	TM-IV-m-B-06331	sec. XVIII	
21	Casa scriitorului Ion Popovici Bănățeanu	Lugoj	Lugoj	Timiș	TM-IV-m-B-06334	sec. XIX	
22	Casa poetului Victor Vlad Delamarina	Lugoj	Lugoj	Timiș	TM-IV-m-B-06335	sec. XIX	

23	Casa artistului Traian Grozăvescu	Lugoj	Lugoj	Timiș	TM-IV-m-B-06337	1843	
24	Casa Compozitorului Ion Vidu	Lugoj	Lugoj	Timiș	TM-IV-m-B-06338	1870	
25	Casa memorială Nikolaus Lenau	Lenauheim	Lenauheim	Timiș	TM-II-m-A-06246	sec. XVIII	DA
26	Casa memorială Dr. Karl Diel	Jimbolia	Jimbolia	Timiș			DA
27	Casa memorială pictor Ștefan Jager	Jimbolia	Jimbolia	Timiș			DA
28	Casa memorială Traian Vuia	Traian Vuia	Traian Vuia	Timiș			Da
29	Casa memorială Bakalovich Emma	Deta	Deta	Timiș			
30	Casa memorială Dr. Hans Röhrich	Sânnicolau Mare	Sannicolau Mare	Timiș			
31	Casa memorială poet Traian Iancu	Făget	Făget	Timiș			Da

Sursa: LMI 2015, centralizare ADR VEST

Repartizarea pe județe a caselor memoriale arată că în județul Arad sunt 8 case memoriale, dintre care 2 sunt monumente istorice, în județul Caraș-Severin au fost identificate 3 case memoriale, 2 sunt incluse în patrimoniul național, în județul Hunedoara sunt 8 case memoriale, 4 dintre acestea sunt clădiri monument istoric iar în județul Timiș au fost identificate 12 case memoriale, 6 incluse în lista monumentelor istorice.

Repartizarea caselor memoriale în teritoriu relevă faptul că cele mai multe sunt poziționate în mediul rural sau în orașe de mici dimensiuni, iar un număr semnificativ dintre acestea dețin o expoziție care ilustrează momente și aspecte din viața personalităților, cele mai multe putând fi vizitate la cerere.

În județul Arad, 2 case memoriale monumente istorice se află în municipiul reședință de județ și au aparținut unor renumiți oameni politici, iar 6 case memoriale se află în localitățile Săvârșin, Covăsânt, Pâncota, Zăbrani și Monoroștia și

au aparținut unor personalități marcante pe plan local ce au activat în artă, muzică, literatură sau folclor.

Din cele 3 case memoriale identificate la nivelul județului Caraș-Severin, 2 sunt monumente istorice și se regăsesc în Caransebeș și localitatea Eftimie Murgu, aparținând unor personalități din domeniul militar și istoric-cultural recunoscute la nivel național. În Bocșa se află o casă memorială aparținând unei personalități locale din sfera culturii și artelor.

În județul Hunedoara se regăsesc 8 case memoriale, 4 dintre acestea sunt incluse în listele monumentelor istorice și au aparținut unor personalități remarcabile din sfera culturală, personalități istorice, ori medicală și se află în localitățile Ilia, Aurel Vlaicu, Crișan, și Petrila. Alte 4 edificii de importanță pentru istoria locală se află în Deva, Crișan, Poienița Voinii și Baia de Criș.

În județul Timiș, au fost identificate cel mai mare număr de case memoriale din regiune. 6 dintre acestea sunt case

memoriale incluse în listele clădirilor de patrimoniu și sunt concentrate în Lugoj – 4 case memoriale, Ciacova și Lenauheim. Acestea au aparținut unor personalități din domeniul literaturii, muzicii și artelor. Celelalte 6 case memoriale sunt în localitățile Jimbolia, Deta, Sânicolau Mare, Făget și Traian Vuia și au aparținut unor personalități din literatură, inginerie, artelor sau medicinei.

În ciuda valorii remarcabile pe care o au casele memoriale din punct de vedere istoric și cultural, valorificarea lor în scop turistic este una timidă, realizată punctual. Clădirile monument istoric trebuie reabilite și puse în valoare pentru a reprezenta o atracție turistică valoroasă și amenajate mici puncte muzeale pentru a reda publicului momente din viața și istoria oamenilor care au marcat existența și parcursul țării. Casele memoriale de importanță locală trebuie supuse unor procese de modernizare și promovare

Patrimoniul cultural material

Etnografia și folclorul reprezintă o importantă ramură a patrimoniului imaterial, fiind compusă din arhitectura populară țărănească, tehnică și instalații populare, costume populare, ceramică populară, muzee etnografice sătești, manifestări populare tradiționale, festivaluri, manifestări artistice etc.

Pe teritoriul Regiunii Vest sunt localizate mai multe zone de interes etnografic și anume:

pentru a putea genera fluxuri turistice. Acestea trebuie menținute și valorificate deoarece vor continua să reprezinte identitatea locală, specifică fiecărei regiuni în parte, cu care se identifică locuitorii acestor areale. Mai mult, o măsură esențială pentru ca acestea să reprezinte puncte de atracție și să genereze fluxuri consistente în arealele în care se află este dată de capacitatea de a genera emoție și curiozitate în rândul oamenilor pentru ca aceștia să le considere atracții turistice și totodată parte din identitatea și istoria locală.

Valoarea culturală a caselor memoriale nu poate fi măsurată și trebuie fructificată capacitatea acestora de a genera emoție la nivelul turiștilor. Aceste edificii au nevoie de promovare la nivel regional și național, de investiții minimale care să le pregătească a fi integrate în circuitul turistic și chiar de o strategie la nivel regional și național pentru a putea fi protejate.

- În județul Arad (de la vest spre est): zona de nord a Nădlacului, zona Șiria, zona Buteni, Ususău, Vărădia de Mureș și zona Vârfurile.
- În județul Caraș-Severin: Pojejena, Ciclova Română, Depresiunea Almăjului, culoarul Timiș – Cerna și culoarul Bistrei
- În județul Hunedoara⁵⁰: Ținutul Pădurenilor, Țara Zărandului, Ținutul Orăștiei și Zona Văii Mureșului.

---

⁵⁰ Județele Patriei – Județul Hunedoara, 1980

- În județul Timiș: zona Dudeștiilor Vechi, zona Lenauheim, zona Lugojului și zona Făget.

Patrimoniul cultural imaterial se evidențiază în centrele etnografice:

- centre de producere a ceramicii la Bârsa, Târnăvița (județul Arad), Biniș (comuna Doclin) în județul Caraș-Severin;
- port popular la Șicula, Bârsa, Buteni (județul Arad), Bozovici (județul Caraș-Severin), Chizătău, Făget, Recaș (județul Timiș);⁵¹
- obiceiuri folclorice tradiționale - Târgul de fete de pe Muntele Găina, Târgul Sărutului de la Hălmațiu (județul Arad), Festivalul național al fanfarelor țărănești „Cântec de Brumar” Festivalul cultural artistic al Văii Carașului, Festivalul folcloric „Veliscu Boldea” (Reșița), Serbările Crainei (Petnic), Festivalul de muzică corală “Timotei Popovici” (Caransebeș), Festivalul concurs de muzică populară „Ion Luta Iovita” (Caransebes), Festivalul cultural-artistic al Văii Almajului (județul Caraș-Severin), Măsuratul Oilor, Nunta Pădurenească,

Mersul cu duba, Cununa Grâului, Strigarea peste sat, Obiceiul Călușeilor, Ceata de călușeri a romilor, Nunta pădurenească de la Dăbînca, Nunta de la Lăpugiu, Colindul laic cu duba (județul Hunedoara⁵²), Festivalul cântecului și dansului românesc, Festivalul cântecului, jocului și portului popular de pe Valea Begheiului, Dansul Călușarilor din Țara Făgetului (județul Timiș);

- economie rurală: mori de apă la Rădești, Valea Mare, Iacobini, Vârfurile, Roșia (județul Arad), Rudăria, Prigor, Putna, Liborajdea, Păltiniș, Pătaș, Borlovenii Noi, Gârliște, Bozovici, Gornea, Gîrnic (județul Caraș-Severin), Călușarii – patrimoniul UNESCO⁵³, meșteșuguri populare - ceramică, arta lemnului, icoane pe piatră, încondeierea ouălelor⁵⁴ (județul Hunedoara)
- specific gastronomic: Muntele Mic - Poiana Mărului, Semenice - Brebu Nou - Văliug, Zona Băile Herculane, Valea Almajului, Clisura Dunării⁵⁵ (județul Caraș-Severin), tradiționalii virșlii de Brad (județul Hunedoara).

7.4. Tipurile de turism

Împărțirea tipurilor de turism a pornit de la condițiile oferite de **unicitatea și diversitatea cadrului natural** al Regiunii

Vest, care alături de specificitățile climatice, hidrologice, și biogeografice au contribuit,

⁵¹

<http://www.scribub.com/geografie/turism/TIMIS1251317237.php>

⁵² Județele Patriei – Județul Hunedoara, 1980, <http://hunedoara.omgforum.net/t819-principalele-obiceiuri-traditii-puncte-muzeistice-si-mestesuguri-populare-din-judetul-hunedoara-pe-zone-etnofolclorice>

⁵³ <http://hunedoara.omgforum.net/t819-principalele-obiceiuri-traditii-puncte-muzeistice-si-mestesuguri-populare-din-judetul-hunedoara-pe-zone-etnofolclorice>

⁵⁴ <http://hunedoara.omgforum.net/t819-principalele-obiceiuri-traditii-puncte-muzeistice-si-mestesuguri-populare-din-judetul-hunedoara-pe-zone-etnofolclorice>

⁵⁵ Ibidem

la întregirea peisajului și ambientului dezvoltării activităților turistice în regiune.

De asemenea, **resursele patrimoniului cultural**, deopotrivă materiale (obiective de importanță istorică, edificii religioase, monumente, etc) și imateriale, sunt reprezentative pentru teritoriul analizat, în condițiile în care acestuia i se suprapun cinci dintre cele mai valoroase entități etnografice naționale, constituite de spațiile mentale aferente Țării Moților, Țării

Zărandului, Țării Hațegului, Țara Făgetului și Țării Almăjului.

Din punct de vedere metodologic, tipurile de turism din regiune au la bază *Studiile elaborate de Banca Mondială pentru ADR Vest*⁵⁶ în care domeniul de turism este tratat ca un domeniu cu potențial de specializare inteligentă. Tipurile de activități și zone turistice sunt evidențiate în harta de mai jos și acestea sunt corelate cu tipurile de turism descrise mai jos.

Ecoturismul și turismul activ

Unul dintre principalele active ale Regiunii Vest constă în resursa de patrimoniu natural: peisaje muntoase, trecători, lacuri, izvoare de ape termale și minerale, parcuri și rezervații naturale. Aproximativ 26% din toate zonele protejate din România sunt situate în Regiunea Vest. Aceste zone protejate fac parte din rețeaua Natura 2000. Principalele parcuri naționale și naturale din Regiunea Vest acoperă o arie de aproximativ 4.461 km², ceea ce reprezintă 13,4% din suprafața terestră a Regiunii Vest. În afara acestor parcuri, fluviul Dunărea – care este granița județului Caraș-Severin și granița națională a României cu Serbia – reprezintă un alt avantaj important cu potențial de a deveni o resursă turistică semnificativă pentru Regiunea Vest.

În Regiunea Vest există o multitudine de zone care permit activități de ecoturism și turism activ. Un exemplu în acest sens este

Valea Timișului – areal care se întinde în județele Caraș-Severin și Timiș.

În această categorie se pot include și activitățile precum sporturile de iarnă, alpinismul și drumețiile. Cadrul natural a permis dezvoltarea unor stațiuni de iarnă din care menționăm părțile din Munții Semenic (jud. Caraș-Severin) și Munții Parâng (jud. Hunedoara).

Stațiunea Semenic. Este localizată în jud. Caraș-Severin, în munții cu același nume. Stațiunea este înconjurată de cele trei vârfuri ale Munților Semenic (Piatra Gozna – 1.447m; Semenic – 1.446m; Piatra Nedeia – 1.437m).⁵⁷ Datorită climatului montan, caracterizat prin temperaturi foarte scăzute și datorită celor aproximativ 1.400m la care sunt amenajate părțile, zăpada este prezentă aici în timpul sezonului rece (aprox. 6 luni pe an), făcând astfel posibilă practicarea în condiții bune a sporturilor de iarnă.⁵⁸ În stațiune sunt 5 pârtii de schi cu

⁵⁶https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2015/05/Romania_West_Competitiveness_Assessment_Final-4.pdf

⁵⁷https://www.banatul-montan.ro/zona_semenic.html

⁵⁸<https://www.google.ro/amp/cnipt-caransebes.ro/zona-turistica/obiective-turistice-din->

nivele diferite de dificultate, atât pentru începători, cât și pentru avansați.

Stațiunea Muntele Mic. Este situată la poalele versantului sudic al Munților Țarcu, la o altitudine de 1.525 m, în jud. Caraș-Severin. Din punct de vedere al condițiilor de ski, Muntele Mic este una din stațiunile privilegiate din țară, deoarece zăpada ține chiar și 180 de zile pe an.⁵⁹ Temperaturile scăzute înregistrate iarna fac posibilă practicarea sporturilor de iarnă din luna noiembrie până în luna mai. Grosimea stratului de zăpadă are în medie 1 metru. Momentan există 3 telesaune și 5 teleschiuri. Există un plan de dezvoltare a domeniului schiabil Muntele Mic-Nedeia cu conexiuni către Borlova și Poiana Mărului.

Stațiunea Straja. Stațiunea Straja este localizată în județul Hunedoara, la o altitudine de 1445 de metri, în inima Munților Vâlcan, în zona Valea Jiului, la aproximativ 8 km de municipiul Lupeni. Complexul turistic este format din 210

cabane, case de vacanță, pensiuni și vile. Dintre acestea, 70 sunt omologate cu 1, 2, 3 și 4 stele. În Straja sunt amenajate 12 pârtii de schi, fiecare fiind echipată cu instalație de transport pe cablu (teleschi).⁶⁰ Cinci dintre acestea beneficiază și de instalație de noaptea, făcând astfel posibilă utilizarea pârtiilor până seara. Cele 11 instalații de transport pe cablu vă asigură accesul facil la toate pârtiile din stațiune: 4 telesaune, 6 teleskiuri și telegondola care face legătura dintre Lupeni și stațiune. Datorită construirii telegondolei și a telesaunului de pe Vf. Straja, apar pârtii noi, cea mai lungă fiind Pârtia Straja, cu o lungime de 8,1 km.

Stațiunea Râușor. Este o stațiune de la poalele celor mai înalte vârfuri ale masivului Retezat. Din Râușor pornesc mai multe trasee turistice spre vârfurile, lacurile și cascadele Retezatului. Pârtia de ski are o lungime de 1.200 m și 380 m diferență de nivel, dotată și cu teleschi.⁶¹ Pe lângă pensiunile din zonă există atât locuri de campare cât și de parcare.

Turismul cultural

În ceea ce privește patrimoniul istoric și arhitectural, 2.107 monumente și situri istorice situate în Regiunea Vest au fost înregistrate pe lista națională a Monumentelor Istorice din România.⁶²

În județul Arad, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt obiectivele și orașele istorice, peste 20 castele, mănăstiri

și biserici, centre etnografice și obiectivele turistice de patrimoniu din mediul rural. Județul Arad este recunoscut pentru cetățile medievale din localitățile Arad, Șiria, Dezna și Șoimoș.

În județul Caraș-Severin, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt de natură arheologică: siturile geto-dacice

---

caras-severin/statiuni-turistice/muntii-semenic/partia-de-ski-semenic/%3famp

⁵⁹ <http://www.muntelemiconline.ro/istoric/>

⁶⁰ <https://www.skistraja.ro/straja.html>

⁶¹

https://www.welcometoromania.ro/Retezat/Retezat_Ra_usor_r.html

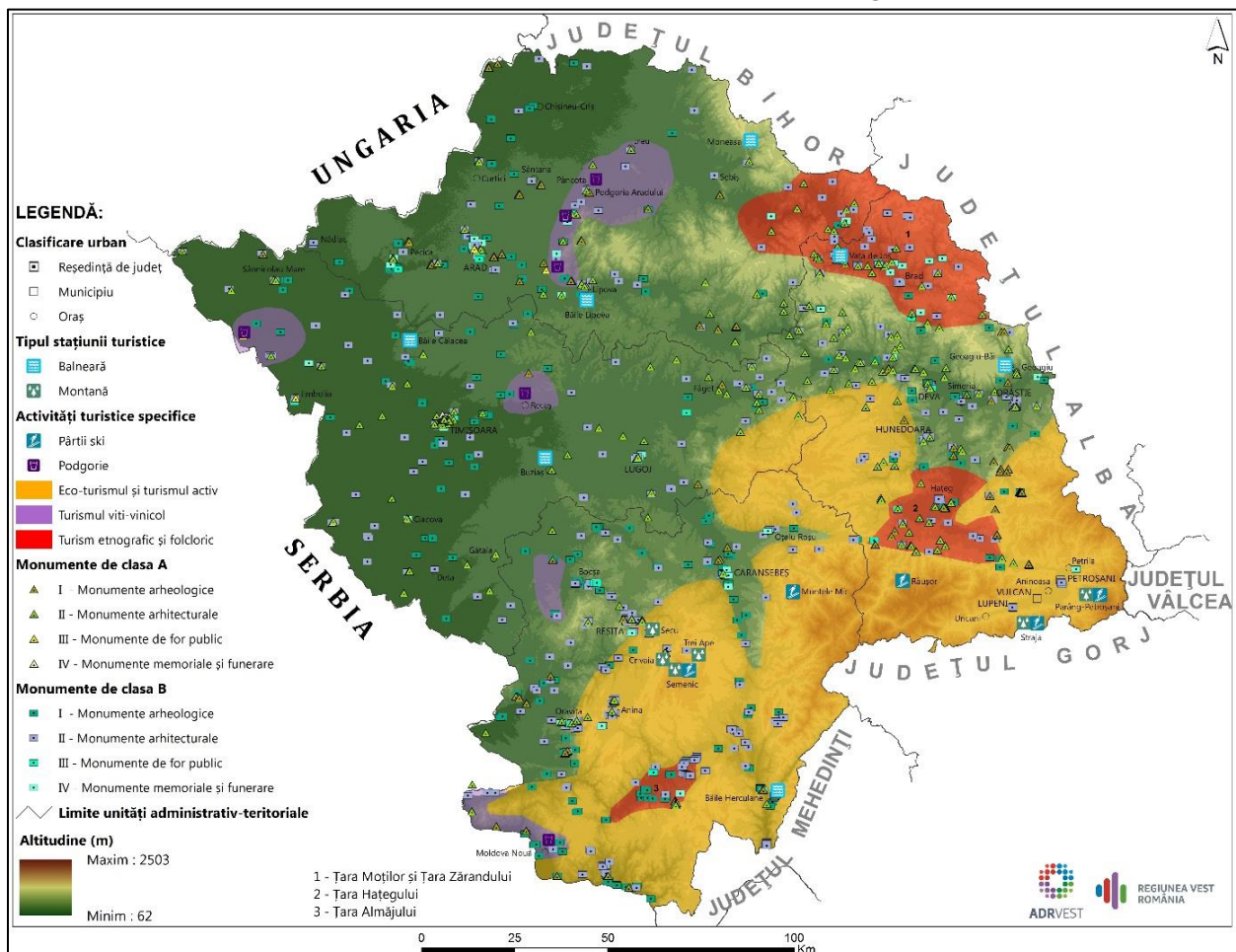
⁶² Ultima actualizare din 2015 a Listei Monumentelor Istorice

(Bocșa, Colțan, Ocna de Fier, Oravița, Sasca Montană, etc.), arhitectură romană militară (Vărădia, Mehadia, Teregova, Moldova Veche, etc.), cetățile medievale (Carașova, Mehadia, Coronini, Caransebeș, etc.), monumentele istorice și religioase (mănăstiri, biserici din lemn), monumentele istorice și arhitecturale (Caransebeș, Oravița, Băile Herculane, Bocșa și Anina), muzeele și casele memoriale (Reșița, Caransebeș, Oravița, Varadi, Ocna de Fier, Anina, Moldova Nouă). Deși în județul Caraș-Severin există un număr important de monumente înregistrate, fluxurile de turiști sunt extrem de mici. Acest lucru se

datorează în principal accesibilității reduse și lipsei de infrastructură rutieră integrată și de facilități de cazare în zona rurală.

Patrimoniul cultural din zona rurală reprezintă, de asemenea, un avantaj semnificativ pentru Caraș-Severin. Acesta include morile de apă din valea Rudăriei (în comuna Eftimie Murgu) care nu numai că au o utilizare utilitară, ci au inspirat legende și folclor în legătură cu ritualurile și tradițiile rurale de nuntă. Istoria antică și caracteristicile arhitecturale ale acestora formează un spirit al locului extrem de specific.

Harta 35 – Tipurile de activități și zone turistice din Regiunea Vest

În județul Hunedoara, resursele turistice antropice sunt diverse, cuprinzând cetăți și fortărețe romane (complexul Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa, Sarmizegetusa Regia), cetăți medievale (Castelul Corvinilor, Cetatea Deva), artă și arhitectură istorică și religioasă (Deva, Hunedoara, Calugara), muzee și galerii de artă, etnografie și folclor.⁶³

În județul Timiș, principalele elemente de patrimoniu cultural sunt: conacele, castelele și cetățile medievale (Castelul Huniade din Timișoara), grupuri de clădiri și mănăstiri (Palatul Baroc din Timișoara, Castelul Reginei Elisabeta din Banloc, Mănăstirea Partoș, Mănăstirea Săraca), bisericile de lemn, evenimente culturale și festivaluri, muzee și case memoriale (Lugoj Traian Vuia), etnografie și artizanat (Muzeul Satului Bănățean, Dumbrava).

De asemenea, importante de menționat sunt și:

- Sanctuarul Neolitic de la Parța, sanctuar vechi de aproximativ 6.000 de ani, unic în România și unul dintre puținele din Europa, complet restaurat, atracție de nivel mondial pentru pasionați
- Fortificația preistorică de la Cornești: Iarcuri, fortificație de pământ remarcată la începutul sec. 18

În mediul rural turismul cultural are un potențial deosebit de valorificare, iar acesta decurge din perpetuarea ocupațiilor, meșteșugurilor, datinilor și obiceiurilor tradiționale românești, încă practicate cu ocazia unor manifestări folclorice de mare autenticitate și originalitate, concretizate în festivaluri artistice și nedei, organizate în fiecare județ al regiunii, dar cu precădere în Țara Moților, Țara Zărandului, Țara Hațegului, Țara Almăjului și Țara Pădurenilor.

Turismul balnear și wellness

Regiunea Vest are mai multe stațiuni balneare importante, cum ar fi: i) Buziaș și Băile Călacea din județul Timiș; ii) Moneasa și Lipova Băi din județul Arad; iii) Băile Herculane din județul Caraș-Severin; și iv) Geoagiu Băi și Băile Călan din Județul Hunedoara. Aceste stațiuni sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită calității izvoarelor termale, datorită

amplasării lor, patrimoniului istoric, obiceiul național de a merge în concediu în stațiuni și noua tendință internațională de turism balnear și medical.

Însă aceste stațiuni balneare nu au fost modernizate de la căderea comunismului și au suferit de pe urma unei strategii ineficiente de privatizare inițiată la sfârșitul anilor 1990. Spațiile de cazare din aceste

⁶³ Ulpia Augusta Dacia Traiana Sarmizegetusa – a fost capitala și cel mai mare oraș al Daciei Romane. Sarmizegetusa Regia a fost capitala și cel mai important centru militar, religios și politic al Dacilor, iar *Castelul*

Corvinilor datează de la jumătatea secolului 15 și a fost construit în principal în stil gotic târziu, însă are elemente arhitecturale renescentiste.

stațiuni nu mai sunt competitive și turiștii din Regiunea Vest preferă să meargă în stațiunile balneare din Ungaria. Alte puncte slabe ale stațiunilor balneare din Regiunea Vest sunt: i) accesul dificil la resursele naturale (drepturile de exploatare ANRM); ii) spațiile vechi de cazare care necesită lucrări de renovare; iii) îmbătrânirea personalului medical; iv) lipsa spațiilor de agrement; v) o proporție mare de turiști sociali: pensionari finanțați prin sistemul de stat de bilete subvenționate în stațiunile balneare; vi) ambiguități legale cu privire la dreptul de proprietate asupra terenurilor ce rezultă din procesul de retrocedare a proprietăților confiscate în perioada

Turismul urban și de afaceri

Turismul urban este văzut tot mai mult ca un instrument și element de facilitare pentru promovarea orașelor europene ca destinații turistice. Acesta crează conexiuni cu alte sectoare ce devin tot mai importante, fapt care generează noi echipamente /infrastructură (muzee, spații de cazare, restaurante, etc.) cu impact asupra calității vieții locuitorilor. În plus, dezvoltarea turismului influențează imaginea orașelor și modul în care acestea sunt percepute: dacă un oraș este perceput ca destinație turistică, acesta devine atractiv nu doar pentru turiști, ci și pentru locuitorii săi și sectorul afacerilor în ansamblu. În acest context, orașele pun în aplicare tot mai mult strategii teritoriale de branding ce se bazează pe sintagme turistice « I Amsterdam », « Only Lyon », « Be Berlin » și faimosul « I Love NY ».

comunistă și eșecul privatizărilor efectuate de autoritățile publice; vii) predominarea tratamentelor balneare reactive față de tratamentele medicale proactive; viii) lipsa renovării centrelor orașelor din stațiunile balneare istorice; și ix) probleme sezoniere: rata scăzută de ocupare cu excepția lunilor de vară.

Potențial de modernizare îl au și strandurile termale din județele Arad (Dorobanți, Curtici) și Timiș (Lovrin, Sânmihaiu German, Jimbolia sau Deta).

Principala formă de turism în orașele din Regiunea Vest este reprezentat de **turismul de afaceri**. Atractivitatea zonei din punct de vedere economic și al investițiilor este ilustrată prin faptul că cei care călătoresc în scop profesional reprezintă majoritatea șederilor de o noapte în hotelurile din principalele orașe din Regiunea Vest.

Apropierea geografică a Regiunii Vest de Europa de Vest și Centrală, aeroporturile din Arad și Timișoara, singura conexiune transfrontalieră pe autostradă din România, cele trei linii de cale ferată internaționale (Curtici, Jimbolia și Moravița) și potențialul economic al regiunii atrag investitori, contribuind astfel la apariția și dezvoltarea turismului de tip MICE: meetings, incentives, conventions and exhibitions în Regiunea Vest.⁶⁴ Cele două centre de expoziții și conferințe – Expo Arad

conferințe, acordări de premii etc; iv) Călătorii de stimulare; v) ospitalitate corporativă; și vi) expoziții și prezentări comerciale

---

⁶⁴ MICE include participarea vizitatorilor la următoarele activități: i) Asociații/Caritate/Institute/Evenimente Sociale; ii) Întâlniri și conferințe guvernamentale; iii) Evenimente Corporative – dineuri, lansări de produse,

Internațional și CRAFT Timișoara – au un impact regional transfrontalier și consolidează poziția zonei Arad-Timișoara ca centru economic regional european.

Cu condiția ca o serie de probleme cheie să fie soluționate în mod adecvat, turismul urban și MICE au potențialul de a face ca Regiunea Vest să prospere. Următoarele probleme reprezintă blocaje importante pentru acest segment de turism: i)

caracterul sezonier mare și șederea medie mică; ii) capacitatea mică de a transforma fluxurile de turiști de afaceri în turiști de agrement; iii) conectivitatea scăzută între două orașe economice importante (trenuri puține, lipsa liniilor de autobuz între aeroport și Arad convention center); și iv) lipsa unor centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.

Turismul viti-vinicol

Are un mare potențial de valorificare în regiune, acesta concretizându-se în activitatea de vizitare a unei regiuni viticole consacrate și în cea de consum a produselor turistice asociate vinului, la care se adaugă într-o anumită proporție și practicarea unor activități conexe, precum sportul, gastronomia, activitățile culturale etc.

Potrivit *Organizației Somelierilor din România*⁶⁵, în cadrul Regiunii Vest, se individualizează două mari zone viticole, respectiv Regiunea Viticolă a Banatului și Regiunea Viticolă a Crișanei și Maramureșului, fiecare grupând mai multe centre viticole.

A. Regiunea Viticolă a Banatului, cunoscută ca cea mai restrânsă regiune viticolă din România, aceasta este situată în partea de sud-est a țării, arealul său geografic întinzându-se pe teritoriul administrativ a numai două județe: Timiș și Caraș Severin. În prezent regiunea viticolă a

Banatului este specializată în producerea vinurilor albe și roșii, seci sau demiseci, de calitate superioară. Deși plantațiile viticole formează o zonă relativ compactă, acestea au totuși un caracter insular, regiunea viticolă a Banatului incluzând două podgorii, Banat și Recaș.

a. Podgoria Banatului grupează 16 localități și trei denumiri (branduri) zonale acordate de Oficiul Național al Viei și Produselor Vitivinicole (ONVPV):

- *Moldova Nouă* pentru vinurile din nouă localități: Moldova Nouă, Moldova Veche, Măcești, Pojejena, Radima, Belobreșca, Socol, Câmpia, Zlatița;
- *Dealurile Tirolului* pentru vinurile din patru localități: Berzovia, Fizeș, Doclin, Tirol;
- *Silagiu* pentru vinurile din trei localități: Buziaș, Silagiu, Bacova.

⁶⁵ <http://www.osr2011.ro>, accesat la 13.02.2013

b. Podgoria Recaș, gupează 4 localități din județul Timiș (Recaș, Izvin, Herneacova, Petrovaselo) și o singură denumire zonală de comercializare a vinurilor Recaș.

Pe etichetă mai pot apărea și următoarele denumiri ale plaiurilor viticole: Izvin, Herneacova, Dealu Țiganului, Dealu Viilor, Dealu Vechi, Petrovaselo.

B. Regiunea viticolă a Crișanei și Maramureșului este situată în partea de sud-vest a țării, cuprinzând plantațiile viticole cantonate pe dealurile Crișanei, Maramureșului, depresiunile Silvaniei, Oradiei, Aradului și cele de pe nisipurile din Câmpia Tisei. Delimitarea este făcută la sud de localitatea Miniș (județul Arad) și la nord de centrul viticol Hamleu (județul Satu Mare). Regiunea viticolă a Crișanei și Maramureșului include două podgorii, Crișana și Miniș, cea din urmă fiind integrată Regiunii Vest.

Podgoria Miniș (Podgoria Aradului), grupează 17 localități din județul Arad (Barațca, Păuliș, Miniș, Ghioroc, Cuvin, Covăsânț, Șiria, Galșa, Mâsca, Pâncota, Măderat, Târnova, Drauț, Mocrea, Șilindia, Satu Mic, Luguzău) și o singură denumire zonală de comercializare a vinurilor Miniș.

Pe etichetă mai pot apărea și următoarele plaiuri viticole: Barațca, Păuliș, Dealu Dăicani, Dealu Curții, Dealu Lung, Dealu

Soarelui, Miniș, Ghioroc, Cuvin, Dealu Crucii, Covăsânț, Șiria, Galșa, Dealul Cireșilor, Dealul Zănoaga, Dealul Domnesc, Mâsca, Măderat, Pâncota, Dealul Bocrița, Mocrea, Șilindia.

Provocările majore care sunt și limitările actuale ale turismului vini-viticol sunt legate de absența unor trasee de vizitare integrate regional, național sau chiar internațional, lipsa semnalizării și promovării acestora și absența unei oferte turistice constante și stabilă

Alte tipuri de turism care s-au dezvoltat în regiune sunt turismul de evenimente și turismul de shopping. Turismul de evenimente cuprinde festivaluri (muzicale, de arte, teatru și altele), concerte, evenimente sportive, conferințe, seminarii tematice și evenimente sportive. Deși numărul acestora este foarte mare, acestea nu au dobândit pe deplin recunoașterea internațională. Turismul de shopping se manifestă mai ales în Timișoara și atrage un număr ridicat de persoane din Ungaria și Serbia care locuiesc în apropierea granițelor, datorită varietății tot mai mari a magazinelor pentru procurarea bunurilor.

7.5. Infrastructura turistică

Infrastructura turistică este analizată din prisma *capacității de cazare turistică* dată de *numărul unităților de cazare* respectiv

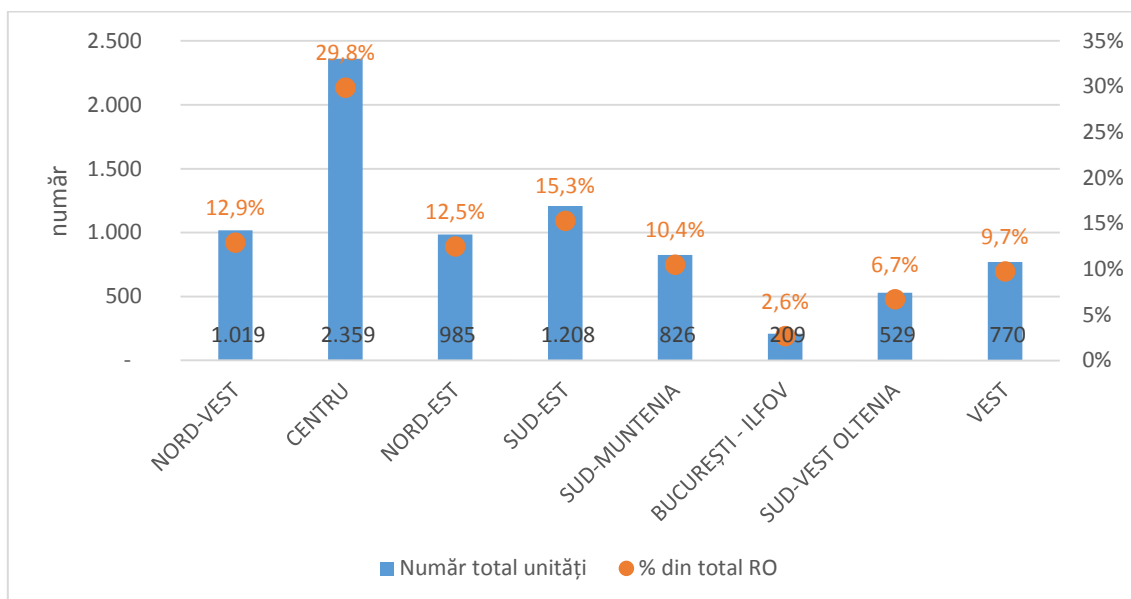
locurile disponibile din cadrul acestor unități.

În anul 2017, în Regiunea Vest, erau înregistrate **770 de unități de cazare**, adică

9,7% din totalul național. La acest indicator, regiunea se situează pe locul VI, devansând doar regiunile Sud-Vest Oltenia (529 unități de cazare) și București-Ilfov (209 unități de cazare). În perioada 2011-2017, toate regiunile au înregistrat creșteri ale numărului unităților de cazare, dintre

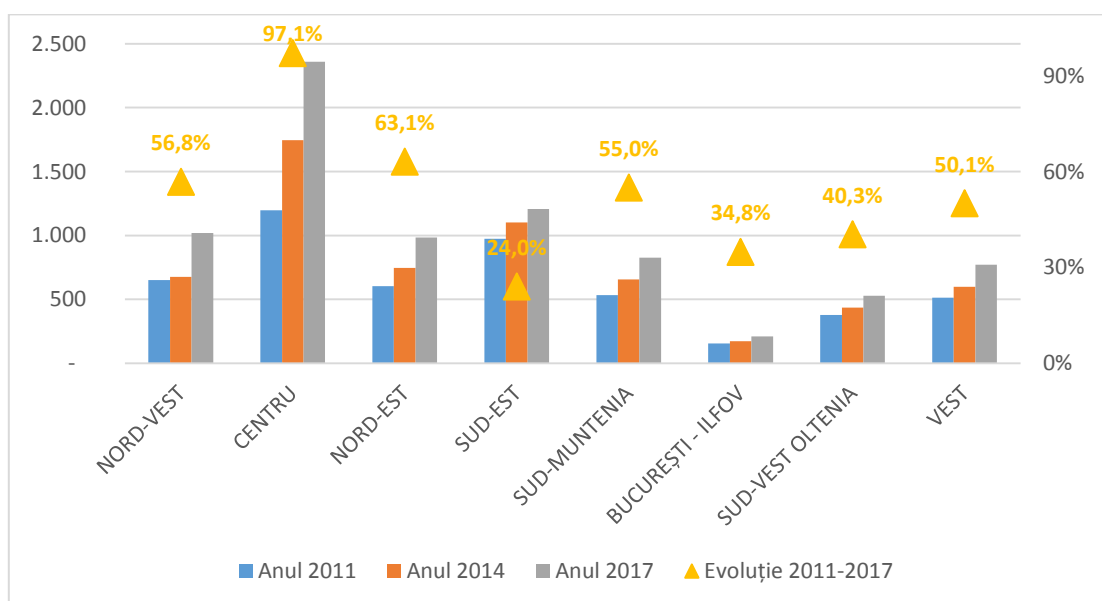
care cea mai notabilă creștere a avut-o regiunea Centru care aproape și-a dublat capacitatea de cazare (+97,1%). În perioada amintită, Regiunea Vest a avut o creștere de +50,1%, creșterea fiind sub media națională.

Fig. 80 – Unitățile de cazare turistică, regiuni de dezvoltare (2017)

Sursa: Tempo Online, TUR101D

Fig. 81 – Evoluția numărului unităților de cazare în perioada 2011-2017

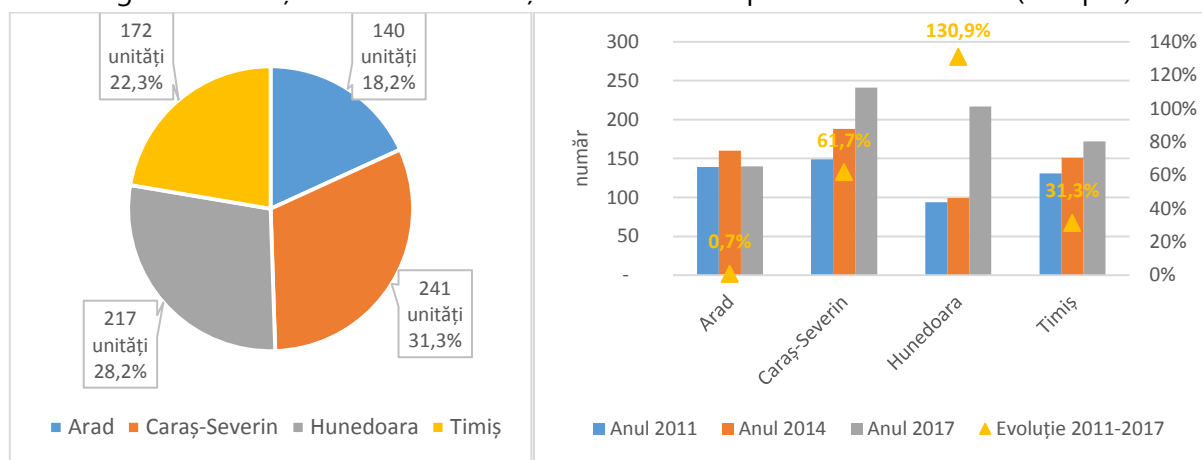
Sursa: Tempo Online, TUR101D

La nivel regional, mai mult de un sfert din unitățile de cazare sunt răspândite în județele Caraș-Severin (31%) și Hunedoara (28%), în timp ce județele Timiș și Arad au ponderi mai scăzute. În perioada 2011-2017, la nivelul județelor din regiune au avut loc schimbări importante în infrastructura turistică. După cum se vede

din figura de mai jos, jud. Hunedoara a avut cea mai mare creștere a numărului unităților de cazare (+131%), depășind județele Arad și Timiș. Pe de altă parte, județul Arad a avut o creștere modestă în perioada 2011-2017, iar figura de mai jos relevă un număr mai scăzut al unităților de cazare în 2017 comparativ cu anul 2014.

Fig. 82 – Ponderea unităților de cazare în județele Regiunii Vest (stânga)

Fig. 83 – Evoluția numărului unităților de cazare în perioada 2011-2017 (dreapta)

Sursa: Tempo Online, TUR101D

În Regiunea Vest, după tipul unităților de cazare predomină **pensiunile turistice** (număr de 225; 29%), **pensiunile agroturistice** (număr de 186; 24%), **hotelurile** (număr de 148; 19%), **cabanele turistice** (număr de 61; 8%) și **vilele turistice** (număr de 50; 6%).

După tipul unităților de cazare turistică, raportate la regiune, sunt importante următoarele date:

- 64% din totalul vilelor turistice se găsesc în județul Hunedoara;
- 56% din totalul cabanelor turistice se găsesc în județul Hunedoara;

- 44% din totalul pensiunilor agroturistice se găsesc în județul Caraș-Severin;
- 40% din totalul hotelurilor se găsesc în județul Timiș;
- 31% din totalul pensiunilor turistice se găsesc în județul Caraș-Severin;

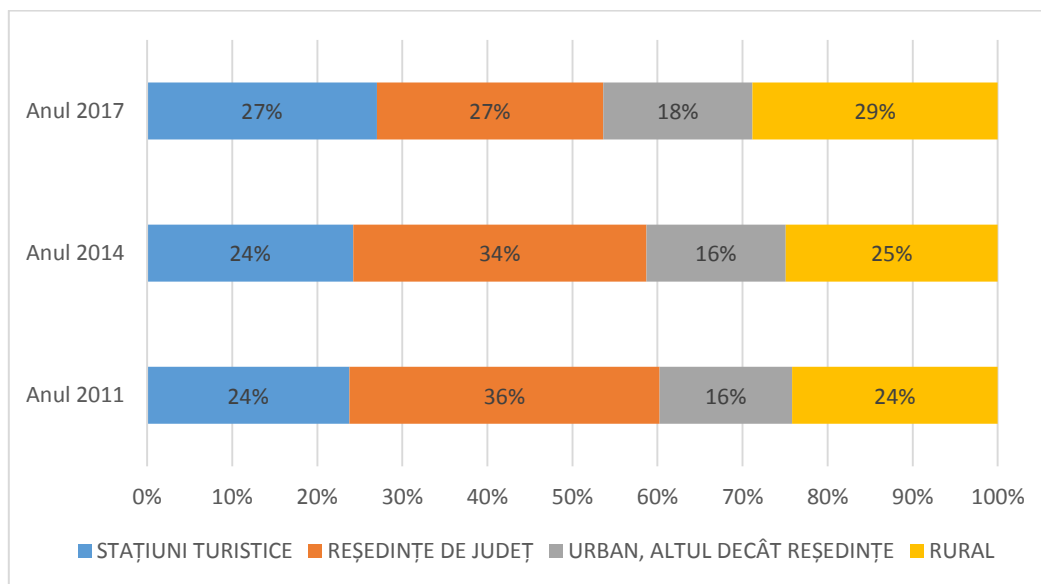
Sub aspect spațial, localizarea unităților de cazare este foarte importantă deoarece în funcție de acest aspect se pot formula anumite politici de dezvoltare în sfera turismului.

După cum se afirma mai sus, în perioada 2011-2017, au avut loc modificări importante în ceea ce privește numărul și distribuția unităților de cazare. După cum se

vede din graficul de mai jos, este important a menționa tendința pozitivă de creștere a ponderii unităților de cazare din stațiunile

turistice, dar și a unităților din alte localități urbane, altele decât reședințele de județ respectiv localitățile din mediul rural.

Fig. 84 – Evoluția numărului unităților de cazare, pe categorii de localități, în perioada 2011-2017

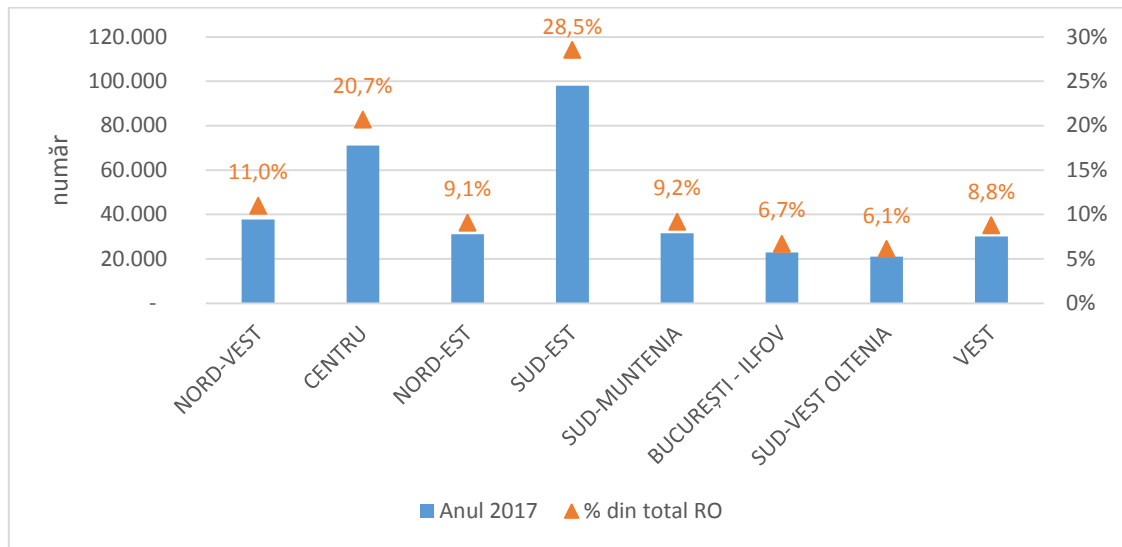
Sursa: Tempo Online, TUR101C, TUR102D

În acest context, ținând cont că orașele reședințe de județ sunt poli economice puternici care prin forța acestora și tipul de activități desfășurate atrag investiții în turism, este important a continua direcționarea investițiilor publice și europene înspre alți poli turistici, de exemplu stațiunile turistice, de unde dezvoltarea se poate propaga spre alte locuri. Datele statistice relevă o triplare a unităților de cazare în Lupeni (stațiunea Straja) și Petroșani (stațiunea Parâng-Petroșani) și o dublare în Geoagiu (stațiunea Băile Geoagiu) și Brebu Nou

(stațiunea Trei Ape). O altă creștere notabilă a avut-o stațiunea Moneasa (58%).

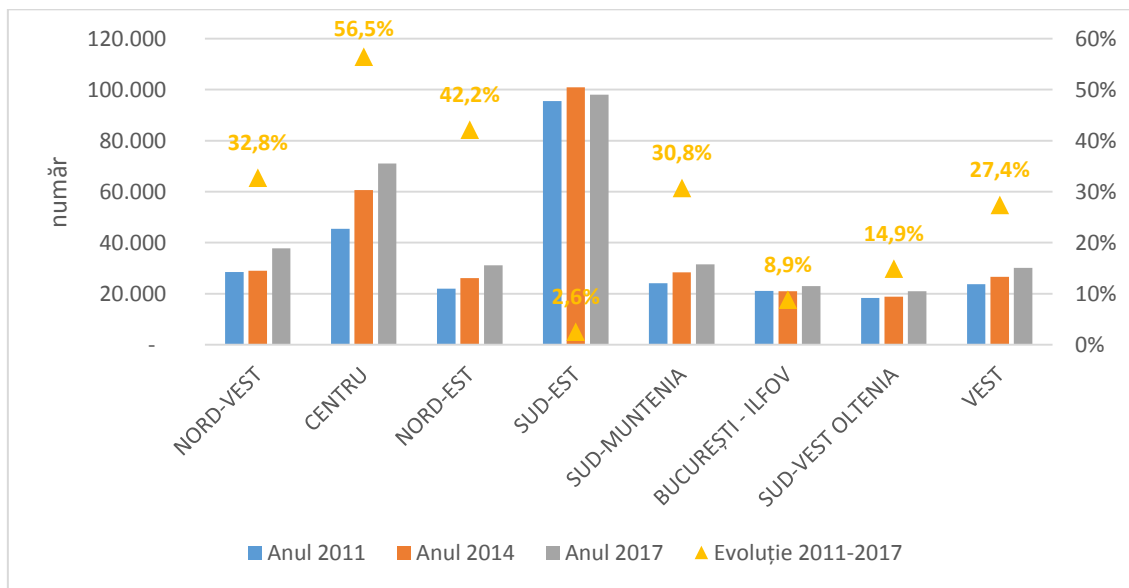
În anul 2017, în Regiunea Vest, au fost disponibile **30.165 locuri de cazare**, adică **8,8%** din totalul național. Acest indicator este corelat cu numărul unităților de cazare, astfel că regiunea se menține pe locul VI, devansând doar regiunile București-Ilfov și Sud-Vest Oltenia. În perioada 2011-2017, indicatorul locurilor de cazare a avut o evoluție ascendentă în Regiunea Vest; creșterea de 27,4% a fost mai mare decât creșterea de la nivel național (23,4%).

Fig. 85 – Locurile de cazare din unitățile turistice (2017)

Sursa: Tempo Online, TUR102D

Fig. 86 – Evoluția numărului locurilor de cazare în perioada 2011-2017

Sursa: Tempo Online, TUR102D

Privind distribuția spațială a locurilor de cazare, se observă faptul că acestea sunt concentrate pe de-o parte în orașele reședință de județ (Timișoara 5.053 locuri, Arad 3.012 locuri, Deva 959 locuri respectiv Reșița 775 locuri), dar și în localitățile care sunt stațiuni turistice (Băile Herculane 4.542 locuri, Geoagiu 1.475 locuri, Lupeni 1157 locuri, Moneasa 972 locuri, Buziaș 874

locuri și Petroșani cu stațiunea Parâng 819 locuri).

În cifre absolute, în anul 2017, **36% din locurile de cazare erau localizate în stațiunile turistice**, 32% în municipiile reședințe de județ, 18% în localitățile din rural și 13% în localitățile din mediul urban, altele decât municipiile reședință de județ.

Harta 36 – Locurile de cazare din Regiunea Vest în anul 2017

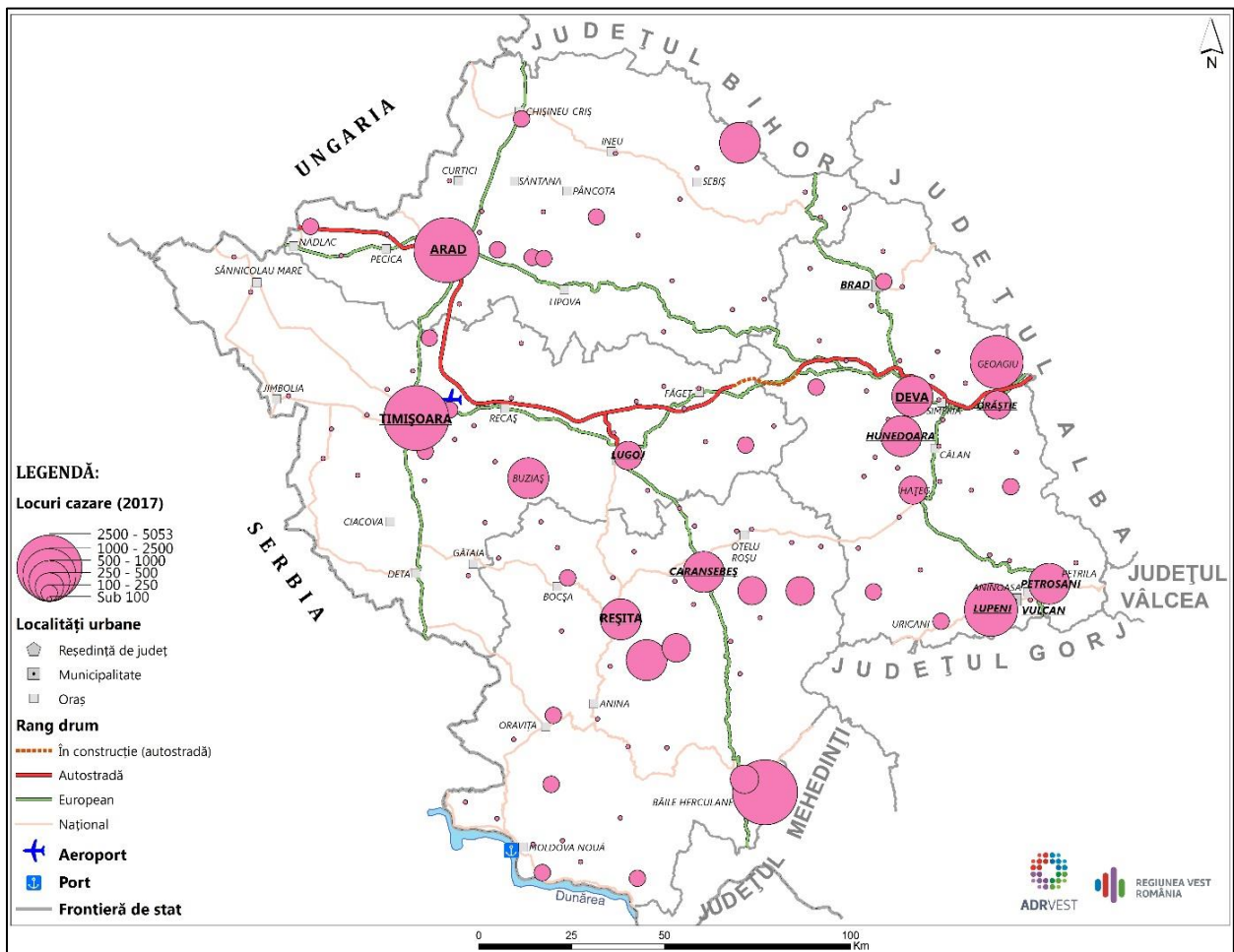
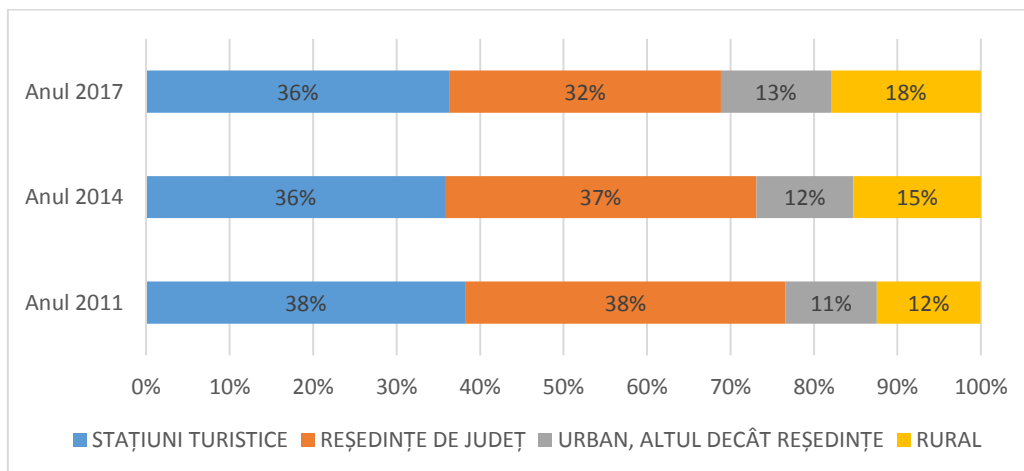

Fig. 87 – Evoluția capacității (locurilor de cazare), pe categorii de localități, în perioada 2011-2017

Sursa: Tempo Online, TUR102C, TUR102D

Taberele de elevi și preșcolari

Taberele pentru copii și tineri sunt activitățile recreativ-educative desfășurate cu precădere în perioada vacanțelor școlare în centrele de agrement din țară aflate în subordinea Ministerului Tineretului și Sportului. Acesta prin direcțiile județene de sport și tineret organizează:

- **Tabere de agrement:** minivacanțe (7 zile, 6 pensiuni complete) care au ca scop recreerea, socializarea și relaționarea, prin îmbinarea activităților artistice, cu cele practice și cu aventura. Elevii vor învăța să se bucure de călătorii, de distracție și de ceea ce pot învăța și construi împreună.
- **Tabere tematice:** minivacanțe (7 zile, 6 pensiuni complete) în care elevii beneficiază de programe de educație nonformală, pe o anumită temă, în vederea dezvoltării unor abilități și competențe complementare celor oferite în cadrul sistemului de învățământ. Activitățile recreative se întrepătrund cu cele educaționale urmărind socializarea și relaționarea grupului.
- **Taberele naționale:** minivacanțe (7 zile, 6 pensiuni complete) în care elevii beneficiază de programe de educație nonformală, facilitând accesul acestora la programe și proiecte specializate pentru dezvoltarea unor abilități și

competențe complementare celor oferite în cadrul sistemului de învățământ. Temele sunt de real interes pentru beneficiari, fiind în concordanță cu studiile, activitățile, abilitățile și aptitudinile lor.

- **Taberele sociale:** minivacanțe (6 zile, 5 pensiuni complete) care au ca scop integrarea în societate a elevilor care beneficiază de o măsură de protecție specială, urmărind socializarea și relaționarea grupului.
- **Taberele pentru preșcolari, elevi și studenți cu handicap:** minivacanțe (6 zile, 5 pensiuni complete) are au ca scop socializarea și relaționarea și integrarea în societate a preșcolarilor, elevilor și studenților care necesită măsuri de protecție în sprijinul recuperării și incluziunii sociale.

Conform INS, în anul 2018 funcționau în România un număr de 59 de tabere pentru elevi și preșcolari, repartizate la nivelul celor 7 regiuni de dezvoltare. La nivelul regiunii București-Ilfov nu există nicio astfel de unitate de cazare pentru elevi. Cele mai numeroase tabere se regăsesc în Regiunea Centru, cu 19 unități de cazare, iar cele mai puține sunt în Regiunea Sud-Vest, doar 4 unități. Regiunea Vest, a numărat în anul 2018, 7 tabere școlare și preșcolare, ceea ce reprezintă 11,86% din totalul național.

Tabelul 61. Taberele pentru elevi și preșcolari la nivel regional în România

	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Regiunea NORD-VEST	7	7	7
Regiunea CENTRU	19	18	19
Regiunea NORD-EST	7	7	7

Regiunea SUD-EST	6	6	6
Regiunea SUD-MUNTENIA	9	9	9
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	4	4	4
Regiunea VEST	6	6	7
TOTAL	58	57	59

Sursa: INS, TUR101D

În ceea ce privește **capacitatea de cazare** a unităților de tip tabere de elevi și preșcolari, în anul 2018, regăsim în cele 59 de unități un număr de 6.704 paturi, cu o medie de **aproximativ 114 locuri pe tabără**. În

Regiunea Vest este localizată circa 6% din capacitatea de cazare, cu 398 locuri, și o medie de 57 de paturi/tabără, situându-se pe ultimul loc la nivel regional.

Tabelul 62. Capacitatea de cazare a taberelor de elevi și preșcolari la nivel regional

	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Regiunea NORD-VEST	540	536	536
Regiunea CENTRU	1.684	1.525	1.782
Regiunea NORD-EST	938	836	835
Regiunea SUD-EST	1.671	1.671	1.592
Regiunea SUD-MUNTENIA	1.094	1.090	1.094
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	464	467	467
Regiunea VEST	311	311	398
TOTAL	6.702	6.436	6.704

Sursa: INS, TUR102D

În ceea ce privește **sosirile** în structurile de cazare de tip tabără de elevi și preșcolari, în anul 2018, au fost înregistrate 54.731 de persoane, reprezentând **în medie 927 de persoane pe fiecare tabără**, cu o repartizare la nivel de regiuni după cum se poate observa în tabelul de mai jos. În perioada analizată se observă o creștere a

numărului de sosiri. Cele mai numeroase sosiri s-au înregistrat în Regiunea Centru - 14.814, iar cele mai puține s-au înregistrat în Regiunea Sud-Vest, cu doar 2.965. La nivelul Regiunii Vest vorbim despre 10,2% din numărul de sosiri – 5.588, cu un raport de 800 de persoane pe tabără.

Tabelul 63. Numărul de sosiri înregistrate în taberele de elevi și preșcolari la nivel regional

	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Regiunea NORD-VEST	4.556	3.298	5.538
Regiunea CENTRU	11.127	14.635	14.814
Regiunea NORD-EST	10.250	10.267	12.139
Regiunea SUD-EST	9.597	6.931	8.602
Regiunea SUD-MUNTENIA	5.124	5.876	5.085
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	2.432	2.060	2.965

Regiunea VEST	3.382	5.146	5.588
TOTAL	46.468	48.213	54.731

Sursa: INS, TUR104B

În ceea ce privește **înnoptările**, la nivelul anului 2018 au fost înregistrate 199.711 înnoptări, ceea ce presupune că în medie în fiecare unitate de cazare de tip tabără de elevi și preșcolari au fost petrecute aproximativ **3.385 nopți**. La nivelul Regiunii Vest, în 2018 au fost înregistrate 16.918 înnoptări, reprezentând 8,5% din numărul total. Regiunea Centru a înregistrat cel mai mare număr al înnoptărilor în timp ce

Regiunea Sud-vest a înregistrat cel mai scăzut număr al înnoptărilor.

Dacă este să raportăm înnoptările la sosiri, observăm că **durata medie a șederii** în taberele de elevi și preșcolari a fost de **3,65 zile**, la jumătate față de durata unei tabere așa cum este descrisă în tipologia de tabere din debutul documentului. La nivelul Regiunii Vest, **durata medie a șederii a fost de 3 zile**, mai mică ca media națională.

Tabelul 64. Numărul de înnoptări în taberele de elevi și preșcolari la nivel regional

	2016	2017	2018
Regiunea NORD-VEST	26.234	14.056	19.960
Regiunea CENTRU	52.121	73.922	54.275
Regiunea NORD-EST	32.181	34.173	39.061
Regiunea SUD-EST	45.537	32.189	37.636
Regiunea SUD-MUNTENIA	19.318	23.661	22.334
Regiunea SUD-VEST OLTENIA	8.850	8.444	9.527
Regiunea VEST	10.000	14.914	16.918
TOTAL	194.241	201.359	199.711

Sursa: INS, TUR105D

În ceea ce privește **indicele mediu de utilizare netă** a capacității de cazare turistică de tip tabără de elevi și preșcolari, rezultată ca raportul între numărul total de înnoptări și capacitatea de cazare a fost de **29,8%**. La nivelul Regiunii Vest, **indicele mediu de utilizare netă a fost de 42,5%**, superior mediei naționale.

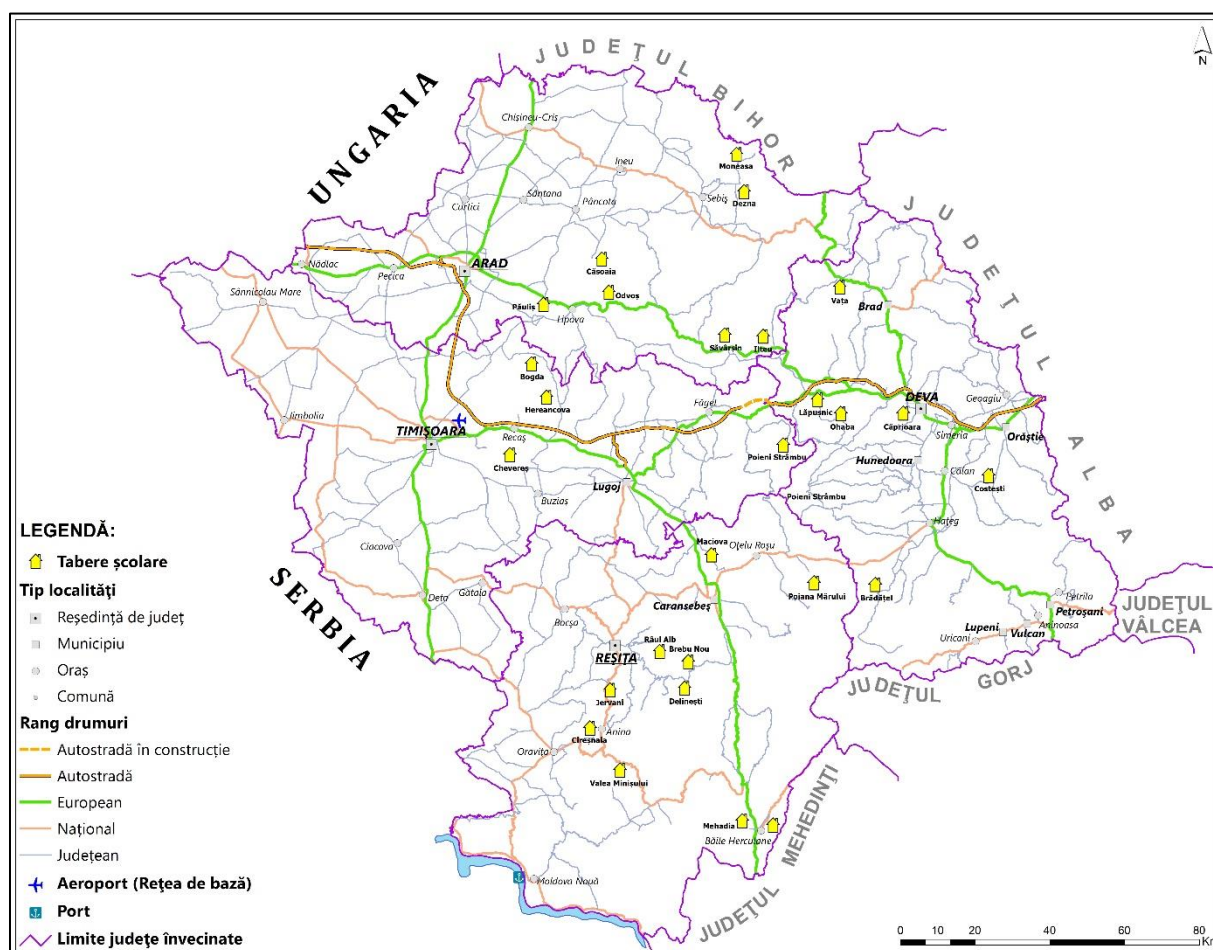
Regiunea Vest s-a bucurat de o diversitate mare a taberelor și centrelor de agrement pentru preșcolari și elevi până la începutul anilor 2000. După această perioadă, taberele și centrele de agrement au fost abandonate, fiind închise rând pe rând din

cauza condițiilor improprii pentru cazare a elevilor și desfășurării evenimentelor.

Din totalul celor 27 de tabere și centre de agrement, cele mai numeroase s-au aflat în județul Caraș-Severin, unde au funcționat 10 astfel de centre, fiind urmat de județul Arad cu 7 centre, județul Hunedoara cu 6 centre și județul Timiș cu 4 centre.

În prezent, conform statisticii Ministerului Tineretului și Sportului, mai sunt funcționale doar 5 tabere și centre de agrement la nivel regional coordonate de către acesta.

Harta 37 – Tabere școlare din Regiunea Vest

În județele Hunedoara și Timiș sunt în operare două astfel de centre, în județul Caraș-Severin funcționează o tabără iar în județul Arad nu mai este deschis nici un astfel de centru de agrement pentru elevi. Capacitatea de cazare maximă a Regiunii este de 319 locuri. Județul Hunedoara numără 121 de locuri, județul Timiș 107 locuri iar județul Caraș-Severin poate oferi cazare doar în 91 de locuri.

Din punct de vedere al infrastructurii specifice, pentru diverse modalități de petrecere a timpului liber, centrele de agrement au fost dotate cu terenuri de

sport, ateliere (olărit), alte echipamente (mese de ping-pong, biliard, fotbal), spații de joacă, amfiteatru în aer liber și alte dotări specifice necesare desfășurării și altor evenimente.

Centrele și taberele de agrement din regiune sunt înscrise în Calendarul Taberelor Naționale, unde anual sute de elevi participă la evenimente tematice și de petrecere a timpului liber. Evenimentele tematice desfășurate acoperă mai multe domenii precum Literatura, Educația pentru Sănătate, Arte Vizuale, Comunicare.

Tabelul 65. Capacitatea de cazare a taberelor din Regiunea Vest în anul 2019

Tabără	Județ	Capacitate maximă de cazare (persoane)	Status
Râul Alb	Caraș-Severin	91	
Poiana Mărului	Caraș-Severin		nefuncțional
Cireșnaia	Caraș-Severin		nefuncțional
Băile Herculane	Caraș-Severin		nefuncțional
Valea Minișului	Caraș-Severin		nefuncțional
Delinești	Caraș-Severin		nefuncțional
Maciova	Caraș-Severin		nefuncțional
Brebu Nou	Caraș-Severin		nefuncțional
Jervani	Caraș-Severin		nefuncțional
Mehadia	Caraș-Severin		nefuncțional
Subtotal		91	
Costești	Hunedoara	66	funcțional
Căprioara	Hunedoara	55	funcțional
Lăpușnic	Hunedoara		nefuncțional
Ohaba	Hunedoara		nefuncțional
Brădățel	Hunedoara		nefuncțional
Vața	Hunedoara		nefuncțional
Subtotal		121	
Poieni Strâmbu	Timiș	54	funcțional
Chevereș	Timiș	53	funcțional
Bogda	Timiș		nefuncțional
Herneacova	Timiș		nefuncțional
Subtotal		107	
Păuliș	Arad		nefuncțional
Ilteu	Arad		nefuncțional
Săvârșin	Arad		nefuncțional
Dezna	Arad		nefuncțional
Odvoș	Arad		nefuncțional
Căsoaia	Arad		nefuncțional
Moneasa	Arad		nefuncțional
Subtotal		0	
REGIUNEA VEST	TOTAL	319	

Sursa: MTS, <http://mts.ro/tabere/>

Centrele de agrement sunt orientate și către elevii cu dizabilități sau celor cu probleme sociale. Anual, peste 3000 de locuri la nivel național sunt alocate elevilor sau

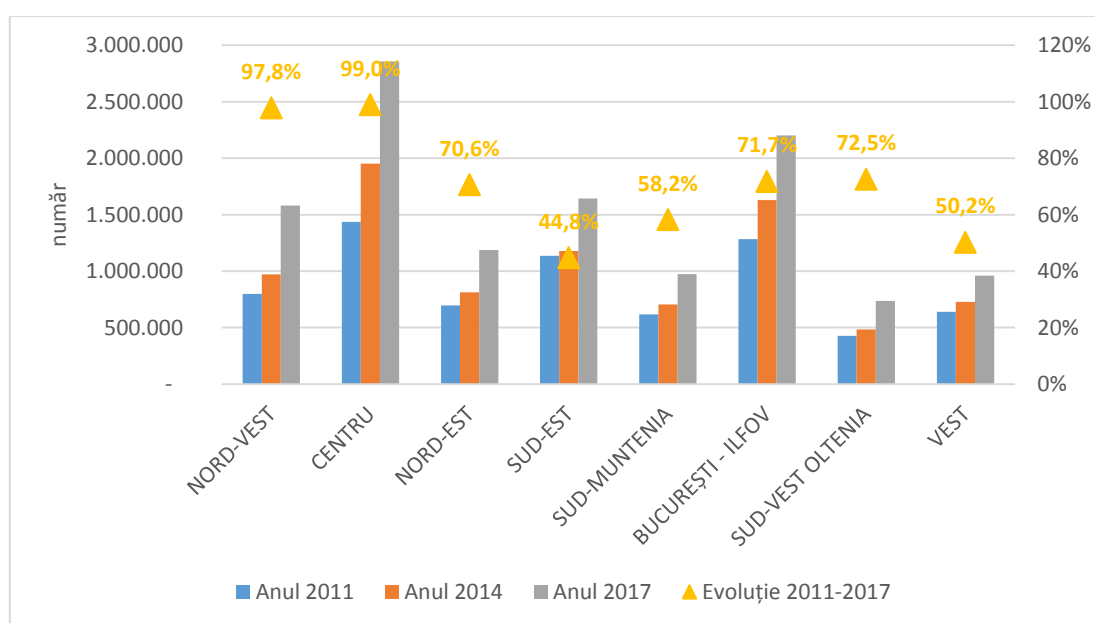
preșcolarilor cu dizabilități și aproape 3500 locuri sunt alocate celor care provin din familii disfuncționale ori cu probleme financiare.

7.6. Circulația turistică

În anul 2017, în Regiunea Vest au sosit **960.698 turiști**, adică **7,9% din totalul turiștilor sosiți în România**. Perioada 2011-2017 a fost una de creștere constantă a numărului de sosiri turiști, atât la nivel național (+72,7%) cât și la nivel regional (+50,2%). După numărul turiștilor sosiți,

Regiunea Vest a ocupat, în anul 2017, locul VII din cele opt regiuni de dezvoltare ale României. O posibilă explicație a acestui fapt se datorează poziției regiunii, la granița de vest, fiind o zonă cu un flux mare de tranzit spre Europa Centrală și de Vest.

Fig. 88 – Evoluția numărului de turiști în perioada 2011-2017

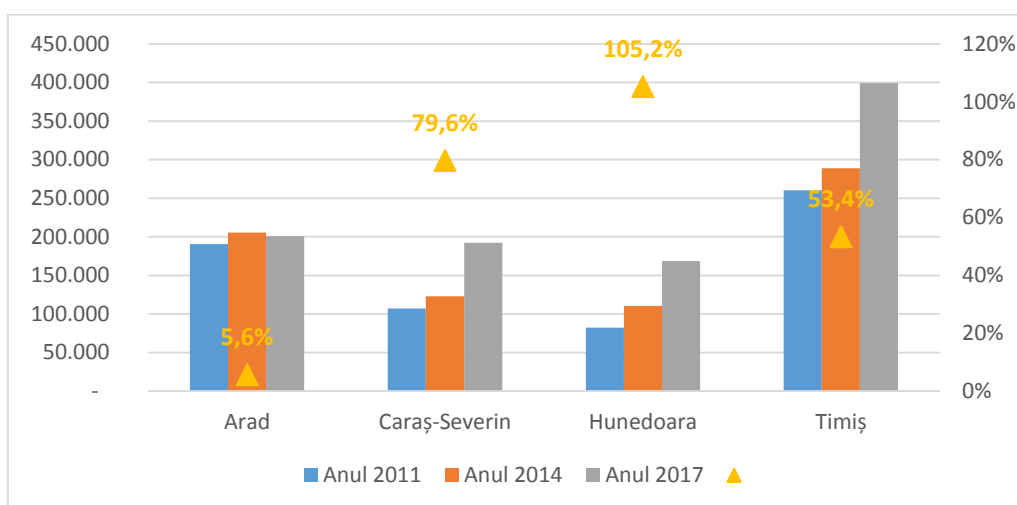

Sursa: Tempo Online, TUR104B

Încurajatoare sunt datele de la nivelul județelor, cu excepția județului Arad care a avut în perioada 2011-2017 o creștere de doar 5,6%, în județul Hunedoara, numărul turiștilor sosiți s-a dublat (+105,2%), iar în

Caraș-Severin și Timiș creșterile au fost susținute, +79,6% respectiv 53,4%. În anul 2017, 42% din totalul turiștilor din Regiunea au sosit în județul Timiș.

Fig. 89 – Evoluția numărului de turiști, la nivel regional, în perioada 2011-2017

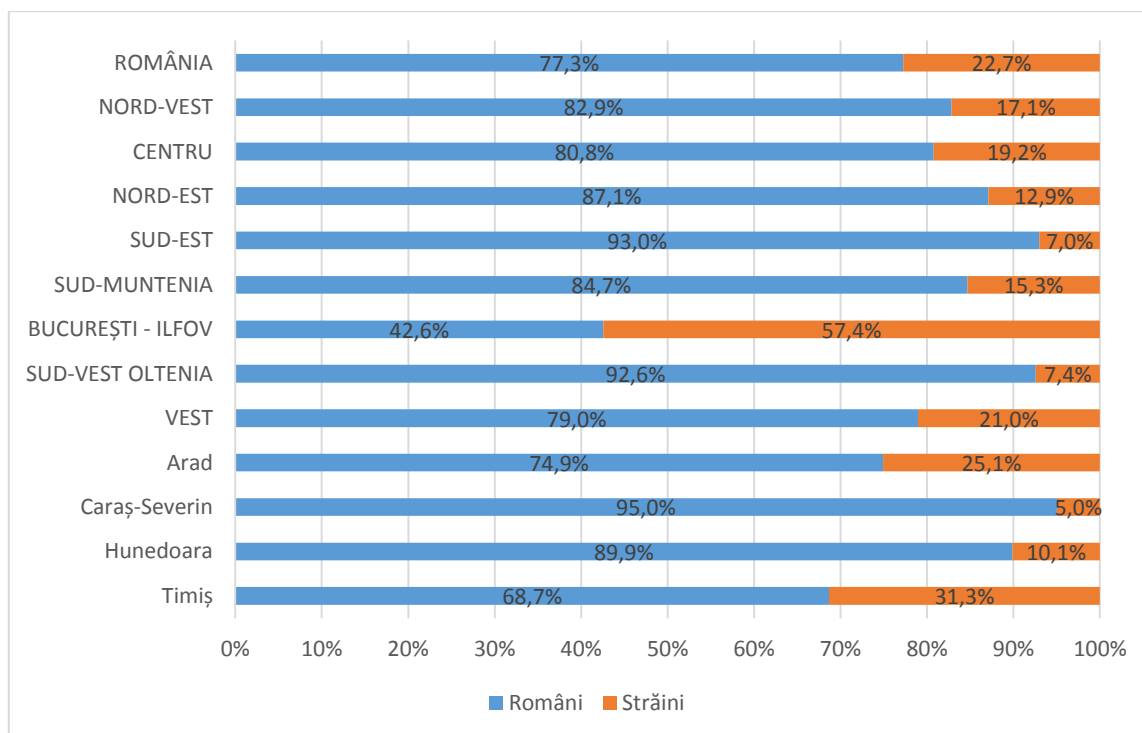

Sursa: Tempo Online, TUR104B

Sub aspect spațial, principalele sosiri, în anul 2017 au fost în municipiile reședință de județ (58% din total), acest lucru fiind datorat îndeosebi datorită accesibilității mai bune (transport aeroportuar Timișoara, acces la autostrada A1). 25% din totalul sosirilor au fost în stațiunile turistice.

După originea turiștilor, cu excepția regiunii București-Ilfov, în toate regiunile au predominat turiștii de origine română. În timp ce media regională a turiștilor străini este mai scăzută decât media națională, județele Timiș și Arad au înregistrat valori mai mari ale turiștilor străini.

Fig. 90 – Ponderea numărului de turiști, după origine, în anul 2017

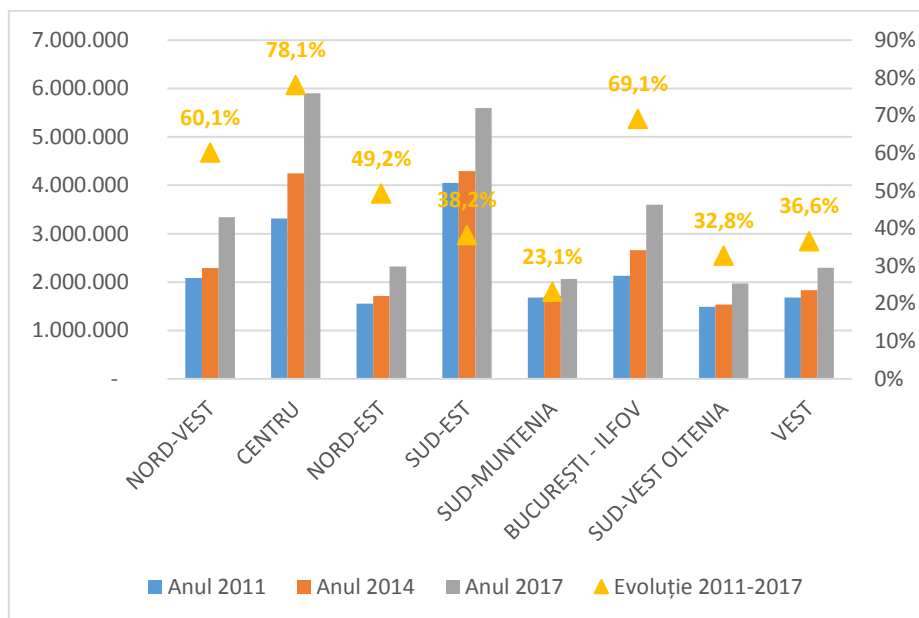

Sursa: Tempo Online, TUR104B

În anul 2017, regiunea a înregistrat un număr de **2.298.952 înnoptări**, adică 8,5% din totalul național. În perioada 2011-2017, regiunea a înregistrat o bună performanță, înregistrându-se creșteri pentru acest

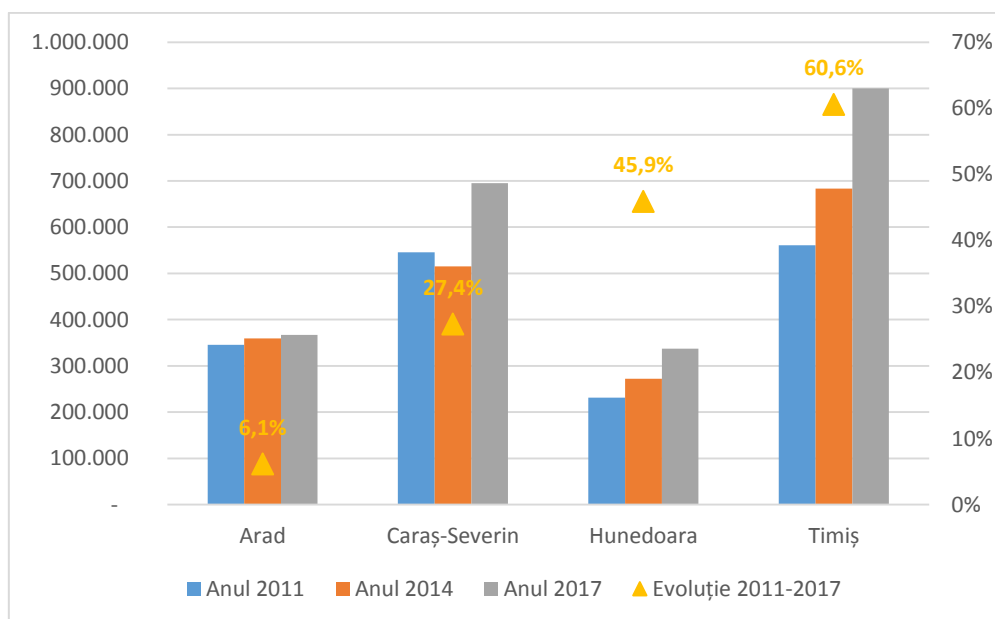
indicator, atât la nivel regional (+36,6%), cât și la nivelul județelor, județele Timiș (+60,6%) și Hunedoara (+45,9%) depășind media regională.

Fig. 91 – Evoluția numărului de înnoptări, în perioada 2011-2017

Sursa: Tempo Online, TUR105D

Fig. 92 – Evoluția numărului de înnoptări, la nivel regional, în perioada 2011-2017

Sursa: Tempo Online, TUR105D

Durata medie a sejurului⁶⁶ reprezintă un alt indicator important deoarece relevă date importante despre atractivitatea unui loc. Practic, cu cât durata medie a sejurului este mai mare, cu atât un turist va sta mai mult într-o anumită destinație turistică, astfel că el va fi mai predispus să cheltuiască mai mulți bani.

În anul 2017, regiunea avea o durată medie a sejurului de 2,4 zile, această valoare fiind ușor mai mare decât media națională de 2,2 zile. La nivel național și regional, în perioada 2011-2017, durata medie a sejurului a înregistrat scăderi, după cum se vede în tabelul de mai jos.

În acord cu politicile din domeniul turismului de la nivel european, este recomandat ca toți factorii de decizie din Regiunea Vest să conlucreze pentru

diversificarea și îmbunătățirea gamei de produse și servicii turistice, îndeosebi în domeniul turismului sustenabil, turismului accesibil, turismului pentru vârstnici și turismului din sezoanele cu activitate redusă.⁶⁷ De asemenea, o acțiune cu impact major pentru performanța turistică, care se aplică și la Regiunea Vest, este îmbunătățirea mobilității și a pregătirii forței de muncă din sector – îndeosebi abilitățile TIC – și ajutorarea antreprenorilor din turism să își gestioneze abilitățile.⁶⁸

După cum s-a prezentat mai sus, turismul are o mare importanță pentru combaterea declinului economic și a șomajului. Regiunea Vest deține o mare varietate de resurse turistice (cadru natural, patrimoniu material și imaterial), care pot fi valorificate chiar și în zonele mai defavorizate din punct de vedere socio-economic.

Tabelul 66. Durata medie a sejurului

	Anul 2011	Anul 2014	Anul 2017
ROMÂNIA	2,6	2,4	2,2
NORD-VEST	2,6	2,4	2,1
CENTRU	2,3	2,2	2,1
NORD-EST	2,2	2,1	2,0
SUD-EST	3,6	3,6	3,4
SUD-MUNTENIA	2,7	2,4	2,1
BUCUREȘTI - ILFOV	1,7	1,6	1,6
SUD-VEST OLTENIA	3,5	3,2	2,7
VEST	2,6	2,5	2,4
Arad	1,8	1,7	1,8
Caraș-Severin	5,1	4,2	3,6
Hunedoara	2,8	2,5	2,0
Timiș	2,2	2,4	2,3

Sursa: Tempo Online, TUR105D, TUR101D, calculele autorilor

⁶⁶ Calculat prin raportul numărului de înnoptări la sosirile turiștilor

⁶⁷ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism_en

⁶⁸ ibidem

O serie de probleme din domeniul turismului din regiune afectează performanța sectorului și anume:

- Accesibilitate nesatisfăcătoare și lipsa infrastructurii rutiere / feroviare integrate spre obiectivele turistice;
- Infrastructură de cazare insuficientă și învechită, îndeosebi în stațiunile turistice sau în mediul rural;
- Infrastructura de turism montan/natural nedezvoltată sau învechită (lipsa marcajelor sau a hărților);
- Lipsa infrastructurii de interpretare/ghidare sau informații turistice;

- Probleme sezoniere: rata scăzută de ocupare
- Monumente cu potențial turistic sunt abandonate și se degradează continuu fie din cauza drepturilor neclare de proprietate fie din lipsă de fonduri pentru lucrările de reabilitare;
- Personalul calificat din turism este deficitar;
- Servicii turistice insuficient diversificate;
- Competitivitate scăzută a stațiunilor turistice în raport cu stațiunile din Ungaria.

7.7. Microanaliză a stațiunilor și arealelor turistice din Regiunea Vest

Regiunea Vest beneficiază de o serie de elemente ale cadrului fizico-geografic, cultural-istorice și sociale care reprezintă fundamentul potențialului turistic regional. Resursele sau diferitele atracții turistice, naturale sau antropice, pot fi valorificate într-o manieră judicioasă și pot aduce beneficii socio-economice dacă baza tehnico-materială și infrastructura generală se grupează sub forma unei oferte turistice reale, efective, care să atragă un număr tot mai ridicat de turiști.

Pentru o activitate turistică efervescentă și complexă este nevoie ca infrastructura turistică – unitățile de cazare, structurile de alimentație publică, structuri de recreere și divertisment, dotările privind recuperarea

fizico-psihică și chiar căile și mijloacele de transport, să fie grupată într-un teritoriu care poate susține această activitate.

Conform legii turismului în România, o stațiune turistică este definită ca localitate sau parte a unei localități care dispune de resurse turistice, care este atestată prin Hotărâre a Guvernului inițiată de autoritatea administrației publice centrale responsabilă în domeniul turismului, la propunerea autorității administrației publice locale, în situația îndeplinirii cumulative a criteriilor și condițiilor de atestare, stabilite prin norme metodologice. În funcție de criteriile și condițiile de atestare, stațiunile turistice pot fi: de interes național sau local. În funcție de acreditarea

primită de la Ministerul Sănătății, conform legii, stațiunile turistice de interes național sau local pot fi și: balneare, climatice sau balneoclimatice.

Din cele 128 stațiuni declarate oficial pe teritoriul țării în anul 2020, Regiunea Vest număra 14 dintre acestea, reprezentând 10,94% din totalul stațiunilor la nivel

național. Defalcăt pe categorii de interes, stațiunile de interes național sunt în număr de 6: Moneasa (Județul Arad), Băile Herculane și Muntele Mic (județul Caraș-Severin), Geoagiu-Băi și Zona Parâng-Petroșani (județul Hunedoara) și Buziaș (județul Timiș). Ponderea lor reprezintă 11,76% din totalul stațiunilor de interes din țară.

Tabelul 67. Stațiuni și areale turistice din Regiunea Vest

Nr. crt.	Stațiune	UAT	Județ
Stațiune de interes național			
1	Moneasa	Moneasa	Arad
2	Băile Herculane	Băile Herculane	Caraș-Severin
3	Muntele Mic	Turnu Ruieni	Caraș-Severin
4	Geoagiu-Băi	Geoagiu	Hunedoara
5	Zona Parâng Petroșani	Petroșani	Hunedoara
6	Buziaș	Buziaș	Timiș
Stațiuni turistice de interes local			
7	Lipova	Lipova	Arad
8	Crivaia	Văliug	Caraș-Severin
9	Secu	Reșița	Caraș-Severin
10	Semenic		Caraș-Severin
11	Trei Ape	Brebu Nou	Caraș-Severin
12	Straja	Lupeni	Hunedoara
13	Vața de Joș	Vața de Jos	Hunedoara
14	Călacea	Orțișoara	Timiș
Areale turistice neomologate			
15	Lacul Ghioroc	Ghioroc	Arad
16	Căsoaia	Târnova	Arad
17	Poiana Mărului	Zăvoi	Caraș-Severin
18	Lacul Cinciș	Teliuc	Hunedoara
19	Câmpu lui Neag	Uricani	Hunedoara
20	Râușor	Râu de Mori	Hunedoara
21	Băile Călan	Călan	Hunedoara
22	Valea lui Liman	Tomești	Timiș
23	Lacul Surduc	Fârdea	Timiș

Sursa: <http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2017/07/Lista-statiuni-atestare.pdf>

Stațiunile de interes local sunt în număr de 8 repartizate astfel: Lipova în județul Arad, Crivaia, Secu, Semenice și Trei Ape în județul Caraș-Severin, Straja și Vața de Jos în județul Hunedoara și Călăcea în județul Timiș. Ponderea lor reprezintă 10,39% din totalul stațiunilor de interes local din țară.

La nivel regional, deși nu au dobândit o recunoaștere oficială prin numire în cadrul unei legi, mai multe areale s-au transformat în atracții turistice pentru locuitorii din regiune datorită posibilităților variate de petrecere a timpului liber, îndeosebi la sfârșit de săptămână. Arealele turistice care s-au consacrat la nivelul mentalului colectiv al locuitorilor sunt: Căsoaia și lacul Ghioroc în județul Arad, Poiana Mărului în județul Caraș-Severin, Câmpu lui Neag, lacul Cinciș, Râșor și Băile Călan în județul Hunedoara, Valea lui Liman și lacul Surduc în județul Timiș. Mai mult, unele dintre aceste areale turistice precum Băile Călan prezintă o istorie multiseculară, dar au cunoscut o decădere din cauza lipsei de investiții.

O altă clasificare mai relevantă a stațiunilor se face după funcțiile acestora: stațiuni cu valențe curative, recreative și mixte. Stațiunile cu funcție predominant curativă valorifică elementele cadrului natural sau antropice care au drept scop principal recuperarea și conservarea stării de sănătate fizică și psihică a organismului. Cele mai reprezentative resurse utilizate în această direcție sunt apele termale, minerale și termominerale, climatul, la care se adaugă proceduri de cură și tratament.

Stațiunile cu funcție recreativă sunt mai răspândite în arealele montane care sunt favorabile turismului și activităților

hivernale și agrementului estival. Aici sunt incluse ca elemente peisajul și zăpada, principalele atracții, alături de întreaga infrastructură care este orientată înspre recreere prin drumeții montane, practicarea sporturilor de iarnă.

Stațiunile care dețin funcție mixtă răspund ambelor cerințe, atât curative cât și recreative având dotări variate și adaptate acestor nevoi. Mai mult, acestea trebuie să aibă o capacitate de cazare foarte mare, un confort ridicat la standarde înalte.

Existența unor resurse și tipuri de cură predominante a condus la o categorisire a stațiunilor curative, astfel pot fi stațiuni balneare, climaterice și balneoclimaterice. Pentru Regiunea Vest, un atu consistent este dat de prezența unui număr însemnat de astfel de stațiuni, care se regăsesc în fiecare județ. Cele mai reprezentative sunt Băile Herculane, Moneasa, Vața de Jos, Buziaș, Geoagiu Băi, la care se adaugă Călăcea și Lipova. În aceste areale, activitatea turistică se concentrează în jurul curelor cu apă subterană sau de suprafață cu temperaturi și grad ridicat de mineralizare.

Celelalte stațiuni se înscriu funcțiilor recreative, cele din zona montană precum Straja, Parâng, Semenice sau Muntele Mic și, sau climaterice cum este cazul Crivaia, Secu și Trei Ape, cunoscute pentru climatul sedativ și tonifiant.

Arealele turistice nerecunoscute oficial se înscriu în general funcției recreative. Râșor este o destinație mai retrasă, preferate pentru practicarea sporturilor de iarnă, Poiana Mărului, Cinciș, Surduc, Ghioroc,

Câmpu lui Neag, Valea lui Liman, Căsoaia și Călan sunt destinații preferate în sezonul cald.

În stațiunile din regiune circulația turistică, mai exact numărul de turiști sosiți și cazați

în acestea se află pe o tendință de creștere în perioada 2010 – 2018, tendință care urmează îndeaproape și numărul vizitatorilor Regiunii Vest.

Tabelul 68. Evoluția numărului de turiști și a numărului de înnoptări

Stațiune	Turiști sosiți		Înnoptări	
Stațiune de interes național				
	2010	2018	2010	2018
Moneasa	31.160	15.206	90.196	78.875
Băile Herculane	48.288	140.369	356.808	533.092
Muntele Mic	308	2.612	716	7.446
Geoagiu-Băi	18.505	53.140	120.513	177.857
Zona Parâng Petroșani	11.009	15.404	20.698	21.943
Buziaș	11.695	11.719	112.470	87.970
Stațiune de interes local				
Lipova	1.896	2.051	3.182	3.318
Crivaia	4.197	9.842	7.676	18.824
Secu	15.504	22.163	32.704	48.450
Semenic	15.504	22.163	32.704	48.450
Trei Ape	3.548	5.051	10.247	12.904
Straja	1.763	14.862	2.818	18.028
Vața de Jos	-	131	-	161
Călacea	1.115	1.570	9.572	8.397
Areale turistice neomologate				
Lacul Ghioroc	189	167	505	183
Căsoaia	405	1.381	465	3.894
Poiana Mărului	1.127	2.818	2.081	5.754
Lacul Cinciș	578	2.167	995	3.707
Câmpu lui Neag	513	1.863	878	2.106
Râușor	1.210	2.651	2.299	5.634
Băile Călan	340	836	496	836
Valea lui Liman	1.996	3.062	5.380	6.488
Lacul Surduc	-	898	-	1.928
Arad	161.799	217.448	304.879	377.738
Caras-Severin	92.833	229.568	471.000	742.220
Hunedoara	71.996	189.526	222.679	369.286
Timiș	216.173	379.084	506.385	896.276
Regiunea VEST	542.801	1.015.626	1.504.943	2.385.520

Total stațiuni omologate	164.492	316.283	800.304	1.065.715
---------------------------------	---------	---------	---------	-----------

Sursă date: INSSE, TUR104E, TUR105E

Valoarea numărului de turiști s-a dublat în intervalul menționat, de la 164.184 în anul 2010, la 313.671 turiști în anul 2018. Turiștii înregistrați în cele 14 stațiuni au reprezentat o treime din totalul turiștilor regiunii, fapt ce indică un potențial real de creștere al stațiunilor și o capacitate relativ ridicată de absorbție a lor.

Cea mai semnificativă creștere se observă în stațiunea de interes național Băile Herculane care a atins pragul de 140.369 turiști înregistrați în anul 2018, de la puțin peste 48.000 în 2010. O altă creștere semnificativă s-a manifestat în stațiunea Straja din UAT Lupeni, care a numărat în 2018 14,862 turiști, de la 1,763 în anul 2010 iar Muntele Mic care a avut o creștere de peste 9 ori a numărului de turiști în același interval de timp. Stațiunile consacrate, precum Buziaș, Lipova sau Vața de Jos nu au cunoscut o dinamică majoră la nivelul numărului de turiști înregistrați, ceea ce înseamnă pe de-o parte un interes mai scăzut din partea turiștilor pentru stațiunile balneare iar pe de altă parte investițiile și promovarea nu sunt la o intensitate ridicată care să le reazeze în topul preferințelor.

Arealele turistice care nu se găsesc în listele oficiale ale stațiunilor din țară au cunoscut o evoluție pozitivă a numărului de turiști înregistrați. Se remarcă mai ales Râuşor, dar și lacul Cinciș sau Poiana Mărului au prezentat atracții în opțiunile turiștilor.

Din punct de vedere al numărului de înnoptări, acesta cunoaște o creștere susținută, dar mai lentă în intervalul 2010 –

2018, ajungând de la aproape 800.000 la peste 1,05 milioane (tabel 2). Stațiunea cu cele mai multe înnoptări este Băile Herculane cu jumătate dintre acestea, fiind urmată de Geoagiu Băi. Stațiunile din zonele montane au înregistrat creșteri ale numărului de înnoptări destul de timid dar în Muntele Mic numărul de înnoptări a crescut de peste 10 ori, situație ce indică preferințele turiștilor pentru sporturile de iarnă ori drumețiile montane. O scădere ușoară a numărului de înnoptări s-a manifestat pentru stațiunile Buziaș, Moneasa și Călacea.

Dintre arealele neincluse în listele oficiale, cu excepția lacului Ghioroc, toate celelalte atracții au avut creșteri importante ale numărului de înnoptări, printre care se remarcă Căsoaia și lacul Cinciș.

Durata medie a sejurului este o altă expresie a circulației turistice și oferă informații cu privire la capacitatea atractivă a regiunii și la turismul practicat. Prin durata sejurului se exprimă numărul de zile pe care turistul le petrece în medie la destinație și se prezintă ca raport între numărul total de înnoptări și numărul total de turiști.

Sejurul cunoaște o durată diferită în funcție de sezon și de tipul de turism practicat. În sezonul cald durata sejurului este ușor mai mare decât în sezonul de iarnă, turismul curativ are o durată foarte mare și scade pentru turismul de recreere sau cultural.

În Regiunea Vest, ultima decadă a adus o scădere a duratei medii a sejurului, în anul 2018 a atins 2,35 zile/turist, de la 2,77

zile/turist în anul 2010, ceea ce indică o înclinare mai mare pentru turismul realizat la sfârșit de săptămână, de recreere.

Tabel 69. Durata medie a sejurului la nivelul stațiunilor și arealelor turistice

Stațiuni	UAT	Durta medie a sejurului	
Stațiuni de interes național			
		2010	2018
Moneasa	Moneasa	2,89	5,19
Băile Herculane	Băile Herculane	7,39	3,8
Muntele Mic	Turnu Ruieni	2,32	2,85
Geoagiu-Băi	Geoagiu	6,51	3,35
Zona Parâng Petroșani	Petroșani	1,88	1,42
Buziaș	Buziaș	9,62	7,51
Stațiuni de interes local			
Lipova	Lipova	1,68	1,62
Crivaia	Văliug	1,83	1,91
Secu	Reșița	2,11	2,19
Semenic		2,11	2,19
Trei Ape	Brebu Nou	2,89	2,55
Straja	Lupeni	1,6	1,21
Vața de Jos	Vața de Jos	-	1,23
Călacea	Orțișoara	8,58	5,35
Areale turistice neomologate			
Lacul Ghioroc	Ghioroc	2,67	1,1
Căsoaia	Târnova	1,15	2,82
Poiana Mărului	Zăvoi	1,85	2,04
Lacul Cinciș	Teliuc	1,72	1,71
Câmpu lui Neag	Uricani	1,71	1,13
Râușor	Râu de Mori	1,9	2,13
Băile Călan	Călan	1,46	1
Valea lui Liman	Tomești	2,7	2,12
Lacul Surduc	Fârdea	-	2,15
Arad		1,88	1,74
Caras-Severin		5,07	3,23
Hunedoara		3,09	1,95
Timiș		2,34	2,36
Regiunea VEST		2,77	2,35
Total stațiuni omologate		5,1	4,02

În stațiuni, durata a scăzut simțitor de la 5,01 la 4,02, dar se păstrează foarte ridicată față de media regiunii. O pondere mare în acest sens au avut-o stațiunile balneare. Se remarcă și stațiunile montane precum Brebu și Muntele Mic cu o durată medie a sejurului considerabil mai mare decât media regională.

Stațiunile tradiționale, cunoscute pentru curele de tratament și cu durata sejurului cea mai ridicată au cunoscut o reducere a duratei medii a sejurului, doar stațiunea Moneasa a înregistrat o creștere semnificativă ajungând în anul 2018 la 5,19zile/turist, față de 2,89 zile/turist în anul 2010.

Pentru Băile Herculane și Geoagiu Băi durata medie a sejurului s-a înjumătățit în intervalul de referință, ajungând la 3,8zile/turist respectiv 3,35 zile/turist cu toate că numărul de turiști a crescut semnificativ.

Pentru stațiunile din spațiul montan dinamica a fost atât în sens pozitiv cât și în sens negativ. Crivaia, Secu și Semenic sau Muntele Mic au înregistrat creșteri minore ale duratei sejurului, în timp ce Parâng-Petroșani și Straja au cunoscut scăderi modeste ale duratei medii a sejurului.

Pentru zonele turistice neomologate, durata medie a sejurului a cunoscut variații în ambele sensuri, cele din zonele montane precum Râușor a avut creșteri, altele precum valea lui Liman sau Câmpul lui Neag au înregistrat diminuări ușoare și se încadrează în intervalul 1,1 – 2,85 zile/turist.

Numărul de unități de cazare din stațiunile și arealele turistice din regiune au avut variații, atât în sens pozitiv cât și în sens negativ. Dacă în anul 2010 unitățile de cazare erau în număr de 154, în anul 2018 numărul acestora a ajuns la 270 de unități.

Tabelul 70. Dinamica numărului de unități de cazare și a numărului de locuri

Stațiune	Număr unități cazare		Număr locuri	
	2010	2018	2010	2018
Stațiune de interes național				
	2010	2018	2010	2018
Moneasa	17	21	1.091	1.033
Băile Herculane	48	66	4.273	4.476
Muntele Mic	4	11	62	321
Geoagiu-Băi	7	18	1.018	1.566
Zona Parâng Petroșani	6	25	443	899
Buziaș	6	5	954	870
Stațiuni turistice de interes local				
Lipova	10	7	426	142
Crivaia	12	14	514	560
Secu	12	16	645	762
Semenic	12	16		
Trei Ape	10	14	244	296

Straja	6	53	140	1.253
Vața de Joș	1	3	8	32
Călacea	7	12	369	122
Areele turistice neomologate				
Lacul Ghioroc	2	4	81	121
Căsoaia	3	3	194	112
Poiana Mărului	10	18	228	351
Lacul Cinciș	3	3	76	88
Câmpu lui Neag	1	6	30	128
Răușor	10	10	157	197
Băile Călan	1	1	56	28
Valea lui Liman	1	3	-	163
Lacul Surduc	-	2	-	58
Arad	138	167	5554	5.898
Caras-Severin	143	247	7.139	9.049
Hunedoara	94	243	3.707	7.719
Timiș	122	175	6.857	7.998
Regiunea VEST	497	832	23.257	30.664
Total stațiuni omologate	158	281	10.187	12.332

Sursă date: INSSE, TUR101C, TUR102C

La nivel regional în intervalul de referință atât numărul unităților de cazare cât și locurile de cazare au crescut puternic, structurile de cazare au numărat 832 de unități și 30.664 locuri de cazare. Comparativ, structurile de cazare numără 281 de unități în stațiunile omologate, aproape un sfert din numărul total iar capacitatea de cazare atinge 12.332 locuri, peste o treime din totalul regional.

Stațiunile cu creșteri importante de unități de cazare au fost cele din spațiile montane. Cea mai spectaculoasă creștere s-a petrecut la nivelul stațiunii Straja, de pe UAT Lupeni, unde de a 6 unități de cazare s-a ajuns în anul 2018 la 53 de unități. O sporire importantă a numărului de locuri de cazare s-a manifestat și în stațiunea Muntele Mic, numărul de locuri crescând de 5 ori în

intervalul analizat. O creștere importantă a fost și în stațiunea Băile Herculane care număra în anul 2018 66 de unități de cazare, iar zona turistică Parâng-Petroșani număra în anul 2018 25 de unități de cazare, de la 6 unități în anul 2010. Stațiunile balneare Lipova sau Buziaș au cunoscut o diminuare a numărului de unități de cazare cu una, respectiv 3 unități.

În areale turistice neomologate oficial, tendința este de creștere a numărului de unități de cazare, cu creșteri mari pentru Poiana Mărului. De altfel, aceste areale devenite atracții turistice pentru locuitori, sunt principalele zone unde locuitorii din orașele mari au dobândit case de vacanțe, sau reședințe secundare pe timpul sezonului estival.

Datele statistice cu privire la numărul de sosiri și înnoptări și capacitatea de cazare sunt prelevate de la unitățile de cazare de pe întreaga unitate administrativ-teritorială și de la unitățile de cazare care au cel puțin 5 locuri/paturi cazare.

Unitățile de cazare din stațiuni și arealele turistice, după tipul acestora, cuprind toata gama, cu niveluri diferite de confort. Existența unei palele mari de alegere a tipului de cazare este favorabilă practicării unui turism în masă ce aduce beneficii ambelor părți implicate.

Cele mai răspândite tipuri de unități de cazare sunt hotelurile și pensiunile, care se găsesc în egală măsură atât în stațiunile balneare cât și în cele montane. Acestea asigură un confort mai ridicat, cu unități de alimentație proprie dar și alte facilități care asigură serviciile de care turistul are nevoie pe durata unui sejur mai îndelungat, pentru tratament sau recreere. Lipova, Moneasa, Buziaș, Băile Herculane și Geoagiu predomină hotelurile, dar se întâlnesc și un număr însemnat de pensiuni. În Straja, Parâng-Petroșani predomină pensiunile turistice, iar în celelalte spații montane sunt mai dese cabanele și vilele turistice.

Alte spații de cazare precum, campingurile, satele de vacanță, căsuțele turistice sunt întâlnite în zonele turistice mai puțin dezvoltate.

Baza materială existentă la nivelul stațiunilor este una diversificată, cu diferențe mari de la una la alta, deși s-au realizat investiții în cele mai multe dintre acestea, absența unei strategii cu o viziune unitară asupra stațiunilor, a permis doar o

îmbunătățire punctuală a serviciilor oferite într-un cadru de multe ori învechit.

Stațiunile balneare pot genera venituri substanțiale pe durata întregului an, iar dezvoltarea bazei materiale și a serviciilor este esențială pentru supraviețuirea lor în contextul unei concurențe masive. În continuare, instalațiile de tratament și indicațiile terapeutice sunt prezentate conform Ghidului stațiunilor balneare din România.

Băile Herculane deține ape minerale care se grupează în următoarele mari categorii: ape minerale clorurosodice, bicarbonatate și slab sulfuroase (Șapte Izvoare Calde, Izvorul Scorilo). Acestea au o mineralizare totală de 0,5 – 2,6 g/l, o temperatură de 38,5 - 53.5°C și un grad de radioactivitate ce ajunge până la 22 MmC/l. Apele clorurosodice, bicarbonatate, calcice (Izvoarele Hercule I, Hygeea) au o mineralizare de 0,6 - 3.5 g/l și o temperatură de 45-56°C. Apele clorurosodice, bromiodurate, sulfuroase (Izvoarele Apollo I și II, Hebe) au o mineralizare de 2.8 g/l și o temperatură de 30-56°C. Apele clorurosodice, bromiodurate, sulfuroase (Izvoarele Diana I-IV, Neptun I-IV, Traian și Decebal) au o mineralizare totală ce oscilează între 3,87 – 7,93 g/l și o temperatură de până la 62°C. Principala caracteristică a apelor minerale în Băile Herculane constă în concentrația foarte mare de hidrogen sulfurat, cu un maxim de 60 mg/l. Bioclimatul este sedativ de cruțare, cu o aeroionizare foarte puternică, de peste 2.000 ioni negativi/cm³. Aeroionii negativi diminuează viteza de sedimentare a elementelor sangvine, măresc stabilitatea coloidală a sângelui și țesuturilor, precum și rezistența

organismului față de maladiile infecțioase. Ei execută un rol de regulator al funcționării glandelor endocrine și au o influență favorabilă asupra ansamblului de reacții chimice desfășurate în organism. De asemenea, concentrația mare de ioni negativi are efect sedativ remarcabil.

Afecțiuni tratate aici sunt reumatismale degenerative (spondiloză cervicală dorsală și lombară însoțită sau nu de cervicobrahialgii, lombosciatalgii, artroze, poliarthroze), afecțiuni reumatismale inflamatorii (spondilită anchilozantă), afecțiuni reumatismale abarticulare (tendinoze, tendoperiostoze, periartrita scapulo-humerală), afecțiuni posttraumatice (redori articulare posttraumatice, stări după fracturi, entorse, luxații), afecțiuni neurologice periferice (pareze și paralizii), afecțiuni metabolice și de nutriție (forme ușoare de diabet, artropatii gutoase, hiperlipemii), afecțiuni asociate (ginecologice, respiratorii, otorinolaringologice, afecțiuni ale tubului digestiv, dermatologice, cardiovasculare, boli profesionale).

Tratamentele se efectuează cu ajutorul instalațiilor pentru băi cu ape minerale termale sulfuroase și cu ape minerale termale clorurosodice, atât în căzi, cât și în bazine, cu posibilități de kinetoterapie, buvete pentru cura internă cu ape minerale, bazin cu ape minerale termale în aer liber, instalațiilor de aerosoli și inhalații cu ape minerale, instalațiilor complexe pentru electro și hidroterapie dar și în săli de gimnastică medicală, masaj medical, saună sau prin trasee pentru cura de teren.

Buziaș este recunoscut pentru ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, calcice, magneziene hipotone, cu o mineralizare totală de 2,0 - 6,6 g/l. Majoritatea acestora este folosită cu deosebire în cura externă. Bioclimatul sedativ de cruțare, cu slabe influențe excitante ajută la tratarea afecțiunilor.

Tratamentele aplicate cuprind o gamă largă de afecțiuni. Cele mai întâlnite tratamente se aplică pentru afecțiuni cardiovasculare (stări după infarct, în stadiul de post-convalescență, cardiopatie ischemică, insuficiență mitrală și aortică compensată, hipertensiunea arterială, arteriopatii periferice prin arteroscleroza, varice), afecțiuni reumatismale degenerative (spondiloze cervicale, dorsale și lombare, artroze, poliarthroze), afecțiuni reumatismale abarticulare (tendinoze, tendomioze, tendoperiostoze, periartrita scapulo-humerală), afecțiuni posttraumatice (redori articulare posttraumatice, stări după entorse, luxații și fracturi), afecțiuni neurologice periferice și centrale (pareze ușoare și sechele tardive după hemipareze și după pareze), afecțiuni asociate (afecțiuni respiratorii, afecțiuni ginecologice, afecțiuni metabolice și de nutriție, nevroză astenică, boli profesionale).

Tratamentele sunt aplicate prin intermediu Instalațiilor pentru băi calde la căzi cu apă minerală carbogazoasă, instalațiilor pentru mofete, instalațiilor pentru aerosoli și inhalații, instalațiilor complexe pentru electro și hidroterapie dar și prin săli de gimnastică medicală sau masaj medical.

Geoagiu Băi se remarcă prin ape minerale bicarbonatate, calcice, magneziene, slab radioactive (4,14 MmC), hipotone, mezotermale (cu temperaturi de 29-33°C). Acestea au o mineralizare totală de 1,1 - 1,4 g/l și se utilizează atât în cura externă, cât și în cura internă. Bioclimatul este sedativ de cruțare.

Paleta mare de afecțiuni și tratamente aplicate cuprind reumatismale degenerative (spondiloză cervicală, dorsală și lombară, artroze, poliartroze), afecțiuni reumatismale inflamatorii, afecțiuni reumatismale abarticulare (tendinoze, tendinoze, tendoperiostoze, periartrită scapulohumerală), afecțiuni posttraumatice (redori articulare posttraumatice, stări după fracturi, entorse, luxații), afecțiuni neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după polineuropatii), afecțiuni ginecologice (tulburări minore de pubertate și menopauză), afecțiuni asociate (metabolice și de nutriție, dermatologice, nevroză astenică, boli cardiovasculare, boli profesionale).

Instalațiile în care se realizează tratamentele sunt băi calde cu apă minerală în căzi și bazine, instalații de electro și hidroterapie, buvete pentru cură internă cu ape minerale, bazine în aer liber cu solarii pentru aerohelioterapie, sală de gimnastică medicală și masaj medical.

Moneasa deține ape minerale oligominerale, mezotermale, bicarbonatate, calcice, magneziene, sodice. Acestea au o temperatură de 24- 32°C și o mineralizare totală de 0,19- 0,27 g/l, cu un bioclimat de cruțare, cu efecte sedative, calmante asupra sistemului nervos.

Tratamentele cu ape minerale se aplică multiplelor afecțiuni ale aparatului locomotor (reumatismale inflamatorii degenerative, reumatismale abarticulare, stări posttraumatice), afecțiuni ale sistemului nervos periferic, afecțiuni neurologice periferice și centrale; afecțiuni ginecologice cronice, nevroză astenică, afecțiuni asociate (boli metabolice și de nutriție). Tratamentele se realizează prin intermediul unor instalații pentru băi calde în căzi, bazine pentru kinetoterapie, instalații pentru electro, hidro și termoterapie, săli pentru gimnastică medicală, masaj medical, saună și bazine în aer liber pentru băi cu apă minerală.

Vața de Jos este cunoscută pentru ape minerale sulfuroase, clorurate, sodice, calcice, termale (35-38,5°) cu un bioclimat de cruțare. Afecțiuni reumatismale degenerative (spondiloza cervicală, dorsală și lombară, artroze, poliartroze), afecțiuni reumatismale (tendomioze, tendoperiostoze periartrita scapulohumerală), afecțiuni neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după polineuropatii), nevroză astenică, afecțiuni ginecologice (tulburări minore de pubertate sau menopauză), afecțiuni hepato-biliare, afecțiuni cardiovasculare, afecțiuni metabolice și de nutriție și afecțiuni asociate sunt foarte des tratate.

Instalațiile specifice trataentelor constau în instalații pentru băi calde cu apă minerală, duș subacval, aerosoli, saună, instalații pentru electroterapie (curenți diadinamici, interferențiali, galvanici, electrostimulare, ionizare), infraroșii, ultraviolete, electrostimulare, ultrasunete, unde scurte, laserterapia, magnetoterapia, bazin pentru

băi reci în aer liber și solariu pentru aerohelioterapie.

Lipova dispune de izvoare de apă minerale carbogazoase, feruginoase, bicarbonate, calcice, sodice, magneziene, mineralizare: 1,4-1,8 g/l. Acestea sunt recomandate îndeosebi pentru afecțiuni cardiovasculare, afecțiuni ale aparatului digestiv și afecțiuni hepato-biliare.

Statiunea Baile Calacea dispune de un ștrand cu apa termala a cărei temperatura medie ajunge la 38-39 de grade, dar și de bazine acoperite folosite pentru diverse tipuri de tratamente. Apele termominerale clorurate, sodice, hipotone, izotermale și bicarbonate sunt recomandate în tratamentul afecțiunilor reumatismale, hepatobiliare, litiazelor renale, gastritelor cronice și al afecțiunilor ortopedico-traumatice.

Instalațiile și infrastructura utilizată pentru tratamentul diferitelor tipuri de afecțiuni din stațiunile balneoclimaterice se realizează deopotrivă în pavilioane special amenajate dar și în spații din interiorul unităților de cazare de dimensiuni mari. Cele mai vechi clădiri se află într-o stare

mediocră, unele fiind într-o avansată stare de degradare, cum este cazul și celor din Buziaș, Lipova, Băile Herculane și nu mai pot fi utilizate. Alte spații destinate tratării aparținând unităților de cazare sunt de dată mai recentă și amenajate într-o manieră modernă.

Stațiunile din zonele montane destinate practicării sporturilor de iarnă au cunoscut o dezvoltare, mai mult sau puțin sistematică de-a lungul ultimelor două decenii. Aici au fost construite vile, pensiuni și case de vacanță care au atras numeroși turiști datorită proximității față de domiciliu dar și al tarifelor practicate mai scăzute decât în stațiunile montane consacrate. Dar cel mai relevant pentru o stațiune montană sunt părțile de schi care au beneficiat de îmbunătățiri constante.

La nivelul regiunii, se găsesc 30 de părți de schi omologate, conform Ministerul Turismului la nivelul anului 2019. Cele mai numeroase se întâlnesc în județul Hunedoara datorită condițiilor reliefului, fiind urmat de județul Caraș-Severin și Arad cu doar o parte.

Tabel 71. Părțile de schi omologate în Regiunea Vest

Nr. crt.	Denumire parte schi	Amplasare	Județ	Lungime (metri)	Grad de dificultate
1	Cioaca	Moneasa	Arad	180	
2	Goznuța	Muntele Semenic	Caraș - Severin	500	medie
3	Crucea de Brazi 1	Muntele Semenic	Caraș - Severin	700	medie
4	Crucea de Brazi 2	Muntele Semenic	Caraș - Severin	530	medie
5	Slalom Uriaș	Muntele Semenic	Caraș - Severin	1250	medie
6	Borlova 1	Muntele Mic	Caraș - Severin	816	medie
7	Borlova 2	Muntele Mic	Caraș - Severin	816	medie
8	Valea Soarelui	Muntele Mic	Caraș - Severin	1020	medie

9	Nordica 1	Muntele Mic	Caraș - Severin	960	medie
10	Casa Baraj	M-ții Semenic	Caraș - Severin	800	ușoară
11	Pârția din Sat 1	M. Semenic	Caraș - Severin	500	medie
12	Pârția din Sat 2	M. Semenic	Caraș - Severin	500	medie
13	Snow Park Gărâna	M. Semenic	Caraș - Severin	650	medie
14	Platoul Soarelui	Straja	Hunedoara	465	
15	Lupului	Lupeni	Hunedoara	519	
16	Constantinescu	Lupeni	Hunedoara	1740	
17	Mutu	Lupeni	Hunedoara	540	
18	Sfântu Gheorghe	Lupeni	Hunedoara	700	
19	Pasul Vulcan	Vulcan	Hunedoara	395	
20	Râușor	Mas. Retezat	Hunedoara	780	medie
21	Straja	Vf. Straja	Hunedoara	1100	medie
22	Canal	Șaua Mutu	Hunedoara	1000	dificilă
23	Telegondolă	Platoul Sf. Ghe	Hunedoara	2086	medie
24	Pârția 1	Vulcan	Hunedoara	310,3	ușoară
25	Europarâng	Petroșani	Hunedoara	350	dificilă
26	Pârția A	M. Parâng	Hunedoara	320	medie
27	Telescaun	M. Parâng	Hunedoara	320	medie
28	Poiana	M. Parâng	Hunedoara	425	medie
29	Pârția B	M. Parâng	Hunedoara	1200	medie
30	Pârția C	M. Parâng	Hunedoara	250	medie

În județul Arad în stațiunea Moneasa a fost amenajată o pârtie de schi pentru a completa serviciile oferite turiștilor în lungime de 180 de metri dar și pentru a crește atractivitatea zonei.

În județul Hunedoara practicarea sporturilor de iarnă se desfășoară la înălțimile munților parâng, Retezat și Vulcan. Stațiunile Parâng-Petroșani și Straja sunt cele mai reprezentative pentru județ și regiune și se bucură de numeroase pârtii dotate cu telecabină, telescaun sau teleschi pentru a deservi turiștii.

În Parâng-Petroșani sunt omologate 6 pârtii dotate cu telescaun. Acestea au lungimi

variabile, între 320 m și 1200 m. În stațiunea Straja sunt omologate 8 pârtii cu lungimi variabile între 500 m și 2000 m. accesul spre acestea se face cu ajutorul telegondolei și al telescaunelor. În proximitate au fost amenajate două pârtii omologate în UAT Vulcan care au lungimi de 310 m și 395 m.

În Râușor, un areal turistic atractiv din Munții Retezat a fost amenajată și omologată o pârtie de schi în lungime de 780 m și care oferă turiștilor practicarea anumitor sporturi de iarnă în pentru completarea turismului de recreere.

În județul Caraș-Severin din cele 12 pârtii omologate, 8 dintre acestea sunt realizate

pe versanții Munților Semenic în stațiunea omonimă sau Văliug. Lungimile medii ale acestora variază între 500 m și 900 m, dar se evidențiază pârtia de slalom uriaș de 1250 m. O parte dintre acestea dispun de servicii de transport pe cablu – teleschi dar și de nocturnă. Muntele Mic beneficiază de pe urma a 4 pârtii omologate cu lungimi între 816 m și 1020 m. Aici au fost amenajate teleschi și telescaun pentru un acces mai facil.

Resursele turistice, naturale s-au antropice, completează dorința turiștilor de cunoaștere și se transformă în mijloace de recreere pentru aceștia. Diversitatea lor este importantă pentru că ajută la atingerea unui anumit grad de satisfacere a nevoilor turiștilor și chiar este determinant pentru o reîntoarcere în aceste stațiuni.

Patrimoniul antropic este prezent în proximitatea stațiunilor prin numeroase monumente istorice cu vechime seculară, dar numai o parte dintre acestea sunt exploatare și pot fi vizitate de către turiști. Punctele de atracție turistice sunt date de biserici, clădiri, ansamble urbane, situri sau vestigii arheologice sau colonade. Un aspect negativ al acestor puncte de atracție constă în degradarea sau lipsa punerii în valoare și astfel duc la știrbirea importanței culturale sau arhitecturale specifice regiunii.

În Băile Herculane, cea mai veche stațiune balneară din România, monumentele istorice sunt de o valoare arhitecturală deosebită. Muzeul băilor, băile imperiale romane, băile imperiale austriece, basorelieful lui Hercule sculptat în stâncă pe vremea stăpânirii romane, gara din Herculane în stil baroc austriac, cabana de

vânătoare a împăratului Franz Josef sau cazinoul sunt cele mai reprezentative și cu valoare culturală mare.

Pentru stațiunea Buziaș, deși pavilioanele nu află în diferite stări de degradare se remarcă colonada din parcul orașului, unică în Europa prin lungimea de 500 m, care a fost complet renovată. Bisericile și expozițiile completează oferta turistică culturală.

Geoagiu Băi este cunoscut pentru biserica rotundă edificată la final de secol al XI-lea dar și prin termele romane. În vecinătatea se pot vedea cetatea dacică Costești și Blidaru. De asemenea, bisericile monument istoric sunt numeroase în localitate și împrejurimi.

Monumentele istorice sunt numeroase și pentru stațiunile din județul Arad, Moneasa respectiv Lipova. Pentru stațiunea Moneasa se remarcă ruinele fostelor băi, dar și vilele de secol XX, dar și complexul de peșteri din paleolitic și neolitic. În vecinătate se pot vizita ruinele cetății Dezna. Lipova deține un număr mai mare de monumente istorice, de referință la nivel regional. Mănăstirea Franciscană Maria Radna, ruinele cetății Șoimoș, ansamblul urban al orașului, bazarul turcesc și bisericile monument istoric se remarcă în localitate.

Turismul, indiferent de formele sau durata lui, poate să primească și valențe ecologice prin drumetii montane. Cele mai multe dintre stațiuni se află poziționate în zone montane cu peisaje deosebite, aproape de arii naturale protejate, unde calitatea aerului este superioară iar recuperarea psihică este intensă.

Stațiunile Moneasa și Lipova se bucură de proximitatea Munților Apuseni, unde sunt numeroase arii protejate, peșteri sau chei cu peisaje deosebite cu numeroase trasee. Stațiunile din județul Caraș-Severin pot beneficia într-o măsură foarte mare de patrimoniul natural existent în împrejurimi. Crivaia, Brebu și Trei Ape sunt în apropierea parcului Național Semenic-Cheile Carașului, Băile Herculane este situat în parcul natural Domogled-Valea Cernei, iar Muntele Mic este situat în munții Țarcu, potriviți pentru drumeții de dificultate medie.

Stațiunile din județul Hunedoara pot profita din plin de prezența Parcului Național Retezat, cu peisaje spectaculoase, și trasee amenajate până la altitudini de peste 2000 m. De asemenea munții Vâlcan sau Parâng prin peisajele și formele de relief sunt potrivit pentru drumeții montane sau practicarea altor activități turistice ecologice.

Stațiunile din județul Timiș, Buziaș și Călacea nu beneficiază de peisaje deosebite oferite de relief, dar se află în apropierea unor parcuri dendrologice sau mlaștini, areale protejate.

Tipurile de turism practicate în stațiunile din regiune sunt în primul rând pentru recreere, urmate de turismul de îngrijire a sănătății (curativ) practicat în stațiunile balneo-climaterice.

Căile și mijloacele de transport reprezintă unul dintre cei mai importanți factori pentru a se putea realiza și consuma actul turistic, în lipsa acestora, toate atracțiile turistice nu pot fi exploatate sau consumate de către turiști. În cele din urmă căile și mijloacele de

transport asigură sau facilitează accesul spre destinația turistică iar diversitatea metodelor și mijloacelor de transport, gradul de penetrare al acestora și capacitatea de transport sunt esențiale pentru o dezvoltare socio-economică puternică oricărui teritoriu, turistic sau nu.

Cele mai multe stațiuni din regiune sunt poziționate în areale montane, unde este cunoscut faptul că gradul de accesibilitate este mai redus din cauza reliefului. Stațiunile montane se află la periferia teritoriului, de cele mai multe ori aici terminându-se segmente de drumuri.

Este cazul stațiunilor Straja, Parâng sau Semenic care sunt situate la altitudini ridicate și deci au un acces îngreunat, dar datorită prezenței drumurilor asfaltate care duc până în interiorul acestora, turiștii pot ajunge relativ repede. De asemenea, sunt importante și rețele de transport pe cablu care deservește aceste areale, ajutând la reducerea aglomerării în stațiuni mai ales în sezonul de iarnă.

Stațiunile Trei Ape, Crivaia, Moneasa sau Băile Herculane, deși se află în areale montane, poziționarea lor pe segmente de drum care leagă diferite zone ale regiunii au un grad de accesibilitate mai ridicat.

Stațiunile din zona de deal și de câmpie prezintă cel mai ridicat grad de accesibilitate, de multe ori fiind unite de alte localități prin drumuri modernizate, absența unor peisaje spectaculoase sau al calității aerului, nu determină atractivitate deosebită în rândul turiștilor. Stațiunile Buziaș, Lipova, Călacea ori Vața de Jos se află în proximitatea imediată sau chiar sunt

traversate de rute majore de circulație rutieră.

Un alt mijloc de transport utilizat pentru a ajunge într-o destinație turistică este transportul feroviar, deși acesta a cunoscut o decădere în țară iar condițiile modeste de călătorie determină scăderi importante ale volumelor de pasageri transportați. Căile Ferate deserveșc în mod direct stațiunile Buziaș, Călacea, Băile Herculane, Lipova, Geoagiu, Petroșani, dar se află în vecinătatea altor stațiuni precum Semenic, Crivaia, Trei Ape (gară Reșița), Straja (Lupeni, Petroșani), Moneasa (gara Sebiș).

Un transport de călători care ar lega aceste puncte de interes (stațiunile) cu gările sau stațiile de autobuze de călători interjudețene ar conduce pe de-o parte la diversificarea serviciilor oferite și la un impact pozitiv asupra vieții economice, iar pe de altă parte ar asigura o mobilitate crescută turiștilor.

Aeroporturile internaționale Timișoara și Arad ar putea să deservească un număr foarte mare de turiști dacă aceștia ar călătorii spre aceste destinații pe cale aeriană. Însă accesul limitat dinspre aeroporturi spre gări sau alte puncte de interes din marile orașe ar cauza pierderi masive de timp în rândul turiștilor.

Turismul din Regiunea Vest va fi determinat de modernizarea, dezvoltarea și reabilitarea atracțiilor turistice diverse dar consacrate. Stațiunile balneare consacrate dar și cele montane care se află în plină dezvoltare vor avea nevoie de investiții concrete și coerente care vor avea la bază o strategie de dezvoltare turistică durabilă și integrată, conformă cu actualele cerințe și nevoi ale turistului.

Reabilitarea patrimoniului, monumente, clădiri istorice, terme și alte elemente care pot crește atractivitatea zonei sunt necesare pentru accederea turismului regional la un nivel superior, prin care se poate atinge o dezvoltare socio-economică ridicată.

Investiții în sectorul turistic, în speță în stațiunile și arealele turistice au fost realizate timid dar și sporadic, din această cauză impactul general al acestora este unul scăzut.

Autoritățile publice au accesat fonduri europene pentru 4 proiecte pentru a îmbunătății patrimoniul sau pentru a dezvolta infrastructura turistică. Două proiecte s-au materializat în Buziaș și câte unul pentru Băile Herculane și Geoagiu (tabel 6).

Tabelul 72. Proiecte câștigate prin Programe Operaționale regionale în Regiunea Vest

UAT	Proiect	Sumă totală (lei)	Sumă nerambursabilă (lei)
Buziaș	Consolidarea și restaurarea Colonadei din Oras Buziaș	5.752.896,32	5.588.719,87

Băile Herculane	Conservarea și valorificarea patrimoniului natural și construit pentru dezvoltarea turismului balnear in Stațiunea Băile Herculane	15.459.435,4	1.5150.246,7
Geoagiu	Crearea de facilități pentru recreere și agrement în Stațiunea Geoagiu - Băi	2.649.597,52	2.596.605,56
Buziaș	Dezvoltarea infrastructurii pentru turismul balnear in statiune Buzias	21.698.501,4	21.262.669,4

8. DEZVOLTARE URBANĂ

8.1. Tendințe în dezvoltarea urbană

În ultimii 60 de ani, **numărul populației urbane a crescut de aproape 4 ori**. Conform Organizației Națiunilor Unite⁶⁹, 55% (4.2 miliarde) din populația lumii trăiește în zonele urbane (2018). Până în anul 2030 acest număr va ajunge la 5 miliarde, iar până în 2050 populația urbană se va dubla.

Ritmul rapid de urbanizare a dus la **creșterea importanței zonelor urbane**, precum și a impactului acestora asupra dezvoltării durabile. Orașele sunt în același timp motoare ale economiei și catalizatoare pentru inovare, dar și sursa principală de segregare și sărăcie, șomaj și poluare. În UE, 2/3 din europeni trăiesc în spațiul urban, iar acestea generează 85% din PIB UE⁷⁰, dar sunt și responsabile pentru 80% din consumul de energie și 75% din totalul de emisii cu gaz de seră. În acest context, **este necesară regândirea planificării și gestionării orașelor pentru a face față noilor provocări**.

Recunoașterea oficială a rolului major al orașelor a fost concretizat în ultimii ani prin încheierea de acorduri internaționale și elaborarea unor documente care setează principii și standarde pentru politicile de dezvoltare urbană.

Referința globală pentru noua abordare a guvernării orașelor o reprezintă **Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă**, adoptată de statele lumii în 2015.

Documentul include un set de 17 obiective de dezvoltare durabilă globale. Agenda 2030 subliniază că orașele au un rol major în dezvoltarea viitoare a lumii, astfel că cel puțin 65% din obiectivele agendei pot fi atinse doar la nivel de zone urbane. Mai mult, prin **Obiectivul strategic de dezvoltare 11: Orașe și comunități durabile**, sunt trasate direcții de investiții majore pentru orașele viitorului pe care acestea să le atingă până în anul 2030, după cum urmează:

- Accesul tuturor la **locuințe adecvate, sigure și accesibile** și la servicii de bază,
- Acces la **sisteme de transport sigure**, accesibile și durabile pentru toți,
- Urbanizarea incluzivă și durabilă și îmbunătățirea capacității de planificare și gestionare participativă, integrată și durabilă a orașelor,
- Protejarea **patrimoniului cultural și natural** al lumii,
- Reducerea **dezastrelor**,
- Reducerea impactului negativ pe cap de locuitor al **mediului înconjurător**, prin acordarea unei atenții speciale calității aerului și gestionării deșeurilor,

⁶⁹ United Nations DESA, World urban population prospects, Highlights, 2019

⁷⁰ Sursa: Comisia Europeană, www.ec.europa.eu, Politică regională și urbană.

- Asigurarea accesului universal la **spații verzi și publice sigure**, inclusive și accesibile,
- Susținerea legăturilor economice, sociale și de mediu pozitive între **zonele urbane, periurbane și rurale** prin consolidarea planificării dezvoltării naționale și regionale.

Urmând trendul global, și în **Uniunea Europeană, în cadrul politicii de coeziune**, politica de dezvoltare urbană a crescut constant în ultimii 15 ani.

Carta de la Leipzig pentru orașe europene durabile, din anul 2007 a fost un moment definitoriu pentru că se menționează pentru prima dată necesitatea unei politici comune pentru dezvoltare urbană durabilă. Tot atunci statele membre UE au convenit să folosească **instrumentul dezvoltării urbane integrate**. Ca urmare, începând cu perioada de programare 2007-2014, politica de dezvoltare urbană a devenit parte a politicii de coeziune.

Ulterior, odată cu adoptarea **Strategiei Europa 2020**, ca o recunoaștere a importanței orașelor, perioada de programare a fondurilor politicii de coeziune **2014-2020** a obligat statele membre să aloce **cel puțin 5%** din alocarea națională FEDR către **dezvoltarea urbană integrată**⁷¹, implementată prin **strategiile urbane durabile integrate**, și prin **delegarea către orașe a selectării proiectelor** ce urmau să fie implementate. În total, cel puțin 50%⁷² din resursele Fondului European pentru Dezvoltare

Regională (FEDR) pentru această perioadă au fost investite în zone urbane.

Politica de dezvoltare urbană a primit un nou impuls prin semnarea **Pactului de la Amsterdam din 2016 de către statele membre UE**, care a stabilit cadrul pentru **Agenda urbană pentru UE. Agenda Urbană pentru UE** reprezintă un pas istoric și inovativ pentru Europa în abordarea problemelor orașelor, pentru că presupune o abordare integrată și coordonată a dezvoltării urbane, care depășește granițele sectoriale, implică toate nivelurile de guvernare, vizează orașele de toate dimensiunile și noi metode de lucru. Au fost identificate **12 teme** care sunt considerate importante pentru dezvoltarea urbană și au fost create **Parteneriate** dedicate între orașe, state membre și Comisia Europeană, care urmăresc să stimuleze creșterea, inovarea și calitatea vieții în orașele UE.

Cele 12 teme, respectiv parteneriate, vizează: Incluziunea migranților și refugiaților, Locuințe accesibile, Calitatea aerului, Sărăcia urbană, Economie circulară, Tranziție digitală, Locuri de muncă și competențe pentru economia locală, Mobilitate urbană, Adaptare climatică, Tranziție energetică, Achiziții publice responsabile și inovative și Utilizarea durabilă a terenurilor.

Pentru **viitoarea perioadă de programare a fondurilor UE, 2021-2027**, politica de coeziune va continua să pună un accent sporit pe sprijinirea orașelor și a strategiilor de dezvoltare locală urbane. Spre deosebire de perioada anterioară, există un **obiectiv**

⁷¹ articolul 7 din Regulamentul (UE) nr. 1301/2013 cu privire la Fondul European pentru Dezvoltare Regională

⁷² Sursa: Comisia Europeană, www.ec.europa.eu, Politică regională și urbană.

de politică dedicat dezvoltării urbane integrate

⁷³: *Obiectivul de Politică 5 "O Europă mai aproape de cetățeni, prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a zonelor urbane, rurale și de coastă și a inițiativelor locale", iar statele membre au obligația de*

a aloca **6% din FEDR** strategiilor de dezvoltare urbană. Se menține și se încurajează delegarea de responsabilități și atribuții la nivel local și parteneriatele cu toți actorii relevanți din zona urbană.

8.2. Politica de dezvoltare urbană în România

În România nu există o politică de dezvoltare urbană propriu-zisă, toate studiile realizate despre sistemul de dezvoltare urbană și direcționarea investițiilor s-au realizat pentru a putea accesa fondurile de coeziune ale UE 2007-2013 și 2014-2020.

Dezvoltarea urbană în România are la bază structurarea și definirea rețelei de orașe din **legislația** care stabilește organizarea administrativ teritorială a României. Astfel, în România, pot exista conform prevederilor legale următoarele categorii de zone urbane:

Conform Legii nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României⁷⁴:

- **Oraș:** unitatea administrativ-teritorială urbană, caracterizată de o densitate mare a populației și care concentrează activități socio-culturale și activități economice predominant neagricole (217 orașe),
- **Municipii:** orașe care au un număr mai mare de locuitori, o

însemnătate deosebită economică, socială și culturală la nivel județean sau național (63 municipii),

- **Municipii-reședință de județ:** municipiile în care își au sediul autoritățile administrației publice ale județului (40 municipii reședință de județ).

Legea 350/2001 privind amenajarea teritoriului și Legea 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, ierarhizează orașele pe mai multe ranguri cuprinzând:

- **Rangul 0:** Capitala României – municipiul de importanță europeană;
- **Rangul 1:** (peste 200.000 de locuitori) - **municipii de importanță națională cu influență potențială la nivel european** (11 municipii: Brașov, Brăila, Galați, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Iași, Oradea, Ploiești, Timișoara,
- **Rangul 2:** (între 25.000 – 100.000 locuitori) - **municipii de importanță interjudețeană**,

⁷³ Regulament comun COM (2018) 375 privind fondurile de coeziune (FESI)

⁷⁴ Art.4, Legea nr.2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României

judeteana sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități: (82 de municipii),

- **Rangul 3: orașele** (172 de orașe).

HG 998/2008⁷⁵, elaborată de către Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor (MDLPL) în contextul accesării fondurilor europene disponibile prin Programul Operațional 2007-2013, clasifică orașele în:

- **7 poli de creștere** (Brașov, Cluj-Napoca, Craiova, Constanța, Iași, Ploiești, Timișoara), câte unul pentru fiecare regiune de dezvoltare, cu excepția regiunii București-Ilfov, și
- **13 poli de dezvoltare urbană**, de importanță regională: Arad, Baia Mare, Bacău, Brăila, Galați, Deva, Oradea, Pitești, Râmnicu Vâlcea, Satu Mare, Sibiu, Suceava, Târgu Mureș.
- **Centre urbane**, orașele peste 10.000 de locuitori.

Prin **Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR)**, adoptată de Guvernul României în 2016 este conturată viziunea de dezvoltare a teritoriului național pentru orizontul de timp 2035 și sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României. Aceasta va sta la baza întregului sistem de planificare spațială la nivel național. SDTR propune clasificarea zonelor urbane astfel:

- Municipiu capitală, de importanță națională și europeană,

- Municipii poli regionali principali cu potențial transnațional,
- Municipii poli județeni principali,
- Municipii și orașe poli județeni secundari,
- Municipii și orașe centre urbane cu rol zonal,
- Municipii și orașe centre urbane cu funcții specializate.

Pornind de la legislația existentă, au fost adoptate diferite politici de investiții în zonele urbane. Astfel, în cadrul perioadei de programare 2007-2013, **polii de creștere, de dezvoltare și centrele urbane** au beneficiat de investiții din fonduri europene în valoare de 1,39 miliarde de euro în cadrul Axei prioritare 1 "Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbani de creștere". Au rămas în afara finanțării orașele sub 10.000 de locuitori.

Ulterior, în perioada 2014-2020, abordarea finanțării dezvoltării urbane a fost schimbată. Doar **municipiile reședință de județ** au fost selectate să primească finanțare în cadrul conceptului de **dezvoltare urbană integrată** (art. 7 din Regulamentul (UE) nr. 1301/2013 cu privire la FEDR). Acestea au beneficiat de fonduri dedicate în 4 domenii principale de investiții: mobilitate urbană, educație, spații verzi și comunități marginalizate. Pentru accesarea fondurilor au trebuit să întocmească Strategii de dezvoltare Integrată durabilă și să selecteze proiectele care vor primi finanțare.

Restul orașelor mici și mijlocii nu au fost vizate de politica de dezvoltare urbană

investiții din programele cu finanțare comunitară și națională

---

⁷⁵ Hotărârea nr. 998/2008 pentru desemnarea polilor naționali de creștere în care se realizează cu prioritate

integrată, dar au beneficiat de finanțare în cadrul Axei prioritare 13 "Sprijinirea regenerării orașelor mici și mijlocii", POR 2014-2020.

În perioada viitoare de programare, pornind de la tendințele UE, **politica de dezvoltare urbană ar trebui să vizeze dezvoltarea tuturor tipurilor de orașe și să fie inclusă ca și domenii de finanțare obligatorii prioritățile identificate de Agenda globală 2030 și Agenda Urbană a UE** (prin cele 12 parteneriate) în vederea dezvoltării urbane sustenabile: transport, energie, locuire, economie, patrimoniu cultural și natural și spații verzi și publice.

De asemenea, politica de dezvoltare urbană ar să țină cont și de **provocările actuale ale orașelor** din România, identificate în Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR):

- grad slab de urbanizare – aproximativ 60%, în ciuda distribuției spațiale echilibrate,

- grad ridicat de hipertrofiere urbană (prin diferența dintre capitală și restul localităților urbane),
- lipsa unei categorii consistente și bine configurate de orașe mijlocii,
- tendință de ruralizare a orașelor mici și mijlocii,
- scăderea accentuată a populației urbane din orașele mari precum și reducerea numărului de orașe mijlocii, cauzate de un proces lent de îmbătrânire demografică, de migrația populației din orașe către rural și periurban / respectiv polarizării urbane,
- dinamică pozitivă a populației în localitățile din aria de influență a marilor centre urbane și necesitatea încadrării acestor în zone urbane funcționale,
- dezechilibre ale economiei orașelor ca urmare a restructurării industriale;
- existența unor probleme de mediu, transport, utilități în zonele urbane.

8.3. Structura sistemului urban

Populația urbană a Regiunii Vest este concentrată în **42 de orașe**, din care **12 municipii** (4 municipii reședință de județ⁷⁶ și 8 municipii⁷⁷) și **30 de orașe**, conform clasificării din Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României.

Din punctul de vedere al ierarhizării acestora, conform Legii 351/2001 privind

aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, în regiunea Vest sunt:

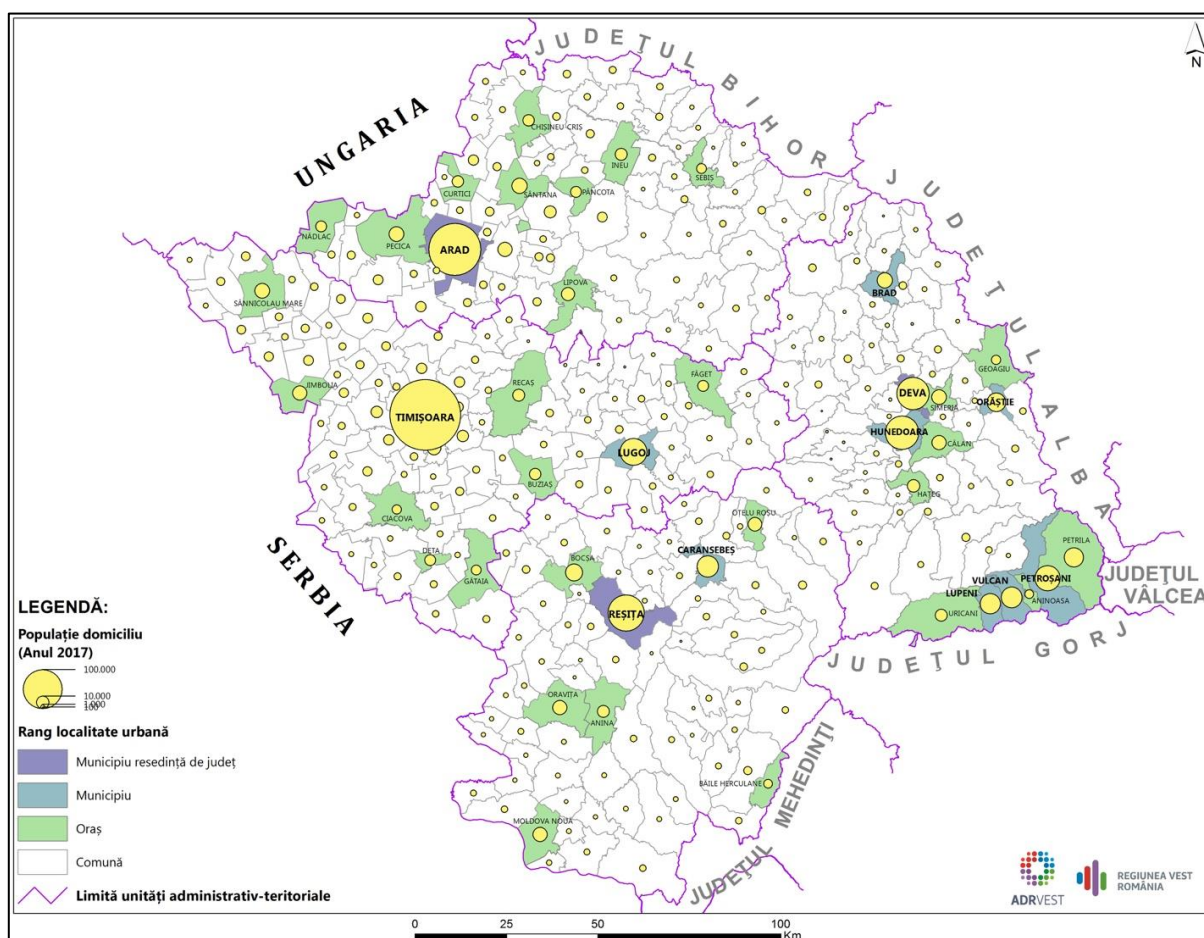
- 1 oraș de **rang 1**: Municipiul Timișoara,
- 11 orașe de **rang 2**: Arad, Caransebeș, Reșița, Deva, Brad, Hunedoara, Lupeni, Orăștie, Petroșani, Vulcan și Lugoj,
- 30 orașe de **rang 3**.

⁷⁶ Arad, Deva, Reșița și Timișoara

⁷⁷ Municipii: Petroșani, Lupeni, Vulcan, Hunedoara, Brad și Orăștie (jud. HD), Caransebeș (jud. CS) și Lugoj (jud.

TM). În județul Arad nu este niciun oraș declarat municipiu (altul decât municipiul reședință de județ).

Harta 38. Orașele, municipiile și municipiile reședință în Regiunea Vest, 2017

Localitățile urbane ale Regiunii Vest sunt repartizate relativ uniform în teritoriu, predominând orașele mici, sub 20.000 locuitori – 30 la număr (71,42% din totalul de orașe al Regiunii Vest), spre deosebire de Uniunea Europeană, unde aproximativ 60% din populație trăiește în orașe medii, peste 50.000 de locuitori.

Strategia de Dezvoltare Teritorială a României a identificat că unul din aspectele negative cu privire la echilibrul rețelei de localități urbane din România este lipsa

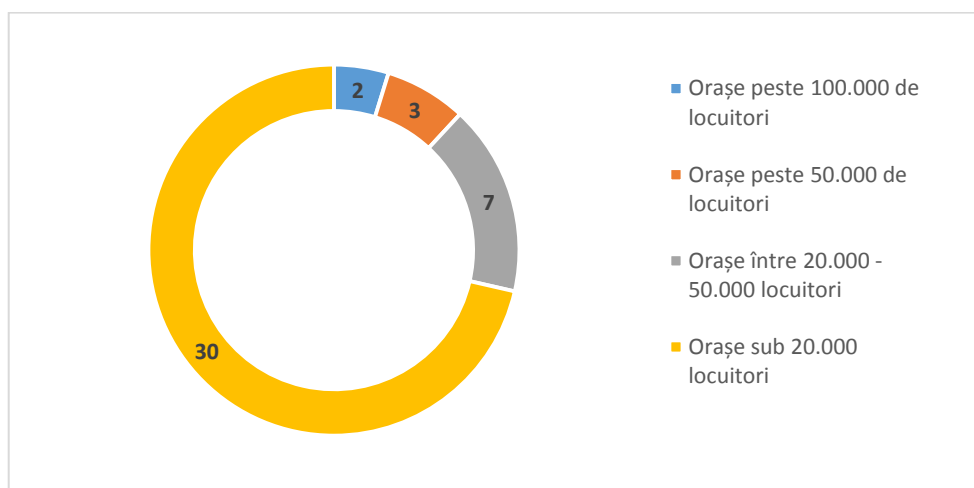
unei categorii consistente și bine configurate de orașe mijlocii, între 50.000 și 100.000 de locuitori. Regiunea Vest nu face excepție.

Doar 3 orașe din regiune au între 50.000 și 100.000 de locuitori: Deva, Hunedoara (județul Hunedoara) și Reșița (județul Caraș-Severin). Singurele **orașe mari ale Regiunii Vest** (peste 100.000 de locuitori) sunt: **Timișoara**, cu **330.209 locuitori** și **Arad** cu **177.601 locuitori**.⁷⁸

⁷⁸ Sursa: INS, POP107 A, an 2018

Fig. 93 – Număr de orașe din Regiunea Vest după cifra locuitorilor

Sursa: INS, POP105A, 2017

Tabelul 73. Top orașe Regiunea Vest în funcție de numărul populației

Top orașe Regiunea Vest	Populație 1 ianuarie 2018
Peste 100.000	
1. Timișoara	330.209
2. Arad	177.601
Peste 50.000	
3. Reșița	86.658
4. Hunedoara	73.073
5. Deva	69.625
Intre 20.000 - 50.000	
6. Lugoj	47.125
7. Petroșani	42.167
8. Caransebeș	29.951
9. Vulcan	28.434
10. Lupeni	26.409
11. Petrița	24.560
12. Orăștie	22.252

Sursa: INS, POP105A, 2017

De remarcat este faptul că cele 5 orașe peste 50.000 de locuitori concentrează aproximativ 60% din totalul populației urbane din Regiunea Vest. Spre deosebire de județul Arad și Timiș, unde **sistemul urban este dominat de un oraș mare, peste 100.000 de locuitori** (Municipiul Arad, respectiv Municipiul Timișoara) care

și exercită influența asupra întregului județ, **județul Hunedoara are un sistem urban echilibrat**, concentrând 58% din orașele peste 20.000 de locuitori ale Regiunii Vest. Acest echilibru se poate constata și din distribuția regională a orașelor de **rang 2** (7 din 11 orașe sunt situate în județul Hunedoara

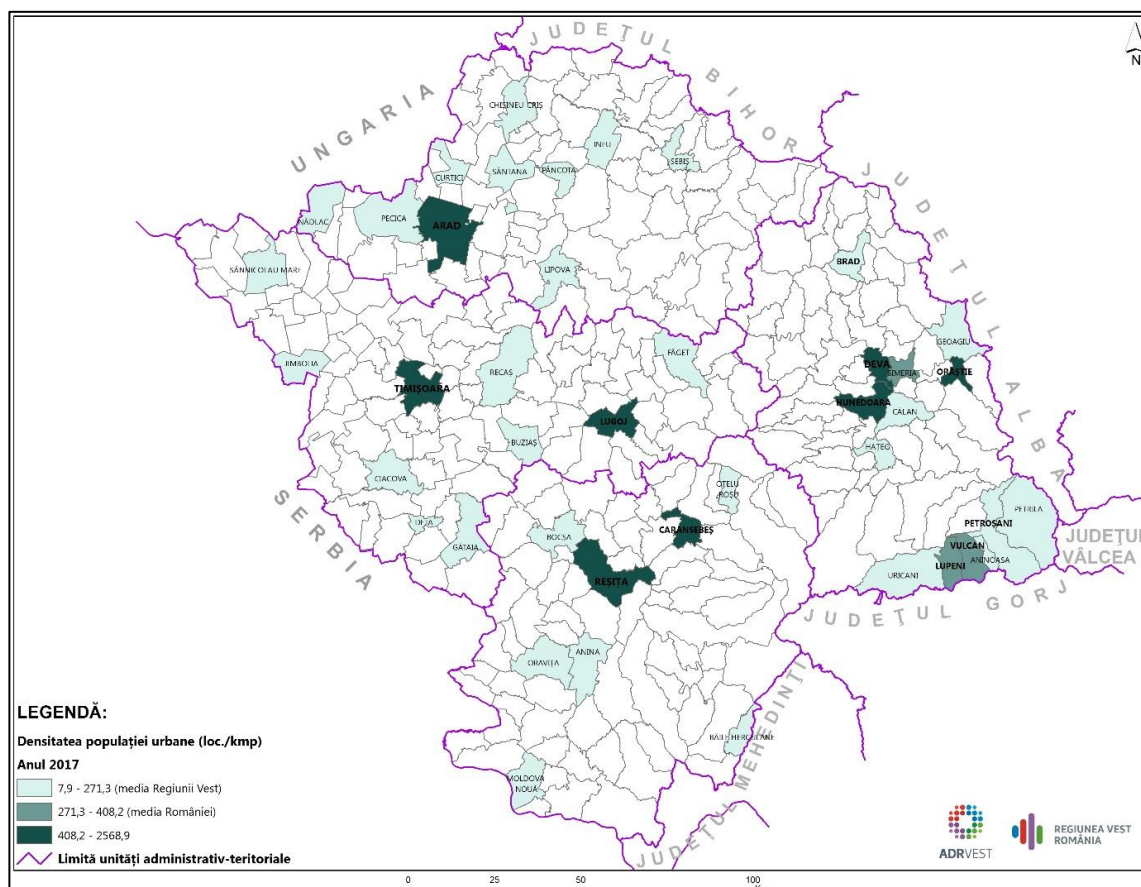
8.4. Densitatea populației urbane

Densitatea locuitorilor din orașe în Regiunea Vest se situează între **36,3 locuitori/ km²** și zone care concentrează densități de peste **1.000 de locuitori/km²** cum ar fi orașele Timișoara și Deva.

media națională care este de 408,2 locuitori/km². Doar 8 orașe se situează peste media națională, iar din acestea doar 5 au densități peste 500 locuitori/km²: Timișoara, Deva, Hunedoara, Arad și Orăștie.

În anul 2017, **media densității urbane a regiunii este de 271,27 loc/ km²**, sub

Harta 39 – Densitatea populației urbane (față de media națională și regională)

În **judetul Arad**, cel mai populat areal este cel al municipiului Arad (densitate de 749,9 locuitori / km²) și al orașelor din nordul acestuia: Curtici, Sântana și Pâncota (cu densități între 100 și 150 locuitori/ km², iar restul orașelor au densități între 60-100 locuitori/ km²).

În **judetul Caraș-Severin**, Reșița și Caransebeș sunt cele mai populate, cu o densitate aproape similară (442,3 locuitori/km² Caransebeș și 436,9 locuitori/km² Reșița), urmate de orașele din nord: Oțelu Roșu și Bocșa (150-210 locuitori/km²), pe când cealaltă jumătate fiind mai slab populată cu densități apropiate de media națională (60-100 locuitori/km²).

Județul Hunedoara are cel mai mare număr de orașe bine populate din Regiune: 10 din 14 orașe (71%) au peste 150 locuitori/km², spre deosebire de celelate 3 județe care au sub 50%. În județul Hunedoara există **două mari zone**

8.5. Suprafața intravilană a orașelor

Un indicator important pentru dezvoltarea orașelor este creșterea suprafeței intravilanului.

Suprafața totală a intravilanului localităților urbane în 2017 era de **47.849 de hectare**. Față de anul 2011, s-a înregistrat o creștere cu aproximativ **6%**. Motivele sunt variate, predominante fiind cele legate de extinderea spațiului construit pentru locuințe, zone comerciale sau zone de afaceri, localizate la periferii.

Conform INS, în **judetul Arad**, 6 din cele 10 orașe au înregistrat creșteri ale suprafeței

compacte ce concentrează majoritatea populației urbane a județului, și anume culoarul Mureșului – Culoarul Orăștiei – Depresiunea Hațeg cu orașele Deva, Hunedoara, Simeria, Orăștie, și orașele din valea Jiului cu orașele: Petroșani, Lupeni, Vulcan. Deva este al doilea cel mai populat oraș al regiunii, cu o densitate de 1190 locuitori/km², iar Orașul Geoagiu este cel mai slab populat din județ (36,3 locuitori/km²).

În **judetul Timiș** cât și în regiunea Vest, Timișoara deține cel mai mare număr de locuitori și cea mai mare valoare a densității populației – aproximativ 2.500 locuitori/ km². Lugojul, al doilea oraș ca mărime din județul Timiș are o densitate de 480,6 locuitori/ km², orașele Jimbolia, Deta și Sânnicolaul Mare - peste 100 locuitori / km², iar restul orașelor din Timiș (alături de Uricani și Geoagiu din județul Hunedoara) sunt cele mai slab populate areale urbane din Regiunea Vest.

intravilane în perioada 2011-2017. Cele mai mari creșteri față de anul 2011 au fost pentru orașul Chișineu Criș (49%) și orașele Nădlac (25%) și Curtici (22%). Municipiul reședință Arad a crescut cu 3%.

În **judetul Caraș-Severin**, jumătate din cele 8 orașe au crescut suprafața intravilană, cel mai mult orașul Bocșa cu 16%. O situație diferită este pentru municipiul Reșița, a cărei suprafață de intravilan a scăzut în perioada analizată.

În **judetul Hunedoara**, 7 din 14 orașe au înregistrat creșteri. Semnificativ și-a extins

suprafața Municipiul Brad (52%), Orăștie (36%) și Aninoasa (23%). Municipiul reședință Deva a crescut cu 6%.

În **judetul Timiș**, doar Municipiul Timișoara a înregistrat o creștere a suprafeței

8.6. Zone funcționale urbane

Areele de influență a orașelor se pot extinde în jurul acestora, cuprinzând atât localități urbane cât și rurale. Între acestea localități înconjurătoare și centrul urban există o relație de interdependență din punct de vedere socio-economic (migrație loc de muncă/educație – locuire) și al mobilității.

În legislația europeană și românească nu există o definiție standard pentru **zona urbană funcțională (ZUF)**. De altfel, la nivel de UE, cea mai mare parte a zonelor urbane funcționale pot fi mai degrabă considerate „zone potențiale” dat fiind faptul că în multe cazuri, acestea sunt delimitate prin studii cu caracter tehnic (ESPON sau OECD), fără a fi însă asumate din punct de vedere politic. Cea mai mare parte a statelor membre dețin fie zone urbane funcționale delimitate de studii ESPON⁷⁹ sau OECD⁸⁰.

Delimitarea unei zone urbane funcționale presupune **definirea unui centru urban și o zonă adiacentă de navetism**, care descrie un „inel” în jurul centrului. Atât studiile ESPON, cât și cele OECD folosesc o metodologie similară care se bazează pe

intravilane cu 2%, restul orașelor nu au crescut în perioada analizată.

identificarea de centre în sensul aglomerărilor de populație și pe zone de navetism definite în anumite limite.

România nu avut niciodată o politică clară de susținere a zonelor urbane funcționale. Cu toate că datele recente arată că zonele urbane funcționale sunt esențiale pentru o bună performanță economică a țării, acestui subiect i s-a acordat relativ puțină atenție. Pentru România, Banca Mondială a făcut o propunere de delimitare a unor zone urbane funcționale pentru fiecare municipiu reședință de județ, bazată pe metodologia OECD. Această propunere a fost folosită în cadrul abordării dezvoltare urbane durabile de pe Axa prioritară 4 POR 2014-2020. Propunerea pentru Regiunea Vest de zone urbane funcționale este prezentată în harta 9.

În Regiunea Vest, Timișoara este singurul oraș care și-a concretizat arealul de influență/zona urbană funcțională prin înființarea unei **Asociații de Dezvoltare Intercomunitară**. Celelalte municipii reședință de județ nu au zone urbane funcționale asumate din punct de vedere politic.

⁷⁹ ESPON 111 Potentials for polycentric development in Europe

⁸⁰ Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database”, OECD - The Organisation for Economic Co-operation and Development,

Septembrie 2013,
<https://www.oecd.org/cfe/regionalpolicy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf>

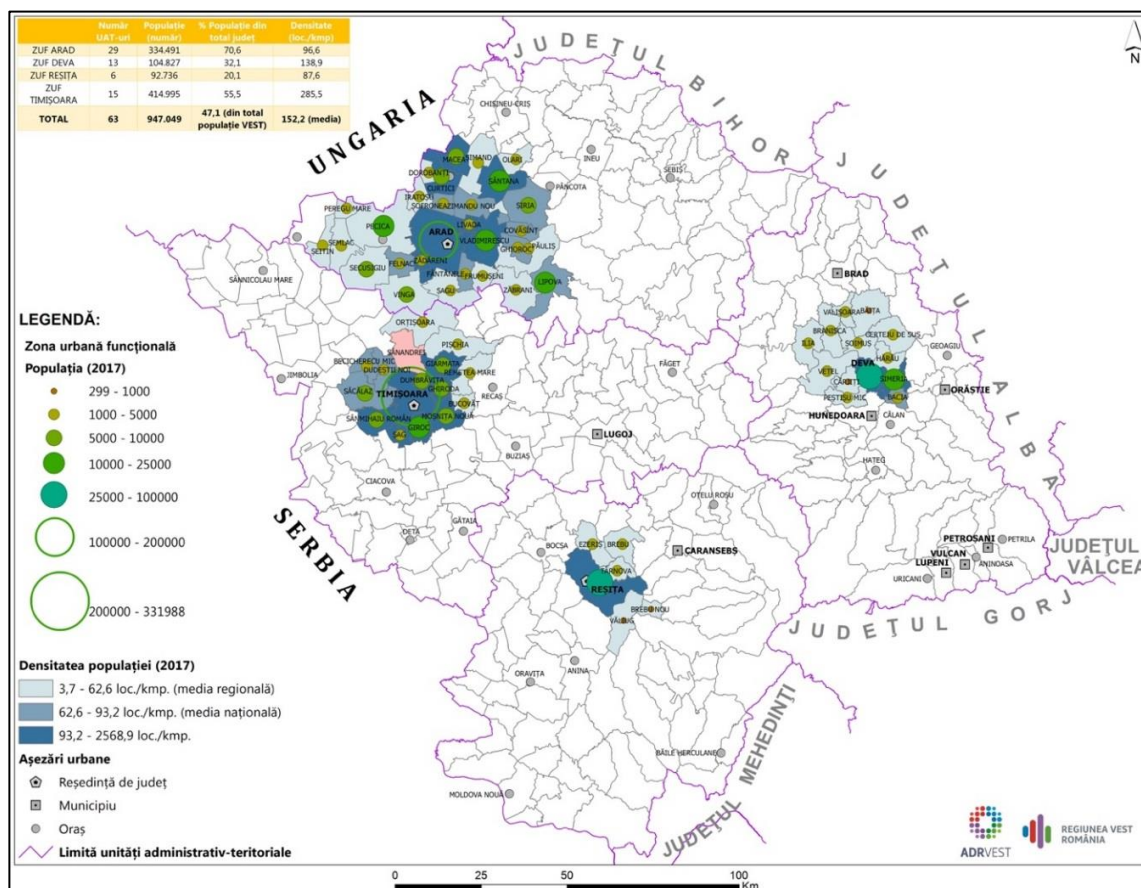
Dezvoltarea metropolitană a Timișoarei, deși a pornit ca un urban sprawl în anii 2000, în prezent este totuși un proces în desfășurare iar ansamblul devine tot mai funcțional.

Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Polul de creștere Timișoara” (A.D.I. PCT) a fost constituită în anul 2008, în conformitate cu Ordonanța de Guvern nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații. Scopul asociației constă în cooperarea între unitățile administrativ-teritoriale membre, pentru realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare de interes zonal sau regional

ori al furnizării în comun a unor servicii publice.

Din punct de vedere administrativ-teritorial, **polul de creștere Timișoara** a cuprins, la înființarea sa (componenta rămânând aceeași și în prezent), **Municipiul Timișoara** și arealul său de influență imediată, respectiv **14 unități administrativ – teritoriale rurale**: Becicherecu Mic, Bucovăț, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Pișchia, Remetea Mare, Săcălaz, Sînmihaiu Român, Șag).

Harta 40 – Propunere de zone urbane funcționale pentru municipii reședință de județ Regiunea Vest

Suprafața totală pe care se întinde Polul de creștere Timișoara este de aproximativ

108.031 ha – din care 13.003,87 ha reprezintă teritoriul administrativ al

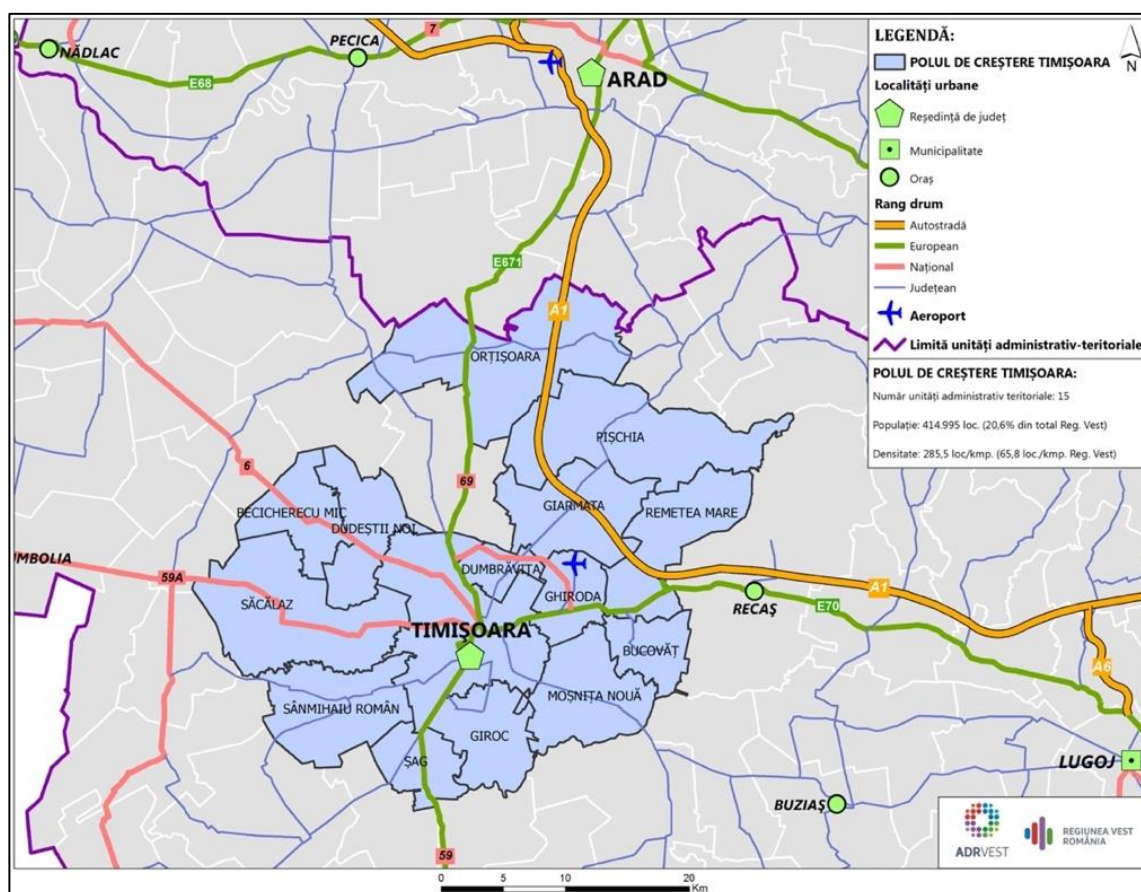
municipiului Timișoara, iar 95.027,13 ha arealul de influență al municipiului – ocupând aproximativ 3,4% din Regiunea de Dezvoltare Vest și 12,5% din suprafața totală a județului Timiș.

Prin **funcțiile sale complexe**, centrul urban Timișoara polarizează, însă, un teritoriu mult mai întins, fiind, totodată, și cel mai mare centru economic și cultural-științific al regiunii. În relație cu aceasta, aici se

concentrează peste 30% din producția industrială, circa 35% din activitățile comerciale și numeroase instituții de învățământ superior, grupând aproape 60% din studenții regiunii.

Polul de creștere Timișoara se constituie, astfel, ca al doilea centru de dinamică economică la nivel național, după București.

Harta 41 – Polul de creștere Timișoara

Pentru viitoarea perioadă de programare fonduri UE 2021-2027, politica de dezvoltare urbană regională va trebuie să țină cont și de planificarea dezvoltării

orașelor în legătură cu zona lor urbană funcțională, date fiind legăturile strânse care există între centrul urban polarizator și zona lui de influență.

8.7. Spațiile verzi din mediul urban

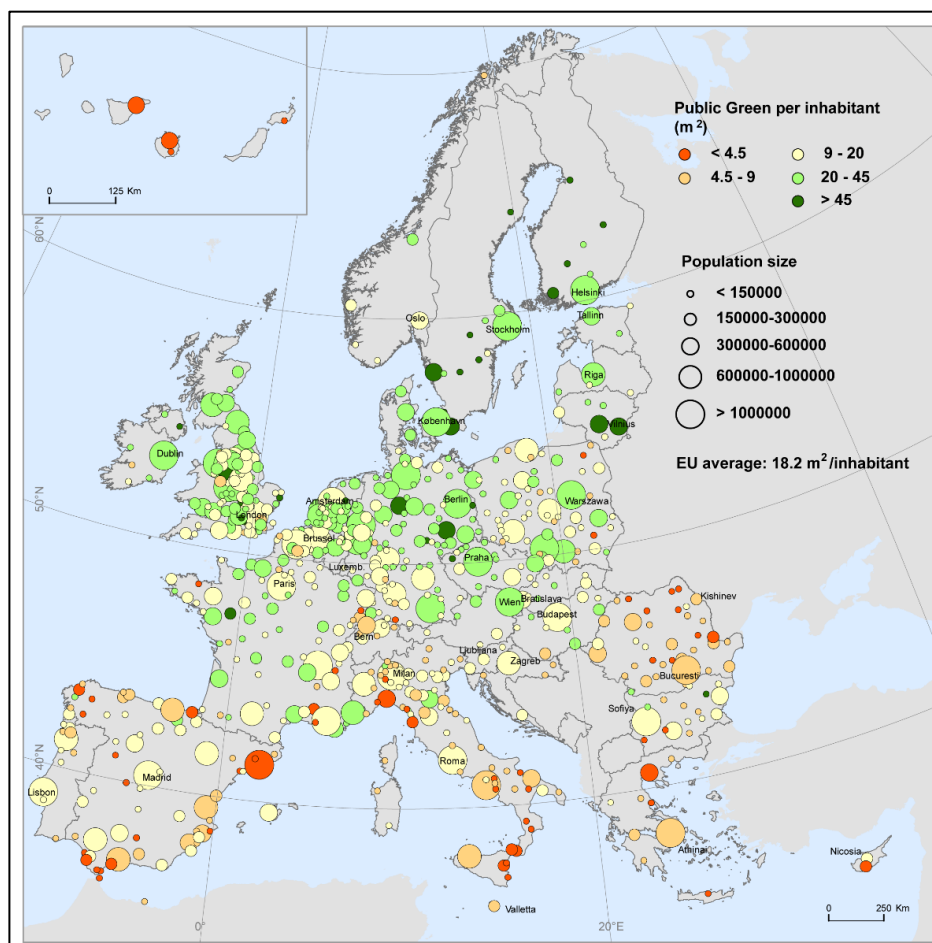
În vederea dezvoltării durabile a orașelor, este nevoie de regândirea modului în care spațiile verzi sunt proiectate în orașe, pentru că ele pot aduce o multitudine de beneficii: îmbunătățirea calității aerului, regularizarea microclimatului (permite apei să se infiltreze în sol și reduc impactul încălzirii climatice), îmbunătățirea sănătății, promovarea incluziunii sociale.

Populația urbană a UE are în medie, 18 mp/cap de locuitor de spațiu verde cu acces nelimitat. În schimb, mai puțin de

Nu doar suprafața totală de spații verzi este importantă, ci și distribuția lor spațială în cadrul orașelor, astfel încât să fiecare zonă din oraș să poată beneficia de avantajele lor. Ideal, spațiile publice și verzi ar trebui să fie accesibile pietonal, bicicliștilor și transportului public și să aibă în vedere accesul tuturor persoanelor cu dizabilități sau cu mobilitate redusă.

jumătate din populația UE nu are acces facil la spațiile verzi (trebuie să se deplaseze mai mult de 300 m).

Harta 42 – Spații verzi pe locuitor în UE (mp)

Sursa: Enhancing Resilience Of Urban Ecosystems through Green Infrastructure (EnRoute), JRC, European Commission, 2019

În anul 2017, Regiunea Vest ocupa **locul 5 privind suprafața spațiilor verzi** din mediul urban din cele 8 regiuni ale României, cu 2891 ha spații verzi (vezi tabelul 1).

Evoluția suprafețelor spațiilor verzi a cunoscut la nivel național, un trend

ascendent în perioada 2011-2017, cu excepția regiunii București – Ilfov. Rata de creștere a spațiilor verzi din regiune (7,97%) este mult sub media națională (19,19%), și inferioară tuturor regiunilor de dezvoltare, cu excepția București-Ilfov.

Tabelul 74. Evoluția spațiilor verzi în municipii și orașe în perioada 2011-2017

	2011 ha	2017 ha	Evoluție 2011-2017 ha	Rată de creștere (%)
ROMÂNIA	22.351	26.639	4.288	+19,19%
Nord - Vest	3.164	5.084	1.920	+60,68%
Centru	2.325	2.569	244	+10,49%
Nord - Est	2.504	3.250	746	+29,79%
Sud - Est	2.243	2.823	580	+25,85%
Sud - Muntenia	2.212	2.717	505	+22,83%
București - Ilfov	4.921	4.753	-168	0%
Sud - Vest Oltenia	2.388	2.642	254	+10,63%
VEST	2.594	2.801	207	+7,97%
Arad	388	524	136	+35,05%
Caraș-Severin	441	405	-36	-8,16%
Hunedoara	815	917	102	+12,51%
Timiș	950	955	5	0,5%

Sursa: INS – GOS103B

În regiune, cea mai mare rată de creștere o are **județul Arad**, acestea fiind peste media națională. În județul Arad, creșterea suprafeței spațiilor verzi se datorează în cea mai mare parte orașului Arad (20 ha) și Lipova (114 ha).

Cu toate că municipiul Arad a înregistrat o creștere a suprafeței spațiilor verzi în perioada 2011-2017, rămâne orașul cu cea mai mică suprafață de spațiu verde mp/pe cap de locuitor din toate orașele regiunii. O creștere a suprafeței spațiilor verzi a municipiului Arad se va înregistra pînă în anul 2023 și prin accesarea fondurilor

disponibile pentru POR 2014-2020 prin Axa prioritară 4, Obiectivul specific 4.2, ce vizează transformarea unor terenuri degradate în spații verzi, unde s-au depus 2 proiecte prin care suprafața de spații verzi va crește cu 23,17 ha.

Județul **Caraș Severin** nu se încadrează în trendul regional de creștere, suprafața spațiilor verzi a scăzut, datorită orașelor Anina (-19 ha) și Oravița (-17 ha) și a faptului că niciun oraș din Caraș-Severin nu a înregistrat în perioada analizată creșteri de suprafețe spații verzi.

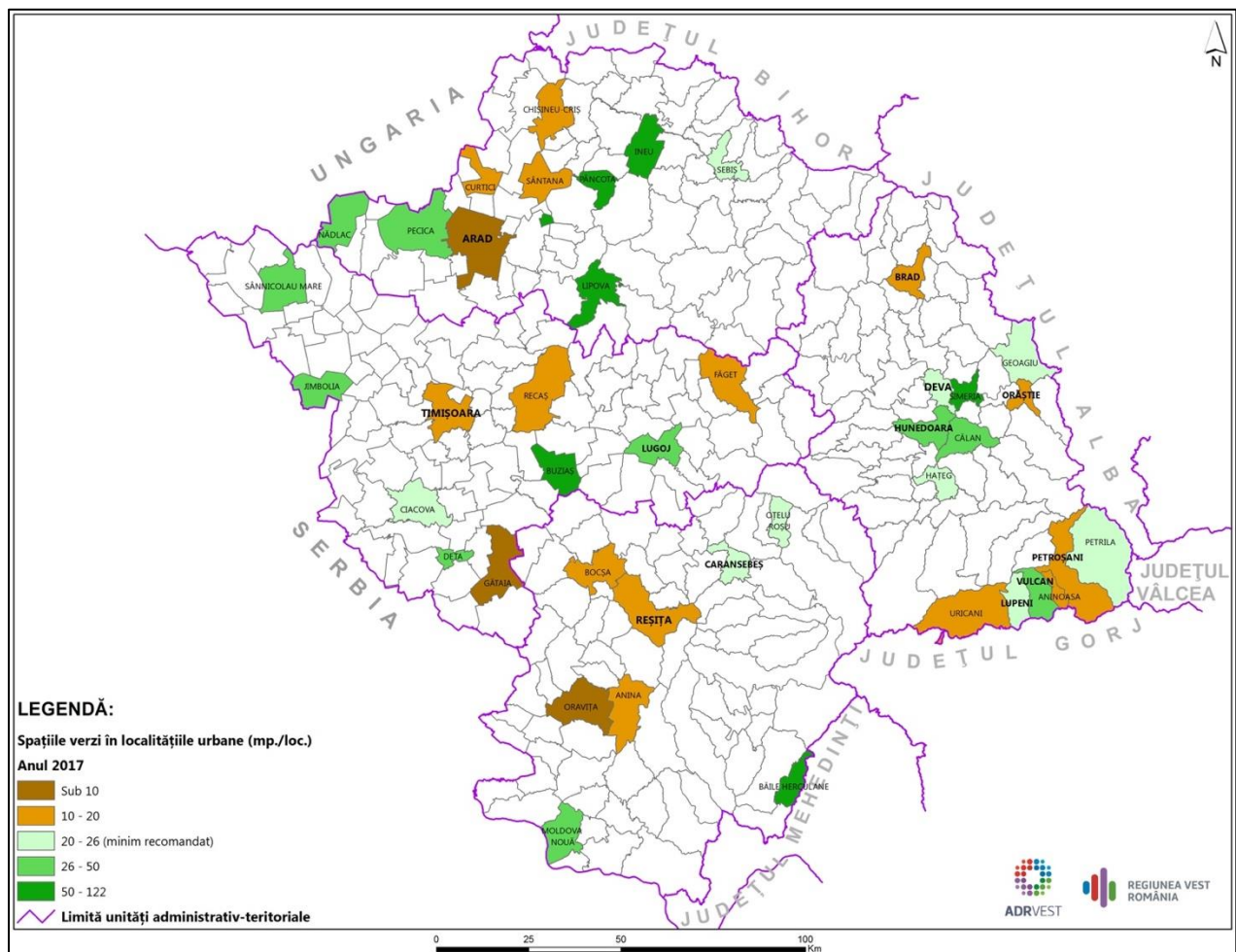

În județul **Hunedoara**, creșterea spațiilor verzi se datorează mai multor orașe, ceea ce arată din nou o distribuție mai echilibrată a dezvoltării între orașele județului: Deva (32 ha), Vulcan (29 ha), Petrila (20 ha), Călan (11 ha), Aninoasa, Brad, Orăștie (sub 10 ha).

Deși are cea mai mare suprafață de spații verzi din județele regiunii, județul **Timiș** a

înregistrat o creștere nesemnificativă a suprafeței spațiilor verzi (0,5%), datorată orașelor mici: Făget, Gătaia sau Ciacova (sub 5 ha). Îngrijorător este că singurul oraș mare al regiunii, polul de creștere Timișoara nu a înregistrat în această perioadă nicio creștere a suprafețelor verzi. Mai mult de atât, suprafața construită a crescut constant nu doar în Timișoara, ci și în localitățile din jurul acestora.

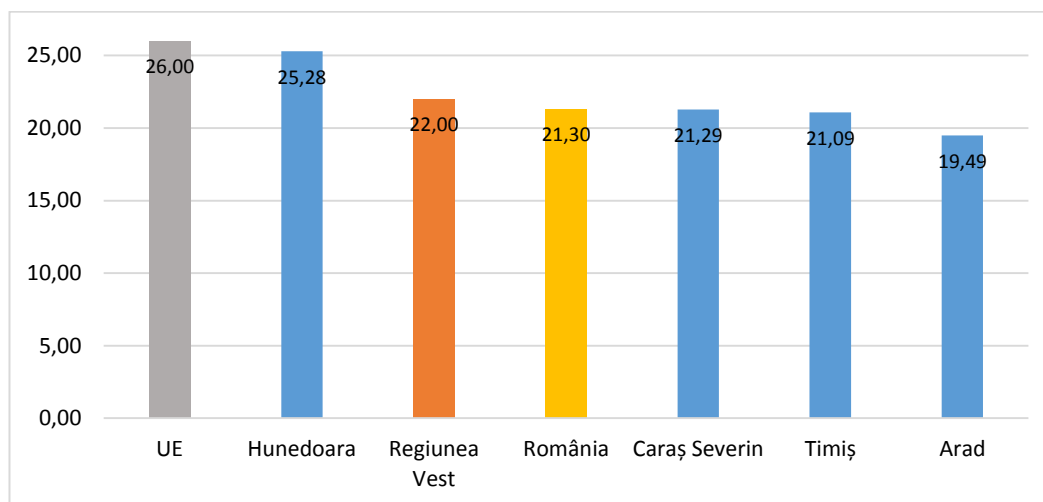
Harta 43. Spațiile verzi în localitățile urbane din Regiunea Vest(m²/loc)

Prin OUG 114/2007⁸¹, s-a stabilit că autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura din terenul intravilan o suprafață de spațiu verde de minimum 26 mp/locuitor.

În anul 2017, **Regiunea Vest a înregistrat o valoare de 22 mp/locuitor**, mai mare ca și media națională de 21,3%, dar mai mică decât media europeană

Fig. 94 – Spațiile verzi pe cap de locuitor în anul 2017, Regiunea Vest

Sursa: INS – GOS 103A, POP105A

⁸¹ OUG 114/2007 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului, art. II, alin. 1.

9. DEZVOLTARE RURALĂ

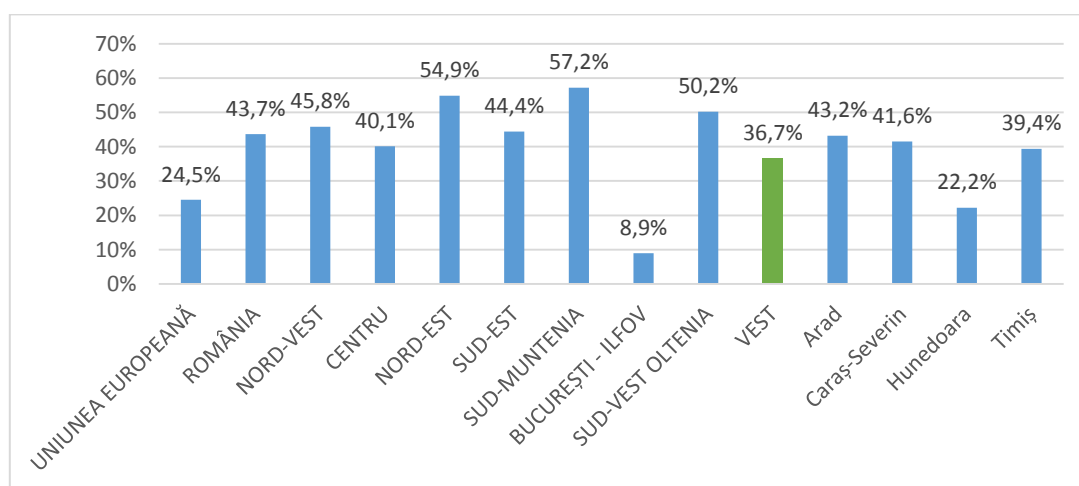
10.1. Spațiul rural din Regiunea Vest

Zonele predominant rurale alcătuiesc jumătate din Europa cuprinzând aproximativ 20% din populație. Cu toate acestea, majoritatea zonelor rurale sunt, de asemenea, printre regiunile cele mai puțin favorizate din UE, cu un PIB pe cap de locuitor semnificativ sub media europeană. Comparativ cu UE, România deține o pondere mult mai ridicată a persoanelor care locuiesc în mediul rural.

În Regiunea Vest, în mediul rural locuiau, în anul 2017, **737.522 persoane**, adică 36,7% din totalul populației regionale.

În comparație cu celelalte regiuni din România, Regiunea Vest are a doua cea mai mică rată a populației rurale, după regiunea București-Ilfov (8,9%).

Fig. 95 – Ponderea populației rurale, în anul 2017

Sursa: TEMPO Online, POP 107A, World Bank database, <https://data.worldbank.org/indicator/sp.urb.totl.in.zs>

Conform datelor statistice, atât la nivel global, cât și la nivelul UE, populația urbană a avut o evoluție ascendentă în ultimele decenii. Tot mai mulți oameni migrează spre oraș în căutare de noi oportunități de angajare și de acces la servicii. Cu toate acestea, la nivel regional se observă câteva particularități ce țin de migrația urban-rural. În Regiunea Vest, contrar tendinței de la nivel național de scădere a populației din rural (-0,4%, -38.310 persoane), populația din zona rurală a crescut cu +10.276

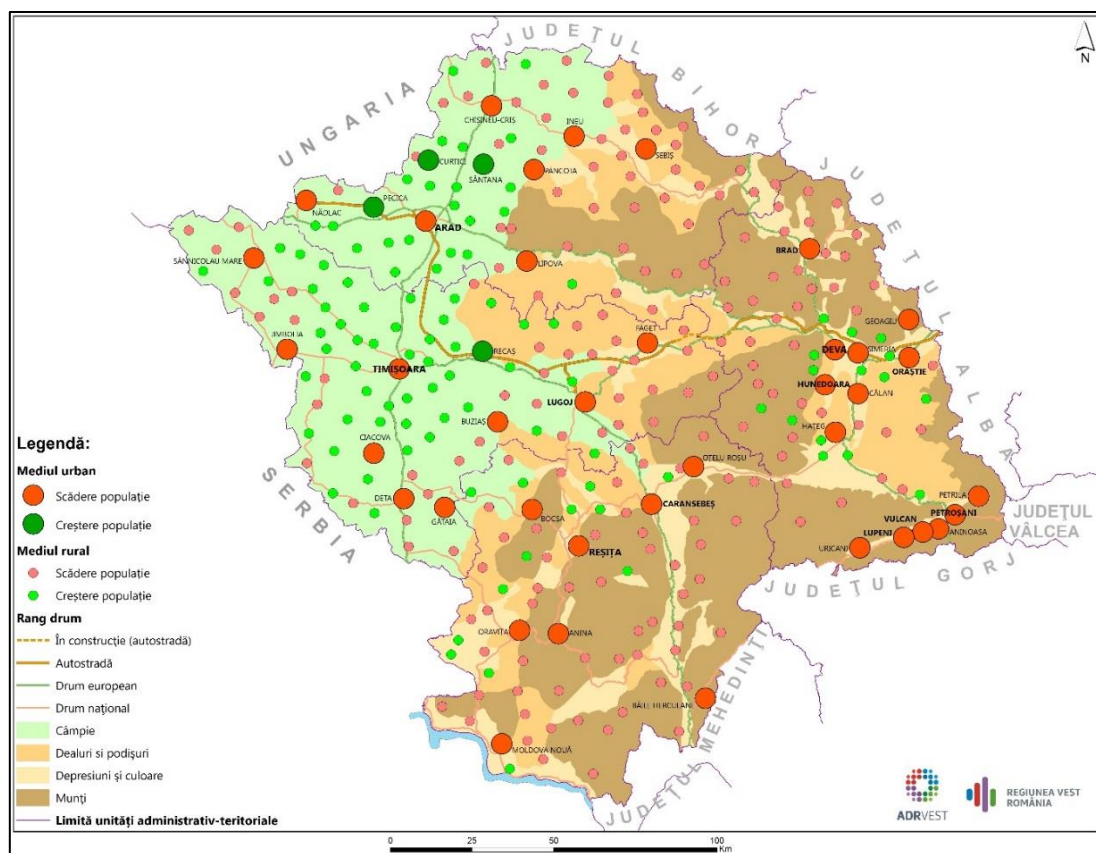
persoane (+1,4%). De asemenea, creșteri ale populației din rural au înregistrat și regiunile Nord-Vest, Centru, Nord-Est și București-Ilfov. Creșterea din rural a fost influențată de **migrația populației dinspre urban în zonele periurbane**, adică în acele zone de polarizare ale marilor centre urbane.

Analizând harta de mai jos se observă o gravitare a așezărilor rurale cu un număr mare de populație în jurul orașelor mari ale Regiunii Vest (Timișoara, Arad, Deva,

Hunedoara), îndeosebi în acele zone rurale situate în proximitatea orașului, spațiul urban fiind capabil de a oferi locuri de muncă și anumite facilități pe care spațiul rural nu le deține fiind ideale pentru acest segment al populației migratoare dinspre spațiul rural spre cel urban; satele din apropierea orașelor mari tind tot mai mult

să aibă funcția de „localități-dormitor”, deoarece acestea pot adăposti populația navetistă care muncește la oraș și care a preferat să nu își schimbe mediul de reședință. De asemenea, o infrastructură de transport bine pusă la punct (drumuri, căi ferate) poate facilita accesul rapid al populației navetiste.

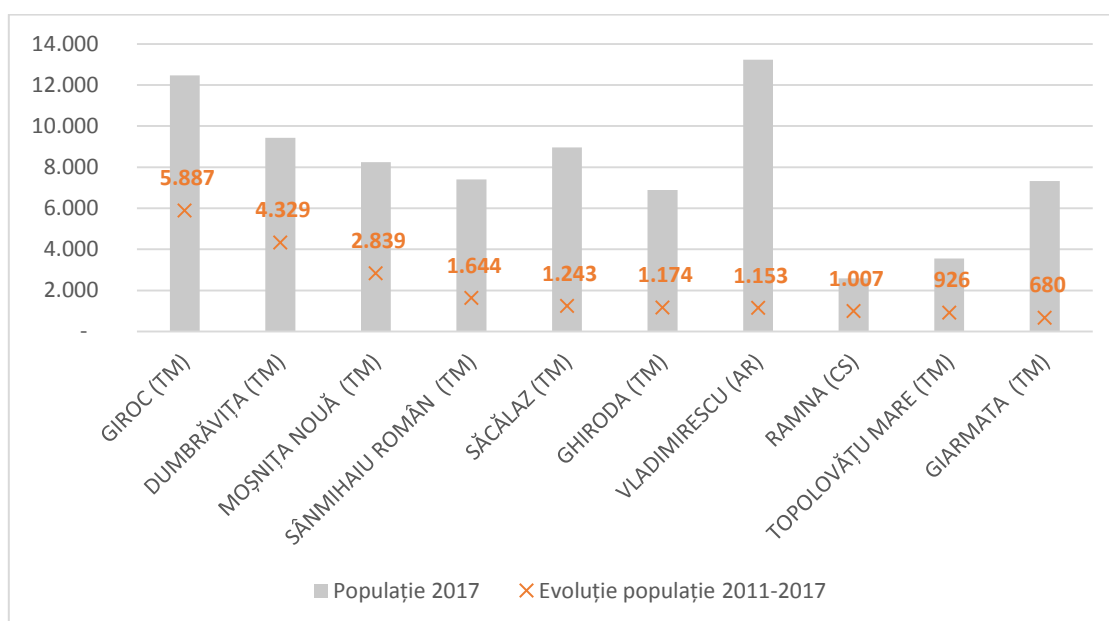
Harta 44 – Evoluția populației în Regiunea Vest, după mediul de reședință, în perioada 2011-2017

Cele mai mari creșteri ale numărului de locuitori aparțin localităților rurale din vecinătatea marilor orașe din regiune, iar printre primele 10 ca și creștere, 8 sunt localități din jurul Timișoriei, cel mai mare centru urban al regiunii. Dintre acestea, cea mai mare creștere au avut-o localitățile

Giroc (+5.887) și Dumbrăvița (+4.329). Localitatea Vladimirescu (județul Arad) se remarcă ca și una din comunele cu cel mai mare număr de locuitori din România – 13.228 locuitori, având o creștere de 1.153 locuitori în perioada mai sus menționată.

Fig. 96 – Topul localităților rurale din Regiunea Vest, după numărul populației (2017)

Sursa: Tempo Online, POP107A

După numărul locuitorilor, 43% din unitățile administrativ-teritoriale (UAT) din mediul rural sunt de mărime medie spre mică (1.000-2.500 loc.), iar 38% sunt de mărime medie spre mare (2.500-5.000 loc.). 4% din

UAT-urile rurale au sub 500 locuitori, acestea fiind răspândite predominant în zona montană înaltă, greu accesibilă. 8% din UAT-uri rurale sunt de mărime mare și foarte mare (peste 5.000 loc.).

Tabelul 75. Categoriile de localități, după numărul populației UAT-urilor

CATEGORIE NUMĂR LOCUITORI	NUMĂR UAT-URI	PONDERE UAT-URI
Sub 500	10	4%
500-1.000	21	7%
1.000-2.500	122	43%
2.500-5.000	107	38%
5.000-10.000	19	7%
Peste 10.000	2	1%
TOTAL	281	100%

Sursa: Tempo Online, 107A, calculele autorilor

Sub aspect spațial, cele mai mari comune din punctul de vedere al numărului locuitorilor se găsesc în partea de vest a regiunii (subdiviziunile Câmpiei de Vest) în județele Arad și Timiș, satele fiind în principal de mărime medie (2.500-5.000

locuitori), acestea fiind, în mare parte, localitățile din rural care au înregistrat o creștere a populației. În județele Caraș-Severin și Hunedoara, satele nu depășesc 5.000 de locuitori, fiind de mărime medie spre mică și așezate în culoare și depresiuni,

dar și în spațiul montan, de exemplu în M-ții Metaliferi și M-ții Bihorului (nordul județului Hunedoara). În acest spațiu

geografic, majoritatea satelor au înregistrat scăderi ale populației.

10.2. Agricultură din Regiunea Vest

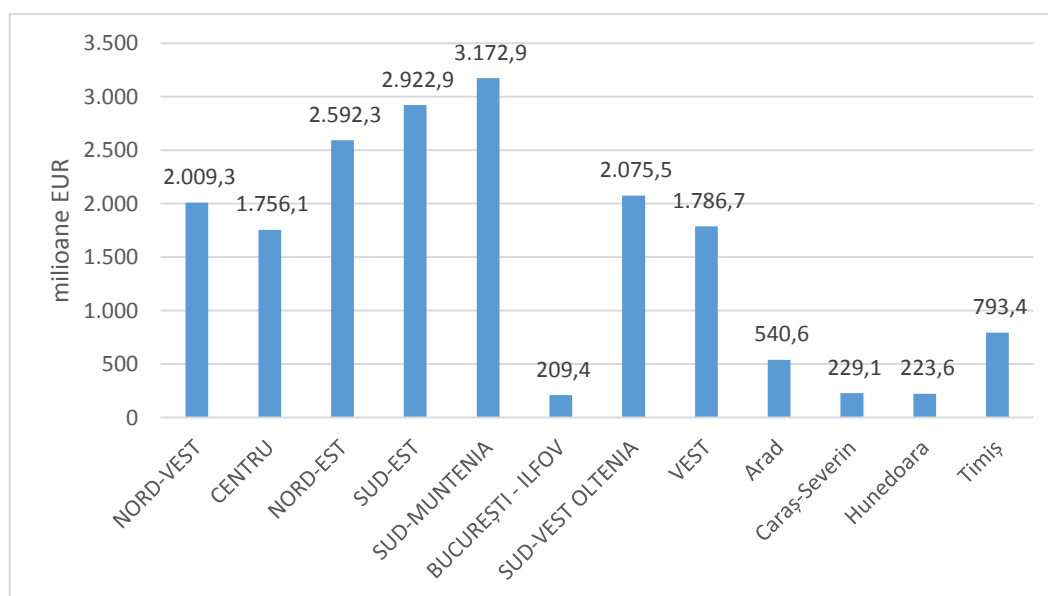
Uniunea Europeană este recunoscută pentru tradițiile culinare, în timp ce produsele agricole fac parte de identitatea culturală și regională a Europei.

Extinderea teritorială a Europei include o varietate mare de practici și produse agricole, iar în ultimii ani, s-au produs schimbări în ceea ce privește informarea consumatorilor cu privire la originea

produselor, alegerea produselor regionale și specialitățile tradiționale.⁸²Agricultura reprezintă o ramură economică importantă, atât pentru România, cât și pentru Regiunea Vest.

În anul 2017, **valoarea producției agricole** era în România de 16,5 mld. EUR, iar în **Regiunea Vest** de **1,8 miliarde EUR**, adică 10,8% din totalul național.

Fig. 97 – Valoarea producției agricole, în anul 2017

Sursa: Tempo Online, AGR206A

82

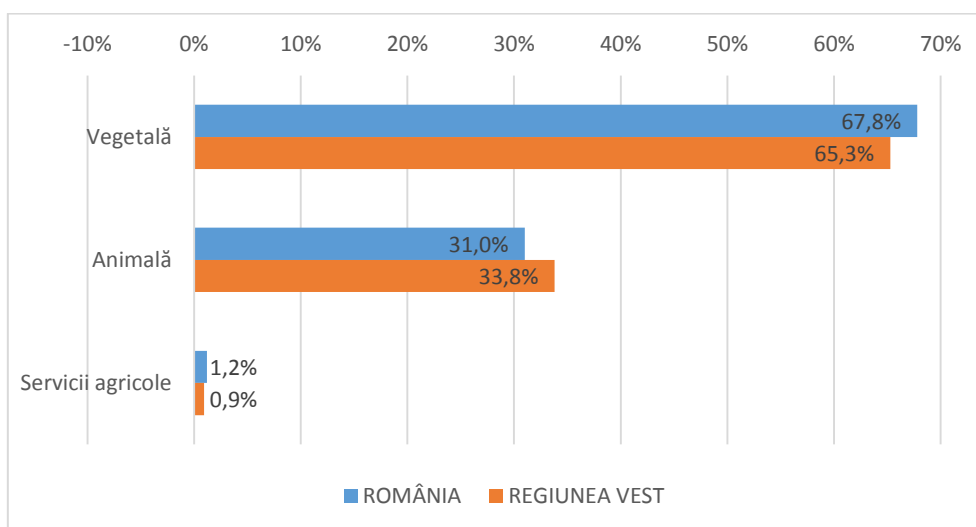
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/921>

[0140/KS-HA-18-001-EN-N.pdf/655a00cc-6789-4b0c-9d6d-eda24d412188](https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/921/0140/KS-HA-18-001-EN-N.pdf/655a00cc-6789-4b0c-9d6d-eda24d412188)

În Regiunea Vest, ramura agricolă predominantă este cea vegetală (65,3% din totalul producției), fiind urmată de cea animală (33,8%), respectiv serviciile agricole

(0,9%). Comparativ cu nivelul național, Regiunea Vest are o pondere mai mare a producției ramurii animale, cu o veche tradiție în acest domeniu.

Fig. 98 – Ponderea producției ramurii agricole, în anul 2017

Sursa: Tempo Online, AGR206A

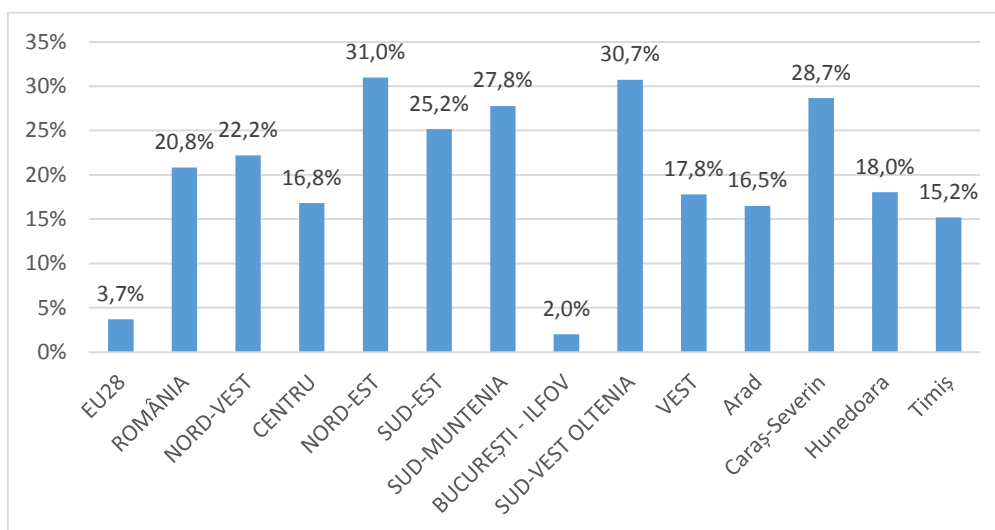
Ponderea populației ocupate în agricultură este un indicator important care arată gradul de mecanizare și tehnologizare a sectorului, fără a fi nevoie de un număr mare de forță de muncă în contextul în care tendința țărilor dezvoltate din UE este ca odată ce se dezvoltă sectorul serviciilor, forța de muncă din domeniul agriculturii se va diminua fără a suferi competitivitatea sectorului agricol.

În Uniunea Europeană, ponderea populației din sectorul agriculturii este foarte mică (3,7%), spre deosebire de România (20,8%), care are una dintre cele mai mari ponderi al forței de muncă din agricultură de la nivelul Uniunii. În Regiunea Vest, în anul 2017, în

agricultură (sursele statistice permit interogarea datelor doar pentru sectorul agricultură, silvicultură și pescuit) lucrau 147.900 persoane, adică 17,8% din totalul populației ocupate. La nivelul județean se remarcă Timișul și Aradul cu valori mai scăzute decât media regională.

În perioada 2011-2017, în toate regiunile României a scăzut numărul populației din sectorul agricultură, acest lucru fiind datorat atât migrației populației care a cauzat o criză generalizată a forței de muncă, dar și dezvoltării firești a economiei românești în sectorul de servicii.

Fig. 99 – Ponderea populației ocupate în agricultură, în anul 2017

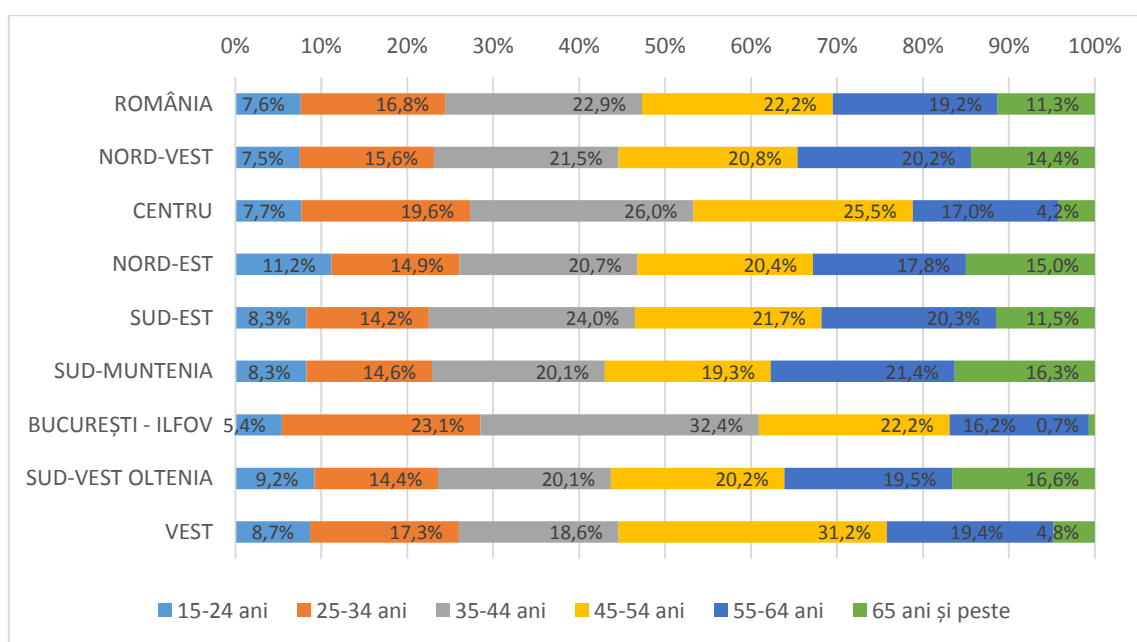

Sursa: Tempo Online, FOM103D; EUROSTAT, lfst_r_lfe2en2

După vârsta populației care lucrează în sectorul agricultură, toate regiunile din România, cu excepția regiunilor Centru și București-Ilfov, au o pondere de mai bine de 50% a persoanelor de 45 de ani și peste, ceea ce înseamnă că acest sector are o forță de muncă îmbătrânită, un exemplu în acest sens fiind regiunea Sud-Muntenia (probabil cea mai performantă regiuni din domeniul

agricol), unde 16,3% din angajați au o vârstă de 65 de ani și peste. Este clar că sectorul nu reușește să atragă suficientă forță de muncă tânără și bine pregătită. Posibile cauze sunt veniturile mici realizate din acest domeniu respectiv investițiile rurale scăzute și neatractive pentru forța de muncă mai tânără.

Fig. 100 – Ponderea populației ocupate în agricultură, după grupa de vârstă, în anul 2017

Sursa: INS – Anuarul Statistic al României, 3.33t

10.3. Structura terenurilor agricole

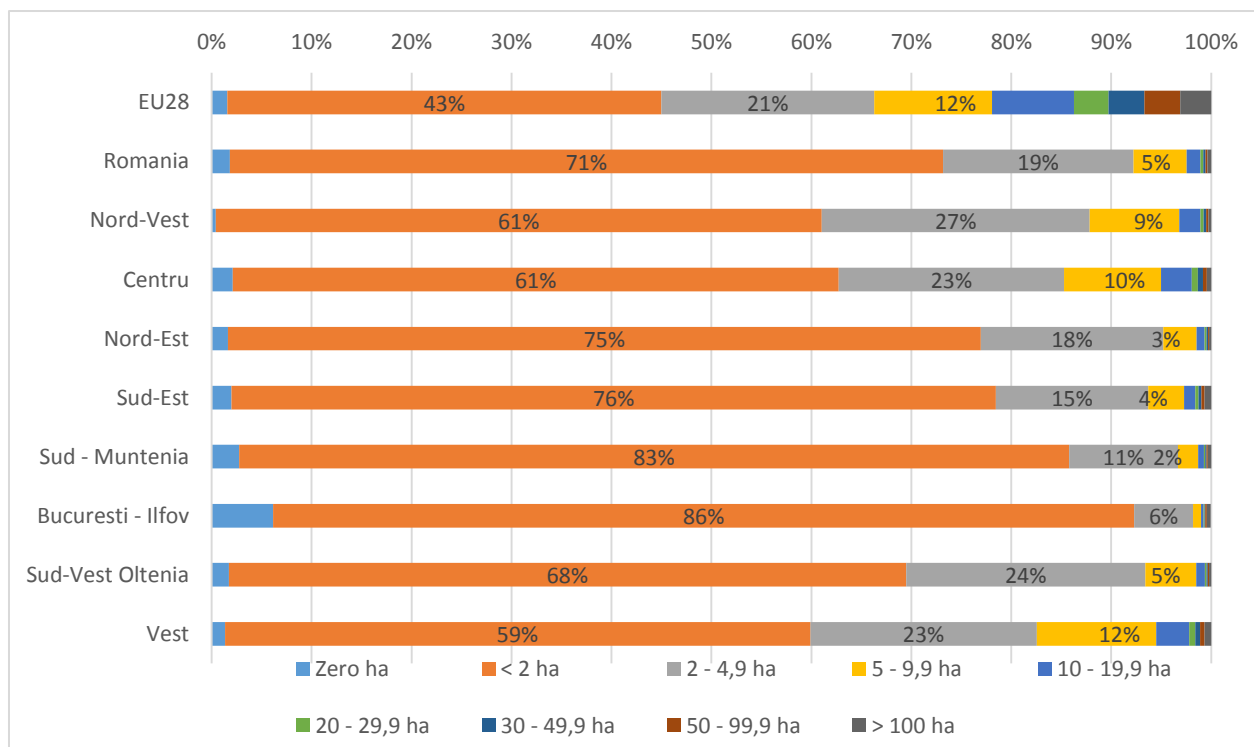
Conform ultimelor date disponibile de la nivel regional (anul 2013), în Regiunea Vest, au fost înregistrate 247.000 exploatații agricole (ferme), adică 6,8% din totalul național de 3.629.660.

Analizând datele statistice referitoare la mărimea exploatațiilor agricole, se poate observa la nivel național o pondere superioară a exploatațiilor agricole mici (71%), de sub 2 ha, valoarea fiind mult mai mare decât cea de la nivelul Uniunii Europene (43%). Aceste date relevă lipsa asocierii respectiv fărâmițarea terenurilor din domeniul agricol în contextul în care, din punct de vedere economic, exploatațiile mici, sunt în general mai necompetitive fiind valorificate în mare parte pentru producția proprie.

Comparativ cu situația de la nivel național, Regiunea Vest are o distribuție mai echilibrată a claselor de mărime a exploatațiilor agricole, distribuția fiind mai aproape de situația de la nivel european decât cea e la nivel național. Aceste date arată un grad mai mare de asociere, ceea ce poate însemna un grad mai mare de tehnologizare respectiv producție pentru scopul valorificării economice.

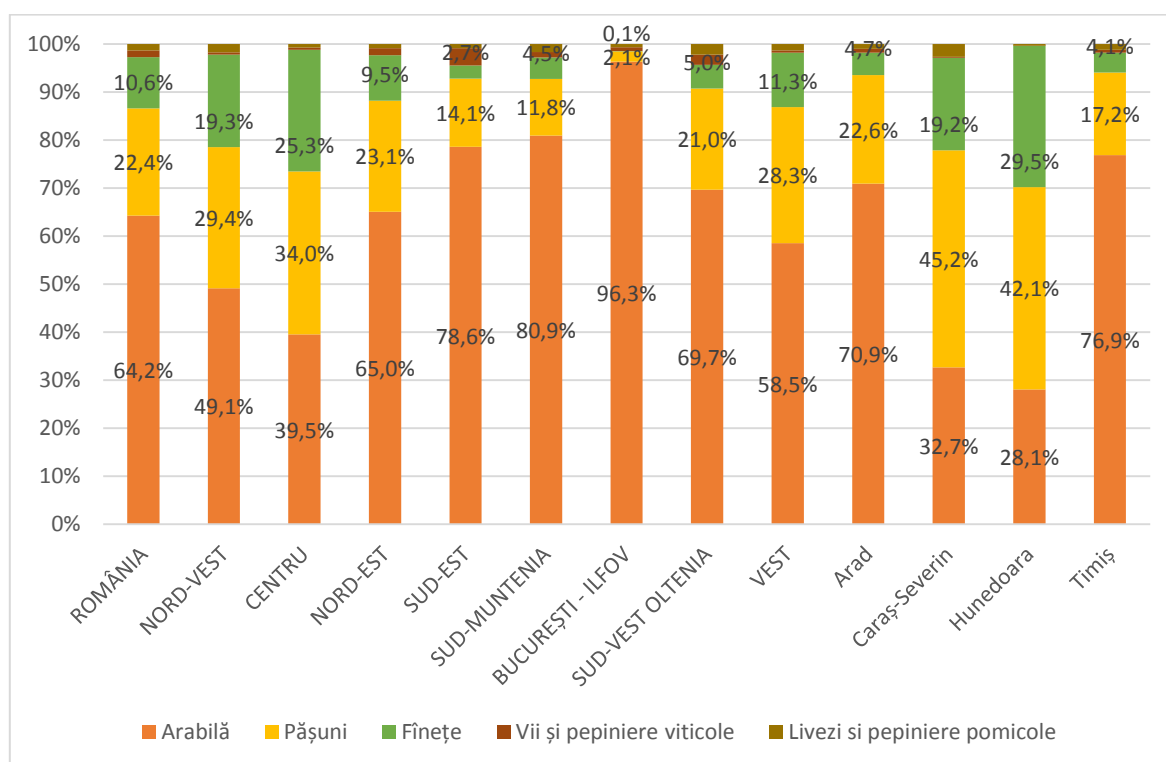
Regiunea Vest deține **12,7% din suprafața agricolă a României**, dispunând de un important potențial de valorificare. **Suprafața agricolă** însumează **1.864.096 ha**, aceasta fiind superioară regiunilor Sud-Vest Oltenia (1.796.634 ha) și București-Ilfov (104.505 ha).

Fig. 101 – Mărimea exploatațiilor agricole, după pondere, în anul 2013

Sursa: EUROSTAT, ef_kvaareg

Fig. 102 – Suprafața agricolă, pe categorii de folosință, anul 2014

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR101A

Privind categoriile de folosință ale suprafeței agricole, se observă următoarele aspecte:

- Regiunea Vest are o pondere mai mare a terenului arabil decât regiunile Nord-Vest și Centru;
- Comparativ cu nivelul național, Regiunea Vest are ponderi superioare ale pășunilor respectiv fânețelor, acestea fiind suprapuse zonelor de relief mai înalte;
- Suprafața agricolă extinsă, îndeosebi în județele Timiș (79,5%) și Arad (63,8%), a constituit o bună premisă pentru dezvoltarea activităților agricole, inclusiv cereale, horticultură și producția animală;
- Dacă în județele Timiș și Arad relieful de câmpie favorizează cultivarea

cerelalelor, în județele Caraș-Severin și Hunedoara, relieful predominant - cel al treptelor mai înalte (munți și dealuri), permite pe de altă parte, dezvoltarea pomiculturii și a creșterii animalelor.

Regiunea deține o pondere destul de modestă ale suprafețelor cultivate cu *viță-de-vie*, aceasta fiind de 3 ori mai mică decât nivelul național; la nivel regional cele mai mari suprafețe sunt în județele Timiș (4.121 ha) și Arad (3.764 ha).

Cu o pondere de 1,4%, Regiunea Vest deține o valoare ușor mai mare a livezilor și pepinierele pomicole decât cea de la nivel național (1,3%). La nivelul județean, acestea sunt întâlnite predominant în județul Caraș-Severin (10.774 ha) și Timiș (8.403 ha).

10.4. Cultivarea plantelor

Cultivarea plantelor reprezintă o ramură dezvoltată a agriculturii în Regiunea Vest. Cele mai reprezentative culturi sunt: *porumbul boabe* (1.693.995 t), *grâul* (1.129.037 t), *legumele* (426.096 t), *floarea soarelui* (291.214 t), *cartoful* (245.311 t), *sfecla de zahăr* (179.322 t) și *rașița* (163.099).

După volumul total al plantelor vegetale, Regiunea Vest se remarcă prin:

- Locul IV la producția de **grâu (1.129.037 t)**, după regiunile Sud-Muntenia (2.985.541 t), Sud-Est (2.290.802 t) și Sud-Vest Oltenia (1.129.037 t).
- Locul IV la producția de **sfeclă de zahăr (179.322 t)**, după regiunile Centru (407.026 t), Nord-Est (366.329 t) și Nord-Vest (196.880 t)
- Locul III la producția de **rașiță (163.099 t)**, după regiunile Sud-Muntenia (733.354 t) și Sud-Est (389.764 t)
- Locul IV la producția de **soia boabe (53.651 t)**, după regiunile Sud-Muntenia (103.564 t), Sud-Est (103.543 t) și Nord-Est (64.379 t).

După productivitatea medie la hectar (kg/ha), Regiunea Vest se remarcă prin:

- Locul I la **grâu (5.274 kg/ha)**, fiind urmată de regiunile Sud-Muntenia

(5.127 kg/ha) respectiv Sud-Est (5.060 kg/ha);

- Locul I la **secară (3.590 kg/ha)**, fiind urmată de regiunile Nord-Est (3.280 kg/ha) și Sud-Muntenia (3007 kg/ha);
- Locul IV la **orz și orzoaică (4.056 kg/ha)**, după regiunile Sud-Muntenia (4.762 kg/ha), Sud-Vest Oltenia (4.438 kg/ha) și Sud-Est (4.230 kg/ha);
- Locul III la **rașiță (2.998 kg/ha)**, după regiunile Sud-Muntenia (3.052 kg/ha) și Sud-Vest Oltenia (2.717 kg/ha).
- Locul III la **sfecla de zahăr (40.261 kg/ha)**, după regiunile Centru (44.247 kg/ha) și Nord-Est (43.481 kg/ha).

Cerealele reprezintă categoria de plante cea mai cultivată din Regiune, în anul 2017 însumând **3.088.080 t**, adică **11%** din totalul național. După volumul total, regiunea ocupă locul IV, după regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est și Sud-Vest Oltenia. Aceste trei regiuni se suprapun Câmpiei Române, cea mai mare câmpie a României. În perioada 2011-2017, toate regiunile înregistrează creșteri ale volumului de cereale, acest lucru fiind datorat în mare parte creșterii productivității.

La nivel regional, județele Timiș respectiv Arad reprezintă principalii producători de cereale, volumul cumulat depășind regiuni precum Nord-Vest sau Centru.

Tabelul 76. Volumul total al cerealelor, în anul 2017

	GRÂU	PORUMB BOABE	ORZ ȘI ORZOICĂ	SECARĂ	TOTAL	EVOLUȚIE 2011-2017
România	10.034.955	14.326.097	1906.703	1.906.703	28.174.458	+39%
NORD-VEST	607.996	1.503.998	161.478	161.478	2.434.950	+53%
CENTRU	377.475	936.383	98.643	98.643	1.511.144	+33%
NORD-EST	643.904	2.473.522	97.468	97.468	3.312.362	+32%
SUD-EST	2.290.802	2.556.307	636.674	636.674	6.120.457	+36%
SUD-MUNTENIA	2.985.541	3.019.963	548.886	548.886	7.103.276	+40%
BUCUREȘTI - ILFOV	83.430	65.152	16.413	16.413	181.408	+61%
SUD-VEST OLTENIA	1.916.770	2.076.777	214.617	214.617	4.422.781	+60%
VEST	1.129.037	1.693.995	132.524	132.524	3.088.080	+23%
Arad	340.468	679.415	49.477	49.477	1.118.837	+31%
Caraș-Severin	68.746	71.260	6.223	6.223	152.452	-13%
Hunedoara	33.087	71.948	1.819	1.819	108.673	-6%
Timiș	686.736	871.372	75.005	75.005	1.708.118	+25%

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR109A

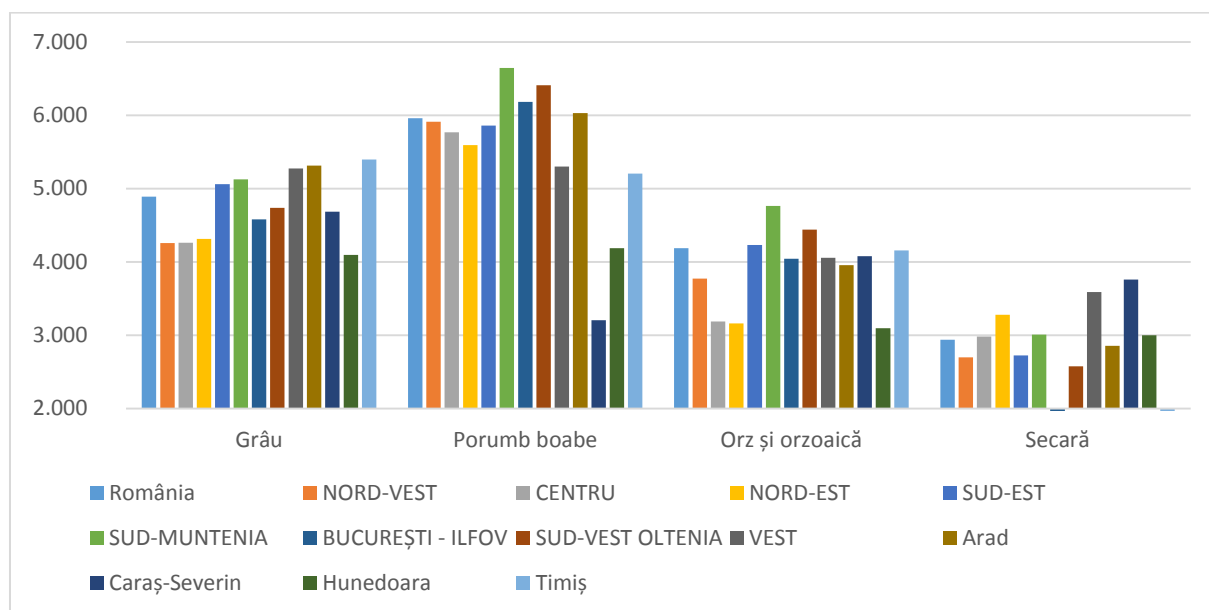
Productivitatea reprezintă un indicator important, deoarece o valoare mare indică un randament mai mare al culturii raportat la hectar. De asemenea, productivitatea este determinată nu doar de condițiile oferite de cadru natural (sol, aer, climă), ci și de aspecte ce țin de gradul de tehnologizare, folosirea de irigații, mărirea exploatației agricole, etc.

Cu toate că volumul total al cerealelor nu ocupă un loc fruntaș între regiunile României, Regiunea Vest are rezultate foarte bune la indicatorul productivității. Acest lucru arată o dezvoltare bună în

sector, deoarece regiunea, cu un teren agricol mai restrâns comparativ cu alte regiuni, reușește să valorifice mai bine producția vegetală, obținând productivități mai mari sau apropiate de media națională.

Plantele uleioase (floarea soarelui, soia și rapița), reprezintă o altă categorie importantă de plante vegetale. Cu un volum total de **507.964 tone**, regiunea a ocupat locul VI, reprezentând **10,2%** din totalul național.

Fig. 103 – Productivitatea medie a cerealelor, în anul 2017

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR110A

Tabelul 77. Volumul total al plantelor uleioase, în anul 2017

	Floarea soarelui	Rapiță	Soia boabe	TOTAL	EVOLUȚIE 2011-2017
România	2.912.743	1.673.327	393.495	4.979.565	+86,4%
NORD-VEST	138.582	71.121	45.225	254.928	+119,8%
CENTRU	30.975	25.868	17.268	74.111	+241,8%
NORD-EST	385.177	104.931	64.379	554.487	+82,0%
SUD-EST	951.432	389.764	103.543	1.444.739	+70,2%
SUD-MUNTENIA	620.495	733.354	103.564	1.457.413	+56,9%
BUCUREȘTI - ILFOV	28.596	22.760	234	51.590	+131,0%
SUD-VEST OLTENIA	466.272	162.430	5.631	634.333	+165,1%
VEST	291.214	163.099	53.651	507.964	+168,2%
Arad	119.415	71.253	9.326	199.994	+205,3%
Caraș-Severin	9.232	11.014	3.471	23.717	+957,9%
Hunedoara	678	516	490	1.684	+50,1%
Timiș	161.889	80.316	40.364	282.569	+134,5%

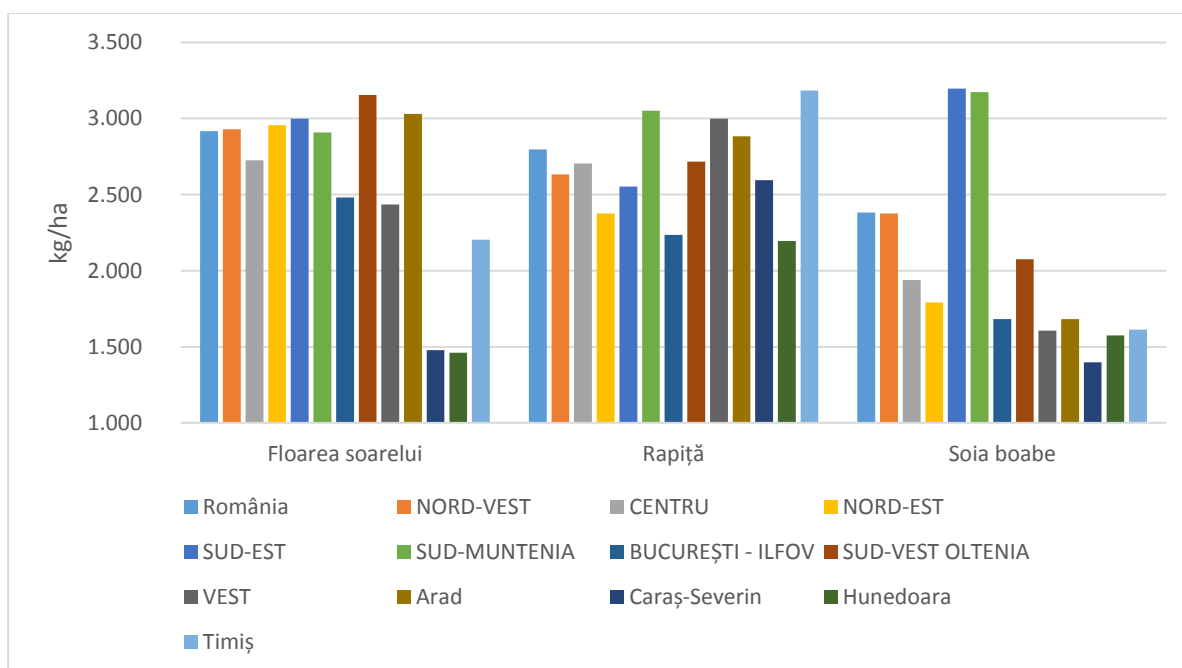
Sursa: TEMPO ONLINE, AGR109A

În perioada 2011-2017, toate regiunile au înregistrat creșteri importante ale volumului producției, regiunea Centru crescând producția de 2,4 ori, iar Regiunea Vest crescând producția de 1,7 ori. Creșterea este datorată evoluției ascendente ale tuturor celor trei categorii de plante.

La nivelul județelor, reprezentativ este județul Timiș.

Pentru plantele uleioase, în anul 2017, regiunea a înregistrat valori peste media națională doar la rapiță, floarea soarelui, cât și soia boabe având o productivitate sub media națională.

Fig. 104 – Productivitatea medie a plantelor uleioase, în anul 2017

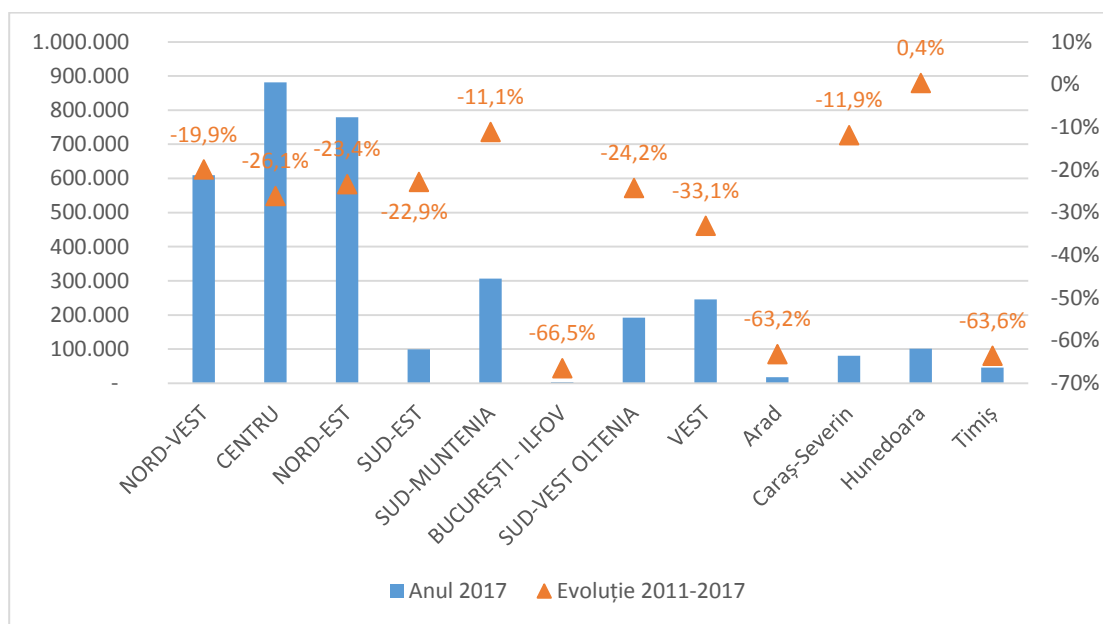
Sursa: TEMPO ONLINE, AGR110A

În anul 2017, în Regiunea Vest, producția de **cartofi** a fost de 245.311 t, adică 7,9% din totalul național. În perioada 2011-2017, toate regiunile au înregistrat scăderi ale producției de cartofi, scăderea de la nivel regional (-33,1%) fiind mai mare decât cea de la nivel național (-24,0%).

Regiunea Vest nu reprezintă o zonă tradițională pentru producția cartofului, în

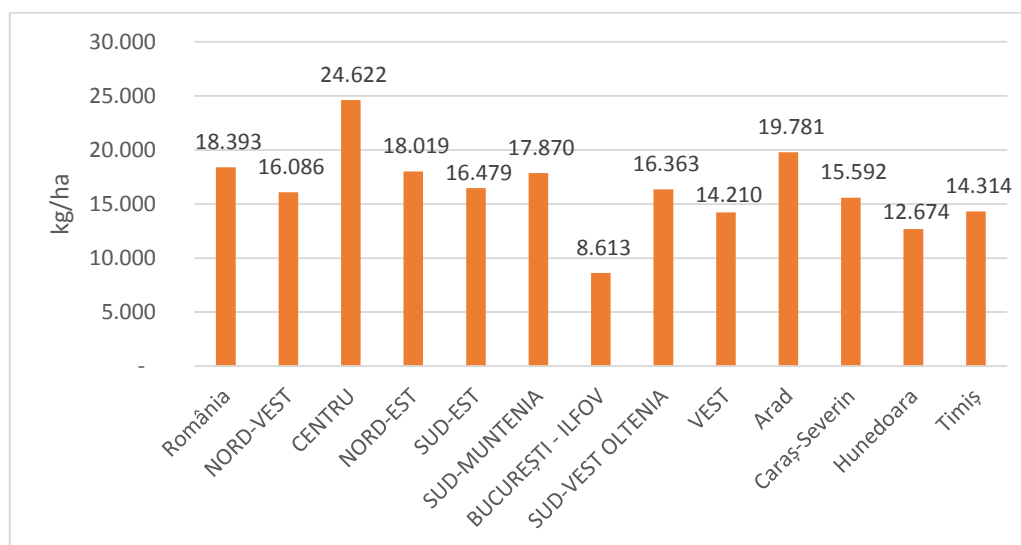
termeni de productivitate, în anul 2017 s-a înregistrat o valoare de 14.210 kg/ha, acesta fiind sub media națională de 18.393 kg/ha. Valoarea producției medii a cartofului la hectar a depășit doar regiunea București-Ilfov. La nivel regional, doar județul Arad a înregistrat o producție medie mai mare decât valoarea de la nivel național.

Fig. 105 – Producția de cartofi, în anul 2017

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR109A

Fig. 106 – Productivitatea medie a cartofului, în anul 2017

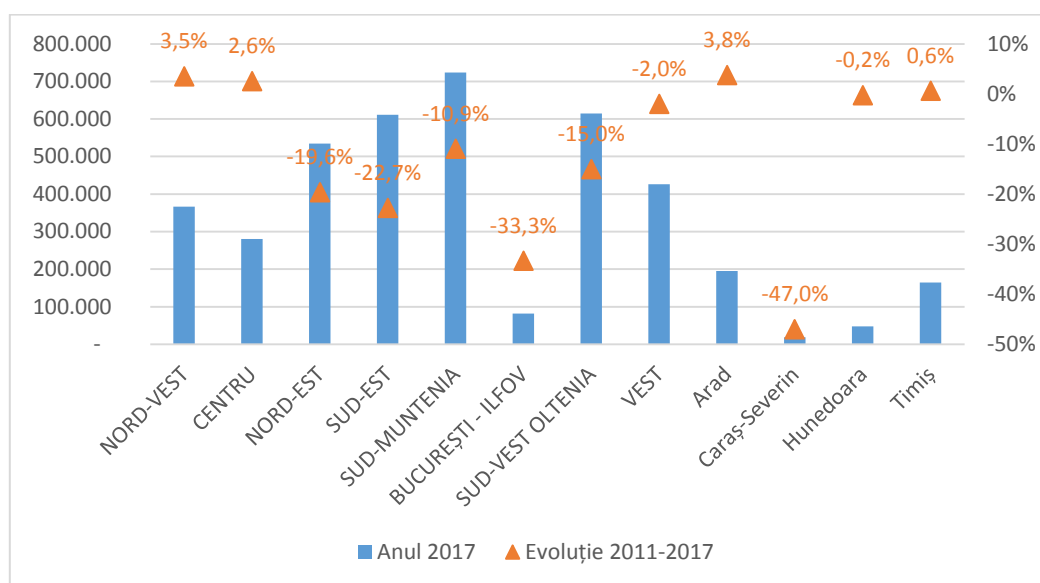

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR110A

Legumele au o importanță majoră pentru dieta sănătoasă a omului. În anul 2017, producția de legume a regiunii a însumat 426.096 t. Comparativ cu anul 2011, producția a înregistrat o scădere de -2%,

aceasta fiind datorată diminuării producției de legume din județele Caraș-Severin și Hunedoara. În această perioadă, cea mai mare creștere a avut-o județul Arad (+3,8%).

Fig. 107 – Producția de legume, în anul 2017

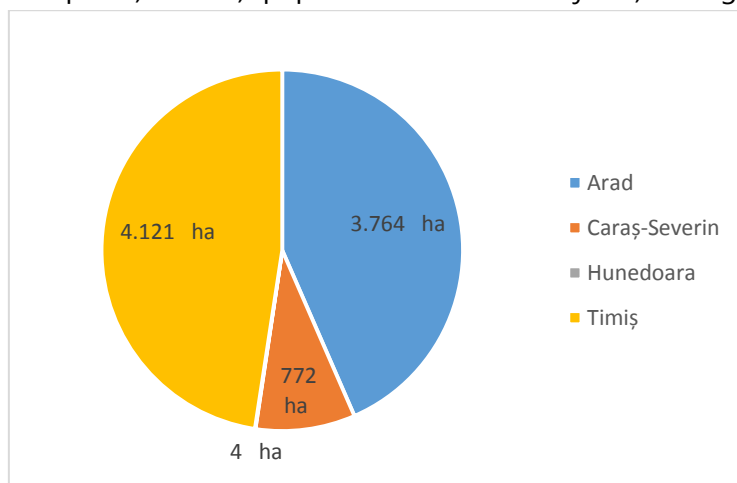

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR109A

În Regiunea Vest, suprafața viilor și pepinierele viticole este 8.661 ha, din care majoritatea sunt prezente în județele Timiș și Arad. În județul Caraș-Severin suprafața

ocupată cu vii este mult mai restrânsă (772 ha), iar în jud. Hunedoara, fondul funciar arată doar o suprafață de 4 ha ocupată cu vii.

Fig. 108 – Suprafața viilor și pepinierele viticole din județele Regiunii Vest

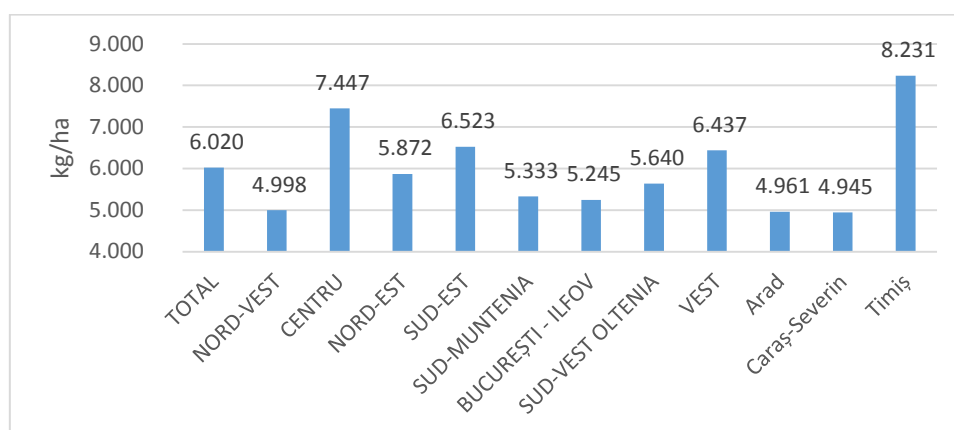
Sursa: TEMPO ONLINE, AGR101A

Activitatea viticolă din Regiunea Vest are o îndelungată tradiție, acest sector de activitate având o bună dezvoltare în ultimii ani, dovadă a acestui fapt fiind creșterea suprafeței cu vii, în perioada 2011-2014,

Regiunea Vest și Nord-Est având cea mai mare creștere a suprafețelor (+3,1%). Acest fapt este datorat în mare parte fondurilor europene, cu ajutorul cărora s-au plantat noi suprafețe cu vie.

Fig. 109 – Productivitatea medie a viței de vie, în anul 2017

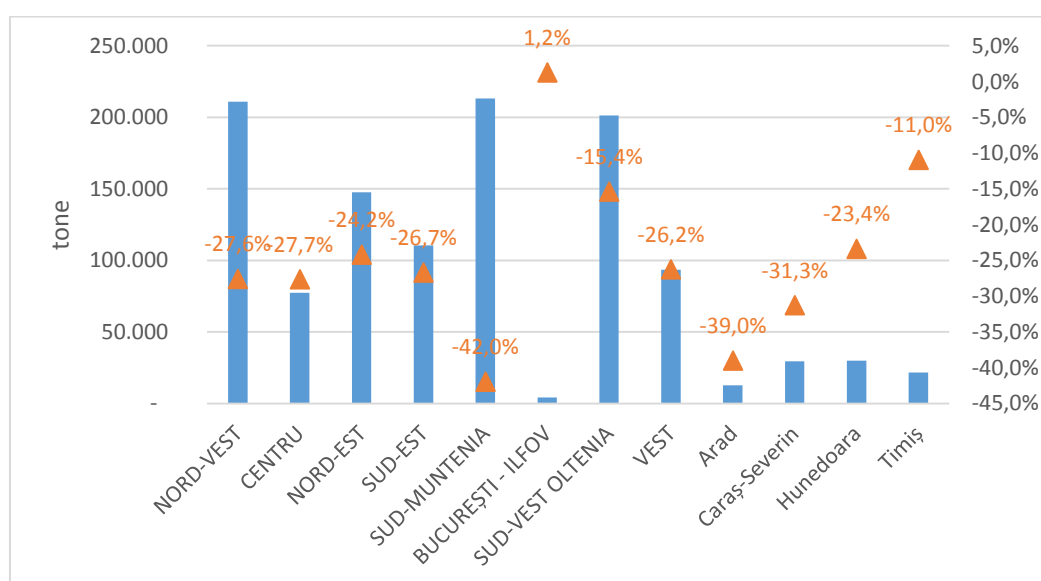

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR113A

Prin favorabilitatea unor anumiți factori oferiți de cadrul natural (zone de dealuri, anumite soluri nisipoase, fertile pentru vița de vie, zone de câmpie în care durata de strălucire a soarelui este mai mare), Regiunea Vest deține un important potențial de valorificare a acestei culturi. În anul 2017, producția medie de struguri a Regiunii Vest era de 6.437 kg/ha, fiind depășită doar de Regiunea Centru (7.447 kg/ha) și Sud-Est (6.523 kg/ha).

În anul 2017, în Regiunea Vest, producția totală de **fructe** a fost de 93.581 tone, aceasta fiind mai mică decât anul 2011 cu aproximativ -26,2%. Cu excepția regiunii București-Ilfov, în perioada 2011-2016, toate regiunile au înregistrat scăderi ale producției de fructe, dintre care cele mai importantă scădere a avut-o regiunea Sud-Muntenia (-42,0%), acesta fiind și regiunea care în mod tradițional produce cea mai mare cantitate de fructe din România.

Fig. 110 – Producția de fructe, în anul 2017

Sursa: TEMPO ONLINE, AGR115A

10.5. Creșterea animalelor (zootehnia)

Creșterea animalelor are o pondere importantă în agricultura românească, reprezentând una dintre activitățile de bază în sectorul rural. Deși efectivele de animale existente sunt exploatate în mod eficient, există un potențial de creștere a producției

animale nevalorificat încă, dat de suprafața de pășuni și fânețe existentă în regiune. Principalele animale crescute în Regiunea Vest sunt păsările (5.292.553 capete), ovinele (1.461.659 capete) și porcinele (919.331 capete).

Tabelul 78. Numărul animalelor din Regiunea Vest și România, în anul 2017

	NUMĂR REGIUNEA VEST	NUMĂR ROMÂNIA
Bovine	157.285	2.011.128
Vaci și bivolițe	92.933	1.175.163
Porcine	919.331	4.406.014
Ovine	1.461.659	9.981.859
Caprine	78.996	1.503.270
Cabaline	22.889	480.740
Păsări	5.292.553	73.288.712
Familii de albine	165.727	1.602.453
Iepuri	46.880	278.329
Total	8.238.253	94.727.668

Sursa: Tempo Online, AGR201A

În anul 2017, raportat la nivelul național, Regiunea Vest deținea 20,9% din totalul porcinelor, 14,6% din totalul ovinelor, 16,8% din totalul iepurilor și 10,3% din totalul familiilor de albine.

În anul 2017, cele mai importante date ale producției agricole animale din Regiunea Vest sunt următoarele:

- 25,7% din totalul greutateii în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum – porcine

- 14,6% din totalul greutateii în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum – total animale
- 14,8% din totalul producției de lână
- 12,0% din totalul greutateii în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum – ovine și caprine
- 11,9% din totalul producției de miere extrasă
- 10,4% din producția de lapte oaie și capră

Tabelul 79. Producția agricolă animală, în anul 2017

CATEGORII DE PRODUSE AGRICOLE ANIMALE	UNITĂȚI DE MĂSURĂ	ROMÂNIA	REGIUNEA VEST	% DIN TOTAL RO
Greutatea în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum-total	Tone greutate vie	1.461.903	214.036	14,6%
Greutatea în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum-bovine	Tone greutate vie	196.458	13.317	6,8%
Greutatea în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum-porcine	Tone greutate vie	583.146	150.116	25,7%
Greutatea în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum-ovine și caprine	Tone greutate vie	116.001	13.938	12,0%
Greutatea în viu a animalelor destinate sacrificării pentru consum-păsări	Tone greutate vie	565.705	36.631	6,5%
Producția de lapte (inclusiv consumul vițelilor)-total (fizic)	Mii hectolitri	46.615	3.903	8,4%
Producția de lapte (inclusiv consumul vițelilor)-de vacă și bivoliță (fizic)	Mii hectolitri	40.564	3.272	8,1%
Producția de lapte (exclusiv consumul vițelilor)-total (fizic)	Mii hectolitri	43.082	3.633	8,4%
Producția de lapte (exclusiv consumul viteilor)-vacă și bivoliță (fizic)	Mii hectolitri	37.030	3.002	8,1%
Producția de lapte-oaie și capră (fizic)	Mii hectolitri	6.051	631	10,4%
Producția de lână	Tone	22.401	3.306	14,8%
Producția de ouă	Milioane bucati	5.996	526	8,8%
Producția de miere extrasă	Tone	30.177	3.590	11,9%

Sursa: Tempo Online, AGR202A

10.6. Îmbunătățiri funciare

Irigațiile au o importanță deosebită pentru agricultură deoarece se asigură aprovizionarea cu apă în vederea asigurării independenței atunci când condițiile meteorologice sunt nefavorabile.

În România, suprafața terenurilor agricole amenajate cu lucrări de irigații este insuficientă comparativ cu suprafața

agricolă totală. În perioada 2011-2017, dezvoltarea infrastructurii de irigații a fost negativă, în toate regiunile României. Cu atât mai mult, suprafața agricolă udată efectiv cu cel puțin o udare reflectă starea dezastruoasă a infrastructurii de irigații din România, fiind udată efectiv doar 7% din suprafața pe care sunt amenajate irigații. Regiunea Vest deține doar 1,7% din totalul suprafețelor amenajate pentru irigații.

Tabelul 80. Suprafața terenurilor agricole amenajate cu lucrări de irigații

	Anul 2011	Anul 2017	% din total RO (2017)	Suprafața agricolă irigată efectiv cu cel puțin o udare	Evoluție 2011-2017
	ha				
România	3.047.460	3.045.177	100%	211.586	-2.283
NORD-VEST	17.627	17.627	0,6%	:	:
CENTRU	15.039	14.956	0,5%	275	-83
NORD-EST	135.294	135.292	4,4%	13.098	-2
SUD-EST	1.163.968	1.163.332	38,2%	138.765	-636
SUD-MUNTENIA	1.040.458	1.039.455	34,1%	37.847	-1.003
BUCUREȘTI - ILFOV	49.204	49.150	1,6%		-54
SUD-VEST OLTENIA	573.012	572.729	18,8%	20.241	-283
VEST	52.858	52.636	1,7%	1.360	-222
Arad	28.150	27.951	:	:	-199
Caraș-Severin	:	:	:	:	:
Hunedoara	9.588	9.588	:	:	-23
Timiș	15.120	15.097	:	1.360	-2.283

Sursa: Tempo Online, AGR102A

10.7. Infrastructura agricolă

Infrastructura specifică desfășurării activității agricole este dată în primul rând de parcul de tractoare și mașini agricole, acestea asigurând modernizarea și

mecanizarea acestei activități, cât și depozitele de cereale și/sau punctele de colectare.

În anul 2017, Regiunea Vest deținea 14,8% din infrastructura de tractoare și mașini principale din agricultură, ocupând locul III, după regiunile Nord-Vest și Sud-Muntenia. Corelat cu suprafața agricolă a Regiunii Vest, se poate spune că infrastructura de mașini agricole este dezvoltată.

Cu excepția Regiunii Sud-Est, toate regiunile au înregistrat creșteri ale

numărului parcului de tractoare și mașini agricole, acest lucru fiind datorat în mare parte fondurilor europene puse la dispoziția fermierilor pentru înnoirea infrastructurii. La nivel regional, jud. Timiș deține cel mai mare număr de tractoare și mașini agricole (29.142), urmat de județele Caraș-Severin (20.905), Arad (20.351) și Hunedoara (10.607).

Tabelul 81. Parcul de tractoare și mașini agricole principale din agricultură

	Anul 2011	Anul 2017	% din total RO (2017)	Evoluție 2011-2017
	număr			
România	477.457	546.781	100%	+14,5%
NORD-VEST	75.517	97.770	17,9%	+29,5%
CENTRU	62.983	73.109	13,4%	+16,1%
NORD-EST	52.723	66.800	12,2%	+26,7%
SUD-EST	57.400	56.756	10,4%	-1,1%
SUD-MUNTENIA	89.577	97.332	17,8%	+8,7%
BUCUREȘTI - ILFOV	4.029	4.070	0,7%	+1,0%
SUD-VEST OLTENIA	64.294	69.939	12,8%	+8,8%
VEST	70.934	81.005	14,8%	+14,2%
Arad	18.758	20.351	:	+8,5%
Caraș-Severin	12.350	20.905	:	+69,3%
Hunedoara	10.927	10.607	:	-2,9%
Timiș	28.899	29.142	:	+0,8%

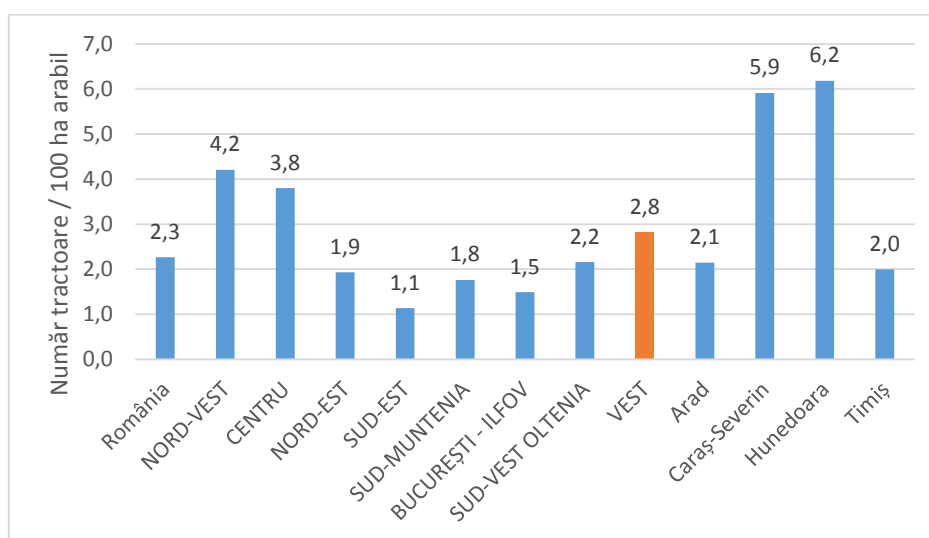
Sursa: Tempo Online, AGR103A, calculele autorilor

Gradul de dezvoltare al infrastructurii agricole poate fi determinat și prin **numărul tractoarelor aferente la 100 ha teren arabil**. Datele statice aferente acestui indicator relevă faptul că Regiunea Vest are un număr mai mare de tractoare agricole comparativ cu nivelul național (2,8 respectiv 2,3), ocupând locul III după regiunile Nord-Vest și Centru, însă la nivel regional disparitățile sunt importante în sensul în care județele cu cele mai mari suprafețe arabile (Timiș și Arad) au de trei ori mai

puține tractoare decât Caraș-Severin și Hunedoara, acestea fiind județe unde terenurile arabile sunt mult mai restrânse

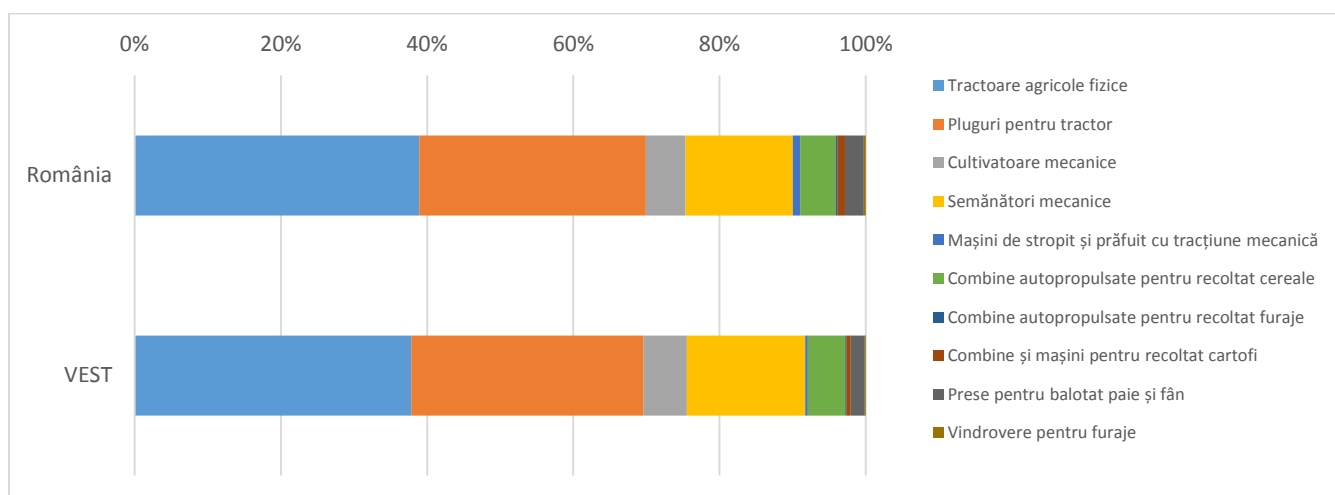
Ponderea utilajelor agricole după tipul acestora arată o distribuție similară a regiunii cu cea de la nivel național. Tractoarele respectiv plugurile pentru tractor reprezintă principalele utilaje folosite în agricultura din România.

Fig. 111 – Numărul de tractoare raportate la 100 ha teren arabil

Sursa: Tempo Online, AGR103A, calculele autorilor

Fig. 112 Ponderea parcului de tractoare și mașini agricole principale din agricultură

Sursa: Tempo Online, AGR103A

10.8. Silvicultura

În Regiunea Vest, pădurile ocupă 31,9% din teritoriu, valoare fiind dată de suprafețele mari împădurite din județele Caraș-Severin și Hunedoara.

Din totalul pădurilor de la nivel național, regiunea Vest ocupă locul III, deținând 16,2%. Pe primele locuri se află regiunile

Centru (19,4%) și Nord-Est (18,3). În perioada 2011-2017, volumul de lemn recoltat a fost relativ constant, fiind corelat cu suprafața de pădure deținută de fiecare regiune. O parte din problemele domeniului silviculturii sunt tratate [n

capitolul localizare geografică și cadru natural.

Tabelul 82. Volumul de lemn recoltat, în perioada 2011-2017

	2011	2014	2017
	Mii metri cubi		
ROMÂNIA	18.705,0	17.889,3	18.315,8
NORD-VEST	2.337,4	2.107,4	2.333,7
CENTRU	4.385,2	4.411,8	3.637,5
NORD-EST	5.167,4	4.668,8	5.333,6
SUD-EST	1.297,5	1.282,3	1.312,9
SUD-MUNTENIA	1.764,6	1.748,4	1.769,6
BUCUREȘTI - ILFOV	74,9	73,7	68,9
SUD-VEST OLTENIA	1.382,9	1.378,9	1.509,9
VEST	2.295,1	2.218,0	2.349,7
Arad	635,4	546,9	658,7
Caraș-Severin	772,5	808,4	771,2
Hunedoara	593,4	594,7	621,5
Timiș	293,8	268,0	298,3

Sursa: Tempo Online, AGR306A

În Regiunea Vest, în anul 2017, în sectorul silviculturii⁸³ activau 359 de companii (7,1% din total RO), cu un număr de angajați de 3.211 persoane (8,0% din total RO). Cifra de afaceri din acest sector era în jur de 100 de milioane de EUR. După cum se observă din tabelul de mai jos, Regiunea nu face parte

din cei mai importanți jucători de pe piața acestui sector. Datele sintetizate din tabelul de mai jos au fost extrase din aplicația Lista Firmelor, filtrându-se companiile după criteriile precum numărul angajaților să fie de minim 1 persoană iar cifra de afaceri să fie de minim 1 EUR.

Tabelul 83. Date economice ale sectorului de silvicultură din Regiunea Vest

	ROMÂNIA	REGIUNEA VEST	% DIN TOTAL RO
Număr firme	5.033	359	7,1%
Angajați	40.333	3.211	8,0%
Cifra de afaceri (EUR)	1.393.072.413	97.553.642	7,0%
Profit (EUR)	145.710.702	7.148.824	4,9%
Pierderi (EUR)	29.444.666	2.195.839	7,5%
Productivitate personal (EUR)	63.669	53.072	83,4%

Sursa: Lista Firmelor

⁸³ Coduri CAEN 0210 Silvicultura și alte activități forestiere, 0220 Exploatarea forestieră, 0230 Colectarea

produselor forestiere nelemnoase din flora spontană, 0240 Activități de servicii anexe silviculturii

10. ZONE MINIERE ȘI ORAȘE INDUSTRIALE PROPUSE PENTRU FONDUL DE TRANZIȚIE JUSTĂ (FTJ)

10.1. JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN – POTENȚIALE ZONE BENEFICIARE DE FINANȚARE PRIN FTJ

Delimitarea arealului

Județul Caraș-Severin s-a bucurat de o tradiție minieră și industrială de timpuriu, cu mult înainte de începuturile Epocii Moderne. Resursele naturale abundente și variate, îndeosebi cărbuni și minereuri feroase și neferoase, au condus către urbanizarea și industrializarea puternică a teritoriului județului, devenind reper pentru industria siderurgică și metalurgică la nivel național și internațional. Procesul socialist de industrializare a creat centre urbane construite în jurul unei singure industrii, ba chiar în jurul unei singure întreprinderi. Dacă în anii 1930, doar Reșița se califica drept oraș monoindustrial pe teritoriul actual al României, după anii 1960 numărul acestora a crescut foarte mult.

Schimbările puternice care au avut loc în România în ultimele decenii au lăsat amprente puternice asupra județului, care deși considerat unul bogat, a intrat într-un declin accentuat al mediului social și economic până în zilele noastre.

Orașele din județul Caraș-Severin în care au existat activități industriale masive sunt Reșița, Bocșa, Oțelu Roșu, Anina, Oravița și

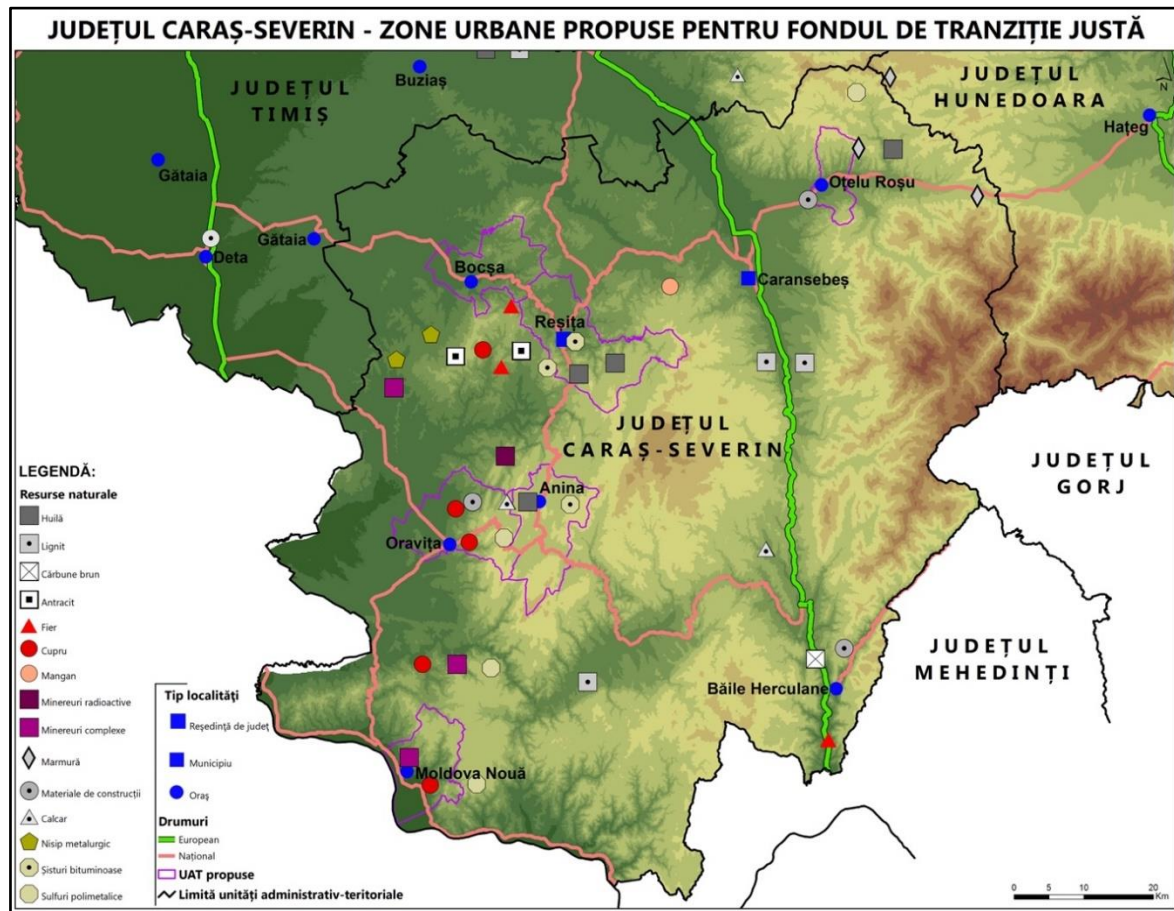
Moldova Nouă. De asemenea, activități miniere extractive au fost în perimetrul acestor orașe, în mediul rural, unde au fost descoperite resursele naturale.

Pe raza județului Caraș-Severin se conturează câteva areale industriale distincte, în care sunt cuprinse atât orașele în care s-a dezvoltat industria grea, intens consumatoare de energie, cât și arealele în care s-au exploatat resursele naturale:

- Zona industrială Reșița-Bocșa, complexe industriale siderurgice și metalurgice, cu zona de exploatare a minereurilor feroase în Dognecea, Ocna de Fier, Lupac;
- Orașul Oțelu Roșu centrat pe industria siderurgică-metalurgică;
- Arealul industrial Oravița-Anina, cu industrie minieră pentru industria energetică;
- Orașul Moldova Nouă, cu industrie concentrată pe minereurile cuprifere.

Harta 45 – Principalele resurse naturale și limitele unităților administrativ-teritoriale urbane propuse pentru Fondul pentru Tranziție Justă din județul Caraș-Severin

Resursele naturale

Complexitatea formațiunilor geologice ce conțin numeroase substanțe utile au redat județului Caraș-Severin un potențial economic însemnat. Exceptând petrolul, există cantități însemnate de rezerve reprezentând 130 de zăcăminte omologate, din care 64 zăcăminte de cărbuni și minereuri, 50 zăcăminte de substanțe nemetalifere și roci utile și 6 zăcăminte de ape industriale, termominerale și plate.

Zăcămintele de cărbuni se găsesc în toate formele sale în cantități însemnate în mai multe areale din județ. Antracitul se găsește

în perimetrul localităților Lupac și Eftimie Murgu.

Huila, cu rezerve semnificative, se găsește în perimetrul Anina, Ponor, Secu și Doman. Rezerve mai reduse se găsesc în arealul Bigăr, Cozla și Rusca Montană.

Cărbunele brun se află în zăcământul de la Mehadia. Lignitul, cu o importanță a rezervelor mai ales locală, se găsește în perimetrul localităților Caransebeș, Ilova, Goleț și Dalboșeț.

În strânsă legătură cu structurile geologice, rezerve mari de șisturi bituminoase se găsesc în arealul Anina-Doman-Secu.

Minerurile feroase reprezintă o resursă importantă a județului. Acestea se găsesc pe arii extinse, cu precădere la Ocna de Fier în apropiere de orașul Bocșa, Dognecea, Rușchița și Băuțar dar și la Topleț.

Manganul se găsește la Delinești, magnetită și cuarț întâlnim în arealul Topleț iar răzleț întâlnim rezerve de molibden.

Minerurile neferoase au o răspândire largă pe teritoriul județului. Cele mai importante rezerve sunt cele de azbest, în perimetrul depresiunii Bozovici (Bozovici, Borlova, Voislova, Buchin), de talc (se află în zona Marga-Voislova), de pegmatite (pe teritoriul localităților Delinești, Var, Măgura, Măru, Voislova, Băuțar, Bucova).

Aspecte privind industria grea a județului

Industria energetică era centrată pe exploatarea de cărbuni, asupra huilei care are o putere calorică ridicată (6.200 – 7.200 – 8.500 kcal/kg). Huila spălată era destinată cocseriei din centrul metalurgic Reșița, iar cărbunii necocsificabili erau utilizați în termocentrale (Reșița și Anina). În perioada 1970-1980 în județul Caraș-Severin se producea aproximativ 90% din necesarul de cocs al țării.

Industria metalurgică se baza pe exploatarea de fier din perimetrul Ocna de Fier, a manganului extras de lângă Delinești, a argilelor refractare exploatate din perimetrul Anina, a calcarului de la Doman. Au fost construite turnătorii de oțel, fabrică

Foarte importante pentru industria județului o reprezintă rezervele mari de cupru. Zăcămintele cuprifere sunt concentrate în partea de vest a județului, pe aliniamentul Dognecea - Oravița - Sasca Montana – Moldova Nouă.

Uraniul se găsește în rezerve însemnate în arealul Ciudanovița. Plumb și zinc se găsește la Rușchița dar și la Dognecea.

Rezerve auro-argintifere se găsesc în cantități mai reduse în perimetrul exploatărilor Moldova Nouă.

Alte rezerve exploatate sunt cele de argile (din perimetrul Anina, Ohabă), nisip metalurgic (Doclin, Surduc), calcare (Moniom, Reșița, Gârliște), marmură (Rușchița, Bocșa, Ocna de Fier).

de aglomerare a minerurilor, fabrică de produse refractare, furnale mecanizate, fabrici de laminare dar și uzine constructoare de mașini. În anul 1974, județul Caraș-Severin deținea 11,8% din producția de fontă și 14,8% din producția de oțel ale țării.

Industria metalurgică era concentrată istoric în două orașe – Reșița, producând fontă, oțeluri, laminate finite ușoare și grele, respectiv Oțelu Roșu specializat în producția de laminate ușoare, tablă, cilindrii de laminare și oțeluri-beton.

Industria constructoare de mașini s-a concentrat în principal la Reșița, unde s-au

realizat locomotive (cu aburi și diesel, căi ferate, material rulant, turbine cu aburi și generatoare electric, turbosuflante). La Bocșa s-au realizat mașini și utilaje agricole, construcții metalice pentru industriile conexe.

Industria extractivă s-a concentrat în preajma orașelor Oravița, Moldova Nouă și Anina. Minereurile cuprifere și minereurile neferoase erau valorificate în întreprinderi la Moldova Nouă sau Sasca Montană. Șisturile bituminoase erau exploatare la Anina, în termocentrala Crivina, care a funcționat doar până în anul 1987.

Au existat industrii semnificative ale cocseritului în Anina și Reșița, industrie a minereurilor neferoase la Oravița, industria materialelor de construcții în zona Bocșa și industria chimică la Reșița unde se producea var și material anticoroziv.

În anii 1980 când industria funcționa la capacitate maximă existau un număr însemnat de exploatații miniere, fabrici și uzine, care, mai târziu vor fi închise aproape în totalitate. Cel mai mare complex industrial siderurgic și metalurgic este cel de la Reșița, în care activau 15.000 de oameni, la care se adăugau și ale fabrici din industriile conexe.

Activitățile industriale au fost prezente în toate orașele județului. Platforme siderurgice de dimensiuni mari au fost construite, sau cele vechi au fost modernizate pentru a putea face față

cerințelor vremii. Industrializarea a atras după sine și o rată ridicată a urbanizării, populația a crescut semnificativ, cea mai mare parte fiind angrenată în industria mineritului, metalurgică și siderurgică.

La nivelul județului cele mai reprezentative exploatații miniere și platforme industriale au fost: Minele Anina, exploatarea cuprifera Moldova Nouă, exploatarea de uraniu de la Ciudanovița-Lișava, minele de la Ocna de Fier, Dognecea, Lupac, Doman din perimetrul Bocșa-Reșița, uzinele constructoare de mașini de la Reșița, combinatele siderurgic și metalurgic Reșița, Combinatul metalurgic Bocșa, Combinatul siderurgic Oțelu Roșu, combinatul siderurgic Oravița, termocentrala Anina.

În anii 1970-1980 peste 60% din totalul populației județului era angrenată în industria grea, fie în exploatații miniere, fie în fabrici și uzine. Întreprinderile erau de dimensiuni mamut și existau 24 de întreprinderi industriale. Dintre acestea 5 unități aveau între 1.000 și 2.000 de muncitori, 2 între 2.000 și 3.000 de muncitori, 3 întreprinderi aveau între 3.000 și 5.000 muncitori și 2 unități industriale peste 5.000 muncitori.

Combinatul Siderurgic și întreprinderea constructoare de mașini din Reșița au fost printre cele mai complexe și integrate concentrări de capacități de producție și forță de muncă industrială din țară. Situația platformelor industriale este redată sintetic în tabelul de mai jos.

Tabelul 84. Situația sintetică a principalelor centre industriale din județul Caraș-Severin

Localitate	Domeniu activitate	Număr angajați înainte de 1989	Stare intermediară	Stare actuală
Reșița	Uzinele constructoare de mașini	15.000	4.000 angajați în 2008	Insolventă
	Complexul siderurgic	15.000	3.000 în anii 2.000	800 angajați
	Exploatații miniere	1.000 – 1.500		Închis
Anina	Complex siderurgic	4.000		2006
	Exploatații miniere	1.000		inchis
Bocșa	Uzinele mecanice	4.000-5.000	150 angajați in 2004	Închis
	Uzinele construcții metalice	4.000		inchis
	Exploatații minere	1.000 – 1.500		Închis
Moldova Nouă	Exploatare minieră	700-1.000		inchis
	Uzină prelucrătoare	5.000-5.500		Închis
Oravița	Complex metalurgic	3.000		Închis
	Exploatații miniere	1.000		Închis
Oțelul Roșu	Combinat siderurgic	5.000	2.400 angajați în anii 2.000	Va firedeschis cu 350 angajați

În prezent, la nivelul orașelor funcționează mai multe firme din domeniile industriei grele, cu precădere din domeniul metalurgiei. Numărul angajaților angrenați în acest sector este mult diminuat față de perioada socialistă, cea mai mare întreprindere având 781 angajați. Din cele mai importante 10 firme din metalurgie, 5

sunt localizate în Reșița și însumează 940 de angajați. Oțelul Roșu, un fost centru metalurgic important deține 3 firme mari, dar cu un număr redus de angajați. În Bocșa și Moldova Nouă funcționează alte întreprinderi din domeniul metalurgiei și au doar 15 și respectiv 9 angajați.

Tabelul 85. Principalele întreprinderi din domeniul metalurgiei după numărul de angajați și cifră de afaceri în anul 2018

Nume	Cifra de Afaceri (euro)	Număr Angajați	Capital Străin	Domeniu	Localitate
TMK RESITA SA	149.816.283	781	Da	2410	Reșița
DECAYEUX MACHINING SRL	5.071.876	166	Da	2562	Oțelu Roșu
PLASTOMET SA	2.600.797	85	Nu	2511	Reșița
SPALECK SRL	2.076.755	33	Da	2511	Reșița
ACSYS ART TECH SRL	1.235.849	15	Nu	2511	Bocșa
DECAYEUX STR SRL	862.715	25	Da	2550	Oțelu Roșu
LUXURY DECO STAR SRL	511.750	2	Nu	2599	Oțelu Roșu
SUPER STEEL & DESIGN 2009 SRL	450.182	9	Nu	2511	Moldova Nouă
TRIMETAL SRL	413.005	33	Da	2562	Reșița
R.D.IMEX SRL	376.721	8	Da	2562	Reșița

Sursa: Lista firmelor

Aspecte demografice și economice

Populația orașelor centre industriale, se aliniază tendinței naționale de scădere a populației în perioada de după anul 1990. Închiderea platformelor industriale care se suprapune peste o perioadă de tranziție critică, în care s-au pierdut foarte multe locuri de muncă, au condus la pierderi masive de populație (tabel 3). Dacă în anul 1992 municipiul Reșița număra 100.482 locuitori, în anul 2019 numără doar 85.565 locuitori, o scădere cu -14,85% a populației

în 17 ani, scădere apropiată de media județului. Cea mai semnificativă scădere a populației s-a manifestat în orașul Moldova Nouă, care a pierdut peste 21% în perioada analizată, ajungând la 13.152 locuitori în anul 2019. Scăderi importante de populație au fost și în orașele Oravița (-18,68%), Anina (-15,56%). Bocșa și Oțelu Roșu au înregistrat cele mai mici reduceri ale populației, de -6% respectiv -7%.

Tabelul 86. Dinamica populației între anii 1992 și 2019

Unitate teritorial-administrativă	Anul 1992	Anul 2001	Anul 2010	Anul 2019	Evoluția 1992-2019 (%)
Reșița	100.482	97.537	93.959	85.565	-14,85
Anina	10.777	10.617	10.039	9.100	-15,56
Bocșa	20.129	19.900	19.565	18.914	-6,04
Moldova Nouă	16.789	15.720	14.601	13.152	-21,66
Oravița	15.729	15.250	14.144	12.791	-18,68

Oțelu Roșu	13.320	13.382	13.208	12.349	-7,29
Caraș-Severin	374.210	355.265	344.258	318.901	-14,78

Sursa: INSSE

Structura populației pe grupe mari de vârstă relevă o populație îmbătrânită, grupa persoanelor cu vârsta peste 65 ani mai numeroasă față de vârsta persoanelor tinere sub 15 ani. În 2019 grupa sub 15 ani număra la nivelul județului 40.977 persoane, 220.309 persoane pentru grupa cu vârste între 15 și 64, persoane apte de muncă și 57.615 persoane pentru grupa peste 65 ani. Municipiul Reșița are puțin

peste 10.000 persoane în grupa vârstei tinere, în timp ce grupa vârstnică este numărată 14.390 persoane, iar grupa medie este cea mai numeroasă de 61.101 persoane. Cu excepția orașului Bocșa, unde populația tânără de 3.167 persoane este mai numeroasă ca populația grupei vârstnice (2.939 persoane), toate orașele se încadrează tiparului unei populații îmbătrânite.

Tabelul 87. Structura populației pe grupe de vârstă în anul 2019

Unitate teritorial-administrativă	Sub 15 ani	15-64 ani	peste 65 ani
Regiunea Vest	275.684	1.390.219	337.465
Caraș-Severin	40.977	220.309	57.615
Reșița	10.074	61.101	14.390
Anina	1.323	6.367	1.410
Bocșa	3.167	12.808	2.939
Moldova Nouă	1.642	9.463	2.047
Oravița	1.676	9.122	1.993
Oțelu Roșu	1.616	8.706	2.027

Sursa: INSSE

PIB-ul județului Caraș-Severin este cel mai mic din Regiunea de Vest, cu toate că acesta a crescut continuu în ultimii ani (tabel 5). Valoare absolută a fost de 2.086 milioane Euro și a reprezentat doar 12% din totalul regiunii. Se observă faptul că în plină perioadă de tranziție, atunci când unitățile

industriale și minele erau în proces de închidere, PIB-ul județului a fost la unul dintre cele mai scăzute nivele. Puterea de cumpărare raportată la valoarea medie a UE este de doar 50%, indicând slaba performanță economică a județului Caraș-Severin.

Tabelul 88. Evoluția PIB în Regiunea Vest în perioada 2000-2017 (milioane Euro)

Unitate teritorial-administrativă	Anul 2000	Anul 2006	Anul 2012	Anul 2017
Regiunea Vest	3.807	9.799	12.858	17.713
Județul Arad	933	2.322	2.892	4.126

Județul Caraș-Severin	526	1.237	1.549	2.086
Județul Hunedoara	863	1.980	2.362	2.966
Județul Timiș	1.485	4.261	6.056	8.535

Sursa: EUROSTAT

Numărul mediu de angajați din orașele analizate a suferit o scădere dramatică de la începutul anilor 1990 până în anul 2018. Acest fapt se reflectă și la nivel județean, în anul 1990 s-au înregistrat 145.392 angajați, număr care a scăzut continuu, ajungând la minimumul perioadei analizate în anul 2018, când s-au înregistrat doar 52.969 angajați, cu -63,57% mai puțin față de anul de referință.

La nivelul orașelor, cea mai drastică scădere a numărului mediu de angajați a fost în Anina, când în anul 2018 s-au înregistrat doar 557 persoane angajate, ceea ce reprezintă o reducere cu aproape --90% față de anul 1991. A doua scădere semnificativă se manifestă în Oțelu Roșu, unde figurau angajate doar 1.416 persoane,

cu aproape -80% mai puțin ca în anul 1991. Moldova Nouă înregistrează a treia scădere masivă, în anul 2018 erau angajate 2.183 persoane, ceea ce reprezintă cu -72% mai puțin față de anul 1991.

Reșița, Oravița și Bocșa înregistrează reduceri ale persoanelor angajate sub media județului, valorile situându-se în jurul a 50% din numărul de angajați din anul 1991.

Restructurărilor masive din industrie, închiderea minelor, a platformelor industriale, dar și reducerea semnificativă a populației au determinat diminuare a mediului economic care se resimte prin număr redus de angajați.

Tabelul 89. Dinamica numărului mediu de angajați în perioada 1990-2018

Unitate teritorial-administrativă	Anul 1990	Anul 1991	Anul 1999	Anul 2009	Anul 2018	Evoluția 1990-2018 (%)
Caraș-Severin	145.392	117.289	72.489	58.694	52.969	- 63,57
Reșița	:	48.409	29.607	27.251	24.697	-48,98
Anina	:	5.516	2.488	806	557	-89,90
Bocșa	:	7.051	3.923	3.041	3.191	-54,74
Moldova Nouă	:	7.880	6.089	1.808	2.183	-72,30
Oravița	:	4.544	2.491	2.614	2.323	-48,88
Oțelu Roșu	:	7.039	4.584	1.900	1.416	-79,88

Sursa: INSSE

Rata șomajului a variat puternic în ultimele decenii, fiind influențată de doi factori mari – diminuarea ca mărime a agenților economici și reducerea populației.

Orașele se confruntă cu o lipsă acută de locuri de muncă al cărei efect se resimte de

ani de zile în economia locală și care influențează în mod negativ calitatea vieții locuitorilor orașului. Numărul mediu de șomerii înregistrați din regiune în ultima decadă au înregistrat o scădere.

Tabelul 90. Dinamica numărului mediu de șomeri înregistrați pe sexe

Unitate teritorial-administrativă	Anul 2010		Anul 2015		Anul 2019	
	M	F	M	F	M	F
Caraș-Severin	7.236	5.457	2.779	2.052	1.844	1.501
Reșița	1.449	1.374	400	313	243	209
Anina	326	211	116	77	61	50
Bocșa	432	342	202	140	103	84
Moldova Nouă	427	364	120	111	131	108
Oravița	255	200	111	91	63	55
Oțelu Roșu	248	173	73	66	33	29

Sursa: INSSE

Se observă o tendință de scădere a numărului de șomeri la nivel județean, ajungând la doar 3.344 persoane în anul 2019, față de 12.693 șomeri în anul 2010. Cel mai mare număr de șomeri figurează în Reșița, cel mai mare oraș al județului, unde 452 persoane nu beneficiază de un loc de muncă, un număr mult mai redus față de anul 2010, când erau șomeri înregistrați 2.832 persoane. Cel mai mic număr de șomeri îl întâlnim în Oțelu Roșu, unde doar 62 persoane figurează ca șomeri înregistrați. Totuși, datorită metodologiei de înregistrare a șomajului în România considerăm relevant pentru subiectul descris ponderea populației neocupate. Astfel, populația ocupată este de 103,3 mii persoane, din care 23,6 mii persoane în industrie, asta în contextul în care resursele

de muncă sunt de 170,5 mii persoane. Se observă astfel, că la nivelul județului Caraș-Severin nu sunt ocupate 66,2 mii persoane.

Pe categorii de sexe, persoanele de sex masculin reprezintă cel mai însemnat număr de șomeri, în timp ce persoanele de sex feminin înregistrează valori mai reduse, în medie numărul de bărbați șomeri este între 12% și 18% mai mare față de numărul de șomeri femei.

Industria specifică județului a determinat pregătirea persoanelor de sex masculin în operațiuni de exploatare în mine sau în industria grea și nu au beneficiat de cursuri de reconversie profesională pentru a se reorienta către alte domenii de activitate. Persoanele de sex feminin au activat cu

precădere în domenii mai soft, precum cel de alimentație și panificație sau textile.

Mediul economic al județului a cunoscut un regres semnificativ în deceniile de tranziție. Deși era unul din centre industriale ale țării, cu numeroase întreprinderi active, închiderea exploatațiilor miniere, ce a condus la închiderea coloșilor industriali, a determinat un efect de domino asupra economiei județului. Forța de muncă este

scăzută, agenții economici se găsesc într-un număr redus, iar populația tânără alege să migreze, în timp ce populația actuală este îmbătrânită.

În ultimii 10 ani, numărul de firme active din județ s-a redus constant. Dacă în anul 2008 existau 5.547 de firme, în 2018 numărul total a ajuns la 4.877, ceea ce reprezintă 9% din totalul firmelor din Regiunea Vest.

Tabelul 91. Dimensiunea întreprinderilor în funcție de numărul de angajați

Dimensiunea întreprinderilor	Anul 2008		Anul 2018	
	Regiunea VEST	Caraș-Severin	Regiunea VEST	Caraș-Severin
0-9 persoane	56.578	5.784	59.449	5.183
10-49 persoane	4.692	476	4.139	388
50-249 persoane	958	96	758	56
250 persoane și peste	167	16	150	7
TOTAL	62.395	6.372	64.496	5.634

Sursa: Lista Firmelor

După mărirea firmelor, predomină microîntreprinderile, cu până la 9 angajați, în anul 2018 înregistrându-se la nivel de județ 4.403 unități. Întreprinderile mici sunt în număr de 406, în scădere față de anul 2008.

Firmele mari și foarte mari reprezintă doar 1,3% din numărul total de întreprinderi. În scădere substanțială față de anul 2008, cu 47 de unități, reprezentând doar 7% din totalul regiunii.

În perioada de referință 2008 – 2018, numărul firmelor din orașele analizate se poziționează pe o tendință de creștere

susținută, unele localități și-au dublat numărul de firme în ultimii 10 ani. Cea mai mare rată de creștere a înregistrat-o orașul Oțelu Roșu, unde în anul 2018 sunt cu 120% mai multe firme față de anul 2008. Este urmat de orașele Bocșa și Oravița, care au avut creșteri ale numărului de firme de 112% respectiv 107%.

Cea mai redusă creștere au înregistrat-o orașele Anina cu 74,5% și Moldova Nouă cu 86%. Municipiul Reșița a înregistrat o creștere a firmelor importantă, în anul 2018 numărul firmelor a fost de 1815, aproape dublu față de anul de referință.

Tabelul 92. Dinamica firmelor în perioada 2008-2018

Localitate	Anul 2008	Anul 2011	Anul 2014	Anul 2018	Evoluție 2008-2018 (%)
Reșița	946	1.113	1.385	1.815	91,86
Oțelu Roșu	110	137	181	243	120,9
Bocșa	108	131	174	229	112
Oravița	99	121	160	205	107
Moldova Nouă	101	115	151	188	86,14
Anina	47	53	68	82	74,5

Sursa: Lista Firmelor

Rata de creare a firmelor la nivel regional arată fluctuații reduse de-a lungul timpului. Numărul firmelor nou înființate s-a aflat pe o pantă ascendentă la începutul anilor 2000, când s-au înființat 8.431 în anul 2002. În anul 2009 numărul firmelor nou înființate

a atins maximul, cu 12.530. În anul 2017 numărul acestora a scăzut ușor, la 12.498. Rata de creare a crescut, fiind în strânsă legătură cu numărul firmelor create, creșterea ratei a fost de la 2,25 la 3,2% în anul 2017.

Tabelul 93. Dinamica întreprinderilor active nou create, rata de creare în Regiunea de Vest

	Anul 2002	Anul 2009	Anul 2017
Număr	8431	12530	12498
Rata de creare	2,2	3,2	3,2

Sursa: INSSE, INT111C

Întreprinderile nou înființate la nivelul Regiunii Vest sunt caracterizate de o durată de funcționare relativ scurtă, deoarece în anul 2017 din numărul total de firme nou înființate doar 58% rămân active după primul an, procent în scădere față de anul 2001. Se constată o creștere puternică și constantă a firmelor care devin inactive,

valoarea fiind de aproape 28% din totalul firmelor nou înființate. Firmele care se desființează se află pe o tendință susținută de scădere ratei, astfel că dacă în anul 2001 valoarea a fost de 22,4%, în anul 2017 procentul de firme desființate a coborât la 14%.

Tabelul 94. Situația întreprinderilor nou create la un an de la înființare în Regiunea Vest

	Anul 2001	Anul 2008	Anul 2017
Active (%)	64,5	50,2	58,1
Inactive (%)	13,1	23,2	27,9
Desființate (%)	22,4	26,6	14

Sursa: INSSE, INT111Y

Cifra de afaceri medie înregistrată este în strânsă corelație cu dimensiunea companiei, cu cât crește numărul de angajați cu atât crește și cifra de afaceri. Cifra de afaceri medie pentru Regiunea Vest în anul 2018 este de 540.111 euro, însă

această valoare este influențată în mare parte de cifra de afaceri înregistrată de microîntreprinderi și de întreprinderile mici. Cifra de afaceri medie aferentă fiecărei clase de mărime se poate vedea în tabelul de mai jos.

Tabelul 95. Dinamica cifra de afaceri din unitățile locale active, pe clase de mărime după numărul de persoane ocupate în Regiunea Vest

Cifra de afaceri / număr firme 2018	
Medie Regiunea Vest	540.111 EUR
Microîntreprinderi (0-9)	101.577 EUR
Întreprinderi mici (10-49)	1.336.600 EUR
Întreprinderi medii (50-249)	7.520.202 EUR
Întreprinderi mari (peste 250)	67.733.511 EUR

Sursa: INSSE, INT104D

La nivelul anului 2018, pentru orașele analizate, raportul între firme și populație a variat în funcție de specificul fiecărei localități (tabel 13). Municipiul Reșița, cel care deține și în prezente funcții multiple față de celelalte orașe, a înregistrat 20,94 firme la 1.000 locuitori, cea mai mare valoare, dar sub media regională. Doar Oțelu Roșu se mai apropie de această valoare, unde există 19,61 firme la 1.000 de locuitori. Cea mai mică valoare a densității antreprenoriale se găsește în Anina, unde există doar 8,91 firme la 1.000 de locuitori, de aproape 3 ori sub media regională. Celelalte orașe au valori relativ similare, cuprinse între 12,04 firme la 1.000 locuitori în Bocșa, la 15,83 firme/1.000 locuitori în Oravița.

Nici unul dintre orașe nu se apropie de media regională care este de 26 firme/1.000 locuitori. Distanțele mari ale acestui indicator arată încă o dată fragilitatea și slaba dezvoltare a mediului economic.

Dezvoltarea industriilor extractivă (mineri) și metalurgică și siderurgică în județ a creat o conexiune puternică între toate ramurile industriale, mai mult, întreprinderile au fost puse într-un raport de interdependență, afluxul de materii prime influențează mecanismul și volumul de producție, care la rândul lui este influențat de piața de desfacere.

Tabelul 96. Densitatea antreprenorială raportat la numărul de locuitori în anul 2018

Localitate	Populație	Număr firme	Angajați	Densitatea antreprenorială
Reșița	86.658	1.815	24.697	20,94
Anina	9.203	82	557	8,91
Bocșa	19.011	229	3.191	12,04
Moldova Nouă	13.250	188	2.183	14,18
Oravița	12.948	205	2.323	15,83
Oțelu Roșu	12.389	243	1.416	19,61
Regiunea VEST	2.007.273	52.216	526827	26,01

Sursă: INS, Lista Firmelor

Monoindustrializarea care a caracterizat județul a avut efectul de bumerang, efect apărut după schimbarea de regim politic în anul 1989. Dependența de o singură ramură industrială a produs mutații dramatice în toate orașele. Restructurările și privatizările au dus la concedierea a mii de oameni, lipsa locurilor de muncă a creat un nivel foarte ridicat al șomajului, fapt urmat de un fenomen de depopulare al orașelor dar și satelor.

Aspecte privind poluarea

Deși activitatea minieră este întreruptă de mai mult timp, exploatațiile care s-au întins pe durata a 3 secole au marcat puternic mediul natural. Mai mult, intensitatea crescută a exploatațiilor de după anii 1950, au contribuit la apariția și menținerea unor dezechilibre naturale, care afectează locuitorii județului Caraș-Severin.

Dacă minele din subteran nu sunt vizibile și nu influențează puternic mediul sau omul, exploatațiile de suprafață, minele de uraniu

Modificărilor puternice din cadrul domeniilor economic și social li s-au adăugat o problemă importantă – poluarea. Închiderea exploatațiilor miniere și abandonarea siturilor industriale a condus la creșterea nivelului de poluare prin praf, cenuși, radioactivitate și metale grele, răspândite în arealele locuite. Se impune ecologizarea tuturor siturilor și crearea unor spații de siguranță în jurul acestora pentru a preveni contactul locuitorilor cu acestea, cu scopul de a reduce riscurile de îmbolnăvire.

și haldele de steril sunt cele care provoacă dezechilibre puternice și poluează mediul natural prin radioactivitate, cenuși și chiar defrișări.

Printre efectele negative asupra mediului a întregii activități miniere sunt modificări de relief care se manifestă prin degradarea peisajului natural, strămutări ale gospodăriilor sau a altor obiective socio-economice. Scoaterea din circuitul natural al unor suprafețe foarte mari de teren

pentru realizarea haldelor, a depozitelor substanțelor minerale, construcția instalațiilor industriale care devin inutilizabile în alte scopuri odată ce activitatea este sistată. Degradarea terenului se face prin alunecarea haldelor și a iazurilor de decantare, cu provocarea unor accidente ecologice grave. Echilibrul hidrodinamic al apelor subterane este afectat, acestea, alături de apele de suprafață pot fi puternic poluate chimic, această poluare se face concomitent cu poluarea solului.

Poluarea, în diferitele ei forme, se poate face și prin neprotejarea și conservarea haldelor e steril sau a iazurilor atunci când sunt supuse factorilor externi precum precipitații sau vânt. Prin acestea materialele poluatoare sunt împrăștiate la distanțe considerabile, uneori ajungând și în localități.

Județul Caraș-Severin este considerat a fi unul dintre cele mai poluate din țară, deoarece pe teritoriul acestuia se numără 33 situri contaminate și 9 situri cu potențial de contaminare.

Din totalul de 33 de situri contaminate, 8 sunt halde de deșeuri menajere orășenești, celelalte fiind considerate situri contaminate istoric. Municipiul Reșița este înconjurat de 4 situri contaminate - 3 halde de zgură metalurgică și platforma uzinei constructoare de mașini. Orașul Anina este afectat de 13 halde de steril de mină, dar și în incintele miniere. Cele 6 iazurile și haldele de steril afectează locuitorii și mediul din

perimetrul Moldova Nouă. Probleme ale exploatarei timpurii și îndelungate sunt și pentru localitățile Bocșa, Dognecea, Ocna de Fier și Sasca Montană și Oțelu Roșu.

Exploatarea uraniului a condus la poluare cu material radioactiv în perimetrul localităților Ciudanovița - Lișava, cu font natural radioactiv foarte ridicat.

Încercări de decontaminare și ecologizare a siturilor contaminate s-au efectuat în mai multe etape după anii 2000, dar fără rezultate importante, unele din acțiuni fiind chiar întrerupte.

În județul Caraș-Severin, suprafața ocupată cu deșeuri industriale și menajere inventariată până în prezent este de 339,92 hectare. Dintre acestea 29,25 ha sunt acoperite acoperite cu deșeuri menajere, în mediul urban (cele din mediul rural au fost închise la 16 iulie 2009, reabilitate și redete în circuitul natural), iar diferența este ocupată cu deșeuri industriale astfel : 5,15 ha acoperite cu cenușă provenită de la CTE Crivina Anina, 245,01 ha ocupate cu steril provenit din industria extractivă, 60,51 ha acoperite cu zgură rezultată din procesele de prelucrare din industria metalurgica feroasă⁸⁴.

Populația care trăiește în proximitatea siturilor contaminate se ridică în anul 2017 la 160.000 locuitori (tabel 14), ceea ce prezintă 50% din populația totală a județului. Cea mai mare comunitate se află în municipiul Reșița, unde peste 87 de mii de persoane sunt expuse riscurilor.

---

⁸⁴ Strategia de dezvoltare durabilă a județului Caraș-Severin 2015-2020, Consiliul Județean Caraș-Severin

Tabelul 97. Numărul de locuitori din perimetrul siturilor contaminate în anul 2017

Localități	Număr persoane
Reșița	87563
Anina	9273
Bocșa	19105
Moldova Nouă	13411
Oravița	13169
Oțelu Roșu	12509
Ciudanovița	650
Dognecea	2170
Ocna de Fier	724
Sasca Montană	1496

Cea mai însemnată populație afectată este cea din mediul urban, deoarece industria s-a concentrat în acestea și mai puțin în mediul rural acolo unde s-au concentrat cu precădere extragerea resurselor.

Poluarea se face mai cu seamă prin degajarea substanțelor chimice în atmosferă, de aceea principalii poluanți monitorizați sunt dioxidul de sulf (SO₂), oxizi de azot (NO₂, NO_x), monoxid de carbon (CO), ozon (O₃), particule în suspensie (PM₁₀) și PM_{2,5}), benzen (C₆H₆), plumb (Pb). De precizat că parametrii meteorologici (precipitații, intensitatea și direcția vântului, temperatura, presiunea atmosferică și altele) pot influența dispersia poluanților în atmosferă și implicit pot mări sau restrânge arealele în pericol.

Datele furnizate de către APM Caraș-Severin pentru perioada 2016-2018 arată nivelul de poluare înregistrat la stațiile de măsurare a calității aerului din anumite puncte din județ. Pe teritoriul județului sunt amplasate 5 stații automate de monitorizare a calității aerului în Reșița,

Oțelu Roșu (stații de tip industrial), o stație EMEP pe Muntele Semenic, o stație de trafic în localitatea Buchin și o stație de fond urban/trafic în Moldova Nouă (tabel 15).

Depășiri ale valorilor normale s-au înregistrat cu precădere pentru particulele de PM₁₀, O₃ și CO la toate stațiile, dar în perioade scurte de timp. Dacă în anul 2016 cele mai multe depășiri s-au înregistrat la stația CS3 – 23 zile pentru PM₁₀ grav. Și 15 pentru PM₁₀nef., în anul 2018 depășiri mari pentru PM₁₀ s-au înregistrat la stațiile CS2 și CS4, de 9 respectiv 8.

Concentrația de ozon din aerul înconjurător se evaluează folosind pragul de alertă (240 μg/m³ – măsurat timp de 3 ore consecutiv), calculat ca medie a concentrațiilor orare, pragul de informare (180 μg/m³) calculat ca medie a concentrațiilor orare și valoarea țintă pentru protecția sănătății umane (120 μg/m³) calculat ca valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 ore (medie mobilă) care nu trebuie să fie depășită de mai mult de 25 ori/an. Depășiri ale valorilor normale O₃ s-au înregistrat la stațiile CS1. (μg/m³

131,88), valoare maximă a mediilor) și CS2 (μg/m3 118,24, valoare maximă a mediilor) în anul 2018.

Emisiilor antropice ale substanțelor acidifiante: oxizi de azot (NOx), amoniac (NH3) și oxizi de sulf (SOx, SO2), oferă informații referitoare la modificările survenite în emisiile provenite de la principalele sectoare sursă: producerea și distribuția energiei; utilizarea energiei în industrie; procesele industriale; transport rutier; transport nerutier; sectorul comercial, industrial și gospodăriei; folosirea solvenților și a produselor; agricultură; deșeuri; altele.

Pentru celelalte substanțe monitorizate, deși nu s-au constatat depășiri, dar se pot observa creșteri ale concentrațiilor de SO2, Pb, Ni, NOx la toate stațiile de măsurare.

În Raportul ANPM Caraș-Severin pe anul 2018, se precizează că din analiza datelor prezentate, la toți poluanții luați în studiu, la toate tipurile de stații, nu se poate determina tendința generală a concentrațiilor medii anuale (care de regulă

s-au situat sub valorile limită/valorile țintă), deoarece datele intrate în analiză sunt insuficiente.

Captura de date la stațiile automate din rețeaua automată de monitorizare a calității aerului este, sub 85%, în principal din cauza frecvențelor defecțiuni ale analizoarelor și întreruperilor repetate de energie electrică. Din analiza datelor se constată că la poluanții NO2, SO2, PM10 nu au fost depășite valorile limită anuale. În anul 2018 concentrațiile pentru poluanții monitorizați de stațiile de monitorizare din județ de către APM CS, s-au situat sub pragurile prevăzute de legislația specifică în vigoare (Legea 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător, cu modificările și completările ulterioare).

Pentru perioada analizată APM CS nu a putut determina concentrațiile de metale grele (în unele perioade de timp), datorită unor defecțiuni apărute la echipamentele din laborator implicate în procesarea probelor de pulberi atmosferice.

Tabelul 98. Concentrațiile principalelor substanțe măsurate la stațiile de monitorizare a calității aerului în perioada 2016 - 2018

Stație	Poluant	Unitate măsură	2016		2018		
			Media aritmetică pe întreaga perioadă	Valoarea maximă a mediilor 8h	Media aritmetică pe întreaga perioadă	Valoarea maximă a mediilor 8h	Nr. depășiri (pe întreaga perioadă)
CS 1	SO2	μg/m3	8,74		9,53		
	NO2	μg/m3			13,22		
	NOx	μg/m3			22,90		
	CO	mg/m3			0,38	4,32	
	O3	μg/m3	24,58	61,2	49,56	131,88	2
	PM10 grav.	μg/m3	17,21		15,53		1
	PM10 nef.	μg/m3	16,87		14,87		4

	Pb	µg/m3	0,0257			0,07		
	Ni	ng/m3	4,00			5,30		
	Cd	ng/m3	0,60			2,69		
	As	ng/m3	0,89			1,70		
	CO	mg/m3	0,05	0,7		0.21	2,49	
	O3	µg/m3	33,51	112,8		51.41	118,24	
	PM10 grav.	µg/m3	11,73			14.71		
	PM10 nef.	µg/m3	16,79			23.09		9
	Pb	µg/m3	0,0047			0,04		
	Ni	ng/m3	1,74			3,2		
	Cd	ng/m3	0,23			1,80		
	As	ng/m3	0,62			2,53		
CS 3	SO2	µg/m3	20,29			13.72		
	Benzen	µg/m3	1,12			2,80		
	PM10 grav.	µg/m3	24,64		23	19,20		
	PM10 nef.	µg/m3	21,2		15	16,91		1
	Pb	µg/m3	0,0043			0,02		
	Ni	ng/m3	0,99			5,62		
	Cd	ng/m3	0,31			1,35		
CS 4	As	ng/m3	1,13			1,35		
	SO2	µg/m3	6,69			10,23		
	NO2	µg/m3	45,73			24.89		
	NOx	µg/m3	90,29			52.21		
	CO	mg/m3				0.69	2,89	
	Benzen	µg/m3	0,51			2,59		
	PM10 grav.	µg/m3	10,08			24,55		8
	PM10 nef.	µg/m3	22,41		10	20,84		4
	Pb	µg/m3	0,0052			0,07		
	Ni	µg/m3	0,66			4,26		
	Cd	µg/m3	0,27			4,34		
As	µg/m3	0,67			1,35			
CS-5	PM10 grav.	µg/m3				29,87		6
	PM10 nef.	µg/m3				16,89		1
EM 2	SO2	µg/m3				8.94		
	NO2	µg/m3				29.59		
	NOx	µg/m3				35.15		
	CO	µg/m3				0,05	0,79	
	O3	µg/m3	20,33	100,9				
	Benzen	µg/m3				3.12		

	PM10 nef.	mg/m3			21.28		2
--	--------------	-------	--	--	-------	--	---

Climatul economic al județului Caraș-Severin nu este unul solid, care să atragă investiții mari pentru locuitori și pentru a putea încetini ritmul de scădere a populației prin migrație. Urmele industriei grele, a mineritului și metalurgiei se resimt și în prezent, prin numărul mic de firme și diversitatea redusă a domeniilor de activitate ale acestora.

Pentru diminuarea disparităților la nivelul județului trebuie avute în vedere priorități prin care se pot atrage noi agenți economici care să răspundă nevoilor oamenilor dar și cerințelor dezvoltării durabile, să se creeze premisele unei economii dinamice, care pune accentul pe productivitate, nivel ridicat de calificare dar și prin dezvoltarea spiritului antreprenorial.

Se impun investiții masive pentru îmbunătățirea competitivității și productivității IMM-urilor prin achiziționarea de echipamente, mașini, utilaje sau orice tehnologie performantă, concomitent cu sprijinirea sectorului inovativ și de susținere a start-up-urilor. Creșterea productivității prin investiții în echipamente și tehnici moderne va duce la creșterea valorii adăugate a producției existente, mai ales în sectoarele industriale istorice.

Atragerea investițiilor trebuie realizată și prin acordarea unor facilități de natură logistică, fiscală sau de altă natură. Dezvoltarea ramurilor economice se va face prin apariția unor afaceri specializate

(parcuri tehnologice sau centre de afaceri) care vor fi puse la dispoziția investitorilor.

Apariția și dezvoltarea unor ramuri economice de nișă pot conduce la ameliorarea stării economice a județului. Oferirea de servicii suport, precum analiza tehnologică și de piață, sisteme de transfer tehnologic, servicii oferite de către centrele de dezvoltare-inovare reprezintă o oportunitate mare pentru locuitori.

Relansarea economică a orașelor foste centre industriale ar putea fi realizată și prin creșterea calității vieții în spațiul urban. Aceasta presupune investiții din partea autorităților asupra spațiilor publice, a terenurilor degradate, a siturilor contaminate, a revitalizării centrelor civice și prin îmbunătățirea serviciilor publice.

Trebuie urmărită creșterea nivelului economic și îmbunătățirea nivelului de trai printr-o grijă mai mare acordată mediului natural. Reabilitarea siturilor industriale abandonate, fostelor centre de exploatare minieră și crearea unui sistem de monitorizare a calității aerului performant, cu un număr relevant de stații, sunt primele măsuri ce trebuie puse în aplicare.

Este foarte important implicarea mediului academic în aceste demersuri, astfel dezvoltarea de noi relații între universitate și mediul economic pe de-o parte și mediul universitar și cel public local pe de altă parte, pot conduce la măsuri care pot determina schimbări în mediul economic și social al județului.

10.2. JUDEȚUL HUNEDOARA – POTENȚIALE ZONE BENEFICIARE DE FINANȚARE PRIN FTJ

Delimitarea arealului

Teritoriul județului Hunedoara se desfășoară în partea de Est a Regiunii de Vest peste un relief predominant montan care delimitează depresiuni și culoare depresionare. Abundența resurselor naturale descoperite de milenii au favorizat dezvoltarea industrială timpurie, care a atins maximum în perioada anilor 1950-1990, după care a urmat declinul social și economic care a condus la starea actuală.

Primele exploatări miniere s-au efectuat în partea de Nord a județului, în perimetrul actualului oraș Brad, unde s-au exploatat minereuri auro-argentifere, cărbuni și minereuri complexe. În aceste activități au fost angrenate și o parte însemnată a populației din mediul rural adiacent.

Mai târziu, prospecțiunile au evidențiat resurse importante de cărbune (hulă) în partea de sud a județului în Depresiunea Petroșani, acolo unde s-a manifestat o activitate minieră extractivă intensă pe parcursul a mai multor secole. Valea Jiului va deveni unul din cele mai importante centre miniere din România.

Urmare a resurselor naturale răspândite în zonele montane adiacente depresiunilor, s-au concentrat centre industriale în cele mai importante localități – Deva, Hunedoara, Călan, acest perimetru devenind unul din cele mai mari centre industriale ale țării.

Deși activitățile miniere extractive și industria erau localizate punctual în anumite localități, amploarea acestora a creat două areale distincte, unde cea mai mare parte a populației activă (vezi harta de mai jos).

Astfel s-a conturat Bazinul Minier Valea Jiului format din orașele actuale Petroșani, Petrila, Aninoasa, Vulcan, Lupeni și Uricani, suprapus pe depresiunea Petroșani, unde au funcționat 15 mine din care se exploata hulă, o zonă exclusiv monoindustrială axată pe minerit.

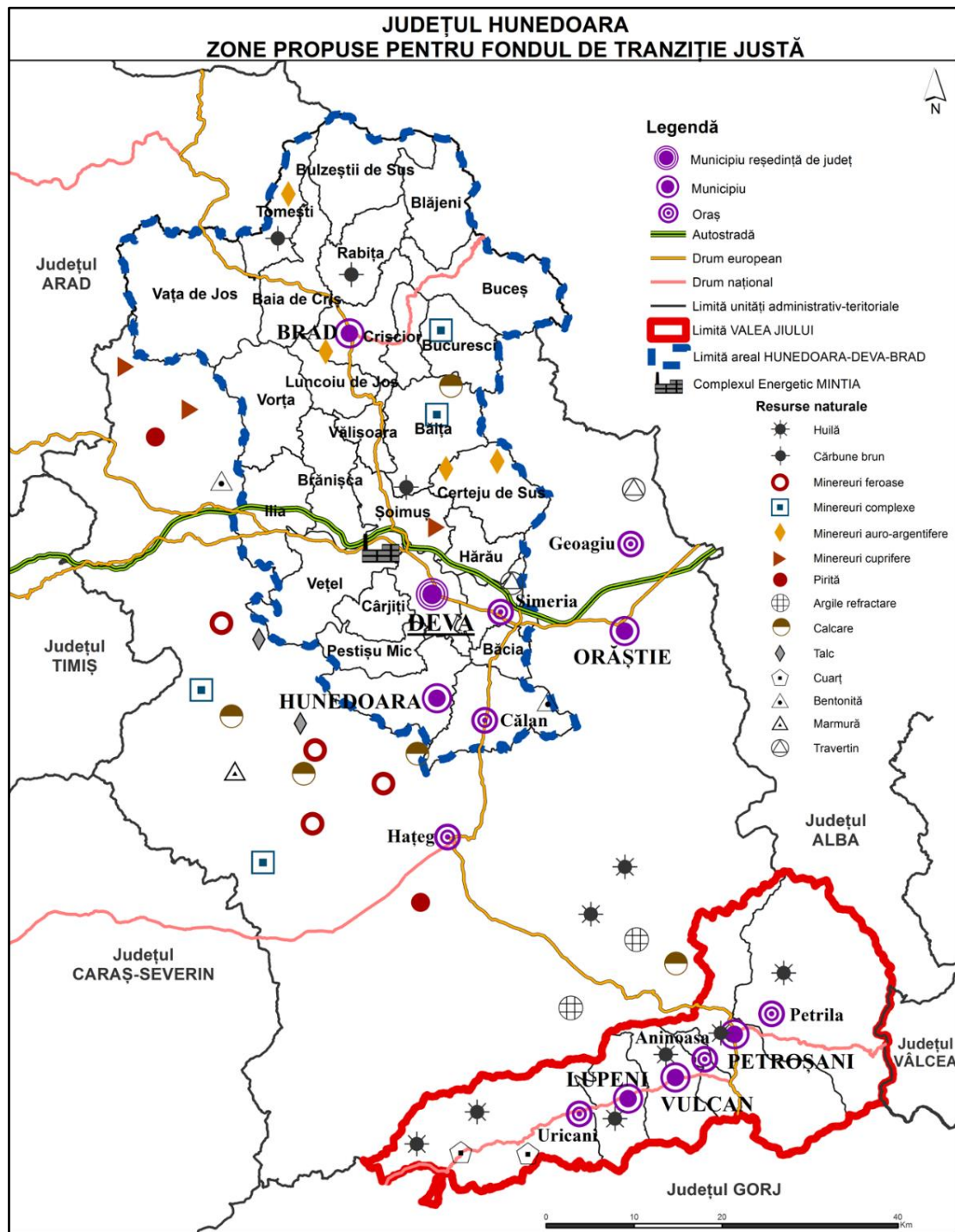
A doua zonă conturată se desfășoară pe o suprafață mai mare și cuprinde atât orașele Hunedoara, Călan, Simeria, Deva și Brad, cât și spațiul rural din perimetrul acestora – Băcia, Pestișu Mic, Hărău, Cârjiți, Vețel, Ilia, Brănișca, Șoimuș, Certeju de Sus, Băița, Vălișoara, Vorța, Luncoiu de Jos, Bucuresci, Criscior, Buceș, Blăjeni, Rabița, Bulzeștii de Sus, Tomești, Baia de Criș și Vața de Jos.

Principalele activități economice din aceste zone au fost:

- industria extractivă, concentrată pe cărbuni, minereuri feroase, minereuri auro-argentifere, roci de construcții, în Valea Jiului, Brad și la vest de Hunedoara,
- industria siderurgică și metalurgică și constructoare de mașini în Deva, Hunedoara, Călan, Orăștie,

- industria energetică – în localitatea Mintia, care asigura o cantitate mare de energie electrică și agent termic.

Harta 46 – Zonele miniere și industriale din județul Hunedoara, potențiale beneficiare pentru Fondul de Tranziție Justă

Resursele naturale

Prin structura geologică complexă și variată a subsolului, județul Hunedoara se remarcă în volumele și abundența resurselor naturale, mai ales a celor energetice, a minereurilor feroase, neferoase și nemetalifere și a unor variate materiale de construcții.

Cele mai reprezentative resurse sunt zăcămintele carbonifere – ulei în Bazinul Valea Jiului și cărbune brun în Bazinul Brad-Țebea. Uleiul, un cărbune cu o valoare energetică mare, de 6000 – 7200 calorii, a fost extras din minele realizate în Lupeni, Uricani, Vulcan, Petrița, Aninoasa, Lonea, Paroșeni, Livezeni etc. mai mult, o parte însemnată din cărbunii exploatați sunt cărbuni cocsifiabili permițând dezvoltarea industriei metalurgice în județ.

În Bazinul Brad-Țebea se găsesc strate de cărbune brun, cu o valoare energetică mai redusă, de doar 3700 – 3800 calorii.

Minereurile feroase se găsesc din abund în subsol, în perimetrul Munților Poiana Ruscă unde au fost înființate mai multe exploatații. Amintim zona Arnies, Bătrâna, Poieni, perimetrul Teliuc, Ghelar, Vadul Dobrii, Poiana lui Filimon și zona Valea Fierului, Răchitova, Vaduri. Aceste minereuri

sunt alcătuite din siderite, limonite, hematite, magnetite, pirite, galene, curățit, calcit.

Minereurile neferoase se găsesc cu precădere la nord de râul Mureș, în alcătuire cu minereuri auro-argentifere în cantități mari, reprezentativ fiind patruleterul Țebea, Săcărâmb, Baia de Criș, Zlatna. Aurul, argintul, alte metale colorate se găsesc în asociații cu sulfuri metalice precum galena, blenda, pirita.

Minereurile cuprifere și complexe conțin o varietate mare minerale utile. Un zăcămint important se găsește în apropierea orașului Deva, altele sunt la Ciungani, Căzănești, Almășel. Alte minereuri complexe se găsesc în munții Poiana Ruscă la Muncelul Mic și în apropiere de Brad. Pirita se găsește în perimetru Boița-Hățeg și Zam.

Utile în industria metalurgică, zăcămintele nemetalifere importante sunt cele de calcare metalurgice la Băița, calcare dolomitice cu aport mare de mangan sunt în apropiere de Hunedoara – Lelese, Tulea, Teliuc Călan, argile refractare se găsesc la Barul Mare. Alte resurse sunt cele de betonite, talc, marmură, travertin, nisipuri cuarțoase, caolin și pietre de construcții.

Aspecte privind industria grea a județului

Industria hunedoreană a apărut și s-a dezvoltat de-a lungul mai multor secole, unele ramuri avându-și începuturile încă din antichitate, altele dezvoltându-se mai târziu, la finele secolului XVIII, începutul secolului al XIX-lea. Totuși această evoluție

nu a fost lipsită de momente de regres, condițiile istorice punându-și amprenta și asupra dezvoltării industriale a județului.

Industria extractivă a demarat odată cu exploatarea minereurilor auro-argentifere încă de pe vremea dacilor. Minele din

perimetrul Brad – Săcărâmb au permis aducerea la suprafață atât a aurului și argintului cât și a altor elemente rare, activitate ce a continuat până aproape de zilele noastre.

Tot în acest perimetru au început exploatarea pe scară largă a cărbunelui brun, după care s-a construit termocentrala de la Gura-Barza dar și un funicular pentru a spori capacitatea de producție. Volumul de cărbune exploatat a crescut continuu ajungându-se la peste 160.000 mii tone în anii 1970.

Valea Jiului constituie exponentul cel mai de seamă al industriei carbonifere din România. Valea Jiului intră în istorie la mijlocul secolului al XIX - lea, "odată cu începutul mineritului carbonifer, proces favorizat de impunerea cărbunelui ca sursa primară de energie, în contextul dezvoltării revoluției industriale". Primele lucrări de prospecțiune sunt executate în anul 1835, iar începând cu anii 1840, frații Hoffman și Carol Maderspach (proprietari de mine din zona Rusca Montană) pun bazele primelor exploatări rudimentare de cărbune, în zonele Petroșani, Vulcan și Petrila. Producția de cărbune și dezvoltarea zonei miniere a continuat pe tot parcursul perioadei antebelice, interbelice și post belice.

În perioada statului socialist, politica de asigurare a independenței energetice a țării, concretizată în obiectivul de atingere a unei producții naționale de cărbune de 100.000.000 tone/an, a avut efecte majore la nivelul bazinului Valea Jiului. Zona a cunoscut o expansiune economică evidentă, prin investiții masive fiind puse în

exploatare toate perimetrele miniere identificate. În paralel însă, în ciuda eforturilor de a dezvolta activitățile economice conexe, Valea Jiului a devenit o mare aglomerare urbană (cu peste 140.000 locuitori, "legați", într-un fel sau altul, de activitățile miniere).

Industria siderurgică modernă a început să se dezvolte prin construirea la Toplița a primului furnal în anul 1787 cu o capacitate de 1200 tone fontă anual, iar în anul 1806 a fost pus în exploatare furnalul de la Găvojdie, cu o capacitate de 5300 tone anual. Mai târziu la începutul anilor 1900 la Hunedoara sunt construite 5 furnale, în apropierea zăcămintelor de la Ghelari și Teliuc. La Călan, în anul 1863 s-a înființat Uzina metalurgică, cu un furnal care avea o capacitate de producție de 18.000 tone anual.

O parte însemnată din materiile prime exploatate pe raza județului vor începe a fi valorificate după anii 1950, când se pun bazele industriei metalurgice și siderurgice în județ. În perioada 1951-1955 se construiește fabrica de semicocs de la Hunedoara și astfel se creionează viitorul complex siderurgic, după care se pun bazele uzinei de cocs sub formă de brichete de la Călan.

În anii 1970 pe teritoriul județului existau în centrele siderurgice de la Hunedoara și Călan 10 furnale cu o capacitate de 4600 m³, repartizate astfel: la Hunedoara 8 furnale unde se producea fontă albă pentru producerea de oțel iar la Călan 2 furnale unde se producea fontă cenușie.

Rezervele de minereuri cuprifere, plumb și zinc din apropierea orașului Deva sunt

valorificate prin prelucrarea parțială a minereurilor feroase în flotații, cea mai mare fiind flotația de cupru de la Deva, dar se remarcă și flotația de la Zam.

Industria chimică se dezvoltă concomitent prin valorificarea reziduurilor de cocs, procedeu în urma căruia se obțin sulfat de amoniu, sulf topit, gudroane și altele din care se obțin materii prime pentru produse farmaceutice, mase plastice, textile, îngrășăminte, astfel apar întreprinderi la Hunedoara, Orăștie, Lupeni, Petroșani.

Industria constructoare de mașini și de prelucrare a metalelor este mai puțin pregnantă în cadrul industriilor județului, dar se înființează întreprinderi la Petroșani, Crișcior, Simeria, Hunedoara, Orăștie și Călan.

Industria extractivă și producătoare a marțialelor de construcții se dezvoltă pe scară largă. Principalele puncte de extracție sunt la Bănița și Peștera Bolii și Rășcani unde se exploatează calcare compacte. În carierele de la Crăciunoasa se exploatează dolomita, andezite bazaltice la Brănișca. Importante au fost și exploatațiile de marmura de la Alun, de travertin de la Cărpiniș, Geoagiu și Banpotoc, de andezit de la Deva și Uroi.

De menționat sunt și industria produselor refractare, a prelucrării talcului, industria varului și a prefabricatelor de beton care au ajutat la dezvoltarea economică a județului în perioada socialistă.

După instaurarea regimului comunist, industria județului a cunoscut o evoluție rapidă și o dezvoltare continuă a ramurilor industriale datorită abundenței resurselor

naturale. Creșterea economică a atras și o creștere însemnată a populației, dar care va suferi puternic după anul 1990. La începutul anilor 1970, pe teritoriul județului erau angrenați în industria extractivă a cărbunelui 24.000 persoane, din care aproximativ 21.000 dintre acestea exploatau huila în Valea Jiului.

Înainte de anul 1990, în valea Jiului existau 15 mine cu 90.000 de angajați iar în Valea Jiului trăiau circa 300.000 de oameni. În anul 1996, erau 50.000 de angajați, iar în 2010 erau 10.400 de salariați. Personalul angajat a cunoscut o reducere continuă, evoluția descendentă semnificativ înregistrându-se în perioada 1997-1999, după anul 2001 optându-se pentru o evoluție descendentă lină, corespunzătoare cerințelor de creștere a productivității muncii și evitarea convulsiilor sociale majore.

În anul 1991 se constituie Regia Autonomă a Huilei din România și începe un proces amplu de restructurare și reorganizare a minelor. În anul 1991 s-a închis mina Lonea Pilier. După 1991, producția de huilă a crescut, aproape constant, până în anul 1997. Scăderea cererii de huilă, de la 7,1 milioane tone în anul 1997, la 3,7 milioane tone în anul 2001, datorită restructurării industriei din România, a dus la restrângerea mineritului din Valea Jiului. În 1999 s-au mai închis și alte mine: Câmpul lui Neag și Petrila Sud, iar în 2003 mina Dâlja se închide, urmată de Valea de Brazi (2004) sau Aninoasa (2006). În 1998, Regia s-a transformat în Compania Națională a Huilei SA Petroșani. În anul 2012 s-a înființat Societatea Națională de Închideri Mine Valea Jiului SA.

Complexul Energetic Hunedoara (CEH), înființată în anul 2012 este urmașa Companiei Naționale a Huilei, și se află în prezent în insolvență cu datoriile acumulate de 600.000 de euro. Ea cuprindea în 2016 minele de la Lonea, Lupeni, Livezeni și Vulcan, precum și termocentralele de la Mintia și Paroșeni și avea 6.300 de angajați. Din anul 2018, doar minele Livezeni și Vulcan mai fac parte din CEH. CEH asigură 5% din producția de energie a României. În prezent, s-a cerut CE prelungirea termenului de închidere a minelor Vulcan și Lonea.

La nivelul anului 2012 în județ erau prezente un număr însemnat de întreprinderi care aveau ca obiect de activitate extracția resurselor din subsol. Cele mai multe

întreprinderi din industria extractivă după numărul de salariați au fost cele mici – 21 de întreprinderi, 10 întreprinderi aveau între 10 și 49 salariați, iar numărul întreprinderilor mari și foarte mari au fost de 8 pentru fiecare grupă de mărime.

În prezent cele mai multe dintre exploatarea miniere, de cărbune sau auro-argentifere sunt închise, sau sunt incluse într-un program prin care activitatea acestora va înceta în următorii ani. De asemenea și complexele industriale siderurgice și metalurgice și-au încetat activitatea, cu excepția punctuală a unor întreprinderi care au fost salvate prin achiziția de către companii cu capital străin, dar acestea funcționează la doar o fracțiune din ceea ce au reprezentat în trecut.

Tabelul 91. Situația sintetică a principalelor centre industriale din județul Hunedoara

Localitate	Domeniu activitate	Număr angajați înainte de 1989	Stare intermediară	Stare actuală
Hunedoara	Combinat Siderurgic	20.000 – 25.000	1.200 salariați în 2008	800 salariați
Deva				
Călan	Combinat siderurgic	6.000		închis
Brad				
Mina Barza	Minerit	5.500		închis
Baia de Arieș	Minerit	3.500		
Valea Jiului	Bazin minier	90.000	50.000 salariați în 1996	6.300

În zilele noastre industria extractivă și industria grea, metalurgică și siderurgică activă reprezintă doar o fracțiune din colosul industrial al județului Hunedoara. După închiderea minelor și a uzinelor și fabricilor, au apărut mai multe întreprinderi care au ca obiect de activitate industria extractivă, în special a materialelor și rocilor

de construcții, dar sunt și întreprinderi care activează în domeniile siderurgiei și metalurgiei prin producția de oțel și diverse materii prime sau finite din metal. Cele mai importante companii pot fi observate în tabelul 2 de mai jos, unde sunt prezentate pe categorii.

Dacă industria extractivă prezintă discrepanțe între numărul de angajați, cele din industria metalurgică și siderurgică sunt mai compacte, totuși detașându-se o întreprindere care are peste 6000 de

angajați. Aceste întreprinderi sunt localizate cu precădere în orașele cele mai mari, Deva și Hunedoara, dar apar și altele, cum ar fi Petroșani, Vulcan sau Simeria.

Tabelul 92. Principalele întreprinderi din domeniul metalurgiei după numărul de angajați și cifră de afaceri în anul 2018

Nr. crt.	ÎNTRERINDERI	LOCALITATE	NR. ANGAJAȚI
INDUSTRIA EXTRACIVĂ			
1	Explomin SRL	Deva	47
2	Compania Națională a Cuprului Aurului și Fierului MINVEST SA	Deva	81
3	Charpatian Exploration SRL	Deva	2
4	Tino Beton	Deva	6
5	Naționala de Inchideri Mine Valea Jiului SA	Petroșani	456
6	Tehnomim SRL	Deva	14
7	Von Group Processing SRL	Hunedoara	6
8	CB Exploring Time SRL	Hunedoara	0
9	SIM Alpin Trust SRL	Simeria	3
10	Energomec Transind	Vulcan	2
INDUSTRIA SIDERURGICĂ ȘI METALURGICĂ			
11	Sews Romania SRL	Deva	6.058
12	AcelormittalHunedoara SA	Hunedoara	640
13	Assa Abloy Entrance Systems Production Romania SRL	Hunedoara	223
14	Recom SID SA	HUNedoara	223
15	CTS Romania SA	Deva	71
16	Deva Steel Corporation SRL	Hunedoara	78
17	Securit Grup SRL	Deva	85
18	Anorom SRL	Hunedoara	26
19	Gerom International SA	Petroșani	49
20	Romadoor Building Systems SRL	Hunedoara	45

Sursa: Lista firmelor

Aspecte demografice și economice

Efectele industrializării forțate a atras după sine atât efecte negative cât și efecte pozitive. Creșterea numărului de locuitori

este un efect pozitiv atât timp cât aceștia beneficiază de un loc de muncă și de o calitate a vieții satisfăcătoare, obiective tot

mai greu de realizat după declinul economic din anii 1990.

Populația județului a crescut constant din a doua jumătate a secolului XX. Locurile de muncă care se găseau în întreprinderile nou înființate sau în bazinele carbonifere au reprezentat o atracție mai ales pentru populația masculină și relativ tânără capabilă să muncească în industria grea (extractivă și metalurgică). Dacă în anul 1930 populația județului era de 319.929, în

anul 1960 numărul său ajunsese deja la 423.373 locuitori, pentru ca în anul 1980 numărul său să fie 531.634 locuitori. La recensământul din 1992, populația județului Hunedoara număra 547.299 locuitori, dintre care aproape 400.000 proveneau din mediul urban, iar restul din mediul rural. Astăzi populația județului continuă să scadă, ajungând la 458.125 locuitori, cu 15,99% mai puțin ca în anul 1992.

Tabelul 93. Dinamica populației orașelor miniere și monoindustriale din județul Hunedoara în perioada 1992-2019

Unitate administrativ teritorială	Anul 1992	Anul 2001	Anul 2010	Anul 2019	Evoluție 1992-2019 (%)
Deva	78.697	76.601	72.446	69.231	-12,03
Brad	19.525	18.248	16.990	15.454	-20,85
Hunedoara	86.774	83.423	78.432	72.367	-16,60
Lupeni	33.553	32.125	29.340	26.106	-22,19
Petroșani	50.514	49.648	46.320	41.637	-17,57
Vulcan	34.755	33.156	30.659	28.127	-19,07
Aninoasa	4.728	5.510	5.098	4.535	-4,08
Călan	14.652	14.540	13.892	13.045	-10,97
Petritla	29.082	28.354	26.717	24.284	-16,50
Simeria	14.736	14.773	14.453	13.711	-6,96
Uricani	11.824	11.562	10.554	9.463	-19,97
Jud. Hunedoara	545.299	523.662	493.479	458.125	-15,99

Sursa: INSSE, POP107D

Intensitatea scăderii populației din mediul urban este variată, dar este un fenomen prezent în fiecare dintre acestea. Orașele din Valea Jiului, fostele centre miniere, sunt cele mai afectate de fenomenul de depopulare, aici populația scăzând în medie cu 20%. Cel mai afectat oraș este Lupeni, care a înregistrat o scădere a populației cu peste 22% din 1992 până în 2019, fiind urmat de Uricani care a pierdut aproape 20% din populație și de Vulcan cu o scădere similară. Petroșani, orașul polarizator al

bazinului carbonifer omonim, a înregistrat o scădere a populației de 17,57% în perioada de referință, ajungând la doar 41637 locuitori. O scădere mai puțin drastică se manifestă în Aninoasa, unde scăderea populației este de doar 4%, fenomen similar îl întâlnim și în orașul Simeria ca a pierdut aproape 7% în perioada 1992-2019.

Scăderea masivă a populației se manifestă în toate localitățile foste centre miniere. Orașul Brad se înscrie unei scăderi foarte

mai a populației, de 20,85%, ajungând la 15454 în anul 2019.

Orașele axate pe industria metalurgică sau siderurgică au înregistrat scăderi de populație mai reduse ca intensitate în perioada 1992-2019. Populația Devei a scăzut cu 12%, Hunedoara a pierdut 16,6% iar Călan aproape 11%.

Se observă că scăderi masive, peste media județului, s-au înregistrat în zonele miniere, fapt ce arată amploarea foarte mare a industriei extractive a Bazinului Petroșani și Brad și indică atât un număr foarte mare persoane care au fost angrenate în acest sector cât lipsa alternativelor locurilor de muncă, ceea ce a condus la o migrare masivă din aceste spații.

Scăderi similare sau chiar sub media județului s-au înregistrat în orașele cu industrie concentrată în jurul metalurgiei și siderurgiei. Aici oportunitățile au fost mai

răzlețe și a permis salariaților să își găsească un loc de muncă și să nu participe foarte intens la fenomenul de migrare.

Structura populației pe grupe mari de vârstă evidențiază pe de-o parte, o populație capabilă de muncă însemnată la nivelul fiecărui oraș iar pe de altă parte arată că grupa populației vârstnice este semnificativ mai mare față de grupa populației tinere. Astfel, populația fostelor orașe miniere și industriale este una care se înscrie tendinței naționale de îmbătrânire a populației. Se pune de asemenea o presiune suplimentară pe populația activă, deoarece acestea trebuie să susțină atât persoanele vârstnice cât și pe cele tinere care se pregătesc să intre în câmpul muncii. Mai mult, fenomenul de migrare se manifestă cu precădere asupra persoanelor tinere și active, capabile să muncească, astfel că dezechilibre demografice au deja loc la nivelul populației județului.

Tabelul 94. Structura populației pe grupe mari de vârstă în anul 2019

Unitate administrativ-teritorială	sub 15 ani	15 - 64 ani	peste 65 ani
Deva	8.832	41.024	12.920
Brad	1.672	9.212	3.247
Hunedoara	9.398	43.587	12.636
Lupeni	3.322	16.908	3.472
Petroșani	5.140	26.205	6.409
Vulcan	3.796	17.709	3.752
Aninoasa	628	2.892	587
Călan	1.713	8.093	2.104
Petrila	3.351	15.528	3.055
Simeria	1.744	8.101	2.649
Uricani	1.234	6.370	968
Jud. Hunedoara	57.813	277.034	81.753
Regiunea Vest	275.684	1.390.219	337.465

Sursa: INSSE, POP107D

Orașele cele mai mari înregistrează și cele mai mari dezechilibre, astfel că în Deva și Hunedoara persoanele vârstnice sunt mai numeroase decât populația tânără și au valori relativ apropiate, de aproape 13.000 vârstnici și 9398 tineri, iar cea activă nu depășește 43.587 persoane.

Orașele miniere prezintă populații pe grupe de vârstă diferite. În Brad, populația tânără numără 1672 persoane, dar cea vârstnică este de două ori mai mare 3247, în timp ce populația activă este de 9212 persoane. În orașele din Valea Jiului diferențele între grupa tânără și cea vârstnică sunt mai reduse. Populația de peste 65 de ani este mai numeroasă decât cea sub 15 ani în Petroșani și Lupeni, în timp ce în Vulcan, Aninoasa, Petrila și Uricani populația tânără este mai numeroasă față de populația îmbătrânită.

Din analiza populației pe grupele de vârstă se observă un proces de îmbătrânire demografică, datorat în principal scăderii natalității și creșterea ponderii populației

vârstnice (de 60 ani și peste). Efectele demografice și economice ale acestei evoluții se vor vedea în timp și vor atrage după sine schimbări la nivelul diferitelor subpopulații (populația școlară, populația de vârstă fertilă, populația în vârstă de muncă).

PIB-ul județului Hunedoara este al doilea cel mai redus deși acesta a înregistrat creșteri substanțiale în perioada 2000 – 2017. În cifre absolute, PIB-ul în anul 2017 a fost de 2,966 milioane euro și a reprezentat numai 16,75% din PIB-ul Regiunii Vest. În perioada de tranziție, când foarte multe unități industriale au fost închise și multe exploatații miniere au fost puse în conservare sau închise PIB-ul se situa la cel mai redus nivel, acesta începând să crească odată cu investițiile făcute în toate sectoarele de activitate economică. Totuși investițiile în sectoarele economice, transporturi și social nu au fost suficiente pentru a determina o creștere și o stabilitate economică mare la nivel județean.

Tabelul 95. Evoluția PIB în Regiunea Vest în perioada 2000 – 2017 (milioane Euro)

Unitate teritorial-administrativă	Anul 2000	Anul 2006	Anul 2012	Anul 2017
Regiunea Vest	3.807	9.799	12.858	17.713
Județul Arad	933	2.322	2.892	4.126
Județul Caraș-Severin	526	1.237	1.549	2.086
Județul Hunedoara	863	1.980	2.362	2.966
Județul Timiș	1.485	4.261	6.056	8.535

Sursa: EUROSTAT

După anul 1990, numărul mediu de angajați înregistrați atât la nivel de județ cât și la nivelul orașelor miniere și industriale a înregistrat variații semnificative. La începutul perioadei de tranziție în județul

Hunedoara au fost 237.740 salariați, număr ce a continuat să scadă, ajungându-se în anul 2018 la un număr mediu de salariați de doar 105.407 persoane, ceea ce înseamnă o scădere cu -55,66%.

La nivel urban, scăderea numărului de salariați este urmare a închiderii a marilor complexe metalurgice și siderurgice dar și a activităților miniere, acolo unde cea mai mare parte a populației era angajată.

Orașele Deva și Brad au cunoscut cea mai mică reducere a numărului de salariați, de -

4% respectiv -9%, dar în perioada de referință, numărul acestora a variat semnificativ. Pentru Deva tendința numărului de salariați este de creștere ușoară, în timp ce pentru Brad este de scădere ușoară.

Tabelul 96. Dinamica numărului mediu de angajați în perioada 1990 – 2018

Unitate administrativ teritorială	Anul 1990	Anul 1991	Anul 1999	Anul 2009	Anul 2018	Evoluție 1990-2018 (%)
Jud. Hunedoara	237.740	215.838	125.170	118.140	105.407	-55,66
Deva	:	34.046	26.041	31.506	32.638	-4,14
Brad	:	5.497	4.162	5.539	5.002	-9,00
Hunedoara	:	38.367	22.569	19.092	13.395	-65,09
Lupeni	:	12.984	5.997	5.136	4.970	-61,72
Petroșani	:	23.797	15.062	15.502	11.611	-51,21
Vulcan	:	12.378	6.629	5.925	3.965	-67,97
Aninoasa	:	4.099	1.877	1.210	649	-84,17
Călan	:	7.707	2.981	1.358	1.025	-86,70
Petrila	:	11.480	5.651	4.449	3.201	-72,12
Simeria	:	6.647	4.337	3.723	3.104	-53,30
Uricani	:	6.479	2.792	2.048	575	-91,13

Sursa: INSSE, 104D

Orașele din Valea Jiului se află în fața unei situații dramatice din acest punct de vedere. Închiderea unui număr însemnat de mine și a activităților conexe a dus la scăderi masive al numărului de salariați. Pentru Uricani și Aninoasa scăderea numărului de salariați în perioada 1991 – 2018 este dramatică, în cele două orașe s-au pierdut -91% respectiv -84% din totalul salariaților. Scăderi foarte mari caracterizează întregul areal, unde Petroșani, Vulcan, Petrila și Lupeni au înregistrat scăderi ale numărului de salariați cuprinse între -51% și -72%, mult peste valoarea medie a județului.

Orașele Hunedoara și Simeria au înregistrat scăderi ale numărului de salariați apropiate de valoarea județului de -65% respectiv -53%, în timp ce orașul Călan a pierdut -86,70% din numărul de salariați între 1991 și 2018.

Situația numărului șomerilor din spațiul analizat cunoaște o tendință de diminuare a numărului acestora și cu o inversare pe categorii de sexe. În anul 2010 la nivel județean au fost înregistrați aproape 11.000 de șomeri de sex masculin și 9.463 de șomeri de sex feminin, iar în anul 2019 numărul acestora a fost de 2.753 persoane

de sex masculin și 2.935 persoane de sex feminin, o scădere semnificativă.

În orașele miniere din Valea Jiului se observă o scădere constantă a numărului de șomeri, iar la nivel de sexe, situația se prezintă diferit în funcție de oraș. Totuși cel mai însemnat grup de șomeri înregistrați în regiune este în Petroșani (211 șomeri bărbați și 256 șomeri femei), Vulcan (233 șomeri bărbați și 214 șomeri femei) iar aici raportat la populație numărul acestora este semnificativ mai mare și Lupeni (cu 169 șomeri bărbați și 171 șomeri femei) în anul 2019. Un număr redus de șomeri sunt identificați în Aninoasa (38 șomeri de sex masculin și 34 șomeri de sex feminin) și Uricani cu 39 de bărbați șomeri și doar 29 de femei șomere.

Numărul mediu de șomeri în Valea Jiului reprezintă o treime din numărul total de șomeri înregistrați la nivel județean, astfel că orice disponibilizare, restructurare sau închidere definitivă va dezechilibra și mai mult această zonă.

În orașele mari precum Deva sau Hunedoara numărul de șomeri de sex feminin este mai mare decât numărul celor de sex masculin, situație întâlnită și în Brad, Călan sau Simeria. Trebuie menționat că o parte din populația șomeră de sex feminin a obișnuit să stea acasă și să se ocupe de treburile casnice sau de creșterea copiilor în decadele trecute, iar o parte din bărbații șomeri au migrat în alte județe sau chiar țări pentru a putea susține financiar familiile rămase acasă.

Tabelul 97. Dinamica numărului mediu de șomeri înregistrați pe sexe

Unitate administrativ teritorială	Anul 2010		Anul 2015		Anul 2019	
	M	F	M	F	M	F
Jud. Hunedoara	10.992	9.463	5.988	5.787	2.753	2.935
Deva	1.214	1.150	474	476	209	261
Brad	384	313	265	297	85	140
Hunedoara	1.463	1.162	518	516	186	287
Lupeni	504	538	229	247	169	171
Petroșani	821	712	591	614	211	256
Vulcan	669	682	336	352	233	214
Aninoasa	121	116	111	105	38	34
Călan	412	355	245	211	79	110
Petrila	572	653	396	409	190	147
Simeria	288	329	146	147	46	64
Uricani	144	119	71	79	39	29

Sursa: INSSE, 101E

Întreprinderile de pe raza județului au crescut ca număr în perioada 2008-2018, ajungând la 9.459 de unități economice

active, o creștere de peste 200% (tabel 8). Cea mai mare creștere au avut-o întreprinderile mici și foarte mici cu până la

9 angajați, care număra în anul 2018 8.581 de unități. Tendința de creștere s-a menținut și la nivelul firmelor medii și mari. O creștere timidă se observă la nivelul întreprinderilor foarte mari, care număra în anul 2018 18 întreprinderi, cu doar o entitate mai mult ca în anul 2008. Deși populația a scăzut în județ, deci și forța de

muncă, mai cu seamă în fostele areale miniere și industriale, creșterea numărului de întreprinderi indică faptul că piața economică are nevoie de întreprinderi, sub toate formele și dimensiunile sale, pentru a asigura necesarul de materii prime sau brute ori de servicii care să satisfacă noile nevoi ale societății.

Tabelul 98. Dimensiunea întreprinderilor în funcție de numărul de angajați

Dimensiunea întreprinderilor	Anul 2008		Anul 2018	
	Regiunea VEST	Hunedoara	Regiunea VEST	Hunedoara
0-9 persoane	56.578	3.523	59.449	8.581
10-49 persoane	4.692	596	4.139	719
50-249 persoane	958	95	758	141
250 persoane și peste	167	17	150	18
TOTAL	62.395	4.231	64.496	9.459

Sursă: Lista Firmelor

La nivelul orașelor analizate, în perioada de referință 2008-2018, firmele active înregistrate au cunoscut o creștere fulminantă a numărului acestora. Cu excepția orașului Brad, care a avut o creștere de aproape 169%, sub media județului, a numărului de firme ajungând în anul 2018 la 363, toate celelalte orașe au înregistrat creșteri de peste 200%. Cea mai spectaculoasă creștere a fost în orașul Călan, care a ajuns la 160 de firme în 2018 de la doar 58 în anul 2008. A doua cea mai

mare creștere o întâlnim în Uricani, care a avut în anul 2018 163 firme, iar a treia cea mai creștere a fost în Lupeni, ajungând la 298 de firme în 2018, de la 114 în 2008. Acestea orașe alături de Petrila, Vulcan și Simeria au înregistrat creșteri ale numărului de firme peste media județului. Creșteri foarte mari ale numărului de întreprinderi, dar cu o creștere sub media județului le-au înregistrat și orașele Deva, Hunedoara, Petroșani și Aninoasa.

Tabelul 99. Dinamica firmelor în perioada 2008 - 2018

	Anul 2008	Anul 2018	Evoluție 2008-2018 (%)
Deva	1.191	2.652	+222,67
Brad	215	363	+168,84
Hunedoara	597	1.215	+203,52
Lupeni	114	298	+261,40
Petroșani	449	931	+207,35
Vulcan	144	326	+226,39

Aninoasa	28	60	+214,29
Călan	58	160	+275,86
Petrla	96	233	+242,71
Simeria	145	337	+232,41
Uricani	61	163	+267,21
Jud. Hunedoara	4231	9459	223,56

Sursa: Lista Firmelor

Rata de creare a firmelor la nivel regional arată fluctuații reduse de-a lungul timpului. Numărul firmelor nou înființate s-a aflat pe o pantă ascendentă la începutul anilor 2000, când s-au înființat 8.431 în anul 2002. În anul 2009 numărul firmelor nou înființate

a atins maximul, cu 12.530. În anul 2017 numărul acestora a scăzut ușor, la 12.498. Rata de creare a crescut, fiind în strânsă legătură cu numărul firmelor create, creșterea ratei a fost de la 2,25 la 3,2% în 2017.

Tabelul 100. Dinamica întreprinderilor active nou create, rata de creare în Regiunea de Vest

	Anul 2002	Anul 2009	Anul 2017
Număr	8431	12530	12498
Rata de creare	2,2	3,2	3,2

Sursa: INSSE, INT111C

Întreprinderile nou înființate la nivelul Regiunii Vest sunt caracterizate de o durată de funcționare relativ scurtă, deoarece în anul 2017 din numărul total de firme nou înființate doar 58% rămân active după primul an, procent în scădere față de anul 2001. Se constată o creștere puternică și constantă a firmelor care devin inactive,

valoarea fiind de aproape 28% din totalul firmelor nou înființate. Firmele care se desființează se află pe o tendință susținută de scădere ratei, astfel că dacă în anul 2001 valoarea a fost de 22,4%, în anul 2017 procentul de firme desființate a coborât la 14%.

Tabelul 101. Situația întreprinderilor nou create la un an de la înființare în Regiunea Vest

	Anul 2001	Anul 2008	Anul 2017
Active (%)	64,5	50,2	58,1
Inactive (%)	13,1	23,2	27,9
Desființate (%)	22,4	26,6	14

Sursa: INSSE, INT111Y

Cifra de afaceri medie înregistrată este în strânsă corelație cu dimensiunea companiei, cu cât crește numărul de angajați cu atât crește și cifra de afaceri. Cifra de afaceri medie pentru Regiunea Vest

în anul 2018 este de 540.111 euro, însă această valoare este influențată în mare parte de cifra de afaceri înregistrată de microîntreprinderi și de întreprinderile mici. Cifra de afaceri medie aferentă fiecărei clase

de mărime se poate vedea în tabelul următor:

Tabelul 102. Dinamica cifra de afaceri din unitățile locale active, pe clase de mărime după numărul de persoane ocupate în Regiunea Vest

Cifra de afaceri / număr firme 2018	
Medie Regiunea Vest	540.111 EUR
Microîntreprinderi (0-9)	101.577 EUR
Întreprinderi mici (10-49)	1.336.600 EUR
Întreprinderi medii (50-249)	7.520.202 EUR
Întreprinderi mari (peste 250)	67.733.511 EUR

Sursa INSSE, INT104D

Aspecte privind poluarea

Activitățile industriale care s-au manifestat intensiv pe teritoriul județului Hunedoara au lăsat atât urme vizibile cât și urme mai puțin vizibile asupra stării și calității mediului natural. Activitățile miniere prin extragerea, procesarea materialelor și depozitarea reziduurilor, industria metalurgică și siderurgică dar și alte activități economice conexe au dus la poluarea pe scară largă a județului, astfel, la nivelul anului 2016, din cele 210 situri contaminate recunoscute oficial, 41 se găsesc pe raza județului Hunedoara. Acestea sunt poziționate în proximitatea exploatațiilor miniere sau a fostelor centre siderurgice și metalurgice. Județul Hunedoara este considerat a fi cel mai poluat județ din România având cele mai multe situri contaminate și este urmat de județul Caraș-Severin care are 33 situri contaminate, ceea ce face ca Regiunea Vest să fie una dintre cele mai poluate iar

măsurile de ecologizare care se impun trebuie să fie luate în cel mai scurt timp.

Activitățile industriale cu impact semnificativ asupra stării de calitate a aerului sunt specifice unor ramuri economice cu tradiție în județul Hunedoara: minerit, siderurgie și producere de energie. Industria minieră a fost reprezentată în anul 2018 în județul Hunedoara de:

- activitățile din cadrul unităților miniere din bazinul carbonifer Valea Jiului. Capacitățile de producție din exploatarea miniere s-au redus treptat în ultimii 10 ani. În baza unor hotărâri de guvern și, ulterior, în baza unor proiecte tehnice s-a procedat la încetarea activităților în diferite unități și sectoare miniere, precum și la închiderea acestora prin lucrări specifice în subteran și la suprafață.

- exploatările de piatră pentru construcții și roci ornamentale din cariere;
- exploatările de agregate minerale din albiile râurilor.

Peste 350.000 de persoane locuiesc în proximitatea sau în limitele UAT-urilor pe raza cărora au fost identificate și recunoscute situri contaminate, ceea ce reprezintă 78% din totalul populației județului (tabel 13). Deși aceste situri contaminate prezintă riscuri diferite, faptul că acestea se găsesc în imediată apropiere a spațiului urban reprezintă o problemă majoră, iar aceste situri indiferent de statul

lor, operațional sau nu, trebuie supuse unor acțiuni de decontaminare și ecologizare.

Dintre acestea, mai mult de jumătate sunt reprezentate de haldele de material rezidual (zgură, cenuși, steril) apărute în urma exploataților miniere și foste platforme industriale, care se află în diferite faze de risc asupra populației și mediului înconjurător. Suprafața siturilor contaminate este în total de 702,4 hectare, dintre care 27,5 hectare sunt acoperite cu deșeuri menajere, iar diferența de 674,8 hectare este acoperită cu reziduurile apărute în urma activităților miniere și industriale.

Tabelul 103. Numărul de locuitori care trăiesc în proximitatea siturilor contaminate

Unitate administrativ teritorială	Anul 2019
Deva	69.231
Brad	15.454
Hunedoara	72.367
Lupeni	26.106
Orăștie	22.049
Petroșani	41637
Vulcan	28.127
Aninoasa	4.535
Călan	13.045
Hațeg	10.630
Petrila	24.284
Uricani	9.463
Baia de Criș	2.424
Lelese	368
Rapoltu Mare	1.969
Teliucu Inferior	2.496
Vața de Jos	3.493
Vețel	2.907
TOTAL	350.585

Pe de altă parte, poluarea se realizează nu numai din exploatații și reziduuri istorice ci

mai ales din actualele activități care participă activ la menținerea mediului

economic și a altor activități sociale. Trebuie menționat complexul energetic Mintia, din apropierea municipiului Deva, unul din principalii producători de energie electrică din partea de vest a țării, dar și uzina electrică Paroșeni din vecinătatea orașului Vulcan.

Pe teritoriul județului sunt amplasate cinci stații automate de monitorizare a calității aerului, amplasate în Deva (o stație fond urban, o stație fond industrial), Hunedoara (stație fond industrial), Călan (stație fond industrial) și Vulcan (stație fond industrial). Aceste stații sunt în număr foarte redus pentru a putea măsura și reda cu acuratețe ridicată calitatea aerului, mai mult stația din

Hunedoara nu a funcționat pe o perioadă de 8 ani din cauza unor inundații.

Stația de fond urban monitorizează indicatorii: NO_x/NO₂, SO₂, CO, O₃, COV, PM₁₀, Pb, Cd, Ni în timp ce stația de fond industrial monitorizează indicatorii NO_x/NO₂, SO₂, CO, O₃, PM₁₀, Pb, Cd, Ni.

Conform Raportului Anual Privind Starea Mediului în Județul Hunedoara în anul 2018 al Agenției pentru Protecția Mediului Hunedoara, valorile măsurate de stațiile automate de monitorizare a calității aerului sunt comparate cu limitele pentru protecția sănătății umane prevăzute în Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător.

Tabelul 104. Valorile limită conform Legii nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător

Poluant	Criteriu	Perioadă de mediere	Valoare	Unitate de măsură	Numărul de depășiri anuale permis (dacă există)
Dioxid de sulf, SO ₂	Valoare limită	o oră	350	μg/m ³	24
	Valoare limită	24h	125	μg/m ³	3
	Prag de alertă	3 ore consecutiv	500	μg/m ³	Nu e cazul
Particule în suspensie, PM ₁₀	Valoare limită	o zi	50	μg/m ³	35
	Valoare limită	an calendaristic	40	μg/m ³	Nu e cazul
Dioxid de azot, NO ₂	Valoare limită	o oră	200	μg/m ³	18
	Valoare limită	an calendaristic	40	μg/m ³	Nu e cazul
	Prag de alertă	3 ore consecutiv	400	μg/m ³	Nu e cazul
Benzen	Valoare limită	an calendaristic	5	μg/m ³	Nu e cazul
Monoxid de Carbon, CO	Valoare limită	Valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 h	10	mg/m ³	Nu e cazul
Ozon, O ₃	Valoare țintă	Valoare maximă zilnică a mediilor pe 8 h	120	μg/m ³	25 de zile pe an calendaristic, mediat pe 3 ani
	Pragul de informare	o oră	180	μg/m ³	-
	Pragul de alertă	o oră	240	μg/m ³	Nu e cazul
Plumb, Pb	Valoare limită	An calendaristic	0,5	μg/m ³	Nu e cazul
Arsen, As	Valoare țintă	An calendaristic	6	ng/mc	Nu e cazul
Cadmium, Cd	Valoare țintă	An calendaristic	5	ng/mc	Nu e cazul
Nichel, Ni	Valoare țintă	An calendaristic	20	ng/mc	Nu e cazul
Nichel, Ni	Valoare țintă	An calendaristic	20	ng/mc	Nu e cazul

Depășiri ale valorilor limită s-au înregistrat pentru dioxidul de azot, peste 18 depășiri

într-un an calendaristic, respectiv 200 μg/mc, de 24 de ori când s-au înregistrat

valori și de 350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, la stația HD2 Deva din cauza traficului excesiv.

Valoarea medie pe anul 2018 la indicatorul PM10 a fost de 28,185 $\mu\text{g}/\text{mc}$, comparativă cu cea din anul precedent (28,332 $\mu\text{g}/\text{mc}$), fără a depăși valoarea limită anuală de 40 $\mu\text{g}/\text{mc}$. Pe parcursul anului 2018 s-au înregistrat 10 depășiri ale valorii limită zilnice de 50 $\mu\text{g}/\text{mc}$ (a nu se depăși mai mult de 35 de ori într-un an calendaristic) prevăzute în Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător.

În anul 2018 valorile zilnice ale particulelor în suspensie sub 10 microni (PM10) în aerul înconjurător, obținute la stațiile automate (determinate prin metoda gravimetrică) nu au depășit mai mult de 35 ori valoarea limită zilnică (50 $\mu\text{g}/\text{mc}$) prevăzută în Legea nr. 104/2011. Astfel, s-au înregistrat la indicatorul PM10 :

- depășiri la stația HD-1 din Deva,
- 32 depășiri la stația HD-2 din Deva,
- 6 depășiri la stația HD-3 din Hunedoara,
- depășiri la stația HD-4 din Călan,
- depășire la stația HD-5 din Vulcan.

La stațiile automate de monitorizare a calității aerului din județul Hunedoara nu au fost înregistrate depășiri ale valorii limită 10 mg/mc calculată ca valoare maximă zilnică a mediilor pe opt ore conform legislației în vigoare.

Dependența activităților economice de resursele naturale au transformat județul Hunedoara într-unul în care nevoia de infuzii de capital se resimte foarte puternic în zilele noastre. Manifestarea pe scară largă a activităților miniere și industriale, cu precădere din Valea Jiului, fără oportunități

de reconversie au creat un spațiu în care sărăcia se manifestă pe mai multe nivele: lipsa investițiilor în mediul economic, spațiul construit se degradează continuu, nivelul de trai este scăzut, posibilitățile de supraviețuire sunt limitate și determină un număr însemnat de persoane să își abandoneze localitatea în căutarea unui vieti mai bine în regiune sau dincolo de granițele sale.

În încercarea de a revitaliza unele spații repulsive și pentru a ajuta la creșterea nivelului de trai, în Programul Operațional Regional 2014-2020 în localitățile din Valea Jiului s-au asigurat finanțări pentru proiecte care au un impact direct asupra vieții omului dar și indirect, pentru a limita unele aspecte negative ale mineritului precum reducerea poluării.

Astfel, au fost implementate 31 de proiecte în cele 6 orașe în valoare totală de 213.385.568,84 lei, din care sumă nerambursabilă în cuantum total de 169.502.318,26 lei.

Proiectele au acoperit mai multe domenii:

- Linie verde de autobuze electrice, pe relația Petrila-Petroșani-Aninoasa-Vulcan-Lupeni-Uricani, cu scopul de a crește mobilitatea și de a reduce poluarea,
- Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din Petroșani, Petrila, Uricani, Vulcan, la care se adaugă și unele clădiri publice,
- Lucrări de intervenție în vederea modernizării unor unități școlare,
- Lucrări de regenerare urbană și a unor străzi din Lupeni, Petrila, Uricani,
- Modernizarea de ambulatorii, în Vulcan,

- Reabilitarea și modernizarea centrului social din Vulcan,
- Reabilitarea și amenajarea muzeistică a Muzeului Mineritului din Petroșani.

Populația însemnată afectată direct sau indirect de stoparea activităților industriale și miere va trebui să fie ajutată, deopotrivă alături de întreprinderi pentru a asigura o continuitate economică atât de vitală județului, pentru a le permite o ameliorare a calității vieții dar și a mediului natural. Se impun măsuri coerente, atât pe termen scurt, dar mai ales pe termen lung cu scopul de a reduce decalajele economice interjudețene.

Acțiunile și măsurile ce vor fi întreprinse pentru relansarea economică a zonelor defavorizate cu scopul final de a asigura bunăstare locuitorilor, dar și întregului județ, vor trebui sintetizate pe mai multe categorii.

Investiții majore trebuie realizate în infrastructura de transport pentru a facilita un acces mai rapid spre și dinspre anumite areale, a scurta timpii de deplasare dar și pentru a reduce gradul de izolare/periferie al unor spații montane. Se impun reabilitări de drumuri și crearea de noi conexiuni în Valea Jiului, în zona montană Brad, dar și în spațiul periurban delimitat de municipiile Deva-Hunedoara. **Un drum vital pentru dezvoltarea zonei, cu impact în reducerea gradului de izolare este reabilitarea drumului DN66A Câmpu lui Neag – Băile Herculane.**

Transportul pe căi ferate trebuie de asemenea modernizat și utilizat ca alternativă acolo unde accesul auto este dificil de realizat. Mai mult acesta poate juca un rol esențial în navetismul din zonele

periferice sau chiar din proximitatea unor orașe mai mari.

De asemenea, crearea unor rute cu transport public ecologic dinspre bazinele de populație spre zonele atractive economic este o cerință actuală a creșterii economice, acolo unde forța de muncă este diminuată.

Nivelul de echipare tehnico-edilitar al localităților este deosebit de important în vederea creșterii calității vieții atât din mediul urban cât și din cel rural. Investiții în modernizarea și extinderea rețelelor de apă/canalizare, gaz și de colectare a deșeurilor vor trebui realizate cu prioritate.

Ecologizarea și regenerarea siturilor contaminate dincolo de obligativitate, este și o cerință care ajută la creșterea calității vieții. Aceste spații care nu pot fi integrate unor circuite antropice, vor putea fi redede mediului natural și se va asigura astfel o creștere a spațiului verde din aceste areale.

Foarte relevante sunt investițiile în mediul economic, atât la nivel de IMM cât și la nivelul cercetării, inovării și transferului tehnologic. Oportunitatea este de a dezvolta economia locală prin diverse produse locale, a meșteșugarilor, a industriei manufacturiere, construcții, sau industrie ușoară. Crearea unor incubatoare de afaceri care să fie într-o strânsă legătură cu mediul academic din județ, va permite crearea unor noi oportunități de afaceri, vor ajuta la implementarea mai rapidă a unor soluții de creștere a mediului economic, care în final vor asigura locuri de muncă pentru acești locuitori.

Alte aspecte care trebuie avute în vedere pentru stabilizarea și optimizarea economiei sunt acelea prin care se va putea consolida baza economică prin sprijinirea dezvoltării de lanțuri valorice în domenii cheie. Trebuie susținut potențialul de clustere în diverse domenii industriale, atragerea de investiții și formarea de parteneriate pentru valorificarea resurselor. Concomitent se vor urmări și dezvoltarea managementului eficient al infrastructurii de sprijin pentru afaceri (parcuri industriale, parc de afaceri).

De asemenea, și populația trebuie inclusă în aceste proiecte prin programe de reconversie profesională, de calificare ori de recalificare în noile ramuri economice ce vor fi dezvoltate, dar și prin alte programe sociale care conștientizeze populația de rolul esențial pe care aceasta în are în asigurarea unei bunăstări viitoare.

Trebuie dezvoltat turismul într-o manieră în care acesta să fie reprezentativ pentru județ și regiune, mai ales prin prisma faptului că numeroase obiective turistice sunt de notorietate națională și internațională prin includerea acestora în UNESCO. Modernizarea muzeelor, crearea posibilități de petrecere a timpului liber prin metode neconvenționale (cicloturism, rafting, drumeții montane) vor atrage numeroase persoane.

Integrarea anumitor mine și cariere și transformarea acestora în puncte de atracții va asigura o continuitate a vieții minelor chiar dacă acestea nu vor mai fi exploatate.

Un factor de succes al dezvoltării turismului din zonă va fi implementarea unui concept de turism integrat în Valea

Jiului. Prin acest concept de turism integrat în Valea Jiului trebuie avută în vedere dezvoltarea domeniilor schiabile Petroșani, Vulcan și Lupeni, complexul turistic de agrement Câmpu lui Neag – Uricani, Petrila, etc.

ANALIZA SWOT

LOCALIZARE GEOGRAFICĂ ȘI CADRUL NATURAL			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Poziția strategică a regiunii la granița de Vest a României, lângă statele europene centrale	Poziția periferică a fluviului Dunărea, la distanță de centre urbane importante sau axe de comunicații majore	Exploatarea și valorificarea sustenabilă a fluviului Dunărea	Schimbările climatice pot produce fenomene meteorologice periculoase cu impact negativ puternic asupra comunităților
Programe de cooperare transfrontalieră cu Serbia și Ungaria	Existența unor situri poluante în perimetrele în care s-au exploatat diverse resurse	Reducerea decalajelor în zona transfrontalieră	Defrișările pot determina hazarde naturale într-un timp foarte scurt cu impact mare asupra mediului antropic
Prezența Câmpiei de Vest, foarte fertilă, unde se desfășură activități socio-economice complexe și de anvergură	Pericol de inundații a unor suprafețe întinse de terenuri arabile și a unor localități	Valorificarea potențialului energetic al cadrului natural, îndeosebi în energia regenerabilă (verde): geotermală, solară, a apelor și biomasa	Reducerea biodiversității din cauza extinderii limitelor intravilane a unor localități

Relief montan înalt care oferă posibilitatea dezvoltării unor activități economice sustenabile, îndeosebi turism	Prezența unităților montane care creează areale izolate, greu accesibile	Dezvoltarea activităților economice sustenabile specifice treptelor de relief, de ex. turismul montan	Declinul așezărilor din zonele montane izolate
Prezența apelor minerale și termale în județele Timiș, Arad și Caraș-Severin	Absența unei strategii și a investițiilor majore în vederea utilizării apelor termale pe scară largă	Dezvoltarea unor programe pentru ameliorarea riscurilor în zonele cu restricții ale cadrului natural	Erodarea terenurilor extravilane și poluarea localităților cu praf
Gradul ridicat de împădurire din zonele deluroase și montane	Suprafețe reduse de păduri în zonele joase	Promovarea unicităților cadrului natural din regiune	Exploatarea nesustenabilă a resurselor naturale, îndeosebi a pădurilor
Variatate de resurse naturale și în rezerve mari răspândite în întreaga regiune	Unele resurse naturale din subsol nu pot fi exploatare sustenabil, fără impact major asupra mediului natural	Dezvoltarea unor programe pentru îmbunătățirea calității solurilor	Pierderea calității solurilor din cauza schimbărilor climatice
Parcuri naționale și naturale importante, cu potențial turistic ridicat neexploatat	Obiective naturale importante neamenajate și nepromovate	Integrarea obiectivelor naturale în circuite și programe turistice	Degradarea obiectivelor naturale din cauza exploatării incorecte și a poluării
		Existența unor proiecte cu finanțare europeană de facilitare	

		a accesului direct pe apă la Dunăre (Bega navigabilă)	
EVOLUȚIA POPULAȚIEI ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC			
DEMOGRAFIE			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Diversitatea etnică, culturală și religioasă, manifestată printr-o armonie de durată	Scăderea constantă a numărului de locuitori, mai ales în județele Caraș-Severin și Hunedoara	Crearea unor programe naționale care sprijină familiile în vederea creșterii natalității	Depopularea unor areale și localități datorate migrației internaționale sau spre zone din regiune mai dezvoltate
Durata medie a vieții este într-o creștere ușoară, dar consolidată la nivel regional	Ponderea redusă a populației regiunii în total populație națională	Creșterea atractivității regiunii pentru a menține și atrage populație	Tendința de îmbătrânire accentuată a populației
Natalitatea este într-o creștere ușoară	Rata de mortalitate este ridicată și contribuie major la scăderea populației	Creșterea calității vieții populației	Creșterea raportului de dependență demografică

Rată regională mai scăzută a mortalității infantile decât cea de la nivel național	Rata de mortalitate infantilă este ridicată în județul Caraș-Severin	Sprijinirea etniilor din regiune prin programe de dezvoltare	Scăderea continuă a populației determină scăderea densității regionale
SĂNĂTATE			
Performanțe medicale importante ale unor spitale din regiune	Rețeaua de spitale slab dezvoltată, învechită și nealiniată standardelor europene	Consolidarea în sistemul medical național a unor spitale din regiune	Sporirea numărului de îmbolnăviri în spitale din cauza condițiilor precare din unele spitale
Densitate mai mare a medicilor comparativ cu nivelul național	Incidența bolilor cerebrovasculare (Reg. Vest se află pe locul I național)	Construirea unor spitale regionale și orășenești noi, moderne cu tehnică medicală de ultimă generație	Fragmentarea infrastructurii medicale
O bună acoperire a teritoriului cu stații de salvare și SMURD	Zone rurale cu deficit de personal medical (medici de familie)	Investiții în programe de prevenție și educație sanitară	Disparități importante în ceea ce privește personalul medico-sanitar
Investiții importante prin POR în ambulatorii și unități primiri urgențe	Absența unor unități medicale dezvoltate în spațiul rural, îndeosebi în zonele izolate	Investiții în perfecționarea cadrelor medicale	Exodul personalului medical

Prezența în regiune a unor centre de cercetare din domeniul medical (de ex. ONCOGEN)	În general serviciile medicale sunt sub standardele europene	Digitalizarea serviciilor și a actului medical (e-sănătate)	Disparități importante în ceea ce privește accesul la sănătate între mediul urban și rural
EDUCAȚIE			
Existența unor universități de renume, cu tradiție în regiune	Populația școlară din regiune scade mai puternic decât cea de la nivel național	Sprijinirea sectorului de educație prin politica de coeziune a UE	Dobândirea competențelor de bază și a celor digitale încă este problematică în România
Pondere mare a populației tinere absolventă de studii medii și superioare	Creșterea ponderii ratei părăsirii timpurii a școlii	Dezvoltarea infrastructurii pentru creșe și grădinițe (grad de ocupare mult peste capacitate)	Corelare slabă între programa școlară și cerințele actuale de pe piața muncii (calificări centrate pe „tradiția” școlii)
Exemple de bune practici în ceea ce privește învățământul profesional și tehnic	Învățarea pe tot parcursul vieții este slab dezvoltată în regiune (ultimul loc la nivel național)	Dezvoltarea învățământului pentru copii cu nevoi speciale	În general, cadrele didactice sunt slab remunerate ceea ce influențează calitatea actului educațional
Infrastructura specifică educației a înregistrat îmbunătățiri (creșteri ale numărului de ateliere școlare, terenuri de sport, număr de PC-uri)	Ponderea mare a tinerilor din regiune (18-24 ani) care nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare profesională (NEETs)	Sprijinirea mediului academic și economic pentru îmbunătățirea aptitudinilor și specializărilor elevilor / studenților	Lipsa corelării infrastructurii educaționale cu numărul elevilor

Investiții importante prin POR în infrastructura de educație	Scădere importantă a numărului de studenți	Atragerea unor investitori care să ofere locuri de muncă persoanelor de risc	Migrarea studenților în favoarea universităților din străinătate
GRADUL DE SĂRĂCIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ			
Nivelul populației sărace și cu risc de excluziune respectiv lipsuri materiale grave este în general mai scăzut comparativ cu situația de la nivel național	Decalaje semnificative ale nivelului de trai între județele regiunii	Creșterea fondurilor alocate categoriilor de populație defavorizate	Adâncirea diferențelor economice dintre populația săracă și pătura populației înstărite
Investiții importante prin POR în domeniul social	Disparități importante în ceea ce privește infrastructura de asistență socială	Multiplicarea exemplelor de bune practici din sfera asistenței sociale	În general, personalul din unitățile publice de asistență socială este insuficient pentru a acorda asistență

INFRASTRUCTURA			
INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI

Prezența unor coridoare europene de bază TEN-T care traversează regiunea: ORIENT/MEDITERANA DE EST și RINDUNĂRE	Lipsa unor bretele și centuri ocolitoare pentru orașe	Construirea unei autostrăzi pe relația Timișoara (RO) - Pancevo (SRB) , pentru îmbunătățirea conectivității rutiere spre Serbia	Implementarea greoaie și cu mari întârzieri a marilor proiecte de infrastructură, atât în domeniul rutier cât și în cel feroviar
Autostrada A1, care facilitează accesul mai rapid spre și dinspre regiune	Lungimi mari de drumuri județene nereabilitate	Finalizarea Autostrăzii A1 (segmentul Margina – Holdea)	Infrastructura degradată poate conduce la izolarea unor perimetre și localități, mai ales în zonele montane și periferice ale regiunii
Prezența pe teritoriul regiunii a unor drumuri europene care străbat toate județele	Drumurile comunale sunt neasfaltate ceea ce restrânge din capacitatea de mișcare a fluxurilor economice și sociale	Dezvoltarea Proiectului Via Carpathia	Creșterea ponderii transporturilor rutiere de pasageri și mărfuri din cauza lipsei de investiții în celelalte ramuri ale transportului
Densitate ridicată și cea mai mare lungime a căilor ferate din țară, în special în județul Timiș	Absența unor rețele complexe de drumuri în zonele urbane funcționale	Îmbunătățirea accesibilității a punctelor de frontieră, îndeosebi în partea de sud a regiunii (jud. Caraș-Severin)	Pentru România, din prognoza traficului rutier pentru următorii ani rezultă că vor circula un număr tot mai mare de vehicule fizice
Implementarea proiectului de modernizare a căii ferate Frontieră - Curtici - Simeria	Pondere însemnată a drumurilor din orașe nemodernizate	Modernizarea / reabilitarea drumurilor județene	Degradarea continuă a materialului rulant și a liniilor, inclusiv închiderea unor rute

			determină creșterea timpilor de deplasare a trenurilor
Prezența a două aeroporturi internaționale: Timișoara și Arad	Infrastructura feroviară (căile de rulare) este învechită și are numeroase restricții de viteză	Crearea unor culoare interjudețene care să asigure mobilitate crescută	Pierderea unor locuri fruntașe și a cotei de piață în domeniul logisticii în fața altor regiuni
Aeroportul din Timișoara este aeroport rezervă pentru cele din Belgrad, Budapesta și București, bucurându-se de pistă de 3,5 km și echipamente specifice moderne	Materialul rulant este subdimensionat și învechit	Investiții în căile ferate pentru o mai bună legătură cu ale regiuni din țară și străinătate	Riscul de a se degrada unele culoare de transport din cauza lipsei de investiții
Prezența fluviului Dunărea și a portului Moldova Nouă	Lungimea căilor ferate electrificate este încă una redusă și un obstacol în circulația de mare viteză	Dezvoltarea unei rute de acces la aeroportul Timișoara pe cale ferată	
Canalul Bega este unul din cele mai vechi rute pe apă navigabilă	Starea precară a ecluzelor de pe partea românească a canalului Bega	Posibilitatea de modernizare a aerogării din Caransebeș în diverse scopuri, mai ales turistic, medical și ca bază de antrenament	
	Lipsa unui centru intermodal de transport marfă pe teritoriul regiunii	Creșterea capacității de transport de mărfuri și navigație pe Dunăre prin modernizarea portului	

		Moldova nouă și reactivarea celor vechi	
		Punerea în funcțiune a sistemului de ecluze din România și deschiderea circulației în scop turistic și transport marfă	
MOBILITATEA URBANĂ			
<p>Transportul public urban electric cu lungă tradiție în regiune:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Timișoara – primul tramvai pe cale ferată din România (1868) • Arad – prima societate de transport cu autobuzele din România (1908) 	<p>Materialul rulant pentru transport public este subdimensionat și învechit, rutele de transport public și stațiile de călători sunt parțial modernizate</p>	<p>Proiectele de mobilitate urbană aflate în implementare</p>	<p>Aglomerarea orașelor din cauza creșterii numărului de autovehicule și a încurajării utilizării autovehiculelor concomitent cu investiții minime în transportul în comun</p>
<p>Infrastructura de transport public diversificată în orașele Timișoara și Arad, cu potențial de creștere a numărului de călători</p>	<p>Confortul, fiabilitatea, informarea călătorilor, accesibilitatea pentru persoanele cu mobilitate redusă, viteza de deplasare sunt încă deziderate pentru transportul public</p>	<p>Crearea unor rute de tram-tren care să conecteze spațiul periurban al marilor orașe cu gările centrale pentru a facilita un acces rapid și pentru a reduce poluarea</p>	<p>Dinamici diferite la nivelul județelor a numărului de persoane transportate</p>

Interesul ridicat al orașelor din regiune pentru transportul public electric (cu autobuze electrice)	Infrastructura de biciclete este slab dezvoltată (rute, parcări, centre de închiriere), funcționând parțial doar în orașele mari	Crearea unor trasee care să permită un mijloc de transport verde între orașele și spațiul înconjurător	Rezistența la schimbare a călătorilor – mașini personale în favoarea transportului public
Creșterea activității de transport public urban	Zonele pietonale continuă să fie o provocare în orașele regiunii	Crearea unor noi rute de transport care să coincidă punctelor de atracție din orașe	Accentuarea poluării atmosferice ca urmare a utilizării mașinilor personale
	Pondere ridicată a cotei modale a transportului cu mașina privată în defavoarea transportului public, cu bicicleta și pietonal	Reconfigurarea sistemului de transport urban, astfel încât să fie promovate mijloacele de transport prietenoase cu mediul	Politica de parcare nu este utilizată pentru a constrânge accesul autovehiculelor în zona centrală și pentru a favoriza transportul public
	Lipsa sistemelor inteligente de transport: e-ticketing, management trafic, semaforizare	Schimbarea de paradigmă a călătorilor în ceea ce privește transportul public	Aplicarea cu derogări a regulamentelor de urbanism, fără a acorda importanță aspectelor de mobilitate
	Lipsa traseelor de transport public și a pistelor de biciclete dintre orașe și zonele învecinate, care duce la congestionarea orașelor datorită navetismului cu mașina personală	Participarea la dialogul internațional și schimbul de informații în domeniul mobilității urbane	Colaborare redusă între planificatorii și actorii urbani

	Lipsa de interoperabilitate, interconectare și integrare între mijloacele de transport	Dezvoltarea unor politici de mobilitate ale întreprinderilor care pot influența transportul public	Orașele mici nu au venituri ca să susțină activitatea de transport public electric
INFRASTRUCTURA DE UTILITĂȚI ȘI TELECOMUNICAȚII			
Pondere ridicată a localităților conectate la rețeaua de apă	Diferențe semnificative între urban și rural în ceea ce privește conectarea la utilitățile de bază (apă și rețeaua de canalizare)	Realizarea unor rețele de utilități corect dimensionate, care să corespundă unor nevoi ale comunităților și pe termen mediu și lung	Implementarea greoaie și cu mari întâzieri a marilor proiecte de infrastructură cu utilități (alimentare cu apă, canalizare)
Gradul foarte ridicat de conectare la rețeaua de energie electrică a localităților din regiune	Conectarea slabă a regiunii la rețeaua de distribuție a gazelor naturale	Dezvoltarea sistemelor centralizate de utilități în localitățile mici	Subdimensionarea rețelelor de utilități publice, precum și învechirea acestora duc la erori de funcționare
Prezența în mediul urban al unor sisteme centralizate de termoficare	Scăderea constantă a numărului de persoane abonate la rețeaua de energie termică ale orașelor	Reconvertirea sistemelor actuale de producere a energiei astfel încât să utilizeze resurse regenerabile	Pierderea unui număr însemnat de persoane abonate la rețeaua de energie termică din cauza stadiului de degradare în care se află sistemul

Creșterea numărului de gospodării conectate la rețeaua de internet la nivel regional	Prezența unor „pete albe” pe teritoriul regiunii, mai ales în zone montane, unde nu există telecomunicații.	Programe prin care persoanele să conștientizeze rolul internetului și să afle beneficiile aduse de acesta mai ales în mediul rural	Avarii ale rețelelor de energie electrică din cauza subdimensionării sau a vechimii instalațiilor specifice
LOCUIŢE, CONSTRUCȚII ȘI EFICIENȚĂ ENERGETICĂ			
Îmbunătățire constantă a indicatorilor care fac referire la confortul locuirii	Număr mare de locuințe colective vechi, ineficiente energetic	Îmbunătățirea programelor sociale care cresc accesul persoanelor la locuințe	Lipsa de consecvență în finalizarea proiectelor deja începute
Creștere constantă a numărului de locuințe finalizate	Ponderi mici de clădiri publice renovate în vederea eficienței energetice	Dezvoltarea programelor de eficiență energetică a clădirilor publice și rezidențiale	Lipsa fondurilor proprietarilor pentru reabilitarea energetică a locuințelor

MEDIU			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI

Pe teritoriul regiunii se găsesc un număr însemnat de arii naturale protejate	Număr insuficient de stații de monitorizare a calității aerului repartizate pe teritoriul regiunii	Integrarea siturilor protejate în mediul urban prin educarea cetățenilor și crearea unor trasee de loisir	Incapacitatea de analiză reală a situației calității aerului din regiune datorate defecțiunilor dese ale echipamentelor respectiv lipsa măsurării unor indicatori
Importante resurse în ceea ce privește diversitatea și bogăția biogeografică	Evacuările de ape uzate slab sau deloc epurate duc la poluarea apelor subterane sau a râurilor	Îmbunătățirea managementul deșeurilor în regiune	Creșterea numărului de persoane care se pot îmbolnăvi în urma contaminării mediului natural
Zone naturale întinse cu peisaje seculare, relativ neatinse de acțiunea umană	Depozitarea în locuri nepermise a substanțelor chimice cauzează poluări substanțiale în regiune	Dezvoltarea programelor de informare și conștientizare a populației referitor la importanța colectării selective	Riscul de contaminare al apei din straturile acvifere de suprafață
Progrese importante în ceea ce privește închiderea depozitelor urbane neconforme	Creșterea suprafețelor terenurilor degradate	Crearea unor centre de colectare a deșeurilor provenite din construcții/demolări care să corespundă modelului de economice circulară	Legislația inefficientă pentru protecția ariilor naturale
Calitatea în general bună a rețelei hidrografice a regiunii	Număr mare de centre de colectare a deșeurilor neconforme cu cerințele UE	Înființarea unor centre de colectare a unor tipuri de deșeuri care pot fi biomasă pentru producerea de energie	Creșterea efectivelor de animale sălbatice expuse

Tendința de scădere a deșeurilor generate la nivelul regiunii	Existența pe teritoriul regiunii a unor surse de poluare majore precum CET, foste centre siderurgice și metalurgice, halde de steril, termocentrale	Ecologizarea terenurilor degradate sau a rampelor de deșeuri clandestine	Urbanizarea și extinderea spațiului construit în apropierea sau chiar în interiorul zonelor protejate duce la distrugerea definitivă a acestora
		Valorificarea experienței anterioare a unor programe cu cofinanțare internațională orientate direct spre protecția mediului și a naturii;	
		Promovarea investițiilor de mediu în zone de risc ecologic;	

ECONOMIA			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Tendința de creștere a PIB în ultimii ani	PIB-ul regiunii reprezintă doar 9,7% din totalul național	Acordarea de facilități pentru întreprinderile care doresc să se localizeze în județele Caraș-Severin și Hunedoara	Se manifestă o tendință de creștere a disparității interjudețene la nivel regional
Valoare foarte ridicată pentru PIB/locuitor	Diferențe foarte mari între PIB-ul județului Timiș comparativ cu județele Arad, Hunedoara, Caraș-Severin	Autoritățile locale pot crea parcuri/platforme industriale pentru a facilita accesul pe piață al unor firme	Concurența redusă între firme din unele județe determină un nivel salarial mai redus
Puterea de cumpărare a regiunii este peste media națională	Pondere foarte mare a IMM-urilor respectiv pondere mică a întreprinderilor de mărime mijlocie	Diversificarea activităților firmelor și în județele cu performanță economică mai slabă (Caraș-Severin și Hunedoara)	Numărul foarte mare de persoane angajate în sectorul automotive și IT, care este sensibil în fața schimbărilor pe plan mondial
Valoare ridicată a productivității muncii, locul 2 național	Disparități interjudețene în ceea ce privește dimensiunea întreprinderilor după numărul de angajați	Creșterea și consolidarea rezilienței întreprinderilor în fața schimbărilor socio-economice și politice în plan național și european	Distanțarea dintre mediul academic și cel economic din cauza relațiilor de colaborare modeste

Număr însemnat de întreprinderi care activează pe raza regiunii	Rata scăzută de supraviețuire a firmelor: o treime dintre întreprinderile noi dispar de pe piață după primul an de funcționare	IMM-urile creează un număr semnificativ mai mare de noi locuri de muncă decât firmele mari existente deja pe piață, cu un cost de capital mai scăzut, și constituie cea mai importantă alternativă pentru combaterea șomajului;	Schimbările socio-economice din ultimele decenii determină dispariția centrelor industriale istorice, cu tradiții
Creșterea continuă a valorii cifrelor de afaceri ale firmelor din regiune	Prea puține întreprinderi active în economie	Prin dimensiunile lor reduse și prin numărul mare, IMM-urile au capacitatea de a stimula concurența și de a slăbi, în general, pozițiile de monopol ale marilor întreprinderi;	Absența unui mediu de afaceri efervescent va avea ca efect reducerea și mai mare a numărului de locuitori din județele Caraș-Severin și Hunedoara
Diversitate mare a sectoarelor de activitate a întreprinderilor	Volum însemnat de produse cu valoare adăugată mică	Realizarea unor stagii de practică și formare a persoanelor tinere/absolvenți și a celor care doresc o reconversie profesională	Disparități regionale importante în ceea ce privește nivelul salarial
Exporturile depășesc importurile, primele înregistrând creșteri masive în ultimii ani	Șomajul scăzut face din regiune să nu mai reprezinte o atracție principală pentru investitorii străini		

CERCETARE, DEZVOLTARE ȘI INOVARE			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Învățământ universitar bine dezvoltat, cu importante laboratoare de cercetare	Majoritatea unităților de CDI sunt concentrate în județul Timiș	Dezvoltarea oportunităților de finanțare a cercetării prin instrumente financiare (business angels, equity funds)	România, respectiv Regiunea Vest face parte din categoria inovatorilor modești ai UE
Tendință în general de creștere a volumului de cheltuieli alocate pentru CDI în perioada 2011-2017	Diferențe regionale semnificative în ceea ce privesc cheltuielile din PIB pentru CDI	Dezvoltarea centrelor de cercetare în alte zone diferite de mun. Timișoara	Trend volatil al cheltuielilor investite în CDI
Creșterea numărului de personal din CDI, acesta fiind în general înalt calificat	Participarea slabă a mediului academic în activitățile de CDI	Dezvoltarea unui hub regional de inovare-cercetare-dezvoltare	Disparități majore între județele regiunii în ceea ce privește procentul din PIB alocat cercetării și dezvoltării
Clustere importante în Regiunea Vest (automotive, TIC, energie și turism)	Numărul brevetelor din Regiunea Vest este în continuă scădere	Dezvoltarea / sprijinirea clusterelor în domenii cu o componentă mare de inovare și posibilități mari de creștere și dezvoltare	Scăderea numărului de studenți, o tendință observată atât la nivel național, cât și la nivel regional
Profil sectorial diversificat al unităților de cercetare	Lipsa / insuficiența laboratoarelor de testare	Stimularea spiritului inovativ, îndeosebi al tinerilor	Concentrarea instituțiilor de învățământ superior în jud. Timiș,

			atragera potențialilor studenți din orașele învecinate
Creșterea unităților de transfer tehnologic ca urmare a investițiilor europene	Parcurile tehnologice/industriale nu oferă alte servicii sau inovații în afară de infrastructură	Stimularea cercetării aplicative și legătura cu cerințele pieței	Concentrarea instituțiilor de cercetare și a cercetătorilor în jud. Timiș

TURISM			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Prezența pe teritoriul regiunii a unui număr mare de monumente istorice relevante la nivel național și internațional - UNESCO	Foarte multe monumente istorice se găsesc în diferite stări de degradare	Consolidarea unei identități turistice regionale – brand regional	Pierderea definitivă a unei părți din monumente și din identitatea regională și chiar națională, de ex. monumente din categoria patrimoniului industrial
Municipiul Timișoara: Capitală Culturală Europeană a Culturii 2021	Dezvoltarea unor stațiuni fără un plan și o strategie pe termen mediu și lung	Construirea unor parcuri tematice care să atragă turiști din alte regiuni	Decăderea stațiunilor turistice cu renume din regiune (de ex. Băile Herculane, Moneasa)
Patrimoniul cultural imaterial (tradiții și obiceiuri) important	Număr redus de muzee sau expoziții interactive, care să se alinieze cerințelor actuale	Crearea unor trasee turistice în zonele protejate cu acces controlat	Scăderea numărului de turiști va afecta și alte domenii conexe

Cadrul natural variat oferă posibilitatea dezvoltării turismului ecologic	Activitățile specifice și conexe turismului sunt în continuare reduse	Reconversia unor puncte de atracție din zonele rurale cu scopul de a reporni circulația turistică din interiorul regiunii	Modernizările și renovările rezidențialului din anumite spații rurale vor șterge identitatea locală iar satele își vor pierde din autenticitate
Posibilitatea de a practica diverse forme ale turismului în interiorul regiunii	Regiunea Vest, marile orașe sau alte atracții turistice nu sunt mediatizate la scară națională	Investiții în turismul balnear și de wellness vor asigura continuarea seculară a stațiunilor din regiune	Întârzierea unor programe turistice, culturale etc de anvergură vor crește decalajele între Regiunea Vest și alte regiuni
Prezența unor ansambluri urbane de mare anvergură în principalele orașe ale regiunii	După numărul turiștilor, regiunea se situează pe penultimul loc din România	Dezvoltarea/modernizarea infrastructurii turistice de cazare	Slaba accesibilitate la obiectivele turistice îngreunează accesul turiștilor
Investiții importante în anumite centre istorice/civice ale marilor orașe pentru a le pregăti din punct de vedere turistic (pietonalizare)	Lipsa marcajelor și a hărților dar și neglijența față de mediul înconjurător contribuie la menținerea unui nivel scăzut de creștere în domeniul turismului	Îmbunătățirea și dezvoltarea serviciilor turistice	Lipsa unui ghid avizat care poate centraliza informațiile turistice
Consolidarea turismului de nișă (de afaceri, vini-viticol)	Accesibilitate nesatisfăcătoare și lipsa infrastructurii rutiere / feroviare integrate spre obiectivele turistice	Dezvoltarea turismului și punerea în valoare a fluviului Dunărea	Localizarea Regiunii Vest, ca regiune de graniță / tranzit spre Europa Centrală și de Vest

Prezența unor festivaluri care au câștigat un renume național	Absența din regiune a unor lanțuri hoteliere de renume mondial	Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului UNESCO din regiune	Sezonalitatea activității turistice regionale: lipsa integrării activităților și serviciilor turistice pentru întregul an calendaristic
		Dezvoltarea turistică a zonelor etnografice tradiționale (Țara Zărandului, Ținutul Pădurenilor, Țara Hațegului, Țara Făgetului, Țara Almăjului)	

DEZVOLTARE URBANĂ			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Două centre urbane importante Timișoara și Arad, care împreună alcătuiesc cea mai importantă zonă economică după capitala București	Ponderea ridicată a orașelor mici din totalul sistemului urban	Consolidarea poziției unor orașe mici prin dezvoltarea de noi funcții și prin creștere economică în vederea menținerii sau creșterii populației	Pierderea unor funcții urbane ale unor orașe din zonele montane sau spații predominant rurale
Grad de urbanizare ridicat la nivel regional, peste media națională	Decalaje urbane importante între municipiile reședință de județ ale regiunii	Înglobarea unor teritorii periurbane în viitoare strategii de dezvoltare ale orașelor cu scopul	Scăderea populației urbane din județele Caraș-Severin și Hunedoara

		de a dezvolta coerent spațiul și de a crește calitatea vieții	
Configurarea unor spații periurbane semnificative în jurul marilor orașe care contribuie la menținerea funcțiilor și pozițiilor acestora	Spații verzi insuficiente la nivelul orașelor, mult sub norma europeană	Ameliorarea și integrarea unor terenuri degradate din mediul urban în circuitul verde al orașului	Mărirea decalajelor dintre orașele mari și cele mici
Sistemul urban regional are o răspândire relativ uniformă care asigură un echilibru teritorial	Lipsa implementării unor strategii integrate ale mediului urban și cel periurban în vederea dezvoltării	Crearea unor centuri și coridoare verzi în jurul orașelor cu scopul de a reduce poluarea	Plafonarea orașelor mari ale regiunii din cauza lipsei de inovare și atingerii capacității de atracție: <ul style="list-style-type: none"> - Timișoara e prea aproape de Budapesta și de Belgrad ca să poată aspira la o dezvoltare peste cele două capitale europene; - Similar, restul orașelor mici din regiune (Lugoj, Reșița, Caransebeș, etc), sunt limitate de învecinarea cu Timișoara.
	Nu sunt valorificate suficient centrele urbane, istorice ale orașelor	Creșterea rolului orașelor mici și mijlocii pentru evitarea depopulării urbane	Extinderea necontrolată a aglomerărilor urbane

	Spațiile publice nu sunt accesibile tuturor, sigure și prietenoase cu mediul	Adoptarea unui model holistic, integrat de dezvoltare urbană	Polarizarea socială și segregarea teritorială în orașe
	Trafic congestionat și poluare în orașele mari	Intărirea capacității locale de a planifica și administra orașele	
	Calitatea scăzută a serviciilor publice cu precădere în zonele marginale	Digitalizarea serviciilor publice (smart city)	Capacitate scăzută a personalului administrațiilor publice de a implementa și gestiona sisteme digitale/informaticice de servicii publice
	Măsurarea deficitară a sistemelor de măsurare, monitorizare și evaluare a poluării atmosferice, calității aerului în orașe		

AGRICULTURĂ ȘI DEZVOLTARE RURALĂ			
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI

Populația din mediul rural a crescut susținut și astfel se asigură forță de muncă pentru marile orașe	Lipsa unor asociații de mici proprietari în vederea exploatarei și absorbției de fonduri	Sprrijinirea spațiului rural și conservarea valorilor tradiționale	În ansamblul ei, România este un exportator net de produse agricole brute, iar sectorul de procesare este insuficient dezvoltat
Spațiile rurale din zone periurbane ale marilor orașe regionale au căpătat valențe urbane importante	Pondere însemnată a populației angrenată în sectorul agricol	Înființarea unor asociații agricole care să permită atragerea de fonduri europene mai rapid pentru a crește productivitatea muncii	Forță de muncă îmbătrânită în sectorul agricol (peste 50% din salariați au peste 45 de ani)
Producții agricole importante realizate pe seama solurilor fertile și a mecanizării mai intense a activităților specifice	Număr redus de centre de prelucrare a materiei prime din producția agricolă care aduce o valoare adăugată mare	Pregătirea sectorului agricol în fața schimbărilor climatice (canale de irigații, perdele forestiere, crearea de bălți) care să asigure echilibrul natural	Dispariția micilor fermieri din cauza incapacității de autosusținere în urma vânzării produselor
Diversitate mare a ramurilor agricole datorate caracteristicilor reliefului și climei	Număr redus de companii mari în regiune în domeniul procesării produselor agricole	Crearea unor centre de colectare/distribuție regională a diferitelor produse agricole de la producători	Lipsa îmbunătățirilor funciare îndeosebi a dezvoltării infrastructurii de irigații
Productivitate mare raportată la hectar pentru principalele produse agricole (grâu, secară, rapiță)	Canalele de irigații și desecare se află într-o stare precară	Crearea unor fonduri pentru creșterea atractivității pentru tinerii fermieri	Fluctuația producțiilor anuale a ramurii vegetale

Prezența unor ferme de mari dimensiuni, de renume național	Lipsa unor centre de preluare/prelucrare de la micii producători agricoli (fructe și legume)	Dezvoltarea sectorului silviculturii în ceea ce privește fabricarea produselor cu valoare adăugată mare	Pierderea unor suprafețe importante de terenuri agricole din cauza agriculturii intensive/lipsa investițiilor
Îmbunătățirea și creșterea parcului de utilaje și echipamente agricole în regiune	Lipsa unor spații de depozitare a produselor agricole	Gestionarea durabilă a resurselor forestiere	Declinul vieții și a obiceiurilor tradiționale datorită lipsei dezvoltării unor activități non-agricole care să fructifice acest patrimoniu

ZONE MINIERE ȘI ORAȘE INDUSTRIALE PROPUSE PENTRU FONDUL DE TRANZIȚIE JUSTĂ (FTJ)

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Prezența unor resurse naturale care pot fi exploatate durabil	Poziționarea microregiunilor în spații relativ periferice, în zone montane	Dezvoltarea unor ramuri industriale de nișă, după specificul local	Poluarea mediului antropic și natural din cauza ecologizării lente a siturilor industriale

Unele orașe prezintă o populație tânără numeroasă	Populația în scădere accentuată	Transformarea unor centre industriale în puncte de atracție turistică	Pierderea identității și a tradițiilor/specificului locale
Distanțele mici între unele UAT-uri urbane poate duce la asocieri și accesări de fonduri mai facilă	Migrarea spre alte orașe mai atractive	Reconversia unor spații industriale în centre/incubatoare de afaceri	Fenomenul depopulării se poate agrava
Mediul de afaceri a cunoscut o diversificare mai mare	Relicve industriale părăsite, care sunt surse de poluare	(re)Lansarea agriculturii locale pentru cei care vor să devină mici fermieri	Adâncirea disparităților între orașele industriale și miniere față de celelalte orașe ale regiunii
PIB-ul județelor este într-o creștere lentă, dar susținută	Caracteristicile monoindustriale se resimt prin slaba inovare locală	Crearea unui rol și a unei vizibilități mai mari a mediului academic	Scăderea atractivității în fața investitorilor din cauza lipsei forței de muncă
Numărul de șomeri înregistrați este în scădere	Numeroase surse de poluare aflate în proximitatea localităților	Înființarea și dezvoltarea unor legături și parteneriate între autoritățile locale-mediul academic-mediul de afaceri	Degradarea continuă a infrastructurii și a spațiului urban în lipsa unor investiții
Prezența unor universități care poate conlucra cu mediul de afaceri și realiza cursuri de reconversie profesională	Rețea slab dezvoltată de stații de măsurare a calității aerului	Recuperarea unor decalaje prin proiecte strategice, coerente care să crească nivelul de trai	Menținerea sau chiar scăderea nivelului salarial acolo unde nu există concurență

